IOANNIS GERSONIS CANCELLARII PARISIENSIS, DOCTORÍSQUE CELEBERRIMI,

DE IMITATIONE CHRISTI,

déque mundi vanitatum contemptu,

LIBRI IIII.

Quibus ad Christiani hominis vitam perfectè absolutéque formandam D. DIONYSII CARTUS. de perfecto Mundi contemptu opusculum adiecimus.

LUGDUNI.
Apud heredes Iacobi Iunctæ.
1570.

INDEX.

CAPITVLA

LIBRI PRIMI.

LIBRI II.

LIBRI III.

Quòd

De

Libri

LIBRI IIII.

FINIS.

IOANNIS GERSONIS, CANCELLARII PARISIENſis, Doctoríſque moraliſſimi.

LIBER PRIMVS

De imitatione Chriſti: déque omnium mundi vanitatum contemptu.

CAPVT I.

QVi ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitę dicit Dominus: Hęc ſunt verba Chriſti: quibus admonemur, quatenus vitam eius, & mores imitemur, ſi velimus veraciter illuminari, & ab omni cæcitate cordis liberari. Summum igitur ſtudiũ noſtrum ſit, in vita Ieſu Chriſti meditari. Doctrina Chriſti, omnes doctrinas ſanctorum præcellit: & qui ſpiritum haberet abſconditum, ibi magna inueniret. Sed cõtingit, quòd multi ex frequenti auditu Euangelij paruum deſiderium ſentiunt: qui ſpiritum Chriſti non habent. Qui autem vult plenè, & ſapidè Chriſti

verba

verba intelligere, oportet vt totã vitam ſuam illi ſtudeat conformare. Quid prodeſt tibi, alta de Trinitate diſputare, ſi careas humilitate, vnde diſpliceas Trinitati? Verè alta verba non faciunt ſanctũ, & iuſtũ: ſed virtuoſa vita efficit Deo charũ. Opto magis ſentire cõpunctionẽ, quàm ſcire eius diffinitionem. Si ſcires tota Biblia exterius, & omniũ Philoſophorũ dicta, quid totum prodeſſet ſine charitate Dei, & gratia? Vanitas vanitatum, & oĩa vanitas, præter amare Deũ, & illi ſoli ſeruire. Iſta eſt ſumma ſapiẽtia, per cõtemptum mundi, tendere ad cœleſtia regna: Vanitas igitur eſt, diuitias perituras quęrere, & in illis ſperare. Vanitas quoq; eſt, honores ambire, & in alterũ ſe extollere. Vanitas eſt, carnis deſideria ſequi: & illud deſiderare, vnde poſtmodũ grauiter oportet puniri. Vanitas eſt, longã vitam optare: & de bona vita parũ curare. Vanitas eſt, præſentem vitam ſolùm attendere: & quæ futura ſunt, non præuidere. Vanitas eſt, diligere quod cum omni celeritate tranſit, & illuc non feſtinare, vbi ſempiternum gaudium manet. Memento illius frequenter Prouerbij: Quia non ſatiatur oculus viſu: nec auris impletur auditu. Stude ergo, cor tuũ ab amore

visibilium abstrahere, & ad inuisibilia te transferre. Nam sequentes suam sensualitatem maculant conscientiam, & perdũt Dei gratiam.

De suiipsius contemptu.

CAPVT II.

OMnis homo naturaliter scire desiderat. Sed sciẽtia sine timore Dei, quid importat? Melior est profectò humilis rusticus, qui Deo seruit, quàm superbus Philosophus, qui se neglecto, cursum cœli cõsiderat. Qui bene seipsum cognoscit sibi ipsi vilescit, nec laudibus delectatur humanis. Si scirem omnia quæ in mũdo sunt, & nõ essem in charitate, quid me iuuaret coram Deo, qui me iudicaturus est ex facto? Quiesce à nimio sciendi desiderio: quia magna ibi inuenitur distractio, & deceptio. Scientes libenter volunt videri, & sapientes dici. Multa ergo sunt, quæ scire, parum vel nihil animæ prodest. Et valde insipiens est, qui aliis intendit, quàm his, quæ saluti suæ deseruiunt. Multa verba non satiant animam: sed bona vita refrigerat mentem, & pura conscientia magnam præstat ad Deũ cõfidentiam. Quantò plus & melius scis, tantò grauius inde iudicaberis, nisi sanctius

ctius vixeris. Noli ergo extolli de vlla dote, vel scientia: sed potius time de data tibi notitia. Si tibi videtur, quòd multa scis, & satis bene intelligis: scito tamen, quia sunt multò plura, quæ nescis. Noli altum sapere: sed ignorantiam tuam magis fatere. Quid vis te alicui præferre, cùm plures doctiores te inueniantur, & magis in lege periti? Si vis vtiliter aliqd scire, & discere, ama nesciri, & pro nihilo reputari. Hæc est altissimà, & vtilissima scientia & lectio, suiipsius vera cognitio, & despectio. De seipso nihil tenere, & de aliis semper bene & altè sentire, magna sapientia est, & perfectio. Si videris aliquem apertè peccare, vel aliqua grauia perpetrare, nō debes tamen meliorem te æstimare, quia nescis quandiu possis in bono stare. Omnes fragiles sumus: sed tu neminem fragiliorem te ipso tenebis.

De doctrina veritatis.

CAPVT III.

FElix, quem veritas per se docet non per figuras, & voces transeuntes sed sicuti se habet. Nostra opinio, & noster sēsus sæpe nos fallit, & modicū videt. Quid prodest magna cauillatio de occultis, & obscuris rebus, de quibus nec arguemur

in iudicio, quia ignorauimus? Grãdis insipiẽtia, quòd neglectis vtilibus & necessariis vltra intendimus curiosis, & damnosis. Oculos habẽtes, nõ videmus. Et quid curæ nobis, pro generibus, & speciebus? Cui æternum verbum loquitur, à multis opinionibus expeditur. Ex vno verbo omnia, & vnum loquuntur omnia, hoc est principium, quòd & loquitur nobis, Nemo sine illo intelligit, aut rectè iudicat. Cui omnia vnum sunt, & qui omnia ad vnũ trahit, & omnia in vno videt, potest stabilis corde esse, & in Deo pacifice permanere. O veritas, Deus, fac me vnum tecum in charitate perpetua. Tædet me sępe multa legere, & audire. In te est totum, quod volo, & desidero. Taceãt omnes Doctores, sileant vniuersæ creaturæ in conspectu tuo. Tu mihi loquere solus, quanto aliquis magis vnitur sibi, & interius simplificatus fuerit, tantò plura & altiora sine labore intelligit: quia desuper lumen intelligentiæ accipit. Purus, simplex, & stabilis spiritus, in multis operibus non dissipatur: quia omnia ad Dei honorem operatur: & in se otiosus ab omni propria exquisitione esse nititur. Quis te magis impedit, & molestat, quàm tui immortificata affectio cordis?

dis? Bonus & deuotus homo, Opera sua prius intus disponit, quæ foris agere debet, nō illa trahūt eū ad desideria vitiosæ inclinationis: sed ipse inflectit ea ad arbitriū rectę rationis. Quis habet fortius certamē, quā qui mittitur vincere seipsum? Et hoc deberet esse negotiū vniuscuiusque nostrū: vincere videlicet seipsum, & quotidie seipso fortiorē fieri, atque in melius aliquid proficere. Omnis perfectio in hac vita, quandam imperfectionē sibi habet annexam: & omnis speculatio nostra quadam caligine nō caret. Humilis tui cognitio, certior via est ad Deū: quàm profundę sciētiæ inquisitio. Nō est culpanda scientia aut quęlibet simplex rei notitia, quæ bona est in se cōsiderata, & à Deo ordinata: sed præferenda est semper bona consciētia, & virtuosa vita. Quia vero plures magis student scire, quā bene viuere, ideo sępe errant, & penè nullum, vel modicum fructū ferunt. O si tantam adhiberent diligentiā ad extirpāda vitia, & virtutes inserendas. Sicut ad mouendas quęstiones, nō fierent tanta mala, & scandala in populo, nec tanta dissolutio in cœnobiis. Certe adueniente die iudicij nō quęretur à nobis, quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm bene diximus, sed quàm

reli

religiosè viximus. Dic mihi, vbi sunt modò omnes illi domini, & magistri, quos bene nosti, dũ adhuc viuerẽt & in studiis florerẽt? Iam eorum præbendas alij possident, & nescio vtrũ de eis recogitent. In vita sua aliquid videbãtur: & modò de illis tacetur. O quàm citò transit gloria mũdi? Vtinam vita eorũ cũ scientia ipsorum concordasset, tunc bene studuissent, & legissent: quàm multi pereunt per vanam scientiam in hoc seculo, qui parum curãt de Dei seruitio! Et quia magis eligũt magni esse, quàm humiles, ideo euanescunt in cogitationibus suis. Verè magnus est, qui magnam habet charitatem. Verè magnus est qui in se paruus est: & pro nihilo, omne culmen honoris ducit. Verè prudens est, qui omnia terrena arbitratur vt stercora, vt Christum lucrifaciat. Et verè bene doctus est, qui Dei voluntatem facit, & suam voluntatem relinquit.

De prudentia in agendis.
CAPVT IIII.

NOn est credẽdum oĩ verbo, nec instinctui: sed caute & longanimiter res est secundũ Deũ ponderanda. Prô dolor, sæpe malum facilius, quàm bonũ de alio creditur, & dicitur: ita infirmi sumus

Sed perfecti viri non facile credunt omni enarrāti: quia sciunt infirmitatē humanā ad malū procliuē, & in verbis satis labilē. Magna sapientia est nō esse præcipitē in agendis, nec pertinaciter in propriis sensibus stare. Ad hanc etiā pertinet, non quibuslibet hominum verbis credere, nec audita vel credita mox ad aliorū aures effundere. Cū sapiēte & consciētioso viro, cōsilium habe: & quære potius à meliore instrui, q̄ tuas adinuentiōes sequi, Bona vita facit hominem sapientem, secundū Deum & expertū in multis. Quantò quis nisi humilior fuerit, & Deo subiectior, tātò in omnibus erit sapientior & pacatior.

De lectione sanctarum scripturarum. *CAPVT V.*

VEritas est in sanctis quærenda, non eloquētia. Omnis scriptura sacra, eo spiritu debet legi, quo facta est. Quærere potius debem' vtilitatē in scripturis, quàm subtilitatem sermonis. Ita libenter deuotos, & simplices libros legere debemus, sicut altos & profundos. Non offendat, authoritas scribētis, vtrum paruę vel magnæ literaturæ fuerit: sed amor puræ veritatis te trahat ad legēda. Nō quæras quis hoc dixerit: sed quid dicatur, attēde.

Homines transeunt: sed veritas Domini manet in æternũ. Sine personarum acceptione variis modis loquitur nobis Deus. Curiositas nostra sæpe nos impedit in lectione scripturarum: cũ volumus intelligere & discutere, vbi simpliciter esset trãseundũ. Si vis profectum haurire, lege humiliter, simpliciter, & fideliter: nec vnquã velis habere nomẽ scientiæ. Interroga libenter, & audi tacens verba sanctorum: nec displiceant tibi parabolæ seniorum: sine causa enim non proferuntur.

De inordinatis affectionibus.

CAPVT VI.

QVandocunque homo aliquid inordinatè appetit, statim in se inquiet⁹ fit. Superbus, & auarus nũquam quiescit. Pauper, & humilis spiritu in multitudine pacis cõuersatur. Homo qui necdũ perfectè in mortuus est, citò tentatur, & vincitur in paruis, & iu vilibus rebus. Infirmus spiritu, & quodãmodo adhuc carnalis, & ad sensibilia inclinat⁹, difficulter se potest à terrenis desideriis ex toto abstrahere. Et ideo sæpe habet tristitiam, cũ se subtrahit, leuiter etiam indignatur, siquis ei resistit. Si autẽ consecutus fuerit quod concupiscit, statim ex reatu conscientię.

granatur, quia secutus est passionem suã: quæ nihil iuuat ad pacem, quam quæsiuit. Resistendo igitur Passionibus, inuenitur vera pax cordis non autem seruiendo eis. Non est ergo pax in corde hominis carnalis, non est in homine exterioribus dedito: sed in feruido spiritali.

De vana spe, & elatione fugienda.
CAPVT VII.

VAnus est, qui spẽ suam ponit in hominibus, aut in creaturis. Non te pudeat aliis seruire, amore Iesu Christi & pauperẽ in hoc seculo videri. Nõ stes sup te ipsum, sed in Deo spem tuam cõstitue. Fac quod in te est: Deus aderit bonę voluntati tuæ. Non confidas in tua scientia, vel cuiusquam astutia viuẽtis, sed magis in Dei gratia, qui adiuuat humiles, & de se præsumentes humiliat. Ne glorieris in diuitiis, si adsunt: nec in amicis, quia põtẽtes sunt: sed in Deo qui omnia pręstat, & seipsum super omnia dare desiderat. Nõ te extollas de magnitudine, vel pulchritudine corporis, quæ modica infirmitate corrumpitur, & fœdatur. Non placeas tibi ipsi de habilitate aut ingenio tuo, ne displiceas Deo, cuius est totũ, quicq̃d boni naturaliter habueris. Non te reputes

aliis meliorē, ne forte corā Deo deterior habearis: qui ſcit, quid eſt in homine. Non ſuperbias de operibus bonis: quia aliter ſunt iudicia *D*ei, quàm hominum: cui ſępe diſplicet, quod hominibus placet. Si aliquid boni habueris, crede de aliis meliora, vt humilitatem conſerues. Non nocet ſi omnibus te ſupponas, nocet autem plurimum, ſi vel vni te præponas. Iugis pax cum humili: in corde autem ſuperbi, zelus, & indignatio frequens.

De cauenda nimia familiaritate.
CAPVT VIII.

NOn omni homini reueles cor tuū, ſed cum ſapiente, & timente Deū; age cauſam tuam, cū iuuenibus, & extraneis rarus eſto. Diuitibus noli blandiri, & corā magnatibus, non libenter appareas. *C*um humilibus, & ſimplicibus, cū deuotis, & morigeratis ſocia te: & quæ ædificationis erūt pertracta. Nō ſis familiaris alicui mulieri: ſed in cōmuni, omnes bonas mulieres *D*eo cōmenda, Soli Deo, & angelis eius opta familiaris eſſe: & hominum notitiam deuita. *C*haritas habenda eſt ad omnes: ſed familiaritas nō expedit. Quādoq; accidit, vt pſona ignota ex bona familia luceſcat: cuius tamē præſen-

Si loqui licet & expedit quæ ædificabilia sunt, loquere. Malus vsus, & negligentia profectus nostri: multum facit ad incustodiam oris nostri. iuuat tamen non parum ad profectum spiritualem, deuota spiritualium rerum collatio, maximè vbi pares animo, & spiritu in deo sibi socianẗ.

De pace acquirenda, & zelo proficiendi.

CAPVT XI.

MVltam possemus pacem habere, si non vellemus nos cum aliorum dictis & factis, quæ ad nostram curam non spectant, occupare. Quomodo potest ille diu in pace manere, qui alienis curis se intermiscet, qui occasiones forinsecus quærit, qui parum vel rarò se intrinsecus colligit? Beati simplices, quoniã multam pacem habebunt. Quare quidam sancto rum tam perfecti, & contemplatiui fuerunt? Quia omnino seipsos mortificare omnibus terrenis desideriis studuerũt, & ideo totis medullis cordis deo inhærere, atque liberè sibi vacare potuerunt. Nos quidem nimiũ occupamur propriis passionibus, & de transitoriis nimium solicitamur. Raro etiam vnum vitium perfecte vincimus, & ad quotidianum profectum nõ accendimur, ideo frigidi, & tepidi

pidi remanemus. Si essemus nobisipsis perfecte mortui, & minimè implicati tūc possemus etiam diuina sapere, & de cœlesti cōtemplatione aliquid experiri. Totum & maximum impedimentū est, quia non sumus à passionibus, & concupiscentiis liberi, nec perfectam sanctorum viā conamur ingredi. Quando etiam modicum aduersitatis occurrit, nimis cito deiicimur, & ad humanas consolationes conuertimur. Si niteremus, sicut viri fortes, stare in pręlio, profecto auxilium Domini videremus super nos de cœlo. Ipse enim certantes, & de gratia sua sperātes, paratus est adiuuare: qui nobis certandi occasiones procurat, vt vincamus. Si tantū in istis exterioribus obseruantiis profectum religionis ponimus, citò finem habebit deuotio nostra. Si ad radicem securim ponamus, vt purgati à passionib⁹, pacificam mentem possideamus. Si omni anno vnum vitium extirparemus, cito viri perfecti efficeremur. Sed modo contrario sæpe sentimus, vt meliores & puriores in initio cōuersionis nos fuisse inueniamur, quàm post multos annos professionis. Feruor, & profectus noster quotidie deberet crescere, sed nunc pro magno videtur, si quis primi feruoris partē

in illis homo humiliatur, purgatur, & erudítur. Omnes ſancti per multas tribulationes & tentationes tranſierunt & perfecerunt: & qui bene tentationes ſuſtinere nequiuerunt, reprobi facti ſunt, & defecerunt. Non eſt aliquis ordo tam ſanctus nec locus tam ſecretus, vbi non ſint tentationes, vel aduerſitates: Non eſt homo ſecurus à tentationibus totaliter quãdiu vixerit: quia in nobis eſt vnde tentamur, ex quo in concupiſcẽtia nati ſumus. Vna tentatione ſeu tribulatione recedente, alia ſuperuenit, & ſemper aliquid ad patiendum habebimus. Nam bonum fœlicitatis noſtræ perdidimus. Multi quærũt tẽtationes fugere, & grauius incidunt in eas. Per ſolam fugam non poſſumus vincere: ſed per patientiam & verã humilitatem, omnibus hoſtibus efficimur fortiores. Qui tantummodo exterius declinat, nec radicẽ euellit, parum proficiet: imo citius ad eum tentationes redibunt, & peius ſentiet paulatim, & per patientiam, cum longanimitate. Deo iuuante, melius ſuperabis, quàm cum duritia, & importunitate propria. Sæpius accipe conſilium in tentatione & cum tentato noli duriter agere, ſed cõſolationem ingere, ſicut tibi optares fieri. Initium omnium malarum

tentationum, in constantia animi, & parua ad deum confidentia: quia sicut nauis sine gubernatione hincinde à fluctibus impellitur: ita homo remissus, & suũ propositũ deserens, variè tentatur. Ignis probat ferrum, & tentatio hominem iustum. Nescimus sæpe quid possumus: sed tentatio aperit, quid sumus. Vigilandum est tamen præcipuè circa initium tentationis: quia tunc facilius hostis vincitur, si ostiũ mentis nullatenus intrare sinitur, sed extra limen statim, vt pulsauerit, illi obuiatur. Vnde quidam dixit,

Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas conualuere moras.

Nam primò occurrit menti simplex cogitatio, deinde fortis imaginatio: postea delectatio, & motus prauus, & assensio, sicque paulatim ingreditur hostis malignus ex toto dũ illi non resistitur in principio, & quantò diutius quis ad resistendum torpuerit, tantò in se quotidie debilior fit, & hostis contra eũ potentior. Quidam in principio conuersionis suæ grauiores tentationes patiuntur: quidam autem in fine: quidam verò quasi per totam vitam suam malè habent. Nonnulli satis leuiter tentantur, secundum diuinæ ordinationis sapientiam & æquitatẽ, qui sta-

gentis,opus bonum aliquando intermittendum est,aut etiam pro meliori mutandum : hoc enim facto , opus bonum non deseritur,sed in melius commutatur. Sine charitate opus externũ nihil prodest. Quicquid autẽ ex charitate agitur,quantuncunque etiam paruum sit &despectũ, totum efficitur fructuosum.Magis siquidẽ deus pensat ex quãto quis agit, quàm quantum quis facit , multum facit , qui multum diligit:multum facit, qui rẽ bene facit.Bene facit,qui magis communitati quàm suæ voluntati seruit.Sæpe videtur esse charitas,& est magis carnalitas: quia carnalis inclinatio , propria voluntas,spes retributionis,affectus commoditas,rarò abesse volunt:Qui veram& perfectã charitatẽ habet in nulla re seipsum quærit:sed dei solummodo gloriam in omnibus fieri desiderat. Nulli etiam inuidet:quia nullum priuatum gaudiũ amat. Nec in seipso vult gaudere:sed in deo super omnia bona optat beatificari.Nemini aliquid boni attribuit , sed totaliter ad deum refert,à quo fontaliter omnia procedunt: in quo omnes sancti fruibiliter quiescunt.O qui scintillam haberet veræ charitatis , profecto omnia terrena sentiret plena esse vanitatis.

De defectuum aliorum tollerantia.

CAPVT XVI.

QVæ homo in se vel in aliis emendare non valet: debet patienter sustinere donec Deus aliter ordinet. Cogita, quia forte sic melius est pro tua probatione, & patientia: sine qua non sunt multùm ponderanda merita nostrà. Debes tamen pro talibus impedimentis supplicare, vt Deus tibi dignetur subuenire, vt possis benignè portare. Si quis semel aut bis admonitus, non acquiescit, noli cum eo contendere: sed totum Deo committe, vt fiat voluntas eius, & honor in omnibus seruis suis qui scit mala in bonum conuertere. Stude patiens esse in tolerando aliorũ defectus, & qualescunque infirmitates: quia & tu multa habes, quæ ab aliis oportet tolerari. Si non potes te talẽ facere, qualem vis, quomodo poteris aliũ habere ad tuum beneplacitũ? Libenter volumus alios perfectos: & tamen proprios non emendamus defectus. Volumus, quod alij strictè corrigantur: & ipsi corrigi nolumus. Displicet larga aliorum licentia: & tamen nobis nolumus negari, quod petimus. Alios restringi per statuta volumus: & ipsi nullatenus patimur amplius cohiberi. Sic ergo patet,

hoc mundo oderunt, vt in æternam vitam eas poſſiderent. O quàm ſtrictam, & abdicatam vitam ſancti Patres in eremo duxerunt! quàm longas, & graues tentationes pertulerunt! quàm frequenter ab inimico vexati ſunt! quàm crebras, & feruidas orationes Deo obtulerunt! quàm rigidas abſtinentias peregerunt! quàm magnum zelum, & feruorem ad ſpiritalem profectum habuerunt! quàm forte bellum ad edomationem vitiorum geſſerunt! quàm puram & rectam intentionem ad Deum tenuerunt! Per diem laborabant, & noctibus orationi diuinæ vacabãt: quanquam laborando, ab oratione mentali minime ceſſarent. Omne tempus vtiliter expendebant: omnis hora ad vacandum Deo breuis videbatur: & præ magna dulcedine contemplationis, etiam obliuioni tradebatur neceſſitas corporalis refectionis. Omnibus diuitiis, dignitatibus, honoribus, amicis, & cognatis renuntiabãt: nihil de mũdo habere cupiebant: vix neceſſaria vitæ ſumebant, corpori ſeruire etiam in neceſſitate dolebant. Pauperes igitur erãt in rebus terrenis: ſed diuites valde in gratia, & virtutibus: foris egebant: ſed intus gratia, & conſolatione diuina reficiebantur. Mundo erant alieni: ſed Deo proximi ac familiares

liares

liares amici. Sibiipſis videbantur tanquam nihil & mundo deſpecti. Sed erant in oculis Dei pretioſi & electi: in vera humilitate ſtabant: in ſimplici obedientia viuebant: in charitate & patientia ambulabant: & ideo quotidie in ſpiritu proficiebant, & magnam apud Deum gratiam obtinebant. Dati ſunt in exemplum omnibus religioſis, & plus prouocare nos debent ad bene proficiendum, quàm tepidorum numerus, ad relaxandum. O quantus feruor omnium religioſorum in principio ſuę ſanctæ inſtitutionis fuit! O quanta deuotio orationis, quanta æmulatio virtutis, quàm magna diſciplina viguit! Quanta reuerentia, & obedientia ſub regula magiſtri in omnibus floruit! Teſtantur adhuc veſtigia derelicta, quòd verè viri ſancti & perfecti fuerint, qui tam ſtrenuè militantes, mundum ſuppeditauerunt. Iam magnus putatur, ſi quis tranſgreſſor non fuerit: ſi quis quod accepit, cùm patientia tollerare potuerit. Hoc eſt temporis, & negligentiæ ſtatus noſtri, quòd tam cito declinamus à priſtino feruore: & iam tædet viuere præ laſſitudine & tepore. Vtinam in te penitus non dormitet profectus virtutum qui multa ſæpius exempla vidiſti deuotorum.

De exercitiis boni religiosi.

CAPVT XIX.

VIta boni religiosi omnibus virtutibus pollere debet: vt sit talis interius, qualis videtur hominibus exterius. Et meritò multò plus debet esse intus, quàm quod cernitur foris: quia inspector noster est Deus quem summo opere reuereri debemus, vbicunque fuerimus, & tanquam Angeli in conspectu eius mundi incedere. Omni die renouare debemus propositum nostrum, & ad feruoré nos excitare: quasi hodie primum ad cõuersioné venissemus, atque dicere: Adiuua me Domine Deus meus in bono proposito, & sancto seruitio tuo: & da mihi hodie perfectè incipere: quia nihil est, quod hactenus feci. Secundum propositum nostrum, cursus profectus nostri. Sed multa diligentia opus est bene proficere volenti. Quòd si fortiter proponens, sæpe deficit, quid ille, qui raró, aut minus fixè aliquid proponit? Variis tamen modis contingit desertio propositi nostri: & leuis obmissio exercitiorum, vix sine aliquo dispendio trãsit. Iustorum propositum, in gratia Dei potius, quàm in propria sapientia pendet: in quo & semper confidunt, quicquid arripiant. Nam homo

mo proponit, ſed Deus diſponit: nec eſt in homine via eius. Si pietatis cauſa aut fraternæ vtilitatis propoſitio, quandoque conſuetum obmittitur exercitium, facile poſtea poterit recuperari. Si autem tædio animi, aut negligentia faciliter relinquitur, ſatis culpabile eſt, & nociuum ſentietur. Conemur, quantum poſſumus: adhuc leuiter deficiemus in multis. Sēper tamen aliquid certi proponendum eſt, contra illa præcipuè, quæ amplius nos impediunt. Exteriora noſtra, & interiora pariter nobis ſcrutanda ſunt, ordinādā: quia vtraque expediunt ad profectum. Si non continuè te vales colligere, ſaltem interdum, & ad minus ſemel in die, mane videlicet, aut veſpere. Mane præpone, veſpere diſcute mores tuos: qualis hodie fuiſti in verbo, opere & cogitatione: quia in his ſæpius forſitan Deum offendiſti, & proximum. Accinge te, ſicut vir cōtra diabolicas nequitias. fræna gulam, & omnem carnis inclinationem facilius frænabis. Nunquàm ſis ex toto otioſus: ſed aut legens, aut ſcribens, aut orans, aut meditans aut aliquid vtilitatis pro cōmuni laborans. Corporalia exercitia diſcretè ſunt agenda: nec omnibus æqualiter aſſumenda, quæ communia non ſunt, non ſunt foris oſtendenda: nam in

ſecreto tutius exercentur priuata. Cauendum tamen, ne piger ſis ad communia, & ad ſingularia promptior:ſed expletis integrè & fideliter debitis, & iniunctis, ſi iam vitra vocat, redde te tibi: prout deuotio tua deſiderat. Non poſſunt omnes habere vnum exercitium: ſed aliud iſti, aliud illi magis deſeruit. Etiam pro temporum congruentia, diuerſa placent exercitia: quia alia in feſtis, alia in feriatis magis ſapiunt diebus: aliis indigemus tempore tentationis, & aliis tempore pacis, & quietis: alia cum triſtamur, libet cogitare:& alia, cùm læti in Domino fuerimus.Circa principalia feſta, renouanda ſunt bona exercitia,& ſanctorum ſuffragia feruentius implorandа. De feſto in feſtum præponere debemus, quaſi tunc de hoc ſolo migraturi ſimus, & ad æternum feſtum peruenturi. Ideóque ſollicitè præparare nos debemus deuotis temporibus, & deuotius conuerſari, atque omnem obſeruantiam ſtrictius cuſtodire,tãquam in breui præmium laboris noſtri à Deo percepturi. Et ſi dilatum fuerit,credamus nos minus bene preparatos, atque indignos tantæ adhuc gloriæ quæ reuelabitur in nobis tẽpore præfinito: & ſtudeamus nos melius ad exitum præparare. Beatus ſeruus (ait Euangeliſta

Lucæ 5)

Lucas) quem cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantem. Amen dico vobis, ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

De amore ſolitudinis & ſilentij.

CAPVT XX.

QVære aptum tempus vacandi tibi: & de beneficiis Dei frequenter cogita. Relinque curioſa. Tales perlege materias, quæ compunctionem magis præſtant, quàm occupationem. Si te ſubtraxeris à ſuperfluis locutionibus, & otioſis circuitionibus necnon à nouitatibus, & rumoribus audiendis inuenies tempus ſufficiens & aptum ad bonis meditationibus inſiſtendum. Maximi ſanctorum, humana conſortia, vbi poterant, vitabant, & Deo in ſecreto viuere eligebant. Dixit quidam: Quoties inter homines fui, minor homo redij. Hoc quippe ſæpius experimur, quando diu confabulamur. Facilius eſt omnino tacere, quàm verbo non excedere. Facilius eſt domi latere, quàm foris ſe poſſe ſufficienter cuſtodire. Qui igitur intendit ad interiora & ſpiritalia peruenire, oportere eum cum Ieſu abba declinare. Nemo ſecurè apparet, niſi qui libenter latet. Nemo ſecurè præeſt, niſi qui libenter ſubeſt. Nemo ſecurè præcipit, niſi qui liben-

ter obedire didicit. Nemo securè gaudet, nisi qui bonæ conscientiæ testimoniũ habet. Nemo securè loquitur, nisi qui libẽter tacet. Semper tamen sanctorum securitas plena timore dei extitit. Nec eò minus solliciti & humiles in se fuerunt: quia magnis virtutibus & gratia micuerunt. Prauorum autẽ securitas ex superbia & præsumptione oritur, & in fine in deceptionẽ sui vertitur. Nunquam promittas tibi securitatem in hac vita, quamuis bonus videaris cœnobita, aut deuotus eremita. Sæpe meliores in æstimatione hominum, grauius periclitati sunt, propter suam nimiam confidentiam. Vnde multis vtilius est, vt nõ penitus tentationibus careant, sed sæpius impugnentur, ne nimium securi sint: ne forte in superbiam eleuentur: ne etiam ad exteriores consolationes licentius declinent. O qui nunquam transitoriam lætitiam quærere, qui nunquam cũ mundo se occuparet, quàm bonam cõscientiam seruaret! O qui omnem vanam solicitudinem amputaret, & duntaxat salutaria ac diuina cogitaret, & totam spem suam in Deo constitueret quàm magnam pacem, & quietem possideret! Nemo dignus est cœlesti cõsolatione, nisi diligenter se exercuerit in sancta compunctione. Si vis corde tenus compungi,

intra cubile tuum, & exclude tumultus mundi ſicut ſcriptum eſt. In cubilibus veſtris cōpungimini, in cella inuenies quod de foris ſæpius amittes. Cella continuata dulceſcit, & mali cuſtodia tædiū generat. Si in principio conuerſionis tuæ bene eam incolueris & cuſtodieris, erit tibi poſtea dilecta amica, & gratiſſimum ſolatium. In ſilentio & quiete proficit anima deuota, & diſcit abſcondita ſcripturarum ibi inuenit fluentia lachrymarum: quibus ſingulis noctibus ſe lauet, & mundet: vt conditori ſuo tantò familiarior fiat: quantò longius ab omni ſeculari tumultu degit. Qui ergo ſe abſtrahit à notis & amicis, appropinquabit illi Deus cū angelis ſanctis. Melius eſt latere, & ſui curā agere, quàm ſe neglecto, ſigna facere. Laudabile eſt homini religioſo, raro foras ire, fugere videri, nolle etiā homines videre. Cur vis videre quod non licet habere? Tranſit mundus & cōcupiſcentia eius. Trahunt deſideria ſenſualitatis ad ſpatiandū: ſed cum hora trāſierit, quid niſi grauitatem cōſcientiæ, & cordis diſperſionē importas? Lætus exitus, triſtem ſæpe reditum parit, & læta vigilia ſerotina, triſte mane facit. Sic omne carnale gaudium blande intrat: ſed in fine mordet, & perimit. Quid potes alibi videre, quod

non vides? Ecce cœlum & terram,& omnia elementa: nam ex istis omnia sunt facta. Quid potes alicubi videre, quod diu potest sub sole permanere? Credis te forsitam satiari:sed non poteris pertingere. Si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Leua oculos tuos ad Deum in excelsis:& ora pro peccatis tuis, & negligentiis. Dimitte vana vanis. Tu autem intende illis,quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Iesum dilectum tuum. Mane cum eo in cella,quia non inuenies alibi tantam pacem. Si non exisses, nec quicquam de rumoribus audisses,melius in bona pace permansisses. Ex quo noua delectat aliquando audire,oportet te exinde tribulationem cordis tolerare.

De compunctione cordis.

CAPVT XXI.

SI vis aliquid proficere, conserua te in timore Dei: noli esse nimis liber, sed sub disciplina cohibe omnes sensus tuos, nec ineptæ te tradas lætitiæ. Da te ad cordis cõpunctionem, & inuenies deuotionem. Compunctio enim multa bona aperit, quæ dissolutio citò perdere consueuit. Mirum est quod homo possit vnquam perfectè lætari in hac vita,qui suum exitũ, &

tam multa pericula animæ ſuæ conſiderat, & penſat. Propter leuitatem cordis, & negligentiam defectuum noſtrorum, nō ſentimus animæ noſtræ dolores: ſed ſæpe vanè ridemus, quando meritò flere deberemus. Non eſt vera libertas, nec bona lætitia, niſi in timore Dei, cum bona conſcientia. Fœlix, qui abiicere poteſt omne impedimentum diſtractionis, & ad vnionē ſe redigere ſanctæ compunctionis. Fœlix qui à ſe abdicat, quicquid conſcientiā ſuam maculare poteſt, vel grauare. Certa viriliter, cōſuetudo cōſuetudine vincitur. Si tu ſcis homines dimittere, ipſi bene te dimittent tua facta facere. Nō attrahas tibi res aliorum: nec te implices cauſis maiorum. Habe ſemper oculum ſuper te primum, & admoneas teipſum ſpecialiter præ omnibus tibi dilectis. Si non habes fauorem hominum, noli ex hoc triſtari: ſed hoc ſit tibi graue, quia non habes te ſatis bene, & circunſpectè, ſicut deceret Dei ſeruum, & deuotum religioſum conuerſari. Vtilius eſt ſæpe & ſecurius, quòd homo non habeat multas conſolationes in hac vita, ſecundū carnem præcipuè, tamen quod diuinas nō habemus, aut rarius ſentimus, nos in culpa ſumus quia compunctionē cordis non quærimus, nec vanas, & externas conſo-

latio

lationes omnino abiicimus. Cognosce te indignum diuina consolatione: sed magis dignum multa tribulatione. Quando homo perfectè est compunctus, tunc grauis & amarus est ei totus mundus. Bonus homo, sufficientem inuenit materiam dolendi & flendi. Siue enim se considerat, siue de proximo pensat, scit, quia nemo sine tribulatione hic viuit: & quanto strictius sese considerat, tantò amplius dolet. Materiæ iusti doloris, & internæ compunctionis, sunt peccata, & vitia nostra: quibus ita inuoluti iacemus, vt rarò cœlestia contemplari valeamus. Si frequẽtius de morte tua, quàm de longitudine vitæ tuæ cogitares, non dubiũ, quin feruentius te emendares. Si etiam futuras inferni siue purgatorij pœnas cordialiter perpenderes, credo, quòd libenter laborem & dolorem sustineres: & nihil rigoris formidares: sed quia ad cor ista non transeunt, & blandimenta adhuc amamus, ideò frigidi & valde pigri remanemus. Sæpe est inopia spiritus: vnde tam leuiter conqueritur miserum corpus. Ora igitur humiliter ad Dominum, vt det tibi compunctionis spiritum, & dic cum propheta: Ciba me Domine pane lachrymarum: & potum da mihi in lachrymis in mensura.

De

De conſideratione humanæ naturæ.

CAPVT XXII.

MIſer es, vbicunque fueris, & quocunque te verteris, niſi ad Deum te conuertas. Quid turbaris, quia non ſuccedit tibi, ſicut vis & deſideras? Quis eſt qui habet omnia ſecundum ſuam voluntatem? Nec ego, nec tu, nec aliquis hominum ſuper terram. Nemo eſt in mundo ſine aliqua tribulatione, vel anguſtia: quãuis rex ſit, vel papa. Quis eſt qui melius habet? vtique, qui pro Deo aliquid pati vellet. Dicunt multi imbecilles & infirmi: Ecce, quàm bonam vitam homo habet diues, quàm potens, quàm excelſus, quàm magnus, & quàm pulcher! Sed attende ad cœleſtia bona: & videbis quod omnia iſta temporalia nulla ſunt, ſed valde incerta, & magis grauantia: quia nunquam ſine ſolicitudine & timore poſſidentur. Nõ eſt hominis fœlicitas habere tẽporalia ad abundantiam: ſed ſufficit ei mediocritas. Verè miſeria eſt, viuere ſuper terrã. Quantò homo voluerit eſſe ſpiritalior, tanto præſens vita fit ei amarior, quia ſentit melius, & videt clarius humanę corruptionis defectus: nam cõmedere, bibere, vigilare, dormire, quieſcere, laborare, & cæteris neceſſitati-

bus

bus naturæ ſubiacere, verè, magna miſeria eſt, & afflictio homini deuoto, qui libenter vellet eſſe abſolutus, & liber ab omni defectu. Valde enim grauatur homo interior neceſſitatibus corporalibus in hoc mundo: vnde Propheta deuotè rogat, quatenus liber ab iſtis eſſe valeat, dicens: De neceſſitatibus meis erue me, Domine. Sed væ non cognoſcentibus ſuam miſeriam, & amplius væ illis, qui diligunt hãc miſeram & corruptibilem vitam, nam intantũ quidam hanc amplectuntur: licet etiã vix neceſſaria laborando, aut mendicãdo habeãt vt ſi hic poſſent ſemper viuere, de regno Dei nihil curarent. O inſani, & infideles corde! qui tam profundè in terris iacent, vt nil niſi carnalia ſapiant! ſed miſeri adhuc in fine grauiter ſentient, quàm vile & nihilum erat quod amauerũt. Sancti autẽ Dei, & omnes deuoti amici Chriſti, non attenderunt quæ carni placuerunt nec quæ hoc tempore floruerunt: ſed tota ſpes eorum & intentio, ad æterna bona anhelabat, ferebatur totum deſiderium eorum ad immẽſa, & inuiſibilia: ne amore viſibilium, traherentur ad infirma. Noli, frater amittere confidentiam proficiendi ad ſpiritalia: adhuc habes tempus, & horam. Quare vis procraſtinare propoſitum tuum? Surge, &

in

in inſtanti incipe dicere: nunc tempus eſt faciendi: nunc tempus eſt pugnandi: nunc tempus aptum eſt me emendandi. Quando malè habes, & tribularis, tunc tempus eſt promerendi. Oportet te tranſire per ignem & anuam, ante quàm venias in refrigerium. Niſi tibi vim feceris, vitium non ſuperabis. Quandiu iſtud fragile corpus gerimus, ſine peccato eſſe non poſſumus: nec ſine tædio & dolore viuere. Libenter haberemus ab omni miſeria quietem: ſeu quia per peccatum perdidimus innocentiam, amiſimus etiam veram beatitudinē, ideò oportet nos tenere patientiam & Dei expectare miſericordiam, donec trāſeat iniquitas, & hæc mortalitas abſorbeatur à vita. Oquanta fragilitas humana: quæ ſemper prona eſt ad vitia, Hodie confiteris peccata tua, cras iterum perpetras confeſſa. Nunc proponis cauere, & poſt horam agis, quaſi nihil propoſuiſſes. Merito ergo noſipſos humiliare poſſumus, nec vnquam aliquid magni de nobis ſentire: quia tam fragiles & inſtabiles ſumus. Citò etiam poteſt perdi per neglig ētiam, quod multo labore vix tandem acquiſitū eſt per gratiam. Quid fiet de nobis adhuc in fine, qui tepeſcimus tam mane? Væ nobis, ſi ſic volumus declinare ad

quietem:quasi iam pax sit,& securitas:cùm necdum appareat vestigium veræ sanctitatis in nostra cõuersatione.Bene opus esset, quòd iterum institueremur tanquam boni nouitij ad mores optimos, si fortè spes esset de aliqua futura emendatione, & maiori spirituali profectu.

De meditatione mortis.
CAPVT. XXIII.

VAlde cito erit tecum hoc factũ, vide taliter quomodo te habeas,hodie homo est,& cras non comparet. Cùm autem sublatus fuerit ab oculis,citò etiam transit à mente.O hebetudo & duritia cordis humani,quæ solum præsentia meditatur, & futura non magis præuidet! Si te in omni facto & cogitatu deberes tenere,quasi statim esses moriturus? Si bonam cõsciẽtiam haberes nõ multum mortem timeres. Melius esset p̃ctã cauere,quàm mortem fugere. Si hodie nõ es paratus, quomodo cras eris?Cras est dies incerta:& quid scis si crastinum habebis? Quid prodest diu viuere, quando tã parũ emẽdamus? At lõnga vita non semper emẽdat:sed sæpe culpã magis auget. Vtinã per vnam diem bene essemus cõuersati in hoc mũdo. Multi annos cõputãt cõuersionis:sed sæpe paruus est fructus emendationis. Si formidolosum est mori;

ri, forsitan periculosius est diutius viuere, Beatus, qui horam mortis suæ semper ante oculos habet: & ad moriendum quotidie se disponit. Si vidisti aliquando hominem mori, cogita, quia & tu per eandẽ viã transibis. Cũ mane fuerit, puta te ad vesperum non peruẽturũ, vespere autem facto mane non audeas tibi polliceri. Sẽper ergo paratus esto & taliter viue, vt nunquam te imparatũ mors inueniat. Multi subitò & improuisè moriuntur: nam hora, qua non putatur, filius hominis venturus est. Quando illa extrema hora veniet, multũ aliter sentire incipies de tota vita tua p̃terita, & valde dolebis, quòd tam negligens & remissus fuisti. Quàm fœlix & prudens, qui talis nũc nititur esse in vita, qualis optat inueniri in morte. Habet nanq; magnã confidentiã fœliciter moriẽdi, perfectus contẽptus mundi feruens desiderium in virtutib⁹ proficiendi, amor disciplinæ, labor pœnitentiæ, promptitudo obediẽtiæ, abnegatio sui & tolerantia cuiuslibet aduersitatis pro amore Christi. Multa bona potes operari dũ sanus es, sed infirmatus, nescio quid poteris. Pauci ex infirmitate emendantur: sic & qui multum peregrinantur, raro sanctificantur. Noli confidere super amicos & proximos nec in futuris salutẽ tuam

quietem: quasi iam pax sit, & securitas: cùm necdum appareat vestigium veræ sanctitatis in nostra cõuersatione. Bene opus esset, quòd iterum institueremur tanquam boni nouitij ad mores optimos, si fortè spes esset de aliqua futura emendatione, & maiori spirituali profectu.

De meditatione mortis.
CAPVT. XXIII.

VAlde cito erit tecum hoc factũ, vide taliter quomodo te habeas, hodie homo est, & cras non comparet. Cùm autem sublatus fuerit ab oculis, citò etiam transit à mente. O hebetudo & duritia cordis humani, quæ solum præsentia meditatur, & futura non magis præuidet! Si te in omni facto & cogitatu deberes tenere, quasi statim esses moriturus? Si bonam cõsciẽtiam haberes nõ multum mortem timeres. Melius esset p̃ctã cauere, quàm mortem fugere. Si hodie nõ es paratus, quomodo cras eris? Cras est dies incerta: & quid scis si crastinum habebis? Quid prodest diu viuere, quando tã parũ emẽdamus? At lõga vita non semper emẽdat: sed sæpe culpã magis auget. Vtinã per vnam diem bene essemus cõuersati in hoc mũdo. Multi annos cõputãt cõuersionis: sed sæpe paruus est fructus emendationis. Si formidolosum est mori;

ri, forſitan periculoſius eſt diutius viuere, Beatus, qui horam mortis ſuæ ſemper ante oculos habet: & ad moriendum quotidie ſe diſponit. Si vidiſti aliquando hominem mori, cogita, quia & tu per eãdẽ viã tranſibis. Cũ mane fuerit, puta te ad veſperum non peruẽturũ, veſpere autem facto mane non audeas tibi polliceri. Sẽper ergo paratus eſto & taliter viue, vt nunquam te imparatũ mors inueniat. Multi ſubitò & improuiſè moriuntur: nam hora, qua non putatur, filius hominis venturus eſt. Quando illa extrema hora veniet, multũ aliter ſentire incipies de tota vita tua p̃terita, & valde dolebis, quòd tam negligens & remiſſus fuiſti. Quàm fœlix & prudens, qui talis nũc nititur eſſe in vita, qualis optat inueniri in morte. Habet nanq; magnã confidentiã fœliciter moriẽdi, perfectus contẽptus mundi feruens deſiderium in virtutib' proficiendi, amor diſciplinæ, labor pœnitentiæ, promptitudo obediẽtiæ, abnegatio ſui & tolerantia cuiuſlibet aduerſitatis pro amore Chriſti. Multa bona potes operari dũ ſanus es, ſed infirmatus, neſcio quid poteris. Pauci ex infirmitate emendantur: ſic & qũi multum peregrinantur, raró ſanctificantur. Noli confidere ſuper amicos & proximos nec in futuris ſalutẽ tuam

differas: quia citius obliuiſcentur tui homines, quàm exiſtimas. Melius eſt nunc tempeſtiuè prouidere, & aliquid boni præmittere, quàm ſuper aliorum auxilio ſperare. Si non es pro teipſo ſolicitus modò, quis erit pro te ſolicitus in futurum? Nunc tempus eſt valde pretioſum. Sed proh dolor, quàm hoc inutilius expendis, in quo promereri vales: vnde æternaliter viuas! Veniet, quando vnum diem ſeu horam pro emendatione deſiderabis, & neſcio, an impetrabis, Eia Chariſſime, à quanto periculo te poteris liberare, & quàm magno timore eripere, ſi ſemper timoratus fueris, & de morte ſuſpectus! Stude nunc taliter viuere, vt in hora mortis valeas potius gaudere, quàm timere. Diſce nunc mori mundo, vt tunc incipias viuere Chriſto. Diſce nunc omnia contẽnere, vt tunc poſſis liberè ad Chriſtum pergere. Caſtiga nunc corpus tuum per pœnitentiam, vt tunc valeas certam habere confidentiã. Ah ſtulte, quid cogitas te diu victurum cùm nullum diem habeas hic ſecurum? Quàm multi ſunt decepti & inſperatè de corpore extracti? Quoties audiſti à dicentibus: quia ille gladio cecidit, ille ſubmerſus eſt, ille ab alto ruens ceruicem fregit, ille manducando obriguit, ille ludendo finem fecit? Alius

ign

igne, alius ferro, alius peste, & alius latrocinio periit: & sic omnium finis mors est: & vita hominum, tanquam vmbra subitò pertrāsit. Quis memorabitur tui post mortem & quis orabit pro te? Age, age, nunc charissime, quicquid agere potes: quia nescis quando morieris: nescis quid tibi post mortem sequetur. Dum tēpus habes congrega tibi diuitias immortales. Præter salutem tuam nihil cogites. Solùm quæ Dei sunt, cures. Fac nunc tibi amicos venerando Dei sanctos, & eorum actus imitando: vt cùm defeceris in hac vita, illi te recipiāt in æterna tabernacula. Serua tanquam peregrinum & hospitē super terram, ad quem nihil specta de mundi negotiis. Serua cor liberum, & ad Deum sursum erectum: quia non habes hic manentem ciuitatem. Illuc preces & gemitus quotidianos cum lachrymis dirige vt spiritus tuus mereatur post mortem ad Dominum feliciter transire. Amen.

De iudicio & pœnis peccatorum

CAPVT XXIIII.

IN omnibus rebus respice finē: & qualiter ante districtum iudicem stabis: cui nihil est occultū: qui muneribus non placatur, ne excusationes recipit: sed quod iu-

ſtum eſt, iudicabit. O miſerrime, & inſipiens peccator, quid reſpondebis Deo omnia mala ſciẽti, qui interdum formidat vultum hominis irati? Vtquid non prouides tibi in diem iudicij, quãdo nemo poterit per alium excuſari, vel defendi: ſed vnuſquiſq; ſufficiens onus erit ſibiipſi? Nunc labor tu⁹ eſt fructuoſus, fletus acceptabilis, gemitus exaudibilis, dolor ſatisfactorius & purgatiuus. Habet magnum & ſalubre purgatorium, patiens homo: qui ſuſcipiens iniurias plus dolet de alterius malitia, quàm de ſua iniuria: qui pro contrariantibus ſibi libenter orat: & ex corde culpas indulget, qui veniam ab aliis petere non tardat: qui facilius miſeretur, quã iraſcitur: qui ſibiipſi violentiam frequenter facit & carnẽ ſuam omnino ſpiritui ſubiugare conatur. Melius eſt modo purgare peccata, & vitia reſecare, quàm in futurũ purgãda reſeruare. Verè noſipſos decipimus per inordinatum amorem, quẽ ad carnem habemus. Quid aliud ille ignis deuorabit, niſi peccata tua? Quã tò amplius tibiipſi nunc parcis, & carnem ſequeris, tanto durius poſtea pœnas lues, & maiorem materiam comburendi reſeruas, in quib⁹ homo peccauit: ex illis graui⁹ punietur ibi acedioſi ardẽtib⁹ ſtimulis pur gabũtur: & guloſi ingenti fame, ac ſiti cru-

ciabun

ciabũtur. Ibi luxurioſi, & voluptatũ amatores, ardenti pice, & fœtido ſulphure perfundentur & ſicut furioſi canes præ dolore inuidi vlulabũt. Nullum vitium erit, quod ſuum proprium cruciatũ non habeat. Ibi ſuperbi omni confuſione replebuntur: & auari miſerrima egeſtate arctabuntur. Ibi erit vna hora grauiori in pœna quàm hic centum anni in amariſsima pœnitentia. Ibi nulla requies eſt, & nulla conſolatio damnatis. Hic tamen interdum ceſſatur à laboribus, atque amicorum fruimur ſolatiis. Eſto modò ſolicitus, & dolens pro peccatis tuis: vt in die iudicij ſis ſecurus cum beatis. Tunc enim iuſti ſtabunt in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & depreſſerunt. Tunc ſtabit ad iudicandum, qui modo ſe ſubiicit humiliter iudiciis hominum. Tunc magnam fiduciam habebit pauper, & humilis, & pauebit vndique ſuperbus. Tunc videbitur ſapiẽs in hoc mundo fuiſſe, qui pro Chriſto didicit ſtultus, & deſpectus eſſe. Tunc placebit omnis tribulatio patienter perpeſſa, & omnis iniquitas oppilabit os ſuum. Tunc gaudebit omnis deuotus, & mœrebit omnis irreligioſus. Tunc plus exultabit caro afflicta, quàm ſi in delitiis fuiſſet ſemper nutrita. Tũc ſplendebit habitus vilis, & ob-

tenebrescit vestis subtilis, Tunc plus laudabitur pauperculum domiciliũ quã nunc deauratũ palatium. Tũc plus iuuabit cõstãs patientia, quàm omnis mũdipotẽtia. Tunc amplius exaltabitur simplex obediẽtia quã omnis secularis astutia. Tunc plus lætificabitur pura, & bona conscientia quàm docta philosophia, Tunc pluris fiet contemptus diuitiarum, quàm totus thesaurus terrigenarum. Tunc magis cõsolaberis super deuota oratione, quàm super delicata comestione. Tunc potius gaudebis de seruato silentio, quàm de lõga fabulatione. Tũc plus valebũt sancta opera, quàm multa pulchra verba. Tunc plus placebit tristis vita, & ardua pœnitentia, quàm omnis delectatio terrena. Disce nunc in modico pati, vt tunc à grauioribus valeas liberari. Hic primò proba quid possis pati postea. Si nunc tam parum non vales sustinere, quomodo poteris tunc æterna tormenta sufferre? si modò modica passio te impatientem efficit, quid gehenna tũc faciet? Ecce, verè nõ potes duo gaudia habere, delectari hic in mundo: & postea regnare in cœlo cum Christo. Si vsque in hodiernum diem semper in honoribus & voluptatibus vixisses quid totum tibi profuisset, si iam in instanti mori contingeret? Omnia ergo vanitas,

prær

præter amare Deum,&illi soli seruire Qui enim Deum ex toto corde amat,nec mortem,nec supplicium,nec iudicium,nec infernum metuit,quia perfectus amor,securum accessum ad Deum facit. Quem autem adhuc peccare delectat, non mirum si mortem &iudicium timeat.Bonum tamen est, vt si necdum amor à malo te reuocat, saltem timor gehennalis coërceat. Qui verò timorem Dei postponit, diu stare in bono non valebit, sed diaboli laqueos citius incurret.

De feruenti emendatione totius vitæ nostræ.

CAPVT XXV.

ESto vigilans,& diligens in Dei seruitio & cogita frequenter ad quid venisti:& cur seculum reliquisti.Nonne vt Deo viueres, & spiritalis homo fieres? Igitur ad perfectũ ferueas:quia mercedem laborum tuorum in breui recipies: nec erit tũc amplius timor aut dolor in finibus tuis. Modicum nunc laborabis, & magnam requiem, imò perpetuam lætitiam inuenies. Si tu permanseris fidelis & feruidus in agendo, Deus proculdubio erit fidelis & locuples in retribuendo.Spem bonam retinere debes, quod ad palmam peruenies: sed

ſecuritatem capere nõ oportet, ne torpeas aut elatus fias. Cùm enim quidem anxius inter metum,& ſpem frequẽter fluctuaret, & quadam vice mœrore cõfectus in eccleſia ante quoddam altare ſe in oratione proſtrauiſſet, hæc inter ſe reuoluit, dicens, O ſi ſcirẽ, quòd adhuc perſeueraturus eſſem, ſtatim audiuit intus diuinum reſponſum: Quid ſi hoc ſcires, facere velles? Fac nunc quod tunc facere velles, & bene ſecurus eris. Móxque conſolatus & cõfortatus diuinæ ſe commiſit voluntati: & ceſſauit anxia fluctuatio, noluítque curioſe inueſtigare, vt ſciret quæ ſibi eſſent futura, ſed magis ſtuduit inquirere, quæ eſſet voluntas Dei, bene placens, & perfecta ad omne opus bonum inchoandum & perficiẽdum. Spera in Domino, & fac bonitatẽ (ait Propheta) & inhabita terrã, & paſceris in diuitiis eius. Vnum eſt, quòd multos à profectu & feruenti emendatione retrahit: horror difficultatis, ſeu labor certaminis. Enim verò illi maxime præ aliis in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ ſibi magis grauia, & contraria ſunt, pro viribus vincere nituntur. Nam ibi homo plus proficit, & gratiam meretur ampliorem, vbi magis ſeipſum vincit, & ſpiritũ mortificat. Sed non omnes habent æque animũ ad vincendum

&

& moriendum. Diligens tamen ęmulator, valentior erit ad proficiendum, etiam si plures habeat passiones, quàm alius benemorigeratus minus tamen feruens ad virtutes. Duo tamen specialiter ad magnam emendationem iuuant. videlicet, subtrahere se violenter, ad quod natura vitiose inclinatur: & feruenter instare pro bono, quo amplius quis indiget. Illa etiã studeas magis cauere & vincere, quæ tibi frequentius in aliis displicent. Vbi profectum tuum capias: vt si bona exempla videas, vel audias, ad imitandum accẽdaris. Siquid autem reprehensibile consideraueris, caue, ne idem facias: aut si aliquando fecisti, citius emendare studeas. Sicut oculus tuus alios considerat sic iterum ab aliis notaris. Quàm iucundum & dulce est, videre feruidos & deuotos fratres, bene morigeratos, & disciplinatos! Quàm triste est, & graue videre inordinatè ambulantes, qui ea, ad quæ vocati sunt, non exercent! Quàm nociuum est negligere vocationis suæ propositum, & ad illicita sensum inclinare! Memor esto arrepti propositi, & imaginem tibi propone crucifixi. Bene verecundari potes, inspecta vita Iesu Christi: quia necdũ magis illi te conformare studuisti, licet diu in via Dei fueris religiosus, qui se

inten

intentè, & deuotè in sanctissima vita, & passione Domini exercet, omnia vtilia, & necessaria sibi abundanter ibi inueniet: nec opus est, vt extra Iesum aliquid melius quærat. O si Iesus crucifixus in cor nostrum veniret, quàm citò & sufficienter docti essemus! Religiosus feruidus omnia bene portat, & capit quæ illi iubetur. Religiosus negligens, & tepidus habet tribulationẽ super tribulationẽ, & ex omni parte patitur angustiam: quia interiori consolatione caret: & exteriorem quærere prohibetur. Religiosus extra disciplinam viuẽs, graui ruinæ patet. Qui laxiora quærit, & remissiora, semper in angustiis erit: quia aut vnũ, aut reliquũ sibi displicebit. Quo modo faciunt tam multi alij religiosi, qui satis arctati sunt sub disciplina claustrali, rarò exeunt, abstractè viuunt, pauperrimè comedunt, grossè vestiuntur, multum laborant parum loquuntur, diu vigilant, maturè surgunt, orationes prolõgant, frequenter legunt, & se in omni disciplina custodiunt! Attende Cartusienses, Carthusienses, Cistercienses & diuersæ religionis monachos, ac moniales: qualiter omni nocte ad psallendum Domino assurgunt. Et ideò turpe est, vt tu deberes in tam sancto opere pigritare, vbi tanta multitudo religiosorum

ſorum incipit Deo iubilare. O ſi nihil aliud faciendũ incumberet, niſi dominum Deum noſtrum toto corde & ore laudare! O ſi nunquam indigeres comedere, nec bibere, nec dormire: ſed ſemper poſſes Deum laudare, & ſolummodo ſpiritalibus ſtudiis vacare tunc multò fœlicior eſſes, quã modò, cum carni ex qualicunque neceſſitate ſeruis. Vtinam non eſſent iſtæ neceſſitates ſed ſolummodo ſpiritales animę refectiones, quas (heu) ſatis raò deguſtamus, quando homo ad hoc peruenit, vt de nulla creatura conſolationem ſuam quęrat: tũc ei Deus primo perfectè ſapere incipit, tũc etiam bene cõtentus de omni euentu rerũ erit, tunc nec pro magno lętabitur, nec pro modico cõtriſtabitur: ſed ponet ſe integrè & fiducialiter in Deo, qui eſt ei omnia in omnibus: cui nihil vtique perit, nec moritur: ſed omnia ei viuunt, & ad nutum incũctanter deſeruiũt. Meméto ſemper finis, & quia perditum non redit tẽpus. Sine ſolicitudine, & diligentia nũquam acquires virtutes. Si incipis tepeſcere, incipies malè habere. Si autem dederis te ad feruorẽ, inuenies magnam pacẽ: & ſenties leuiorẽ laborẽ propter Dei gratiã, & virtutis amorem Homo feruidus & diligens, ad omnia eſt paratus. Maior labot eſt, reſiſtere vitiis & paſſi

& passionibus, quam corporalibus insudare laboribus. Qui paruos non vitat defectus, labitur ad maiores. Gaudebis semper vespere si diem expendas fructuose. Vigila super teipsum, excita teipsum, admone teipsum, & quicquid de aliis fit, non negligas teipsum. Tantum proficies, quantam tibiipsi vim intuleris.

LIBER II.

De interna conuersatione.

CAPVT I.

REGNVM Dei, intra vos est dicit dominus. Conuertere ex toto corde tuo ad Dominum, & relinque hunc miserum mundum: & inueniet anima tua requiem. Disce exteriora contemnere & ad interiora te dare: & videbis regnum Dei in te venire. Est enim regnum Dei, pax, & gaudium in spiritu sancto, quod non datur impiis. Veniet ad te Christus, ostendens tibi consolationem suam, si dignam illi ab intus paraueris mansionem. Omnis gloria eius, & decor, ab intra est: & ibi complacet sibi. Frequens illi visitatio cũ homine interno dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa

pax, familiaritas ſtupenda nimis. Eia anima fidelis, pręparа huic ſponſo cor tuum, quatenus ad te venire, & in te habitare dignetur. Sic enim dicit: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Da ergo Christo locum: & cæteris omnibus nega introitum. Cùm Chriſtum habueris, diues es: & ſufficit tibi. Ipſe erit prouiſor tuus, & fidelis procurator in omnibus: vt non ſit opus tibi in hominibus ſperare. Homines enim citò mutantur, & deficiunt velociter. Chriſtus autem manet in æternum, & reſtat vſque in finem firmiter. Non eſt magna fiducia ponenda in homine fragili, & mortali etiam ſi vtilis ſit, & dilectus: neque triſtitia multa capienda ex hoc, ſi interdum aduerſetur, & contradicat. Qui hodie tecum ſunt, cras contrariari poſſunt: & econuerſò, ſæpe vt aura vertuntur. Pone totam fiduciam tuam in domino, & ſit ipſe timor tuus. & amor tuus, Ipſe pro te reſpondebit, & faciet bene, ſicut melius fuerit. Non habes hic manentem ciuitatem: & vbicunque fueris, extaneus es, & peregrinus: nec requiem aliquando habebis niſi Chriſto intime fueris vnitus.

tus.

tus. Quid hic circunſpicis: cùm iſte non ſit locus tuæ requietionis? in cœleſtibus debet eſſe habitatio tua, & ſicut in tranſitu, cuncta terrena ſunt aſpicienda. Tranſeunt omnia & tu cum eis pariter. Vide vt non inhæreas, ne capiaris, & pereas. Apud Altiſſimum ſit cogitatio tua: & deprecatio tua ad Chriſtũ ſine intermiſſione dirigatur. Si neſcis alta ſpeculari & cœleſtia, requieſce in paſſione Chriſti, & in ſacris vulneribus eius libenter habita. Si enim ad vulnera, & pretioſa ſtigmata Ieſu deuotè confugies, magnam in tribulatione confortationem ſenties: nec multum curabis hominũ deſpectiones, facilitérque verba detrahentium perferes. Chriſtus fuit etiam in mundo ab hominibus deſpectus: & in maxima neceſſitate à notis & amicis inter opprobria dereli&ctus. Chriſtus pati voluit, & deſpici: & tu audes de aliquo conqueri? Chriſtus habuit aduerſarios, & oblocutores: tu vis omnes habere amicos & benefactores? Vnde coronabitur patientia tua, ſi nihil aduerſitatis occurerit? Si nihil contrarium vis pati, quomodo eris amicus Chriſti? Suſtine cum Chriſto, & pro Chriſto, ſi vis regnare cum Chriſto. Si ſemel perfectè introiſſes in interiora Ieſu & modicum de ardenti eius amore ſapuiſſes, de

propr

proprio modo vel incommodo nihil curares: ſed magis de opprobrio illato gauderes: quia amor Ieſu, facit hominem ſeipſum cōtemnere. Amator Ieſu & verus internus, & liber ab affectionibus inordinatis, poteſt ſe ad Deum liberè conuertere, & leuare ſupra ſeipſum in ſpiritu: ac fruitiuè quieſcere. Cui ſapiunt omnia prout ſunt, non vt dicuntur aut æſtimantur: hic verè ſapiens eſt & doctus magis à Deo, quàm ab hominibus. Qui ab intra ſcit ambulare & modicum res ab extra ponderare, non requirit loca, nec tempora expectat ad habenda deuota exercitia. Homo internus citò ſe colligit: quia nunquam ſe totum ad exteriora effundit. Non illi obeſt labor exterior, aut occupatio ad tempus neceſſaria: ſed ſicut res eueniunt, ſic ſe illis accommodat. Qui intus bene diſpoſitus eſt, & ordinatus, non curat mutabiles & peruerſos hominum geſtus. Tantum homo impeditur, & diſtrahitur, quantum ſibi res attrahit. Si rectè tibi eſſet, & bene purgatus eſſes, omnia tibi in bonum cederēt, & profectum. Ideò multa tibi diſplicent, & ſæpe te conturbant: quia adhuc non es tibiipſi perfectè mortuus, nec ſegregatus ab omnibus terrenis. Nihil ſic maculat & implicat cor hominis ſicut im-

purus amor in creaturis. Si non renuis consolari exterius, poteris speculari cœlestia & frequenter interius iubilare.

De humili submissione sub prælati regimine.

CAPVT II.

NOn magni pendas, quis pro te, vel contra te sit: sed hoc age & cura, vt Deus tecum sit in omni re, quam facis. Habeas conscientiam bonam: & Deus bene te defensabit. Quem enim adiuuare voluerit, huic nullius peruersitas nocere poterit. Si tu scis tacere & pati, videbis proculdubio Domini auxilium. Ipse nouit tempus, & modum liberandi te: & ideò debes te illi resignare. Dei est adiuuare, & ab omni confusione liberare. Sæpe valde prodest ad maiorem humilitatem conseruandam, quòd defectus nostros alij sciunt, & redarguunt. Quando homo pro defectibus suis se humiliat, tunc faciliter alios placat, & leuiter satisfacit sibi irascentibus. Humilem Deus protegit, & liberat, humilem diligit, & consolatur, humili homini se inclinat: humili largitur gratiam magnam, & post suam depressionem leuat ad gloriam: humili sua secreta reuelat, & ad se dulciter trahit, & inuitat

tat. Humilis, accepta contumelia & confusione, satis bene est in pace: quia stat in Deo, & non in mundo. Non reputes te aliquid profecisse, nisi omnibus inferiorem te esse sentias.

De bono & pacifico homine.

CAPVT III.

Pone te primò in pace: & tunc alios poteris pacificare. Homo pacificus, plus prodest, quàm bene doctus. Homo passionatus etiam bonum in malum trahit: & faciliter malum credit. Bonus & pacificus homo omnia ad bonum conuertit. Qui bene in pace est, de nullo suspicatur: qui autem malè contentus est, & commotus, variis suspicionibus agitatur, nec ipse quiescit: nec alios quiescere permittit. Dicit sæpe, quòd non dicere deberet: & obmittit, quod sæpe sibi magis facere expediret. Considerat, quod alij facere tenentur, & negligit, quod ipse facere tenetur. Habe ergo primum zelum super temetipsum: tunc zelare poteris etiam iustè proximum tuum. Tu facta tua bene scis excusare, & colorare, & aliorum non vis recipere excusationes. Iustius esset, vt te accusares. Si portari vis, porta & tu alium. Vide quàm longè es adhuc à vera charitate & humilitate: quæ

nulli nouit indignari, vel irasci, nisi tantum sibi ipsi. Non est magnum cum bonis & mansuetis conuersari: hoc enim omnibus naturaliter placet: & vnusquisque libenter pacem habet: & secum sentientes magis diligit: sed cum duris aut peruersis & indisciplinatis, aut nobis contrariantibus, pacificè posse viuere, magna gratia est, & laudabile nimis, viriléque factum. Sed sunt, qui seipsos in pace tenent: & cum aliis etiam pacem habent. Et sunt, qui nec pacem habent, nec alios in pace dimittunt, aliis sunt graues: sed sibi sunt semper grauiores. Et sunt qui seipsos in pace retinent, & ad pacem alios reducere student. Et tamen tota pax nostra in hac misera vita, potius in humili patientia ponenda est, quàm in non sentiendo contraria. Qui melius scit pati, pacem tenebit maiorem. Iste est victor sui, & dominus mundi, amicus Christi, & hæres cœli.

De pura mente & simplici intentione.

CAPVT IIII.

DVabus alis homo subleuatur à terrenis: simplicitate scilicet, & puritate. Simplicitas debet esse intentione: puritas

ritas, in affectione. Simplicitas intendit Deum, puritas apprehendit, & guſtat. Nulla bona actio te impediet, ſi liber intus ab omni inordinato affectu fueris, ſi nihil aliud quàm Dei beneplacitum, & proximi vtilitatem intendis & quæris: interna libertate frueris. Si rectum cor tuum eſſet, omnis tibi creatura ſpeculum vitæ, & liber ſanctæ doctrinæ eſſet. Nō eſt creatura tam parua & vilis, quæ bonitatem Dei non repræſentet. Si tu eſſes intus bonus & purus, omnia ſine impedimento videres & caperes bene. Cor purum penetrat cœlum, & infernum. Qualis vnuſquiſque intus eſt, taliter iudicat exterius. Si eſt gaudium in mundo, hoc vtique poſſidet puri cordis homo. Et ſi eſt alicubi tribulatio, & anguſtia, hoc melius nouit mala conſcientia. Sicut ferrum miſſum in ignem, amittit rubiginem, & totum candens efficitur: ſic homo ad Deum & ſe integrè conuertens, à torpore exuitur, & in nouum hominem tranſmutatur. Quando homo incipit tepeſcere, tunc paruum metuit laborem: & libenter externam accipit conſolationem. Sed quando perfectè incipit ſe vincere, & viriliter in via Dei ambulare, tunc minus ea reputat, quæ ſibi prius grauia eſſe ſentiebat.

De propria consideratione.

CAPVT V.

NOn possumus nobisipsis nimis credere: quia sæpe nobis gratia deest, & sensus modicum lumen est in nobis: & hoc citò per negligentiam amittimus. Sæpe etiam non aduertimus, quòd tam cæci intus sumus. Sæpe malè agimus, & peius excusamus, & passione interdum mouemur: & in zelum putamus. Parua in aliis reprehendimus: & nostra maiora pertransimus. Satis citò sentimus & ponderamus, quòd ab aliis sustinemus: sed quantum alij à nobis sustinent, non aduertimus. Qui bene & rectè sua ponderaret, non esset quòd de alio grauiter iudicaret. Internus homo, suiipsius curam omnibus curis anteponit: & qui sibiipsi diligenter intendit, faciliter de aliis tacet. Nunquam eris internus & deuotus, nisi de alienis silueris: & ad teipsum specialiter respexeris. Si tibi & Deo totaliter intendis modicum te mouebit, quòd foris percipis. Vbi es, quando tibiipsi præsens non es? & quando omnia percurristi, quid te neglecto profecisti? Si debes habere pacem & vnionem veram, oportet quòd totum mundum postponas: & te solùm præ oculis habeas. Multum proinde proficies, si te feria-

tum

tum ab omni temporali cura conserues. Valde deficies, si aliquid temporale reputaueris. Nil altum, nil magnum, nil gratũ, nil acceptum tibi sit, nisi purè Deus, aut quod in Deo sit. Totum vanum æstima, quicquid consolationis occurrit de aliqua creatura. Amans Deum anima, sub Deo despicit vniuersa. Solus Deus æternus, & immensus, implens omnia, solatiũ est animæ, & vera cordis lætitia.

De lætitia bonæ conscientiæ.

CAPVT VI.

GLoria boni hominis, testimonium bonæ conscientiæ est. Habe bonam conscientiã, & semper habebis lætitiã. Bona conscientia, valde multa potest portare & valde læta est inter aduersa. Mala conscientia semper timida est, & inquieta. Suauiter requiesces, si te cor tuum non reprehenderit. Noli lętari, nisi cum benefeceris. Mali nunquam habent veram lętitiã, nec internam sentiunt pacem: quia nõ est pax impiis: dicit Dominus. Et si dixerint: in pace sumus, non venient super nos mala: & quis nocere audebit? Ne credas eis, quoniam repente exurget ira Dei: & in nihilum redigentur actus eorũ: & cogitationes eorũ peribunt. Gloriari in tribulatione

non eſt graue amanti:ſic enim gloriari, eſt in cruce Domini gloriari. Breuis gloria quæ hominibus datur, & accipitur. mundi gloriam ſemper comitatur triſtitia. Bonorum gloria, in conſcientiis eorum & non in ore hominum. Iuſtorum lætitia de Deo & in Deo eſt:& gaudium eorum de veritate. Qui veram & æternam gloriam deſiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem quærit gloriam:aut non animo contemnit, minus amare conuincitur cœleſtem. Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia. Facilè erit contentu & placatu cuius conſcientia munda eſt. Non es ſanctior ſi lauderis:nec vilior ſi vitupereris, quod es, hoc es, nec maior dici vales: quàm Deo teſte, ſis. Si attendis quid apud te ſis intus: non curabis quid de te loquantur homines foris. Homo videt in facie, Deus autem in corde. Homo conſiderat actus, Deus penſat intentionẽ. Bene ſemper agere, & modicum de ſe tenere, humilis animæ iudicium eſt. Nolle conſolari ab aliqua creatura, magnæ puritatis, & internæ fiduciæ indicium eſt. Qui nullum extrinſecus pro ſe teſtimonium quærit, liquet quòd ſe Deo totaliter commiſit. Non enim, qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ait beatus

Paulus

Paulus:ſed quem Deus commendat. Ambulare cũ Deo intus,nec aliqua affectione teneri foris,ſtatus eſt interni hominis.

De amore Ieſu ſuper omnia.

CAPVT VII.

BEatus, qui intelligit quid ſit amare Ieſum, & contemnere ſeipſum, propter Ieſum. Oportet dilectum pro dilecto relinquere:quia Ieſus vult ſolus ſuper omnia amari:Dilectio creaturæ,fallax,& inſtabilis:dilectio Ieſu, fidelis & perſeuerabilis. Qui adhæret creaturæ, ſedet cum labili: qui amplectitur Ieſum, firmabitur in æuum. Illum dilige, & amicum tene qui tibi omnibus recedentibus, te non derelinquet nec patietur in fine perire. Ab omnibus oportet te aliquando ſeparari, ſiue velis ſiue nolis. Teneas te apud Ieſum viuens & moriens: & illius fidelitati te committe: qui omnibus deficientibus, ſolus poteſt te iuuare.Dilectus tuus talis eſt naturæ, vt alienum non velit admittere: ſed ſolus velit cor tuum habere, & tanquam rex in proprio throno ſedere. Si ſcires te bene ab omni creatura euacuare. Ieſus libenter tecum habitaret. Penitus perditum inuenies, quicquid extra Ieſum in omnibus poſueris. Non confidas, nec innitaris ſuper calamum ventoſum: quia omnis

caro fœnum: & omnis gloria eius, vt flos fœni cadet. Citò decipieris, si ad externam hominum apparentiam tantum aspexeris. Si enim tuum in aliis quæris solatium & lucrum, senties sæpe detrimentum. Si quæris in omnibus Iesum, inuenies vtique Iesum. Si autem quæris teipsum, inuenies etiã teipsum: sed ad tuam perniciem. Plus enim homo nocet sibi, si Iesum non quærit, quàm totus mundus & omnes sui aduersarij.

De familiari amicitia Iesu.

CAPVT VIII.

QVando Iesus adest, totum bonum est nec quicquam difficile videtur. Quãdo verò Iesus non adest, totum durum est. Quando Iesus intus non loquitur, consolatio vilis est. Si autem Iesus vnum verbum loquitur tantum, magna consolatio sentitur. Nonne Maria Magdalene statim surrexit de loco, in quo fleuit, quando Martha illi dixit: Magister adest, & vocat te. Fœlix hora, quando Iesus vocat te, à lacrymis ad gaudium spiritus. Quàm aridus & durus es, sine Iesu! Quàm insipiens & vanus, si cupis aliquid extra Iesum! Nonne hoc est maius damnum, quàm si totum perderes mundum? Quid potest

poteſt mundus conferre ſine Ieſu? Eſſe ſine Ieſu grauis eſt infernus: & eſſe cum Ieſu, dulcis paradiſus. Si fuerit tecum Ieſus, nullus poterit nocere inimicus. Qui inuenit Ieſum, inuenit theſaurum bonum: imò bonum ſuper omne bonum. Et qui perdit Ieſum, perdit nimis multum, & plus, quàm totum mundum. Pauperrimus eſt, qui viuit ſine Ieſu. Ditiſſimus, qui bene eſt cum Ieſu. Magna eſt ars ſcire conuerſari cum Ieſu: & ſcire Ieſum tenere, magna prudentia. Eſto humilis & pacificus, & erit tecum Ieſus: Si eris deuotus & quietus, permanebit tecum Ieſus. Potes citò fugare Ieſum, & gratiam eius perdere, ſi volueris ad exteriora declinare. Et ſi illum effugaueris, & perdideris, ad quem tunc fugies, & quem tunc quæres amicum? Sine amico non potes diu viuere: & ſi Ieſus non fuerit tibi præ omnibus amicus, eris nimis triſtis, & deſolatus. Fatuè igitur agis, ſi in aliquo altero confidis & lætaris. Eligendum eſt magis totum mundum habere contrarium, quàm Ieſum offenſum. Ex omnibus ergo charis, ſit Ieſus dilectus ſpecialis. Diligantur omnes propter Ieſum: Ieſus autem propter ſeipſum. Solus Ieſus Chriſtus ſingulariter eſt amandus, qui ſolus bonus & fidelis

iuu

inuenitur præ omnibus amicis, propter ipſum,& in ipſo,tam amici ,quàm inimici tibi ſint chari : & pro omnibus exorandus eſt: vt omnes ipſum cognoſcant & diligāt. Nunquam cupias ſingulariter laudari, & amari : quia hoc ſolius eſt Dei, qui ſimilem ſibi non habet.Nec velis quòd aliquis in corde ſuo tecum occupetur:neque tu in alicuius occuperis amore , ſed ſit Ieſus in te, & in omni bono homine.Eſto purus, & liber abintus ſine alicuius creaturæ implicamento. Oportet enim nudum & purum cor ad Ieſum gerere,ſi vis vacare, & videre,quàm ſuauis eſt dominus. Et reuera ad hoc non peruenies, niſi gratia eius fueris præuentus & tractus, vt omnibus euacuatis, & licentiatis, ſolus cum ſolo vniaris. Quando enim gratia Dei venit ad hominem, tunc potens fit ad omnia: & quando recedit, tunc pauper & infirmus erit, & quaſi tantùm ad flagella relictus. In his non debes deiici, nec deſperare : ſed ad voluntatem Dei, æquanimiter ſtare:& cuncta ſuperuenientia tibi ad laudem Chriſti perpeti : quia poſt hyemem ſequitur æſtas, poſt noctem redit dies, & poſt tempeſtatem ſerenitas magna.

De car

De carentia omnis ſolatij

CAPVT. XI.

NOn eſt graue, humanum contemnere ſolatium, cùm adeſt diuinum. Magnum eſt, & valde magnum, tam humano quàm diuino poſſe carere ſolatio: & pro honore Dei libenter exilium cordis velle ſuſtinere, & in nullo ſeipſum quærere: nec ad propriũ meritum reſpicere: quid magni eſt ſi hilaris ſis, & deuotus, adueniente gratia? optabilis cunctis hæc hora. Satis ſuauiter equitat, quem gratia Dei portat. Et quid mirum, ſi onus non ſentit, qui portatur ab omnipotente, & ducitur à ſummo ductore? Libenter habemus aliquid pro ſolatio: & difficulter homo exuitur à ſeipſo. Vicit ſanctus martyr Laurentius ſeculum, cum ſuo ſacerdote: quia omne quod in mundo delectabile videbatur, deſpexit: & Dei ſummi ſacerdotem Sixtum, quem maxime diligebat, pro amore Chriſti etiã à ſe tolli æquanimiter ferebat. Amor igitur Creatoris, amorẽ hominis ſuperauit: & pro humano ſolatio, diuinum beneplacitum magis elegit. Ita & tu aliquem neceſſarium & dilectum amicum pro amore Dei diſce relinquere: nec grauiter feras, cùm ab amico dereli-

ctus

ctus fueris: ſciens, quoniã oportet nos omnes tandẽ ab inuicem ſeparari. Multùm & diu, oportet hominẽ in ſeipſo certare, ante, quàm diſcat ſeipſum plene ſuperare, & totum affectum ſuum plene in Deum trahere, Quando homo ſtat ſuper ſeipſo, facile labitur ad conſolationes humanas: ſed verus Chriſti amator, & ſtudioſus ſectator virtutum, non cadit ſuper illas conſolationes, nec quærit tales ſenſibiles dulcedines: ſed magis forte exercitationes, & pro Chriſto duros ſuſtinere labores. Cùm igitur ſpiritalis conſolatio à Deo datur, cum gratiarum actione accipe eam: ſed Dei minus intellige eſſe non tuum meritum: & noli extolli. Noli nimiùm gaudere, nec inaniter præſumere: ſed eſto humilior ex dono, cautior quoque & timoratior in cunctis actibus tuis: quoniam tranſibit hora illa, & ſequetur tentatio. Cùm ablata fuerit cõſolatio, non ſtatim deſperes: ſed cum humilitate, & patientia expecta cœleſtem viſitationem: quia potens eſt Deus ampliorem tibi donare gratiam, & conſolationẽ: iſtud non eſt nouum, nec alienum, vitam Dei expertis, quia in magnis ſanctis, & in antiquis prophetis fuit talis ſæpe alternationis modus. Vnde quidam præſente iam gratia, dicebat: Ego dixi in abundantia mea: non

moueb

mouebor in æternum. Absente autem gratia, quid in se fuerit expertus, adiungit, dicens: Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. inter hæc tamen nequaquam desperat: sed instantius Dominum rogat, & dicit, Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor. Denique orationis suæ fructum reportat, & se exauditum testatur, dicens: Audiuit Dominus, & misertus est mei. Dominus factus est adiutor meus. Sed in quo? Conuertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi: & circundedisti me lætitia. Et si sic actum est cum magnis sanctis, non est desperandum nobis infirmis & pauperibus, si interdum in frigiditate, & interdum in feruore sumus: quoniam spiritus venit, & recedit secundum suæ voluntatis beneplacitum. Vnde beatus Iob ait: Visitas eum diluculo & subitò probas illũ. In quo igitur sperare possum, aut in quo cõfidere debeo, nisi in sola magna misericordia Dei, & in sola spe gratiæ cœlestis? Siue eñ adsint homines boni, siue deuoti fratres, & amici fideles, siue libri sancti, vel tractatꝰ pulchri, siue dulces cantus & hymni: omnia hæc modicum iuuant: & modicũ sapiunt, quando desertus sum à gratia, & in propria paupertate relictus, tũc nõ est melius remediũ

quàm

quàm patientia & abnegatio mei, in verita te Dei nũquam inueni aliquem religiosum qui non habuerit interdum gratiæ subtractionem, aut non senserit feruoris diminutionem. Nullus sanctus fuit vnquam tam altè raptus & illuminatus, qui prius vel postea non fuerit tentatus. Non enim dignus est alta Dei contemplatione qui pro Deo non est exercitatus aliqua tribulatione. Solet enim sequentis consolationis tentatio præcedens esse signum. Nam tentationibus probatis, cœlestis promittitur consolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitæ. Datur etiam consolatio diuina, vt homo fortior sit ad sustinendum aduersa. Sequitur etiam tentatio, ne se eleuet de bono. Non dormit diabolus, nec caro adhuc mortua est: ideo non cesses præparare te ad certamen: quia à dextris, & sinistris sunt hostes: qui nunquam quiescunt.

De gratitudine pro gratia Dei.

CAPVT X.

QVid quæris quietem: cũ natus sis ad laborem? cõpone te ad patientiam magis, quàm ad cõsolationẽ: & ad crucẽ portandam magis, quàm ad lætitiam. Quis enim secularũ non libẽter cõsolatio nem

nem, & lætitiã ſpiritalẽ acciperet, ſi ſemper obtinere poſſet? Excedunt enim ſpiritales conſolationes oẽs mundi delicias, & carnis voluptates. Nã omnes deliciæ mundanæ, aut turpes ſunt, aut vanæ. Spiritales verò deliciæ, ſolæ iucundæ, & honeſtæ, ex virtutibus progenitæ, & à Deo puris infuſæ mentibus: ſed iſtis diuinis conſolationibus nemo ſemper pro ſuo affectu frui valet: quia tempus tentationis nõ diu ceſſat. Multum contrariatur ſupernæ viſitationi falſa libertas animi, & magna confidentia ſui. Deus bene facit, conſolationis gratiam dando: ſed homo malè agit, non totũ Deo, cũ gratiarum actione retribuẽdo. Et ideò non poſſunt in nobis dona gratiæ fluere: quia ingrati ſumus Autori: nec totum refundimus fontali origini. Semper enim debetur gratia dignè gratias referenti. Auferetur ab elato quod dari ſolet humili. Nolo conſolationem, quæ mihi aufert cõpunctionem: nec affecto contemplationẽ, quæ ducit in elationem. Non enim omne altũ, ſanctũ: nec omne deſiderium, purum: nec omne dulce, bonũ: nec omne charum gratum Deo. Libenter accepto gratiam, & vnde humilior & timoratior inueniar atq; ad relinquendũ me paratior fiam. Doctus dono gratiæ, & eruditus ſubtractionis verbe-

re, non ſibi audebit quicquam boni attribuere: ſed potius ſe pauperem, & nudum confitebitur. Da Deo, quicquid Dei eſt: & tibi adſcribe, quod tuum eſt: hoc eſt, Deo gratias pro gratia tribue: tibi autem ſoli culpam, & dignam pœnam pro culpa deberi ſentias. Pone te ſemper ad infimum: & dabitur tibi ſummum: nam ſummum non ſtat ſine infimo. Summi ſancti apud Deum minimi ſunt apud ſe: & quantò glorioſiores, tantò in ſe humiliores pleni veritate & gloria cœleſti, non vanæ gloriæ cupidi. In Deo fundati & confirmati nullo modo poſſunt eſſe elati: & qui Deo totum adſcribunt, quicquid boni acceperunt gloriam ab inuicem non quærunt: ſed gloriam quæ à ſolo Deo eſt, volunt, & Deum in ſe, & in omnibus ſanctis laudari ſuper omnia cupiunt: & ſemper in eum ipſum tendunt. Eſto igitur gratus in minimo: & eris dignus maiora accipere: ſit tibi minimum etiam pro maximo, & magis contemptibile, pro ſpeciali dono. Si dignitas datoris inſpicitur, nullum datum paruum, aut munus vile videbitur: non enim paruum eſt, quod à ſummo Deo donatur, etiam ſi pœnas & verbera donauerit, gratum eſſe debet: quia ſemper pro ſalute noſtra facit, quicquid nobis euenire permittit. Qui gratiam Dei

retinere desiderat, sit gratus pro gratia Dei data, patiens pro sublata: oret vt redeat. cautus sit & humilis, ne amittat.

De paucitate amatorum crucis I. Ch.

CAPVT XI.

HAbet Iesus nunc multos amatores regni sui cœlestis, sed paucos baiulatores suæ crucis: habet multos desideratores consolationis, sed paucos tribulationis: plures inuenit socios mensæ, sed paucos abstinentiæ. Omnes volunt cum Christo gaudere: sed pauci volunt pro ipso aliquid sustinere. Multi sequuntur Iesum vsque ad fractionem panis: sed pauci ad bibendum calicem passionis sunt parati. Multi miracula eius venerantur: sed pauci ignominiam crucis sequuntur. Multi Iesum diligunt quandiu aduersa non contingunt, multi illum laudant, & benedicunt: quandiu consolationes aliquas ab ipso recipiunt. Si autem se Iesus absconderit, & modicum eos reliquerit, aut in querimoniam, aut in deiectionem nimiam cadunt. Qui autem Iesum propter Iesum, & non propter suam aliquam consolationem propriam diligunt, ipsum in tribulatione & in angustia cordis, sicut summa consolatione benedi-

cunt,& si nunquam eis consolationem daret ipsum tamen semper laudarent,& semper gratias agere vellent. O quantum potest amor Iesu purus,nullo proprio commodo, vel amore permistus? Nonne omnes mercenarij sunt dicendi, qui consolationes semper quærunt? Nonne amatores sui magis, quàm Christi probantur, qui sua commoda vel lucra semper meditantur? Vbi inuenietur talis, qui velit Deo seruire gratis? Raró inuenietur tam spiritualis aliquis,qui omnibus sit nudatus. Nam verum spiritu pauperem, & ab omni creatura nudum,quis inueniet? Procul, & de vltimis finibus pretium eius: si dederit homo omnem substantiam suam, adhuc nihil est: & si fecerit pœnitentiam magnam adhuc exiguum est, & si apprehenderit omnem scientiam, adhuc longè est: & si habuerit virtutem magnam, & deuotionem nimis ardentem, adhuc multum sibi deest.vnum, scilicet, quod sibi summè necessarium est.Quid illud? Vt omnibus relictis,se relinquat: & à se totaliter exeat,nihílque de priuato amore retineat. Cùm omnia fecerit quæ facienda nouerit, nihil fecisse se sentiat. Non grande ponderet, quod grandis æstimari possit: sed in veritate seruũ inutilem se pronunciet: sicut Veri-

rita

ritas ait: Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, adhuc dicite: quia serui inutiles sumus. Tūc verò pauper & nudus spiritu esse poterit: & cum propheta dicere: quia vnicus & pauper sum ego. Nemo isto ditior nemo tamen liberior, nemo p[illegible]tentior illo: qui scit sese & omnia relinquere, & ad infimum se ponere.

De regia via sanctæ crucis.

CAPVT XII.

DVrus hic multis videtur sermo: abnega temetipsum: tolle crucem tuā & sequere Iesum. Sed multò durius erit audire illud extremum verbum: Discedite à me maledicti, in ignem æternum: qui enim modò libenter audiunt & sequuntur verbum crucis, tunc non timebunt ab auditione mala æternæ damnationis. Hoc signum crucis erit in cœlo, cum Dominus ad iudicandum venerit. Tunc omnes serui crucis, qui se crucifixo cōformauerunt in vita ad Christum accedent iudicem cum magna fiducia. Quid igitur times tollere crucem, per quam itur ad regnum? In cruce salus, in cruce vita, in cruce protectio ab hostibus, in cruce infusio supernæ suauitatis, in cruce robur mentis, & in cruce gaudium spiritus, in

cruce virtus summa, in cruce perfectio sanctitatis. Non est salus animæ, nec spes æternæ vitæ, nisi in cruce. Tolle ergo crucem tuam, & sequere Iesum, & ibis in vitam æternam. Præcessit ille baiulans sibi crucem, & mortuus est pro te in cruce: vt tu etiam portes crucem, & mori affectes in cruce, quia si cum illo mortuus fueris, etiam cum illo pariter viues: & si socius fueris pœnæ, socius eris & gloriæ. Ecce in cruce totum constat, & in moriendo totum iacet: & non est alia via ad vitam, & ad veram internam pacem, nisi via sanctæ Crucis, & quotidianæ mortificationis. Ambula quò vis, quære vbicunque volueris, & non inuenies altiorem viam suprà, nec securiorem viam infrà, nisi viam sanctæ crucis. Dispone & ordina omnia secundum tuum velle: & videre, & non inuenies, nisi semper aliquid pati debere, aut sponte, aut inuitè: & ita crucem semper inuenies. Aut enim in corpore dolorem senties, aut in anima spiritus tribulationem sustinebis. Interdum à Deo relinqueris, interdum à proximo exercitaberis, & quod amplius est, sæpe tibimetipsi grauis eris nec tamen aliquo remedio, vel solatio liberari seu alleuiari poteris: sed donec Deus voluerit, oportet quòd sustineas,

neas. Vult enim Deus, vt tribulationem sine consolatione discas pati, & vt illi totaliter te subiicias, vt humilior ex tribulatione fias. Nemo ita cordialiter sentit passionem Christi, sicut is, cui contigerit similia pati. Crux igitur semper parata est, & vbique te expectat. Non potes effugere quocunque cucurreris: quia quocunque perueneris, teipsum tecum portas: & semper teipsum inuenies. Conuerte te supra, conuerte te infra, conuerte te extra, & infra: & in omnibus inuenies crucem, & necesse est te vbique tenere patientiam, si internam vis habere pacem, & perpetuam promereri coronam. Si libenter crucẽ portas, portabit te, & deducet te ad desideratum finem: vbi, scilicet finis patiendi erit, quamuis hic non erit. Si inuitè portas, onus tibi facis: & teipsum magis grauas, & tamen oportet, vt sustineas. Si abiicis vnam crucem, aliam proculdubio inuenies, & forsitan grauiorem. Credis tu euadere, quod nullus mortalium potuit? quis sanctorum in mundo sine cruce, & tribulatione fuit? Nec enim Dominus noster Iesus Christus, vna hora sine dolore passionis fuit, quandiu in hoc mundo vixit. Oportebat autem Christum pati, & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriã suam.

Et quomodo tu aliam viam quæris, quàm hanc regiam viam, quæ est via sanctæ crucis? tota vita Christi, crux fuit, & martyrium, & tu ibi quęris requiem, & gaudium? Erras, erras, si aliud quæris quàm pati tribulationes: quia tota ista vita mortalis plena miseriis, & circunsignata crucibus, & quantò altius quis in spiritu profecerit, tantò grauiores cruces sæpe inueniet: quia exilij sui pœna magis ex amore crescit. Sed tamen iste sic multipliciter afflictus, non est sine leuamine consolationis: quia fructum magnum sibi sentit accrescere ex tollerantia suæ crucis. Nam dum sponte illi se subiicit, omne onus tribulationis in fiduciam diuinæ consolationis conuertit: & quantò magis caro per tribulationem atteritur, tantò amplius spiritus per internam cõsolationem roboratur: & nonnunquam intantum confortatur ex affectu tribulationis & aduersitatis, ob amorem & conformitatem crucis Christi: vt non sine dolore & tribulatione esse velit: quoniam tantò se acceptiorem Deo reddit, quantò plura, & grauiora pro eo perferre potest. Non est illud virtus hominis, sed gratia Christi, quæ tanta potest, & agit in carne fragili, vt quod naturaliter semper abhorret, & fugit, hoc feruore spiritus

aggrediatur, & perficiat. Non est secundum hominem, crucem portare, crucem amare, corpus castigare, & seruituti subiicere, & honores fugere, contumeliam libenter sustinere, seipsum despicere & despici optare, aduersa quæque cum damnis perpeti, & nihil prosperitatis in hoc mundo desiderare. Si ad te ipsum respicis nihil huiusmodi ex te poteris: sed si in Domino confidis, dabitur tibi fortitudo de cœlo, subiicietur ditioni tuæ mundus, & caro. Sed nec inimicum diabolum timebis, si fueris fide armatus, & IESV cruce signatus. Pone ergo te sicut fidelis & bonus seruus Christi, ad portandum viriliter crucem Domini tui, pro te ex amore crucifixi: præpara te ad toleranda multa aduersa & varia incommoda in hac misera vita: quia sic tecum erit vbicunque fueris: & sic reuera eum inuenies, vbicunque latueris: oportet te ita esse, & non est aliud remedium euadendi à tribulatione malorum & dolore, quàm vt te patiaris. Calicem Domini affectanter bibe, si amicus eius esse, & partem cum eo habere desideras. Consolationes Deo committe: facit ipse cum talibus, sicut sibi magis placuerit. Tu verò pone te ad sustinendum tribulationes, & reputa eas maximas consolationes quia

non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, promerendam: etiam si solus omnes posses sustinere. Quando ad hoc veneris quòd tribulatio tibi dulcis est, & sapit, pro Christo, tunc bene tecum esse æstima, quia inuenisti paradisum in terra. Quandiu pati tibi graue est, & fugere quæris, tandiu male habebis: & sequetur te vbique fuga tribulationis. Si ponis te ad quod esse debes, videlicet ad patiendum & moriendum, fiet citò melius, & pacem inuenies. Etiam si raptus fueris in tertium cœlum cum Paulo, non est propterea securus de nullo contrario sustinendo. Ego, inquit Iesus, ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Pati ergo tibi remanet, si Iesum diligere, & perpetuò illi seruire placet. vtinam dignus esses pro nomine Iesu aliquid pati, quàm magna gloria remaneret tibi, quanta exultatio omnibus sanctis Dei: quanta quoque ædificatio esset proximi! Nam patientiam omnes commendant, quamuis pauci pati velint. Meritò deberes libenter modicum pati pro Christo, cùm multi grauiora patiantur pro mundo. Scias pro certo, quia moriente te, oportet ducere vitam, & quantò plus quisque plus sibi moritur, tantò magis Deo

viuere

viuere incipit Nemo aptus eſt ad comprehendendum cœleſtia, niſi ſe ſubmiſerit ad portandum pro Chriſto aduerſa. Nihil Deo acceptius nihil tibi ſalubrius in mundo iſto, quàm libenter pati pro Chriſto. Et ſi eligendum tibi eſſet, magis optare deberes pro Chriſto aduerſa pati, quàm multis cõſolationibus recreari:quia Chriſto ſimilior eſſes, & omnibus ſanctis eius conformior. Non enim ſtat meritum noſtrum & profectus ſtatus noſtri, in multis ſuauitatibus & conſolationibus: ſed potius in magnis grauitatibus & tribulationibus perferendis. Si quidem aliquid melius & vtilius ſaluti hominum, quàm pati, fuiſſet,Chriſtus vtique verbo, & exemplo oſtendiſſet. Nam & ſequentes diſcipulos, omnéſque eum ſequi cupientes, & manifeſtè ad crucem portandam hortatur. Et dicit:Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.Omnibus ergo perlectis,& ſeruatis, ſit iſta finalis concluſio, Quoniam, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

*

LIBER III.

De interna Christi locutione ad animam fidelem.

CAPVT I.

AVdiam quid loquatur in me Dominus Deus. Beata anima, quæ Dominum in se loquentem audit, & de ore eius verbum consolationis accipit. Beatæ aures, quæ venas diuini susurri suscipiunt, & de mundi huius susurrationibus nihil aduertunt. Beatæ planè aures, quæ non vocē foris sonantem, sed interius auscultant veritatem loquentem, & docentem. Beati oculi, qui exterioribus clausi interioribus autem aperti sunt. Beati qui interna penetrant, & ad capienda arcana cœlestia, magis ac magis per quotidiana exercitia se student præparare. Beati qui Deo vacare gestiunt, & ab omni impedimento seculi se excutiunt. Animaduerte hæc, ò anima mea: & claude sensualitatis tuæ ostia: vt possis in te audire quid loquatur Dominus Deus in te. Hæc dicit dilectus tuus: Salus tua ego sum, pax tua, & vita tua. Serua te apud me, & pacem inuenies: dimitte omnia transitoria, & quære æterna. Quæ sunt omnia temporalia, nisi

ſeductoria? Et quid iuuant omnia creaturam, ſi fuerit à creatore deſerta? Omnibus abdicatis, Creatori tuo te redde placidam, ac fidelem: vt veram valeas apprehendere beatitudinem.

Quod veritas intus loquitur, ſine ſtrepitu verborum.

CAPVT II.

Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus. Seruus tuus, ego ſum, da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia tua, inclina cor meum in verba oris tui: fluat vt ros eloquium meum. Dicebant olim filij Iſraël ad Moſen: Loquere nobis tu, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur: Non ſic Domine, non ſic oro: ſed magis cum Samuele propheta humiliter, ac deſideranter obſecro. Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus: non loquatur mihi Moſes, aut aliquis ex Prophetis: ſed potius tu loquere Domine Deus inſpirator, & illuminator omnium prophetarum: quia tu ſolus ſine is potes me pefectè imbuere: illi autem ſine te nihil proficient. Poſſunt quidem verba ſonare, ſed ſpiritum non conferunt: pulcherrimè dicunt, ſed tacente, cor non accedunt. Literas tradunt,

ſed tu ſenſum aperis. Myſteria proferũt, ſed tu reſeras intellectũ ſignatorum. Mandata edicunt, ſed tu iuuas ad perficiendũ. Viam oſtendunt, ſed tu confortas ad ambulandum, Illi foris tantùm agunt, ſed tu corda inſtruis & illuminas. Illi exterius rigant, ſed tu fœcunditatem donas. Illi clamant verbis, ſed tu auditui intelligentiam tribuis. Non ergo loquatur mihi Moſes: ſed tu Domine Deus meus, æterna veritas: ne fortè moriar & ſine fructu efficiar, ſi fuero tantùm foris admonitus, & intus non accenſus: nec ſit mihi ad iudicium verbum auditum, & non factum: cognitum non amatum: creditum, & non ſeruatum. Loquere igitur Domine, quia audit ſeruus tuus. Verba enim vitæ æternæ habes. Loquere mihi, ad qualemcumque animæ meæ conſolationem, & ad totius vitæ meæ emendationem, tibi autem ad gloriam & perpetuum honorem.

Quòd verba Dei cum humilitate ſunt audienda: & quòd multi ea non ponderant.

CAPVT III.

AVdi, fili mi, verba mea, verba ſuauiſſima, omnem Philoſophorum & ſapientum huius mundi ſcientiam excedentia.

tia. Verba mea ſpiritus & vita ſunt, nec humano ſenſu penſanda. Non ſunt ad vanam complacentiam tradenda: ſed in ſilentio audienda, & cum omni humilitate atque affectu magno ſuſcipienda. Et dixit: Beatus eſt, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, vt mitiges ei à diebus malis, & non deſoletur à terra. Ego, inquit Dominus, docui prophetas ab initio, & vſque nunc non ceſſo omnibus loqui: ſed multi ad vocem meam ſurdi ſunt & duri. Plures mundum libentius audiunt, quàm Deum: facilius ſequuntur carnis ſuę appetitum, quàm Dei beneplacitum. Promittit mundus temporalia, & parua: & ſeruitur ei auiditate magna. Ego promitto ſumma & æterna: & torpeſcunt mortalium corda. Quis tanta cura mihi ſeruit & obedit, ſicut mundo & dominis eius ſeruitur? Erubeſce Sidon, ait mare. Et ſi cauſam quæris, audi quare. Pro modica præbenda, longa via curritur: & pro æterna vita, vix à multis pes ſemel à terra leuatur. Vile pretium quæritur pro vno numiſmate, interdum turpiter litigatur, & pro vana re & parua promiſſione, die noctúque fatigari non timetur. Sed (prô dolor) pro bono incommutabili pro præmio inæſtimabili, pro ſummo honore

& glo

& gloria interminabili, vel ad modicum fatigari pigritatur. Erubesce ergo serue piger, & querule. Illi paratiores inueniuntur ad perditionem, quàm tu ad vitam. Gaudent amplius ad vanitatem, quàm tu ad veritatem. Et quidem spe sua nõnunquam frustrantur: sed promissio mea neminem fallit, nec confidentem mihi dimittit inanem. Quod promisi dabo, quod dixi implebo, si tamen vsque in finem fidelis in dilectione mea quis permanserit. Ego remunerator sum omnium bonorum, & fortis probator omnium deuotorum, Scribe verba mea in corde tuo, & pertracta diligenter. Erunt enim in tempore tentationis valde necessaria, quod non intelligis, cum legis, cognosces in die visitationis. Dupliciter soleo electos meos visitare: tentatione scilicet, & consolatione: & duas lectiones eis quotidie lego, vnam increpãdo eorum vitia, alteram exhortando ad virtutum incrementa. Qui audit verba mea, & spernit ea, habet qui iudicet eum in nouissimo die.

Oratio ad implorandum deuotionis gratiam.

CAPVT IIII.

DOmine Deus meus, omnia bona mea, tu es. Et quis ego sum, vt audeam ad

te loqui? Ego ſum pauperrimus ſeruulus tuus, & abiectus vermiculus multò pauperior & contemptibilior, quàm ſcio & dicere audeo. Meméto tamen Domine quia nihil ſum, nihil habeo, nihílque valeo. Tu ſolus bonus, & iuſtus, & ſanctus. Tu omnia potes, omnia præſtas, omnia imples: ſolum peccatorem inanem relinquens. Reminiſcere miſerationum tuarum Domine, & imple cor meum gratia tua: quia non vis vacua eſſe opera tua. Quomodo poſſum me tolerare in hac miſera vita, niſi me cõfortauerit miſericordia & gratia tua? Noli auertere faciem tuam à me: noli viſitationem tuam prolongare: noli conſolationem tuam abſtrahere, ne fiat anima mea, ſicut terra ſine aqua tibi. Domine, doce me facere voluntatem tuam: doce me coram te dignè & humiliter conuerſari: quia ſapientia mea tu es: qui in veritate me cognoſcis, & cognouiſti antè quàm fieret mundus, & antè quàm natus eſſem in mundo.

Quòd in veritate & humilitate coram Deo conuerſandum eſt.

CAPVT V.

FIli ambula coram me in veritate, & in ſimplicitate cordis tui quære me ſemper. Qui ambulat coram me in veritate, tutabitur ab incurſibus malis, & veritas li-

berabit eum à seductoribus & detractionibus iniquorum. Si veritas te liberauerit, verè liber eris, & non curabis vana hominum verba. Domine verum est sicut dicis, ita quæso mecum fiat. Veritas tua me doceat, ipsa me custodiat, & vsque ad salutarem finem me conducat. Ipsa me liberet ab omni affectione mala, & inordinata dilectione: & ambulabo tecũ in magna cordis libertate. Ego te docebo, ait Veritas, quæ recta sunt & placita coram me. Cogita peccata tua cum displicentia magna & mœrore: & nunquã reputes te aliquid esse propter opera bona: reuera peccator es, & multis passionibus obnixus & implicatus. Ex te semper ad nihil tendis, & citò laberis, citò vinceris, citò turbaris, citò dissolueris. Non habes quicquam vnde possis gloriari, sed multa vnde te debes vilificare: quia multò infirmior es, quàm vales cõprehedere. Nihil ergo tibi magnum videatur, ex omnibus quæ agis, nihil grande, nihil pretiosũm & admirabile, nihil reputatione appareat dignum nihil altum, nihil verè laudabile & desiderabile, nisi quod æternum est. Placeat tibi super omnia veritas: displiceat super omnia vilitas maxima tua. Nihil sic timeas, nihil sic vituperes & fugias, sicut vitia & peccata tua: quę magis

displi

displicere debent, quàm quælibet rerum dãna. Quidam non syncerè coram me ambulant: sed quadam curiositate & arrogãtia ducti, volunt secreta mea scire, & alta Dei intelligere, se & suam salutem negligentes, hi sæpe in magnas tentationes & peccata, propter superbiam & curiositatẽ eis me aduersante, labuntur. Time iudicia Dei, expauesce iram omnipotentis: noli autem discutere opera Altissimi: sed tuas iniquitates perscrutare, in quantis deliquisti, & quàm multa bona neglexisti. Quidã solùm portant suam deuotionem in libris, & quidam in imaginibus, quidam autem in signis exterioribus & figuris, quidã habent me in ore, sed modicum in corde. Sũt & alij qui intellectu illuminati, & effectu purgati, ad æterna semper anhelant, de terrenis grauiter audiunt, necessitatibus naturæ dolenter inseruiunt, & hi sentiunt, quid veritatis spiritus loquitur in eis: qui docet eos terrena despicere, & amare cœlestia, mundum negligere, & cœlum tota die ac nocte desiderare.

De mirabili affectu diuini amoris.

CAPVT VI.

BEnedico te pater cœlestis, pater Domini mei Iesu Christi: quia mei pauperis dignatus es recordari, ô pater misericor-

diarum ,& Deus totius consolationis gratias ago tibi qui me indignum omni consolatione quandoque tua recreas consolatione.Benedico te semper & glorifico cum vnigenito filio tuo , & spiritu sancto paracleto in secula seculorũ.Eia domine Deus, amator sanctæ meus,cùm tu veneris in cor meum, exultabunt omnia interiora mea. Tu es gloria mea, & exultatio cordis mei: tu es spes mea , & refugium meum in die tribulationis meæ. Sed quia adhuc debilis sum in amore & imperfectus in virtute, ideò necesse habeo à te confortari & consolari:propterea visita me sæpius & instrue disciplinis sanctis.Libera me à passionibus malis, & sana cor meum ab omnibus affectionibus inordinatis & vitiis: vt intus sanatus & bene purgatus , aptus efficiar ad amandum,fortis ad patiendum,stabilis ad perseuerandum. Magna res est amor, magnum omnino bonum , quod solũ leue facit omne onerosum : & fert æqualiter omne inæquale. Nam onus sine onere portat, & omne amarum dulce , ac sapidum efficit Amor Iesu nobilis,ad magna operanda impellit , & ad desideranda semper perfectiora excitat.Amor vult esse sursum , nec vult infimis rebus retineri. Amor vult esse liber,& ab omni mundana affectione alie-

nus

nus, ne internus eius impediatur aſpectus: ne per aliquod commodum temporale implicationes ſuſtineat, aut per incõmodum ſuccumbat. Nihil dulcius eſt amore, nihil fortius, nihil altius, nihil latius, nihil iucũdius, nihil plenius, nihil melius in cœlo, & in terra: quia amor à Deo natus eſt: nec poteſt niſi in Deo ſuper omnia creata requieſcere. Amans volat, currit: lętatur, liber eſt, & non tenetur: dat omnia pro omnibus, & habet omnia in omnibus: quia in vno ſummo ſuper omnia quieſcit: ex quo omne bonum fluit, & procedit. Non reſpicit ad dona, ſed ad donantẽ ſe conuertit, ſuper omnia bona. Amor modum ſemper neſcit, ſed ſupra omnem modum ferueſcit. Amor onus non ſentit, labores non reputat, plus affectat, quàm valet, de impoſſibilitate nõ cauſatur: quia cuncta ſibi poſſe, & licere arbitratur. Valet igitur ad omnia, & multa implet, & effectui mancipat, vbi nõ amans deficit, & iacet. Amor vigilat, & dormiens non dormitat. Fatigatus nõ laſſatur, arctatus non arctatur, territus non conturbatur, ſed ſicut viuax flamma, & ardens facula ſurſum erumpit, ſecuréque pertranſit. Si quis amat, nouit quid hæc vox clamet: Magnus clamor in auribus Dei, eſt ipſe ardens affectus animæ, quæ dicit: Deus meus,

amor meus, tu totus meus, & ego tuus: dilata me in amore, vt discam interiora cordis ore degustare: quàm suaue sit amare, & in amore liquefieri & natare. Tenear amore, vadens supra me præ nimio feruore & stupore. Cantem amoris canticum, sequar te dilectum meum in altũ, deficiat in laude tua anima mea, iubilans ex amore. Amẽ te, plus quàm me: nec me, nisi propter te, & omnes in te, qui verè amant te: sicut iubet lex amoris, lucens ex te. Est amor velox, syncerus, pius, iucũdus, & amœnus, fortis, patiens, & fidelis, prudens, longanimis, virilis, & seipsum nunquàm quærens. Vbi enim seipsum aliquis quærit, ibi ab amore cadit. Est amor circunspectus, humilis & rectus: nõ mollis, nõ leuis, nec vanis intendẽs rebus, sobrius, castus, stabilis, quietus, & in cunctis sensibus custoditus. Est amor subiectus, & obediens prælatis: sibi vilis, & despectus, Deo deuotus, & gratificus, cõfidens, & semper sperans in eo, etiam cùm sibi non sapit Deus: quia sine dolore nõ viuitur in amore, qui non est paratus omnia pati; & ad voluntatem stare dilecti, non est dignus amator appellari. Oportet amantem omnia dura & amara propter dilectũ libenter amplecti, nec ob contraria accidentia ab eo deflecti.

De

De probatione veri amatoris.

CAPVT VII.

FIlli, nõ es adhuc fortis, & prudens amator. Quare Domine? Quia propter modicam contrarietatem deficis à cœptis: & nimis auidè consolationem quæris. Fortis amator stat in tentationibus, nec callidis credit persuasionibus inimici Sicut in prosperis ei placeo: ita nec in aduersis displiceo. Prudens amator non tam donũ amantis considerat, quàm dantis amorem. Affectum potius attendit, quàm censum, & infra dilectum omnia data ponit. Nobilis amator non quiescit in dono, sed in me super omne bonum. Non est ideò totum perditum, si quandoque minus bene de me, vel de sanctis meis sentis, quàm velles. Affectûs ille bonus & dulcis, quem interdũ percipis, affectus gratiæ præsentis est, & quidam prægustus patriæ cælestis: super quo non nimium innitendum: quia vadit, & venit. Certare autem aduersus incidẽtes malos animi motus, suggestionémque spernere diaboli, insigne est virtutis, & magni meriti, Non ergo te conturbent alienæ phantasiæ, de quacunque materia ingestæ. Forte serua propositum, & intentionem rectam ad deum. Nec est illusio quòd aliquãdo in excessum subitò raperis & sta-

tim ad ineptias ſolitas cordis reuerteris. Illas enim inuitè magis pateris, quàm agis & quandiu diſplicent, & reniteris meritum eſt, & non perditio. Scito, quòd antiquus inimicus omnino nititur impedire deſiderium tuum in bono, & ab omni deuoto exercitio euacuare, à ſanctorum ſcilicet cultu, à pia paſſionis meæ memoria, & peccatorum vtili recordatione, à proprij cordis cuſtodia, & à firmo propoſito proficiendi in virtute. Multas malas cogitationes ingerit, vt tædium tibi faciat, & horrorem: vt ab oratione reuocet, & ſacra lectione. Diſplicet ſibi humilis confeſſio: & ſi poſſet, à communione ceſſare faceret. Nõ credas ei, neque cures illum: licet ſæpius tibi deceptionis tetenderit laqueos Tibi imputa, cùm mala ingerit, & immunda, dicito illi: Vade immunde ſpiritus, erubeſce miſer, valde immundus es tu, qui talia infers auribus meis. Diſcede à me ſeductor peſſime: non habebis in me partem vllam: ſed Ieſus mecum erit tanquàm bellator fortis: & tu ſtabis confuſus. Malo potius mori, & omnem pœnam ſubire, quàm tibi conſentire. Tace & obmuteſce: non audiã te amplius, licet mihi plures moliaris moleſtias. Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ

meæ

meæ, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, nō timebit cor meum. Dominus adiutor meus, & redemptor meus. Certa, tanquàm miles bonus: & si interdū ex fragilitate corruis, resume vires fortiores prioribus, cōfidens de ampliori gratia meæ. Et multum præcaue à vana complacentia, & superbia. Propter hoc multi in errorem ducuntur: & in cæcitatem penè incurabilem quandoque labuntur. Sit tibi in cautelam & perpetuam humilitatē ruina hæc superborū, de se stultè præsumētiū.

De occulta gratia, sub humilitatis custodia.

CAPVT VIII.

FIli, vtilius est tibi & securius, deuotionis gratiam abscondere, nec in altum te efferre: nec multùm inde loqui, nec multum ponderare: sed magis temetipsum despicere, & tanquàm indigno datam timere. Non est huic affectioni tenaciùs inhærendum: quæ citius potest mutari in contrarium. Cogita in gratia, quàm miser & inops esse soles sine gratia. Nec est in eo tantum spiritalis vitæ profectus cùm consolationis habueris gratiam: sed cùm humiliter & abnegatè, patientérque tuleris eius subtractionem, ita quòd tunc ab orationis studio non torpeas nec reliqua opera tua ex vsu facienda, omnino dilabi per-

mittas: sed sicut melius potueris & intellexeris, libenter quod in te est, facias: nec propter ariditatem, seu anxietatem mentis, quàm sentis, te totaliter negligas. Multi enim sunt, qui cum non bene eis successerit, statim impatientes fiunt aut desides. Non enim semper est in potestate hominis via eius, sed Dei est dare, & consolari quando vult, & quãtum vult, & cui vult: sicut sibi placuerit, & non amplius. Quidam incauti propter deuotionis gratiã, seipsos destruxerunt: quia plus agere voluerunt, quàm potuerunt, non pensantes suæ prauitatis mensuram: sed magis cordis affectũ sequentes, quàm rationis iudicium: & quia maiora præsumpserunt, quàm Deo placitum fuit: idcirco gratiam citò perdiderũt. Facti sunt inopes, & viles relicti: qui in cœlum posuerunt nidum sibi, vt humiliati, & depauperati, discant nõ in alis suis volare, sed sub pennis meis sperare. Qui ad hæc noui sunt & imperiti in via Domini, nisi cõsilio discretorum se regant, facilius decipi possunt, & eludi. Quòd si suum sensum magis sequi, quàm aliis exercitatis credere volũt, erit eis periculosus exitus: si tamẽ retrahi à proprio conceptu non voluerint. Rarò sibiipsis sapientes, ab aliis regi humiliter patiuntur. Melius est modicum sa-

pere

pere cum humilitate & parua intelligentia, quàm magnificentiarum thesauri cum vana complacentia. Melius est tibi minus habere quàm multum, vnde possis superbire. Non satis discretè agit, qui se totũ lætitiæ tradit, obliuiscẽs pristinæ inopiæ suæ & casti timoris Domini, qui timet gratiã oblatam amittere. Non etiam satis virtuosè sapit, qui tẽpore aduersitatis, & cuiusquàm grauitatis nimis desperatè se gerit: & minus fidenter de me, quàm oportet recogitat ac sentit. Qui tempore pacis nimis securus esse voluerit, sæpe tempore belli nimis deiectus & formidolosus reperietur. Si scires semper humilis, & modicus in te permanere, nec non spiritum tuum bene moderari, ac regere, non incideres tam citò in periculum, & offensam. Consilium bonum est, vt feruoris spiritu concepto, mediteris, quid futurum sit, abscedente luna. Quod dum contigerit, recogita, & denuò lucem posse reuerti, quàm ad cautelam tibi, mihi autem ad gloriam ad tempus subtraxi. Vtilior est enim sæpe talis probatio, quàm si semper prospera pro tua haberes voluntate. Nam merita non sunt ex hoc æstimanda, si quis plures visiones, aut consolationes habeat, vel si peritus sit in scripturis, aut in altiori ponatur

gradu

gradu: sed si vera fuerit humilitate fundatus, & diuina charitate repletus, si Dei honorem purè & integrè semper quærat, si seipsum nihil reputet, & in veritate despiciat, atq; ab aliis etiam despici, & humiliari magis gaudeat, quàm honorari.

De vili æstimatione suipsius in oculis Dei.

CAPVT IX.

LOquar ad Dominum meum, cùm sim puluis, & cinis. Si me amplius reputauero, ecce stas contra me: & dicunt testimonium verum iniquitates meæ, nec possum contradicere. Si autem me vilificauero, & ad nihilum redegero, & ab omni propria reputatione defecero, atque sicut sum puluerizauero, erit mihi propria gratia tua, & vicina cordi meo lux tua, & omnis æstimatio quantulacunque minima, in valle humilitatis meæ submergetur, & peribit in æternum. ibi ostendes me mihi, quid sum, quid fui, & de quo veni: quia nihil, & nesciui, si mihi ipsi relinquor, ecce nihil & tota infirmitas: si autem subitò me respexeris, statim fortis efficior, & nouo repleor gaudio, & mirum valde, quòd sic repentè subleuor & tam benignè à te complector. qui proprio pondere semper ad ima feror. Facit hoc amor tuus, gratis præueniens

niens me, & in tam multis præueniens necessitatibus à grauibus quoque custodiens me periculis & ab innumeris (vt verè dicam) eripiens malis. Me siquidem malè amando, perdidi: te solum requirendo, & purè amando, me & te pariter inueni: atque ex amore profundius ad nihilum me redegi. Quia tu, ô Dulcissime, facis mecum supra meritum omne & suprà id, quod audeo sperare, vel rogare. Benedictus sis Deus meus, quia licet ego omnibus bonis sim indignus, tua tamen nobilitas, & infinita bonitas, nunquam cessat benefacere, etiam ingratis, & longe à te auersis. Conuerte nos ad te, vt simus grati, humiles, & deuoti: quia salus nostra tu es: virtus, & fortitudo nostra.

Quòd omnia ad Deum sicut ad finem vltimum sunt referenda.

CAPVT X.

FIli, ego debeo esse finis tuus supremus & vltimus si verè desideras esse beat⁹. Ex hac intentione purificabitur affectus tuus, sæpius ad seipsum: & ad creaturas malè incuruatus. Nam si teipsum in aliquo quęris, statim in te deficis, & arescis, omnia ergo ad me principaliter referas, quia ego sum qui omnia dedi. Sic singula considera, sicut ex summo bono manantia: & ideò ad

me

me tanquam ad suam originem cũcta sunt reducẽda. Ex me pusillus, magnus, pauper, & dives tanquam ex fonte viuo aquam hauriunt viuam, & qui mihi sponte & libere deseruiunt, gratiam pro gratia accipient. Qui autem extra me voluerit gloriari, vel in aliquo priuato bono delectari, non stabilietur vere gaudio, neque in corde suo dilatabitur: sed multipliciter impedietur, & angustiabitur. Nihil ergo tibi de bono adscribere debes nec alicui homini virtutẽ attribuas sed totum da Deo, sine quo nihil habet homo ego totum dedi, ego totum te habere volo, & cũ magna distractione gratiarum actiones requiro. Hæc est veritas qua fugatur gloriæ vanitas. Et si intrauerit cœlestis gratia & vera charitas, non erit aliqua inuidia, nec contractio cordis, neque priuatus amor occupabit. Vincit enim omnia diuina charitas: & dilatat omnes animæ vires. Si rectè sapis, in me solo gaudebis & in me solo sperabis, quia nemo bonus, nisi solus Deus, qui est super omnia laudandus, & in omnibus benedicendus.

Quòd spreto mundo, dulce est seruire Deo.

CAPVT XI.

NVnc iterum loquar Domine, & non silebo: dicã aurib⁹ Dei mei: Dñi mei, & regis mei, qui est in excelso, O quã magna

gna multitudo dulcedinis tuę Domine quā abſcondiſti timentibus te? Sed quid ex amātibus? quid toto corde tibiſeruientibus? verè ineffabilis dulcedo contemplationis tuæ, quam largiris amantibus te. In hoc maximè oſtendiſti dulcedinem charitatis tuę: quia cùm non eſſem, feciſti me, & cum errarem lōge à te, reduxiſti me, vt ſeruirem tibi: & præcepiſti, vt diligā te. O fons amoris perpetui, quid dicam de te? Quomodo potero tui obliuiſci, qui mei dignatus es recordari? Etiam poſtquam contabui, & perij, feciſti vltra omnem ſpem, miſericordiam cum ſeruo tuo, & vltra omne meritū gratiam & amicitiam exhibuiſti. Quid retribuam tibi pro gratia iſta? Non enim omnibus datum eſt, vt omnibus abdicatis, ſeculò renuntient, & monaſticam vitam aſſumant, Nunquid magnum eſt, vt tibi ſeruiam, cui omnis creatura ſeruire tenetur? Non magnum mihi videri debet ſeruire tibi: ſed potius hoc mihi magnum & admirandum apparet, quod tam pauperem, & indignum dignaris in ſeruum recipere & dilectis ſeruis tuis adunare. Ecce omnia tua ſunt quæ habeo, & vnde tibi ſeruio. Veruntamen vice verſa, tu magis mihi ſeruis quàm ego tibi. Ecce cœlum & terram quæ in miniſterium hominis creaſti,

præ

præsto sunt & faciunt quotidie, quęcunque mandasti. Et hoc parũ est: quinetiam angelos in ministeriũ hominis creasti, & ordinasti. Transcendi autem hæc omnia: quia tu ipse seruire homini dignat⁹ es, & teipsum ei daturum promisisti. Quid tibi dabo pro omnibus istis mille bonis? Vtinam possem tibi seruire cunctis diebus vitæ meæ, vtinam vel vno die dignũ seruitiũ exhibere sufficerẽ, verè tu es dignus omni seruitio, omni honore & laude æterna, verè Dominus meus es, & ego pauper seruus tuus: qui totis viribus teneor tibi seruire, nec vnquã in laudibus tuis debeo fastidire. Sic volo sic desidero: quicquid mihi deest, tu digneris supplere. Magnus honor, magna gloria, tibi seruire, & omnia propter te contemnere. Habebũt enim gratiam magnam qui sponte se subiecerunt tuæ sanctissimæ seruituti: inuenient suauissimã sancti spiritus consolationem, qui pro amore tuo carnalem abiecerunt delectationem: consequentur magnam cordis libertatem, qui arctam pro nomine tuo ingredientur viam, & omnem mũdanam neglexerint curã. O grata & iucũda Dei seruit⁹, qua homo veraciter efficitur liber, & sanctus! O sacer status religiosi famulatus: qui hominẽ angelis reddit æqualem, Deo placabilem, dæmonibus

terrib

terribilem & cunctis fidelibus commendabilem! O amplectendum, & ſemper optandum ſeruitium, quo ſummum promeretur bonum, & gaudium acquiritur ſine fine manſurum!

Quòd deſideria cordis examinanda ſunt, & moderanda.

CAPVT XII.

FIli, oportet te adhuc multa addiſcere quæ necdum bene didiciſti Quæ ſunt hæc Domine? Vt deſiderium tuum ponas totaliter ſecundum beneplacitum meum, & tui ipſius amator non ſis, ſed meæ voluntatis cupidus amator & æmulator. Deſideria te ſæpe accendunt, & vehementer impellunt, ſed conſidera, an propter honorem meum, an propter tuum commodum magis mouearis. Si ego ſum in cauſa, bene cōtentus eris, quomodocunque ordinauero. Si autem de proprio quæſitu aliquid latet ecce, hoc eſt quod te impedit, & grauat. Caue ergo, ne nimium innitaris ſuper deſiderio præ concepto, me non conſulto: ne fortè poſteà pœniteat, & diſpliceat quod primo placuit, & quaſi pro meliore zelaſti. Non enim omnis affectio, quæ videtur bona, ſtatim eſt ſequenda, ſed nec omnis contraria affectio ad primum fugienda. Expe-

dit interdũ refrænatione vti, etiã in bonis ſtudiis & deſideriis: nec per importunitatẽ mentis diſtractionem incurras: ne aliis per indiſciplinationẽ ſcãdalũ generes: vel etiã per reſiſtẽtiam aliorũ ſubitò turberis, & corruas. Interdum verò oportet violentia vti, & viriliter appetitui ſenſitiuo contraire: nec aduertere quid velit caro, & quid non velit, ſed hoc magis ſatagere, vt ſubiecta ſit etiam nolens ſpiritui ſubeſſe donec parata ſit ad omnia: paucíſque contentari diſcat, ac ſimplicibus delectari, nec contra aliquod inconueniens murmurare.

De informatione patientiæ, & luctamine aduerſus concupiſcentias.

CAPVT. XIII.

DOmine Deus vt audio, patientia eſt mihi valde neceſſaria. Multa enim in hac vita accidunt contraria. Nam qualitercunque ordinauero de pace mea, non poteſt eſſe ſine bello, & dolore, vita mea. Ita eſt fili: non autẽ volo te talẽ quærere pacẽ, quæ tentationibus careat: aut cõtraria non ſentiat, ſed tũc etiam exiſtimare te pacem inueniſſe, cùm fueris variis tribulationibus exercitatus: & in multis contrarietatibus probatus. Si dixeris te non multa poſ-

ſe

ſe pati quomodo ſuſtinebis ignem purgato rij? De duobus malis, ſemper minus malum eſt eligendum. Ergo vt æterna futura ſupplicia poſſis euadere, multa præſentia ſtudeas pro Deo æquanimiter tolerare. An putas quòd homines ſeculi huius, nihil aut parum patiantur? nec hoc inuenies etiam ſi delicatiſſimos quæſieris. Sed habent iniqui multas delectationes & proprias ſequuntur voluntates, ideóque parum ponderant ſuas tribulationes. Eſto, quòd ita ſit vt habeant quiquid voluerint, ſed quamdiu putas durabit? Ecce quemadmodum fumus deficient abundantes in ſeculo, & nulla erit recordatio præteritorum gaudiorũ. Sed & cùm adhuc ita viuunt, non ſine amaritudine & tędio, ac timore in eis quieſcunt. Ex eadem nanque re, vnde delectationem concipiunt ſibi, inde doloris pœnam frequenter recipiunt. Iuſtè illis fit, vt quia inordinatæ delectationes quærunt, & ſequuntur, non ſine amaritudine, & confuſione eas expleant. O quàm breues, quàm falſæ, quàm inordinatæ, & turpes omnes ſunt! Verum tamen præ ebrietate, & cæcitate non intelligunt, ſed velut muta animalia propter modicum corruptibilis vitæ delectamentum, mortem animæ incurrunt. Tu ergo fili, poſt concupiſcentias tuas non

eas,& à voluntate tua auertere. Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Etenim si veraciter vis delectari, & abundantius à me consolari, ecce in contemptu omnium mũdanorum,& in abscissione omnium infirmarum delectationum, erit benedictio tua, & copiosa reddetur tibi consolatio, & quantò magis te ab omni creaturarum consolatione subtraxeris, tantò in me suauiores, & potentiores consolationes inuenies. Sed primò non sine quadam tristitia, & labore certaminis, ad has pertinges. Obsistet insolita consuetudo: sed meliori consuetudine deuincetur. Remurmurabit caro sed feruore spiritus refrænabitur, instigabit te & exacerbabit serpens antiquus: sed oratione fugabitur, insuper & labore vtili aditus ei magnus obstruetur.

De obedientia humilis subditi, ad exemplum.

CAPVT XIIII.

FIli, qui se subtrahere nititur ab obedientia. ipse se subtrahit à gratia. Et qui quærit habere priuata, amittit communia. Qui non libenter, & sponte suo superiori se subdit, signum est, quòd caro sua necdũ perfectè sibi obedit: sed sæpe recalcitrat,& murmurat. Disce ergo celeriter superiori

te tuo

te tuo ſubmittere, ſi carnem propriã optas ſubiugare. Citius nãque fortè exterior vincitur inimicus, ſi interior homo non fuerit deuaſtatus. Non eſt moleſtior, & peior animæ hoſtis, quàm tu ipſe tibi, non bene concordãs ſpiritui. Oportet enim verum te aſſumere tui ipſius contemptum: ſi vis præualere aduerſus carnem & ſanguinem, quia adhuc nimis inordinatè te diligis: ideò plenè te reſignare aliorum voluntati trepidas. Sed quid magnum, tu qui puluis es, & nihil: ſi propter Deum te ſubdis homini, quãdo ego omnipotens & altiſſimus, qui cuncta creaui ex nihilo, me homini propter te, humiliter ſubieci: factus ſum omniũ humilimus, & infimus, vt tuam ſuperbiã mea humilitate vincerem. Diſce obtemperare, puluis, diſce te humiliare, terra, & limus, & ſub omniũ pedibus incuruare, diſce voluntates tuas frangere, & ad omniũ ſubiectionem te dare. Exardeſce cõtra te, neć patiaris tu mortem in te viuere, ſed ita ſubiectum & paruulũ te exhibe, vt omnes ſuper te ambulare poſſint, & ſicut lutum platearum cõculcare. Quid habes, homo inanis, conqueri? Quî ſordide peccator, potes contradicere exprobrantibus tibi: qui toties Deum offendiſti, & toties infernum meruiſti? Sed pepercit tibi oculus meus: quia pre

tiosa fuit anima tua in conspectu meo: vt cognosceres dilectionem meam, & gratus semper beneficiis meis existeres, & ad veram subiectionem & humilitatem te iugiter dares, patientérque proprium contemptum ferres.

De occultis Dei iudiciis considerandis, ne extollamur in bonis.
CAPUT. XV.

INtonas super me iudicia tua Domine, & timore ac tremore concutis omnia ossa mea, & expauescit anima mea valde. Sto attonitus, & considero quia cœli non sunt mundi in conspectu tuo. Si in angelis reperisti prauitatem, nec tamen pepercisti: quid fiet de me? ceciderunt stellæ de cœlo, & ego puluis, quid præsumo? Quorum opera videbantur laudabilia, ceciderunt ad infima: & qui comedebat panem Angelorum, vidi siliquis delectari porcorum. Nulla est ergo sanctitas, si manum tuam Domine retrahas. Nulla sapientia prodest, si gubernare desistas. Nulla iuuat fortitudo, si conseruare desinas. Nulla secura castitas, si eam non protegas Nulla propria prodest custodia: si non adsit tua sancta vigilantia. Nam relicti mergimur, & perimus: visitati verò viuimus, & erigimur: instabiles quippe sumus: sed per te confirmamur: te

pesci

pescimus, sed à te accendimur. O quàm humiliter, & abiectè mihi de meipso sentiendum est, quàm nihili pendendū, si quid boni videor habere! O quàm profundè me submittere debeo sub abyssalibus iudiciis tuis Domine, vbi nihil aliud me esse inuenio, quàm nihil, & nihil! O pondus immensum! ô pelagus intransnatabile! vbi nihil aliud de me reperio, quàm in toto nihil. Vbi est ergo latebra gloriæ? vbi confidentia de gloria concepta? Absorpta est omnis gloria vana in profunditate iudiciorum tuorum super me. Quid est omnis caro in conspectu tuo? Nunquid gloriabitur lutum contra formantem se? Quomodo potest erigi vaniloquio: cuius cor in veritate subiectum est Deo: Non eum totus mundus erigeret quem sibi subiecit veritas: nec omnium laudantium ore mouebitur, qui totam spem suam in Deo firmauit. Nam & ipsi qui loquuntur, ecce omnes nihil, & deficient cum sonitu verborum: veritas autem Domini, manet in æternum.

Qualiter standum sit, ac dicendum, in omni re desiderabili.

CAPVT XVI.

Fili, sic dicas in omni re: Domine, si tibi placitum fuerit, fiat hoc ita Domine, si

ſit honor tuus, fiat in nomine tuo hoc. Domine, ſi mihi videris expedire, & vtile eſſe probaueris, tunc da mihi hoc vti ad honorem tuum: ſed ſi mihi nociuum fore cognoueris, nec animæ ſaluti prodeſſe, aufer à me tale deſiderium. Non enim omne deſiderium à ſpiritu ſancto eſt, etiam ſi homini videatur rectum, aut bonum. Difficile eſt pro vero iudicare, an ſpiritus bonus, an alienus te impellat ad deſiderandum hoc, vel illud, an etiam ex proprio mouearis ſpiritu. Multi in fine ſunt decepti, qui primò bono ſpiritu videbantur inducti. Igitur ſemper cum timore Dei, & cordis humilitate deſiderandum eſt, & petendum, quicquid deſiderabile menti occurrit maximéque cum propria reſignatione mihi totum committendum eſt, atque dicendum: Domine tu ſcis qualiter melius eſt, fac hoc, vel illud, ſicut volueris. Da quod vis, & quantum vis, & quando vis. Fac mecum, ſicut ſcis, & ſicut tibi magis placuerit, & maior honor tuus fuerit. Pone me vbi vis, & libere age mecum in omnibus, in manu tua ego ſum: gyra, & verſa me per circuitum. En ego ſeruus tuus paratus ad omnia: quoniam non deſidero mihi viuere, ſed tibi: vtinam dignè, & perfectè

Oratio pro beneplacito Dei perficiẽdo

CAPUT XVII.

COncede mihi benigniſſime Ieſu gratiam tuam, vt mecum ſit, & mecum laboret mecúmque vſque in finem perſeueret. Da mihi ſemper deſiderare & velle, quod tibi magis acceptum, & charius placet. Tua Voluntas mea ſit: & mea voluntas tuam ſequatur ſemper, & optimè ei concordet: & ſit mihi vnum velle & nolle tecum, nec aliud poſſe, velle aut nolle, niſi quod vis & nolis. Da mihi omnibus mori, quæ in mundo ſunt, & propter te amare, contemni, & neſciri in hoc ſeculo. Da mihi ſuper omnia deſiderata, in te quieſcere, & cor meum in te pacificare. Tu vera pax cordis, tu ſola requies, extra te omnia ſunt dura, & inquieta. In hac pace in idipſum, hoc eſt, in te vno ſummo, & æterno bono dormiam & requieſcam. Amen.

Quòd verum ſolatium in ſolo Deo eſt requirendum.

CAPUT XVIII.

QVicquid deſiderare vel cogitare poſſum ad ſolatium meum, non hîc expecto, ſed in poſterum. Quòd ſi omnia ſolatia mundi ſolus haberem: & omnibus

deliciis frui possem: certum est, quòd diu durare non possent. Vnde non poteris anima mea plenè consolari, nec perfectè recreari, nisi in Deo consolatore pauperum, & susceptore humilium. Expecta modicum anima mea, expecta diuinum promissum, & habebis abundantiam omnium bonorum in cœlo. Si nimis inordinatè ista appetis præsentia, perdes æterna, & cœlestia. Sint temporalia in vsu, æterna in desiderio, non potes aliquo bono temporali satiari: quia ad hæc fruenda non est creata. Etiam si omnia bona creata haberes, non posses esse fœlix, & beata, sed in Deo, qui cuncta creauit, tua beatitudo, & tua fœlicitas consistit: non qualis videtur, & laudatur à stultis mundi amatoribus: sed qualem expectant boni Christi fideles, & prægustant interdum spirituales, ac mundi corde, quorum conuersatio est in cœlis. Vanum est & breue, omne humanum solatium. Beatum & verum solatium, quod intus à veritate percipitur. Deuotus homo, vbique secum fert consolatorem suum Iesum, & dicit ad eum, Adesto mihi Domine Iesu in omni loco, & tempore. Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas, & iusta probatio,

batio,

batio,pro summo solatio. Nō enim in perpetuum irascêris,neque in æternum comminabêris.

Quod omnis solicitudo in Deo ponenda est.

CAPVT XIX.

Fili,sine me tecū agere, quod volo. Ego scio,quid expediat tibi. Tu cogitas,vt homo,in multis sentis, sicut tibi humanus suadet affectus.Domine, verum est, quod dicis.Maior est solicitudo tua pro me,quā omnis cura, quam ego possum gerere pro me. Nimis enim causaliter stat qui non proiicit omnem solicitudinem suam in te. Domine, dummodò voluntas mea recta: & firma ad te permaneat, fac de me quicquid tibi placuerit.Nō enim potest esse nisi bonum quicquid de me feceris. Si me vis esse in tenebris,sis benedictus: & si me vis esse in luce,sis iterum benedictus.Si me dignaris cōsolari sis benedictus, & si me vis tribulari æquè sis semper benedictus. Fili, sic oportet te stare, si mecū desideras ambulare. Ita promptus debes esse ad patiendum, sicut ad gaudendum. Ita libenter debes esse inops & pauper,sicut plenus, & diues. Domine, libenter patiar pro te, quicquid volueris venire super me. Indifferenter volo de manu tua bonum, & malum, dulce & amarum, lætū & triste suscipere,

pere,& pro omnibus mihi contingentibus gratias agere. Custodi me ab omni peccato, & non timebo mortem nec infernum: dummodo in æternum me non proiicias, nec deleas me de libro vitæ non mihi nocebit, quicquid venerit tribulationis super me.

Quod temporales miseriæ Christi exemplo, æquanimiter sunt ferendæ.

CAPVT XX.

Fili mi, ego descẽdi de cœlo pro tua salute. suscepi tuas miserias, non necessitate, sed charitate trahente: vt patientiam disceres, & temporales miserias non indignanter ferres. Nam ab hora ortus mei, vsque ad exitum in cruce, nõ defuit mihi tolerantia doloris: defectum rerum temporalium magnum habui, multas querimonias de me frequenter audiui, cõfusiones & opprobria benignè sustinui, pro beneficiis ingratitudinem recepi, pro miraculis blasphemias, pro doctrina reprehensiones. Domine quia fuisti patiens in vita tua, in hoc maximè implendo præceptum patris tui, dignum est vt ego miserrimus peccator secundum voluntatem tuam patienter me sustineã, & donec ipse volueris, onus corruptibilis vitæ pro salute mea portẽ. Nam etsi onerosa sentitur præsens vita facta

est

eſt tamen iam per gratiam tuam valde meritoria, atque exemplo tuo, & ſanctorum tuorum veſtigiis infirmis tolerabilior, & clarior ſed multò & magis conſolatoria, quàm olim in lege veteri fuerat, cum porta cœli clauſa perſiſteret, & obſcurior etiã via videbatur, quando tam pauci regnum cœlorum quærere curabant, ſed neque qui tunc iuſti erant & ſaluandi ante paſſionem tuam, & ſacræ mortis debitum cœleſte regnum poterant introire. O quantas tibi gratias teneor referre, quod rectam & bonam viam dignatus es mihi, & cunctis fidelibus ad ęternum regnum tuum oſtendere! Nam vita tua, via noſtra, & per ſanctam patientiam ambulamus ad te, qui es corona noſtra. Niſi tu nos præceſſiſſes, & docuiſſes quis ſequi curaret? Heu, quod longè retróque manerent niſi tua præclara exempla inſpicerent? Ecce, adhuc tepeſcimus auditis tot ſignis tuis, & doctrinis, quid fieret, ſi tantum lumen ad ſequendum te non haberemus?

De tollerantia iniuriarum, & quis verus patiens probetur.

CAPVT XXI.

QVid eſt quod loqueris, fili? Ceſſa conqueri. Conſidera meam & ſan-

ad sanguinem restitisti. Parum est, quod tu pateris, in comparatione eorum, qui tam multa passi sunt tam fortiter tentati, tam grauiter tribulati, tam multipliciter probati, & exercitati. Oportet te igitur aliorum grauiora ad mentem reducere, vt leuius feras tua minima. Et si tibi minima nō videntur, vide ne & hoc tua faciat impatientia. Siue tamen parua, siue magna sunt, stude cuncta patienter ferre. Quantò melius te ad patiendum disponis, tantò sapientius agis, & amplius promereris, & feres leuius animo, & vsu ad hoc non segniter paratus. Nec dicas nō valeo hoc ab homine tali pati, nec huiuscemodi mihi patienda sunt, graue enim intulit damnum, & improperat mihi, quæ nunquam cogitaueram: seu ab alio libenter patiar, & sicut patienda videro. Insipiens est talis cogitatio, quæ virtutem patientiæ non considerat, nec à quo coronanda erit, sed magis personas, & offensas sibi illatas perpendit. Non est verus patiens, qui non vult pati, nisi quantum sibi visum fuerit, & à quo sibi placuerit. Verus autem patiens non attendit à quo homine, vtrum, à prælato suo, an ab aliquo æquali aut inferiori: vtrum à bono, & sancto viro, an à peruerso, & indigno exerceatur sed indifferenter ab omni

creatura, quantumcunque, & quotiescunque ei aliquid aduersi acciderit, totũ hoc gratanter de manu Dei accipit, & ingens lucrum reputat, quia nihil apud Deũ, quantumlibet parum, pro Deo tamen passum, poterit sine merito transire. Esto igitur expeditus ad pugnam, si vis habere victoriã. Sine certamine nõ poteris venire ad patientiæ coronã. Si pati non vis recusas coronari: si autẽ coronari desideras, certa viriliter, sustine patienter: Sine labore non tenditur ad requiem, nec sine pugna peruenitur ad victoriam. Fac mihi Domine possibile per gratiã, quod mihi impossibile videtur per naturam. Tu scis quòd modicum possum pati, & quòd citò deiicior, leui exurgente aduersitate. Efficiatur mihi quælibet exercitatio tribulationis pro nomine tuo amabilis & optabilis. Nam pati & vexari pro te, valde salubre est animæ meæ.

De confessione propriæ infirmitatis, & huius vitæ miseriis.

CAPVT. XXII.

Confitebor aduersum me iniustitiam meam: Confitebor tibi Domine infirmitatem meã. Sæpe parua res est, quæ me deiicit, & contristat. Propono me fortiter acturum: sed cùm modica tẽtatio venerit, magna mihi fit angustia, valde vilis quãdoque

que res est vnde grauis tentatio prouenit, & dum puto me aliquantulum tutũ, cùm non sentio, inuenio me nonnunquàm pene deuictum ex leui flatu Vide ergo Domine humilitatem meam,& fragilitatem tibi vndique notam.Miserere mei, & eripe me de luto,vt non infigar,non permaneam deuictus vsquequaque.Hoc est, quod me frequenter reuerberat,& coram te perfundit: quod tam labilis sum, & infirmus ad resistendum passionibus, etsi non omnino ad confessionem trahit, tamen mihi etiã molesta,& grauis est eorum insectatio, & tædet valde sic quotidie viuere in lite. Et hinc nota sit mihi infirmitas mea quia multò facilius irruunt abominandæ semper phantasiæ,quam discedunt. Vtinã fortissime Deus Israël, zelator animarum fidelium respicias serui tui laborem,& doloré adsistásque illi in omnibus ad quæcunque perrexerit.Robora me cœlesti fortitudine, ne vetus homo, misera caro, spiritui necdum plene subiecta, valeat dominari, aduersus quam certare oportebit, quandiu speratur in hac vita miserrima.Heu qualis est hæc vita, vbi non desunt tribulationes,& miseriæ,vbi plena laqueis, & hostibus sunt omnia!Nam vna tribulatione seu tentatione recedente,alia succedit:sed adhuc

huc priore durante conflictu, alij plures ſuperueniunt, & inſpectari. Et quomodo poteſt amari vita habens tantas amaritudines & tot ſubiecta calamitatibus, & miſeriis? Quomodo etiã ducitur vita, tot generans mortes, & peſtes, & tamen amatur, & delectari ea à multis quæritur. Reprehenditur frequenter mundus, quòd fallax ſit, & vanus: nec tamen facile relinquitur: quia concupiſentiæ carnis nimis dominãtur: ſed alia trahunt ad amandum, alia ad contemnendum. Trahunt ad amorẽ mundi, deſiderium carnis, deſiderium oculorum, & ſuperbia vitæ, ſed pœnæ, ac miſerię ſequentes, ea odium mundi pariunt, & tædium. Sed vincit (proh dolor) delectatio praua mentem mundo deditam, & eſſe ſub ſenſibus delicias reputat: quia Dei ſuauitatem, & internam virtutis amœnitatem nec vidit, nec guſtauit. Qui autem mundum perfectè contemnunt, & Deo viuere ſub ſancta diſciplina ſtudent, iſti diuinam dulcedinem veris abrenuntiatoribus promiſſam non ignorant: & quàm grauiter mundus errat, & variè fallitur, vident.

Quod in Deo ſuper omnia bona & dona requieſcendum eſt.

CAPVT XXIII.

I

SVper omnia, & in omnibus requiesces anima mea in Domino semper: quia ipse est sanctorum æterna requies. Da mihi dulcissime & amantissime Iesu, in te super omnem creaturam requiescere, super omnẽ salutẽ & pulchritudinẽ, super omnẽ gloriam & honorem, super omnem potentiam & dignitatem, super omnem scientiã & subtilitatem, super omnes diuitias & artes, super omnẽ lætitiam & exultationem, super omnem famam, & laudem, super omnem suauitatem & consolationem, super omnem spem & promissionem, super omne meritum & desideriũ, super omnia dona & munera, quæ potes dare, & infundere: super omne gaudiũ & iubilationem, quam potest mens capere & sentire: denique super omnes Angelos & Archangelos, & super omnem exercitũ cœli, super omnia visibilia & inuisibilia, & super omne quòd tu Deus meus, non es, quia tu Deus meus super omnia optimus es: tu solus potẽtissimus, tu solus sufficientissimus, & plenissimus, tu solus suauissimus, & solatiosissimus, tu solus pulcherrimus, & amantissimus, tu solus nobilissimus, & gloriosissimus super omnia: in quo cuncta bona simul perfectè sunt, fuerunt, & erunt. Atque ideò minus est, & insufficiens, quicquid præte

præteritè ipſum mihi donas, vel de teipſo, reuelas vel promittis, te non viſo, nec plenè adepto. Quoniam quidem non poteſt cor meum veraciter requieſcere, nec totaliter contentari, niſi in te requieſcat, & omnia dona, omnémque creaturam tranſcendat. O mi dilectiſſime, ſponſe Ieſu Chriſte, amator puriſſime, dominator vniuerſæ creaturæ: quis mihi det pennas veræ libertatis ad volandum, & penſandum in te? O quando ad plenum dabitur vacare mihi, & videre, quã ſuauis es, Domine Deus meus! Quando ad plenum recolligam me in te, vt præ amore tuo non ſentiam me: ſed te ſolum ſuper omnem ſenſum & modum, in modo non omnibus noto? Nũc autem frequẽter gemo, & infelicitatem meam cum dolore porto: quia multa mala in hac valle miſeriarum occurrunt, quæ me ſæpius cõturbant contriſtant, & obnubilant: ſæpius impediunt, & diſtrahunt, alliciunt, & implicant, ne liberum habeam acceſſum ad te, & ne iucundis fruar amplexibus, qui præſto es ſemper beatis ſpiritibus Moueat te ſuſpirium meum & deſolatio multiplex in terra. O Ieſu ſplendor æternæ gloriæ, ſolamen peregrinantis animæ, apud te eſt os meum ſine voce, & ſilentium meum loquitur tibi, vſque quo tardat venire Domi-

nus meus? Veniat ad me pauperculũ suum, & lætum faciat. Mittat manum suam, & me miserum eripiat de omni angustia. Veni, veni: quia sine te nulla erit quieta dies aut hora: quia tu lætitia mea, & sine te vacua est mensa mea. Miser sum, & quodam modo incarceratus, & cõpedibus grauatus donec luce præsentiæ tuæ me reficias, ac libertate dones, vultúmque amicabilẽ demonstres. Quærant alij à te, aliud quodcũque libuerit, mihi aliud interim nil placet, nec placebit nisi tu Deus meus, spes mea, salus æterna. Non reticebo, nec deprecari cessabo, donec gratia tua reuertatur, mihíque tu intus loquaris. Ecce adsum, ecce ego ad te: quia inducasti me: lacrymæ tuæ, & desideriũ animæ tuæ, humiliatio tua, & contritio cordis, inclinauerunt me, & adduxerunt ad te. Et dixi: Domine, inuocaui te, & desideraui frui te, paratus omnia respuere propter te. Tu enim prior excitasti me, vt quærerem te. Sis ergo benedictus, Domine: qui fecisti hanc bonitatem cũ seruo tuo, secundũ multitudinẽ misericordiæ tuæ. Quid habet vltra dicere Domine seruus tuus coram te, nisi vt humiliet se valde ante te: memor semper proprię iniquitatis & vilitatis? Non enim est similis tui in cũctis mirabilibus cœli, & terræ, sunt opera

tua

tua bona valde, Domine: iustitia vera,& prouidétia tua reguntur vniuersa. Laus ergo tibi,& gloria: ô Patris sapientia, te laudet,& benedicat os meum, anima mea,& cuncta creata simul.

De recordatione beneficiorum Dei multiplicium.

CAPVT 24

APeri Domine cor meum: in lege tua, & in præceptis tuis doce me ambulare Da mihi intelligere voluntatem tuam, & cum magna reuerentia ac diligenti cõsideratione beneficia tua, tam in generali quàm in speciali memorari: vt dignè tibi ex hinc valeam gratias referre. Verũ scio, & confiteor, ne pro minimo quidem puncto me posse debitas gratiarũ laudes persoluere. Minor ego sum omnibus bonis mihi præstitis, & cùm tuam nobilitatem attendo deficit præ magnitudine illius spiritus meus. Omnia, quæ in anima habemus,& in corpore quæcũque exterius, vel interius naturaliter possidemus, tua sunt beneficia,& te beneficum, pium, ac bonum commendant, à quo bona cuncta accepimus. Et si alius plura, alius pauciora accipit: omnia tamen tua sunt, & sine te ne minimum quidem haberi potest. Ille, qui maiora accepit, non potest merito suo gloriari, nec super alios extolli: nec in minori in-

ſultare: quia ille maior, & melior qui ſibi minus adſcribit, & in regratiando humilior eſt, atque deuotior. Et qui omnibus viliorem ſe exiſtimat, & indigniorem ſe iudicat, aptior eſt ad percipiendum maiora. Qui autem pauciora accepit, contriſtari non debet, nec indignanter ferre, neque ditiori inuidere: ſed te potius attendere, & tuam bonitatem maximè laudare: qui tam affluenter, tam gratis, tam libẽter ſine perſonarum acceptione, tua munera largiris. Omnia ex te, & ideò in omnibus es laudãdus: tu ſcis quidẽ vnicuique donare, quod expedit, & cur iſte minus, & ille amplius habeat, non noſtrum, ſed tuum eſt hoc diſcernere: apud quem ſingulorum diffinita ſunt merita. Vnde Domine Deus, pro magno etiam reputo beneficio, nõ multa habere, vnde exterius & ſecundum homines laus, & gloria appareat: ita quis conſiderata paupertate, & vilitate perſonæ ſuæ, non modò grauitatem aut triſtitiam vel deiectionem inde concipiat: ſed potius conſolationem & hilaritatem magnam: quia tu Deus pauperes, humiles, atque huic mundo deſpectos, tibi elegiſti in familiares, & domeſticos. Teſtes ſunt ipſi Apoſtoli tui quos principes ſuper omnem terram conſtituiſti: fuerũt tamen ſine querela conuer-

ſati in mundo, tam humiles & ſimplices, ſine omni malitia & dolo, vt etiam pati cõtumelias gauderent pro nomine tuo,& quæ mundus abhorret, ipſi amplecterentur affectu magno. Nihil ergo amatorem tuum & cognitorem beneficiorum tuorum ita lætificare debet,ſicut voluntas tua in eo, & beneplacitum æternæ diſpoſitionis tuæ:de qua tantum contentari debet,& conſolari, vt ita libenter velit eſſe minimus,ſicut aliquis optaret eſſe maximus,& ita pacificus, & contentus in nouiſſimo ſicut loco primo,atque ita libenter deſpicabilis & abiectus, nullius quoque nominis & famæ,ſicut cæteris honorabilior,& maior in mundo.Nam voluntas tua, & amor honoris tui omnia excedere debet,& plus eum conſolari, magíſque placere, quàm omnia beneficia ſibi data,vel danda.

De quatuor,magnam importantibus pacem.

CAPVT 25

Filli,nunc docebo te viam pacis, & veræ libertatis.Fac Domine quod dicis: quia hoc mihi gratum eſt audire.Stude fili alterius potius facere volũtatem,quàm tuam, Elige ſemper minus, quàm plus habere. Quære ſemper inferiorem locũ, & omni-

Dei integrè in te fiat. Ecce talis homo ingreditur fines pacis, & quietis. Domine sermo tuus iste breuis, multum in se continet perfectionis, paruus est dictu, sed plenus sensu, & vberi fructu. Nam si posset à me fideliter custodiri, non deberet tam facilis in me turbatio oriri. Nam quoties me impacatum sentio, & grauatum, ab hac doctrina me recessisse inuenio. Sed tu qui omnia potes, & animæ profectum semper diligis, adauge maiorem gratiam, vt possim tuum complere sermonem: & meam perficere salutem.

Oratio contra cogitationes malas.

CAPVT 26.

DOmine Deus meus, ne elongeris à me: Deus meus, in auxilium meum respice quoniam insurrexerunt in me cogitationes vanæ & timores magni, affligētes animā meā. Quomodo pertransibo illæsus? quomodo perfringam eos? Ego inquit, ante te ibo: & gloriosos terræ humiliabo, aperiam ianuam carceris, & arcana secretorum reuelabo tibi. Fac Domine, vt loquaris: & fugiant à facie tua omnes iniquę cogitationes. Hæc spes vnica consolatio mea, ad te in omni tribulatione cōfugere, tibi confidere, ex intimo inuocare, & patienter consolationem tuam expectare.

Ora

Oratio pro illuminatione mentis deuotissima.

CAPVT 27.

CLarifica me bone Iesu, claritate æterni luminis,& educ de habitaculo cordis mei tenebras vniuersas: cohibe euagationes multas, & elide vim facientes tentationes. Pugna fortiter pro me, & expugna malas bestias,concupiscentias dico illecebrosas,vt fiat Pax in virtute tua,& abũdantia laudis tuæ resonet in aula sancta hoc est in conscientia pura: Impera ventis & tempestatibus,dic mari quiescat,dic Aquiloni ne flaueris,& erit tranquilitas magna:emitte lucem tuam, & veritatẽ tuam & luceat super terram : quia terra sum inanis & vacua, donec illumines me Effunde gratiam tuam desuper,perfunde cor meum,gratia cœlesti, ministra deuotionis aquas ad irrigandã faciem terræ,ad producendum fructum bonum,& optimum eleua mentem pressam mole peccatorum, & ad cœlestia totum desiderium meum suspende, vt gustata suauitate supernæ felicitatis, pigeat de terrenis cogitare. Rape me, & eripe me ab omni creaturarũ indurabili consolatione: quia nulla res creata appetitum meum plenarie valet quietare, & consolari.Iunge me tibi inseparabili di-

lectionis vinculo quoniam tu solus amāti sufficis, & absque te friuola sunt vniuersa.

De euitatione curiosæ inquisitionis, super alterius vita.

CAPVT 28.

FIli, noli esse curiosus, nec vacuas agere solicitudines. Quid hoc, vel illud ad te? tu me sequere. Quid enim ad te, vtrum ille sit talis, vel talis? aut iste sic agat, vel loquatur? Tu non indiges respondere pro aliis: sed pro teipso rationem reddes. Quid ergo te implicas? Ecce, ego omnes cognosco, cuncta quæ sub sole fiūt, video & scio, qualiter cum vnoquoque sit, quid cogitet, quid velit, & ad quem finem tendat, eius intentio. Mihi igitur committenda sunt omnia. Tu vero serua te in bona pace, & dimitte agitantem agitare, quantum voluerit. Veniet super eum quicquid fecerit, vel dixerit: quia me fallere non potest. Non tibi sit curæ de magni nominis vmbra, & de multorum familiaritate, nec de priuata hominum dilectione. ista enim generant distractiones, & magnas in corde obscuritates. Libenter loquerer tibi verbum meum, & abscondita reuelarem, si aduentum meum diligenter obseruares & ostium cordis mihi aperires. Esto prouidus, & vigila in orationibus, & humilia te in omnibus.

In quibus firma pax cordis, & verus profectus conſiſtit.

CAPVT XXIX.

Fili, ego locutus ſum : Pacem relinquo vobis,pacem meam do vobis:nõ quomodo mundus dat, ego do vobis. Pacem omnes deſiderant: ſed quæ ad verã pacem pertinent, non omnes curãt. Pax mea cum humilibus & manſuetis corde. Pax tua erit in multa patientia.Si me audieris, & vocẽ meam ſequutus fueris, poteris multa pace frui.Quid igitur faciam? In omni re attende tibi,quid facias,& quid dicas, & omnẽ intentionem ad hoc dirige,vt mihi ſoli placeas & extra me nihil cupias, vel quæras, ſed & de aliorum dictis,vel factis nihil temerè iudices:nec cum rebus tibi non commiſſis te implices, & poterit fieri,vt rarò turberis.Nunquam autem ſentire aliquam turbationem, nec pati aliquam cordis vel corporis moleſtiam,non eſt præſentis temporis, ſed ſtatus æternæ quietis. Non ergo exiſtimes,te verã pacẽ inueniſſe, ſi nullam ſenſeris grauitatẽ,nec tũc totũ eſſe bonum ſi neminem patiaris aduerſarium: nec hoc eſſe perfectum ſi cuncta ſunt ſecũdum cor tuum:neque tunc aliquid magni te reputes aut ſpecialiter dilectum exiſtimes, ſi in

magna fueris deuotione, atque dulcedine: quia in iſtis non cognoſcitur verus amator virtutis, nec in iſtis conſiſtit profectus, & perfectio hominis. *In* quo ergo Domine? in offerendo te ex toto corde tuo voluntati diuinæ, non quærendo quæ tua ſunt, nec in paruo, nec in magno, nec in tempore, nec in æternitate: ita vt vna & æquali facie in gratiarum actione permaneas inter proſpera, & contraria, omnia æqua lance penſando. Si fueris tam fortis, & longanimis in ſpe, vt ſubtracta interiori conſolatione, etiam ad ampliora ſuſtinenda cor tuum præparaueris, nec te iuſtificaueris, & ſanctum laudaueris: tunc in vera, & recta via pacis ambulabis, & ſpes indubitata erit, quod rurſus in iubilo faciem meam ſis viſurus. Quòd ſi ad plenum tuiipſius contemptum perueneris, ſcito, quòd tunc abundantia pacis perfrueris, ſecundum poſſibilitatem tui incolatus.

De eminentia liberæ mentis, & quòd ſupplex oratio magis meretur, quam lectio.

CAPVT XXX.

DOmine, hoc opus eſt perfecti viri nunquam ab intentione cœleſtiũ animũ relaxare, & inter multas curas, quaſi ſine cura tranſire: non more torpentis, ſed præroga

ogatiua quadam liberæ mentis,nulli crea
uræ inordinata affectione adhęrendo. Ob
ecro te piissime Deus meus præserua me
à curis huius vitæ, ne nimis implicer mul-
tis necessitatibus corporis, ne voluptate
capiar, ab vniuersis animæ obstaculis, ne
molestiis fractus,deiiciar. Non dico ab his
rebus,quas toto affectu ambit vanitas mun
dana, sed ab his miseriis quæ animam ser-
ui tui communi maledicto mortalitatis
pœnaliter grauant,& retardant, ne in liber
tatem spiritus, quoties libuerit, valeat in-
troire. O Deus meus, dulcedo ineffabilis
verte mihi in amaritudinem,omnem con-
solationem carnalem, & ab æternorum a-
more me abstrahentem,& ad se intuitu cu-
iusdam boni delectabilis præsentis malè
alicientem. Non me vincat, Deus meus,
non vincat caro, & sanguis, non me deci-
piat mundus,& breuis gloria eius: non me
supplantet diabolus,& astutia illius. Da mi
hi fortitudinem resistendi, patientiam to-
lerandi,constantiam perseuerandi, da pro
omnibus mundi consolationibus suauissi-
mam spiritus tui vnctionem,& pro carnali
amore, tui nominis infunde amorem, ecce
cibus,potus,vestis, ac cætera vtensilia, ad
corporis sustentaculũ pertinentia, feruent
i spiritui sunt onerosa. Tribue talibus fo-
men

mentis temperatè vti, non desiderio nimio implicari. Abiicere omnia non licet: quia natura sustẽtanda est, requirere autẽ superflua, & quæ magis delectãt, lex sancta prohibet nam alias caro aduersus spiritũ insolesceret. inter hæc quæso manus tua me regat & doceat; nequid nimium fiat.

Quod priuatus amor à summo bono maximè retardat.

CAPVT XXXI.

FIli oportet te dare totum pro toto, & nihil tuipsius esse finito, quia amor tui ipsius magis nocet tibi, quàm aliqua res mundi. Secundum amorem, & affectum, quem geris, quælibet res plus vel minus adhęret. Si fuerit amor tuus purus, simplex, & bene ordinatus, eris sine captiuitate rerum. Noli concupiscere quod non licet habere. Noli habere, quod te potest impedire, & libertate interiori priuare. Mirum, quòd non ex toto fundo cordis teipsum mihi cõmittis, cum omnibus quę desiderare potes, vel habere. Quare vano mœrore consumeris? Cur superfluis curis fatigaris? Sta ad beneplacitum meum, & nullũ patiaris detrimentũ. Si quæris hoc, vel illud volueris esse ibi, vel ibi propter cõmodum, & proprium beneplacitum magis habendum, nunquam eris,

eris, in quietudine, nec liber à ſolicitudine quia in omni reperietur aliquis defectus, & in omni loco erit, qui aduerſetur. iuuat igitur non quælibet res adepta, vel multiplicata exterius, ſed potius contempta, & euulſa ex corde radicitus. Quod non tantũ de cenſu æris & diuitiarum intelligas, ſed de honoris etiam ambitu, ac vanæ laudationis deſiderio, quæ omnia tranſeunt cum mundo. Munit parum locus, ſi deeſt ſpiritus feruoris. Nec diu ſtabit pax illa quæſita forinſecus ſi vacat fundamento ſtatus cordis, hoc eſt, niſi ſteteris in me, permutare te potes, ſed non meliorare. Nam occaſione orta, & accepta, inuenies quod fugiſti, & amplius.

Oratio pro purgatione cordis: & cæleſti ſapientia.

CAPVT XXXII.

Confirma me Deus per gratiam ſancti ſpiritus: da virtutem corroborari in interiori homine, & cor meum ab omni inutili ſolicitudine, & languore euacuare, nec variis deſideriis trahi cuiuſcũque rei, vilis aut prętioſæ: ſed omnia inſpicere ſicut trãſeũtia, & me pariter cũ illis tranſiturũ: quia nihil permanẽs ſub ſole: ſed omnia vanitas & afflictio ſpiritus. O quàm ſapiẽs, qui iſta conſi

consideratl Da mihi domine cœlestem sapientiam, vt discam te super omnia quærere & inuenire: super omnia sapere & diligere:& cætera secundum ordinem sapientiæ tuæ, prout sunt, intelligere. Da prudenter declinare blandimentum, & patienter ferre aduersantem: quia hæc magna virtus sapientiæ, non moueri omni vento verborũ nec aurẽ malè blãdienti prębere Sireni:sic enim incœpta pergitur via securè.

Contra linguas obtrectatorum.

CAPVT 33.

FIli non ægrè feras, si quidam de te male senserint, & dixerint quòd non libenter audias. Tu deteriora de teipso sentire debes, & neminem inferiotem te credere. Si ambulas abintra, non multùm ponderabis volantia verba. Est non parua prudentia silere in tempore malo, & introrsùs ad me conuerti, nec humano iudicio disturbari. Non sit pax tua in ore hominum: siue enim bene siue malè interpretati fuerint, non ideò es alter homo. Vbi est vera pax, & vera gloria? Nonne in me? Et qui non appetit hominibus placere, nec displicere timet multa perfruetur pace. Ex inordinato amore, & vano timore, oritur omnis inquietudo cordis, & distractio sensuum.

Qua

Qualiter instante tribulatione Deus inuocandus est, & benedicendus.

CAPUT 34.

SIt nomen tuum, Domine, benedictum in secula, qui voluisti hanc tentationẽ & tribulationem venire super me. Non possum eam effugere, sed necesse habeo ad te confugere: vt me adiuues, & in bonum mihi conuertas. Domine modò sum in tribulatione, & non est cordi meo bene, sed multum vexor à præsenti passione, Et nunc parer dilecte, quid dicam? deprehensus sum inter angustias: saluifica me ex hora hac: sed proptereà veni in hanc horam vt tu clarificeris, cum fuero valde humiliatus, & per te liberatus. Complaceat tibi Domine, vt eruas me, nam ego pauper, quid agere possum? & quò ibo sine te? Da patientiam Domine, etiam hac vice. Adiuua me Deus meus & non timebo, quantuncunque grauatus fuero. Et nunc inter hæc quid dicam? Domine fiat voluntas tua. Ego bene merui tribulari, & grauari: oportet vtique vt sustineam, & vtinam patienter, donec transeat tempestas, & melius fiat. Potens est autem omnipotens manus tua etiam hanc tentationem à me auferre, & eius impetum mitigare, ne penitus succumbam: quemadmodum & prius sæpe e-

gisti mecum, Deus meus, misericordia mea, & quantò mihi difficilius, tantò tibi facilior est hæc mutatio dexteræ tuæ, quæ est Excelsi.

De diuino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratia.

CAPVT 35.

FIli, ego Dominus confortans in die tribulationis. Venias ad me, cum tibi non fuerit bene. Hoc est, quod maximè impedit consolationem cœlestem: quia tardius conuertis te ad orationem. Nam antè, quã me interroges, multa interim solatia quæris, & recreas te in externis: ideòque fit, vt parum omnia prosint nec aduertis, quia ego sum, qui eruo sperantes in me: nec est extra me valens auxilium neque vtile consilium, sed neque durabile remedium. Sed iam resumpto spiritu, post tempestatem reconualesce in luce miserationum mearum, quia propè sum, dicit Dominus, vt restaurem vniuersa non solum integrè, sed & abundanter & cumulatè. Nunquid mihi quicquam est difficile? aut ero similis dicenti, & non facienti? Vbi est fides tua? sta firmiter, & perseueranter. Esto longanimis, & vir fortis: veniet tibi consolatio tempore suo, expecta me, expecta, veniam,

& curabo te. Tentatio eſt, quæ te vexat & formido vana quæ te exterret, quid importat ſolicitudo de futuris contingentibus, niſi vt triſtitiam ſuper triſtitiam habeas? Sufficit diei malitia ſua. Vanum eſt & inutile de futuris conturbari vel gratulari, quæ fortè nunquam euenient ſed humanum eſt huiuſmodi imaginationibus illudi & parui adhuc animi ſignum, tam leuiter trahi à ſuggeſtione inimici. Ipſe enim non curat, an veris an falſis illudat, & decipiat, & vtrum præſentium amore, an futurorum formidine proſternat. Non ergo turbetur cor tuum neque formidet. Crede in me, & in miſericordia mea habeto fiduciam. Quando tu te elongatum æſtimas, à me, ſæpe ſum propinquior, quando tu æſtimas totum perditum, tunc ſæpe magis merendi inſtar lucrum non eſt totum perditũ, quãdo res accidit in contrariũ. Non debes iudicare ſecundum præſens ſentire: nec ſic gratuitati alicui vndecunq; venienti inhærere, & accedere, tanquàm omnis ſpes ſit ablata emergendi. Noli putare te derelictũ ex toto, quãuis ad tempus miſerim tibi aliquam tribulationem, vel etiam optatam ſubtraxerim conſolationem: ſic enim tranſitur ad regnum cœlorum. Et hoc ſine dubio magis expedit tibi, & cæteris ſeruis

meis, vt exercitemini aduersis, quàm si cuncta ad libitum haberetis. Ego noui cogitationes absconditas, quia multùm expedit pro salute tua, vt interdum sine sapore relinquaris, ne forte eleueris in bono successu : & tibi ipsi placere velis in eo quod non es. Quod dedi, auferre possum, & restituere, cum mihi placuerit : cùm dedero, meum est: cum subtraxero, tuum non tuli : quia meum est omne datum bonum & omne donum perfectum. Si tibi miserim grauitatem, aut quanlibet contrarietatem, non indigneris, neque concidat cor tuum: ego citò subleuare possum, & omne onus in gaudium transmutare. Veruntamen iustus sum, & commendabilis multùm, cùm sic facio tecũ. Si recte sapis, & in veritate aspicis, nunquàm debes propter aduersa tam deiectè contristari: sed magis gaudere & gratias agere: imò hoc vnicũ putare gaudium, quòd affligens te doloribus, non parco tibi. Sicut dilexit me pater, ego diligo vos: dixi dilectis discipulis meis: quos vtique non misi ad gaudia temporalia, sed ad magna certamina: non ad honores, sed despectiones: non ad otium, sed ad labores: non ad requiem, sed ad afferendum fructum multum in patientia. Horum memento, fili mi, verborum.

De

De neglectu omnis creaturæ, vt creator poſſit inueniri.

CAPVT XXXVI.

Domine mi, adhuc bene indigeo maiori gratia, ſi debeam illuc peruenire, vbi me nemo poterit, nec vlla creatura impedire. Nam quandiu res aliqua me retinet non poſſum liberè ad te volare. Cupiebat liberè volare, qui dicebat: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam. Quid ſimplici oculo quietius? & quid liberius nihil deſiderante in terris? Oportet igitur omnem pertranſire creaturam, & ſeipſam perfectè deſerere, ac in exceſſu mẽtis ſtare & videre te omnium conditorem cũ creaturis nil ſimile habere. Et niſi quis ab omnibus creaturis fuerit expeditus, non poterit liberè intendere diuinis. Ideo enim pauci inueniuntur contemplatiui, quia pauci ſciunt ſe à perituris creaturis ad plenum ſequeſtrari. Ad hoc magna requiritur gratia, quæ animan leuet, & ſupra ſeipſum rapiat: & niſi homo ſit in ſpiritu eleuatus, & ab omnibus creaturis liberatus, ac Deo totus vnitus quicquid ſcit, quicquid etiã habet, non eſt magni ponderis. Diu paruus erit, & in terra iacebit, qui aliquid magni æſtimat, niſi ſolum vnum immenſum æternum bo-

num. Et quicquid Deus non eſt, nihil eſt, & pro nihilo computari debet. Eſt quippe magna differentia, ſapientia illuminati & deuoti viri, & ſcientia literati & ſtudioſi clerici. Multò nobilior eſt illa doctrina, quæ de ſurſum ex diuina influẽtia manat, quàm quę laborioſè humano acquiritur ingenio: plures reperiuntur contemplationem deſiderare: ſed quæ ad eam requiruntur, non ſtudent exercere. Eſt & magnum impedimentum: quia in ſignis & in rebus ſenſibilibus ſtatur & parũ de perfecta mortificatione habetur. Neſcio quid eſt, & quo ſpiritu ducimur, & quid prætẽdimus, qui ſpiritales dici videmur: qui totum laborẽ & ampliorẽ ſolicitudinem pro tranſitoriis & vilibus rebus agimus, & de interioribus noſtris vix raro plenè recollectis ſenſibus cogitamus, prô dolor: ſtatim poſt modicã recollectionem foras erumpimus, nec opera noſtra diſtricta examinatione trutinamus, vbi iacent affectus noſtri attendimus, & quàm impura ſint omnia noſtra non deploramus. Omnis quippe caro corruperat viã ſuam, & ideò ſecutũ eſt diluuiũ magnum. Cum ergo interior affectus noſter corruptus ſit, neceſſe eſt, vt actio ſequens, index carentiæ interioris vigoris, corrumpatur. Ex puro corde procedunt fructus bonæ vitæ:

tæ : quantum quis fecerit quæritur : ſed ex quanta virtute agit,non tam ſtudioſè penſatur.Si fuerit fortis,diues, pulcher, habilis,vel bonus ſcriptor,bonus cãtor, bonus laborator, inueſtigatur: quàm pauper ſit ſpiritu,quàm patiens & mitis,quàm deuotus & internus, à multis tacetur. Natura exteriora hominis reſpicit,gratia ad interiora ſe conuertit: illa frequenter fallitur: iſta in Deo ſperat,vt non decipiatur.

De abnegatione ſui & abdicatione omnis cupiditatis.

CAPVT 37.

Fili,non putes perfectè poſſidere libertatem, niſi totaliter abneges temetipſum Cõpediti ſunt proprietarij,& ſuiipſius amatores,cupidi,curioſi, gyrouagi, quærentes ſemper mollia, non quæ ſunt Ieſu Chriſti ſed ſæpe hoc fingẽtes & cõponentes, quod non ſtabit:peribit enim totũ, quod non eſt ex Deo ortum. Tene breue & conſummatum verbũ:dimitte omnia,& inuenies omnia. Dimitte cupiditatem & inuenies requiem. Hoc mente pertracta, & cum impleueris, omnia intelliges. Domine, hoc non eſt opus vnius diei, nec ludus paruulorum : imò in hoc breui includitur omnis perfectio religioſorũ.Fili, non debes auerti,nec ſtatim deiici, audita via perfectorũ:

ſed magis ad ſublimiora prouocari, & ad minus ad hæc ex deſiderio ſuſpirare. Vtinam ſic tecum eſſet,& ad hoc perueniſſes, vt tuiipſius amator nō eſſes: ſed ad nutum meum purè ſtares,& eius quem tibi præpoſui patris:tunc mihi valde placeres, & tota via tua cum gaudio & pace trāſiret. Habes adhuc multa ad relinquendum, quæ niſi mihi ex integro reſignaueris,non recipies quod poſtulas. Suadeo tibi,à me emere aurum ignitum, vt locuples fias, id eſt, ſapientiam cœleſtem omnia infima conculcantem, poſtpone terrenam ſapiētiam, omnem humanam complacentiam & propriam.Dixit tibi, viliora emenda pro pretioſis,& altis in rebus humanis. Nam valde vilis & parua,ac penè obliuioni tradita videtur vera cœleſtis ſapientia, non ſapiēs alta de ſe,nec magnificari quærens in terra,quàm multi ore tenus prædicāt: ſed vita longè diſſentiunt. Ipſa tamen eſt pretioſa margarita, multis abſcondita.

De inſtabilitate cordis & de intentione finali ad Deum habenda.

CAPVT XXXVIII.

Filli,noli credere affectui tuo, qui nunc eſt: citò mutabitur in aliud. Quandiu enim vixeris, mutabilitati ſubiectus eris, etiam nolens: vt modò lætus, modò triſt

triſtis, modò pacatus, modò turbatus, nũc deuotus, nunc indeuotus, nunc ſtudioſus, nunc accedioſus, nunc grauis, nunc leuis inueniaris. Sed ſtat ſuper hæc mirabilia ſapiens & bene doctus in ſpiritu non attendens quid in ſe ſentiat, vel qua parte flet ventus inſtabilitatis: ſed vt tota intentio mentis eius ad debitum & ad optimũ proficiat finem. Nam ſic poterit vnus & idem inconcuſſus permanere, ſimplici intentionis oculo per tot varios euẽtus ad me imprætermiſsè directo. Quanto autem purior fuerit intentionis oculus, tanto conſtãtius inter diuerſas itur ad procellas. Sed in multis caligat oculus intentionis: reſpicit enim cito in aliquod delectabile, quod occurrit, & raro totus liber quis inuenitur à næuo propriæ exquiſitionis. Sic Iudæi olim venerant in Bethaniam ad Martham & Mariam: non propter Ieſum tantum, ſed vt Lazarum viderent. Mundandus eſt ergo intentionis oculus, vt ſit ſimplex & rectus: atque vltra omnia varia media ad me dirigendus.

Quod amanti ſapit Deus ſuper omnia & in omnibus.

CAPVT 39.

ECce Deus meus, & omnia. Quid volo amplius, & quid felicius deſiderare

possum? O sapidum & dulce verbum, sed amanti verbum non mundum, nec ea quæ in mundo sunt: Deus meus, & omnia intelligenti, satis dictum est, & sæpe repetere, iucundum est amanti. Te siquidem præsente, iucunda sunt omnia: te autem absente fastidiunt cuncta. Tu facis cor trãquillum, & pacem magnã lætitiámque festiuam. Tu facis bene sentire de omnibus, & in omnib' te laudare: nec potest aliquid sine te diu placere: sed si debet gratum esse, & bene sapere, oportet gratiam tuã adesse, & condimento tuæ sapientiæ condiri. Cui tu sapis, quid ei recte non sapiet? & cui tu non sapis, quid ei ad iucunditatem esse poterit? Sed deficiũt in tua sapientia mundi sapientes & qui carnem sapiunt: quia ibi plurima vanitas, & hic mors inuenitur. Qui autem te per contemptum mundanorum, & carnis mortificationẽ sequuntur verè sapientes esse cognoscuntur: quia de vnitate ad veritatem, de carne ad spiritũ transferuntur. Istis sapit Deus, & quicquid inuenitur in creaturis, totum referunt ad laudem sui Conditoris. Dissimilis tamen, & multum dissimilis sapor Creatoris, & creaturæ est æternitatis & temporis, lucis increatæ, & lucis illuminatæ. O lux perpetua cuncta creatura transcendens lumina fulgura co-

ruſcationem de ſublimi,penetrantem omnia intima cordis mei:purifica,lætifica,clarifica, & viuifica ſpiritum meum cum ſuis potentiis ad inhærẽdum tibi iubiloſis exceſſibus! O quando veniet hæc beata & deſiderabilis hora, vt tua me facies præſentia, ſis mihi omnia in omnibus. Quandiu hoc datũ non fuerit,nec plenum gaudium erit: Adhuc (prô dolor) viuit in me vetus homo,non eſt totus crucifixus, nõ eſt perfectè mortuus. Adhuc concupiſcit fortiter aduerſus ſpiritum, bella mouet inteſtina: nec regnum animæ patitur eſſe quietum. Sed tu,qui dominaris poteſtati maris, & motum fluctuũ eius mitigas, exurge, adiuua me, diſſipa gentes, quæ bella volunt contere eas in virtute tua. Oſtende quæſo magnalia tua, & glorificetur dextera tua: quia non eſt ſpes alia,nec refugium mihi, niſi in te domine Deus meus.

Quod non eſt ſecuritas à tentatione in hac vita.

CAPVT XL.

FIli, nũquam ſecurus es in hac vita: ſed quoad vixeris, ſemper arma ſpiritalia tibi ſunt neceſſaria. Inter hoſtes verſaris, à dextris & à ſiniſtris impugnaris. Si ergo nõ vteris vndiq; ſcuto patientiæ,non eris diu ſine vulnere. Inſuper, ſi nõ ponis cor tuum

fixè

fixè in me, cum mera voluntate cuncta patiendi propter me, non poteris ardorē istū sustinere, nec ad palmam pertingere beatorum. Oportet te ergo viriliter omnia pertransire, & potenti manu vti aduersus obiecta. Nam vincenti datur manna, & torpenti relinquitur multa miseria. Si quæris in hac vita requiem, quomodo tunc peruenies ad æternam? Non cōponas te ad multam requiem, sed ad magnam patientiam. Quære veram pacem, non in terris sed in cœlis: nō in hominibus, nec in cęteris creaturis, sed in Deo solo: pro amore Dei debes omnia libenter subire: labores scilicet & dolores, tentationes, vexationes, anxietates, necessitates, infirmitates, iniurias, oblocutiones, repræhensiones, humiliationes, cōfusiones, correctiones, & despectiones. Hæc iuuant ad virtutes, hæc probant Christi tyronem, hæc fabricant cœlestem coronam. Ego reddam ei æternam mercedem, pro breui labore, & infinitā gloriam, pro trāsitoria confusione Putas, quòd semper habebis pro tua voluntate consolationes spirituales? Sancti mei non habuerunt tales: sed multas grauitates, & tentationes varias magnásque desolationes: sed patienter sustinuerunt se in omnibus, & magis sunt confisi Deo quàm sibi, scientes quia

non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam promerendam. Vis tu statim habere, quod multi post lachrymas, & magnos labores vix obtinuerunt? Expecta Dominum, viriliter age, & confortare: noli deficere, noli discedere: sed corpus & animam expone constanter pro gloria Dei. Ego reddam plenissimè: ego tecum ero in omni tribulatione.

Contra vana hominum iudicia.
CAPVT 41.

FIli. iacta cor tuum firmiter in Domino & humanum ne metuas iudicium vbi te conscientia pium reddit, & insontem. Bonum est: & beatum taliter pati, nec hoc erit graue humili corde & Deo magis, quàm sibiipsi confidenti: multa loquuntur, & ideo parua fides est adhibenda. Sed & omnibus satis esse non est possibile. Et si Paulus omnibus studuit in Domino placere. & omnibus omnia factus est: tamen etiã pro minimo duxit quòd ab humano die iudicatus fuerit. Egit satis pro aliorum ædificatione & salute, quantum in se erat, & poterat: sed ne ab aliis aliquando iudicaretur, vel non despiceretur, cohibere non potuit. Ideo totum Deo commisit: quia totum nouerat, & patientia, & humilitate, contra ora loquentium iniqua, ac etiam

vana,

vana, ac mendosa cogitantium, atque pro libito suo quæque iactantium se defendit. Respondit tamen interdum, ne infirmis ex sua taciturnitate generaretur scandalum. Quid tu timeas à mortali homine iudicari? Hodie est, & cras non comparet. Deum time, & hominũ terrores non expauesces. Quid potest aliquis in te verbis, aut iniuriis, Sibi potius nocet, quàm tibi, nec poterit iudicium Dei effugere quicunq; est ille. Tu habe Deum præ oculis, & noli contendere verbis querulosis. Quòd si ad pręsens videris succumbere, & confusionem pati, quam non meruisti, ne indigneris ex hoc, neque per impatientiam minuas coronam tuam: sed ad me potius respice in cœlum, qui potens sum eripere ab omni confusione, & iniuria, & vnicuique reddere secundum opera sua.

De pura & integra resignatione sui, ad obtinendam cordis libertatem.

CAPVT XLII.

FIli, relinque te, & inuenies me. Sta sine electione, & omni proprietate, & semper lucraberis. Nam & adiicietur tibi amplior gratia: statim vt temet resignaueris, nec resumpseris. Domine, quoties me resignabo, & in quibus me relinquã? Semper, & in omni hora sicut in paruo, sic & in ma-

gno:

gno:nihil excipio, ſed in omnibus renudatum inuenire volo. Alioquin quomodo poteris eſſe meus, & ego tuus, niſi fueris ab omni propria voluntate intus, & foris ſpoliatus? Quantò celerius hoc ages, tantò melius habebis: & quanto plenius & ſyncerius, tanto plus mihi placebis, & amplius lucraberis. Quidam ſe reſignant ſed cũ aliqua exceptione: non enim plenè Deo cõfidunt: ideo prouidere ſibi ſatagunt. Quidam etiam primò totum offerũt: ſed poſteà tentatione pulſante, ad propria redeũt: ideò minimè in virtute proficiunt. Hi ad veram puri cordis libertatem, & iucundæ familiaritatis meæ gratiam non pertingẽt, niſi integra reſignatione, & quotidiana ſui immoratione prius facta, ſine qua non ſtat, nec ſtabit vnio fruitiua. Dixi tibi ſæpiſſimè & nunc ter dico, relinque te, reſigna te, & frueris magna interna pace. Da, totum pro toto, nil exquire, nil repete, ſta purè & inhæſitãter in me, & habebis me. Eris liber in corde, & tenebræ non conculcabunt te. Ad hoc conare, hoc ora, hoc ſtude deſiderare, vt ab omni proprietate poſſis expoliari, & nudus mecum Ieſum ſequi tibi mori, & mihi æternaliter viuere.

tunc etiam recedet immoderatus timor,& inordinatus amor morietur.

De bono regimine in externis,& recursu ad Deum in periculis.

CAPVT 43.

FIli,ad istud diligenter tendere debes, vt in omni loco affectione,seu occupatione externa sis interius liber:& tui ipsius potens,& sint omnia sub te, & non tu sub eis, vt sis dominus actionum tuarum,& rector non seruus, nec emptitius, sed magis exemptus, verúsque. Hebræus in sortem ad libertatem transiés filiorum Dei: qui stant super præsentia, & speculantur æterna, qui transitoria intuentur sinistro oculo & dextro cœlestia, quos temporalia non trahunt ad inhærendum, sed trahunt ipsi ea magis ad bene seruiendum, prout ordinata sunt à Deo, & instituta à summo Opifice: qui nil inordinatum reliquit in sua creatura. Si etiam in omni euentu stas non in apparentia externa, nec oculo carnali lustras visa, vel audita, sed mox in qualibet causa intras cum Mose in tabernaculum ad consulendum Dominum, audies nonnunquam diuinum responsum,& redibis instructus de multis præsentibus,& futuris,semper enim Moses recursum habuit

ad

ad tabernaculum pro dubiis,& quæſtionibus ſoluendis,fugitque ad orationis adiutorium pro periculis,& improbitatibus hominum ſubleuandis. Sic & tu confugere debes in cordis tui ſecretarium,diuinũ intentius implorando ſuffragium. Propterea namque Ioſuë & filij Iſraël à Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini non prius interrogauerunt:ſed nimium creduli dulcibus ſermonibus,falſa pietate deluſi ſunt.

Quod homo non ſit importunus in negotiis.

CAPVT 44.

FIli, committe mihi ſemper cauſam tuam, & ego bene diſponam in tempore ſuo.Expecta ordinationem meam, & ſenties inde profectum, Domine, ſatis libenter omnes res tibi committo: quia parum poteſt cogitatio mea proficere. Vtinã non multum adhærerem futuris euentibus,ſed ad beneplacitum tuum me incunctanter offerrem. Fili mi,ſæpe homo rem aliquam agitat, quam deſiderat: ſed cùm ad eam peruenerit, aliter incipit ſentire: quia affectiones circa idem non ſunt durabiles: ſed magis de vno in aliud nos impellunt. Non ergo minimum eſt etiam in minimis ſe relinquere.Verus profectus hominis eſt,abnegatio ſuipſius:& homo ab-

negatus, valde liber est, & securus. Sed antiquus hostis omnibus bonis aduersans, à tentatione non cessat, & die noctúque graues molitur insidias, si forte in laqueum deceptionis possit præcipitare incautum. Vigilate ergo, & orate, dicit Dominus, vt non intretis in tentationem.

Quod homo nihil boni ex se habet, & de nullo gloriari potest.

CAPVT 45.

DOmine, quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis, quia visitas eum? Quid promeruit homo, vt dares illi gratiam tuam? Domine, quid possum conqueri, si deseris me? aut quid iustè obtendere possum, si quod peto, non feceris? certe hoc in veritate cogitare possum & dicere: Domine nihil sum, nihil boni ex me habeo, sed in omnibus deficio, & ad nihil semper tendo: & nisi à te fuero adiutus, & interius informatus, totus efficior tepidus, & dissolutus. Tu autem Domine, semper idem ipse es, & permanes in æternum: semper bonus, iustus, & sanctus, bene, & iustè, ac sanctè agens omnia, & disponens in sapientia. Sed ego, qui ad defectum magis pronus sum, quàm ad profectum, non sum semper in vno statu perdurans

durans:quia semper tempora mutantur super me. Veruntamen cito melius fit, cum tibi placuerit, & manum porrexeris adiutricem,quia tu solus sine humano suffragio poteris auxiliari, & intantũ confirmare, vt vultus meus amplius in diuersa non mutetur:sed in te vno cor meum conuertatur, & quiescat. Vnde si bene scirem omnem humanam consolationem abiicere, siue propter deuotionem adipiscendã, siue propter necessitatẽ,qua compellor te quærere,quia non est homo, qui me consoletur tunc merito possem de gratia tua sperare, & de dono nouæ consolationis exultare. Gratias tibi ago, vnde totum venit, quotiescũque mihi bene succedit. Ego autem vanitas,& nihilum ante te,inconstans homo & infirmus, Vnde ergo possum gloriari?aut cur appeto reputari? Nunquid de nihilo? & hoc vanissimum est. Verè inani gloria,mala pestis,vanitas maxima: quia à vera trahit gloria, & cœlesti spoliat gratia. Dum enim homo cõplacet sibi,displicet tibi:dum inhiat laudibus humanis,priuatur veris virtutibus: est autem vera gloria,& exultatio sancta, gloriari in te,& nõ in se,gaudere in nomine tuo, non in virtute propria, nec in aliqua creatura delectari,nisi propter te. Laudetur nomen tuum,

non meum: magnificetur opus tuum, non meum: benedicatur nomē ſanctum tuum: nihil autem attribuatur mihi de laudibus hominũ. Tu gloria mea, tu exultatio cordis mei: in te gloriabor & exultabo tota die. Pro me autem nihil niſi in infirmitatibus meis. Quærant Iudæi gloriam, quæ ob inuicem eſt, ego hanc requiram, quæ à ſolo Deo eſt. Omnis quidem gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana, æternæ gloriæ tuæ comparata, vanitas eſt, & ſtultitia. O veritas mea, & miſericordia mea, Deus meus. Trinitas beata tibi ſoli laus, virtus, honor, & gloria per infinita ſecula ſeculorum Amen.

De contemptu omn is temporalis hon oris.

CAPVT 46.

FIli, noli tibi attrahere, ſi videas alios honorari, & eleuari, te autem deſpici, & humiliari: erige cor tuum ad me in cœlũ, & non contriſtabit te contemptus hominis in terris. Domine, in cæcitate ſumus, & vanitate citò ſeducimur. Si rectè me inſpicio, nunquam mihi facta eſt iniuria ab aliqua creatura, vnde nec iuſtè habeo, conqueri aduerſum te. Quia autem frequēter & grauiter peccaui tibi, meritò armatur

contra

contra me omnis creatura. Mihi igitur iuſtè debetur confuſio,& cõtemptus:tibi autem laus,honor,& gloria.Et niſi me ad hoc præparauero, quod velim libenter ab omni creatura deſpici & relinqui,atque penitus nihil videri,non poſſum interius pacificari,& ſtabiliri, nec ſpiritualiter illuminari,neque plene tibi vniri.

Quod pax non eſt ponenda in hominibus.

CAPVT 47.

FIli, ſi ponis pacem tuam cum aliqua perſona propter tuum ſentire & conuiuere, inſtabilis eris & impacatus. Sed ſi recurſum habes ad ſemper viuẽtem & manentem veritatem, non contriſtabit te amicus recedens, aut moriens. In me debet amici dilectio ſtare,& propter me diligendus eſt, quiſquis tibi bonus viſus eſt, & multum charus in hac vita. Sine me non valet,nec durabit amicitia, nec eſt vera,& mundana dilectio, quam ego non copulo. Ita mortuus deberes eſſe talibus affectionibus dilectorum hominum vt quantum ad te pertinet, ſine omni humano putares eſſe conſortio. Tanto homo Deo magis appropinquat,quanto ab omni ſolatio terreno longius recedit. Tantò etiam altius aſcendit ad Deum, quanto profundius in ſe deſcendit, & plus ſibiipſi vileſcit. Qui

autem aliquid boni ſibi attribuit gratia Dei in ſe venire impedit:quia gratia ſpiritusſancti,cor humile ſemper quærit. Si ſcires te perfectè annihilare, atque ab omni creato amore euacuare, tunc deberem in te cum magna gratia manere.Sed quando tu reſpicis ad creaturas, ſubtrahitur tibi aſpectus Creatoris. Diſce te in omnibus propter Creatorem vincere, tunc ad diuinam valebis cognitionẽ pertingere.Quantumcunque modicum ſit,ſi inordinatè diligitur, & deſpicitur, retardat à ſummo bono,& vitiat.

Contra vanam & ſecularem ſcientiam.

CAPVT 43.

FIlli, non moueant te pulchra & ſubtilia dicta hominum, non enim eſt regnum Dei in ſermone, ſed in virtute. Attende verba mea, quæ corda accendunt,& mentes illuminant, inducunt compunctionem & veram ingerunt conſolationem. Nunquàm ad hoc legas verbum, vt doctior aut ſapientior poſſis videri:ſed ſtude mortificationem vitiorum: quia hoc amplius tibi proderit, quàm notitia multarum difficilium quæſtionum. Cùm multa legeris & cognoueris,ad vnum tamen oportet venire principium. Ego ſum, qui doceo hominem

minem ſcientiam:& clariorem intelligentiam paruulis tribuo, quàm ab homine poſſit doceri Cui ego loquor, citò ſapiens erit, & multùm in ſpiritu proficiet. Væ illis, qui multa curioſa ab hominibus inquirunt, & de via mihi ſeruiendi parum curant. Veniet tempus, quando apparebit magiſter magiſtrorum, Chriſtus, Dominus angelorum, cunctorum auditurus lectiones, hoc eſt ſingulorum examinaturus conſcientias: & tunc ſcrutabitur Hieruſalem in lucernis, & manifeſta erunt abſcondita tenebrarum, tacebúntque argumenta linguarum. Ego ſum, qui humilem in puncto eleuo mentem, vt plures æternæ veritatis capiat rationes, quàm ſi quis decem annis ſtuduiſſet in ſcholis. Ego doceo ſine ſtrepitu verborum, ſine confuſione opinionum, ſine faſtu honoris, ſine pugnatione argumentorum. Ego ſum, qui doceo terrena deſpicere, præſentia faſtidire, æterna, quærere, æterna ſapere, honores fugere, ſcandala ſufferre, omnem ſpem in me ponere, & vltra me nil cupere, & ſuper omnia ardenter me amare. Nam quidam amando me intimè didicit diuina, & loquebatur mirabilia. Plus proficitur in relinquendo omnia, quàm in ſtudendo ſubtilia. Sed aliis loquor cõmunia, aliis ſpecialia,

aliquibus in ſignis, & figuris dulciter appareo: quibuſdam vero in multo lumine reuelo myſteria. Vna vox librorum ſed nō omnes æquè informat: quia intus ſum doctor veritatis, cordis ſcrutator, cogitationum intellector, actionum promotor, diſtribuens ſingulis, ſicut dignum iudicauero.

De non attrahendo ſibi res exteriores.

CAPVT 49.

Fili, in multis oportet te eſſe inſcium, & æſtimare te tanquam mortuum ſuper terram, & cui totus mundus crucifixus ſit. Multa etiam oportet ſurda aure pertranſire, & quæ tuæ pacis ſunt, magis cogitare. Vtilius eſt oculos à rebus diſplicentibus auertere, & vnicuique ſuum ſentire relinquere, quàm contentioſis ſermonibus deſeruire. Si bene ſteteris cum Deo, & eius iudicium aſpexeris, facilius te victum portabis. O Domine, quò deuenimus? Ecce damnum defletur temporale: pro modico quæſtu laboratur & curritur, & ſpiritale detrimentum in obliuionem tranſit, & vix ſerò reditur quod parum vel nihil prodeſt, attēditur, & quod ſummè neceſſarium eſt, negligenter præteritur: quia totus homo ad externa defluit & niſi citò reſipiſcat, libens in exterioribus iacet.

Quòd

Quòd omnibus non est credendum & de facili lapsu verborum.

CAPVT L.

DA mihi auxilium, Domine, de tribulatione: quia vana salus hominis. Quàm sæpe ibi non inueni fidem, vbi me habere putaui! Quoties etiam ibi reperi, vbi minus præsumpsi? Vana ergo spes in hominibus: salus autem iustorum, in te Deus. Benedictus sis, Domine Deus in omnibus, quæ nobis accidunt, infirmi sumus, & instabiles: cito fallimur & permutamur. Quis est homo, qui ita cautè, circunspectè in omnibus se custodire valet, vt aliquãdo in aliquam deceptionem, vel perplexitatem non veniat? Sed qui in te Domine, confidit, ac simplici te corde quærit, non tam facile labitur. Et si inciderit in aliquam tribulationem, quomodocunque etiam fuerit implicatus, citius per te eruetur, aut à te consolabitur, quia tu non deseris in te sperantem, vsque in finem. Rarus fidus amicus, in cunctis amici perseuerãs pressuris. Tu Domine, tu solus es fidelissimus in omnibus, & præter te non est alter talis. O quàm bene sapuit illa anima sancta quæ dixit: Mẽs mea solidata est, & in Christo fundata. Si ita mecum foret, non tam facile timor humanus me sollicitaret, nec verborũ iacula

monerent:quis omnia præuidere,quis prę-
cauere futura mala sufficit? Si præuisa etiã
lædunt sæpe,quid improuisa,num grauiter
etiam feriunt? Sed quare mihi misero non
melius prouidi? Cur etiam tam facilè aliis
credidi? Sed homines sumus,nec aliud quã
fragiles homines sumus , etiam si angeli à
multis æstimamur,& dicimur. Cui credam
Domine,cui credam,nisi tibi? Veritas es,
quæ non fallis, nec falli potes. Omnis ho-
mo mendax,infirmus,instabilis, & labilis,
maximè in verbis, ita vt statim vix credi
debeat, quod rectum in facie sonare vide-
tur. Quàm prudenter præmonuisti cauen-
dum ab hominibus: & quia inimici homi-
nis domestici eius:nec credendũ si quis di-
xerit,ecce hic,aut ecce illic? Doctus sum
dãno meo &c.& vtinã ad cautelã maiorem
& nõ ad insipientiã mihi. Cautus esto qui-
dam ait,cautus esto , serua apud te , quod
dico.Et dum ego sileo , & absconditũ cre-
do,nec ille silere potest,quod silendum pe-
tiit,sed statim perdit me,& se,& abiit. Ab
huiusmodi fabulis & incautis hominibus,
protege me,Domine,ne in manus eorũ in-
cidã,nec vnquã talia cõmittã: verbũ verũ,
& stabile da in os meũ, & linguã callidam
longe fac à me.Quod pati nolo,omni mo-
do cauere debeo.O quàm bonum,& pacifi
cum

cum de aliis silere, nec indifferenter omnia credere, neque de facili vlterius effari: paucis seipsum reuelare, te semper inspectorem cordis quærere: nec omni vento verborum circunferri, sed omnia intima & externa secundum tuæ beneplacitum voluntatis optare perfici. Quàm tutum pro conseruatione cœlestis gratiæ, humanam fugere apparentiam, nec appetere quę foris admirationem videntur præbere: sed ea tota sedulitate sectari, quæ vitæ emendationem dant, & feruorem. Quàm multis nocuit virtus scita, ac præproperè laudata! quàm sanè profuit gratia silentio seruata in hac fragili vita, quę tota tentatio fertur, & militia.

De confidentia in Deo habenda, quando insurgunt verborum iacula.

CAPVT LI.

FIli, sta firmiter, & spera in me. Quid enim sunt verba, nisi verba? Per aërem volant, sed, vt lapis, non lædunt. Si reus es cogita, quòd te libenter velis emendare. Si nihil tibi conscius es, pensa quòd velis libenter pro Deo hoc sustinere. Parum satis est, vt verba interdũ sustineas, qui necdũ fortia verbera tolerare vales. Et quare tam parua tibi ad cor trãseũt, nisi q̃a adhuc car-

nalis

nali es, & homines magis quàm oportet attendis? Nam quia despici metuis, reprehendi pro excessibus nõ vis: & excusationum quæris vmbracula. Sed inspice te melius, & agnosces, quia viuit adhuc in te mũ dus, & vanus amor placendi hominibus. Cùm enim quassari refugis, & confundi pro defectibus cõstat vtique, quòd nec verè humilis sis, nec verè mũdo mortuus, nec tibi mundus crucifixus. Sed audi verba, & nõ curabis decem millia hominum verba. Ecce, si cuncta contra te dicerentur, quæ fingi malitiosissime possent, quid tibi noceret, si omnino trãsire permitteres, nec plus, quàm festucam perpenderes? Nunquid vel vnum capillum tibi extrahere possent? Sed qui cor intus non habet: nec Deum præ oculis, faciliter verbo mouetur vituperationis: qui autem in me confidit, nec proprio iudicio stare appetit, absque humano terrore erit. Ego enim sum iudex, & cognitor omnium secretorum: ego scio qualiter res acta est, ego iniuriantẽ noui, & sustinentẽ. A me exit verbũ istud, me permittente, hoc accidit: vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes, ego reum & innocentẽ iudicabo: sed occulto iudicio vtrunque antè probare volui. Testimonium hominum sæpe fallit: meum iudicium verum

est

eſt, ſtabit, & non ſubuertetur: latet plerunque, & paucis ad ſingula patet, nunquam tamen errat: nec errare poteſt, etiam ſi oculis inſipientium non rectum videatur. Ad me ergo recurrendum eſt in omni iudicio, nec proprio innitendum arbitrio. Iuſtus enim non conturbabitur, quicquid à Deo ei acciderit. Etiam ſi iniuſte aliquid contra eum prolatum fuerit, non multum curabit. Sed nec vanè exultabit, ſi per alios rationabiliter excuſetur. Penſat nanque, quia ego ſum ſcrutans corda & renes: qui non iudico ſecundum faciem & humanam apparentiam. Nam ſæpe in oculis meis reperitur culpabile, quod hominum iudicio creditur laudabile. Domine Deus, iudex iuſte, fortis & patiens, qui hominum noſti fragilitatem & prauitatem, eſto robur meum, & tota fiducia mea. Non enim mihi ſufficit conſcientia mea: tu noſti, quòd ego non noui: & ideo in omni reprehenſione me humiliare debui, & manſuetè ſuſtinere. Ignoſce ergo mihi propitius, quoties ſic non egi, & dona iterum gratiam amplioris tolerantiæ. Melior enim mihi tua copioſa miſericordia ad conſecutionem indulgentiæ quàm mea opinata iuſtitia pro defenſione latentis conſcientiæ. Et ſi nihil mihi conſcius ſum: tamen in hoc me iuſtificare non

poſſu

possum:quia remota misericordia tua, non iustificabitur in conspectu tu omnis viuẽs

Quod omnia grauia pro æterna vita toleranda sunt.

CAPVT. LII.

FIli, non frangant te labores, quos assumpsisti propter me, nec tribulationes te deiiciant vsquequaque: sed mea pro missio in omni euentu te roboret & conso letur. Ego sufficiens sum ad reddendum su pra omnem modum mensuram. Non hic diu laborabis, nec semper grauaberis doloribus. Expecta paulisper videbis celerem finem malorũ, veniet vna hora, quando cessabit omnis labor, & tumultus. Modicum est, & breue omne, quod transit cum tempore. Age ergo, vt agis: fideliter labora in vinea mea: ego ero merces tua. Scribe, lege, canta, geme, tace, ora, sustine viriliter contraria. Digna est his omnibus, & maioribus præliis vita æterna. Veniet pax in die vna, quæ nota est Domino, & erit non dies, nec nox huius, scilicet temporis, sed lux perpetua, claritas infinita, pax firma, & requies secura. Non dices tunc: Quis me liberabit de corpore mortis huius? nec clamabis: Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est: quoniam præcipitabitur mors, & salus

lus erit indeficiens: anxietas nulla, iucunditas, beata societas, dulcis & decora. O si vidisses sanctorũ in cœlo coronas perpetuas: quanta quoque nũc exultãt gloria: qui huic mundo olim contemptibiles, & quasi vita ipsa indigni putabantur profecto te statim hmiliares vsq; ad terram, & affectares potius omnib' subesse, quàm vni præesse: nec huius vitæ lætos dies concupisceres, sed magis pro Deo tribulari gauderes & pro nihilo inter homines computari, maximè lucrum duceres. O si tibi hæc saperent, & profundè ad cor transirent, quomodò auderes vel semel conqueri! Nonne pro vita æterna cuncta laboriosa sunt tollerãda? non est paruũ quid lucrari, aut perdere regnum Dei. Leua igitur faciem tuam in cœlum. Ecce ego, & omnes sancti mei mecum, qui in hoc seculo magnũ habuere certamen, modo gaudẽt, modò consolãtur, modò securi sunt, & modò requiescunt, & sine fine in regno patris mei permanebunt mecum.

De die æternitatis, & huius vitæ angustiis.

CAPVT LIII.

O Supernæ ciuitatis mansio beatissima. O dies æternitatis clarissima: quam nox non obscurat, sed summa veritas semper irradiat, dies semper lęta, semper secura

&

& nunquam ſtatum mutans in contraria. O vtinam dies illa illuxiſſet, & cuncta hæc temporalia finem accepiſſent. Lucet quidem ſanctis perpetua claritate ſplendida, ſed non niſi à longè, & per ſpeculum peregrinantibus in terra, Norũt cœli ciues, quã gaudioſa ſit illa: gemunt exules filij Euæ, quàm amara, & tædioſa ſit iſta. Dies huius temporis, pauci & mali, pleni doloribus & anguſtiis, vbi homo multis peccatis inquinatur, multis paſſionibus irretitur, multis timoribus ſtringitur, multis curis diſtenditur, & multis curioſitatib' diſtrahitur, multis vanitatibus implicatur, multis erroribus circunfunditur, multis laboribus atteritur, tentationibus grauatur, deliciis eneruatur, egeſtate cruciatur. O quando finis horum multorũ laborũ? Quando liberabor à miſera ſeruitute vitiorũ? Quando memorabor, Domine, tui ſolius? quando ad plenũ lætabor in te? Quando ero ſine omni impedimento, & in vera libertate, ſine omni grauamine mentis & corporis? Quando erit pax ſolida, pax imperturbabilis & ſecura, pax intus & foris, pax omni parte firma? Ieſu bone, quando ſtabo ad videndũ te? quando contẽplabor gloriam regni tui: quando eris omnia in omnibus? O quando ero tecum in regno tuo, quod præparaſti dilectis

tuis

tuis abæterno? Relictus sum pauper, & exul in terra hostili, vbi, bella quotidiana & infortunia maxima. Consolare exilium meũ, mitiga dolorem meum, quia ad te suspirat omne desiderium meum. Nam onus mihi totum est, quicquid mundus hic offert ad solatium. Desidero te intimè frui, sed nequeo apprehẽdere. Opto inhærere cœlestibus sed deprimunt res temporales, & immortificatæ passiones. Mentẽ omnibus rebus superesse volo, carni autẽ inuitè subesse cogor. Sic ego infœlix homo, mecũ pugno, & factus sum mihimet ipsi grauis, dum spirit' sursum, & caro quærit esse deorsum. O quid intus patior, dum mente cœlestia tracto, & mox carnalium turba occurrit oranti! Deus meus ne elongeris à me, ne declines in ira à seruo tuo. Fulgura coruscationem tuam, & dissipa eas: emitte sagittas tuas, & conturbentur omnes phantasiæ inimici. Recollige sensus meos ad te, fac me obliuisci omnium mundanorũ. Da citò abiicere, & contẽnere phantasma vitiorũ. Succurre mihi æterna veritas, vt nulla me moueat vanitas. Adueni cœlestis suauitas, & fugiat à facie tua omnis impuritas. Ignosce quoque mihi, & misericorditer indulge quoties præter te, aliud in oratione reuoluo, confiteor etenim verè, quia valde

distractè me habere cõsueui. Nam ibi mul toties non sum, vbi corporaliter sto aut se deo: sed ibi magis sum, quò cogitationibus feror: ibi sum, vbi cogitatio mea est: vbi est frequenter cogitatio mea, ibi est id, quod amo. Hoc mihi citò occurrit, quod natura liter delectat, aut ex vsu placet. Vnde tu Veritas apertè dixisti. Vbi enim est thesaurus tuus ibi est & cor tuum. Si cœlum diligo libenter, de cœlestibus penso. Si mundum amo felicitatibus mundi congaudeo, & de aduersitatibus eius tristor. Si carnem diligo quę carnis sunt sæpissime imaginor. Si spiritum amo de spũalibus cogitare delector. Quæcunque enim diligo, de his libenter loquor & audio: atque talium imagines ad domum mecum porto. Sed beatus ille homo, qui propter te Domine, omnibus creaturis abeundi licentiam tribuit, qui naturæ vim facit & concupiscentias carnis feruore spiritus crucifigit: vt serenata conscientia, puram tibi orationem offerat, dignúsq; fit angelicis interesse choris, omnibus terrenis foris & intus exclusis.

De desiderio æternæ vitæ, & quanta sint certantibus bona promissa.

CAPVT LIIII.

FIli mi cùm tibi desiderium æternæ beatitudinis de super infundi sentis, & de

taber

tabernaculo corporis exire concupiſcis, vt claritatem meam ſine viciſſitudinis vmbra contemplari poſſis, dilata cor tuum & omni deſiderio hanc ſanctam inſpirationem ſuſcipe. Redde ampliſſimas ſupernæ bonitati gratias: quæ tecum ſic dignanter agit, clementer viſitat, ardenter excitat, potenter ſubleuat, ne proprio pondere ad terrena labaris. Neque enim hoc cogitatu tuo aut conatu accipis, ſed ſola dignatione ſupernæ gratiæ & diuini aſpectus: quatenus virtutibus, & maiori humilitate proficies: & ad futura certamina te præpares, mihíque toto cordis affectu adhærere ac feruenti voluptate ſtudeas deſeruire. Fili, ſæpe ignis ardet ſed ſine fumo flamma non aſcendit. Sic & aliquorum deſideria ad cœleſtia flagrant: & tamẽ à tẽtatione carnalis affectus liberi nõ ſunt. idcirco nec omnino purè pro honore Dei agunt, quod tã deſiderãter ab eo petunt. Tale eſt & ſæpe tuum deſideriũ quod inſinuaſti eſſe tam importunum. Non enim eſt hoc purum & perfectũ, quod propria commoditate eſt infectum. Pete, non quod tibi eſt delectabile & commodum, ſed quod mihi acceptabile eſt, atque honorificum, quia ſi recte iudicas, meam ordinationem tuo deſiderio & omni deſiderato præferre debes, ac ſequi. Noui deſi-

derium tuum,& frequentes gemitus audiui. Iam velles esse in libertate gloriæ filiorum Dei.iam te delectat domus æterna, & cœlestis patria gaudio plena: sed nondum venit hora ista, sed est adhuc tempus belli videlicet tempus laboris & probationis. Optas summo repleri bono, sed non potes hoc assequi modo. Ego sum, expecta me, dicit dominus, donec veniat regnum Dei. Probandus es adhuc in terris, & in multis exercitādus. Consolatio tibi interdum dabitur:sed copiosa sacietas non concedetur. Confortare igitur, & esto robustus tam in agendo,quàm in patiendo naturæ contraria.Oportet te nouum induere homninem & in alterum virum mutari. Oportet te sæpe agere quod non vis, & quod oportet te relinquere.Quod aliis placebit, successum habebit:quod tibi placet,vltra non proficiet.Quod alij dicunt,audietur: quod dicis,pro nihilo computabitur. Petent alij & accipient:tu petes, nec impetrabis. Erunt alij magni in ore hominum:de te autem tacebitur.Aliis hoc vel illud committetur:tu autem ad nihil vtilis iudicaberis.Nam propter hoc natura aliquando contristabitur, & magnum certamen sustinebit: sed magnum bonū inde cōsequeris si silens portaueris.In his & similibus multis probari solet

let fidelis Domini seruus, qui se abnegare, in omnibus frangere quęrit. Vix est aliquid tale in quo tantundem mori indiges, sicut in non videri, & pati, quæ voluntati tuæ aduersa sunt, maximè autem cū discōuenientia, & quæ minus vtilia tibi apparent fieri iubentur. Et quia non audes resistere, altiori Potestati, sub Domino cōstitutus, id durum tibi videtur ad nutum alterius ambulare, & omne proprium sentire obmittere. Sed pensa, fili: horum fructuum laborū celerem finem atq; præmiū nimis magnū & non habebis inde grauamē: sed fortissimū patientiæ tuæ solamen. Nam & pro modica hac voluntate, quam nunc sponte deseris, habebis semper voluntatē tuam in cœlo. ibi quippe inuenies omne, quod volueris, omne, quod desiderare potes. ibi aderit tibi totius facultas boni, sine timore amittendi. ibi voluntas tua vna semper mecum nil cupiet extraneum, vel priuatum. ibi nullus resistet tibi, nemo de te conqueretur, nemo impediet, nil obuiabit: sed cuncta desiderata simul erunt præsentia, totúmque affectum tuum reficient, & adimplebunt vsque ad summum. ibi reddam gloriam pro contumelia perpessa, palliū laudis pro mœrore, pro loco nouissimo, sedē regni in secula. ibi apparebit fructus obediētiæ, gau-

debit labor pœnitẽtia,& humilis ſubiectio coronabitur glorioſè. Nunc ergo te inclina humiliter ſub omnium manibus: nec ſit curæ, quis hoc dixerit, vel iuſſerit: ſed hoc magnopere curato, vt ſiue prælatus, ſiue minor, aut æqualis aliquis à te expoſcerit, vel inuenerit, pro bono totum accipias, & ſyncera voluntate ſtudeas adimplere, quærat alius hoc, alius illud glorietur ille in illo, & iſte in iſto: laudetúrque milies mille: tu autem nec in iſto, nec in illo: ſéd in tui ipſius gaude contemptu, & in mei ſolius beneplacito ac honore. Hoc optandum eſt tibi, vt ſiue per vitam, ſiue per mortem Deus ſemper in te glorificetur.

Qualiter homo deſolatus debeat i manus Dei ſe offerre.

CAPVT LV.

DOmine Deus ſancte pater, ſis nunc & in æternum benedictus: quia ſicut vis factum eſt, & quod facis, bonum eſt. Lætetur in te ſeruus tuus, non in ſe, nec in aliquo alio quia tu ſolus lætitia vera, tu ſpes mea, & corona mea: tu gaudium meum, & honor meus, Dñe. Quid habet ſeruus tuus, niſi quod à te accepit, etiã ſine merito ſuo? Tua ſunt omnia, quæ dediſti, & quæ feciſti: pauper ſum & in laboribus à iuuentute

mea:

mea:& cõtriſtatur anima mea nonnunquã vſq; ad lachrymas, quãdoque etiã conturbatur à ſe,propter imminẽtes paſſiones.De ſiderio pacis,gaudium,pace filiorũ tuorum flagito,qui in lumine cõſolationis à te paſcuntur. Si das pacẽ,ſi gaudium ſanctũ infundis,erit anima ſerui tui plena modulatione & deuota in laude tua. Sed ſi te ſubtraxeris, ſicut ſæpiſſime ſoles, non poteris currere in viã mandatorum tuorũ:ſed magis ad tundendũ pectus, genua incuruãtur quia non eſt illi ſicut heri,& nudiuſtertius: quando ſplẽdebat lucerna tua ſuper caput eius, & ſub vmbra alarũ tuarũ protegebat à tẽtationibus irruẽtibus.Pater iuſte & ſemper laudãde,venit hora vt probetur ſeruus. Pater amande,dignũ eſt,vt hora hac patiatur pro te aliquid ſeruus tuus. Pater perpetuò venerande, venit hora, quã ab æterno præſciebas affuturã: vt ad modicum tẽpus ſuccũbat foris ſeruus tuus, viuat verò ſemper apud te, intus paululùm vilipendatur, humilietur & deficiat coram hominibus, paſſionibus conteratur, & langoribus: vt iterum tecum in aurora nouæ lucis reſurgat,& in cœleſtibus clarificetur.Pater ſancte, tu ſic ordinaſti, & ſic voluiſti : & hoc factum eſt, quod ipſe præcepiſti. Hæc eſt enim gratia ad amicum tuũ pati:& tribu-

lari in mundo pro amore tuo, quotiescunque à quocunq; & quomodocũque id permiseris fieri. Sine cõsilio & prouidẽtia tua, & sine causa nihil fit in terra. Bonum mihi Domine ꝙ humiliasti me, vt discam iustificationes tuas & omnes elationes cordis, atque præsumptiones abiiciã: vtile mihi, quòd confusio cooperuit faciem meã, vt te potius, quàm homines ad consolandũ requiram. Didici etiã ex hoc, inscrutabile iudiciũ tuũ expauescere: qui affligis iustum cum impio, sed non sine æquitate & iustitia. Gratias ago tibi, quia nõ pepercisti malis meis sed attriuisti me verberibus amaris, infligens dolores, & immittẽs angustias foris & intus. Non est, qui me consoletur ex omnibus qui sub cœlo sunt, nisi tu Domine Deus meus cœlestis medicus animarum qui percutis & sanas, deducis ad inferos & reducis. Disciplina tua super me, & virga tua ipsa me docebit. Ecce pater dilecte in manibus tuis ego sum: sub virga correctionis tuæ me inclino. Percute dorsum meum & collũ meum, vt incuruem ad voluntatem tuam tortuositatẽ meam. Fac me piũ & humilem discipulũ sicut bene facere cõsueuisti: vt ambulẽ ad omne nutũ tuum. Tibi me, & omnia mea ad corrigendũ cõmendo: melius est hic corripi, quàm in futuro

turo. Tu ſcis omnia & ſingula & nil te latet in humana cõſcientia. Ante quàm fiãt, noſti ventura & non opus eſt tibi, vt quis te doceat, aut admoneat de his quæ gerun tur in terra. Tu ſcis, quid expedit ad profectum meũ & quantum deſeruit tribulatio ad rubiginẽ vitiorum purgandam. Fac mecum deſideratũ beneplacitum tuum & ne deſpicias peccatricẽ vitam meã nulli melius, nec clarius, quàm tibi ſoli notam. Da mihi Domine ſcire, quod ſciendũ eſt, hoc amare, quod amandum eſt, hoc laudare, quod tibi ſummè placet, hoc reputare, qđ tibi pretioſum apparet, hoc vituperare, qđ oculis tuis ſordeſcit. Non me ſinas ſecundum viſionem oculorum exteriorum iudicare, neque ſecundũ auditum aurium hominũ imperitorum ſententiare: ſed in iudicio vero de inuiſibilibus & ſpiritualibus diſcernere atque ſuper omnia voluntatem beneplaciti tui ſemper inquirere. Falluntur ſæpe hominum ſenſus in iudicãdo: fallũtur & amatores ſeculi viſibilia tantummodo amando. Quid eſt homo inde melior, quia reputatur ab homine maior, fallax fallacem, vanus vanum, cæcus cæcum, infirmus infirmum decipit, dum exaltat, & veraciter magis confundit, dum inaniter laudat. Nam quantum vnuſquiſque eſt in

oculis tuis, tantum est & non amplius, ait humilis sanctus Franciscus.

Quòd humilibus insistendum est operibus cùm deficitur à summis.

CAPVT LVI.

FIli, non vales semper in feruentiori desiderio virtutũ stare, nec in altiori gradu contemplationis: sed necesse habes interdum ob originalem corruptelam ad inferiora descendere, & onus corruptibilis vitæ etiam inuitus, & cum tædio portare. Quandiu mortale corpus geris, tædiũ senties, & grauamen cordis. Oportet ergo sæpe in carne de carnis onere gemere: eò ꝙ non vales spiritualibus studiis & diuinæ contẽplationi indesinenter inhęrere. Tunc expedit tibi ad humilia & exteriora opera confugere, & in bonis te actibus recreare, aduentum meum, & supernam visitationem, firma confidentia expectare: exilium tuum & ariditatem mentis patienter sufferre, donec iterum à me visiteris, & ab omnibus anxietatibus libereris. Non faciã te laborũ obliuisci, & interna quiete perfrui. Expandã coram te prata scripturarũ, vt dilatato corde currere incipias in viam mandatorum meorum, & dices: Non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Quòd

Quòd homo non reputet se consolatione dignum, sed magis verberibus reum.

CAPVT LVII.

DOmine non sum dignus consolatione tua, nec aliqua spiritali visitatione, & ideò iustè mecum agis, quando me inopẽ, & desolatum relinquis. Si enim ad instar maris lachrymas fundere possem, adhuc consolatione tua dignus non essem. Vnde nihil magis dignus sum flagellari & puniri: quia grauiter & sæpe offendi & in multis valde deliqui. Ergo vera pensata ratione, nec minima sum dignus consolatione: sed tu clemens & misericors Deus, qui non vis perire opera tua, ad ostendendum diuitias bonitatis tuę in vasa misericordię tuę, etiam præter omne proprium meritum dignaris consolari seruum tuũ supra humanũ modũ. Tuę enim cõsolationes, non sunt sicut humanæ confabulationes. Quid egi, Domine, vt mihi conferres aliquam cœlestem consolationẽ? ego nihil boni me egisse recolo, sed semper ad vitia pronum, & ad emendationem pigrum fuisse, verum est & negare nõ possum. Si aliter dicerem, tu stares contra me, & non esset, qui defenderet. Quid merui pro peccatis meis, nisi infernum & ignem æternum? In veritate confiteor quoniam dignus sum omni ludibrio

brio & contemptu: nec decet me inter deuotos tuos commorari. Et licet hoc ægrè audiam: tamen aduersum me pro veritate peccata mea arguam: vt facilius misericordiam tuam merear impetrare. Quid dicam reus, & omni confusione plenus? Non habeo os loquendi, nisi hoc tantum verbum: peccaui Domine, peccaui miserere mei, ignosce mihi. Sine me paululum, vt plangam dolorem meum antè, quā vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Et quid tam maximè à reo & misero peccatore requiris, nisi vt cōteratur & humiliet se pro delictis suis? In vera contritione, & cordis humiliatione nascitur spes veniæ, reconciliatur perturbata conscientia, reparatur gratia perdita, tutus fit homo à futura ira, & occurrunt sibi mutuò in osculo sancto Deus & pœnitens anima, humilis peccatorum contritio. Acceptibile tibi est, Domine sacrificium longe suauius odorās in cōspectu tuo, quàm thuris incensum. Hoc est gratum etiam vnguentum quòd sacris pedibus tuis infundi voluisti: quia cor contritum & humiliatum nunquam despexisti. Ibi est locus refugij à facie iræ inimici: ibi emendatur & abluitur, quicquid aliunde contractum est, & inquinatum.

De gratia Dei, quæ non miſcet terrena ſapientibus.

CAPVT LVIII.

FIli, pretioſa eſt gratia mea: non patitur ſe miſceri extraneis rebus, nec cõſolationibus terrenis. Abiicere ergo oportet omnia impedimenta gratiæ ſi optas eius infuſionem ſuſcipere. Pete ſecretũ tibi, ama ſolus habitare tecum: nullius require confabulationem: ſed magis ad Deũ deuotam effunde precem, vt compunctam teneas mentẽ & puram conſcientiã. Totum mundum nihil æſtima, Dei vocationem omnibus exterioribus antepone. Non enim poteris mihi vacare, & in tranſitoriis pariter delectari. A notis & à charis amicis oportet elongari, & ab omni temporali ſolatio mentem tenere priuatã. Sic obſecrat beatus Apoſtolus Petrus vt tãquam aduenas & peregrinos in hoc mundo ſe contineant Chriſti fideles: O quanta fiducia erit morituro, quem nullius rei affectus detinet in mundo: Sed ſic ſegregatum cor habere ab omnibus, æger necdum capit animus: nec animalis homo nouit interni hominis libertatẽ. Attamen ſi verè velit eſſe ſpiritualis, oportet eum renuntiare tam remotis, quàm propinquis, & à nemine magis cauere, quam à ſeipſo. Si temetipſum perfectè

vic eri

viceris, cætera facilius subiugabis. Perfecta nãque victoria est, de semetipso triumphare, Qui enim semetipsum subiectũ tenet, vt sensualitas rationi, & ratio in cũctis obediat mihi, hic verè victor & sui & domi nus mundi, Si ad hunc apicẽ scandere gliscis, oportet viriliter incipere & securim ad radicẽ ponere: vt euellas & destruas occultã & inordinatã inclinationem ad teipsum & ad omne priuatũ & materiale bonũ. Ex hoc vitio, quod homo semetipsũ nimis inordinatè diligit, pene totũ pendet quicquid radicabiliter vincendũ est. Quo deuicto, & subacto malo, pax magna & trãquillitas erit continuo. Sed quia pauci sibiipsi perfectè mori laborãt, nec plenè extra se tendũt, propterea in se implicati remanẽt, nec suprà se in spiritu eleuari possunt. Qui autẽ liberè mecum ambulare desiderat, necesse est vt omnes prauas & inordinatas affectiones suas mortificet, atq; nulli creaturæ priuato amore cõcupiscẽter inhęreat.

De diuersis motibus naturæ & gratiæ.

CAPVT LIX.

FIlii, diligenter aduerte motus naturæ, & gratiæ: quia valde cõtrariè & subtiliter mouentur: & vix nisi à spiritali & intimè illuminato homine, discernuntur. Omnes quidem bonũ appetunt, & aliquid boni in

suis

ſuis dictis vel factis prætendunt. Ideò ſub ſpecie boni, multi falluntur. Natura callida eſt & multos trahit, illaqueat & decipit & ſe ſemper pro fine habet. Sed gratia ſimpliciter ambulat, ab omni ſpecie mali declinat, fallacias non prætendit: & purè, omnia propter Deum agit, in quo & finaliter requieſcit. Natura enim non vult mori nec premi, nec ſuperari, nec ſubeſſe, nec ſponte ſubiugari. Gratia vero ſtudet mortificationi propriæ, reſiſtit ſenſualitati: quærit ſubiici, appetit vinci, nec propria vult libertate fungi, ſub diſciplina amat teneri: nec alicui cupit dominari, ſed ſub Deo ſemper viuere, ſtare, & eſſe, atque propter Deum omni humanæ creaturæ humiliter parata eſt inclinari. Natura pro ſuo commodo laborat, & quid lucri ex alio ſibi proueniat, attendit: gratia autem non quid ſibi vtile & cōmodum ſit, ſed quod multis proficiat, magis cōſiderat. Natura libēter honorem & reuerentiam accipit, gratia verò omnem honorem & gloriam Deo fideliter attribuit. Natura confuſionem timet, & contemptum: gratia autem gaudet pro nomine Ieſu, cōtumeliam pati. Natura otium amat, & quietem corporalem: gratia autem vacua eſſe non poteſt: ſed libenter amplectitur laborem. Natura quærit curio-

ſa habere & pulchra, & abhorret vilia & groſſa. Gratia verò ſimplicibus delectatur & humilibus: aſpera nõ aſpernatur, nec vetuſtis refugit indui pannis. Natura reſpicit tẽporalia: gaudet ad lucra terrena: triſtatur de damno, irritatur leui iniuriæ verbo. Sed gratia attendit æterna: nõ inhæret tẽporalibus, nec perditione rerũ turbatur, neq; verbis durioribus exacerbatur: quia theſaurum ſuũ & gaudiũ in cœlo, vbi nihil perit, cõſtituit. Natura cupida eſt, & libẽtius accipit q̃ donat: amat propria & priuata. Gratia autem pia eſt & cõmunis: vitat ſingularia, cõtentatur paucis: beatius iudicat dare, quàm accipere. Natura inclinat ad creaturas ad carnẽ propriã, ad vanitatẽ, & diſcurſus ſed gratia trahit ad Deũ & ad virtutes renuntiat creaturis, fugit mundũ, odit carnis deſideria, reſtringit euagationes, erubeſcit in publico apparere. Natura libenter aliquod ſolatium habet externũ, in quo delectetur ad ſenſum: ſed gratia in ſolo Deo quærit conſolari, & in ſummo bono ſuper omnia viſibilia delectari. Natura totum agit propter lucrũ & commodum proprium, nihil gratis facere poteſt: ſed aut æquales, aut melius, aut laudẽ vel fauorem pro benefactis, conſequi ſperat, & multum ponderat ſua geſta, & dona concupiſcit. Gratia verò nil

tem

temporale quærit, nec aliud præmiũ, quàm Deum solum pro mercede postulat, nec amplius de temporalibus necessariis desiderat, nisi quantum hæc sibi ad assecutionem æternorum valeant deseruire. Natura gaudet de amicis multis, & propinquis, gloriatur de nobili loco, & ortu genesis, arridet potentibus, Blanditur diuitibus, applaudit sibi similibus. Gratia autem, & inimicos diligit, nec de amicorũ turba extollitur, nec locũ nec ortum nataliũ reputat, nisi virtus maior ibi fuerit. Fauet magis pauperi, quàm diuiti: compatitur plus innocenti, quàm potenti: congaudet veraci, non fallaci, exhortatur semper bonos meliora charismata æmulari, & filio Dei per virtutes assimilari. Natura de defectu, & de molestia citò conqueritur. Gratia constanter fert inopiam. Natura omnia ad se reflectit, per se certat, & arguit. Gratia autẽ ad Deũ cuncta reducit, vnde originaliter emanât, nihil boni sibi adscribit, nec arrogâter præsumit: non contendit, nec suam sententiam aliis præfert: sed in omni sensu, & intellectu, æternæ sapientiæ, ac diuino examini se submittit. Natura appetit scire, & noua & secreta audire, vult exterius apparere, & multa per sensum experiri, desiderat agnosci, & sapere, vnde laus & admiratio proce-

dit. Sed gratia non curat noua nec curiosa percipere: quia totum hoc de vetustate corruptionis est ortum, cùm nihil nouum, & durabile sit super terram. Docet itaque sensus restringere, vanam complacentiam, & ostentationem deuitare, laudanda & dignè miranda humiliter condere: & de omni re, & de omni scientia vtilitatis fructum atque Dei laudem & honorem quęrere. Non vult se, nec sua prædicari: sed Deum in donis suis optat benedici, qui cuncta ex mera charitate largitur. Hæc gratia supernaturale lumen & quoddam Dei speciale donum est, & propriè electorum signaculum, & pignus salutis æternæ: quæ hominē de terrenis ad cœlestia amanda sustollit, & de carnali spiritalem efficit. Quantò igitur natura amplius premitur, & vicitur, tantò maior gratia infunditur, & quotidie nouis visitationibus interior homo secundū imaginem Dei reformatur.

De corruptione naturæ, & efficacia gratiæ diuinæ.

CAPVT LX.

DOmine Deus meus, qui me creasti ad imaginem & similitudinem tuam, cōcede mihi hanc gratiam, quàm ostendisti mihi, tam magnam & necessariam salutē vt vincā pessimam naturam meam, trahentem ad peccata, & in perditione. Sentio

enim

enim in carne mea legem peccati, contradicentem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem ad obediendum sensualitati in multis. Nec possum resistere passionibus eius nisi adsistat tua sanctissima gratia, cordi meo ardenti, infusa. Opus est gratia tua, & magna gratia, vt vincatur natura ad malum semper prona ab adolescentia sua. Nam per primum hominem Adam lapsa, & vitiata per peccatum, in omnes homines pœnam huius maculæ descendit: vt ipsa natura quæ bona & recta à te recõdita fuit, pro vitio iam & infirmitate corruptæ naturæ ponatur, eò quòd motus eius sibi relictus, ad malum & inferiora trahat. Nam modica vis, quæ remansit, est tanquã scintilla quædam latens in cinere. Hæc est ipsa ratio naturalis, circumfusa magna calligine, adhuc iudicium habens boni & mali, veri falsique distãtia, licet impotens sit adimplere omne, quod approbat, nec pleno iam lumine veritatis, nec sanitate affectionum suarũ potiatur. Hinc est Deus meus, quod condelector legi tuæ secundum interiorem hominem, sciens mandatum tuum esse bonũ, iustũ, & sanctum; arguens etiam omne malum, & peccatum fugiendum. Carne autẽ seruio legi peccati, dum magis sensualitati obedio quã ra-

tioni. Hic est, quòd velle bonum mihi adiacet, perficere autem non inuenio. Hinc sæpe multa bona propono: sed quia gratia deest ad adiuuandũ infirmitatẽ meam ex leui resistentia resilio, & deficio. Hinc accidit, quòd viã perfectionis agnosco, & qualiter agere debeam, clarè satis video: sed propriæ corruptionis pondere pressus, ad perfectiora non assurgo. O quàm maximè est mihi necessaria, Domine, gratia tua ad inchoandum bonũ, ad proficiendum, & ad perficiendum! Nam sine ea nihil possum facere: omnia autem possum in te, confortante me gratia. O verè cœlestis gratia: sine qua nulla sunt propria merita, nulla quoque dona naturæ ponderãda. Nihil artes, nihil diuitiæ, nihil pulchritudo, vel fortitudo, nihil ingenium, vel eloquentia valent apud te Domine sine gratia. Nã dona naturæ bonis & malis sunt cõmunia: electorũ autem proprium donũ, est gratia siue dilectio: qua insigniti, digni habentur vita æterna. Tantùm eminet hæc gratia, vt nec donũ prophetiæ, nec signorũ operatio, nec quantalibet alta speculatio, aliquid æstimetur sine ea. Sed neque fides, neque spes neque aliæ virtutes tibi acceptæ sunt sine charitate, & gratia. O beatissima gratia, quæ pauperem spiritum, virtutibus diuitem facis, &

cis, & diuitem multis bonis, humilẽ corde reddis: veni deſcende ad me, reple me mane conſolatione tua, ne deficiat præ laſſitudine, & ariditate mentis anima mea. Obſecro Domine, vt inueniam gratiam in oculis tuis. Sufficit enim mihi gratia tua cæteris non obtentis, quæ deſiderat natura. Si fuero tentatus, & vexatus tribulationibus multis, non timebo mala dum mecũ fuerit gratia tua. Ipſa fortitudo mea, ipſa conſilium confert & auxiliũ. Cunctis hoſtibus potentior eſt, & ſapientior vniuerſis ſapientibus. Magiſtra eſt veritatis, doctrix diſciplinæ, lumen cordis, ſolamẽ preſſuræ, fugatrix triſtitiæ, ablatrix timoris, nutrix deuotionis, productrix lachrymarũ. Quid ſum, ſine ea, niſi aridum lignum & ſtipes inutilis ad eiiciendũ? Tua ergo me, Domine, gratia ſemper præueniat, & ſequatur, ac bonis operibus iugiter præſtet eſſe intentũ, per Ieſum Chriſtũ filiũ tuum. Amen.

Quòd noſipſos abnegare, & Chriſtum imitari debemus per crucem.

CAPVT 61.

FIli: quantum à te vales exire, tantum in me poteris tranſire. Sicut nihil foris cõcupiſcere ad æternam pacẽ facit: ſic ſe interius relinquere, Deo coniungit. Volo te addiſcere perfectam abnegationem tui in

voluntate mea ſine contradictione, & querela. Sequere me. Ego ſum via veritas & vita. Sine via non itur: ſine veritate nõ cognoſcitur: ſine vita non viuitur. Ego ſum via, quam ſequi debes: Veritas: cui credere debes: Vita, quam ſperare debes. Ego ſum via inuiolabilis, veritas infallibilis, vita interminabilis. Ego ſum via rectiſſima, veritas ſuprema, vita vera, via beata, vita increata. Si manſeris in vita mea, cognoſces veritatem, & veritas liberabit te, & apprehendes vitam æternam. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Si vis veritatem cognoſcere, crede mihi. Si vis perfectus eſſe, vende omnia. Si vis eſſe diſcipulus meus, abnega temetipſum. Si vis beatam vitam poſſidere, præſentem vitam contemne. Si vis exaltari in cœlo, humilia te in mundo. Si vis regnare mecum, porta crucem tecum. Soli enim ſerui crucis inueniunt viã beatitudinis, & veræ lucis. Domine Ieſu Chriſte quia arcta eſt via tua, & mundo deſpecta, dona mihi tecum mundi deſpectum imitari. Non enim maior eſt ſeruus domino ſuo, nec diſcipulus ſuper magiſtrum. Exerceatur ſeruus tuus in via tua: quia ibi eſt ſalus mea, & ſanctitas vera. Quicquid extra eam lego, vel audio, non me recreat nec delectat plenè. Fili, quia
hæc

hæc ſcis,& legiſti omnia, beatus eris,ſi feceris ea. Qui habet mandata mea, & ſeruat ea,ipſe eſt,qui diligit me, & ego diligam eum,& manifeſtabo ei meipſum, & faciam eum conſedere mecum in regno patris mei.Igitur Domine, ſicut dixiſti, & promiſiſti ſic vtique mihi promereri contingat.Suſcepi de manu tua crucem,portabo eam vſque ad mortem, ſicut impoſuiſti mihi. Verè vita bona monachi crux eſt,& dux paradiſi.Inceptum eſt, retrò abire non licet, nec relinquere oportet. Eia fratres pergamus ſimul:Ieſus erit nobiſcum. Propter Ieſum ſuſcepimus hanc crucem, propter Ieſum perſeueremus in cruce.Erit adiutor noſter qui eſt dux noſter, & præceſſor.En rex noſter nobis.Sequamur viriliter, nemo metuat terrores. Simus parati mori fortiter in bello,nec inferamus crimẽ gloriæ noſtræ, vt fugiamus crucem.

Quòd homo non ſit nimis deiectus, quando in aliquos labitur defectus.

CAPVT 42.

Fili,magis placent mihi patientia,& humilitas in aduerſis,quã multa conſolatio,& deuotio in proſperis.Vt quid te contriſtat paruum factum contra te dictum?Si

amplius fuiſſet, commoueri non debuiſſes: ſed nunc dimitte tranſire. Non eſt primum nec nouum, nec vltimum erit, ſi diu vixeris. Satis virilis es, quãdiu nihil obuiat aduerſi. Bene etiam cõſulis, & alios noſti roborare verbis: ſed cùm ad ianuã tuam venit repentina tribulatio, deficis conſilio, & robore. Attende magnam fragilitatẽ tuam, quã ſæpius experiris in modicis obiectis, tamen pro ſalute tua iſta fiunt, Cùm hæc, & ſimilia contingunt pone, vt melius noſti ex corde, & ſi te tetigit, non tamẽ deiiciat, nec diu implicet, Ad minus ſuſtine patienter: ſi non potes gaudenter. Etiam ſi minus libenter audis, & indignationẽ ſentis, reprime te: nec patiaris aliquid inordinatum ex ore tuo exire, vnde paruuli ſcandalizantur. Cito cõquieſcet commotio excitata, & dolor internus, reuertente gratia, dulcorabitur. Adhuc viuo ego, dicit Dominus, iuuare te paratus, & ſolito amplius conſolari, confiſus ſi fueris mihi, & me deuotè inuocaueris. Animo æquior eſto, & ad maiorem ſuſtinentiam accingere. Non totum fruſtratum, ſi te ſæpius percipis tribulatũ, vel grauiter tentatum. Homo es, & non Deus: caro es, & non angelus. Quomodo poſſes ſemper in eodem ſtatu virtutis permanere, quando hoc defuit angelo in cœ-

lo,& primo homini in paradiso, qui non diu steterunt? Ego sum qui mœrentes erigo sospitate, & suam cognoscentes infirmitatem, ad meam proueho diuinitatem. Domine, benedictũ sit verbum tuum, dulce super mel & fauũ ori meo. Quid facerẽ in tantis tribulationibus & angustiis meis, nisi me confortaueris tuis sanctis sermonibus? Dummodo tandem ad portum salutis perueniam: cui curæ est, quæ & quanta passus fuero? Da finem bonum: da fœlicem ex mundo transitum. Memento mei Deus, & dirige me recto itinere in regnũ tuum. Amen.

De altioribus rebus, & occultis iudiciis Dei non scrutandis.

CAPVT 62.

FIli, caueas disputare de altis materiis & de occultis Dei iudiciis. Cur sic iste relinquitur, & ille ad tantam gratiam assumitur? Cur etiam iste tantum affligitur, & ille tam eximiè exaltatur? Ista omnem humanam facultatẽ excedũt, nec ad inuestigandum iudicium diuinũ, vlla ratio præualet, vel disputatio. Quando ergo hoc tibi suggerit inimicus, vel etiam quidam curiosi inquirunt homines, responde illud prophetæ. Iustus es Domine, & rectum iudicium

tuum.Et illud:Iudicia Domini vera iustificata in semetipsa. Iudicia mea metuenda sunt,non discutienda: quia humano intellectui sunt incomprehensibilia.Noli etiam inquirere vel disputare de meritis sanctorum:quis alio sanctior, aut quis maior in regno cœlorum Talia generant sæpe lites, & contentiones inutiles: nutriunt quoque superbiam, & vanam gloriam vnde oriuntur inuidiæ & dissensiones: dum iste illum sanctum, & alius alium cõnatur superbè præferre. Talia autẽ velle scire, & inuestigare,nullum fructũ afferũt: sed magis sanctis displicent: quia non sum Deus dissensionis sed pacis: quæ pax magis in humilitate vera quàm in propria exaltatione cõsistit.Quidam zelo dilectionis, trahuntur ad hos vel ad illos,ampliori affectu:sed humano potius, quàm diuino. Ego sum qui cunctos cõdidi sanctos,ego donaui gratiã, ego præstiti gloriã:ego noui singulorũ merita, ego præueni eos in benedictionibus dulcedinis meæ, ego præsciui dilectos ante secula,ego eos elegi de mundo,non ipsi me prælegerũt:ego vocaui per gratiã, attraxi per misericordiam, ego perduxi eos per tentationes varias, ego infudi cõsolationes magnificas:ego dedi perseuerantiã, ego coronaui eorum patientiã, ego primũ

&

& nouissimum agnosco, ego omnes inæstimabili dilectione amplector. Ego laudandus sum in omnibus sanctis meis. Ego super omnes benedicẽdus sum; & honorandus in singulis: quos sic gloriose magnificaui, & prædestinaui sine vllis præcedentibus propriis meritis. Qui ergo vnũ de minimis meis contẽpserit: nec magnũ honorat: quia pusillum & magnum ego feci. Et qui derogat alicui Sanctorum, derogat mihi, & cæteris omnibus in regno cœlorum, Omnes vnũ sunt per charitatis vinculum, idem sentiunt, idem volunt, & omnes in vnum se diligunt. Adhuc autẽ, quod multo altius est, plus me, quàm se, & sua merita diligant. Nam supra se rapti, & extra propriam dilectionẽ tracti, toti in amorẽ mei pergunt, in quo & fructiuè quiescũt. Nihil est, quod eos auertere possit, aut deprimere, quippe qui æterna veritate pleni, & igne ardescunt, inextinguibilis charitatis. Desinant igitur carnales, & animales homines de sanctorũ statu differere: qui non norunt nisi priuata gaudia diligere. Demunt & addunt pro sua inclinatione, nõ prout placet æternæ veritati. in multis est ignorãtia, in iis maxime, qui parum illuminati, raro aliquem perfecta dilectione spiritali diligere nolunt. Multi adhuc naturali affectu, & hu

mana

mana amicitia, ad hos vel ad illos trahuntur: & ficut in inferioribus fe habent, ita & de cœleftibus imaginantur. Sed eft diftantia incomparabilis inter ea, quę imperfecti cogitant, & quæ illuminati viri per reuelationem fupernam fpeculantur. Caue ergo fili, de iftis curiofè tractare, quę tuam fcientiam excedũt, fed hoc magis fatage, & intende, vt vel minimus in regno Dei queas inueniri. Et fi quifpiam fciret quis alio fanctior effet, vel maior haberetur in regno cœlorum quid ei hæc notitia prodeffet, nifi fe ex hac cognitione coram me humiliaret & in maiorem nominis mei laudem exurgeret? Multò acceptius deo facit, qui de peccatorum fuorũ magnitudine & virtutum fuarum prauitate cogitat, & quàm longe à fanctorũ perfectione diftat, quàm is, qui de eorum maioritate, vel paruitate difputat. Melius eft fanctos deuotis precibus & lachrymis exorare: & eorũ gloriofa fuffragia humili mente implorare, quàm eorum fecreta, vana inquifitione perfcrutari. Illi bene & optimè contentantur, fi homines fcirent contentari, & vaniloquia fua compefcere. Non gloriãtur de propriis meritis, quippe qui fibi nihil bonitatis adfcribunt, fed totũ mihi: quoniã ipfis cuncta ex infinita charitate mea donaui. Tãto amore

diuini

diuinitatis & gaudio superfluenti replétur: vt nihil eis desit gloriæ nihilque possit desse felicitatis. Omnes sancti, quátò altiores in gloria, tantò humiliores in seipsis, & mihi viciniores, & dilectiores existunt. ideóq; habes scriptum quia mittebant coronas suas ante Deum, & ceciderunt in facies suas coram agno, & adorauerũt viuentem in secula seculorũ. Multi quidem quærunt, quis maior sit in regno Dei, qui ignorant, an cum minimis eruntdigni cõputari. Magnũ est, vel minimum esse in cœlo, vbi omnes magni sunt: quia omnes filij Dei vocabuntur, & erunt. Minimus erit in mille, & peccator centum annorũ morietur. Cùm enim quærerent discipuli, quis maior esset in regno cœlorum, tale audierunt responsum. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum. Væ eis qui cum paruulis humiliare se sponte dedignãtur quoniam humilis ianua regni cœlestis eos non admittet intrare. Væ etiã diuitibus, qui habẽt hic cõsolationes suas: quia pauperibus intrantibus in regnũ dei, ipsi stabũt foras eiulantes. Gaudete humiles, & exultate pauperes: quia vestrũ est regnũ dei, si tamen in veri-

tate ambulatis.

Quod omnis spes, & fiducia in solo Deo est figenda.

CAPVT LXIIII.

DOmine, quæ est fiducia mea, quam in hac vita habeo? aut quod maius solatium meum ex omnibus apparétibus sub cœlo? Nonne tu, Domine Deus meus, cuius misericordiæ non est numerus? Vbi mihi bene fuit sine te? aut quando male esse potui præsente te? Malo pauper esse propter te, quàm diues sine te. Eligo potius tecum in vita peregrinari, quàm sine te cœlum possidere. Vbi tu ibi cœlum; atque ibi mors, & infernus, vbi tu non es. Tu mihi in desiderio es, & ideo post te gemere, & clamare, & exorare necesse est. In nullo denique possum plene confidere, quis in necessitatibus auxilietur opportunius, nisi in te, solo Deo meo. Tu es spes mea, & fiducia mea, tu consolator meus, fidelissimus in omnibus. Omnes, quæ sua sunt, quærunt: tu salutem meam & profectum meum solummodo prætendis, & omnia in bonum mihi conuertis. Etiam si me variis tentationibus & aduersitatibus exponis, hoc totum ad vtilitatem meam ordinas, qui mille modis dilectos tuos probare consueuisti, in qua probatione non minus diligi debes

bes, & laudari, quàm si cœlestibus consolationibus me repleres. in te ergo, Domine Deus, pono totam spem meam, & refugium: in te omnem tribulationem, & angustiam meam constituo: quia totum infirmum & instabile inuenio, quicquid extra te concipio. Non enim proderunt multi amici, neque fortes auxiliarij adiuuare poterunt: neque prudentes consiliarij responsum vtile dare, neque libri doctorum consolari, nec aliqua pretiosa substantia liberare, nec locus aliquis secretus contutari, si tu ipse non adsistas, iuues, confortes, consoleris, instruas, & custodias. Omnia nanque quæ ad pacem videntur esse, & fœlicitatem habendam, te absente, nihil sunt, nihílque fœlicitatis in veritate conferunt. Finis ergo omnium bonorum, & altitudo vitæ, & profunditas eloquiorum, tu es, & in te super omnia sperare fortissimum solatium seruorum tuorum. Ad te sunt oculi mei, in te confido Deus meus, misericordiarum pater. Benedic & sanctifica animam meam benedictione cœlesti, vt fiat habitatio sancta tua, & sedes æternæ gloriæ tuæ, nihílque in templo tuo indignitatis inueniatur, quod oculos tuæ maiestatis offendat. Secundum magnitudinem bonitatis

tatis tuæ, & multitudinem miserationum tuarum respice in me, & exaudi orationem pauperis serui tui, longè exultantis in regione vmbræ mortis. Protege & conserua animam seruuli tui inter tot discrimina vitæ corruptibilis, ac comitante gratia tua, dirige per viam pacis, ad patriam perpetuæ claritatis.

LIBER IIII.

Deuota exhortatio ad sacram corporis Christi communionem

Vox Christi.

VEnite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos, dicit Dominus. Panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commerationem. Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt.

Cum quanta reuerentia Chriſtus ſit ſuſcipiendus.

CAPVT I.

HAec ſunt verba tua, Chriſte: Veritas æterna, quamuis non vno tẽpore pro lata, nec vno in loco ſcripta. Quia ergo tua ſunt verba, gratanter mihi, & fideliter cuncta ſunt accipienda. Tua ſunt, & tu ea protuliſti: & mea quoque ſunt, quia pro ſalute mea edidiſti. Libenter ſuſcipio ea ex ore tuo, vt arctius inſerantur cordi meo. Excitant me verba tantæ pietatis, plena dulcedinis, & dilectionis: ſed terrent me delicta propria, & ad capienda tanta myſteria me reuerberat impura conſcientia, prouocat me dulcedo verborum tuorum, ſed onerat me multitudo vitiorum meorum. Iubes, vt fiducialiter ad te accedam; ſi tecum velim habere partem, vt immortalitatis accipiam alimoniam, ſi æternam cupiam obtinere vitam, & gloriam. Venite, inquis, ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. O dulce, & amicabile verbum in ore peccatoris, quo tu, domine Deus meus, egenum & pauperem inuitas ad cõmunionem tui ſanctiſſimi corporis! Sed quis ego ſum, Domine, vt ad te præſumã accedere? Ecce cœli cœlo-

rum te non capiunt, & tu dicis. Venite ad me omnes! quid sibi vult ista piissima dignatio,& tam amicabilis inuitatio? Quomodo ausus ero venire, qui nullius boni mihi conscius sum? Vnde possum præsumere? Quomodo te introducam in domum meam, qui sæpius offendi benignissimam faciē tuam? Reuerentur angeli, & archangeli, metuunt sancti, & iusti:& tu dicis: Venite ad me omnes? Nisi tu Domine, hoc diceres, quis verū esse crederet?& nisi tu iuberes, quis accedere attentaret? Ecce Noë vir iustus in arcæ fabrica centum annos laborauit, vt cum paucis saluaretur? & ego quomodo potero me vna hora præparare, vt mundi Fabricatorē cū reuerentia sumā? Moses famulus tuus, magnus & specialis amicus tuus arcā ex lignis imputribilibus fecit, quā & mundissimo vestiuit auro, vt tabulas legis in eis reponeret,& ego putrida creatura, audebo te cōditorem legis, ac vitæ datorē, tā facilè suscipere in corpore meo peccatis subdito? Salomon sapientissimus regnū Israël, magnificum tēplum septem annis in laudē nominis tui ædificauit & octo diebus festū dedicationis eius celebrauit, mille hostias pacificas obtulit, & arcam fœderis clangore buccinæ,& iubilo in locum sibi præparatum solenniter collocauit

cauit, & ego infelix, & pauperrimus hominum, quomodo te in domum meam introducam, qui vix mediam expendere deuote noui horam: & vtinam vel ſemel dignam ferè mediam? O mi Deus, quantum illi adplacendum tibi agere ſtuduerunt! Heu quàm puſillum eſt, quod ago, quàm breue expleo tempus, cùm me ad communicandum diſpono, raró totus collectus, rariſſimè ab omni diſtractione purgatus? Et certè in tua ſalutari deitatis præſentia, nulla deberet occurere indecens cogitatio: nulla etiam occupare creatura: quia non angelum, ſed angelorũ dominũ ſuſcepturus ſum hoſpitio. Eſt tamen valde magna diſtantia inter arcam fœderis cum ſuis reliquiis, & mundiſſimum corpus tuum, cũ ſuis ineffabilibus virtutib⁹, inter legalia ita ſacrificia futurorũ præfiguratiua, & verã tui corporis hoſtiam, omnium antiquorũ ſacrificiorum completiuam. Quare igitur non magis ad tuam venerabilem inardeſco præſentiam? Cur non maiori me præparo ſolicitudine ad tua ſancta ſumenda, quando illi antiqui ſancti patriarchæ & prophetæ, reges quoque, & principes cum vniuerſo populo, tantum deuotionis demonſtrauerint affectum erga cultum diuinum! Saltauit deuotiſſimus rex Dauid coram arca Dei to-

tis viribus recolens Beneficia olim indulta patribus:fecit diuersi generis organa, psalmos edidit,& cantari instituit cum lætitia, cecinit & ipse frequenter in cithara, spiritus sancti afflatus gratia docuit populum israël toto corde Deum laudare, & ore consono diebus singulis benedicere, & prædicare. Si tanta agebatur tunc deuotio, ac diuinæ laudis extitit recordatio, coram arca & testamenti, quanta nunc mihi, & omni populo Christiano habenda est reuerentia, & deuotio in præsentia sacramenti, in sumptione excellentissimi corporis Christi? Currunt multi ad diuersa loca pro visitandis reliquiis sanctorum, & mirantur, auditis gestis eorum: ampla ædificia templorum inspiciunt, & osculantur, sericis & auro inuoluta sacra ossa ipsorum. Et ecce tu præsens es hic apud me in altari, Deus meus, sanctus sanctorum, Creator omnium:& dominus angelorum, Sæpe in talibus videndis est curiositas hominum,& nouitas inuisorũ, & modicus reportatur emendationis fructus: maximè, vbi est tam leuis sine vera contritione discursus. Hic autem in sacramento altaris totus præsens est Deus meus, homo Christus iesus: vbi & copiosus percipitur æternæ salu.is fructus, quotiescunque fueris

ris dignè ac deuotè susceptus. Ad istud verò non trahit leuitas aliqua nec curiositas, aut sensualitas: sed firma fides, deuota spes, & syncera charitas. O indiuisibilis Conditor mundi Deus, quàm mirabiliter agis nobiscum, quàm suauiter, & gratiosè cum electis tuis disponis, quibus temetipsum in sacramento sumendum proponis! Hoc nanque omnem intellectum superat, hoc specialiter deuotorum corda trahit, & attendit affectum. Ipsi enim veri fideles tui, qui totam vitã suam ad emendationem disponunt, ex hoc dignissimo sacramento magnam deuotionis gratiam, & virtutis amorem frequenter recipiunt. O admirabilis, & abscondita gratia sacramenti: quam norunt tantùm Christi fideles: infideles autem, & peccatis seruientes, experiri non possunt. In hoc sacramento confertur spiritalis gratia & reparatur in anima virtus amissa, & per peccatum deformata redit pulchritudo. Tanta est aliquando hæc gratia, ex plenitudine collatæ deuotionis non tantum mens, sed & debile corpus vires sibi præstitas sentiat ampliores. Dolendum tamen valde & miserandum super tepiditate & negligentia nostra, quòd non maiori affectu trahimur ad Christum sumendum: in quo tota spes

ſaluandorum conſiſtit & meritum: ipſe enim eſt ſanctificatio noſtra & redemptio: ipſe conſolatio viatorum, & ſanctorum æterna fruitio. Dolendum itaque valde quòd multi tam parum hoc ſalutare miſterium aduertunt quod cœlum lætificat & mundum conſeruat vniuerſum. Heu eſt cæcitas & duritas cordis humani: tam ineffabile donum non magis attendens, & ex quotidiano vſu etiam ad inaduertentiam defluens. Si enim hoc ſanctiſſimum ſacramentum in vno tantùm celebraretur loco, & ab vno tantùm conſecraretur ſacerdote in mundo, quanto putas deſiderio ad illum locum & talem Dei ſacerdotem homines efferrentur, vt diuina myſteria celebrare audirent? Nunc autem multi facti ſunt ſacerdotes, & in multis locis offertur Chriſtus, vt tantò maior appareat gratia, & dilectio Dei ad hominem, quantò latius eſt ſacra communio diffuſa per orbem. Gratias tibi ago, bone Ieſu paſtor æternæ, qui nos pauperes & exules dignatus es pretioſo corpore, & ſanguine tuo reficere, & ad hæc myſteria percipienda, etiam proprij oris tui alloquio inuitare, dicendo: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis: & ego reficiam vos.

Quòd magna bonitas, & charitas Dei in sacramento exhibetur homini.

CAPVT LI.

SVper bonitate tua, & magna misericordia tua Domine, confisus accedo æger ad medicum & Saluatorem, esuriens & sitiens, ad fontem vitæ: egenus, ad regem cœli: seruus ad Dominum: creatura, ad Creatorem: desolatus, ad meum pium cõsolatorem. Sed vnde mihi hoc, vt venias ad me. Quis ego sum, vt præstes mihi teipsum? Quomodo audet peccator coram te apparere? Et quomodo tu digneris ad peccatorem venire? Tu nosti seruum tuum, & scis, quia nil boni in se habet, vnde hoc illi præstes. Confiteor igitur vilitatem meam: agnosco bonitatem tuam, laudo pietatem, & gratias ago propter nimiam charitatem. Propter temetipsum enim hoc facis, non propter mea merita: vt bonitas tua mihi magis innotescat, charitas amplior ingeratur, & humilitas perfectius commendetur. Quia ergo tibi hoc placet, & sic fieri iussisti, placet & mihi dignatio tua, & vtinã iniquitas mea non obsistat. O dulcissime & benignissime Iesu, quanta tibi reuerentiæ & gratiarum actio cum perpetua laude, pro susceptione sacri corporis tui debetur, cuius di-

gnitatem nullus hominum explicare potens inuenitur. Sed quid cogitabo in hac communione, in accessu ad Dominum meum, quem debitè venerari nequeo, & tamen deuotè suscipere desidero? Quid cogitabo melius, & salubrius nisi meipsum totaliter humiliando coram te. & tuam infinitã bonitatem exaltando supra me? Laudo te, Deus meus & exalto inęternum. Despicio me, & subiicio tibi in profundum vilitatis meæ. Ecce tu sanctus sanctorum, & ego sordes peccatorum, & tu inclinas te ad me qui non sum dignus ad te respicere. Ecce tu venis ad me, tu vis esse mecum: tu inuitas ad conuiuium tuum, tu mihi dare vis cœlestem cibum, & panem Angelorum ad manducandum, & non alium sanè, quàm teipsum panem viuum, qui de cœlo descendisti, & das vitam mundo. Ecce vnde dilectio procedit, qualis dignatio, illucescit: quàm magnæ gratiarum actiones, & laudes tibi pro his debentur. O quàm salutare, & vtile consilium tuum, cùm istud instituisti, quàm suaue, & iucundum conuiuium, cum teipsum in cibum donasti! O quàm admirabilis operatio tua, Domine, quàm potens virtus tua, quàm infallibilis veritas tua! Dixisti enim, & facta sunt omnia, & hoc factum est, quod ipse

ſe iuſſiſti. Mira res: & fide digna ac humanum vincens intellectum, quòd tu Domine Deus meus, verus Deus & homo, ſub modica ſpecie panis & vini integer contineris, & ſine conſumptione à ſumēte manducaris. Tu Domine vniuerſorum, qui nullius habes indigentiam, & qui voluiſti per ſacramētum tuũ habitare in nobis, conſerua cor meum, & corpus meum immaculatum, vt læta, & pura conſcientia ſæpius valeam tua celebrare myſteria, & ad meam perpetuam accipere ſalutem, quæ ad tuum præcipuè honorem & memoriale perenne ſanxiſti, & inſtituiſti. Lætare anima mea, & gratias age Deo pro tam nobili munere, & ſolatio ſingulari, in hac lachrymarum valle tibi relicto. Nam quoties hoc myſterium recolis, & Chriſti corpus accipis, toties tuæ redemptionis opus agis, & particeps omnium meritorũ Chriſti efficeris. Charitas etenim Chriſti nunquam minuitur, magnitudo propitiationis eius nunquàm exhauritur. Ideo noua ſemper mentis renouatione ad hoc diſponere te debes, & magnum ſalutis myſterium attenta conſideratione penſare, ita magnum, nouum & iucundum tibi videri debet, cùm celebras, aut miſſam audis, ac ſi eodem die Chriſtus primùm in vterum

virginis descendens, homo factus esset, aut in cruce pendens, pro salute hominum pateretur, & moreretur.

Quòd utile sit sæpe communicare.

CAPVT III.

ECce ego venio ad te, Domine vt bene mihi sit ex munere tuo, quod parasti in dulcedine tua pauperi, Deus, Ecce in te est totum quod desiderare possum, & debeo: tu salus mea, & redemptio, spes & fortitudo, decus & gloria. Lætifica ergo hodie animam serui tui, quoniam ad te. Domine Iesu, animam meam leuaui. Desidero nunc te deuotè ac reuerenter suscipere, cupio te domum meam introducere, quatenus cum Zacchæo meream à te benedici, ac inter filios Abrahæ computari. Anima mea corpus tuum concupiscit: cor meum tecum vniri desiderat. Trade te mihi, & sufficit. Nam præter te nulla consolatio valet: sine te esse nequeo, & sine visitatione tua, viuere non valeo. Ideóque oportet me frequenter ad te accedere, & in remedium salutis meæ recipere, ne forte deficiam in via si, fuero cœlesti fraudatus alimonia. Sic enim tu misericordissime Iesu, prædicans populis & varios curans

rans languores, aliquando dixiſti: Nolo eos ieiunos dimittere in domum ſuam, ne deficiant in via. Age igitur in hoc mundo mecum qui te pro fidelium conſolatione in ſacramento reliquiſti. Tu es enim ſuauis refectio animę: & qui te dignè manducauerit, particeps & hæres erit æternę gloriæ. Neceſſarium quidem mihi eſt, qui tam ſæpe laboro & pecco, tam citò torpeſco, & deficio, vt per frequentes orationes & confeſſiones, & ſacram tui corporis perceptionem me renouem, mundem & accendam, ne fortè diutius abſtinendo, à ſancto propoſito defluam. Proni enim ſunt ſenſus hominis ad malum ab adoleſcentia ſua: & niſi ſuccurrat diuina medicina, labitur homo mox ad peiora. Retrahit ergo ſancta communio à malo, & confortat in bono. Si enim modò ſæpe negligens ſum & tepidus, quando communico, aut celebro, quid fieret, ſi medellam non ſumerem, & tam grande iuuamen non quærerem? Et licet omni die non ſim aptus, nec ad celebrandum bene diſpoſitus: Dabo tamen operam congruis temporibus diuina percipere myſteria, ac tantæ gratiæ participem me exhibere. Nam hæc eſt vna principalis fidelis animæ conſolatio, quandiu peregrinantur, à te mortali corpore, vt

ſæpius memor Dei ſui dilectum ſuum deuota ſuſcipiat mente. O mira circa nos tuę pietatis dignatio, quòd tu, Domine Deus, Creator & viuificator omnium ſpirituum, ad pauperculam dignaris venire animam, & cum tota Deitate tua hac humanitate eius impinguare eſuriem! O felix mens & beata anima quæ te Dominũ Deum ſuum meretur deuotè ſuſcipere, & in tua ſuſceptione ſpiritali gaudio repleri! O quàm magnum ſuſcipit Dominum, quàm dilectum inducit hoſpitem! quàm iucundum recipit ſocium! quàm fidelem acceptat amicum! quàm ſpecioſum & nobilem amplectitur ſponſum præ omnibus dilectum, & ſuper omnia deſiderabilia amandum? Sileant à facie tua, dulciſſime dilecte meus, cœlum & terra, & omnis ornatus eorum: quoniam quicquid laudis habent aut decoris, ex dignatione tuæ eſt largitatis: nec ad decorem tui peruenient nominis, cuius ſapientiæ non eſt numerus.

*

Quòd

Quòd multa bona præstantur deuotè communicantibus.

CAPVT IIII.

DOmine Deus meus, præueni seruum tuum in benedictionibus dulcedinis tuæ: vt ad tuum magnificum sacramentum dignè ac deuotè merear accedere. Excita cor meum in te, & à graui torpore erue me. Visita me in salutari tuo, ad gustandum in spiritu tuam suauitatem: quæ in hoc sacramento, tanquàm in fonte plenariè latet, illumina quoque oculos meos ad intuendum tantum mysterium, & ad credendum illud indubitata fide me robora. Est enim operatio tua non humana potentia, tua sacra institutio, non hominis adinuentio. Non enim ad hæc capienda, & intelligenda, aliquis idoneus per se reperitur, quæ Angelicam etiam subtilitatem transcendunt. Quid ergo ego peccator indignus terra, & cinis, de tam alto sacro secreto potero inuestigare, & capere? Domine, in simplicitate cordis, in bona & firma fide, & in tua iussione, ad te cum spe & reuerentia accedo: & verè credo, quia tu præsens es hic in sacramento, Deus & homo. Vis ergo, vt te suscipiam, & meipsum tibi in charitate vniam? Vnde tuam precor clementiam & spiritalem

lem ad hoc imploro mihi donari gratiam, vt totus in te liquefiã, & amore perfluam, atque de nulla aliena cõſolatione amplius me intromittam. Eſt enim hoc altiſſimum & digniſſimũ ſacramentum ſalus animæ, & corporis, medicina omnis ſpiritalis languoris, in quo vitia mea curãtur, paſſiones frænantur, tentationes vincuntur, ac minuuntur, gratia maior infunditur, virtus inœpta augetur, fides firmatur, ſpes roboratur, & charitas ignelcit, ac dilatať. Multa nanque bona largitus es, & adhuc ſępius largiris in ſacramento dilectis tuis, deuotè communicantibus, Deus meus, ſuſceptor animæ meæ, reparator infirmitatis humanæ: & totius dator conſolationis internæ. Nam multam ipſis conſolationem aduerſus varias tribulationes infundis, & de imo dilectionis propriæ ad ſpem tuæ protectionis erigis, atque noua quadam gratia eos intus recreas & illuſtras, vt qui anxij primum, & ſine affectione ſe ante communionem ſenſerãt poſteà refecti cibo potúque cœleſti, in melius ſe mutatos inueniãt. Quod idcirco cum electis tuis ita diſpenſanter agis, vt veraciter agnoſcant, & patenter experiantur quòd nihil ex ſemetipſis habeant, & quid bonitatis, ac gratiæ ex te conſequãtur: quia ex ſemetipſis frigidi,

duri

duri, ac indeuoti: ex te autē feruentes, alacres & deuoti esse merētur. Quis enim ad fontē suauitatis humiliter accedens, non modicū suauitatis inde reportat? Aut quis iuxta ignē copiosum stans, non parum caloris inde percipit? Et tu fons es semper plenus & superabundās, ignis iugiter ardens, & nunquam deficiens. Vnde si mihi non licet haurire de plenitudine fontis, nec vsq; ad satietatem potare: opponam tamen os meū ad foramen cœlestis fistulæ, vt saltem inde guttulam modicam capiam ad refocillandam sitim meam, vt non penitus exarescam. Etsi necdum totus cœlestis & tam ignitus, vt Seraphim & Cherubim esse possim: conabor tamen deuotioni insistere, & cor meum præparare: vt vel modicā diuini incendij flammā ex humili sumptione viuifici sacramenti cōquiram. Quicquid autē mihi deest, bone Iesu: Saluator sanctissime, tu pro me supple benignè ac gratiosè: qui omnes ad te dignatus es vocare dicēs: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Ego quidem laboro in sudore vultus mei: dolore cordis torqueor, peccatis oneror, tentationibus inquietor, multis malis passionibus implicor, & premor: & non est qui adiuuet, non est qui liberet, & saluum faciat,

nisi

nisi tu Domine Deus, saluator meus: cui committo me: & omnia mea, vt me custodias, & perducas in vitam æternam. Suscipe me in laudem & gloriam nominis tui: qui corpus tuum & sanguinem, in cibum & potum mihi parasti: Præsta Domine Deus salutaris meus, vt cum frequentatione mysterij tui crescat meæ deuotionis affectus.

De dignitate sacramenti, & statu Sacerdotali.

CAPVT V.

SI haberes angelicam puritatem, & sancti Ioannis Baptistæ sanctitatem, non esses dignus hoc sacramentum accipere, nec tractare. Non enim hoc meritis debetur hominum, quòd homo consecret, & tractet Christi sacramentum, & sumat in cibum panem angelorum. Grande mysterium, & magna dignitas sacerdotum, quibus datum est quod angelis non est concessum. Soli namque sacerdotes in ecclesia ritè ordinati, potestatem habent celebrandi, & corpus Christi consecrandi. Sacerdos quidem, minister est Dei, vtēs verbo Dei per iussionem & institutionem Dei: Deus autem ibi principalis est autor, & inuisibilis operator, cui subest omne quod voluerit, & paret omne, quod iusserit. Plus ergo

ergo credere debes Deo omnipotenti in hoc excellẽtiſſimo ſacramento, quàm proprio ſenſui, aut alicui ſigno viſibili. Ideóque cũ timore & reuerentia, ad hoc opus eſt accedendũ. Attẽde igitur, & vide cuius miniſterium tibi traditum eſt per impoſitionem manus Epiſcopi. Ecce ſacerdos factus es, & ad celebrandum conſecratus: vide nunc vt fideliter, & deuotè in ſuo tempore Deo ſacrificium offeras, & teipſum irreprehenſibilem exhibeas: non alleuiaſti onus tuum, ſed arctiori iam alligatus es vinculo diſciplinæ, & ad maiorem teneris perfectionem ſanctitatis. Sacerdos omnibus virtutibus debet eſſe ornatus, & aliis bonæ vitæ exemplum præbere. Eius conuerſatio non cum popularibus, & communibus hominum viis, ſed cum Angelis in cœlo, aut cum perfectis viris in terra. Sacerdos ſacris veſtibus indutus, Chriſti vices gerit, vt Deum pro ſe, & pro omni populo ſuppliciter & humiliter roget. Habet namque ante ſe & retro, Dominicæ crucis ſignum, ad memorandum iugiter Chriſti paſſionem. Ante ſe crucem in caſula portat, vt Chriſti veſtigia diligenter inſpiciat, & ſequi frequenter ſtudeat. Poſt ſe, cruce ſignatus eſt, vt aduerſa quælibet illata ab aliis, æquanimiter pro Deo toleret. Ante

ſe, crucem gerit, vt propria peccata lugeat. Poſt ſe, vt aliorum etiam commiſſa, per compaſſionem defleat, & ſe medium inter Deum & peccatorem conſtitutũ eſſe ſciat, nec ab oratione, nec ab oblatione ſancta torpeſcat, donec gratiam & miſericordiã impetrare mereatur. Quando ſacerdos deuotè celebrat, Deum honorat, Angelos lætificat, Eccleſiam ædificat, viuos adiuuat, defunctis requiem præſtat, & ſeſe omnium bonorum participem efficit.

Interrogatio de exercitio ante communionem.

CAPVT 6.

CVm tuam dignitatem, Domine, & meam vilitatem penſo, valde contremiſco, & in meipſo cõfundor. Si enim non accedo, vitam fugio: & ſi indignè me ingeſſero, offenſam incurro. Quid ergo faciam, Deus meus, auxiliator meus, & conſiliator in neceſſitatibus? Tu doce me vitam rectam; propone breue aliquod exercitium ſacræ communioni congruum. Vtile eſt enim ſcire, qualiter, ſcilicet deuotè, ac reuerenter tibi præparare debeam cor meum ad recipiendum ſalubriter tuum ſacramentum, ſeu etiam celebrandum tam magnum & diuinum ſacrificium.

De

De discussione propriæ conscientiæ, & emendationis proposito.

CAPVT 7.

SVper omnia cum summa humilitate cordis, & supplici reuerentia, cum plena fide, & pia intentione honoris Dei ad hoc sacramentum celebrandum, tractandum, & sumendum, oportet Dei accedere sacerdotem. Diligenter examina conscientiam tuam, & pro posse tuo vera contritione, & humili confessione eam munda, & clarifica: ita vt nihil graue habeas aut scias, quod te remordeat, & liberum accessum impediat. Habeas displicentiam omnium peccatorum in generali, & pro quotidianis excessibus magis in speciali doleas & gemas. Et si tempus patitur, Deo in secreto cordis cuncta confitere, passionum tuarum miserias ingemisce & dole. Quid adhuc ita carnalis sis & mundanus, tam immortificatus à passionibus, tam plenus concupiscentiarum motibus, tam incustoditus in sensibus exterioribus, tam sæpe multis vanis phantasiis implicatus, tam multum inclinatus ad exteriora, tam negligens ad interiora, tam leuis ad risum & dissolutionem, tam durus ad fletum & compunctionem, tam promptus ad la-

xiora & carnis cõmoda, tam ſegnis ad rigorem & feruorem, tam curioſus ad noua audienda, & pulchra intuenda, tam remiſſus ad humilia & abiecta amplectenda, tam cupidus ad multa habenda, & tam parcus ad dandum, tam tenax ad retinendum, tam inconſideratus in loquendo, tam incontinens ad tacendum, tam incompoſitus in moribus, tam importunus in actibus, tam effuſus ſuper cibum, tam ſurdus ad Dei verbum, tam velox ad quietem, tam tardus ad laborem, tam vigilans ad fabulas, tam ſomnolentus ad vigilias ſacras, tam feſtinus ad finem, tam vagus ad attendendum, tàm negligens in horis perſoluendis, tam tepidus in celebrando, tam aridus in communicando, tam citò diſtractus, tam raró tibi bene collectus, tam ſubitò commotus ad iram, tam facilis ad alterius diſplicentiam, tam pronus ad iudicandum, tam rigidus ad arguendum, tam lætus ad proſpera, tam debilis in aduerſis, tam ſæpe multa bona proponens, & modicum ad effectum producens. His, & aliis defectibus tuis cum dolore, & magna diſplicentia propriæ infirmitatis confeſſis, ac deploratis, firmum ſtatus propoſitum ſemper emendandi vitam tuam, & in melius proficiendi. Deinde cum plena reſi-

gnatione, & integra voluntate offer tei-
pſum in honorem nominis mei, in ara cor-
dis tui, holocauſtum perpetuum, corpus
tuum, ſcilicet & animam mihi fideliter
committendo, quatenus ſic dignè merea-
ris ad offerendum Deo ſacrificium acce-
dere, & ſacramentum corporis mei ſalu-
briter ſuſcipere. Non enim oblatio di-
gnior, & ſatisfactio maior pro peccatis di-
luēdis, quàm ſeipſum purè & integrè cum
oblatione corporis Chriſti in miſſa, & in
communione Deo offerre. Si homo fece-
rit quod in ſe eſt, & verè pœnituerit, quo-
tieſcunque pro venia & gratia ad me ac-
ceſſerit, viuo ego, dicit Dominus: quia no-
lo mortem peccatoris, ſed magis vt con-
uertatur, & viuat, quoniam peccatorum
ſuorum non recordabor amplius: ſed cun-
cta ſibi indulta erunt.

*De oblatione Chriſti in cruce & pro-
pria reſignatione.*

CAPVT VIII.

SIcut ego meipſum, expanſis in cruce
manibus, & nudo corpore, pro pecca-
tis tuis Deo patri ſponte obtuli, ita vt ni-
hil in me remaneret, quin totum in ſacri-
ficium diuinæ placationis tranſierit: ita de-

bes & tu temetipsum mihi voluntariè in oblationem puram & sanctam quotidie in missa cum omnibus viribus, & affectibus tuis, quantò intimius vales, offerre. Quid magis à te requiro, quàm vt te studeas mihi ex integro resignare? Quicquid præter teipsum das, nihil curo, quia non quæro datum tuum, sed te. Sicut non sufficeret tibi omnibus habitis præter me, ita nec mihi placere poterit, quicquid dederis, te non oblato. Offer te mihi, & da te totum pro Deo: & erit accepta oblatio. Ecce ego me totum obtuli patri pro te, dedi etiam totum corpus meum, & sanguinem in cibum: vt totus tuus essem, & tu meus permaneres. Si autem in teipso steteris, nec sponte te ad voluntatem meam obtuleris, non est plena oblatio: nec integra erit inter nos vnio. Ideò omnia opera tua, præcedere debet spontanea tuipsius in manus Dei oblatio, si libertatem consequi vis, & gratiam. Ideò tam pauci illuminati, & liberi intus efficiuntur: quia seipsos ex toto abnegare nesciunt. Est firma sentẽtia mea: Nisi quis renuntiauerit omnibus, non potest esse discipulus. Tu ergo si optas meus esse discipulus, offer teipsum mihi cum omnibus affectibus tuis.

Quòd

Quòd nos, & omnia nostra Deo debemus offerre, & pro omnibus orare.

CAPVT 9.

Domine, omnia tua sunt, quæ in cœlo sunt, & in terra. Desidero meipsum tibi spontaneam oblationem offerre: & tuus perpetuò permanere. Domine, in simplicitate cordis mei offero meipsum tibi hodie in seruum sempiternum, in obsequium & sacrificium laudis perpetuæ: Suscipe me cum hac sancta oblatione tui pretiosi corporis, quam tibi hodie in præsentia angelorum inuisibiliter adsistentium offero: vt sit pro me, & pro cuncto populo tuo in salutem. Domine, offero tibi omnia peccata, & delicta mea, quæ commisi coram te, & sanctis angelis tuis, à die, quo primum peccare potui, vsque ad diem hunc, super placabili altari tuo, vt omnia pariter incendas, & comburas igne charitatis tuæ, & deleas vniuersas maculas peccatorũ meorum, & cõscientiam meam ab omni delicto emundes, & restituas mihi gratiam tuam, quam peccando amisi omnia mihi plenè indulgendo & in osculum pacis me misericorditer assumendo. Quid possum agere pro peccatis meis, nisi humiliter ea confitendo, & lamentando, &

tuam propitiationem incessanter deprecando? Deprecor te exaudi me propitius vbi asto, coram te Deus meus. Omnia peccata mea mihi maximè displicent. Nolo ea vnquàm amplius perpetrare: sed pro eis doleo, & dolebo, quandiu vixero, paratus pœnitentiam agere, & pro posse satisfacere. Dimitte mihi Deus, dimitte mihi peccata mea, propter nomen sanctum tuum, salua animam meam: quam pretioso sanguine tuo redemisti. Ecce committo me misericordiæ tuæ, resigno me in manibus tuis: age mecum secundum bonitatem tuam, non secundum meam malitiam & iniquitatem. Offero tibi omnia bona mea, quàmuis valde pauca & imperfecta, vt tu ea emundes & sanctifices: vt ea grata habeas, & accepta tibi facias & semper ad meliora trahas, necnon ad beatum & laudabilem finem me pigrum, & inutilem homuncionem perducas. Offero quoque tibi omnia desideria deuotorum, necessitates parentum, amicorum, fratrum, sororum, omniúmque charorum meorum, & eorum, qui mihi vel aliis propter amorem tuum benefecerunt, & qui orationes, & missas pro se suísque omnibus dici à me desiderauerunt & petierunt, siue in carne adhuc viuant, siue iam seculo defuncti sint

vt

vt omnes sibi auxilium gratiæ tuæ, opem consolationis, protectionem à periculis, liberationem à pœnis, aduenire sentiant: & vt ab omnibus malis erepti, gratias tibi magnificas læti persoluant. Offero etiam tibi preces, & hostias placationis pro illis specialiter, qui me in aliquo læserunt, contristauerunt, aut vituperauerunt, vel aliquod damnum, vel grauamen intulerunt. Pro his quoque omnibus, quos aliquando contristaui, conturbaui, grauaui, & scandalizaui verbis, factis, scienter, & ignoranter, vt nobis omnibus pariter indulgeas peccata nostra, & mutuas offensiones. Aufer, Domine, à cordibus nostris omnem suspicionem, indignationem, iram & disceptationem, & quicquid potest charitatem lædere, & fraternam dilectionem minuere. Miserere, Domine, misericordiam tuam poscentibus: da gratiam indigentibus: & fac nos tales existere, vt simus digni gratia tua perfrui, & ad vitam proficiscamur æternam. Amen.

Quòd sacra communio de facili non est relinquenda.

CAPVT X.

FRequenter recurrẽdum est ad fontem gratiæ, & diuinæ misericordiæ, ad fon-

tem bonitatis & totius pietatis, quatenus à passionibus tuis, & à vitiis curari valeas, & contra vniuersas tentationes, & fallacias diaboli, fortior atque vigilantior effici merearis: inimicus, sciens fructum, & remedium maximum in sacra communione positum, omni modo, & occasione nititur fideles & deuotos quantum præualet, retrahere, & impedire. Cùm enim quidam sacræ communioni se aptare disponunt, peiores Satanæ immissiones patiuntur Ipse enim nequam spiritus, vt in Iob scribitur, venit inter filios Dei, vt solita eos nequitia perturbet, aut timidos nimium reddat, & perplexos, quatenus affectum eorum minuat, vel fidem impugnando auferat: si fortè, aut omnino communionem relinquant, aut cum tempore accedant: sed non est quicquam curandum de versutiis, & phantasiis illius quantumlibet turpibus & horrendis, sed cuncta phantasmata in caput eius sunt retorquenda. Contemnendus est miser, & deridendus, nec propter insultus eius & commotiones, quas suscitat, sacra est obmittenda communio. Sæpe etiam impedit nimia solicitudo pro deuotione habẽda, & anxietates quædã de confessione facienda. Age secundum cõsilium sapientum: & depone anxietatem, & scrupulum

pulum: quia gratiam Dei impedit, & deuotionem mentis destruit. Propter aliquã paruam tribulationem, vel grauitatem, sacram ne dimittas communionem: sed vade citius confiteri, & omnes offensiones aliis libenter indulge. Si verò aliquem offendisti, veniam humiliter precare, & deus libenter indulgebit tibi. Quid prodest diu tardare confessionem, aut sacram differre communionem? Expurga te cum primis, expue velociter venenum, festina accipere remedium, & senties melius, quàm si diu distuleris. Si hodie propter istud dimittis, cras forsitan illud magis eueniet: & sic diu posses à communione impediri, & magis ineptus fieri. Quantò ergo citius vales, à præsenti grauitate, & inertia te excutias: quia nihil importat diu anxiari, diu cum turbatione transire, & ob quotidiana obstacula se à diuinis sequestrare: imo plurimum nocet diu communionem protelare. Nam & grauem torporem consueuit inducere. Prôh dolor, quidam tepidi & dissoluti moras confitendi libenter accipiunt & communionem sacram idcirco differre cupiunt, ne ad maiorem sui custodiam se dare teneantur. Heu quàm modicam charitatem, & debilem deuotionem habent, qui sacram communionem tam faciliter

post

poſtponunt. Quàm felix ille, & Deo acceptus habetur, qui ſic viuit, & tali puritate conſcientiam ſuam cuſtodit, vt etiam omni die communicare paratus, & bene affectus eſſet, ſi ei liceret, & ſine nota agere poſſet. Si quis interdum abſtinet, humilitatis gratia, aut legitima impediente cauſa laudandus eſt de reuerentia. Si autem torpor obrepſerit, ſeipſum excitare debet, & facere quod in ſe eſt, & Dominus aderit deſiderio ſuo, pro bona voluntate, quam ſpecialiter reſpicit. Cùm verò legitimè prępeditus eſt, habebit ſemper voluntatem, & piam intentionem communicandi, & ſic non carebit fructu ſacramenti. Poteſt enim quilibet deuotus omni die & omni hora, ad ſpiritalem Chriſti communionem ſalubriter & ſine prohibitione accedere: & tamen certis diebus, & ſtatuto tempore, corpus ſui redemptoris cum affectuoſa reuerentia ſacramentaliter debet ſuſcipere, & magis laudem Dei & honorem prætendere, quàm ſuam conſolationem quærere. Nam toties myſticè communicat, & inuiſibiliter reficitur, quoties incarnationis Chriſti myſterium paſſionémque deuotè recolit, & in amore eius accenditur. Qui aliter ſe non præparat, niſi inſtante feſto vel conſuetudine compellente, ſæpius imparatus

tus erit. Beatus, qui ſe Domino in holocauſtum offert, quoties celebrat, aut communicat. Non ſis in celebrando nimis prolixus aut feſtinus: ſed ſerua bonum communem modum, cum quibus viuis. Non debes aliis generare moleſtiam & tædium, ſed communem ſeruare viam, ſecundum maiorum inſtitutionem, & potius aliorum ſeruire vtilitati, quàm propriæ deuotioni, vel affectui.

Quòd corpus Chriſti, & ſacra ſcriptura maximè ſint animæ fideli neceſſaria.

CAPVT XI.

O Dulciſſime Domine Ieſu, quanta eſt dulcedo deuotæ animę tecum epulantis in conuiuio tuo, vbi ei non alius cibus manducandus proponitur, niſi tu vnicus dilectus eius ſuper omnia deſideria cordis eius deſiderabilis! Et mihi quidem dulce foret in præſentia tua ex intimo affectu lachrymas fundere & cum pia Magdalena, pedes tuos lachrymis irrigare. Sed vbi eſt hæc deuotio, vbi lachrymarum ſanctarum copioſa effuſio? Certè in conſpectu tuo: & ſanctorum Angelorum tuorum totum cor

meum

meum ardere deberet, & ex gaudio flere. Habeo enim te in sacramentis verè præsentem, quamuis per alienam speciem occultatum. Nam in propria & diuina claritate te conspicere oculi mei ferre nō possent, sed neque totus mundus in fulgore gloriæ maiestatis tuę subsisteret. In hoc ergo imbecillitati meæ cōsulis, quòd te sub sacramēto abscondis. Habeo verè & adoro, quem Angeli adorant in cœlo, sed ego adhuc interim in fide, illi autem in specie, & sine velamine. Me oportet contentum esse in lumino veræ fidei, & in ea ambulare, donec aspiret dies æternæ claritatis, & vmbræ figurarum inclinentur. Cùm autem venerit, quod perfectum est, cessabit vsus sacramentorum: quia beati in gloria cœlesti non egent medicamine sacramentali: gaudent enim sine fide in præsentia Dei, facie ad faciem gloriam eius speculantes, & de claritate in claritatem abyssalis Deitatis trāsformati, gustant verbum Dei, carnem factum, sicut fuit ab initio, & manet in æternum. Memor horum mirabilium, graue mihi fit tædium, etiam quodlibet, spiritale solatium, quia quandiu Dominum meum apertè in sua gloria non video, pro nihilo duco omne, quod in mundo conspicio, & audio. Testis es tu mihi Deus, quod nulla

potest

poteſt me res cõſolari, nulla creatura quietare, niſi tu Deus meus, quem deſidero ęternaliter contemplari. Sed non eſt hoc poſſibile, durante me in hac mortalitate. ideò oportet, vt me ponam ad magnam patientiam, & me ipſum in omni deſiderio tibi ſubmittam. Nam & ſancti tui, Domine qui tecum iam in regno cœlorum exultant, in fide & patientia magna dum viuerent, aduentum gloriæ tuæ expectabant. Quod illi crediderunt, ego credo, quod illi ſperauerunt, ego ſpero, quò illi peruenerunt, per gratiam tuam me venturum confido, Ambulabo interim in fide exemplis confortatus ſanctorum. Habeo etiam libros ſanctos pro ſolatio, & vitæ ſpeculo: atque ſuper hæc omnia ſanctiſſimum corpus tuũ pro ſingulari remedio, & refugio. Duo nánque mihi neceſſaria permaximè ſentio in hac vita, ſine quibus mihi importabilis foret iſta miſerabilis vita: in carcere corporis huius detétus duobus me egere fateor, cibo ſcilicet & lumine. Dediſti itaque mihi infirmo ſacrum corpus tuum ad refectionem mentis, & corporis, & poſuiſti lucernam pedibus meis, verbum tuum. Sine his duobus bene viuere non poſſem: nam verbum Dei, lux animæ meæ, & ſacramentum tuum panis vitæ. Hæc poſſunt etiam

etiã dici mensæ duæ, hinc & inde, in gazo phylacio sanctę Ecclesiæ positæ. Vna mensa est sacri altaris, habẽs panem sanctum, id est, corpus Christi pretiosum. Altera est diuinæ legis continẽs doctrinam sanctam, erudiens in fide recta, & firmiter vsque ad interiora velaminis, vbi sunt sancta sanctorum, perducens. Gratias tibi ago, Domine Iesu, lux lucis æternæ; pro doctrinæ sacræ mensa, quam nobis per seruos tuos Prophetas, & Apostolos, alióſque Doctores ministrasti. Gratias tibi Creator, & Redemptor hominum: qui ad declarandam toti mundo charitatem tuã, cœnã parasti magnam, in qua non agnum typicum, sed tuum sanctissimũ corpus & sanguinem proposuisti manducandum, & bibendum, lætificans omnes fideles conuiuio sacro, & calice inebrians salutari, in quo sunt omnes deliciæ paradisi, & epulantur nobiscum angeli sancti, sed suauitate fœliciori. O quàm magnum, & honorabile est officium Sacerdotum, quibus datum est Dominum maiestatis verbis sacris consecrare, labiis benedicere, manibus tenere, ore proprio sumere, & cæteris ministrare! O quàm mundæ debent esse manus illæ! quàm purũ os! quàm sanctum corpus! quàm immaculatum erit cor sacerdotis, ad quem toties ingreditur author

author puritatis, Ex ore sacerdotis nihil, nisi sanctum, nisi honestum, & vtile procedere debet verbum, qui tam sæpe Christi accipit sacramentum. Oculi eius simplices, & pudici, qui Christi corpus solent intueri: Manus puræ, & in cœlum eleuatæ, quæ creatorem cœli, & terræ, solent contractare. Sacerdotibus specialiter in lege dicitur, Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, Dominus Deus vester. Adiuuet nos gratia tua omnipotens Deus, vt qui officium sacerdotale suscepimus: dignè, ac deuotè tibi in omni puritate, & in conscientia bona famulari valeamus. Et si non possimus in tanta innocentia vitæ conuersari, vt debemus, concede nobis tamen dignè flere mala, quæ gessimus, vt in spiritu humilitatis, ac bonæ voluntatis proposito, tibi feruentius de cæterò deseruire valeamus.

Quòd magna diligentia se debeat communicatus, Christo præparare.

CAPVT XII.

EGo sum puritatis amator, & dator omnis sanctitatis. Ego cor purum quæro, & ibi est locus requietionis meæ. Para mihi cœnaculũ grande stratum, & faciam

apud te pascha cum discipulis meis. Si vis vt veniam ad te, & apud te maneam, expurga vetus fermentum, & munda cordis tui habitaculum, exclude totum seculum & omnem vitiorum tumultum, sede tanquam passer solitarius in tecto, & cogita excessus tuos in amaritudine animæ tuæ. Omnis nanque amans suo dilecto optimũ & pulcherrimum præparat locum: quia in hoc cognoscitur affectus suscipientis dilectum. Scito tamen te non posse satisfacere huic præparationi ex merito tuæ actionis etiam si per integrum annum te præpararares, & nihil aliud in mente haberes, sed ex sola pietate & gratia mea permitteris ad mensam accedere, ac si mendicus ad prandium vocaretur diuitis, & ille nihil aliud habeat ad retribuendum beneficiis eius, nisi se humiliando & regratiando. Fac quod in te est, & diligenter facito: non ex consuetudine, non ex necessitate: sed cum timore & reuerentia: & affectu, accipe corpus dilecti Domini Dei tui, dignantis ad te venire. Ego sum qui vocaui, ego iussi fieri, ego supplebo quod tibi deest: veni & suscipe me. Cùm gratiam deuotioni tribuo, gratias age Deo tuo: non quia dignus es: sed quia misertus tui sum, si non habes sed magis aridum te sentis, insiste orationi, in-

gemiſce, & pulſa, nec deſiſtas donec mereàris micam aut guttam gratiæ ſalutaris accipere. Tu mei indiges, non ego tui indigeo, nec tu me ſanctificare venis: ſed ego te, & meliorare te venio. Tu venis vt ex me ſanctificeris, & mihi vniaris vt nouam gratiam recipias, & de nouo ad emendationem attendaris. Noli negligere hanc gratiam, ſed præpara cum omni diligentia cor tuum, & introduc ad te dilectum tuum, oportet autem vt non ſolùm te præpares ad deuotionem ante communionem ſed vt etiam te ſolicitè cõſerues in ea poſt ſacramenti perceptionem. Nec minor cuſtodia poſt exigitur, quàm deuota præparatio prius. Nam bono poſtmodum cuſtodia optima, iterum eſt præparatio ad maiorem gratiam conſequendam. Ex eo quippe valde indiſpoſitus quis redditur, ſi ſtatim fuerit nimis effuſus ad exteriora ſolatia. Caue à multiloquio, mane ſecretò, & fruere Deo tantum: ipſum enim habes, quem totus mundus tibi auferre non poteſt. Ego ſum cui te totum dare debes, ita vt iam vltra non in te ſed in me abſque omni ſolicitudine viuas.

Quòd toto corde anima deuota Chriſti vnionem in ſacramēto affectare debet.

CAPVT XIII.

QVis mihi det, Domine, vt inueniam te ſolum & aperiam tibi totum cor meum, & fruar te, ſicut deſiderat anima mea[illegible] iam me nemo deſpiciat nec vlla creatura me moueat vel reſpiciat, ſed tu ſolus mihi loquaris & ego tibi ſicut ſolet dilectus ad dilectum loqui, & amicus cum amico conuiuari? Hoc oro, hoc deſidero, vt tibi totus vniar, & cor meum ab omnibus creatis rebus abſtraham, magíſque per ſacram communionem ac frequentem celebrationem cœleſtia & æterna ſapere diſcam. Ah Domine Deus, quando ero tecum totus vnitus, & abſorptus, meíque totaliter oblitus? Te in me, & me in te, & ſic nos pariter in vnum manere concede. Verè tu es dilectus meus, electus ex milibus in quo complacuit animæ meæ habitare omnibus diebus vitæ ſuæ. Verè tu pacificus meus, in quo pax ſumma & requies vera: extra quem labor & dolor, infinita miſeria, Verè tu es Deus abſconditus: & conſilium tuum non eſt cum impiis, ſed cum humilibus & ſimplicibus ſermo tuus. O quàm ſuauis eſt,

Domi

Domine,spiritus tuus, qui vt dulcedinem, tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de cœlo descendente illos reficere dignaris. Verè non est alia natio tā grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut tu, Deus noster ades vniuersis fidelibus tuis:quibus ob quotidianū solatiū, & cor erigendum in cœlum, te tribuis ad edendum & fruendum.Quæ est enim aliā gens tam inclyta, sicut plebs Christiana? aut quæ creatura sub cœlo tam dilecta, vt anima deuota: ad quam ingreditur Deus, vt pascat eam carne sua gloriosa? Ô ineffabilis gratia, ô admirabilis dignatio! O amor immensus, homini singulariter impensus! Sed quid retribuam Domino pro gratia ista, pro charitate tam eximia? Non est aliquid, quod gratius donare queā, quàm vt cor meum Deo totaliter tribuam, & intime coniungam. Tunc exultabunt omnia interiora mea, cùm perfectè fuerit vnita Deo anima mea. Tunc dicet mihi: Si tu vis esse mecum, ego volo esse tecum. Ego respondebo illi: Dignare, Domine manere mecū, & ego volo libenter esse tecū: hoc est totum desiderium meum, vt cor meum tibi sit vnitum.

***

De quorundam deuotorum ardenti desiderio ad corpus Christi,

CAPVT 14.

QVàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Quãdo recordor deuotorum aliquorum ad sacramentum tuum, Domine, cum maxima deuotione & affectu accedentium tunc sæpius in meipso confundor, & erubesco, quòd ad altare tuum & sacræ communionis mensam tuam tepidè & frigidè accedo: quòd ita aridus & sine affectione cordis maneo: & quòd non sum totaliter accensus coram te Deo meo, nec ita vehementer attractus & affectus sicut multi deuoti fuerunt: qui præ nimio desiderio cõmunionis & sensibili cordis amore, à fletu se non potuerunt continere: sed ore, corde, & corpore pariter ad te Deum fontem viuum medullitus inhiabãt, suam esuriem, nõ valentes aliter temperare nec satiare, nisi corpus tuum cum omni iucunditate, & spirituali auiditate accepissent. O verè ardens fides eorum, probabile existens argumentum sacræ præsentiæ tuæ! Isti enim veraciter cognoscunt Dominum suum in fractione panis, quorum cor tam validè ardet in eis de Iesu ambulante cum eis. Longe est à me sæpe talis affectus & de

deuotio,tam vehemēs amor & ardor. Esto mihi propitius, Iesu bonæ, dulcis & benigne, & concede pauperi mendico tuo vel interdum modicū de cordiali effectu amoris tui,in sacra communione sentire, & fides mea magis conualescat, spes in bonitate tua proficiat, & charitas semel perfectè accensa, & cœleste manna experta, nunquam deficiat. Potens est autem misericordia tua, & etiam gratiam desideratam mihi præstare, & in spiritu ardoris, cùm dies beneplaciti tui aduenerit me clementissime visitare: Etenim licet tanto desiderio tam specialium deuotorum tuorum non ardeo,tamen de gratia tua illius magni inflamati desiderij,desiderium habeo, orans & desiderans omnium talium & feruidorum amatorū tuorum participem me fieri: ac eorum sancto consortio annumerari.

Quòd gratia deuotionis, humilitate & suiipsius abnegatione acquiritur.

CAPVT XV.

Oportet te deuótionis gratiam instanter quærere, desideranter petere, patienter & fiducialiter expectare, gratanter recipere, humiliter cōseruare studiosè cum ea operari,ac Deo tempus,& modum supernæ visitationis donec venit, commit-

tere,humiliare præcipuè te debes,cum parum aut nihil deuotionis interius sentis: sed nõ nimium deiici,nec inordinatè contristari. Dat sæpe Deus in vno breui momento, quod longo negauit tempore. Dat etiam quandoque in fine, quod in principio orationis largiri distulit. Si semper citò gratia daretur & pro voto adesset, non esset infirmo homini bene portabile: proptereà in bona spe, & humili patientia expectanda est deuotionis gratia: tibi tamen & peccatis tuis imputa,cum non datur,vel etiam cum occultè tollitur. Modicũ quandoque est,quod gratiam impedit & abscõdit, si tamen modicũ & non potius grande dici debeat, quod tantũ bonum prohibet. Et si hoc ipsum modicũ, vel grande amoueris, & perfectè vixeris erit quod petisti. Statim nãque,vt te Deo ex toto corde tradideris,nec hoc vel illud pro tuo libito,seu velle quçsieris:sed integrè in ipso posueris, vnitum te inuenies, & pacatum, quia nihil ita bene sapiet & placebit, sicut bene placitum diuinæ voluntatis. Quisquis ergo intentionem suã simplici corde sursum ad Deum leuauerit, séque ab omni inordinato amore seu displicẽtia cuiuslibet rei creatæ euacuauerit, aptissimus gratiã percipiẽdi,ac dignus deuotionis munere exit.

Dat

Dat enim dominus ibi benedictionẽ suam, vbi vasa vacua inuenerit: & quanto perfectius quis infimis renuntiauerit, & magis sibiipsi per contẽptum sui moritur, tantò gratia celeriùs venit, copiosius intrat: & altius liberum cor eleuat. Tunc videbit, & affluet, & mirabitur & dilatabi cor eius in ipso, quia manus Domini cum eo, & ipse se posuit totaliter in manu eius vsque in seculũ. Ecce sic benedicetur homo, qui quærit Deum in toto corde suo: nec in vanum accipit animam suam. Hic in accipiendo sacram Eucharistiam magnam promeretur diuinæ vnionis gratiam: quam non respicit ad propriam deuotionem, & consolationem: sed ad Dei gloriam & honorem.

Quòd necessitates nostras Christo aperire, & eius gratiam postulare debemus.

CAPVT XVI.

O Dulcissime, atque amantissime Domine, quem desidero suscipere, tu scis infirmitatem meam & necessitatem, quam patior in quãtis malis, & vitiis iaceo, quàm sæpe sum grauatus, tentatus, turbatus & inquinatus. Pro remedio ad te venio, pro consolatione, & subleuamine, te deprecor. Ad omnia scientem loquor, cui manifesta sunt omnia interiora mea: & qui solus me

perfectè potes consolari, & adiuuare. Tu scis quibus bonis indigeo præ omnibus, & qua pauper sum virtutibus. Ecce sto ante te pauper & nudus, gratiam postulans, & misericordiam implorans. Refice esurientem mendicum tuum: accende frigiditatem meam igne amoris tui, illumina cæcitatem meam claritate præsentiæ tuæ. Verte mihi omnia terrena in amaritudinẽ, omnia grauia, & contraria in patientiam, omnia infima, & creata in contemptũ & obliuionem. Erige cor meum ad te in cœlum, & ne dimittas me vagari super terram. Tu solus mihi ex hoc iam dulcescas vsque in seculũ: quia tu solus cibus, & potus meus, amor meus, & gaudium meum, dulcedo mea, & totum bonum meum. Vtinam me totaliter ex tua præsentia accendas, comburas, & in te transmutes, vt vnus tecum efficiar spiritus, & per gratiã internæ vnionis, & liquefactionem ardentis amoris. Ne patiaris me ieiunum, & aridum à te recedere, sed operare mecum misericorditer, sicut sæpius operatus es cum sanctis tuis mirabiliter. Quid mirum: si totus ex te ignoscerem, & in meipso deficerem, cùm tu sis ignis semper ardens, & nunquàm deficiens, amor corda purificans, & intellectum illuminans?

De ardenti amore, & vehementi affectu suscipiendi Christum. Vox Discipuli.

CAPVT XVII.

CVm summa deuotione, & ardẽti amore, cum toto cordis affectu, & feruore, desidero te, Domine, suscipere quemadmodum multi sancti & deuotæ personæ in communicando te desiderauerunt: qui tibi maximè in sanctitate vitæ placuerunt, & in ardentissima deuotione fuerunt. O Deus meus, amor æternus, totum bonum meũ, fœlicitas interminabilis, cupio te suscipere cum vehementissimo desiderio, & dignissima reuerentia, quam aliquis sanctorum vnquàm habuit, & sentire potuit. Et licet indignus sim omnia illa sentimenta deuotionis habere, tamen offero tibi totum cordis mei affectum, ac si omnia illa gratissimè inflammata desideria solus haberẽ. Sed & quęcũque potest ipsa pia mens concipere, & desiderat, hæc omnia tibi cum summa reuerentia, veneratione, ac intimo fauore præbeo & offero. Nihil opto mihi reseruare, sed me & omnia mea tibi sponte, & libentissimè immolare. Domine Deus meus, Creator meus & redemptor meus cum tali affectu, reuerentia, laude & honore, cum tali gratitudine, dignita

dignitate, & amore, cum tali fide, spe, & puritate, te affecto hodie suscipere, sicut te suscepit & desiderauit sanctissima mater tua gloriosa virgo Maria, quando angelo euangelizanti sibi incarnationis mysterium humiliter & deuotè respondit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundũ verbum tuum. Et sicut beatus præcursor tuus excellentissimus sanctorum Ioannes Baptista in præsentia tua lætabundus exultauit in gaudio Spiritus sancti, dum adhuc maternis clauderetur visceribus, & postmodum cernẽs inter homines Iesum ambulantem, valde se humilians, deuoto cum affectu dicebat. Amicus autem sponsi, qui stat, & audit cum gaudio, gaudet propter vocem sponsi, sic & ego magnis, & sacris desideriis opto inflammari, & tibi ex toto corde meipsum præsentare. Vnde & omnium deuotorum cordium iubilationes, ardentes affectus, mentales excessus, ac supernales illuminationes, & cœlicas visiones tibi offero & exhibeo, cum omnibus virtutibus, & laudibus ab omni creatura in cœlo, & in terra celebratis, & celebrandis, pro me & omnibus mihi in oratione commendatis, quatenus ab omnibus dignè lauderis, & in perpetuum glorificeris. Accipe vota mea, Domine Deus

meus,

meus, & desideria infinitæ laudationis, & immensæ benedictionis: quæ tibi secundum multitudinẽ ineffabilis magnitudinis tuæ iure debentur. Hæc tibi reddo, & reddere desidero per singulos dies, & momenta temporum, atque ad reddendum mecum tibi gratias & laudes, omnes cœlestes spiritus, & cunctos fideles tuos precibus, & affectibus inuito & exoro. Laudent te vniuersi populi, tribus, & linguæ, & sanctum ac mellifluum nomen tuum cum summa iubilatione, & ardenti deuotione magnificent. Et quicunque reuerenter, ac deuotè altissimum sacramentum tuum celebrant, & plena fide recipiunt, gratiam, & misericordiam apud te inuenire mereantur, & pro me peccatore suppliciter exorent. Cúmque optata deuotione, ac fruibili vnione potiti fuerint, & bene consolati, ac mirificè refecti, & de sacra mensa cœlesti abcesserint: mei pauperis reconcordari dignentur.

Quod homo non sit curiosus scrutator sacramenti, sed humilis imitator Christi, subdendo sensum suum sacræ fidei.

CAPVT XVIII.

CAuendum est tibi à curiosa & inutili perscrutatione huius profundissimi sacramenti, si non vis in dubitationis profundum

fundum demergi. Qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Plus valet Deus operari, quàm homo intelligere poteſt. Tolerabilis, pia & humilis inquiſitio veritatis, parata ſemper doceri, & per ſanas patrum ſententias ſtudens ambulare. Beata ſimplicitas, quæ difficiles quæſtionum reliquit vias, & in plana ac firma pergit ſemita mandatorum Dei. Multi deuotionem perdiderunt, dum altiora ſcrutari voluerunt. Fides à te exigitur & ſyncera vita, non altitudo intellectus, neque profunditas myſteriorum Dei. Si non intelligis, nec capis, quæ infra te ſunt, quomodo comprehendes ea, quæ ſupra te ſunt? Subde te Deo: & humilia ſenſum tuum fidei, & dabitur tibi ſcientiæ lumen, prout tibi fuerit vtile, ac neceſſarium. Quidam grauiter tentantur de fide, ac ſacramento, ſed non eſt hoc ipſis imputandum, ſed potius inimico. Noli curare, noli diſputare cum cogitationibus tuis, nec ad immiſſas à diabolo dubitationes reſponde: ſed crede verbis Dei: crede ſanctis eius, & prophetis, & fugiet à te nequam inimicus. Sæpe multũ prodeſt, quòd talia ſuſtinet Dei ſeruus. Nam infideles & peccatores non tentat: quos ſecurè poſſidet: fideles autem & deuotos variis modis tentat & vexat. Perge ergo cum ſimplici &

indubitata fide, & cum simplici reuerentia ad sacramentum accede. Quicquid intelligere non vales, Deo omnipotenti securè committe. Non fallit te Deus: fallitur, qui sibi nimium credit. Graditur Deus cum simplicibus: reuelat se humilibus, dat intellectum paruulis: aperit sensum puris mentibus: & abscondit gratiam curiosis & superbis. Ratio humana debilis est, & falli potest, fides autem vera falli non potest. Omnis ratio, & naturalis inuestigatio, fidem sequi debet, non præcedere nec infringere. Nam fides, & amor tibi maximè præcellunt: & occultis modis in hoc sanctissimo & super excellentissimo sacramento operātur. Deus æternus, & immensus infinitæque potentiæ, facit magna & inscrutabilia in cœlo & in terra, nec est inuestigatio mirabilium operum eius. Si talia essent opera Dei, vt facilè ab humana ratione caperentur, non essent mirabilia, nec ineffabilia dicenda.

Quanuis iste libellus dicatur Ioannis Gersonis: author tamen ipsius fuit Thomas de Kempis, Canonicus Regularis.

REVE

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI,

ac Domino, Domino Cutberto Tonstallo, Episcopo Dunelmensi in Anglia, Ioan. Cochleus. S. P. D.

REuerendissime in Christo pater, ac Domine, posteà quàm è Lõdino in patriam tuã fœliciter concessisti, honore a-ctus & potestate, rerúmque prouentu: non licuit mihi tam frequenter, quam anteà, qualiacumque mea & gratitudinis & obseruantiæ officia erga reuerendissimam dominationem tuã, per literas prę̨stare, maximè propter locorum ampliorem vtrinque factam distantiam. Scripsi tamen aliquoties, vti ad D. Ridellium, ita R.D.T. verùm cùm ignorem quidnam literarum mearum ad R. D. T. peruenerit, intra quinquẽnium (vnde suspicor aliquot epistolas interceptas periisse) decreui tandem publicum quærere internuntiũ, cúmque neque leuem, neque contemptibilem blacteronem, sed pium erudítúmque pontificem Innocentium III. à cunctis tum historicis: tum chronographis eximiè laudatum atque etiã publica in decretalibus epistolis iuris canonici authoritate probatum.

tũ. Vt is meæ erga R.D.T. & dilectionis, & reuerẽtiæ testis in publicũ editus existat. Spero ita hunc longe & gratiorẽ tibi & ab interceptorum insidiis tutiorem fore, quàm fuerint, aut esse queant literæ priuatę. Ad multa quoque vtilem multis, quos modò in reprobũ sensum non dederit Deus, vt quos nõ excæcauerit, nec indurauerit propria iniquitas. Cũctis enim quos vel natalium splendor extollit, vel scientia inflat, aut rerũ successus in elationẽ suberigit, humilitatis præcepta ex sacris literis salubriter ob oculos ponit, & humanæ cõditionis miseriã declarãs, omnes à superbia deterret. Quę sanè admonitio perquã necessaria videtur hoc maximè tẽpore: in quo sic inflat, vel vmbra sciẽtiæ plerosque sciolos, vt de fide & religione nostra nõ solũ inter pocula infideliter ac irreligiosè disputare, verũ etiã noua præcepta decernere, & in lucẽ edere non vereãtur, vel indocti, cerdones, & analphabeti, sutores, & pelliparij. Innocẽtius verò ait, Vix esse quicquã tã vile aut facile, quod ad plenũ intelligat homo, nisi forsitan illud perfectè sciatur, quòd nihil scitur perfectè. Quanquã ex hoc protinus insolubilis redargutio cõsequitur. Quale fuit & antiquum Socratis dictũ:

R

Hoc vnum scio, quod nescio. Et lógè antiquius ac religiosius dictũ est à magno
Iob 19 & sancto viro Iob. Vere scio, quòd ita sit, & quòd nõ iustificetur homo comparatus Deo: si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei vnũ pro mille.
Ecclef.7 Sic & sapiẽtissimus Salomon ait: Solummodo hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis immiscuerit quæstionibus. Irreligiosa est igitur hæc sciolorũ temeritas, qua sic transgrediuntur terminos antiquos, quos posuerunt patres nostri. Quorũ sanè præcipuus, & omniũ nouitatum impiarũ siue author, siue instaurator, ita intumescit superbia, vt putet plus reuelatum esse sibi soli, quàm cunctis retro sanctis patribus & conciliis. Verè miser homo, cui Dominus in Apocalypsi ait, Qui dicis, quod diues sum & locupletatus, & nullius egeo, & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Quẽ & Plinius homo Ethnicus, arguit tam vanè & arrogauter de scientia superbientẽ: Heu dementia, inquit, ab iis initio existimantium ad superbiam se genitos. Cætera animalia sentire animam suam, alia pernicitatem vsurpare, alia præpetes volatus, alia vires, alia nare; hominem scire

nihil

nihil sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci, breuiter non aliud natura spõte, quàm flere, &c. Hanc hominis miseriam luculenter declarat Innocentius noster, superaddens plurima, quæ Plinio & omnibus Ethnicis ignota fuerunt. Rogo igitur & obsecro te ornatissime Præsul, vt æquo feras animo tam pij Pontificis monita, sub nominis tui auspiciis, hoc tempore, in quo vsqueadeò & frigescit timor Dei, & inualescit mundana superbia, atque irreligiosa cõuersatio in omnĩ luxu, & fastu pompa seculari, in lucem reproduci. Scio quidem quanti te faciãt verè docti & summi scientiarum ac eloquentiæ antistites, clarissima nostri seculi lumina, Ioannes Fischerius episcopus Roffensis in Anglia, Gulielmus Budæus in Frãcia, Erasmus Roterodamus in Germania, vt iure ac merito contremiscat mihi manus ad te scribenti. Tua tamen fretus & clementia & humanitate, hoc erudito ad te vtor internuntio, in ædificationem multorũ, qui nunc animo elati, & extra se positi, vanè superbiunt, vt his electis in sese reuersi, redeãt ad cor, & cognoscant semetipsos. Bene vale, eximium & singulare Præsulum decus, & Ecclesiæ præsidium, & patriæ ornamen-

Hoc vnum ſcio, quod neſcio. Et lõgè antiquius ac religioſius dictũ eſt à magno
Iob 19 & ſancto viro Iob. Vere ſcio, quòd ita ſit, & quòd nõ iuſtificetur homo comparatus Deo: ſi voluerit contendere cum eo, non poterit reſpondere ei vnũ pro mille.
Eccleſ. 7 Sic & ſapiẽtiſſimus Salomon ait: Solummodo hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis immiſcuerit quæſtionibus. Irreligioſa eſt igitur hæc ſciolorũ temeritas, qua ſic tranſgrediuntur terminos antiquos, quos poſuerunt patres noſtri. Quorũ ſanè præcipuus, & omniũ nouitatum impiarũ ſiue author, ſiue inſtaurator, ita intumeſcit ſuperbia, vt putet plus reuelatum eſſe ſibi ſoli, quàm cunctis retro ſanctis patribus & conciliis. Verè miſer homo, cui Dominus in Apocalypſi ait, Qui dicis, quod diues ſum & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Quẽ & Plinius homo Ethnicus, arguit tam vanè & arroganter de ſcientia ſuperbientẽ: Heu dementia, inquit, ab iis initio exiſtimantium ad ſuperbiam ſe genitos. Cætera animalia ſentire animam ſuam, alia pernicitatem vſurpare, alia præpetes volatus, alia vires, alia nare; hominem ſcire

nihil

nihil sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci, breuiter non aliud natura spõte, quàm flere, &c. Hanc hominis miseriam luculenter declarat Innocentius noster, superaddens plurima, quæ Plinio & omnibus Ethnicis ignota fuerunt. Rogo igitur & obsecro te ornatissime Præsul, vt æquo feras animo tam pij Pontificis monita, sub nominis tui auspiciis, hoc tempore, in quo vsqueadeò & frigescit timor Dei, & inualescit mundana superbia, atque irreligiosa cõuersatio in omni luxu, & fastu pompa seculari, in lucem reproduci. Scio quidem quanti te faciāt verè docti & summi scientiarum, ac eloquentiæ antistites, clarissima nostri seculi lumina, Ioannes Fischerius episcopus Roffensis in Anglia, Gulielmus Budæus in Frācia, Erasmus Roterodamus in Germania, vt iure ac merito contremiscat mihi manus ad te scribenti. Tua tamen fretus & clementia & humanitate, hoc erudito ad te vtor internuntio, in ædificationem multorũ, qui nunc animo elati, & extra se positi, vanè superbiunt, vt his lectis in sese reuersi, redeāt ad cor, & cognoscant semetipsos. Bene vale, eximium & singulare Præsulum decus, & Ecclesiæ præsidium, & patriæ ornamen-

eum sempiternum. Ex Dressa Mysniæ ad Albim, tertio Nonas Februarias, anno Dominicæ incarnationis 1534.

INCIPIT INDEX CApitulorum in libro de contemptu Mundi, siue de miseria conditionis humanæ.

TITVLI CAPITVLORVM Primi Libri.

De

TITVLI CAP. LIB. II.

Quòd

TITVLI CAP. LIB. III.

FINIS.

INCIPIT LIBER DE CONTEMPTV MVNDI,

siue de miseria humanæ conditionis, à Lothario Diacono Cardinali sanctorũ Sergij & Bacchi, editus, qui posteà Innocentius Papa tertius appellatus est. Et diuiditur in tres partiales libros.

PROLOGVS.

DOmino patri Christiano, P. Portuensi Episcopo Lotharius indignus diacon⁹, gratiam in præsenti, & gloriam in futuro, Modicum otij, quod inter multas angustias nuper ea, quam nosti, occasione captaui, non ex toto mihi præteriit otiosum. Sed ad deprimendam superbiam (quæ caput est omnium vitiorum) vilitatem humanæ conditionis vtcunque descripsi. Titulum autem præsentis opusculi vestro nomini dedicaui, rogans, & postulans, vt si quid in eo vestra discretio dignum inuenerit, diuinæ gratiæ totum adscribatis, Si verò paternitas vestra suggesserit, dignitatem humanæ naturæ Christo fauente describam. Quatenus ita per hoc humilietur elatus, vt per illud humilis exaltetur.

De

De miseria hominis.

CAPVT I.

QVare de vulua matris egressus sum, vt viderem laborem & dolorem, & consumerentur in confusione dies mei? Si talia de se loquutus est ille, quem Dominus sanctificauit in vtero, qualia loquar ego de me, quē mater mea genuit in peccatis? Heu me dixerim, mater mea, quid me genuisti, filium amaritudinis & doloris? Quare nō in vulua matris mortuus sum? Quare egressus ex vtero nō statim perij? Cur exceptus genibus, lactatus vberibus, natus in combustionem & cibum ignis? Vtinam interfectus fuissem in vtero, & mater mea sepulchrum, & vulua eius conceptus æternus. Fuissem enim quasi non essem, de vtero translatus ad tumulum. Quis ergo det oculis meis fontem lachrymarum, vt defleā miserabilem conditionis humanæ ingressum, & culpabilem humanæ cōuersationis progressum, damnabilem humanæ dissolutionis egressum? Considerauerit ergo cum lachrymis de quo factus sit homo: quid faciat homo, quid facturus sit homo. Sanè Hier. 20

formatus de terra, conceptus in culpa, natus ad pœnam, agit praua, quæ non licent, turpia, quæ non decẽt, vana, quæ nõ expediũt, fiet cibus igni, esca vermibus, massa putredini. Exponam id pleniùs, edisseram pleniùs formatus est homo de puluere, de luto, de cinere, quódque vilius est, de spurcissimo spermate, conceptus in pruritu carnis, in feruore libidinis, in fœtore luxuriæ: quódque deterius est, in labe peccati, natus ad laborem, dolorem, timorem: quódque miserius est, ad mortem. Agit praua, quibus offendit Deũ, offendit proximũ, offendit seipsum. Agit turpia, quibus polluit famã, polluit conscientiam, polluit personam. Agit vana quibus negligit seria, negligit vtilia, negligit necessaria. Fiet cibus ignis, qui semper ardet, & vrit inextinguibilis, esca vermis, qui semper rodit, & comedit, immortalis massa putredinis, quæ semper fœtet, & sordet horribilis.

De vtilitate materiæ.

CAPVT 2.

FOrmauit igitur Dominus Deus hominẽ de limo terræ, quæ cæteris elemẽtis est vilior, vt patet Genesis secũdo: Planetas & stellas fecit ex igne. Flatus & Vẽtos fecit ex aëre, Pisces & Volucres fecit

cit ex aqua, hoĩes & iumenta fecit de terra. Cõsiderans igitur aquatica se vilem inueniet. Considerans aërea, se viliorem agnoscet. Considerans ignea, se vilissimũ reputabit, nec se parificabit cœlestibus, nec audebit se præferre terrenis: quia parẽ se iumẽtis inueniet, & similẽ recognoscet. Vnus est enim hominũ & iumentorũ interitus, & æqua vtriusque conditio, & nihil potest homo iumento amplius. De terra orta sunt, & in terrã pariter reuertũtur. Verba sunt ista non cuiuslibet hominis, sed sapiẽtissimi Salomonis. Quid est igitur homo, nisi lutum & cinis? Hinc enim homo dicit ad Deũ. Memento quæso, quòd sicut lutũ feceris me, & in puluerem me reduces. Hinc & Deus inquit, ad hoĩem: Puluis es, & in puluerẽ reuerteris. Cõparatus sum (ait Iob) luto, & assimilatus sum fauillę & cineri. Lutũ efficitur ex aqua & puluere, vtroque manente. Cinis autẽ fit ex ligno & igne vtroq; deficiente. Expressum misterium sed aliàs exprimendũ, quid ergo lutum superbis? de quo puluis, extolleris? vnde cinis gloriaris.

Eccles. 3

Iob 10

Gene. 3

Iob 30

De vitio conceptionis.

CAPVT III.

AN illud forsam respõdebis, quòd Adã ipse fuit de limo terrę formatus.

tu

tu autē ex humano femine procreatus: at ille fuit formatus de terra virgine: tu verò procreatus de femine, fed immūdo.
Iob 14 Quis enim poteft facere mūdum de immundo conceptum femine? quid eft homo quod immaculatus fit, & iuftus appa
Pfal. 50 reat natus de muliere? Ecce enim in iniquitatibus conceptus fum, & in peccatis cōcepit me mater mea. Nō in vna tātum iniquitate, non in vno tātùm delicto, fed in multis iniquitatibus, & in multis delictis. In delictis videlicet & iniquitatibus alienis. Eft enim duplex cōceptio, vna feminū, & altera naturarū. Prima fit in cōmiffis. Secunda fit in contractis. Parētes enim committunt in prima, proles cōtrahunt in fecunda. Quis enim nefciat concubitum etiā coniugalem nunquā omnino committi fine pruritu carnis, fine feruore luxuriæ, fine fœtore libidinis? Vnde femina concepta fœdātur, maculātur, & vitiantur: ex quibus anima tādem infufa cōtrahit labem peccati, maculam culpç, fordē iniquitatis, ficut ex vafe corrupto liquor intrufus corrumpitur, & pollutū contingens, ex ipfo contactu polluitur. Habet enim anima tres naturales potentias, fiue tres naturales vires. Rationalem vt difcernat inter bonum & malum.

Ira

Iſtaſcibilem vt reſpuat malũ. Concupiſci bilẽ, vt appetat bonum. Iſtæ tres vires tribus oppoſitis vitiis originaliter corrũpũtur. Vis rationalis, per ignorantiã vt non diſcernat inter bonũ & malum. Vis iraſcibilis per iracũdiam: vt reſpuat bonũ. Vis concupiſcibilis per concupiſcentiã: vt appetat malũ. Prima gignit delictum, vltima parit peccatum, media delictũ generat & peccatũ. Eſt enim delictum non facere faciendum, peccatũ agere nõ agendum. Hæc tria vitia contrahuntur ex carne corrupta, per tres naturales illecebras in carnali quippè cõmercio rationis ſopitur intuitus, vt ignorãtia ſeminetur, libidinis irritatur pruritus, vt iracũdia ꝑpagetur, voluptatis ſatiatur affect⁹, vt cõcupiſcẽtia contrahatur. Hic eſt tyrãnus carnis, lex mẽbrorũ, fomes peccati, languor naturæ, pabulũ mortis, ſine quo nemo naſcitur, ſine quo nullus moritur, qui ſi quãdo tranſit reatu, ſemper tamen remanet actu. Si enim dixerimus: quia peccatũ nõ habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis nõ eſt. O grauis neceſſitas, & in- 1 Ioan. 1.
fœlix cõditio. Antè quã peccem⁹, peccato cõſtringimur: & antè quã delinquam⁹ delicto tenemur. Per hominẽ vnũ peccatum in hũc mundũ intrauit: & per pecca- Roma. 5.
tum

tum in omnes homines mors pertransit. An non patres vuam comederint acerbam, & dentes filiorum obtupescunt?

Quali cibo conceptus nutriatur in vtero.

CAPVT XII.

Hier.31 SEd attende, quo cibo cõceptus nutriatur in vtero. Profecto sanguine men-
Ezc.18 struo qui cessat in fœmina post cõceptũ, vt ex eo conceptus nutriatur in fœmina. qui fertur esse tam detestabilis & immũdus vt ad eius contactũ fruges nõ germinent, arescãt arbusta, motiantur herbæ, amittãt arbores fœtus: & si canes inde cõmederint, in rabiem efferantur. Concepti fœtus vitiũ seminis contrahunt, ita vt læprosi & elephantici ex hac corruptione nascantur. Vnde secundum legem Moisaicam, mulier quæ menstruum patitur,
Lucæ 1 reputatur immũda. Et siquis ad mẽstrua-
Ibidem tam accesserit, iubetur interfici. Ac propter immunditiam menstruorũ præcipitur vt mulier si masculum pareret quadraginta, si verò fœminam, octoginta diebus à templi cessaret ingressu.

De imbecillitate infantis.

CAPVT V.

QVare ergo data est misero lux & vita iis, qui sunt in amaritudine animæ

mæ? Fœlices illi, qui moriuntur antè quã oriãtur. Prius mortem sentientes, quàm vitam scientes. Quidam enim tam defor mes & prodigiosi nascuntur, vt non homi nes sed abominationes potius videantur: quibus fortè melius fuisset prouisum, si nunquàm prodiissent ad visum: quoniã vt monstra monstrantur, & ostenduntur ostentui: plerique verò diminuti membris: & sensibus corrupti nascũtur, amicorum tristitia, parentum infamia, verecundia propinquorum. Quid hoc particulariter dixerim de quibusdam, cum ge neraliter omnes sine scientia, sine verbo, sine virtute nascam⁹? Flebiles, debiles im becilles, parũ à brutis distãtes, imò min⁹ in multis habẽtes. Nam vt illa orta sunt, statim gradiuntur, nos autem non solùm erecti pedibus non incedimus, verum etiam curuati manibus non reptamus.

De dolore partus, & eiulatu infantis.

OMnes nascimur eiulãtes, vt nostrã miseriã exprimam⁹, Masculus enim recenter natus dicit A. fœmina, E, dicentes E, vel A, quotquot nascuntur ab Eua. Quid est igitur Eua nisi, heu, ha? vtrũque

dolen

dolentis est interiectio, doloris exprimẽs magnitudinem. Hinc enim ante peccatũ virago, post peccatũ Eua meruit appellari ex quo sibi dictum audiuit: In dolore
Gene.3 paries, Nõ est enim dolor sicut parturientis. Vnde Rachel præ nimio dolore part⁹
Gene.5. interiit & moriens vocauit nomẽ filij sui Benoni, id est filius doloris. Vxor Phinees subitis doloribus irruentibus, peperit, si-
1.Reg. 4 mul ac periit, & in ipso mortis articulo
Ioan. 16. vocauit filium Icabod. Mulier, autem vt naufragus, cùm parit tristitiam habet, cùm verò peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Concipit ergo cum immunditia & fœtore, parit cum tristitia & dolore, nutrit cum angustia & labore, custodit cum instantia & timore.

De nuditate hominis.

CAPVT VII.

Iob.1 NVdus egreditur, & nud⁹ regreditur. Pauper accedit & pauper recedit.
1.Tim.6. Nud⁹ inquit Iob, egressus sum de vtero matris meæ, & nud⁹ reuertar illuc. Nihil intulimus in hũc mundũ, haud dubiũ, quĩn nec auferre quid possumus. Si quis autem indutus egreditur, attendat quale proferat indumentũ. Turpe dictu, turpius

auditu

auditu, turpiſſimum viſu. Fœdam pelli- Gene. 38
culam ſanguine cruentatam. Hæc eſt illa
materia de qua Thamar inquit, in partu:
Quare diuiſa eſt propter te maceria? Et
ob hanc cauſam vocant nomen eius
Phares.

Quem fructum homo producit.

CAPVT VII.

O Vilis conditionis humanæ indignitas, ô indigna vilitatis humanæ cõditio! Herbas & arbores inueſtiga. Illæ de ſe producunt flores, & frondes, & fructus, & tu de te lendes & pediculos & lumbriculos. Illæ de ſe fundunt oleum, vinum & balſamum, & tu de te ſputum, vrinam & ſtercus. Ille de ſe ſpirant ſuauitatem odoris Qualis eſt arbor talis eſt fructus. Non enim poteſt arbor mala fructus bonos facere. Quid enim homo ſecundum formam niſi quædam arbor inuerſa? cuius radices ſunt crines, trũcus eſt caput cum collo, cuius ſtipes, eſt pectus cum aluo, rami ſunt vlnę cum tibiis: frondes ſunt digiti cum articulis Hoc eſt folium quod à vento rapitur, & ſtipula, quę à ſole ſiccatur. Iob 5

De incommodis ſenectutis & breuitate vitæ.

CAPVT IX.

Sapien.9 Ecclef.1 IN primordio conditionis humanæ nongentis annis & amplius homines vixisse leguntur: sed paulatim vita hominis declināte, dixit Dominus ad Noë: Nō permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Eruntq; dies illius centum viginti annorum. Quod intelligi potest tam de termino vitæ, quàm de spatio pœnitendi. Ex tunc enim rarissimè leguntur homines plus vixisse, sed cùm magis ac magis vita rescinderetur humana

Psal.89 dictū est à Psalmista: Dies annorū in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentioribus octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor. Nonne autē paucitas dierū meorum finietur breui tempore? Dies no

Iob 10 stri velocius transëunt, quàm à texēte te

Ibidē 7 la succiditur. Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur, & cōteritur, & fugit velut vmbra & nunquam in eodem statu permanet. Pauci nunc ad quadraginta, paucissimi ad sexaginta annos perueniunt. Siquis autem ad senectutem processerit, statim cor eius affligitur: & caput concutitur, languet spiritus, & fœtet anhelitus, facies rugatur & statura curuatur, & caligant oculi, & vacillāt articuli, nares

nares effluunt,& crines defluunt, tremit tactus & deprimit actus, dẽtes putreſcũt & aures ſurdeſcunt. Senex facilè prouocatur difficilè reuocatur, citò credit, & tardè diſcredit, tenax, & cupidus, triſtis & querulus velox ad loquendum, & tardus ad audiendum, laudat antiquos, ſpernit, modernos: vituperat præſens, commendat præteritum, ſuſpirat & anxiatur, torpet & infirmatur. Audio Horatium poëtam.

Multa ſenem circumueniunt incommoda.

Porrò nec ſenes contra iuuenem glorientur nec inſoleſcant iuuenes contra ſenẽ: quia quod ſumus, iſte fuit, erimus quandoque, quod hic eſt.

De labore mortalium

CAPVT X.

AVis ergo naſcitur ad volandũ, & homo naſcitur ad laborẽ. Cuncti dies eius laboribus & ærũnis pleni ſunt, nec ꝑ noctẽ requieſcit mẽs eius. Et quid hoc eſt, niſi vanitas? Nõ eſt quiſquã ſine labore ſub ſole, non eſt ſine defectu ſub luna, nõ eſt ſine vanitate ſub tẽpore. Tẽpus eſt mora rerũ mutabiliũ. Vanitas vanitatũ, inquit Eccleſiaſtes & omnia vanitas. O quã varia ſunt ſtudia hominũ, quàm diuerſa ſunt exercitia? Vnus eſt tamẽ omniũ finis

Iob 5 · Eccleſ. 1 · Eccl. 40

& idem effect' labor & afflictio spiritus. Occupatio magna, creata est omnibus hominibus: & iugum graue super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in mortem omnium.

De studio sapientum.

CAPVT XI.

PErscrutētur sapiētes, inuestigent alta cœli, lata terræ, profunda maris: de singulis disputēt, de cūctis pertractēt, discant semper aut doceant. Et quid ex hac occupatione nisi laborem & dolorem & afflictionem spiritus inuenient? Nouerat hoc experimento qui dixerat: Dedi cor meum vt scirem prudentiā atque doctrinam errores & stultitiā: & agnoui quòd esset labor & afflictio spiritus, eò quòd in multa sapiētia multa sit indignatio, & qui adit sciētiā adit dolorē. Licet enim oporteat indagantem, & multis insudare vigiliis, & inuigilare laboribus, & sudoribus: vix est tamē quicquā tam vile, vix est tam facile quod ad plenum intelligat homo, cōprehendátque ad liquidum nisi forsan illud perfectè sciatur, quod nihil scitur perfectè: quanquàm ex hoc insolubilis redargutio consequatur. Quinimo corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam,

mam, & deprimit terrena inhabitatio sen
sum multa cogitātem. Audi quid super
hoc sentiat Salomō: Cunctæ res difficiles Sap. 9.
non potest eas homo explicare sermone. Eccl 18.
Est homo, qui diebus ac noctibus somnū Ibidem.
non capit oculis, & nullā operum Dei po Psalm. 63
test inuenire rationē. Et quātò plus labo-
rauerit ad quærendum, tantò minus inue
niet. Deficiunt ergo scrutātes scrutinio,
quoniam accedet homo ad cor altū, &
exaltabitur Deus. Perscrutator enim ma
iestatis opprimetur à gloria. Qui enim Pro. 23
magis intelligit, magis dubitat & ille vi
detur sibi plus sapere, qui plus desipit. Er Eccles. 1
go pars scientiæ est, scire, quòd nesciat.
Fecit autem Deus hominem, & ipse se in
finitis immiscuit quæstionibus.

De variis studiis hominum.

CAPVT XII.

CVrrunt & discurrunt mortales per sepes & semitas, ascendunt mōtes, transcēdunt colles, transuolāt rupes, peruolant alpes, transgrediuntur foueas, ingrediūtur cauernas, rimantur viscera terræ, profunda maris, incerta fluminis, opaca nemoris, inuia solitudinis, exponūt se ventis & ruinis & præcipitiis, imbribus, tonitruis: fluminibus, fluctibus, flumini-

bus & procellis. Metalla cudunt & conflant, lapides sculpũt & polliũt, ligna succidũt & dolant, telas ordiuntur & texunt, vestes incidunt, & consuunt: ædificãt domos, plantãt hortos, excollũt agros, pastinant vineas, succendunt clibanos, extruunt molendina, piscantur, venantur, & aucupantur. Meditantur & cogitant, consiliantur & ordinant, querelãtur & litigãt, diripiunt & furantur, decipiunt & mercãtur, cõtendunt & præliantur, & innumera talia, vt opes congerãt, vt quæstus multiplicent: vt lucra sectẽtur, vt honores acquirãt vt dignitates extollant, vt potestates extendant, & hæc quoque labor, &
Eccles. 2 mentis afflictio. Si mihi non creditur, Salomoni credatur. Magnificaui, inquit, opera mea, Aedificaui domos, & plãtaui mihi vineas, feci hortos & pomaria, cõseui ea cuncti generis arboribus, extruxi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem syluam lignorum germinãtium, possedi seruos & ancillas, multámque familiam habui, armentáque & magnos ouium greges, vltra omnes qui fuerant ante me in Hierusalem. Coaceruaui mihi aurũ & argentum, & substantias regum & prouinciarum. Feci mihi cantatores & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos

phos & vrceolos in miniſterio ad vina fundenda, & ſupergreſſus ſum opibus omnes qui ante me fuerũt in Hieruſalem. Cúmque me conuertiſſem ad vniuerſa quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus fruſtrà ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole.

De diuerſis anxietatibus.

CAPVT 13.

O Quanta mortales angit anxietas, affligit cura, ſolicitudo moleſtat, metus exterret, tremor concutit, horror abducit, dolor affligit, conturbat triſtitia, contriſtat turbatio! Pauper & diues, ſeruus & dominus, cõiugatus & continens: denique bonus & malus, omnes mundanis cruciatibus affliguntur, & mũdanis afflictionibus cruciantur. Experto crede magiſtro. Si impius (inquit) fuero, vero, væ mihi eſt. Et ſi iuſtus, non leuabo caput, ſaturatus afflictione & miſeria. Iob.19

De miſeria pauperis & diuitis.

CAPVT 14.

PAuperes enim præmuntur inedia, cruciãtur ærumna, fame, ſiti, frigore, nuditate, vileſcunt, tabeſcunt, ſpernũtur, &

confunduntur. O miserabilis mendicãtis cõditio, & si petit pudore confunditur, & si nõ petit, egestate cõsumitur: sed vt mendicet, necessitate cõpellitur? Deum causatur iniquũ, quod non rectè diuidat. Proximum criminatur malignum, ꝙ non plenè subueniat. Indignatur, murmurat, imprecatur. Aduerte super hoc sententiam Sapientis: Melius (inquit) mori, quàm indigere, Etiam proximo suo pauper odiosus erit. Omnes dies pauperis mali, fratres pauperis, oderunt eum. Insuper & amici procul recesserunt ab eo: quia

Ouidius *Cùm fueris fœlix multos numerabis amicos:*
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Prô pudor, secundum fortunam existimatur persona, cùm potius secũdum personam æstimanda sit fortuna. Tam bonus reputatur, quàm diues, tam malus, quàm pauper: cùm potius tam diues sit reputandus, quàm bonus, tam pauper, quàm malus. Diues autem à superfluitate resoluitur, & iactantia effrænatur, currit ad libitum, & corruit ad illicitũ. Etiam fiunt instrumenta pœnarum, quæ fuerant oblectamenta culparum. Labor in acquirẽdo, timor in possidendo, dolor in amittendo, mentẽ eius semper fatigat & affligit.

Matth. 6 Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est cor tuum

tuum. Sed de hoc in sequentibus plenius dicemus.

De miseria seruorum, & dominorum.

SEruus ministrat, angariis fatigatur, plagis affligitur, opibus spoliatur. quòd si non habet, habere compellitur: & si habet cogitur non habere. Culpa Domini, serui pœna, culpa serui, domini præda. Horat.

Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Eccle. 3

Venatio leonis onager in eremo, sic & pascua diuitũ pauperes. O extremá conditio seruitutis! Natura liberos genuit: sed fortuna seruos constituit. Seruus cogitur pati, & nemo sinitur cõpati: dolore compellitur: & nemo condolere permittitur. Sic ipse non suus est, vt nemo sit sibi. Miseri. qui castra sequuntur: quia miserum est viuere aliena pręda. Dominum autem si crudelis est: oportet vereri propter nequitiam subiectorum. Si mitis est contingit illum contemni propter insolentiam subiectorum. Seuerum ergo metus affligit, mansuetum vilitas paruipendit. Nam crudelitas parit odium, & familiaritas parit cõtemptum. Familiaris enim cura fatigat, & domestica solicitudo molestat.

Oportet enim hominem ſemper eſſe paratum, vbique munitum, vt poſſit inſidias malignantiũ præcauere, oppugnantium iniurias propulſare, hoſtes conterere, ciues tueri. Nec ſufficit diei malitia ſua, ſed dies diei laborem eructat, & nox nocti ſolicitudinem indicat. Dies ergo laborioſi ducuntur, & noctes expenduntur inſomnes.

De miſeria continentis & coniugati.

CAPVT XVI.

SI poteſt ignis non vrere, poteſt caro non concupiſcere, quia quantumcunque punietur, nunquàm tamen Iebuſeus ille poteſt expelli,

Horat. *Natura expellas furca: tamen vſque recurret:*

Matt. 19 Non omnes (inquit) capiunt verbũ iſtud:

Exod. 28 ſed qui poteſt capere, capiat. Vnde cùm Deus ipſe de cęteris pontificalibus indumentis, iuſſiſſet vt Moſes & Aaron filios ſuos veſtirent, de ſolis fœminalibus non præcepit, ſed ait, vt ipſi fœminalibus vterentur, cùm ingrederẽtur tabernaculum teſtimonij. Sed & Apoſtolus dicit: Nolite

1. Cor. 7 fraudare inuicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in id ipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.

Melius enim est nubere, quàm vri. Pugnat ergo contra continentiam angelus Satanæ, qui carnaliter stimulat & colaphizat, ignem naturæ flatu suggestionis succēdit, materiam apponit, facultatem tribuit, & opportunitatem ministrat. Pugnat etiā & specie, quæ subitò visa facilè 2. reg. 12
concupiscitur. Vnde cùm Dauid post meridiē ambularet in palatio domus regię, videns ex aduerso Bersabee se lauātem, 1. Cor. 7
misit & tulit eā, & dormiuit cum ea: erat enim mulier pulchra nimis. Porro, qui cū vxore est, solicitus est, quę sunt mundi & diuisus est. Distrahitur enim per multas Pro. 28
angustias, & in solicitudines varias disscatur, vt filiis & vxori, famulis & ancillis necessaria quærat & subministret. Tribulationes ergo carnis habent huiusmodi. Vxor contendit habere pretiosum ornamentū & variam supellectilem, vt plurimus sæpe sit cultus, quàm sensus mariti. Alioquin per noctes & dies plangit & suspirat, garrit & murmurat, Tria sūt enim quæ non sinunt hominem in domo permanere. Fumus, & stillicidium, & mala vxor. Illa (inquit) ornatior procedit, & ab omnibus honoratur: ego autem miserrima in cōuentu mulierum sola despicior, à cunctis contemnor. Sola vult diligi, &

laudari, alterius amorem ſuum aſſerit odium: alterius laudẽ, ſuum ſuſpicatur dedecus. Amandum eſt omne, quod diligit: odiendum eſt omne, quod odit. Vincere vult, ſed vinci non valet. Famulari nõ patitur, ſed dominari molitur. Cuncta vult poſſe, nulla non eſſe. Si pulchra fuerit, facilè adamatur: ſi fœda, non facilè concupiſcitur. Sed difficile cuſtoditur, quod à multis diligitur: & moleſtum eſt poſſidere, quod nemo dignatur habere. Alius forma alius ingenio, alius facetiis, alius liberalitate ſolicitat, & ex aliqua parte capitur, quod vndique inceſſitur, Equus, aſinus, veſtis & lectulus, calix etiam & vrceolus prius probantur, poſteà comparantur. Sponſa verò vix tandem oſtenditur, ne prius diſpliceat: quàm ducat: qualicunque tamen caſu obuenerit, ſemper eſt habenda. Si fœda, ſi fœtida, ſi ægra, ſi fatua, ſi ſuperba, ſi iracunda, ſi quolibet modo vitioſa niſi propter ſolam fornicationẽ, non poteſt vxor à viro dimitti. Sed
Matth. 5 nec dimittens poteſt aliam ducere, nec
1. Cor. 7 dimiſſa alij poteſt copulari. Nam quicunque dimiſerit vxorem ſuam niſi ob fornicationis cauſam, facit eam mœchari, & qui dimiſſam duxerit mœchatur. Quòd ſi vxor à viro diſceſſerit, manere debet innupta

innupta, aut viro suo reconciliari. Similiter & vir, si decesserit ab vxore. Graue nimis est pondus coniugij. Nam (vt inquit Salomō) Stult⁹ est & impi⁹, qui tenet adulterā & patronus est turpitudinis, qui celat crimen vxoris. Si verò dimittit adulteram, absque sui culpa punitur: quoniam illa viuente cogitur continere, propter quod & discipuli Christi dixerunt: Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. quis vnquàm æquanimiter potuit sustinere riualem? Sola suspicio zelotypum vehementer affligit. Nam licet scriptum sit, Erūt duo in carne vna. Zelus tamen viri, duo in vna carne non patitur. Prouer. 8 Matt. 19 Gen. 2.

De miseria bonorum & malorum.

CAPVT XVII.

NOn est impij gaudere, dicit Dominus: quia per quæ peccat homo, per hæc torquetur: vermis enim conscientię, nunquàm morietur & ignis rationis nunquàm extinguetur. Vidi eos, qui operātur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos, flante Deo, perisse, & spiritu iræ eius esse consumptos. Superbia inflat, inuidia rodit, auaritia stimulat, ira succendit, angit gula, dissoluit luxuria, ligat Esa. 37. & 38. Ibib. 6 Iob. 4

menda

mendacium, maculat homicidium. Sic & cætera portenta vitiorum, & quæ sunt homini oblectamēta peccandi, Deo sunt instrumenda puniendi.

Inuidus alterius rebus macrescit opimis.
Horat. *Inuidia Siculi non inuenere tiranni*
Tormentum maius.

Vitium enim corrumpit naturam. Apostolo testante qui ait, Euanuerunt in cogitationibus suis, obscuratum est insipiens cor eorum. Propter quod Deus tradidit illos in desideria cordis eorũ, in immunditiam: vt contumeliis afficiāt corpora sua: & sicut reprobauerunt Deũ habere in notitia, ita tradidit eos Deus in
2.Tim. 3
Hebr. 11
reprobũ sensum: vt faciant, quæ non conueniunt. Sed & qui piè viuere volunt in Christo, persequutionē patiuntur. Sancti nanque ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tētati sunt, in occisione gladij mortui sunt pro Domino. Circuierūt, in
2.Cor. 11 mellotis, in pellibus caprinis egētes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mūdus, in solitudinibus errātes, & in mōtibus, in speluncis & cauernis terræ. Periculis fluminũ, periculis latronũ, periculis ex genere, periculis ex gētibus, periculis ex falsis fratrib⁹. In labore & ærũna

in vigiliis multis, in fame & ſiti, in angu-
ſtiis multis, in frigore & nuditate. Iuſtus Lucæ 9
enim abnegat ſemetipſum, crucifigens Galat. 3
mēbra ſua cum vitiis & concupiſcentiis, Hebr. 13
vt ſibi mundus crucifixus ſit, & ipſe mū-
do. Non habet hic manentē ciuitatē, ſed
futurā inquirit. Suſtinet ſeculū tanquam
exilium clauſus in corpore, tanquàm in Pſal. 118
carcere. Incola, inquit, ego ſum in terra: Pſal. 98
& peregrinus, ſicut omnes patres mei. Re-
mitte mihi, vt refrigerer prius q̃ abeam, Pſal. 119
& amplius non ero. Heu mihi, quia inco
latus meus prolōgatus eſt, habitaui cum
habitantibus Cedar, multùm incola fuit 2. Cor. 11
anima mea. Quis infirmatur, & ego non Ioſue 13
infirmor? Quis infirmatur, & ego nō vr-
xor? Nam peccata proximiorum, refri-
geria ſunt iuſtorum. Hoc eſt irriguum,
quod Caleph Axę filiæ ſuę dedit in dotē.

De hoſtibus hominum.

CAPVT XVIII.

Militia ergo, eſt, vita hominis ſuper
terrā. An nō vera militiā eſt cū mul- Iob. 7
tiplices hoſtes ſemper vndique inſidien-
tur, vt capiāt, perſequantur vt perimant,
dæmon & homo, mūdus & caro? Dæmon
cum vitiis & cōcupiſcentiis: homo cum
beſtiis: mundus cum elemētis: caro cum Galat. 5
ſenſibus. Caro enim cōcupiſcit aduerſus Epheſ. 5
ſpiritum

1.Petr. 5. spiritum, spiritus autẽ aduersus carnem.
Hiere. 9 Verùm nõ est nobis colluctatio aduersus
Tren. 3 carnem & sanguinẽ, sed aduersus spirita-
Sapien. 5 lia nequitię in cœlestibus, aduersus recto
Lucæ, 21 res tenebrarũ harum. Aduersarius enim
vester diabolus, tanquàm leo rugiens circuit, quærens quẽ deuoret. Accenduntur ignea tela nequissimi. Mors ingreditur per fenestras, oculus animã deprædatur, pugnat orbis terrarũ contra insensatos, id est, gens contra gentem, & regnũ aduer-
Genes. 5 sus regnũ terrę motus magni per loca, & pestilentiæ & fames, terroresq; de cœlo, tempestates. Terra producit spinas & tribulos, aqua procellas & fluctus. Aër tempestates & tonitrua, ignis coruscationes & fulgura. Maledicta, inquit, terra in ope re tuo, spinas & tribulos germinabit tibi.
Psal. 76 In sudore vultus tui vesceris pane tuo,
Hier. 5 donec reuertaris in terrã: quia terra es, & in terram ibis. Insidiatur Aper de sylua, & singularis fetus depascit, Lupus & Vrsus, Pardus & Leo, Tygris & Onager, Crocodilos & Gryphus, Serpens & Colluber, Basilicus & Aspis, Cerastes & Draco, Scorpiões & Viperę, sed Lẽdes, & Pediculi Formicę & pulices. Cyniphes & Muscę, Cra-
Genes. 1 bones & Vepæ, Pisces & Volucres. Nam qui creati sum' vt dominaremur piscibus, maris

maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur in terra, nũc illis damur in prædam, & in escã eis tribuimur. Scriptum est enim: Dentes bestiarum mittam in eos, cum furore trahentium super terram atque serpẽtium. Deut.31

De carcere animæ.

CAPVT 19.

INfelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Certè vult educi de carcere, vult exire de corpore. Rom.7 Nam carcer animæ corpus est. De quo Psalmista: Educ de carcere animã meã. Psal.14 Nusquàm quies & tranquillitas, nusquàm pax nec securitas, vbique timor & tremor, vbique labor & dolor. Caro dum viuit dolebit, animo super semetipsam lugebit.

De breui lætitia.

CAPVT 20.

QVis vnquàm diem totum duxit in sua delectatione iucundum, quem in aliqua parte diei reatus conscientiæ, vel impetus iræ, vel motus concupiscentiæ, non turbauerit? quem liuor inuidiæ, vel ardor auaritiæ, vel tumor superbiæ non vexauerit? quem aliqua iactura, vel offensa, vel passio non cõmouerit? quem

denique visus vel auditus, vel tactus aliquis non offenderit?

Iuuenal. *Rara auis in terris, nigróque simillima Cigno.*

Eccle. 18 Audi super hoc sententiam Sapientis: A mane vsque ad vesperam, immutabitur tempus. Cogitationes vanæ sibi succedunt, & mens rapitur in diuersa. Tenent

Iob 21 Tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descēdunt.

De inopinato dolore.

CAPVT. 21.

SEmper enim mūdanæ lætitiæ tristitia repentina succedit; Et quod incipit à gaudio, desinit in mœrore. Mundana quippè felicitas, multis amaritudinibus

Prou. 14 respersa, nouerat hoc, qui dixerat: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij lu-

Iob 1 ctus occupat. Experti sunt hoc liberi Iob, qui cùm comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruēs vniuersos oppressit. Meritò

Iob 30 ergo pater aiebat: versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem

Eccle. 7 flentium. Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Attende,

salu

ſalubre conſilium. In die bonorum non immemor ſis malorum. Memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Eccle.1 Ibidē 2

De vicinitate mortis.

CAPVT 22.

SEmper vltimus dies primus & nunquam primus dies, vltimus reputatur. Cùm tamen ita ſemper viuere deceat, tanquàm mori ſemper oporteat. Scriptū eſt enim: Memor eſto, quia mors non tardat. Tempus præteriit, & mors appropinquat. Mille anni ante oculos morientis, tanquàm dies heſterna, quæ præteriit. Semper enim futura naſcuntur, ſemper præſentia moriuntur, & quicquid eſt præteritum, eſt mortuum totum. Morimur ergo, dum viuimus ſemper, & tunc tantùm deſinimus mori, cùm deſinimus viuere. Melius eſt ergo mori vitæ, quàm viuere morti. Quia nihil eſt vita mortalis, niſi mors viuens. Vnde Salomon: Laudaui magis mortuos, quàm viuentes: & vtroque fœliciorē iudicaui, qui necdum natus eſt. Vita velociter fugit, & retineri non poteſt: mors autē inſtanter occurrit, & impediri non valet. Hoc eſt ergo illud mirabile: quia quantò plus creſcit, tantò magis decreſcit: quia quantò plus vita procedit, tantò magis ad finem accedit. Eccl.14 Eccle.4 Eccle.4

De terrore somniorum.

CAPVT 21.

TEmpus, quod quieti concessum est non conceditur esse quietum: nam terrent somnia, visiones cõturbant. Et licet nõ sint in veritate tristia, vel terribilia seu laboriosa, quæ somniãt somniantes? tamẽ in veritate tristãtur, terrẽtur, & fatigantur, intantũ, vt aliquãdo dormientes lachrymẽtur, & euigilantes sępissime conturbẽtur, Aduerte, quid super hoc dicat Eliphas Thematices: In horrore visionis nocturnæ, cùm solet sopor occupare homines, pauor tenuit me & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt: & cùm spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Considera Iob dicentem. Si dixero, cõsolabitur me lectus meus, & reuelabor loquens mecum in stratu meo: terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.
Dan.2 Nabuchodonosor somnium vidit, quod eum valde perterruit, & visiones capitis conturbauerũt eum. Multæ curæ sequuntur somnia, & vbi multa somnia, vanitates plurimæ. Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Apparent enim freq̃uẽter turpes in somniis

niis imagines, ex quibus per illusiones nocturnas non solum caro polluitur, sed anima quoque maculatur. Vnde Dominus in Leuitico: Si sit, inquit, inter vos homo, qui pollutus sit in nocturno somno, extra castra egrediatur, & non reuertatur prius, quàm ad vesperum lauetur aqua, & post solis occasum regrediatur in castra. Leuit. 5

De compassione.

CAPVT 24.

O Quanto dolore turbamur, quanto tremore concutimur, cùm amicorũ damna sentimus, & parentũ pericula formidamus? Plus interdũ sanus formidine, quàm infirmus ægritudine, perturbatur. Plus hic voluntarius affectu doloris, quã inuitus effectu languoris affligitur. Verè est illud poëticum:

Res est soliciti plena timoris amor. Ouid.

Cuius pectus tam ferreũ, cuius cor tam lapideum, vt gemitus non exprimat, lachrymas non effundat, cum proximi vel amici morbum vel interitũ intuetur, vt patienti non compatiatur, & dolenti non condoleat? ipse Iesus, cùm vidisset Mariam & Iudæos, qui cum ea venerant ad monumentum, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & lachry-

matus eſt, forſitan non quia mortuus eſt, ſed eò potius quia mortuus ad vitæ miſerius reuocauit. Sciat [illegible] culpabiliter durum & [illegible]urè culp[illegible],qui corporalẽ amici ſui mortem deplorat, & ſpiritualem animæ ſuæ mortẽ nõ deflet.

De ſubitis infortuniis.

CAPVT 25.

SVbitò cùm non ſuſpicatur infortuniũ accidit, calamitas irruit, morbus inuadit, mors intercidit, quam nullus euadit. Ergo ne glorieris in craſtinum ignorans quid ſuperuentura pariat dies. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aues comprehenduntur laqueo: ſic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis exemplo ſuperuenerint.

Prou. 27
Eccle. 9

De innumerabilibus ſpeciebus ægritudinis.

CAPVT 26.

NOndum à ſeculis tot ægritudinum genera, tot paſſionum ſpecies, phyſicalis induſtria potuit indagare, quot humana fragilitas potuit tolerare. Tolerabilem dixerim intolerantiam morborũ, aut intolerabilem dixerim tolerantiam. Melius eſt, vtrunque coniunxerim. Nam intolerabile eſt propter paſſionis acerbi-

catem

tatem, & tolerabile propter patiendi necessitatem, de die in diem magis ac magis humana natura corrūpitur. Ita quòd plurima fuerunt olim experimenta salubria: quæ propter defectum ipsius hodie sunt mortifera. Senuit iam mundus vterque, scilicet macrocosmus, & micro cosmus, id est, maior mundus, & minor mundus. Et quanto prolixius vtriusque senectus producitur, tātò deterius vtrisque natura perturbantur.

De diuersis generibus tormentorum.

CAPVT 27.

QVid dicam de miseris, qui per innumerabilia tormentorum genera puniuntur? Cæduntur fustibus, & gladiis iugulantur, cremantur flammis, & lapidibus obruuntur, discerpuntur vngulis, & patibulis suspenduntur, torquentur tygribus, & scorpionibus flagellantur, arctantur vinculis, & laqueis sugillantur, detruduntur carceribus, & ieiuniis macerantur, præcipitātur, & submerguntur, excoriantur & distrahuntur, secantur & suffodiuntur. Qui ad mortem, ad mortem, qui ad gladium, ad gladium, qui ad famen ad famen, Hier. 13

& qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Crudele iudicium, immane supplicium, triste spectaculum, dantur in escam volatilibus cœli, bestiis terræ, & piscibus maris. Heu, heu, heu, miseræ matres, quę tam infelices genuistis filios.

De quodam horrendo fascinore scilicet quòd quædam mulier comedit infantem suum.

CAPVT 21.

Li.7.c.13 ILlud igitur horribile facinus libet reminisci, quod Iosephus de Iudaica obsidione describit. Mulier quædam facultatibus & genere nobilis, cum cætera multitudine quæ confluxerant Hierosolymam, communem cum omnibus, obsidionis casum ferebat. Huius reliquas facultates, quas de domo in vrbem connexerat, tyranni penitus inuaserunt. Si quid verò relictum ex magnis opibus fuerat, quo victum quotidianum pertenuem duceret, irruentes per momenta satellites prædonum rapiebant, pro quo ingens labor mulierem ex indignatione quadam velut insania fatigabat, ita vt interdum prædones in necem sui maledictis & conuitiis instigaret. Verùm quum nec irritatus quisquam nec miseratus illam

Iam perimeret, & si quid fortè fuisset sibi quæsitum ab illa, id ab aliis quæreretur nec iam fieret vsque copia requirendi, fames autem dum visceribus insisteret ac medullis, & ad furorem iam famis inedia pungeretur, pessimis vsa est consiliis, & contra ipsa naturæ iura iam armatur. Erat enim ei sub vberibus paruulus filius quem ante oculos ferens, infelicis, inquit, matris es, O infelicior fili, nam in bello fame ac direptione prædonum, cui te reseruabo? Nam & si posset vita sperari, iugo tamen Romanæ seruitutis vrgeberis. Veni ergo, ô mi nate, esto matri cibus, prędonibus furor, seculis fabula, quę sola deerat cladibus Iudæorum. Et cùm hoc dixisset, protinus filium iugulauit, tunc denique igne apposito torret, medium quidem consumit, medium seruat obiectum. Et ecce statim prædones irruerunt ambustæ carni odore suscepto, mortem minantur, nisi cibos sine mora, quos paratos senserant, demonstraret. Tunc illa inquit: Partem vobis optimam reseruaui, & continuò quæ superfuerãt membra, retexit infantis. At illos repentè ingens horror inuasit, membra eorum digerere, & quasi animi duritię vox eorum est faucibus interclusa. Illa verò truci

vultus, & ipsis prædonibus truculentior, meus, inquit, est partus, meus est filius, meum est facinus: edite, nam ego prior edi, quẽ genui. Nolite vos effici aut matre religiosiores aut fœmina molliores. Quòd si vos pietas vincit, & meos execramini cibos: quæ iam talibus pasta sum, ego iterum his pascar. Post hæc illi territi contremẽtésque discesserunt, qui hunc solum ex omnibus facultatibus cibus miseræ matri reliquerunt.

Quòd quandoque punitur innocens, & nocens absoluitur.

CAPVT 29.

Rom. 11 NEmo se confidat expertem à pœna, qui se nouit immunẽ à culpa. Qui stat videat ne cadat. Nam sæpe innocens damnatur, & nocens absoluitur, pius pu-
Ioan. 12 nitur, honoratur impius. Iesus crucifigitur, & Barrabbas liberatur. Hodie vir quietus, inutilis, vir religiosus, hypocrita, vir simplex, fatuus reputatur. Deriditur enim iusti simplicitas Lampas contempta apud cogitationes diuitum.

De culpabili humanæ conuerſationis ingreſſu.

CAPVT I.

TRia maximè ſolent homines affectare, opes, voluptates, honores. De opibus praua, voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Hinc enim Ioannes Apoſtolus ait: 1.Ioan.2 Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt, quia quicquid eſt in mundo, eſt concupiſcentia carnis & concupiſcentia oculorum: & ſuperbia vitæ. Concupiſcentia carnis ad voluptates, concupiſcentia oculorum, ad opes, ſuperbia vitæ, pertinet ad honores. Opes generant cupiditatem, concupiſcentiam & auariciam. Voluptates pariunt gulam, & luxuriam. Honores nutriunt ſuperbiam.

De cupiditate.

CAPVT 2.

NIhil eſt igitur auaro ſceleſtius: & nihil iniquius, quàm amare pecuniã. Eccl. 10

ver

1. Tim. 6 Verbum est sapientis quod cõfirmat Apostolus dicens, Qui volunt diuites fieri: incidunt in tentationẽ, & in laqueum diaboli, & in desideria multa, & inutilia & nociua: quæ immergũt homines in infernum vel in interitum & perditionẽ. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Hæc sacrilegia committit & furta, rapinas exercet & prædas, bella gerit, & homicidia. Simoniacè vendit & emit. Inique petit & recipit. Iniustè negotiatur & fœcũdatur. Instat dolis, & imminet fraudibus. Dissoluit pactum & violat iuramentum. Corrumpit testimonium, & peruertit iudicium.

De iniquis muneribus.

CAPVT III.

Esaiæ 1. Consule prophetam Euangelicũ Esaiam: Omnes (inquit) diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo nõ iudicant, causa viduę nõ ingreditur ad eos. Non ipsi præcedunt retributiones: quia non iudicant amore iustitiæ, sed retributiones præcedunt ipsos quia iudicãt amore pecuniæ. Semper enim sequũtur largitionem vel promissionem, vel spem, & ideò pupillo nõ iudicant, à quo nihil largitur aut promittit, aut speratur. O principes,

cipes infideles, socij furum, quicunque diligitis munera sequimini retributiones nunquã excutietis manum à munere, nisi prius excludatis cupiditatẽ à pectore. De vobis inquit Propheta: Principes eius, quasi lupi rapientes prædã, & auarè sectã do lucra. Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebãt, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. Ecce dominus per Mosem præcepit in lege. Iudices & magistros consti tues in omnib' portis tuis, vt iudicẽt populũ iusto iudicio, nec in alterã partẽ declinẽt. Nõ accipies personã, nec munera: quia munera excæcãt oculos sapientum & mutãt verba iustorum. Sed iustè quod est prosequeris, & viues. Duo dicit iustũ & iustè, quidam enim iustè quod iustum est, alij quod iniustum est iniustè: rursum quidam iniustè quod iustum est: alij iustè, quod iustum est prosequuntur.

Ezec. 22

Deut. 16

De acceptatione personarum.

CAPVT IIII.

VAe vobis qui corrupti prece vel pretio: qui fracti amore vel odio dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, mortificantes animas: quę non moriuntur

Esaiæ 15

riuntur,& viuificantes animas quæ non viuunt. Vos enim non attenditis merita causarum,sed merita personarum:nõ vitam sed munera:nõ iustitiam , sed pecuniam:non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet,non quod lex sentiat, sed quod mẽs cupiat. Non inclinatis animã ad iustitiam sed iustitiã inclinatis ad animum:nõ vt quod liceat,hoc libeat,sed vt
Natth. 6 liceat hoc quod libet.Nũquã in vobis ita simplex est oculus , vt totũ corpus sit lucidum,sed aliquid semper admiscetis fermenti quo totam massam corrumpitis, Pauperum causam negligitis, diuitũ causam cum instantia promouetis.In illis rigorem ostenditis, cum istis ex mansuetudine dispensatis.Illos cum difficultate respicitis,istos fauore tractatis.Illos negligẽter auditis,istos subtiliter auscultatis. Clamat pauper & nullus exaudit:loqui-
Eccle. 13 tur diues &omnes applaudũt.Diues locutus est, & omnes tacuerunt? & verbũ illius vsque ad nubes perducent: pauper locutus est, & dicunt quis est hic? & si ostenderit subuertent illum. Clamat vim patiens, & nullus exaudit:vociferatur,& non est qui iudicet. Sed si fortè pauperum causam suscipitis, illos remissè fouetis , cum autem diuitum causam assumitis

mitis, Illos pertinaciter adiuuatis: pauperes despicitis diuites honoratis: isti reuerēter assurgitis, illos despicabiliter cōculcatis. Si introierit in conuentum vestrum vir anulum habēs aureum in veste candida, & pauper stolido habitu & intēdatis in eū, qui indutus est veste praeclara, & dixeritis ei, tu sede hic bene: pauperi verò dicatis, tu sta illic, aut sede sub scabello pedū meorum, nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationū iniquarū? De vobis em̄ & cōtra vos dicit propheta, Magnificati sunt, & ditati sunt, & incrassati, & impinguati causam pupilli nō dixerūt: & iudiciū pauperum non iudicauerunt. Sed in lege praecipitur? Nulla enim distantia personatū: ita paruum audietis: vt magnum. Non accipietis cuiuscunque personam: quia Dei iudicium est. Non enim est personarum acceptio apud Deum.

Iaco. 3 — Hie. 5 — Deut. 1 — Act. 10

De venditione iustitiae.

CAPVT V.

VOs autem non gratiam gratis datis: nec iustitiam iustè redditis: quia nisi venit, non prouenit: nec datur nisi vendatur. Saepe iustitiam tantùm differtis, quod

quod litigantibus plus, quàm totũ aufertis: quia maior est sumptus expensæ, quã fructus sententiæ. Quid autem poteritis
Matt. 10 illi in districto iudicio respondere, qui præcipit. Gratis accepistis gratis date: lucrum in arca, damnum in conscientia, pe-
Matt. 16 cuniam captatis, sed animam captiuatis. Verùm quid proficit homini, si mundum lucretur vniuersum, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit ho-
Psal. 48 mo commutationẽ pro anima sua? Frater fratrem nõ redimet: homo non dabit Deo placationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ: laborauit in æternum: & viuet in finẽ. Audite diuites quid
Iacob. 5 contra vos Iacobus Apostolus ait: Agite nũc diuites, plorate & vlulate in miseriis vestris quæ aduenient vobis, diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, vestimenta vestra tineis comesta sunt: aurũ & argentũ vestrũ æruginauit, & ærugo eorum erit vobis in testimonium. & manducabit carnes vestras, sicut ignis. Thesaurizastis vobis irã in nouissimis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerũt regiones vestras, quæ fundata est à vobis: clamat, & cla-
Matth. 9 mor ipsorũ in aures Domini Sabaoth introiuit. Propterea Veritas præcepit: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra,
vbi

vbi ærugo & tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur.

De insatiabili desiderio cupidorum.

CAPVT VI.

O Ignis inextinguibilis, cupiditas insatiabilis? Quis vnquã cupidus, primo fuit voto cõtentus? Cũ adipiscitur quod optauerat, desiderat ampliora, semper in habendis, non habitis finem constituit. In- Eccles.5 Pro.27
satiabilis est oculus cupidi & in parte ini quitatis non satiabitur. Auarus nõ implebitur pecunia & qui amat diuitias fructũ non capiet ex eis. Infernus & perditio nũquam replentur: similiter & oculi hominum insatiabiles. Sanguisugæ duæ filiæ sunt quæ dicunt, Affer. Nam

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Iuuenal.

Quare cupidus satiari non potest.

CAPVT VII.

VIs ô cupide scire quare semper es vacuus, cur nunquã impleris? Aduerte. Nõ est plena mẽsura tua, quæ quãtuncũque contineat adhuc capax est amplioris. Sed human' anim' capax est Dei: 1.Cor.6
quoniã qui adhæret Deo, vn' spiritus est cũ Deo. Quantúlibet ergo cõtineat, nunquàm est plenus, nisi Deũ habeat, cuius

ſemper eſt capax. ſi vis ergo ſatiari, deſinas eſſe cupid⁹: q̃a dũ cupid⁹ fueris ſatia

1. Corin. ri nõ poteris. Nõ eſt enim cõuentio lucis

Matth. ad tenebras, neq; Chriſti ad Belial quia nemo poteſt Deo ſeruire & mammonæ.

De falſo nomine diuitiarum.

CAPVT VIII.

O Falſa diuitiarum fœlicitas, quæ diuitem veraciter efficit filium infœlicẽ. Quid infœlicius quã opes mundi, quę diuitiæ nuncupantur? Oppoſita ſunt eſſe diuitem & egenum, at opes mundi non auferunt ſed afferunt egeſtatẽ. Magis enim

Eccleſ. 5 inquit Salomon, ſufficit modicum paupe ri, quã plurimũ diuiti, quia vbi multæ diuitiæ, ibi multi qui comedunt illas. Quot & quanti magnates indigeãt? ipſemet frequenter experior, opes itaque non faciũt hominem diuitem ſed egenum.

Exempla contra cupiditatem.

CAPVT IX.

Num. 22 QVã multos ſeduxit cupiditas? quã plures perdidit, auaritia? Balaam Aſella redarguit, quia captus cupiditate

Ioſu. 7 promiſſorum diſpoſuerit maledicere Iſraëli. Acham populus lapidauit, quia tulit

aurum

aurum & argentum de anathemate. Naboth interemptus, est, vt Acham eius vineam possideret, Giezi lepra percussus est quia petiit & recepit aurum & argentũ, & vestes sub nomine Hælisæi, Iudas laqueo se suspendit, quia vendidit & tradidit Christum. Ananiã & Saphiram subitanea mors extinxit, quia de pretio agri defraudauerunt Apostolos. Aedificauit Tyrus munitionem suam, & coaceruauit argentum quasi humum, & aurum quasi lutum platearum, sed ecce dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem eius, & hæc igni deuorabitur.

3. Reg.
4. Reg. 5.
Matt. 25.
Zach. 9.

De superflua solicitudine cupidorum.

CAPVT X.

CVr ad congregandũ quis instet, cum stare non possit ille, qui congregat? Nam quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquàm in eodẽ statu permanet. Cur multa desideret, cũ pauca sufficiant? Habentes, inquã victũ & vestitum his contenti simus. Cur necessaria cum multa solicitudine quærat, cũ ipsa sine magna difficultate se offert? Audi quid super hoc Veritas dicit: Nolite solliciti esse dicentes. Quid mãducabimus,

Iob 14.
I. Ti. 6.
Matth. 2.
Lucæ. 26.

matus eſt, forſitan non quia mortuus eſt, ſed eò potius quia mortuus ad vitæ miſerius reuocauit. Sciat [illegible] culpabiliter durum & durè culp[illegible],qui corporalẽ amici ſui mortem deplorat,& ſpiritualem animæ ſuæ mortẽ nõ deflet.

De ſubitis infortuniis.

CAPVT 25.

SVbitò cùm non ſuſpicatur infortuniũ accidit,calamitas irruit, morbus inuadit,mors intercidit, quam nullus euadit.Ergo ne glorieris in craſtinum igno-
Prou. 27 Eccle.3 rans quid ſuperuentura pariat dies. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aues comprehenduntur laqueo: ſic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis exemplo ſuperuenerint.

De innumerabilibus ſpeciebus ægritudinis.

CAPVT 26.

NOndum à ſeculis tot ægritudinum genera,tot paſſionum ſpecies,phyſicalis induſtria potuit indagare,quot humana fragilitas potuit tolerare. Tolerabilem dixerim intolerantiam morborũ, aut intolerabilem dixerim tolerantiam. Melius eſt,vtrunque coniunxerim.Nam intolerabile eſt propter paſſionis acerbitatem

tatem, & tolerabile propter patiendi necessitatem, de die in diem magis ac magis humana natura corrũpitur. Ita quòd plurima fuerunt olim experimenta salubria: quæ propter defectum ipsius hodie sunt mortifera. Senuit iam mundus vterque, scilicet macrocosmus, & micro cosmus, id est, maior mundus, & minor mundus. Et quanto prolixius vtriusque senectus producitur, tãtò deterius vtrisque natura perturbantur.

De diuersis generibus tormentorum.

CAPVT 27.

QVid dicam de miseris, qui per innumerabilia tormentorum genera puniuntur? Cæduntur fustibus, & gladiis iugulantur, cremantur flammis, & lapidibus obruuntur, discerpuntur vngulis, & patibulis suspenduntur, torquentur tygribus, & scorpionibus flagellantur, arctantur vinculis, & laqueis sugillantur, detruduntur carceribus, & ieiuniis macerantur, præcipitãtur, & submerguntur, excoriantur & distrahuntur, secantur & suffodiuntur. Qui ad mortem, ad mortem, qui ad gladium, ad gladium, qui ad famen ad famen, Hier. 13

& qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Crudele iudicium, immane supplicium, triste spectaculum, dantur in escam volatilibus cœli, bestiis terræ, & piscibus maris. Heu, heu, heu, miseræ matres, quę tam infelices genuistis filios.

De quodam horrendo facinore scilicet quòd quædam mulier comedit infantem suum.

CAPVT 21.

Li.7.c.13 ILlud igitur horribile facinus libet reminisci, quod Iosephus de Iudaica obsidione describit: Mulier quædam facultatibus & genere nobilis, cum cætera multitudine quæ confluxerant Hierosolymam, communem cum omnibus, obsidionis casum ferebat. Huius reliquas facultates, quas de domo in vrbem connexerat, tyranni penitus inuaserunt. Si quid verò relictum ex magnis opibus fuerat, quo victum quotidianum pertenuem duceret, irruentes per momenta satellites prædonum rapiebant, pro quo ingens labor mulierem ex indignatione quadam velut insania fatigabat, ita vt interdum prædones in necem sui maledictis & conuitiis instigaret. Verùm quum nec irritatus quisquam nec miseratus illam

Iam perimeret, & si quid fortè fuisset sibi quæsitum ab illa, id ab aliis quæreretur nec iam fieret vsque copia requirendi, fames autem dum visceribus insisteret ac medullis, & ad furorem iam famis inedia pungeretur, pessimis vsa est consiliis, & contra ipsa naturæ iura iam armatur. Erat enim ei sub vberibus paruulus filius quem ante oculos ferens, infelicis, inquit, matris es, O infelicior fili, nam in bello fame ac direptione prædonum, cui te reseruabo? Nam & si posset vita sperari, iugo tamen Romanæ seruitutis vrgeberis. Veni ergo, ô mi nate, esto matri cibus, prędonibus furor, seculis fabula, quę sola deerat cladibus Iudæorum. Et cùm hoc dixisset, protinus filium iugulauit, tunc deniqueigne apposito torret, medium quidem consumit, medium seruat obiectum. Et ecce statim prædones irruerunt ambustæ carni odore suscepto, mortem minantur, nisi cibos sine mora, quos paratos senserant, demonstraret. Tunc illa inquit: Partem vobis optimam reseruaui, & continuò quæ superfuerãt membra, retexit infantis. At illos repentè ingens horror inuasit, membra eorum digerere, & quasi animi duritię vox eorum est faucibus interclusa. Illa verò truci

vultus, & ipsis prædonibus truculentior, meus, inquit, est partus, meus est filius, meum est facinus: edite, nam ego prior edi, quē genui. Nolite vos effici aut mātre religiosiores aut fœmina molliores. Quòd si vos pietas vincit, & meos execramini cibos: quæ iam talibus pasta sum, ego iterum his pascar. Post hæc illi territi contremētésque discesserunt, qui hunc solum ex omnibus facultatibus cibus miseræ matri reliquerunt.

Quòd quandoque punitur innocens, & nocens absoluitur.

CAPVT 29.

Rom. 11 NEmo se confidat expertem à pœna, qui se nouit immunē à culpa. Qui stat videat ne cadat. Nam sæpe innocens damnatur, & nocens absoluitur, pius pu-
Ioan. 12 nitur, honoratur impius. Iesus crucifigitur, & Barrabbas liberatur. Hodie vir quietus, inutilis, vir religiosus, hypocrita, vir simplex, fatuus reputatur. Deriditur enim iusti simplicitas Lampas contempta apud cogitationes diuitum.

De culpabili humana conuersationis ingressu.

CAPVT I.

TRia maximè solent homines affectare, opes, voluptates, honores. De opibus praua, voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Hinc enim Ioannes Apostolus ait: 1. Ioan. 2
Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, quia quicquid est in mundo, est concupiscentia carnis & concupiscentia oculorum: & superbia vitæ. Concupiscentia carnis ad voluptates, concupiscentia oculorum, ad opes, superbia vitæ, pertinet ad honores. Opes generant cupiditatem, concupiscentiam & auariciam. Voluptates pariunt gulam, & luxuriam. Honores nutriunt superbiam.

De cupiditate.

CAPVT 2.

NIhil est igitur auaro scelestius: & nihil iniquius, quàm amare pecuniã. Eccl. 10

ver

1. Tim. 6 Verbum eſt ſapientis quod cõfirmat Apoſtolus dicens, Qui volunt diuites fieri: incidunt in tentationẽ, & in laqueum diaboli, & in deſideria multa, & inutilia & nociua: quæ immergũt homines in infernum vel in interitum & perditionẽ. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas. Hæc ſacrilegia committit & furta, rapinas exercet & prædas, bella gerit, & homicidia. Simoniacè vendit & emit. Inique petit & recipit. Iniuſtè negotiatur & fœcũdatur. Inſtat dolis, & imminet fraudibus. Diſſoluit pactum & violat iuramentum. Corrumpit teſtimonium, & peruertit iudicium.

De iniquis muneribus.

CAPVT III.

Eſaiæ 1. Conſule prophetam Euangelicũ Eſaiam: Omnes (inquit) diligunt munera, ſequuntur retributiones, pupillo nõ iudicant, cauſa viduę nõ ingreditur ad eos. Non ipſi præcedunt retributiones: quia non iudicant amore iuſtitiæ, ſed retributiones præcedunt ipſos quia iudicãt amore pecuniæ. Semper enim ſequũtur largitionem vel promiſſionem, vel ſpem, & ideò pupillo nõ iudicant, à quo nihil largitur aut promittitᶜ, aut ſperatur. O principes,

cipes infideles, socij furum, quicunque diligitis munera sequimini retributiones nunquā excutietis manum à munere, nisi prius excludatis cupiditatē à pectore. De vobis inquit Propheta: Principes eius, quasi lupi rapientes prædā, & auarè sectādo lucra. Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebāt, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. Ecce dominus per Mosem præcepit in lege. Iudices & magistros constitues in omnib' portis tuis, vt iudicēt populū iusto iudicio, nec in alterā partē declinēt. Nō accipies personā, nec munera: quia munera excæcāt oculos sapientum & mutāt verba iustorum. Sed iustè quod est prosequeris, & viues. Duo dicit iustū & iustè, quidam enim iustè quod iustum est, alij quod iniustum est iniustè: rursum quidam iniustè quod iustum est: alij iustè, quod iustum est prosequuntur.

Ezec. 21

Deut. 16

De acceptatione personarum.

CAPVT IIII.

VAe vobis qui corrupti prece vel pretio: qui fracti amore vel odio dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, mortificantes animas: quę non moriuntur

Esaiæ 15

riuntur,& viuificantes animas quæ non viuunt. Vos enim non attenditis merita causarum, sed merita personarum: nō vitam sed munera: nō iustitiam, sed pecuniam: non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet, non quod lex sentiat, sed quod mēs cupiat. Non inclinatis animā ad iustitiam sed iustitiā inclinatis ad animum: nō vt quod liceat, hoc libeat, sed vt
Natth. 6 liceat hoc quod libet. Nūquā in vobis ita simplex est oculus, vt totū corpus sit lucidum, sed aliquid semper admiscetis fermenti quo totam massam corrumpitis, Pauperum causam negligitis, diuitū causam cum instantia promouetis. In illis rigorem ostenditis, cum istis ex mansuetudine dispensatis. Illos cum difficultate respicitis, istos fauore tractatis. Illos neglige̅ter auditis, istos subtiliter auscultatis. Clamat pauper & nullus exaudit: loqui-
Eccle. 13 tur diues & omnes applaudūt. Diues locutus est, & omnes tacuerunt? & verbū illius vsque ad nubes perducent: pauper locutus est, & dicunt quis est hic? & si ostenderit subuertent illum. Clamát vim patiens, & nullus exaudit: vociferatur, & non est qui iudicet. Sed si fortè pauperum causam suscipitis, illos remisse fouetis, eum autem diuitum causam assu-

mitis

mitis, Illos pertinaciter adiuuatis: pauperes despicitis diuites honoratis: isti reuerēter assurgitis, illos despicabiliter cōculcatis. Si introierit in conuentum vestrum vir anulum habēs aureum in veste candida, & pauper stolido habitu & intē datis in eū, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei, tu sede hic bene: pauperi verò dicatis, tu sta illic, aut sede sub scabello pedū meorum, nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationū iniquarū? De vobis em̄ & cōtra vos dicit propheta, Magnificati sunt, & ditati sunt, & incrassati, & impinguati causam pupilli nō dixerūt: & iudiciū pauperum non iudicauerunt. Sed in lege præcipitur? Nulla enim distantia personarū: ita paruum audietis: vt magnum. Non accipietis cuiuscunque personam: quia Dei iudicium est. Non enim est personarum acceptio apud Deum.

Iaco. 3 · Hie. 5 · Deut. 1 · Act. 10

De venditione iustitiæ.

CAPVT V.

VOs autem non gratiam gratis datis: nec iustitiam iustè redditis: quia nisi venit, non prouenit: nec datur nisi vendatur. Sæpe iustitiam tantùm differtis,

quod

quod litigantibus plus, quàm totũ aufertis: quia maior eſt ſumptus expenſæ, quã fructus ſententiæ. Quid autem poteritis
Matt.10 illi in diſtricto iudicio reſpondere, qui præcipit. Gratis accepiſtis gratis date: lucrum in arca, damnum in conſcientia, pe-
Matt. 16 cuniam captatis, ſed animam captiuatis. Verùm quid proficit homini, ſi mundum lucretur vniuerſum, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit ho-
Pſal.48 mo commutationẽ pro anima ſua? Frater fratrem nõ redimet: homo non dabit Deo placationem ſuam, nec pretium redemptionis animæ ſuæ: laborauit in æternum: & viuet in finẽ. Audite diuites quid
Iacob.5 contra vos Iacobus Apoſtolus ait: Agite nũc diuites, plorate & vlulate in miſeriis veſtris quæ aduenient vobis, diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, veſtimenta veſtra tineis comeſta ſunt: aurũ & argentũ veſtrũ æruginauit, & ærugo eorum erit vobis in teſtimonium. & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis irã in nouiſſimis diebus. Ecce merces operariorum qui meſſuerũt regiones veſtras, quæ fundata eſt à vobis: clamat, & cla-
Matth.9 mor ipſorũ in aures Domini Sabaoth introiuit. Propterea Veritas præcepit: Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra,

vbi

vbi ærugo & tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur.

De insatiabili desiderio cupidorum.

CAPVT VI.

O Ignis inextinguibilis, cupiditas insatiabilis? Quis vnquã cupidus, primò fuit voto cõtentus; Cũ adipiscitur quod optauerat, desiderat ampliora, semper in Ecclesf.5
habendis, non habitis finem constituit. In Pro.27
satiabilis est oculus cupidi & in partẽ iniquitatis non satiabitur. Auarus nõ implebitur pecunia & qui amat diuitias fructũ non capiet ex eis. Infernus & perditio nũquam replentur: similiter & oculi hominum insatiabiles. Sanguisugæ duæ filiæ sunt quæ dicunt, Affer. Nam

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Iuuenal.

Quare cupidus satiari non potest.

CAPVT VII.

VIs ô cupide scire quare semper es vacuus, cur nunquã impleris? Aduerte. Nõ est plena mẽsura tua, quæ quãtuncũque contineat adhuc capax est amplioris. Sed human' anim' capax est Dei: 1.Cor.6
quoniã qui adhæret Deo, vn' spiritus est cũ Deo. Quantũlibet ergo cõtineat, nunquàm est plenus, nisi Deũ habeat, cuius

ſemper eſt capax. ſi vis ergo ſatiari, deſinas eſſe cupid⁹: q̃a dũ cupid⁹ fueris, ſatiari nõ poteris. Nõ eſt enim cõuentio lucis
1.Corin. ad tenebras, neq; Chriſti ad Belial quia
Matth. nemo poteſt Deo ſeruire & mammonæ.

De falſo nomine diuitiarum.

CAPVT VIII.

O Falſa diuitiarum fœlicitas, quæ diuitem veraciter efficit filium infœlicẽ. Quid infœlicius quũ opes mundi, quę diuitiæ nuncupantur? Oppoſita ſunt eſſe diuitem & egenum, at opes mundi non auferunt ſed afferunt egeſtatẽ. Magis enim
Eccleſ. 5 inquit Salomon, ſufficit modicum pauperi, quã plurimũ diuiti, quia vbi multæ diuitiæ, ibi multi qui comedunt illas. Quot & quanti magnates indigeãt? ipſemet frequenter experior, opes itaque non faciũt hominem diuitem ſed egenum.

Exempla contra cupiditatem.

CAPVT IX.

Num. 22 QVã multos ſeduxit cupiditas? quã plures perdidit, auaritia? Balaam Aſella redarguit, quia captus cupiditate
Ioſu. 7 promiſſorum diſpoſuerit maledicere Iſraëli. Acham populus lapidauit, quia tulit

aurum

aurum & argentum de anathemate. Naboth interemptus,est, vt Acham eius vineam possideret, Giezi lepra percussus est quia petiit & recepit aurum & argentũ, & vestes sub nomine Hælisæi, Iudas laqueo se suspendit, quia vendidit & tradidit Christum. Ananiã & Saphiram subitanea mors extinxit, quia de pretio agri defraudauerunt Apostolos. Aedificauit Tyrus munitionem suam, & coaceruauit argentum quasi humum, & aurum quasi lutum platearum, sed ecce dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem eius, & hæc igni deuorabitur. 3.Reg. 4.Reg.5. Matt. 25. Zach.9.

De superflua solicitudine cupidorum.

CAPVT X.

CVr ad congregandũ quis instet, cum stare non possit ille, qui congregat? Nam quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquàm in eodẽ statu permanet. Cur multa desideret, cũ pauca sufficiant? Habentes, inquã victũ & vestitum his contenti simus. Cur necessaria cum multa solicitudine quærat, cũ ipsa sine magna difficultate se offert? Audi quid super hoc Veritas dicit: Nolite solliciti esse dicentes. Quid mãducabimus, Iob 14. I.Ti.6 Matth. 2. Lucæ.26.

Matth. 6 aut quid bibem⁹, aut quo operiemur? Scit
enim Pater vester cœlestis, quia his omni
bus indigetis. Quærite ergo primùm re-
Psal. 36 gnũ Dei, & hæc omnia adiicietur vobis.
Nunquàm enim vidi iustum derelictum,
nec semen eius quærens panem.

De auaritia.

CAPVT XI.

Horat. Tantalus sitit in vndis, & auar⁹ eget in opib⁹: cui tãti est, q̀ habet, quãti est, quod nõ habet, quia nunquàm vtitur acquisitis, sed semper inhiat acquirẽdis. Salomon: Est quasi diues cùm nihil habeat, & est quasi pauper, cùm in multis di
Prou. 13 uitiis sit. Auarus & infernus vterq; comedit, & non digerit, recipit & non reddit. Auarus nec patiẽtibus cõpatitur, nec miseris subuenit vel miseretur, sed offendit Deum, offendit seipsum, offendit proximum. Nam Deo retinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit oportuna. Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis. Viro cupido & tenacissimo sine ratione est substantia, & homini liuido ad quid aurum? Qui sibi nequã est quo-
Eccle. 14 modo bonus aliis erit? Et non iucũdabi-
1. Ioan. 5 tur in bonis suis. Qui habet substãtiã huius mundi, & videt fratrem suũ necessita-

tem

tem habere & claudit viſcera ſua ab eo, quomodò charitas Dei manet in eo? Nõ enim proximũ ſuũ diligit, ſicut ſeipſum quem inedia perimit & egeſtate conſumit. Neque Deũ diligit ſuper omnia, qui præfert aurum & præponit argentum.

Cur auaritia ſit ſeruitus idolorum.

CAPVT XII.

REctè definit Apoſtolus, Auaritia, eſt ſeruitus idolorum. Sicut enim idolatra ſeruit ſimulachro, ſic & auarus theſauro. Nam ille cultum idolatriæ diligẽter amplificat, & iſte cumulum pecuniæ libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit ſimulachrum, & iſte cum omni cura cuſtodit theſaurũ. Ille ſpem ponit in idolatria, & iſte ſpem cuſtodit in pecunia. Ille timet mutilare ſimulachrũ, & iſte timet minuere theſaurum. Epheſ. 3

De proprietatibus auari.

CAPVT XIII.

AVarus ad petendum prõptus, ad dandum tardus, ad negandũ frontoſus. Si quid expendit, totũ amittit, triſtis, querulus & moroſus, ſolicitus, ſuſpirat, & anxiatur, dubius habet, inuitus expedit. Magnificat datum, ſed vilificat dandum: dat

vt lucretur sed nō lucratur, vt det: largus in alieno, sed parcus in proprio. Gulā euacuat, vt arcam impleat, corpus extenuat, vt lucrū extendat. Manū habet ad dandū
Eccl. 40 collectam, sed ad recipiendū porrectam. Porrò substātiæ iniustorum, sicut fluuius siccabūtur, quia qui malè cōgregat, citò dispergat. Iustū iudicium, vt quę de malo proueniunt, ad malū perueniāt: nec accedat ad bonum quod non procedit ex bono. Auarus ergo damnationem habet vitæ quæ nunc est & futuræ.

De iniqua possessione diuitiarum. CAPVT XIIII.

Eccles. 8 VErum est ergo quod Sapiens protestatur: multos perdidit aurum & ar-
Ibidē 31
Psalm. 71 gentum. Qui aurum diligit, non iustificabitur. Væ illis, qui sectantur illud. Ecce, ipsi peccatores & abundantes in hoc seculo, obtinuerunt diuitias. Hinc Veritas
Matt. 10 ipsa pręcipiebat Apostolis: Nolite possidere aurū, neque argentū, neque pecuniam in zonis vestris, quia sicut camelus nō po
Ibidē 7 test introire per foramen acus: ita diffici
Actu. 3 le est diuitē intrare in regnum cœlorum.
Esaiæ. 5 Arcta est enim via, & angusta porta, quę
Ibidē 2 ducit ad vitam, Apostolus ergo secutus
Ibidē 67 regulā Veritatis, aiebat: Argentum & aurum

rum nō eſt mihi. Væ ergo vobis, qui coniungitis domū ad domū, & agrū agro copulati vſque ad terminum loci. Repleta eſt terra argento & auro, & non eſt finis theſaurorum eius. Propter iniquitatem auaritiæ eius, iratus ſum, & percuſſi eum.

De licitis opibus.

CAPVT XV.

CAeterum Abraham diues fuit, & Iob locuples, Dauid opulentus, & tamen Gene. 15
de Abraham inquit ſcriptura: Quia credi Iob. 5
dit Deo, & reputatū eſt illi ad iuſtitiam. 2. Reg. 2
Et de Iob: quia nō erat ei ſimilis in terra, 2. Cor. 6
vir ſimplex & rectus, ac timēs Deum, recedēs à malo, de Dauid autem: quia Dominus inuenit virū ſecundum cor ſuum. At illi fuerunt quaſi nihil habētes, & om
nia poſſidentes: iuxta illud prophetæ Di- Pſal. 33
uitię ſi affluant, nolite cor apponere, Nos autē ſumus omnia poſſidētes, quaſi nihil habentes, ſecundum illud Pſalmiſtæ: Diuites eguerūt & eſurierūt. Facilius enim inuenies, qui diligit diuitias, & non habeat, quàm qui habeat, & non diligat. Quia difficile eſt eſſe in igne, & nō ardere: difficilius eſt poſſidere diuitias: & non diligere. Audi prophetam Hieremiam. A minore vſque ad maiorē, omnes aua-

ritiæ ſtudent, & à propheta vſque ad ſacerdotem, cuncti faciunt dolum.

De incertitudine diuitiarum.
CAP. XVI.

OMnis cupidus contra naturam nititur, & molitũ. Natura enim adducit
Luc.12 pauperem in mundum: natura pauperem reducit à mundo. Nudũ eum nanque terra ſuſcepit: nudum etiam eum ſuſcipiet. Cupidus autẽ cupit, & curat fieri diues in mundo. Deſtruam, inquit, horrea mea, & maiora faciam, & illic congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & omnia bona
Pſal.39 mea. Sed dictum eſt ei, O ſtulte, hac no-
Pſal.38 cte repetetur anima tua à te: quæ autem
Iob 3 paraſti cuius erunt? Theſaurizas, & igno-
Pſal.48 ras, cui congreges. Dormierũt enim ſomnum ſuũ, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis: Diues cum dormierit, nihil ſecum afferet, aperiet loculos ſuos, & nihil inueniet. Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cum morietur, nõ accipiet hæc omnia neque ſimul cũ eo deſcendet gloria domus eius: ſed relinquet alienis diuitias ſuas, & ſepulchra eorum domus eorum in æternum. Hinc etiam ſapiens atteſta

testatur. Qui aceruat ex non suo iniustè, & alius congregabit,& in bonis suis alius luxuriabitur. Pro dolor, quem habebat hostem dimittit hæredem.

De Gula.

CAP. XVII.

INitium vitæ hominis,aqua & panis,& vestimentũ,& domus, protegẽs turpi- Eccle.14
tudinem. Nunc autem gulosis non suffi-
ciunt fructus arborum, non genera legu Eccle.1
minum,non radices herbarũ, non pisces maris,non bestiæ terræ,nõ aues cœli:sed quæruntur pigmenta cõparantur aromata,& nutriũtur altilia.Capiũtur ob escam quæ studiosè coquuntur arte coquorum quæ lautè parantur officio ministrorum. Alius confundit & collat, alius cõfundit & conficit,& substantiam cõuertit in accidens:naturam mutat in artem,vt saturi tas transeat in esuriem,vt fastiditũ reuocet appetitum ad irrigandam gulam:non ad sustentandam naturã: non ad necessitatem supplendam sed ad auiditatem explendam. Cæterùm tam breuis est gulæ voluptas, vt spacio loci sic vix quatuor digitorũ,spatio temporis,vix sit totidem momentorum. Cõtemnitur mediocritas & superfluitas affectatur, in diuersitate

ſaporum,in varietate ciborum. Auiditas neſcit modum, & varietas excedit menſuram: ſed mens grauatur, & ſtomachus turbatur, ſenſus opprimitur in illis. Inde non ſalus & ſanitas, ſed morbus & mors.
Eccle.37 Audi ſuper hoc ſentētiam Sapientis, Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te offendas ſuper omnem eſcam: in mul-
2. Cor. 6 tis enim eſcis erit infirmitas, & propter crapulam vini, multi perierunt. Eſca ventri, & venter eſcis. Deus autem & hunc & hanc deſtruet

Exempla contra gulam.

CAPVT XVIII.

GVla carum tributum exigit, ſed viliſſimum reddit: quia quantò ſunt delicatiora cibaria, tanto fœtidiora ſunt ſtercora. Turpius egerit, qui turpiter ingerit, ſuperius & inferius horribilem flatum exprimēs, & abominabilem ſonum
Geneſ. 3 emittens. Gula paradiſum clauſit, primo
23.& 40 genita Eſau vendidit ſuſpendit piſtorem,
Narç.6 decollauit Baptiſtam. Nabuzardan prin-
4.Reg.8 ceps coquorum templum incendit, &
Dani.3 Hieruſalem euertit. Balthaſar in conui-
Exod. 23 uio manum contra parietem ſcribentem
Pſal. 77 aſpexit. Mane, Thecel, Phares, & eadem
Thren.4 nocte interfectus eſt à Chaldeis. Sedit

populus

populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere, sed adhuc erant escæ eorũ in ore ipsorũ, & ira Dei ascendit super eos. Qui vescebantur voluptuosè interierunt in viis. Diues ille, qui epulabatͬ quotidie splendidè, sepultus est in inferno. Luc. 16

De ebrietate.

CAPVT XIX.

QVid turpius ebrioso? cui fœtor in ore, tremor in corpore: qui promittit multa prodit occulta: cuius mens alienatur, facies transformatur? Nullum enim secretum, vbi regnat ebrietas. Horatius.

Fœcundi calices quem non fecere disertum. Prou. 31

Poriò non sufficit vinum non sicera, non Horat. ceruisia, sed studiosè conficitur mulsum, sirupus, claretũ labore multo, solicitudine magna, sumptu non modico, sed inde contentiones, & rixæ, lites & iurgia. Vinũ enim multũ potũ, vt ait Sapiens, irritationẽ & iram, & ruinã multã facit: fornicationes ex eo sunt, fornicatio, & vinum, Eccle. 31 & ebrietas auferunt cor. Propterea dicit Oseę. 4 Apostolus, Nolite inebriari vino, in quo Ephe. 5 est luxuria. Et Salomõ: Luxuriosa res vi- Prou. 30 nũ, & tumultuosa ebrietas. Filij Rechab, Hier. 35 & filius Zacharię vinum & siceră, & om- Lucæ 1 ne quod inebriare poterat, non biberunt.

Exem

Exempla contra ebrietatem.

CAPVT XX.

EBrietas enim verenda nudauit, ince-
Ge. 9. 10 stum commisit, filium regis occidit,
2. reg. 13 principem exercitus iugulauit. Verùm er
Iudit. 13 go est, quod Salomon ait Prouerb. xxiij.
Pro. 23 Vacantes potibus, & dantes symbola cō-
Esaiæ 13 sumentur. Esa. in v. ca. Væ qui consurgitis
mane ad ebrietatem faciendam & potan
dum vsque ad vesperam: vt vino æstue-
Esaiæ 22 tis. Cithara & lyra, & tympanum, & tibia,
& vinum in conuiuiis vestris. Vę qui po-
tentes estis ad bibendum vinum in con-
uiuiis, & viri fortes ad miscendam ebrie
tatem. Ecce gaudium & lætitia occide-
re vitulos, & iugulare arietes, comedere
carnes & bibere vinum. Comedamus &
bibamus: cras enim moriemur. Et reue-
lata est in aurib⁹ meis vox Domini exer-
Esaiæ 28 cituum. Si dimittetur hæc iniquitas vo-
bis, moriamini. Væ coronæ superbiæ e-
briis. Effraim Sacerdos & propheta ne-
scierunt: præ ebrietate absorpti sunt à vi-
no, nescierunt videntem: & ignorauerũt
iudicium. Prõ pudor cùm ad annuntian-
dam Euangelicam lectionem à quodam
presbytero, benedictio peteretur, hester-
nam crapulam & nocturnam ebrietatem
cru-

eructans, fertur alta voce dixiſſe: Potum ſeruorum benedicat rex Angelorum.

De luxuria.

CAPVT XX.

POrrò turpis mater filiam generat turpiorem. Iuſtum eſt enim, vt qui in ſordib' eſt, ſordeſcat & adhuc: Omnes enim adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus à coquente. Cœperunt principes furere à vino. Venter enim opipare ſatur libenter Venerem amplexatur. O extrema libidinis turpitudo, quæ non ſolum mentem effœminat, ſed etiam corpus eneruat: nõ ſolùm maculat animam, ſed fœdat perſonam! Omne enim peccatũ, quod facit homo, extra ſuum corpus eſt: qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat. Semper illam præcedunt ardor & petulantia, ſemper comitantur fœtor & immunditia, ſequuntur ſemper dolor & pœnitentia. Fauus enim, inquit Salomon, diſtillãs, labia meretricis: & nitidius oleo guttur eius. Nouiſſima autem illius amara, ſicut abſinthium, & lingua eius acuta, quaſi gladius anceps.

Apo.22 Oſe.7 1. Cor. 6 Prouer.5

De generalitate luxuriæ.

CAP

CAPVT XXII.

FAmiliaris est inimicus habitans non procul, sed propè: nõ exterius: sed interius. Nam virtus eius in lumbis eius, &
Iob.40 fortitudo eius in vmbilico ventris eius. Nunquàm fugatur, nisi cum fugitur, nũquàm mactatur, nisi cùm maceratur. Ad causam exigit libertatem & abundantiã: sed requirit ad effectum, facultatum adiacentiam. Hęc omnem ætatem corrumpit, omnem sexum confundit, omnem ordinem soluit, omnem gradum peruertit. Inuadit enim senes & iuuenes, mares & fœminas, prudentes & simplices, superiores & inferiores, ad extremã generationẽ etiam Sacerdotes, qui nocte Venerem amplexantur, mane verò virginem venerãtur. Turpe dictu, sed turpissimum actu: dici liceat, quod agi non libeat. Nocte filiũ Veneris agitãt in cubilibus, manè verò filium virginis offerunt in altari.

De diuersis speciebus luxuriæ, & pœnis earum.

CAPVT XXIII.

QVis multiplices species huius sufficiẽter valet explicare? Hęc enim
Gene.19 Pentapolim cũ adiacente regione
Ibib. 34 subuertit. Si Sodomitas, si Sychẽ cum po-
Ibid.38 pulo

pulo interemit, si raptores Dinæ, Her, & Onam filios Iuda percussit, si immundos Iudæum, & Madianitidem pugione transfodit, si fornicatores tribus Beniamin pro vxore Leuitæ deleuit, si adulteros filios Heli sacerdotes in bello prostrauit, Amon in conuiuio interfecit, si stupratores quæras, sacrilegos & incestuosos. Hęc deniq; Vriam occidit, presbyteros lapidauit, Ruben maledixit, Sãsonem seduxit, Salomoné peruertit. Verũ est ergo, quod legitur: propter speciẽ multi periérũt. Nam vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos. Hæc multũ vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea, viæ inferi domus eius penetrantes in interiora mortis. Hæc vires eneruat sensus diminuit, dies consumit, opes effundit.

num.25
Iudi. 19. & 20
1.Reg. 2 & 4
Ibid. 11
Dani.13
Gen. 35 & 49
Iudi.16
3.Reg. 11
Eccles. 9 & 19
Prou. 7.

De coitu contra naturam.

CAPVT XXIIII.

HAec ignominiosam morphosim operatur: quam tamen Apostolus cõfundit nominare. Propterea, inquit, tradidit eos Deus in passiones ignominiæ. Nã fœminæ eorũ cõmutauerunt naturalẽ vsum in eũ, qui est cõtra naturã. Similiter & masculi, relicto naturali vsu fœminæ exar-

Rom.1

ferunt in concupiſcentiis ſuis,inuicē maſculi in maſculos turpitudinem operantes. Quid autem hāc turpitudinem operantibus turpius? Quid hoc crimine criminoſius? in lege enim quaſi paria coniunguntur concubitus maris cum maſculo, & coitus hominis cum iumento.
Leuit. 15 Sic enim legitur in leuitico: Cum maſculo non commiſceberis coitu fœmineo: quia abominatio eſt: cum omni pecore nō coibis,nec maculaberis cum eo. Vtrique par pœna ſubſcribitur: Qui dormie-
Ibid. 8 rit,inquit, cum maſculo coitu fœmineo: vtrique operati ſunt nefas: morte moriatur, pecus quoque occidite. Qui habet aures audiat: imò, qui deſipit, reſipiſcat.

De pœna huius ſceleris.

CAPVT XXV.

POena docuit,quid hæc culpa promeruit. Pluit enim Dn̄s ſuper Sodomā &
Gene. 18 Gomorrhā ſulphur & ignē à Dn̄o de cœlo. Noluit enim Domin' cuiquā angelorū vel hominū executionē hui' pœnę cōmittere,ſed ſibiipſi vindictā huius ſceleris reſeruauit,ſecūdum illud: Mea eſt vltio,& ego retribuā. Et ideò pluit Dominus à domino videlicet à ſeipſo,nō imbrē vel rorē ſed ſulphur & ignē ſuper ardorē libidinis,quaten' pœna ſimilis eſſet culpę. Nec mi-

misisse dicitur, sed pluisse: quatenus ipso verbo magnitudinem & abundantiā pœnæ notaret. Nemini pepercit oculus eius, sed omnes simul extinxit. Vxorē quoque Loth, quia retrò respexit, in statuam salis mutauit: nec solùm vrbes, sed omnes circa regiones in valle mortuum & vallem salinariam conuertit. Horrendū est enim incidere in manus Dei viuentis, qui quātò maiorem suæ longanimitatis exhibet patientiam, tantò duriorem suæ seueritatis infert vindictam. Heb. 10

De ambitioso.

CAPVT 26.

OPes vtique cupidus cōgregat, & auarus coaceruat. Voluptates gulosus degustat, & luxuriosus exercet. Honores ambitiosus affectat, & superbus extollit. Ambitiosus autem semper est pauidus, semper attētus, de quid dicat vel faciat, quod in oculis hominum valeat displicere. Humilitatem simulat, honestatē mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatē ostendit, subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinat, frequentat curias, visitat optimates adsurgit & amplexatur, applaudit & adulatur: bene nouit illud poëticum:

Et si nullus erit puluis: tamen excute vllum. Ouidius

Promptus & feruidus vbi placere cognouit: remissus & tepidus, vbi putauerit displicere. Improbat mala: detestatur iniqua: alia cum aliis probat & improbat, vt iudicetur idoneus, vt reputetur acceptus, vt laudetur ab hominibus, vt à singulis approbetur, Et ecce graue intra se sustinet pugnã, difficilémque conflictũ, dum iniquitas pulsat animũ, & ambitio cõtinet manum, & quod illa suggerit faciendũ, hæc fieri non permittit. Colludũt tamẽ adinuicem mater & filia: iniquitas, & ambitio, nã mater in aperto subsistit, & filia in occulto non resistit. Hæc enim vendicat sibi publicum, illa secretũ. Ambitiosus ergo libenter agit de principatu, quem ambit, & dicit: O quando principabitur ille qui seuerus sit in iustitia, pius in misericordia, qui non declinet amore vel odio, qui non corrũpatur prece, pretio, qui credat fidelibus, & acquiescat supplicibus, qui sit humilis & benignus, largus & mansuetus, constans, sapiens, patiens & astutus.

De nimia concupiscentia ambitiosorum.

CAPVT 27.

SI forsan hac antè nõ proficit, recurrit ad aliã, aduocat Simonẽ, & accedit ad Giezi: per hũc ab illo nititur em[illegible]e, quod

per

per se non prævalet obtinere, supplicat & promittit, offert, & tribuit. Prô pudor gratiam, quã gratis adipisci nequit, Nec desistit adhuc, sed instat & inuadit violẽter honorẽ, & impudẽter arripit dignitatem, amicorũ suffragio, præsidio ꝓpinquorũ, tantóq; dãnationis inflãmatur ardore, tãta libidine præsidẽdi, vt nec schisma abhorreat, scandalũ nõ formidet: sed Giezi lepra percussit, & Simõ periit cũ pecunia, Chore autẽ cum cõplicibus ignis assumpsit, & Dathan & Abiron terra viuos absorbuit. Nullus itaque sibi honorẽ adsumat, nisi qui vocatur à Deo, tãquã Aarõ. 4. Reg. 5 Actu. 8 Num. 16 Hebr. 5

De ambitioso exemplum.

CAPVT 25.

Liquidum ambitionis exemplum reperitur in Absalone, qui cum aspiraret ad regnum, fecit sibi currus & equites, & viros, qui præcederent eum, & manè consurgens Absalon stabat iuxta introitum portæ, & omnem virumqui habebat negotium, vt veniret ad regis iudicium, vocabat ad se, & dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui respondit: Ex vna tribu Israël ego sum seruus tuus. Respondebat ei Absalon: Videntur mihi sermones tui iusti & boni, sed non est, qui te audiat, constitutus à rege dicebat & Ab- 2. Reg. 5

salon. Quis me constituat iudicẽ super terrã, vt ad me veniãt omnes, qui habent negotium, vt ad iustũ iudicem? Sed cùm accederet ad eum homo quidam, & salutaret eum, extendebat manum suã: & apprehendens eum, osculabatur, faciebátque hæc omni Israël, qui veniebant ad iudicium, vt audirentur à rege, & sollicitabat corda virorũ Israël. Cúmque abisset Absalon in Ebron, misit exploratores in vniuersis tribus Israël dicentes: Statim vt audieritis clangores buccinæ, dicite: Regnauit Absalon in Ebron: & facta est coniuratio valida, & populus cõcurrens augebatur cum Absalone.

De breui & misera vita magnatum.

CAPVT 29.

SEd esto, quòd sublimetur in altũ, proueharur ad summum, statim curę succrescunt, solicitudines cumulantur, extenduntur ieiunia, vigiliæ producuntur, ex quibus natura corrumpitur, spiritus infirmatur. Corrumpitur somnus, amittitur appetitus, debilitatur virtus, attenuatur corpus; & sic in seipso deficiens non dimidiat dies suos: sed miserabilem vitã miserabiliori fine concludit. Verum est illud poëticum: In se magna ruunt, summísque negatum est stare diu: tolluntur

altũ vt lapſu grauiore ruant. Verius autem iſtud propheticum. Vidi impium ſuperexaltatum & eleuatum ſicut Cedros libani: tranſiui enim, & ecce nõ erat, qui eum cognoſceret: quæſiui eum, & nõ eſt inuentus locus eius: antè quàm dies eius impleantur, peribit. Lætetur quaſi vinea in primo flore, botrus eius, & ſicut oliua ducens florem. Audi ſuper hoc ſententiam Sapientis: Omnis potentatus, breuis vita. Pſal. 36 Eccl. 10

De diuerſis proprietatibus ſuperborum.

CAPVT 10.

STatim autem vt ambitioſus eſt promotus ad honorem in ſuperbiã extollitur, & in iactantiam effrænatur, nec curat prodeſſe ſed gloriatur præeſſe: præſumit ſe meliorem, quia creuit in ſuperiorem. At bonum facit non gradus ſed virtus: non dignitas, ſed honeſtas. Priores dedignatur amicos: notos ignorat heſternos, comites contemnit antiquos, vultum auertit, viſum extollit, ceruicẽ erigit, factũ oſtendit, grandia loquitur, ſublimia meditatur. Subeſſe nõ patitur, pręeſſe molitur, pręlatis infeſtus, ſubditis oneroſus. Moleſta nõ ſuffert, cõcepta non differt, præceps & audax, glorioſus & arrogans, grauis & importunus.

De superbia & casu Luciferi.

CAPVT 31.

O Superbia cunctis importabilis, & odiosa, inter omnia vitia tu semper es prima, tu semper es vltima. Nã omne
Sapien.3 peccatum te accedente cõmittitur & te
Eccle.10 recedente dimittitur. Scriptum est enim: Initiũ omnis peccati, est superbia. Primo genita, mors. Hæc enim inter ipsa rerum primordia creaturam contra Creatorem erexit. Angelum contra Deum: sed cum absque mora deiecit: quoniam in veritate nõ stetit ab innocentia in peccatum, à delitiis in miserias; à cœlo empyreo in
Esaiæ 14 aërem caliginosum. Audi prophetam: Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo: In cœlum ascendã, & super astra Dei exaltabo solium meum: sedebo in monte testamẽti in lateribus Aquilonis, & ascẽ-
Ezec .28 dam super altitudinem nubiũ: similis ero Altissimo. Tu signaculum similitudinis, plenum sapientia, & perfectus decore in delitiis paradisi Dei fuisti. Omnis lapis protiosus, vestimẽtum tuum, Sardius, To pazius, & Iaspis Chrysolitus, Onyx & Be rillus, Carbunculus, Saphyrus, Smaragdus, Aurum, opus decoris tuĩ & foramina

na tua in die, qua conditus es, præparata sunt. Tu Cherub extentus & protegens, & posui te in monte sancto Dei. In medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis, à die cōditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te, Peccasti, & ieci te de monte Dei. Eleuatū est cor meum in decore tuo: & in terram proieci te. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei. Abietes non æquauerunt ad summitatem eius, & platani non fuerunt æquales frondibus eius. Omne lignū paradisi non est assimilatum ei & pulchritudini eius: quoniam speciosum feci eum, & multis condensísque frondibus. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Ipse est draco magnus, rufus habens capita septem: & cornua decem: & in capitibus suis diademata septem, cuius cauda trahebat tertiam partem stellarum cœli, & misit illas in terram: & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Satanas, qui seduxit vniuersum orbem, & proiectus est in terram: & angeli eius cum eo missi sunt. De quo Veritas ait: Vidi Satanam quasi fulgur de cœlo cadentem: Nam omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.

Ezec. 28
Iob 42
Apoc. 12
Lucæ 10
Ibidē 14

De arrogantia hominum.

CAPVT 32.

O Superba præſumptio,& præſumptuoſa ſuperbia, quæ non tantùm angelos Deo voluiſti adæquare, ſed etiã homines præſumpſiſti deificare! Porrò quos erexit, depreſſit,& quos exaltauit, humiliauit, Hinc ait Dominus ad prophetam. Fili hominis dic principi Tyri, hæc dicit dominus Deus, eò quòd eleuatũ eſt cor tuum quaſi cor Dei & dixiſti: Deus ego ſum, cùm ſis homo,& non Deus: idcirco ego adducam ſuper te robuſtiſſimos gentium & interficiam te, & morieris in interitu occiſorũ. Nabuchodonoſor: quia potentiam ſuam iactauit ſuperbè, & ait: Nonne hæc eſt Babylon, quã ædificaui in domo regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cũ adhuc ſermo eſſet in ore regis, vox de cœlo ruit:
Danie. 4 Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex, regnũ tuum tranſiuit à te:& ab hominibus eiiciã te:& cũ feris & beſtiis erit habitatio tua, fœnũ quaſi bos comedes,& ſeptẽ tẽpora mutabuntur ſuper te donec ſcias, quòd Excelſus dominetur in regno hominũ & cuicũque voluerit det illud. Eadẽ hora ſermo cõpletus eſt ſuper Nabuchodonoſor. Verum eſt ergo, quòd dicitur in

Psalmo: Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insi- Psal.48
pictibus, & similis factus est illis. Super-
bia turrem euertit, & linguam confudit, Gene.11
prostrauit Goliam, & suspẽdit Aman, in- 1.Re.17
terfecit Nichanorem & peremit Antio- Hest.7
chũ, Pharaonẽ submersit, & Sennache- 2.Ma. 15
rib interemit: Holofernis caput amputa- Iudi.6
uit. Sedes ducum superborum destruxit 2. Mac.9
Deus, & radices gentium superbarũ are-
fecit.

De abominatione superbiæ.

CAPVT 33.

QVàm detestabilis sit superbia, Do- Exo.14
minus ipse per prophetã testatur, 4.Re.10
dicens, Detestor ergo superbiã Iacob. Et Iudi. 13
iurauit Dominus in superbiam Iacob: Si Eccle.19
oblitus fuero vsque in finẽ omnia opera Amos 6
eorum. Vnde inter illa septem, quæ Do- Ibid. 8
minus odit, & septimum detestatur ani-
ma eius, Salomon primum ponit oculos Prou. 6
sublimes. Et Esaias: Dies Domini exerci Esaiæ 2
tuum super omnẽ superbũ & excelsum,
& super omnẽ arrogantẽ: & humiliabi-
tur, & super omnes cedros Libani, & sub-
limes & erectas, & super omnes quercus
Basan, & super omnes montes excelsos,
& super omnes colles eleuatos, & super
omnẽ turrem excelsam, & super omnem

murum munitum & curuabitur sublimitas hominũ,& humiliabitur altitudo vi-
Esaiæ 52 rorum. Propterea dilatauit infernus ani-
Ibid.32 ma suam,& aperuit os suum absque vllo termino: & descendent sublimes gloriosique eius ad eum. Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret superbiam
Iob 20 omnis gloriæ eius. Iob quoque dicit: Si ascenderit vsque ad cœlum superbia, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur.

Contra arrogantiam superborum.

CAPVT 34.

OMnis ferè vitiosus, diligit sibi similem. Superbus autem odit elatum.
Prou.15 Vnde Salomon: Inter superbos semper
Ibid. 11 sunt iurgia: & vbi fuerit superbia, ibi & cõtumelia. Superbus insolita gestit, consueta fastidit, magnũ reputat si loqui dignetur, maximũ, si surgat & amplexetur Aestimat plus dignitatem ab ipso, quàm. ipsum effectum ex dignitate. Nunquàm vult vti paternitatis affectu: semper vult vti donationis imperio. Superbia eius & arrogantia eius,& indignatio eius, plus, quàm fortitudo eius Reuoluat in animo
Lucæ 20 quod legitur in Euangelio: Facta est cõtentio inter discipulos Domini Iesu, quis eorum videretur esse maior: & ait Iesus,

Principes gentium dominantur eorũ, & qui potestatem habẽt inter illos, benefici vocãtur, Vos autem nõ sic: sed qui maior est inter vos, erit sicut iunior: & qui præcessor, sicut ministrator. Et vt Petrus Apostolorũ princeps, ait. Non quasi dominantes in clero, sed forma facta gregis ex animo: Domini est terra, & plenitudo eius orbis terrarũ, & vniuersi qui habitant in eo. Vnus est ergo Deus, & vnus est Dominus. Cæteri vero non sunt Domini, sed ministri: quibus interdicitur dominium, & inducitur ministerium. Audi super hoc Sapientem: Rectorem si te posuerunt, noli extolli: esto in illis, quasi vnus ex illis.

1. Petri 3

Psal. 23

Eccle. 32

Contra fraudem ambitiosorum, exemplum.

CAPVT XXXV.

Filij Zebedæi, qui per interuentũ matris honorẽ postulauerunt à Christo: Dic (inquit) vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, & alius ad sinistrã tuã in regno tuo, meruerũt audire: Nescitis, quid petatis. Nõ enim honore, sed onere peruenitur ad regnũ. Vnde Dominus subdit: Non est meum dare vobis, quasi diceret, meum quidem est dare, sed nõ vobis, id est ambitiosis, quales vos estis. Licet autem

Matt. 20

ſedebat in Canopeo quod erat ex purpura & byſſo & auro, & ſmaragdo & lapidibus confectum, & iugulatus eſt à Iudith. Quæ quum prius tegeretur cilicio, tunc adſumpſit ornatum iucunditatis. Audi ſu
Eccle. 11 per hoc conſilium Sapientis. In veſtitu ne
1. Thi. 2 glorieris vnquàm. Et Apoſtolus: Non in
1. Petr. 3 veſte pretioſa, nec ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut veſtimentorum cultus.

Contra ſuperfluum ornatum.

CAPVT XLVIII.

Eſaiæ 3 ATtende quid contra ſuperfluũ ornatum comminetur Dominus per prophetã Eſaiam, Pro eo quod eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerũt extenſo collo, & nutibus oculorũ ibãt, decaluabit Dominus ceruicem filiarum Sion, & crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentũ calciamẽtorũ, & lunulas & torques & monilia, & armillas, & mitras & diſcriminalia, & perichelides, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, & gẽmas in frõte pẽdẽtes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & ſpecula, & ſyndones, & vittas, & theriſtra, & erit pro ſuaui odore, fœtor, & pro

zona

zona funiculus,&pro crispante crine,cal uitium.Ecce ista pœna redditur pro culpa vt in eo puniātur,in quo peccauerunt. Adhuc super his audi prophetā Ezechielem. O Tyre byssus varia de Aegipto texta est tibi in verum hyacinthus & purpura de insulsis elisa, facta est indumentum tuū. Dentes eburneos & hebeninos cōmutauerunt in pretio tuo.Propter multitudinē operum tuorum guttam, & purpuram & scrutulata,& byssum, & sericū, &Chachod proposuerūt in mercatu tuo, dederunt institores tui in tapetibus ad sedendum, & repleta est & glorificata nimis. Sed nunc contrita es in mari, & in profundis aquarum opes tuæ,ad nihilum redacta es, & non eris vsque in sempiternum. Eze. 27

Quod plus defertur vestibus, quàm virtutibus.

CAPVT XXXIX.

CVm quidam Philosophus in habitu contēptibili principis aulam adiisset & diu pulsans nō fuisset admissus, sed quoties tētasset ingredi, toties contigisset eum repelli,mutauit habitū,& assumpsit ornatum. Tūc ad primam vocem aditus patuit venienti. Qui procedens ad

principem pallium quod gestabat, cœpit venerabiliter osculari. Sup quo princeps admirãs, quod hic ageret, exquisiuit. Philosophus respondit, Honorantẽ honoro, quia quod virtus non potuit, vestis obtinuit. O vanitas vanitatum! plus honoris defertur vestibus quã virtutibus: plus venustati, quàm honestati.

De fucatione oculorum.
CAPVT XL.

ARtificialis species superinducitur, & facies obducitur naturalis, tãquã artificium hominis, artẽ superet. Creatoris.
Matth. 6 Non sic, nõ sic. Cõsiderate inquit Dominus lilia agri, quomodo crescunt, non laborant neque nent, dico autem vobis, quoniã nec Salomon in omni gloria sua
Psal. 38. coopertus est, sicut vnum ex istis. Absit autem, quòd adulterinus color cõparabilis sit natiuo. Quoniam cum facies, adulterino colore fucatur, os abominabili fœtore corrũpitur, Vniuersa vanitas, omnis homo viuẽs. Quid enim vanius, quàm pectere crines, planare cæsariẽ, tingere genas, vngere faciẽ, producere supercilia? Quando quidem fallax sit gloria, & vana
Prou. 30 sit pulchritudo: Omnis Caro fœnum, om-
Esa. 40. nis gloria ei⁹, quasi flos agri. Quoniã tanquàm

quàm fœnum velociter arescent & sicut olera herbarum citò cadent. Vt auté per sonæ ornatũ prætereã ne malignius quã verius videar in aliquo succensere, quid vanius quàm ornare mensam mantilibus picturatis? quàm illis ebore manicatis, vasis aureis & argẽteis vasculis, scyphis & mappis buccalib⁹, & gradualib⁹, scutellis & coclearibus, furcinulis & sotularib⁹, bacilibus & vrceolis: capsulis & flabellis? Quid ꝓdest pingere cameras, ditare particas, palliare vestibulum, sustinere pauimẽtum, componere lectum inflatum plumis opertum sericis, obductum cortinis, aut etiam canopeo? Scriptũ est enim: Cũ morietur non accipiet hęc omnia: neque simul cum eo descendet gloria eius. Psal. 36

De immunditia cordis.

CAPVT XLI.

NOn est qui de cordis munditia valeat gloriari, quoniam in multis offendimus omnes Et si dixerim⁹, q̃a peccatum nõ habemus, nosipsos seducimus & veritas in nobis non est. Quis est qui illud dicere valeat cum apostolo: Nihil mihi conscius sum: non tamẽ in hoc iustificatus sum. Quis est hic, & laudabim⁹ eũ? Ecce inter sanctos nemo est immutabilis

Psal. 48
Iacob. 3
1. Ioan. 1
1. Cor. 4
Eccle. 31
Iob 4 & 15. & 2

cœli non sunt mũdi in conspectu eius, & Gene.6. in angelis eius reperit prauitatem. Quantò magis abominabilis est, & inutilis homo qui bibit quasi aquã, iniquitatẽ? Pœnituit ergo Deum fecisse hominẽ in terra eò quòd multa esset hominum malitia super terram, & cũcta cogitatio hominis oĩ tẽpore ad malũ intẽta, & ideò tactus dolore cordis intrinsecꝰ deleuit hominẽ Matt. 24 quẽ creauerat. Porrò superabundauit ini Psalmo. 13. & 15 quitas, & refrixit charitas multorum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum: non est vsque ad vnum. Tota pene vita mortaliũ mortalibus est plena peccatis: vt vix valeat inueniri, qui non declinet ad sinistrã, Roma. 1 & 10 qui non reuertatur ad vomitum, qui non Titum 3 putrescat in stercore. Quin potius gloriãtur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, repleti omni iniquitate, malitia fornicatione, auaritia nequitia, pleniinuidia, homicidiis: contentione, dolo, malignitatè, susurrones detractores, Deo odibiles, contumeliosi, superbi, elati, inuẽtores malorum, parentibus inobediẽtes, insipiẽtes, incompositi, sine affectione, sine fœdere, absq; misericordia. Talibus & peioribus mundus iste repletus est hæreticis & schismaticis perfidis, & tyrannis,

simo

ſimoniacis & hypocritis, ambitioſis, cupidis, raptoribus & prædonibus, violentis & exactoribus, vſurariis, & falſariis, impiis & ſacrilegis, proditorib⁹ & mēdacibus, adulatoribus, & fallacibus, garrulis, & verſutis, guloſis & ebrioſis, adulteris, & inceſtuoſis, mollibus, & immundis, pigris & negligentib⁹, vanis & prodigis, impetuoſis, & iracundis, impatientibus, & incōſtantibus, veneficis, & augurib⁹, periuris, & execratis, præſumptuoſis & arrogantibus, & deſperatis, demum vniuerſis vitiis irretitis: Porrò ſicut deficit fumus, deficient: & ſicut fluit cera à facie ignis: Pſal. 67
ita peccatores peribunt à facie Dei.

De doloribus quos mali patiuntur in morte.

CAPVT XLII.

Mali ſiquidem quatuor dolores patiuntur in morte. Primus dolor, eſt anguſtia corporea, tanta & tam grauis, quāta & qualis nec fuit, nec eſt in præſenti vita ante diſſolutionem illam. Quoniam quibuſdā, & ſine motibus apparet præ nimio dolore, quòd ſeipſos diſſipent. Fortis enim & incomparabilis eſt violētia, quoniam nexus illi, & phyſicales nodi inter corpus & animam: diſrumpūtur.

Vnde Propheta lamentando ait, in Psal-
Psal. 114 mo: Circundederũt me dolores mortis.
Non est membrum, non est articulus in
corpore qui penitus non inuoluatur illo
inexpugnabili dolore. Secũdus dolor est
quando iam plene defatigato corpore &
suis exhausto viribus, anima multò libe-
rius videt tunc in mométo occurrere om
nia opera bona sua vel mala, quæ fecit:
quæ omnia reducuntur ante oculos inte-
riores. Dolor iste tantus: & retractio ista
tam grauis est quoniam anima plurimũ
turbata cogitur contra seipsam edissere-
Psal. 17 re. Vnde dicitur in Psalmo, Torrentes ini
quitatis conturbauerunt me. Sicut enim
torrentes cum multo impetu veniunt, &
videntur diruere omnia: ita in morte vi-
debit malus omnia subitò, quæ fecit, o-
pera bona vel mala. Tertius dolor est,
quando anima incipit iam iustè iudica-
re, & sibi pro suis iniquitatibus singulis
omnia & debita gehennæ tormenta vi-
det imminere. Vnde dicitur in Psalmo:
Circũdederũt me dolores inferni: Quar-
Psal. 17 tus dolor est quando anima adhuc in cor
pore posita, vid et spiritus malignos ad re
cipiendum se paratos: vbi tantus dolor
est & timor, quod misera anima licet ex-
tincta, quandiu potest refugiat, vt tem-
pus

pus suæ captiuitatis redimat, antè, quàm de corpore exeat.

De aduentu Christi ad diem mortis cuiuslibet hominis.

CAPVT XLIIII.

VIdet etiam tã bonus, quàm malus antè, quàm egrediatur anima de corpore, Christũ in cruce positũ. Malus videt sibi ad cõfusionem, vt erubescat se non esse redemptũ sanguine Christi sua Ioan. 19.
culpa exigẽte. Vnde malis dicitur in euãgelio: Videbũt in quem pupugerũt, quod intelligitur de aduentu Christi ad iudicium & de aduentu eius ad diem mortis cuiuslibet hominis. Bonus autẽ videt ad 1. Tim. 6
exultationem, vt habemus ex verbis Apostoli, qui ait, vsque in aduentum Domini nostri Iesu Christi, id est ad diem mortis quando apparebit tam bonis, quàm malis Christus in cruce positus, & ipse Christus de Ioanne Euangelista ait: Si volo eum manere, donec veniam, id est, in virginitate perseuerantem, donec veniam ad obitum eius. Quatuor nanque leguntur aduentus Christi, duo visibiles: In humilitate ad redimendum mundum. Secũdus, in maiestate ad iudicium. Et duo inuisibiles: Primus in mente per gratiam. Vnde in

Ioan. 14 Euangelio:ad eum veniemus,& mansionem apud eum faciemus. Secundus in obitu cuiuscunque fidelis. Vnde Ioannes
Apo.22 in Apocalypsi: Veni Domine Iesu. Vnde legitur, quòd in die obitus sui obuiam venit ei Christus.

LIBER III.

De putredine cadauerum.

CAPVT I.

Psal. 145 EXIBIT spiritus eius & reuertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorũ. O quot & quanta mortales de mũ-
Psal. 108 danæ prouisionis incertitudine cogi-
Iob 14 tant, sed surrepentè mortis articulo repentè cuncta quæ cogitauerant euanescunt! Sicut vmbra, cum declinat ablati sunt, & excussi sunt, sicut locustæ. Exibit ergo spiritus eius nõ voluntarius, sed inuitus, cũ dolore dimittet, quæ cum amore possedit, ac velit nolit, constitutus est ei terminus qui præteriri non potuit, in quo terra reuertetur in terram. Scri-
Gen 3. ptum est enim: Terra es & in terram ibis. Naturale siquidem est, vt materiatum in

mate

materiam resoluetur. Auferet ergo spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Cùm autem morietur homo hæreditabit bestias, serpentes & vermes. omnes enim in puluere dormiēt, & vermes operient eos. Sicut vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam sic deuorabit eos tinea. Quasi putredo consummendus sum (ait Iob) & quasi vestimentū, quod comeditur à tinea. Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, & soror mea, vermibus. Homo putredo & filius hominis. Quàm turpis pater, quā turpis mater, quàm abominabilis soror! Conceptus est enim homo de sanguine per ardorem libidinis putrefacto: cuius tamen cadaueri quasi funebres vermes adsistunt. Viuus generauit pediculos & lumbricos: mortuus generabit vermes & muscas. Viuus producit stercus & vomitū: mortuus producit putredinē & fœtorem. Viuus hominem vnicū impugnabit: mortuus vermes plurimos impugnabit. Quid enim fœtidius humano cadauere? quid horribilius homine mortuo? Cuius gratissimus erat amplexus in vita, molestus etiā erit aspect⁹ in morte. Quid ergo prosunt diuitiæ? quid epulę? quid delitiæ? Non liberabunt à morte: non defendent

Psal. 103
Eccle. 10
Iob 21
Esaiæ 31
Iob. 13
Ibid. 17
Ibidem.

à verme:nõ eripient à fœtore. Qui modò sedebat gloriosus in throno: modo iacet despect⁹ in tumulo. Qui modò fulgebat ornatus in aula: modò sordet nudus in tumba. Qui modo vescebatur deliciis in cœnaculo: modò consumitur à vermibus in sepulchro.

De tristi memoria damnatorum.

CAPVT II.

Eccle.7 VIndicta carnis impij vermis&ignis, vterq; duplex, Interior & exterior.
Esa.vlt. Interior qui rodit & vrit cor:exterior qui rodit & vrit corpus. Vermis inquit, eorũ
Iudi.16 non morietur in æternum: & ignis non extinguetur. Dabit Dominus ignẽ & vermes in carnes eorum, vt vrantur,& sentiant vsque in sempiternum. Vermis conscientiæ temporaliter lacerabit, affliget memoria, turbabit pœnitentia, torquebit angustia. Venient enim in cogitationem peccatorum suorum timidi & traducent
Sapi. 4 illos ex aduerso iniquitates eorum dicen
Ibid. 5 tes: Quid profuit nobis superbia & iactãtia diuitiarum? quid cõtulit nobis? Transierunt illa omnia, tanquàm vmbra sicut nauis quæ pertransit fluctuãtem aquam, quam cùm pertransierit, non poterit eius inueniri vestigium. Sic & nos nati, continuò desinimus esse. Virtutis quidem nullum

lum signum valemus ostendere, sed in malignitate nostra consumpti sumus. Cũ ingenti turbatione recogitabunt, quæ cum nimia delectatione gesserunt, vt stimulus memoriæ pungat ad pœnam, quos aculeus nequitiæ stimulauit ad culpam.

De inutili pœnitentia damnatorum.

CAPVT III.

DIcent intra se pœnitentiam agẽtes: Errauimus à via veritatis, & lumen iustitiæ non illuxit nobis: Tunc incipiẽt dicere mõtibus. Cadite super nos, & collibus: Cooperite nos, pœnitebunt ad pœnam, sed non conuertẽtur ac veniam. Iustum est enim, vt qui noluerunt cùm bene potuerunt cùm velint non possint. Dedit enim Dominus locum pœnitentiæ, & ipsi abusi sũt eo. Propterea diues, qui cruciabatur in flãma, dicebat ad Abraham: Rogo te pater, vt mittas Lazarum in domum patris mei, habeo enim quinq; fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locũ tormentorum. Cui cùm Abraham respondisset, Habent Mosen & Prophetas audiant illos: subiunxit: Nõ pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiã agent. Agebat & ille pœ-

Sapien. 5
Luc. 23
Apoc. 6
Luc. 16

nitent iam in inferno, ſed quia cognoſcebat illam inutilem, rogabat, vt annũtiaretur hoc fratribus, quatenus agerent pœnitentiam in hoc ſeculo fructuoſam: quia tunc prodeſt homini pœnitere, cùm poteſt ipſe peccare.

De pœnis inferni diuerſis.

CAPVT IIII.

Matt. 13 POenę infernales ſecundũ diuerſa peccata ſunt. Prima pœna, eſt ignis: ſecũda, frigoris. De his dixit Dominus: Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Fletus propter ignẽ fumoſum. Stridor dẽtium, propter frigus. Tertius erit fœtor. De his tribus dicitur in Pſalmo: Ignis ſulphur, & ſpiritus procellarũ. Quarta, vermes indeficientes. Vnde Iſaias: Vermis eorum non morietur, & ignis eorũ non extinguetùr. Quinta, ſalebræ percutientium. Vnde dicit Salomon: Parata ſunt iudicia blaſphematoribus, & percutiẽtes mallei ſtultorum corporibus. Sexta, tenebræ palpabiles exteriores, & interiores. Vnde Iob: terra miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis &c. Vadã ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine. In Pſalmo: Et in æternũ non videbunt lumen: & alibi, impij in tenebris conticeſcent. Septima,

Pſal. 10 · Eſaię vl. · Prou. 19 · Iob. 10 · Pſal. 43 · 1. reg. 2

ma, confusio peccatorum: tunc enim (vt legitur) erunt libri aperti cõſcientiæ hominis, & omnia erunt manifeſta. Octaua horribilis viſio dæmonum qui videbuntur in executione ſcintillarum de igne aſcendentium. Nona igneæ catenæ, quibus impij mẽbra conſtringentur. Prima concupiſcentiũ eſt, Secunda, maleficiorum. Tertia luxurioſorũ. Quarta inuidorum & odium habentium. Quinta eorũ qui in hoc ſeculo per flagella non meruerũt caſtigari: quia tentauerunt & exacerbauerũt Dominũ in multitudine iniquitatum ſuarũ. Sexta eorũ, qui in tenebris ambulãtes, ad lumẽ verũ venire cõtẽpſerunt. Septima confitentium peccata ſua, & pœnitentiã contẽnentium. Octaua illorũ, qui in hoc ſeculo libenter vident mala & faciunt. Nona, illorum, qui per ſingula vitia ſunt defluxi, qui ambulãt in deſideriis ſuis, & poſt cõcupiſcẽtias ſuas. Pſal. 9

De ineffabili anguſtia damnatorum.

CAPVT V.

Videntes turbantur timore horribili gemẽtes prę anguſtia ſpiritus & dicẽtes. Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij. Nam inſenſati vitam illorum æſtimabamus Sapien. 5

bamus

bamus insaniam, & finem eorũ sine honore. Ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei,& inter sanctos sors illorũ est. Suppliciũ erit malorum,intueri gloriam beatorum, licet fortè post finem iudicij, beati quidem visuri sunt reprobos in tor

Psal.37 mentis secũdum illud. Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam peccatorũ.Reprobi verò nõ sunt visuri beatos in gloria,secundum illud:Tollatur impius ne videat gloriã Dei.Talia dicent in inferno peccatores:quoniã spes impij, est tanquàm lanugo,quę à vento tollitur,& tanquã spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquàm fumus à vento diffusus, & tanquam memoria hospitis vnius diei,

De igne gehennali.

CAPVT VI.

Eze.20 Iob.20 IGnis gehennæ nec lignis nutritur, nec flatu succenditur,sed à Deo creatus est inextinguibilis ab origine mundi. Scri-

Esa.14 ptum est enim:Deuorabit eum ignis,qui

Eze.28 nõ succenditur. Creditur autem esse sub terris secundum illud Isaiæ:Infernus sub terra conturbatus in occursum aduentus tui. Sed & omnis locus reprobus est pœnalis qui semper cruciatum & vbiq; contra se tormentum deferũt.Producam (inquit)

quit)ignem de medio tui,qui commedet te.Ignis autem gehennę,ſemper ardebit, & nunquàm lucebit: ſemper exuret, & nunquàm conſumet: ſemper afficiet, & nunquam deficiet.Eſt enim apud inferos ſumma tenebrarum obſcuritas,immenſa pœnarum accerbitas, infinita miſeriarũ æternitas.Ligatis(inquit)pedibus & manibus mittite eũ in tenebras exteriores, vbi erit fletus & ſtridor dentium.Singula membra pro ſuis peccatis propria ſuſtinebunt tormẽta,vt in eo puniãtur,in quo peccauerunt.Scriptum eſt enim:Per quæ peccat homo,per hæc & torquebitur: Vnde qui in lingua peccauerat,cruciabatur in lingua. Propter quod ipſe clamabât: Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intinguat extremum digiti ſui in aquam & refrigeret linguam meã: quia crucior in hac flamma.Per digitum intelligitur operatio.Digitis enim operamur,quaſi dicat: ſi minimũ opus Lazari haberem,minorem pœnam ſentirem.

Matt. 22

Sapi. 11

Lucæ 16

De tenebris inferni.

CAPVT VII.

REprobi verò non ſolùm exterioribus, ſed & interioribus tenebris inuoluẽtur:quia ſpirituali pariter & corpo-

rali luce, carebunt. Scriptum eſt enim:
Eſa. 26 Tolletur impius, ne videat gloriam Dei: qui ſolus tunc erit in lucem ſempiternã. Tantam autem in pœnis reprobi tolera-
Ibid. 60 bunt anguſtiam, vt vix aliquid cogitare valeant, præter pœnas: ſed illuc deiicient impetum cogitationis, vbi ſentient vim doloris. Sanè, diſcipulus quidam fertur apparuiſſe magiſtro ſuo poſt mortẽ. Quẽ cum magiſter eſſe damnatum intellexiſſet, quæſiuit ab eo, ſi aliquæ quæſtiones apud inferos verterentur. Qui dicitur re-
Eccle. 1 ſpondiſſe, quòd apud inferos quidem ſolummodò non ſit niſi pœna. Sed & Salomon ait: Nec opus nec ratio eſt apud inferos, nec ſcientia, nec ſapientia, quò tu properas. Erit enim tãta in reprobis obliuio, tanta cæcitas animi, tanta confuſio rationis, vt rarò vel nunquam ad cogitandum quicquam de Deo poſſint adſur-
Pſal. 113 gere, nec ad confitendum valeant reſpirare. Nam à mortuo tanquàm ab eo, qui non eſt, periit confeſſio. Scriptũ eſt enim:
Eſaiæ 38 Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes, qui deſcendunt in infernum. Non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te.

✠

De

De confusione pœnarum.

CAPVT VIII.

DImitte me (dicit Iob) vt plangā paululùm dolorem meum, ante quàm, vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum: vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Ordo quidem erit in quantitate pœnarum: quoniam in qua mensura mēsi fueritis, remetietur vobis, vt qui grauiùs peccarunt, grauiùs puniantur. Potentes enim potenter tormenta patientur. Sed ordo non erit in qualitate rerum: quia de aquis niuium transibunt ad calorem nimium, vt subita contrariorum mutatio grauiorem inferat cruciatum. Experimento cognoui, quòd adustus, si frigidum statim adhibeat ardentiorem sentiet cruciàtum.

Iob.10
Lucæ 6
Sapien.6
Iob 24

De indeficientia tormentorum.

CAPVT IX.

SIcut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos: ductum est hoc à similitudine iumentorum, quæ non radicitus euellunt herbas: sed summitatem solummodò carpunt, vt iterum herbę renascan

Psal. 18

naſcantur ad paſtum. Sic & impij quaſi de morte paſti, reuiuiſcent ad mortem, vt æternaliter moriantur. Ouidius.

Ouid. *Sic inconſumptum Tityi ſemperque renaſcens:*
Sic perit, vt poſſit ſæpe perire iecur.

Tunc erit mors immortalis, tunc viuent mortui qui vitæ ſunt mortui. Quærent mortem & non inuenient: quia vitam habuerunt & perdiderunt. Audi Ioannem
Apo.9 in Apocalypſi dicentem: In diebus illis quærent homines mortem & non inuenient eam: deſiderabunt mori, & fugiet mors ab illis. O mors quàm dulcis eſſes, quibus tam amara fuiſti. Te ſolam deſideranter optabunt, qui te ſolam vehementer abhorruerunt.

Quòd reprobi nunquàm liberabuntur à pœnis.

CAPVT X.

Pſal. 102 NVllus ergo ſibi blandiatur & dicat,
Pſal.104 quia Deus non in finem iraſcetur, neque in æternum indignabitur, ſed miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Quia cùm iratus eſt, nõ obliuiſcetur miſereri, nec quicquã eorũ quæ fecit Deus, odit. Adſumens in argumentum erro-
Sapi. 11 ris, quod ait Dominus per prophetam,
Eſa. 24 Congregabuntur in cõgregatione vnius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcerem

cerem: & post multos dies visitabuntur. Homo namque peccauit ad tempus: non ergo Deus puniet in æternũ. O spes inanis, ô falsa præsumptio, nõ credat frustrà errore deceptus quòd aliquo pretio sit redimendus, quoniam in inferno nulla est redemptio. Cõgregabuntur ergo peccatores in lacũ, & claudentur in carcerem. Sed in inferno, in quo sine corporibus vsque in diẽ iudicij torquebũtur, & post multos dies, postquàm videlicet resurrexerint cum corporibus in nouissimo die, visitabũtur nõ ad salutẽ, sed ad vindictã: quia post di[illegible] iudicij grauius punientur. Psal. 88
Sed alibi di[illegible]itur: Visitabo in virga iniquitates eorũ, & in verberibus peccata eorũ. Prædestinatis ergo Deus irascitur tẽporaliter, quia flagellat omnem Deus filiũ, quem diligit, de quibus illud accipitur: Non in finem irrascetur. Reprobis autẽ Deus irascitur æternaliter: quia iustum est, vt quod impius in suo præuaricatur æterno, Deus vlciscatur in suo æterno. Nam licet peccãdi facultas illum dimittat, ipse tamen non dimittit voluntatem peccandi. Scriptum est enim: Superbia Hebr. 12
eorum, qui oderunt, ascendit semper. Nõ Psal. 02.
humiliabuntur reprobi iam desperati de venia, sed malignitas odij tantum in illis

excrefcet: vt velint illũ omnino nõ eſſe, per quem ſciunt ſe tam infœliciter eſſe. Maledicent Altiſſimo,& blaſphemabunt Excelſum,cõquerentes eũ eſſe malignũ, quòd creauit illos ad pœnã,& nunquam inclinatur ad veniam. Audi Ioannem in
Apoc. 16 Apocalypſi dicentem: Grãdo magna deſcẽdit de cœlo in homines:& blaſphemauerunt homines Deum propter plagam grandinis:quoniã magna facta eſt vehementer. Volũtas ergo damnati, licet amiſerit poteſtatis effectũ, ſemper tamẽ habebit malignitatis affectũ: & ipſa erit in inferno ſupplicium, quæ fuerat in mũdo peccatum, licet forſan, & ibi peccatũ ſit, ſed non meritũ pœnæ. Impius ergo, quia ſemper habebit in ſe reatũ ex culpa, ſentiet contra ſe cruciatum ex pœna. Quòd enim ipſe per pœnitentiam non deleuit, Deus per indulgentiam non remittit. Ad magnam ergo pertinet iuſtitiam iudicãdis, vt nunquàm careant gehennæ ſupplicio, qui nunquàm caruerunt in vita peccato. Voluiſſent vtique ſi potuiſſent ſine fine viuere vt potuiſſent ſine fine peccare. Oſtendunt enim, quòd in peccato ſemper viuer cupiũt, qui nunquàm deſinunt peccare, dum viuunt.

Teſti

Testimonia de suppliciis æternalibus.
CAPVT II.

QVis(inquit Esaias)poterit habitare de vobis cũ sacerdotibus sempiternis? Isti fumus erunt in furore meo, ignis ardẽs tota die, & nocte non extinguetur,sed ascendet fumus eius in perpetuum. Hieremias Dabo vos in opprobriũ sempiternum,& ignominiã æternã, quæ nunquã obliuione delebitur. Daniel:Qui dormierunt in puluere terræ euigilabũt, alij in vitam æternam, alij in opprobriũ, vt videant semper. Salomon:Mortuo homine impio nulla spes erit de eo. Huic exẽplo veniet perditio sua, & subitò cõteretur,nec habebit vltrà medicinã. Ioãnes Apostolus, Si quis adorauerit bestiã & imaginem eius hic bibet de vino iræ Dei,& cruciabitur igne & sulphure,& fumus tormentorum ascendet in secula seculorum, nec habebit requiẽ die ac nocte,qui adorauerit bestiam & imaginem eius. Confirmat hæc veritas quæ damnatos in iudicio sententialiter reprobabit, dum dicet:Ite maledicti in ignẽ æternũ, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Si secundum diuinum iudicium, in ore duorum vel triũ testiũ stat omne verbum, quantò magis in ore tot & tantorũ

Isa. 33.& 65 — Hier. 25 — Dani. 12 — Prouc. 6 — Apoc. 4 — Matt. 25 — Deu. 20

virorum de proposita veritate constabit.

De die iudicij.
CAPVT 12.

Esaiæ 13 ECce ergo dies Domini veniet crudelis & indignationis plenus, & iræ & furoris, ad ponendā terrā in solitudinē, & peccatores eius cōterēdos de ea, quoniā stellæ cœli, & splēdor earū nō expandent lumen suum, obtenebratus erit sol, ortu suo, & luna non resplendebit in lumine suo. Et visitabo super orbē mala, & cōtra impios iniquitatē eorū: & requiescere faciā superbiā infideliū, & arrogātiā fortiū humiliabo. Propter hoc omnes manus dissoluentur & omne cor hominis tabescet & cōteretur. Torsiones & dolores tenebūt, quasi parturiētes dolebunt, vnusquisque ad proximū suū stupebit, facies cōbustæ vultus eorū. Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarū & caliginis, dies tubæ clangoris: quia consummationē cū festinatione faciet Dominus cūctis habitātibus terrā. Et superueniet repētina dies illa, tanquā laqueus, in omnes qui sedent super faciem orbis terræ.

Sopho.

Lucæ 21 Quoniā sicut fulgur exit ab oriēte, & pa-
Mat. 24 tet vsque in occidentē: ita erit aduentus
1. Thes. 5 filij hominis. Dies enim Domini, sicut fur

fur ita in nocte veniet. Cùm dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient.

De præcedenti tribulatione.
CAPVT 13.

PRæcedet autẽ tribulatio magna, qualis nunquàm fuit ab initio mundi, vsque modò, neq; fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro. Surget enim gens contra gentẽ, & regnũ aduersus regnũ, & terræ motus erũt magni per loca, & pestilentiæ, & fames, terroré sque de cœlo, & signa magna erunt. Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentiũ, prę cõfusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quę superueniet vniuerso orbi: surgent pseudochristi & pseudo prophetę, & dabũt signa magna & prodigia, ita vt in errorem deducãtur, si fieri potest, etiã electi. Apostolus: Tũc reuelabitur homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur super omne, quod dicitur Deus aut quod colitur, ita vt in tẽplo Dei sedeat, ostendens se tanquã sit Deus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Mittetur autem Helias propheta, prius,

Mat. 24

2. The. 2

quã veniet dies Domini: magnus & horribilis, & cõuertet corda patrũ ad filios, & cor filiorum ad parentes. Cum quo veniet & Enoch, & prophetabunt mille ducentis sexaginta diebus amicti saccis. Et cùm finierint testimonium suum, bestia quæ ascendet de abysso, faciet aduersus illos bellum, & vincet illos & occidet, & corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus vbi Dominus noster crucifixus est. Et post tres dies & dimidium, spiritus vitæ intrabit in eos.

Malac. 4

Apoc. 11

De signis præcedentibus.
CAPVT 14.

Statim autem post tribulationem dierum illorũ Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & Stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum mouebuntur, & tunc apparebit signum filij hominis in cœlo. Et tũc plangent super se omnes tribus terræ. Ioannes in Apocalypsi: Reges terræ & principes, tribuni, & diuites, & fortes, & omnis seruus & liber abscondent se in speluncis, & in petris montium, & dicent montibus & petris. Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedẽtis super thronum, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus iræ ipsorum. Et

Apoc. 4

quis

quis poterit stare?E. mittet angelos suos Mat. 24
cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, & summis cœlorum, vsque ad terminos eorum, Apostolus ad Thessalonicenses: 1.The. 4
Tunc ipse Dominus in iussu & voce Archangeli,& in tuba Dei descendet de cœlo. Et omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & procedēt boni in resurrectionem vitæ: mali verò in resurrectionem iudicij.Mors & infernus dabunt mortuos suos, qui in ipsis erunt. Ecce veniet in nubibus,& videbit omnis oculus, & qui in eum pupugerunt, & plangent omnes tribus terræ,& tunc videbunt filium hominis veniētem in nube cum potestate magna & maiestate. Veniet autem Dominus ad vindictam, non solum cum Apostolis,sed & cum senioribus populi sui. Vnde ait Salomon: Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ, Sedebūt enim & ipsi sup sedes duodecim tribus Israël. Aspiciebam,inquit Daniel, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit,vestimentum cuius candidum quasi nix, & capilli capitis eius, quasi lana munda. Thronus eius, flammæ ignis, rotæ eius ignis accensus, fluuius igneus

Ioan.5 Apoc.20 Ibidē 1 Lucæ 21 Prou.31 Mat.10 Danie. 7

rapidúsq; egrediebatur à facie eius: Millia milliũ miniſtrabant ei, & decies centena millia adſiſtebant ei, Pſal. Deus noſter manifeſtè veniet, Deus noſter, & nõ
Pſal. 49 ſilebit. Ignis in cõſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tẽpeſtas valida. Aduocauit cœlũ deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum. Tunc cõgregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eas ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab
Matt. 25 hœdis, & ſtatuet oues quidem à dextris, hœdos autem à ſiniſtris.

De potentia, ſapientia & iuſtitia iudicis.

CAPVT XV.

Iob 26 O Quantus tunc erit tremor & timor:
Eſaiæ 33 quantus erit fletus & gemitus? Nam
Pſal. 142 ſi columnæ cœli contremiſcũt & pauent
Pſal. 129 aduẽtum eius, & angeli pacis amarè fle-
Iob 9 bunt, peccatores quid faciẽt? Si iuſtus vix ſaluabitur, impius & peccatores vbi apparebũt? Propterea clamat Propheta: Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuẽs. Si iniquitates obſeruaueris Domine, Dñe quis ſuſtinebit? Quis enim non timeat iudicẽ Potentiſſimũ, ſapientiſſimũ, iuſtiſſimũ? Potentiſſimũ, quẽ nemo

nemo poteſt effugere: ſapientiſſimum, quem nemo poteſt latere: iuſtiſſimum, quem nemo poteſt corrūpere. Si fortitudo quæritur robuſtiſſimus eſt, ſapiēs corde, & fortis robore. Si æquitas iudicij: nemo audebit pro me teſtimoniū reddere, Si iuſtificare voluero, os meum condemnabit me. Si innocentem oſtendero, prauum me comprobabit, etiam ſi ſimplex fuero. Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mādauit, & creata ſunt. Qui vocat ſtellas, & dicunt: Adſum. Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammā ignis. Cuius volūtati nihil omnino reſiſtit. Cui nullum verbum eſt impoſſibile, cui flectitur omne genu, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Hunc ergo poteſt fugere nemo, ſicut dicit Propheta: Si aſcendero in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero ad infernum, ades. Ipſe ſcrutatur renes & corda: cuius oculis omnia nuda ſunt & aperta. Qui pluuiæ guttas & arenam maris dinumerat. Deus ſcientiarū, dominus præſcius omnium, & conſcius ſingulorū, occultorum omniū indagator. Hunc nemo poteſt latere, ſicut dicit Apoſt. Nō eſt vlla creatura inuiſibilis in cōſpectu eius, ipſe eſt iudex iuſtus, fortis & longanimis: qui nec prece, nec pretio, nec amore, nec

Pſal. 12 & 148
Baruc. 3
Pſal. 32 & 148
Rom. 9
ibidē 14
Lucæ 1
Philip. 2
Pſal. 37
Hier. 17
Hebr. 4
Eccle. 11
Hebr. 4
Pſalm. 7

odio declinat à ſemita rectitudinis: ſed via regia ſemper incedens nullum malum præterit impunitum, nullum bonum irremuneratum relinquit. Hunc ergo ne-
Pſal. 63 mo poteſt corrumpere: iuxta quod dicit Pſalmiſta. Reddes ſingulis ſecundũ opera eorum.

De diuino iudicio.

CAPVT XVI.

Mat.23 QVis autem non timeat illud examen in quo idem erit & accuſator & aduocatus & iudex? Accuſabit enim dum dicet: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare: Sitiui, & non dediſtis mihi bibere. Aduocabit, cũ ſubdet, Quãdiu nõ feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis. Iudicabit, cum inferet: Diſcedite à me maledicti in ignem æternũ. Non erunt teſtes in illo iudicio neceſſa-
1. Cor. 4 rij: quia tunc manifeſta erunt abſcon-
Mat.10 dita tenebrarum. Nihil enim occultum,
Dan.7 quod non reuelabitur. Tunc erunt libri conſcientiarum aperti, tunc iudicabuntur mortui ex his quæ ſcripta ſunt in
Apoc.14 libro. Opera enim ipſorum ſequuntur illos. Quantus erit pudor in peccatoribus? quanta confuſio erit cum eorum

rum nefandissima crimina cunctis erunt Psal.31
liquida & manifesta? Beati quorũ remis-
sæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt
peccata. Ab illa enim sentẽtia nunquam
poterit prouocari. Quia pater omne iudi
cium dedit filio. Qui claudit, & nemo a-
perit, aperit & nemo claudit. Os enim
Domini locutum est.

Quòd nihil proderit damnatis.

CAP. XVII.

TVnc non proderunt opes, non defendẽt honores, non suffragabũtur
amici. Scriptum est enim: Argentũ & au-
rum eorum nõ valebit eos liberare in die Iob.5
furoris Domini. Flebunt & plangẽt om- Apoc.3
nes reges terræ, cum viderint fumum in- Ezec.7
cendij propter timorem tormentorum Apoc.8
eorum. Quid ergo facietis in die furoris Gala.6
Domini in die visitationis, & calamitatis Ezec.18
de longè veniẽtis? ad cuius fugietis auxi
lium? vnusquisque onus suum portabit.
Anima, quæ peccauerit ipsa morietur. O
districtum iudicium in quo non de factis Matt. 12
sed de oĩ verbo otioso, quod locuti fue- Ibidẽ. 18
rint homines, reddituri sunt rationem in Lucæ 3
die

die iudicij! in quo vſque ad nouiſſimum quadrantem exigetur debitū cum vſuris. Quis ergo fugere poterit à ventura ira? Mittet ergo filius hominis angelos ſuos & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatē, & alligabunt faſciculos ad comburēdum & mittēt eos in caminū ignis ardentis. Vbi erit fletus & ſtridor dentium, gemitus & vlulatus, luctus & cruciatus, & ſtridor & clamor, timor, & tremor, dolor & labor, ardor & fœtor, obſcuritas & anxietas, acerbitas, calamitas & egeſtas, anguſtia & triſtitia, obliuio & cōfuſio, torſiones & punctiones: amaritudines & terrores, fames, & ſitis, frigus & cauma, ſulphur, & ignis ardens in ſecula ſeculorum, Amen.

FINIS LIBRI

Tertij de Contemptu Mundi.

ADMONITIO

Beati Augustini Episcopi de ebrietate cauenda.

LIcet propitio Christo, fratres charissimi, credā vos ebrietatis malum velut inferni foueam expauescere: & non solùm ipsi non velitis amplius bibere, sed nec alios vel cogere plus, quàm oportet: æqui accipietis tamen & boni, hoc meum consilium: quia non potest fieri quin sint aliqui negligentes, qui sobrij esse non valent. Vos, qui semper conuiuia sobria exhibetis nolite ad vestram iniuriam reuocare, quia nobis necesse est aliquando ebriosos arguere. Cū enim, fratres charissimi, ebrietatis malum sit graue vitium & Deo odibile, ita per vniuersum mundum à pluribus id consuetudinem missum est, vt ab illis, qui Dei præcepta cognoscere nolūt, iam non putetur nec credatur esse peccatum infandum, ita vt in conuiuiis suis irrideant eos, qui minus bibere possunt: & per inimicam amicitiam adiurare homines

nes non erubescunt, vt potum amplius, quam oportet, accipiant. Qui enim alterum cogit, vt se sæpius bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem eius gladio vulneraret, quàm si animam eius per ebriatem occideret. Et quia corpora nostra terrena sunt, quomodo pluuia nimiũ grandis & diuturna si fuerit, terra infunditur & in lutum resoluitur, vt in ea nulla cultura fieri possit: sic & caro nostra quãdo potuerit inebriata, nec spiritalem cultum accipere, nec panes animæ necessarios poterit exhibere. Et ideò quemadmodum omnes homines sufficientem pluuiam in agris suis accipere desiderãt, vt & culturam valeant exercere, & de fructuũ vbertate gaudere: ita in hoc agro tantum deberent bibere, quantum oportet, nę per nimiam ebrietatem ipsa corporis terra, velut in paludem conuersa, magis vermes & serpentes vitiorum generare, quàm fructus bonorum operum possit adferre. Omnes ebriosi, tales sunt quales paludes esse videtur. Quod enim in paludibus nascitur non ignorat charitas vestra, Totum, quod ibi nascitur fructum non habere cognoscitur. Nascuntur ibi serpentes & diuersa vermium genera, quæ magis horrorem possunt ge-

uera

nerare, quã victum. Tales sunt ebriosi, ad nullam vtilitatem apti: quia frequenter in ipsa ebrietate nec se ipsos nec alios re cognoscunt, nec ambulare, nec stare dicere aliquid, quòd ad rationem pertinet non possunt. Frequenter etiam vsque ad vomitum se ingurgitare non erubescunt & ad mensuras sine mensura bibere. Qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine. Sed qui tales esse volunt mirabiliter se excusare conantur, dicentes. Ingratum habeo amicum meum, si quoties illum ad conuiuium reuocauero, potum ei quantum voluerit, ipse non dedero. Sed non sit amicus tibi, qui te vult facere inimicum: qui tuus & suus est inimicus. Si te & alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis verò Deum inimicum. Sed iam considera sapienter, si iussum sit, vt à Deo te separes dum te ebrioso coniungis. Ad extremum tu illum noli adiurare, noli cogere: sed in potestate illius dimitte, vt quantum sibi placuerit, bibat, vt si inebriari voluerit, solus pereat, & non ambo pereatis. Considerent incontinentes & prodigi, num sint peiores animalibus iudicãdi. Cùm enim animalia amplius quàm opus illis est, bibere nolint: illi & duplum & quadruplũ.

supra

ſuprà quàm illis oportet, accipiunt: & vnde trium aut quatuor dierum potuerunt rationabilem refectionem habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere potius quàm expendere. Atque vtinam potum tantummodo perderent & non etiam ipſi perirent. Si quando iſta ſugerimus, fortè irraſcuntur ebrioſi contra nos, & murmurant. Et quãuis non deſint, qui irraſcuntur: Deo tamen propitio multi erunt qui libenter ſalubre conſilium audientes, de iſto tam graui peccato liberabuntur, ipſi tamen, qui contra columnam & amicam ſuam ebrietatem loquentibus iraſcuntur, libera à nobis voce audiant: quia quicunque ebrioſus pœnitentiam de ipſa non egerit: ſed vſque ad mortem in ebrietate ſua permanſerit, in æternum profectò peribit, quia non mentitur ſpiritus ſanctus, per Apoſtolum dicens: Neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt. Et ideò quicunque ſunt ebrioſi melius facient, vt non nobis, ſed ſibi iraſcantur & cum Dei adiutorio de luto fecis ſeexcutiant: vel de cœno ebrietatis, cum adhuc pœnitendi locus eſt feſtinent, quanta poſſunt celeritate, Deo auxiliante conſurgere. Ebrietas enim quaſi infernus, quoſcunque ſub egerit,

niſi

niſi digna ſubuenerit pœnitẽtia,& emendatio fuerit ſubſequuta, ita fortiter ſibi vendicat, vt eos de ipſo tenebroſo inferni puteo, ad charitatis vel ſobrietatis lucem redire penitus non permittat. Ergo, fratres, dum hæc ſuggero, abſoluo me apud Deum. Quicunque me audire contempſerit,& ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio ſuo alios adiurare, vel cogere voluerit, & pro ſe vel pro aliis reus erit in die iudicij, & quod peius eſt etiam aliqui clerici, qui hoc deberent prohibere ipſi cogunt aliquos plus bibere, quàm expedit. Amodo incipiant ſeipſos corrigere & alios caſtigare, vt cùm ante tribunal Chriſti venerint,nec de aliorum ebrietate incurrant ſupplicium: ſed magis dum ipſi ſe emendant, & alios caſtigare non ceſſant, peruenire ad æternum præmium mereãtur. Et illud ante omnia rogo,& per tremendum diem iudicij vos adiuro, vt quotieſcunque vobis inuicem conuiuia exhibetis, illam fœdã consuetudinem, per quam grandi menſura, ſine menſura tres homines,aut nolentes, aut inuitè ſolebant bibere, tanquam venenũ diaboli, de veſtris cõuiuiis reſpuatis: quia infœlix illa conſuetudo adhuc de Paganorum obſeruatione remanſit,

& quicunque hoc in ſuo conuiuio aut alieno fieri acquieuit, diabolo ſe ſacrificaſſe non dubitet. Ex qua bibitione non ſolum anima occiditur: ſed etiam corpus debilitatur. Sed rogo Dei miſericordiam vt gratiam illam vobis inſpirare dignetur, vt tam lugendum & erubeſcendum malũ ita vobis in horrorem veniat, vt illud nunquam fieri permittatis: ſed quod multa ebrietate periturum erat, in pauperum refectionem proficiat. Pręſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto: qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat Deus, Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.

D.Dyoni

D. DIONYSII
CHARTVSIANI,
De perfecto mundi contemptu opuſculum.

Contenta hoc opuſculo.

ARTICVLO-
rum seu capitum VII. opuscu-
lorum sequentis he-
ptalogi.

De arcta via salutis & Mundi contemptu, habet Articulos XXXVI.

Quòd

Speculum amatorum mũdi vnico abſoluitur articulo. Atque loco appendicis ſuo præcedenti annectitur.

De grauitate & enormitate peccati, habet Articulos XXII.

De conuersione peccatoris Dialogus, habet Articulos. II.

De fonte lucis & semitis vitæ, habet Articulos XXV.

anima

Deuotum præcordiale, habet Articulos XVIII.

FINIS INDICIS.

D. DIONYSII

CHART. DE ARCTA VIA ſalutis, ac mundi contemptu, tractatulus plane pius ac eruditus,

PROOEMIVM AVTHORIS.

Matt. 6 INdicabo tibi ô homo quid ſit bonũ, aut quid dominus requirat à te: vtique facere iudicium atque iuſtitiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo: Quoniam rationalem creaturam Deus ad æternam beatitudiné obtinendam creauit ab exordio mũdi, eam inſtruxit de his, quę ei neceſſaria ſunt ad fœlicitatem hanc ſortiendam quatenus inter bonum & malum, inter verum & falſum, inter virtutes vitia rite diſcernat, bona & vera ac virtuoſa præeligendo, mala autem & falſa ac vitioſa penitus deteſtando. Itaque ratio noſtra per [illegible] legis doctrinam inſtructa, per ſa[illegible]pturã edocta, eſſe debet iudex [illegible] tuum vitæ noſtræ: vt conuerſa[illegible] propriã vnuſquiſque quotidie ſa[illegible] diſcutiat, veraciter iudicet, effi[illegible] corrigat. Quanuis ergo alios in-

ordi-

ordinate iudicare diuinitus prohibemur, iuxta illud, Nolite iudicare, vt nō iudicemini: nihilominus seipsum quilibet iudicet, considerando propriā vitam, & quicquid in ea reprehensibile viderit, abhorrescat, defleat, vitet, neque inultū relinquat, sed per pœnitentialem satisfactionem emendet. Hoc est facere iudiciū atque iustitiā. Quod qui fecerit diuini iudicij districtionem: æternámque inferni pœnam euadet. Quemadmodum Paulus testatur. Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur: Insuper soliciti ambulare debemus cum domino Deo nostro iugiter formidantes ne oculos maiestatis sanctitatísque eius in aliquo inhonoremus aut offendamus, ne gratiā in præsenti, gloriámque in futuro perdamus ne sempiterna gehēnæ supplicia incurramus. Hinc ait scriptura diuina. Beatus homo qui semper est pauidus, Et qui sine timore est iustificari non potest. Ad hanc timoratā atque solitā coram domino cōuersationē hortatur nos Paulus dicendo:: Cum metu & tremore vestrā salutem operamini, Hiere. quoque, dum ait. Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter. Oportet ergo diligēter cum omni cordis custodia, debitóq; charitatis

Matth. 7

1. Cor. 11

Prou. 28

Eccle. 1

Phili. 2

affectu

Hie.48 affectu ac filiali timore deo sublimi ser-
Psal. 2 uire, sicut cantatur in Psal. Seruite domino in timore & exultate ei cũ tremore.
Iob. 31 Talis erat beatus Iob de seipso verissimè loquens: Sẽper quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Et denuo: Deus est, cuius irę resistere nullus potest. Idcirco à facie eius turbatus sum & considerans eum timore solicitor. Porro qui dissolutus est corde, qui leuis est mente, qui diuini vultus intuitum non perpendit, nec summi ęterni metuendíq; iudicis præsentiam reueretur, sed sic securè incedit, sic negligẽter se habet, quasi iã pericula cũcta euaserit, & tanquã à Deo iudicandus non sit, nonne seipsum lamẽtabiliter perdit, incidétq; in manus Dei viuẽtis, recepturus cũ reprobis ęterna supplicia in in-
Heb.10 fernalib. locis? Tu ergo charissime, & in Christo Iesu cordialiter præ dilecte, cui hęc scribo, noli in vanitate & vana securitate teipsum negligere, noli corã deo altissimo te incessabiliter inspicienti irreuerenter incedere, noli ad eius iniuriam impiè viuere, sed quẽadmodum Moses
Deut. 4 exhortatur. Custodi teipsum, & animam tuam solicite, & ne obliuiscaris verborũ Domini dei tui, & ne excidant de corde tuo cũctis diebus vitæ tuæ. Hinc siquidẽ
August

Auguſt.In vanũ, inquit,dei miſericordiã ſperat,qui eius iuſtitiam nõ formidat.Et Hie.Si Deum præſentem,& omnia vidẽtẽ,iudicãtémque credimus & id ſæpe pẽſamus,credo quòd rarò vel nunquã peccabimus.Hoc itaq; attẽdit S.Iob.dicens, Nonne Deus ſcit viam meam, & omnes greſſus meos dinumerat?Itémq;. Obſeruaſti omnes ſemitas meas,& veſtigia pedum meorum conſideraſti. Propterea Baſilius admonet.Memento te ſub Dei cõſpectu ſtare qui occulta cordis inſpicit,& abſcondita nouit.Conſideratio iſta diuinorum obſeruantiam præceptorũ inducit. d. Pſal. Seruaui mandata tua & teſti. tua, quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo. Si ergo vis Deum timere, ſagaciter cogita eũ vniuerſa videre.Erubeſce corã præſentia infinitæ ſanctitatis eius, corpore impuro aſſiſtere,animámque maculatam & vitioſam habere.Meméto creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ.

Augu. Hier. Iob.13 Iob 13 Baſili. Pſal.118 Eccle.12

Quàm diligenter ſint audienda verba dei. Articulus 14.

ESto manſuetus ad audiendũ verbum dei.Quantò rem aliquam magis diligimus,tantò libentiùs de ea loquimur, & loqui audimus. Vnde de amatoribus

Eccle. 11 1.Ioan. 4

huius sæculi Ioannes ait. Ipsi de mundo sunt, & de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Qui ergo Deũ veraciter diligit, qui æternã beatitudinẽ appetit & seipsum in Deo spiritualiter amat: is verba diuina audit libẽter, retinet diligẽter, implet feruenter. Quod vtiq; signũ est prædestinationis æternæ. Hinc nempe ait saluator: Qui est ex deo verba dei audit. Propterea vos nõ auditis: quia ex deo nõ estis. Verbũ enim dei seu sacra scriptura,
Ioan. 8 cibus est animæ. Queadmodũ ergo eius vita naturalis desperatur, qui corporalẽ cibũ non sumit aut sumptũ nõ tenet, sed euomit: sic vita gratiæ desperatur de illo, qui verba dei nõ curat diligenter audire, memoriter retinere, efficaciterq; imple-
Grego re, vt dicit Gre. Tu verò charissime, verba dei attende, affectuose, reuerẽter atq; humiliter audi, lege, pertracta, & loquere tanquam epistolã tibi à spiritu sancto trãsmissam. Nec enim sufficit ea scire, siue recolere, sed operibus quoq; necesse
Psal. 118 est ea implere, quemadmodũ ait Psal. In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Deniq;, Seruus sciens volun
Luc. 12 tatẽ domini sui, & nõ faciẽs, plagis vapu-
Iaco. 4 labit multis, ait saluator, Iaco. quoque in sua canonica. Scienti inquit, bonũ, & non facienti

facienti, peccatum est illi. Hinc Aug. dis- Augu.
seruit. Non minus dignum est verbũ dei, quàm corpus Christi: Idcirco non minus reus est qui verbũ dei negligenter audit, quã ille qui corpus Christi in terram cadere sua negligẽtia permittit, quoniã ergo deo ordinãte (sine cuius ꝓuidẽtia nec arbor mouetur, nec foliũ eius dilabitur) ista tibi cõscribo, cuius salutẽ ardentissimè cupio: precor vt ea diligentia & affectu tanto hæc legas, quàm diligenter atque feruẽter pro tua exhortatione descripta sunt. Hoc nãque ad naturalẽ præclaræ indolis tuæ pertinet bonitatem. Scri- Eccle. 5
ptũ est enim: Auris bona cũ omnis cõcupiscẽtia audiet sapientiã. Quod quã me- Sap. 6
ritorium deóque placitũ sit, per quendã sapientẽ dicitur: Cõcupiscentia sapientię deducet ad regnũ perpetuũ. Non vtique sapientia huius mũdi, nõ sapientia philosophorũ, poëtarum, aut rhetorum (quoniã teste Apost. stultã fecit deus sapientiam huius mundi, principẽ quoque philosophorũ Aristotelem, gloriosus & sanctus pater noster Hier. principem nominat fatuorum) sed de sapientia sacræ atq; diuinæ scripturæ ritè intelligũtur verba præmemorata. Nonne vani ac fatui sunt, qui relictis his, quæ ad salutẽ animæ re-

quiruntur, qui omissa diuinorũ præcepto
rum custodia, & salutari scripturarũ san-
ctarum notitia, in superuacuis (puta in
his quæ Deus nõ requirit ab eis) iugiter
occupantur. Hinc tales videmus infinitis
vanitatibus obfuscari sine timore Dei cõ
uersari, ludis, iocis, ac risibus (vt de gra-
Mat. 7 uioribus vitiis taceã) delectari. Nunquid
hæc est via arcta ducens ad vitam, quam
Eccle. 5 (Christo docente) inueniunt pauci? Fac
ergo quod docet sermo diuinus. Altiora
te ne quæsieris, & fortiora te ne scruta-
tus fueris, sed quæ præcepit tibi deus, illa
cogita semper. Et in superuacuis rebus
noli scrutari multipliciter. Denique quid
prodest cognitio creaturarũ, sine dilectio
ne ac debita veneratione creatoris? Imo
vtique plurimũ obest, dãnabiliorémque
efficit sciolũ. Non igitur magis delectet
te studiũ naturalis philosophię, quã theo
logiæ, sed in intellectu ac studio sacræ
Psal. 18 paginæ delectatio tua cõsistat præcipua,
vt dicere possis. Quã dulcia faucib. meis
eloquia tua, super melle ori meo. Et rur-
sus. In via testimoniorum tuorũ delecta-
tus sum, sicut in omnibus diuitiis. Itẽque;
Bonũ mihi lex oris tui super millia auri
Hugo. & argenti. Hoc expertus Hugo de sancto
Victore: Nihil (inquit) in hac vita dulcius
sen

ſentitur,nihil auidius ſumitur, nihil ſic mentem ab amore mũdi ſeparat,nihil ſic animũcõtra tẽtationes roborat,nihil hominem ſic iuuat & excitat ad omne bonũ,ſicut ſtudiũ ſacræ ſcripturæ. Et iterũ, In ſacra ſcriptura quicquid docetur eſt veritas,quicq̃d pręcipitur bonitas,quicquid promittitur,fœlicitas. Itaq; hoc eſt ſaluberrimũ ſtudium, quod diſcit homo cognoſcere ſemetipſum,vitã corrigere, in omni gratia ſpiritus ſancti proficere. Idcirco hortatur Aug. Vtere lectione diuina pro ſpeculo,fœda in te corrigendo, pulchra conſeruando, pulchriora agẽdo. Pinguiſſimus eſt ſermo diuinus,oẽs in ſe delicias cõtinens.Cum hoc ſpeculũ oculis mentis opponimus faciẽ noſtrã internam conſpicimus, ibi ſentimus quãtum profecimus,quãtúmue à perfectione diſtamus.Hinc ait Iſidorus.Geminũ cõfert donum lectio ſcripturarũ, quoniã mentis intellectũ erudit,atque à mũdi vanitatibus abſtractũ hominem ad amorẽ Dei perducit. Nunquid huius ſapientiæ ſtudio aliud aliquod poteſt ſcientiæ ſtudiũ comparari?Prætereà audi Greg. Quãuis (inquit)omnem ſcientiam & doctrinã ſacra ſcriptura ſine aliqua comparatione tranſcendat,quæ vera prædicat,ad cœlę- Aug. Grego.

Quòd

De conuersione peccatoris Dialogus, habet Articulos. II.

De fonte lucis & semitis vitæ, habet Articulos XXV.

FINIS INDICIS.

D. DIONYSII

CHART. DE ARCTA VIA salutis, ac mundi contemptu, tractatulus plane pius ac eruditus,

PROOEMIVM AVTHORIS.

Matt. 6 INdicabo tibi ô homo quid sit bonũ, aut quid dominus requirat à te: vtique facere iudicium atque iustitiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo: Quoniam rationalem creaturum Deus ad æternam beatitudinẽ obtinendam creauit ab exordio mũdi, eam instruxit de his, quę ei necessaria sunt ad fœlicitatem hanc sortiendam quatenus inter bonum & malum, inter verum & falsum, inter virtutes vitia rite discernat, bona & vera ac virtuosa præeligendo, mala autem & falsa ac vitiosa penitus detestando. Itaque ratio nostra per diuinæ legis doctrinam instructa, per sacram scripturã edocta, esse debet iudex omniũ actuum vitæ nostræ: vt conuersationem propriã vnusquisque quotidie sapienter discutiat, veraciter iudicet, efficaciter corrigat. Quanuis ergo alios inordi-

ordinate iudicare diuinitus prohibemur, iuxta illud, Nolite iudicare, vt nõ iudicemini: nihilominus seipsum quilibet iudicet, considerando propriã vitam, & quicquid in ea reprehensibile viderit, abhorrescat, defleat, vitet, neque inultũ relinquat, sed per pœnitentialem satisfactionem emendet. Hoc est facere iudiciũ atque iustitiã. Quod qui fecerit diuini iudicij districtionem: æternámque inferni pœnam euadet. Quemadmodum Paulus testatur. Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur: Insuper soliciti ambulare debemus cum domino Deo nostro iugiter formidantes ne oculos maiestatis sanctitatísque eius in aliquo inhonoremus aut offendamus, ne gratiã in præsenti, gloriámque in futuro perdamus ne sempiterna gehẽnæ supplicia incurramus. Hinc ait scriptura diuina. Beatus homo qui semper est pauidus, Et qui sine timore est iustificari non potest. Ad hanc timoratã atque solitã coram domino cõuersationẽ hortatur nos Paulus dicendo:: Cum metu & tremore vestrã salutem operamini, Hiere. quoque, dum ait. Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter. Oportet ergo diligẽter cum omni cordis custodia, debitóq; charitatis affectu

Matth. 7
1. Cor. 11
Prou. 28
Eccle. 1
Phili. 2

Hie.48 affectu ac filiali timore deo sublimi ser-
Psal. 2 uire, sicut cantatur in Psal. Seruite domino in timore & exultate ei cũ tremore.
Iob. 31 Talis erat beatus Iob de seipso verissimè loquens: Sẽper quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Et denuo: Deus est, cuius irę resistere nullus potest. Idcirco à facie eius turbatus sum & considerans eum timore solicitor. Porro qui dissolutus est corde, qui leuis est mente, qui diuini vultus intuitum non perpendit, nec summi ęterni metuendíq; iudicis præsentiam reueretur, sed sic securè incedit, sic negligẽter se habet, quasi iã pericula cũcta euaserit, & tanquã à Deo iudicandus non sit, nonne seipsum lamẽtabiliter perdit, incidétq; in manus Dei viuẽtis, recepturus cũ reprobis ęterna supplicia in in-
Heb.10 fernalib. locis? Tu ergo charissime, & in Christo Iesu cordialiter præ dilecte, cui hęc scribo, noli in vanitate & vana securitate teipsum negligere, noli corã deo altissimo te incessabiliter inspicienti irreuerenter incedere, noli ad eius iniuriam impiè viuere, sed quẽadmodum Moses
Deut. 4 exhortatur. Custodi teipsum, & animam tuam solicite, & ne obliuiscaris verborũ Domini dei tui, & ne excidant de corde tuo cũctis diebus vitæ tuæ. Hinc siquidẽ

August

August. In vanũ, inquit, dei misericordiã sperat, qui eius iustitiam nõ formidat. Et Hie. Si Deum præsentem, & omnia vidẽtẽ, iudicãtémque credimus & id sæpe pẽsamus, credo quòd raro vel nunquã peccabimus. Hoc itaq; attẽdit S. Iob. dicens, Nonne Deus scit viam meam, & omnes gressus meos dinumerat? Itémq;. Obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti. Propterea Basilius admonet. Memento te sub Dei cõspectu stare qui occulta cordis inspicit, & abscondita nouit. Consideratio ista diuinorum obseruantiam præceptorũ inducit. d. Psal. Seruaui mandata tua & testi. tua, quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. Si ergo vis Deum timere, sagaciter cogita eũ vniuersa videre. Erubesce corã præsentia infinitæ sanctitatis eius, corpore impuro assistere, animámque maculatam & vitiosam habere. Memẽto creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ.

Augu. Hier. Iob. 13 Iob 13 Basili. Psal. 118 Eccle. 12

Quàm diligenter sint audienda verba dei.
Articulus 1.

ESto mansuetus ad audiendũ verbum dei. Quantò rem aliquam magis diligimus, tantò libentiùs de ea loquimur, & loqui audimus. Vnde de amatoribus

Eccle. 11 1. Ioan. 4

huius sæculi Ioannes ait. Ipsi de mundo sunt, & de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Qui ergo Deũ veraciter diligit, qui æternã beatitudinẽ appetit & seipsum in Deo spiritualiter amat: is verba diuina audit libẽter, retinet dilıgẽter, implet feruenter. Quod vtiq; signũ est prædestinationis æternæ. Hinc nempe ait saluator: Qui est ex deo verba dei audit. Propterea vos nõ auditis: quia ex deo nõ estis. Verbũ enim dei seu sacra scriptura,
Ioan. 8 cibus est animæ. Quẽadmodũ ergo eius vita naturalis desperatur, qui corporalẽ cibũ non sumit aut sumptũ nõ tenet, sed euomit: sic vita gratiæ desperatur de illo, qui verba dei nõ curat diligenter audire, memoriter retinere, efficaciterq; imple-
Grego re, vt dicit Gre. Tu verò charissime, verba dei attende, affectuose, reuerẽter atq; humiliter audi, lege, pertracta, & loquere tanquam epistolã tibi à spiritu sancto trãsmissam. Nec enim sufficit ea scire, sine recolere, sed operibus quoq; necesse
Psal. 118 est ea implere, quemadmodũ ait Psal. In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Deniq;, Seruus sciens volun
Luc. 12 tatẽ domini sui, & nõ faciẽs, plagis vapu-
Iaco. 4 labit multis, ait saluator, Iaco. quoque in sua canonica. Scienti inquit, bonũ, & non facienti

facienti, peccatum est illi. Hinc Aug. dis- Augu.
seruit. Non minus dignum est verbũ dei, quàm corpus Christi: Idcirco non minus reus est qui verbũ dei negligenter audit, quã ille qui corpus Christi in terram cadere sua negligẽtia permittit, quoniã ergo deo ordinãte (sine cuius ꝓuidẽtia nec arbor mouetur, nec foliũ eius dilabitur) ista tibi cõscribo, cuius salutẽ ardentissimè cupio: precor vt ea diligentia & affectu tanto hæc legas, quàm diligenter atque feruẽter pro tua exhortatione descripta sunt. Hoc nãque ad naturalẽ præclaræ indolis tuæ pertinet bonitatem. Scri- Eccle. 5
ptũ est enim: Auris bona cũ omnis cõcupiscẽtia audiet sapientiã. Quod quã me- Sap. 6
ritorium deóque placitũ sit, per quendã sapientẽ dicitur; Cõcupiscentia sapientię deducet ad regnũ perpetuũ. Non vtique sapientia huius mũdi, nõ sapientia philosophorũ, poëtarum, aut rhetorum (quoniã teste Apost. stultã fecit deus sapientiam huius mundi, principẽ quoque philosophorũ Aristotelem, gloriósus & sanctus pater noster Hier. principem nominat fatuorum) sed de sapientia sacræ atq; diuinæ scripturæ ritè intelligũtur verba præmemorata. Nonne vani ac fatui sunt, qui relictis his, quæ ad salutẽ animæ re-

quiruntur,qui omiſſa diuinorũ præcepto rum cuſtodia,& ſalutari ſcripturarũ ſanctarum notitia, in ſuperuacuis (puta in his quæ Deus nõ requirit ab eis) iugiter occupantur.Hinc tales videmus infinitis vanitatibus obfuſcari ſine timore Dei cõ uerſari,ludis,iocis,ac riſibus (vt de gra-
Mat. 7 uioribus vitiis taceã)delectari.Nunquid hæc eſt via arcta ducens ad vitam,quam
Eccle.5 (Chriſto docente)inueniunt pauci ? Fac ergo quod docet ſermo diuinus. Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris,ſed quæ præcepit tibi deus,illa cogita ſemper. Et in ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter.Denique quid prodeſt cognitio creaturarũ,ſine dilectione ac debita veneratione creatoris? Imo vtique plurimũ obeſt, dãnabiliorémque efficit ſciolũ. Non igitur magis delectet te ſtudiũ naturalis philoſophię,quã theologiæ, ſed in intellectu ac ſtudio ſacræ
Pſal. 18 paginæ delectatio tua cõſiſtat præcipua, vt dicere poſſis.Quã dulcia faucib. meis eloquia tua,ſuper meliori meo. Et rurſus.In via teſtimoniorum tuorũ delectatus ſum,ſicut in omnibus diuitiis.Itẽque: Bonũ mihi lex oris tui ſuper millia auri
Hugo. & argenti.Hoc expertus Hugo de ſancto Victore:Nihil(inquit)in hac vita dulcius ſen

ſentitur, nihil auidius ſumitur, nihil ſic mentem ab amore mũdi ſeparat, nihil ſic animũ cõtra tẽtationes roborat, nihil hominem ſic iuuat & excitat ad omne bonũ, ſicut ſtudiũ ſacræ ſcripturæ. Et iterũ, In ſacra ſcriptura quicquid docetur eſt veritas, quicq̃d pręcipitur bonitas, quicquid promittitur, fœlicitas. Itaq; hoc eſt ſaluberrimũ ſtudium, quod diſcit homo cognoſcere ſemetipſum, vitã corrigere, in omni gratia ſpiritus ſancti proficere. Idcirco hortatur Aug. Vtere lectione diuina pro ſpeculo, fœda in te corrigendo, pulchra conſeruando, pulchriora agẽdo. Pinguiſſimus eſt ſermo diuinus, oẽs in ſe delicias cõtinens. Cum hoc ſpeculũ oculis mentis opponimus faciẽ noſtrã internam conſpicimus, ibi ſentimus quãtum profecimus, quãtúmue à perfectione diſtamus. Hinc ait Iſidorus. Geminũ cõfert donum lectio ſcripturarũ, quoniã mentis intellectũ erudit, atque à mũdi vanitatibus abſtractũ hominem ad amorẽ Dei perducit. Nunquid huius ſapientiæ ſtudio aliud aliquod poteſt ſcientiæ ſtudiũ comparari? Præterea audi Greg. Quãuis (inquit) omnem ſcientiam & doctrinã ſacra ſcriptura ſine aliqua comparatione tranſcendat, quæ vera prædicat, ad cœlę-

Aug.

Grego.

ſtem patriā vocát,à terrenis deſideriis ad ſuperna amplectenda cor legẽtis inuitat, quæ nec ſic clauſa eſt,vt paueſci debeat, neque ſic patet vt vileſcát, quæ vſu faſtidium tollit, & tantò amplius diligitur, quantò amplius meditatur, omnes tamẽ ſcientias & doctrinas, etiā ipſo locutionis ſuæ more tranſcendit. Hinc quoq; ait

Hieron. Hier. Ama ſtudia ſcripturarum, & vitia carnis non amabis. Cupio ergo animam tuā hac diuinæ ſcripturæ ſupernaturali ac nobiliſſima ſapiẽtia adornari,quę ęternæ ſummæ & increatæ ſapientiæ fulgor quidam radiúſque conſiſtit, cuius lectio

Hieron. (teſte Hieronymo)ſenſum acuit,intellectum multiplicat, teporem calefacit,torporẽ repellit,libidinis tela extinguit, gemitū excitat,lachrymas elicit, Deo nos proximos facit,cui cum ſtudemus,ſpiritus ſanctus loquitur nobis, vt ait Iſido-

Iſidorus rus. Poſtremò huius ſacræ ac ſalutaris ſciẽtiæ ſingulariter capax es, cū & naturali acumine intellectus ſis decoratus, ita vt illud dicere queas: Puer eram ingenioſus,& ſortitus ſum animā bonā. Det itaq; tibi clementiſſimus Deus tantā huius ſapientiæ delectationẽ, vt cū author libri ſapiẽtiæ veraciter dicas, Hāc amaui & exquiſiui à iuuentute mea,& quæſiui

ui sponsam eam mihi assumere, & amator factus sum formæ illius. Intrans in Prou. 3
domum meam cõquiescam cum illa. Nõ enim habet amaritudinem conuersatio eius, nec tædiũ conuictus illius, sed gaudium atque lætitiam. Hinc Salomon loquitur: Pretiosior est sapientia cũctis opibus, & omnia quæ desiderantur, huic nõ valent comparari. Absit ergo, vt animam tuam in inferioribus vilioribúsque sciẽtiis occupes.

De duplici hominum via.

Articulus 11.

IVstorũ semita quasi lux splendẽs procedit, & crescit vsque ad perfectã diem, Prou. 4
via autem impiorum tenebrosa nesciunt vbi corruunt, quemadmodũ in prima epistola sua cõtestatur beatissimus euangelista Ioan. Deus lux est, & tenebræ non 1. Ioan. 1
sunt in eo vllæ. Deus namque secundum diuinum & magnum Diony. est lux pu- Diony.
ra, plena, & infinita, fontalis, vitalis, & intellectualis, & superpulcherrima. Cum ergo ipse sit terminus viæ, peregrinationísq; nostræ, & finis totius vitæ, laboris, ac studij nostri: per semitas splendidas, viásque pulchras ad ipsum proficisci debemus, quatenus via proportionata sit termino & mediũ fini. Neque enim ali

ter ad eum pertingitur. Porrò ſemita iſta iuſtorum eſt actio virtuoſa, conuerſatio
Prou. 3 bona. diuinę legis præceptorúmque eius obſeruantia timorata. De quibus Salomon ait: Viæ Domini viæ pulchræ, & omnes ſemitæ eius pacificæ. Sunt itaq; viæ iſtæ quibus ad Deum patriámque procedimus, cogitationes bonæ, affectiones ſanctæ, locutiones fructuoſæ, & opera meritoria Deo accepta. Hæc meritò viæ ſeu ſemitæ nominantur, cum ſint media quædã quib⁹ ab iſto exilio ad patriã peruenitur. Quæ vtique ſemitæ rationabiliter ſplẽdidæ appellantur: quoniã ex charitatę & gratia (quæ ſunt ſupernaturalia animæ lumina) oriuntur & quia tenebras vitiorum fugant ab anima, & quia luci diuinæ & increatæ vniunt corda noſtra, & quia operãtẽ Deo atq; hominibus red dunt ſpectabilem, mundum & ſanctum,
Philip. 1 proximis etiam exemplarem. Vnde dicit
Ephe. 2 Apoſt. iuſtos tanquã luminaria lucere inter peruerſos. Peccatoribus quoq; cõuer ſis. Fuiſtis (inquit) aliquãdo tenebræ, nũc autẽ lux in dño. Præthereà ſemita iſta iuſtorũ procedit à bono in melius, de imperfectione ad perfectionem, de virtute in virtutẽ. de via ad patriã, & creſcit vſq; ad perfectam diem: vtique æternitatis,

quia

quia de fide pertingit ad speciẽ, hoc est, ad summæ adorandæq; trinitatis æternã atque beatificã visionẽ. Hæc est via electorũ, via immaculata, via virtutũ, de labore pœnitẽtiæ ducens ad requiẽ sempiternã. De qua via cantamus: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini, De qua ait beatus Iob: Viã Dei custodiui, & nõ declinaui ex ea. Hier. quoque: interrogate quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigeriũ animabus vestris. Insuper alia est via reproborum, via tenebrosa, hoc est, scelerata ac impia vita, quæ veræ rationis lumine caret, nec gratiæ luce perfunditur: sed passionum & cõcupiscentiarũ caligine obfuscatur: quę rectũ peruertit iudiciũ, & ad infernalium tenebrarũ perducit ergastulum. Hæc via sunt habitus vitiosi, passionis effrenatæ, cõcupiscentiæ carnis, cogitationes peruersæ, opera mala, verba illicita, negligẽtiæ temporis, quæ sic obtenebrãt aciem mentis, vt spiritalẽ suã ruinã non pensét. Nempe in hac via damnanda, ac lubrica (quæ videtur impiis bona, quamuis nouissima eius ducant ad mortem) est casus à summo & incõmutabili bono Deo benedicto, vsque ad bonũ commutabile, caducũ & vanũ, à statu salutis & gratiæ,

Psal. 118
Iob 21
Hiere. 6

ad statum damnationis & culpæ, à vita spiritali, ad vitam carnalem, & tandem
Eccle. 36 à via præsenti, ad carcerem infernalem. De qua via seu viis iniquis scriptum est. Confundimini & erubescite super viis vestris. Itaque mihi dilecte, nõ eas in viã ruinæ, nõ sequaris itinera vanitatis mundanæ libertatísque propriæ, sed viã sanctorũ viriliter imitare. Qui enim ea quæ carnẽ exterioréſque sensus oblectant sectatur, qui cordis dissolutionẽ, & gaudia mundi amplectitur, per viam tenebrosam progreditur. Qui verò iuxta euangelicæ legis mãdata ac documenta incedit, viã splendidam electorũ elegit, potéstq; di-
Psal. 118 cere cum Psalmista: Ab omni via mala
Ibidem prohibui pedes meos, vt custodiã verba tua. Quod vt implere mereamur oremus quotidie, imò sæpissimè deuotissima mẽte. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, & non dominetur mei omnis iniustitia.

De triplici genere viatorum.
Articulus III.

Galat. 2 CHristo confixus sum cruci. Viuo autem non ego, viuit verò in me Christus. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei, qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me. Hæc de seipso

scri

ſcribit Apoſto. Porro hæc eſt Chriſtianæ religionis ſapientia ſalutaris quòd propter primorũ parentũ tranſgreſſionẽ vniuerſum genus humanum amœnitate & manſione paradiſi terreſtris priuatũ eſt, atque in mũdũ hunc tanquã in vallẽ miſeriæ, in locũ exilij, in regionẽ longinquã proiectũ, quatenus iſto in loco pœnitentiã peragẽdo, ſuámq; calamitatẽ inceſſanter deflẽdo, mereatur poſt vitã hanc beatitudinis locũ, ſeu patriã ingredi beatorum. Hinc ait Grego. A regione noſtra (paradiſo, ſ. terreſtri) ſuperbiendo, inobediendo, viſibilia ſequendo, cibum vetitũ deguſtando diſceſſimus, ſed ad eam neceſſe eſt vt flendo, obediendo, viſibilia contemnẽdo, carniſque appetitũ frænãdo, redeamus. Idcirco omnes nos in ſæculo iſto viatores vocamur: quia vt ait Apoſto. Non habemus hic manentẽ ciuitatẽ ſed futuram inquirimus. Et alio loco. Dũ ſumus in corpore, peregrinamur à Domino. Per fidẽ enim ambulamus nõ per ſpeciẽ. Simili ratione cãtat Pſal. colloquens Deo. Ne ſileas, quoniam aduena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut omnes patres mei. Porrò ad viatorẽ prouidũ pertinet, vt itineri ſuo neceſſaria habẽs aliis ſe nõ grauet oneribus neque in

Grego.

Hebr. 13

2. Cor. 5

Pſal. 38

via sine rationabili causa subsistat, neque de his quæ agũtur ab aliis, per quorũ ter minos transit, se intromittat, sed regia via incedens, & neq; ad dexterã nec ad si nistrã declinans, simpliciq; vestitu ac victu contentus, ad patriã indesinenter su-
2.Cor.5 spiret, festinet & propinquet. Sic christianus oĩs facere debet, vt scilicet se per pendat peregrinum esse in via præsenti, & totã cõuersationẽ suã disponat atq; co aptet ad obtinendũ fœlicitatẽ futurã, cœlestẽq; patriã. Omnia sua ad Dei gloriam ordinãdo, diuina præcepta implendo per vitam virtuosam ad patriam aspirando.
Cor.7 Ad hoc si quidem hortatur nos Apostolus Paulus, cum ait: Reliquum est, vt qui vtuntur hoc mundo, sint tanquam non vtẽtes. Et qui habent vxores, sint tanquã non habentes. Præterit enim figura hu-
1. Tim.6 ius mundi. Et rursus: Habentes (inquit) victum & amictum, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diui tes fieri, incidũt in tentationes & laqueũ diaboli. Fœlix qui sic suam cognoscit
Psal. 119 habitationem, dicens illud: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Qui hoc modo tendit ad patriam, propriè peregrinus vocatur. Sed quoniam nonnunquam contingit vt peregrinus,

visis

visis his quæ fiunt in via, delectetur in illis atque subsistat talia intuendo, & noua inquirendo seu recitando, per quod in itinere retardatur & minus patriæ recordatur. Imò interdum sic delectatur in talibus, aliena in terra, vt ex toto remaneat neque ad patriã suam perueniat. Idcirco est altior atque perfectior modus eundi ad patriam electorũ, vt scilicet homo non solũ modo nunc dicto tendat ad regnum cœleste: sed insuper vniuersa sui itineris impeditiua nequaquam attendat, non curet, non sentiat: imò tanquam non pertinentia ad se pertranseat atque contẽnat. Talis est qui non magis cupit laudari quàm vituperari, prosperitate, quàm aduersitatibus exerceri, ditari, quam inopiam pati: qui demum nihil eorum, in quibus delectatur vt hic mundus libenter attendit, sed vt mortuus talibus vana omnia paruipendit. Ad hanc perfectionem monet nos Paulus, dicendo. Semper mortificationẽ Iesu in corpore nostro circũferẽtes, vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Tales præterea erant quibus idem scribit Apost. mortui estis & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Talis fuit & Hieremias, qui loquẽs ad Deũ: Diem, inquit

Prou. 8 (margin)
Coloss. (margin)
Hiere. (margin)

inquit hominis non concupiui, tu scis. Talis quoque est omnis qui non gloriatur nisi in domino, qui se iam alienum fecit à seculo isto. Et talis propriè dicitur mortuus mundo. Veruntamen adhuc modus inuenitur sublimior. Qui nimirum priuatum sui amorem plenè extinxit atque in diuino amore perfectus est, ac per hoc seipsum in Deo perfectè ac spiritualiter diligit, non iam duntaxat cum peregrino viæ suæ ad Deum vitat obstacula, nec solū cum mortuo non attendit sæculi blandimenta ac prospera, sed & omnia quibus mūdus adhæret, quæ mundus amat & reputat, vt sunt diuitiæ atque delitiæ mundi, carnis voluptas mundi honores, vanæ hominū laudes, propriæ voluntatis libertas. Hæc omnia toto corde abhorret, tanquam cruciamēta atque hostilia cordis tormenta detestatur & refugit, eo quòd talia cursum suū ad Deū, itérque suum ad patriā impedire potius valeant, quàm iuuare. Denique ea quæ mūdus reputat crucem, videlicet dura siue aduersa, ista toto affectu amplectitur, illis adhæret, atque cōfigitur (sicut sunt abstinentiæ, disciplina, vigiliæ) amat nesciri, cupit contemni, & omnia dura pro Dei amore gaudenter

ter perferre, ſciens talia ſibi prodeſſe, quantum ad Deum, ad ſatisfaciendum pro culpa, ad euadendum futura ſupplicia, ad proficiendum in gratia. Per talia quoque præcipuè Chriſto pro ſe paſſo aſſimilatur, & maximam mercedem ſibi in patria mercatur. Hinc gaudet in iſtis, ſicut in omnibus diuitiis, ſicut & reprobi gloriantur in proſperis ſeculi huius. Qui ad hanc fœlicem perfectionem peruenit dicere poteſt cum Paulo, Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini mei Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Vnde & iſte propriè dicitur crucifixus, & non ſolum peregrinus, vt primus aut mortuus, vt ſecundus. In hoc tertio peregrinationis gradu Chriſtianæ religionis conſiſtit ſublimitas. Tales plane fuerunt beatiſſimi principes noſtri ſancti Apoſtoli, qui quum à principibus ſacerdotum flagellati fuiſſent & reprobati, ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Nunc ergo conſidera mi dilecte, in quo horum trium ſis poſitus genere. Qui tantum ad primum genus ſeu gradum nondum peruenit non ſe arbitretur

Pſal. 18 · Galat. 6 · Actu. 5

tur

tur esse in statu salutis. Porrò industriæ tuæ erit primo gradu non esse contentum, sed per secundum vsque ad tertium velle conscendere quatenus in carne mortali, cœli formam atque Angelicam vitam ducens, quotidie in omni charitate, sapientia & gratia Christi mirabiliter crescens inter amantissimos Dei gloriosi & sancti filios computeris neque post vitam præsentem à gloria Dei diutius retarderis.

Bernard. Postremò de ista materia pulchra tractat in quodam sermone Beatus Bernardus, ex quo ista pro parte accepta sunt: Noli stulto similis esse viatori, vt te mundi huius pulchritudo, prosperitas, fauor, lætitiáque alliciant, delectent, à Deo auertant, à via ad patriam impediant aut retardent. Noli hoc mundo vti

Beda. pro patria: quia (vt venerabilis Beda scribit) hoc inter electos ac reprobos distat quod electi nunc peregrini, & exules patriam expectant in futuro, tantóque minus in præsenti gaudiis delectantur caducis: quantò futura sine fine gaudia se sperant accipere, & in æternum regnare cum Christo. At verò reprobi hic habent patriam, cuius vitæ desideriis solummodò inhiant: Ideóque post hanc

vit am

vitam in exilium relegantur perpetuum, vbi cunctis carentes voluptatibus, sola in tormentis patiantur aduersa.

De arcta via salutis, lata via perditionis. Artic. IIII.

INtrate per angustam portã, quia lata porta & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem & multi sunt qui intrant per eam. Sed augusta porta & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Christus locutus est verba hæc. Et quid vtique verbis his horribilius dici potuit, aut quid tam terribiliter sonat? Certè ad perterrendum corda nostra sufficere potuit, si aliud nihil Christus dixisset, nisi quòd arcta est via salutis, spatiosa verò damnationis, quo pateret quàm facile sit damnari, difficile autem saluari. Iam verò dicendo quod pauci inueniunt viam arctam salutis multi autem ambulent viam latam damnationis, euidenter insinuat, quòd pauci saluentur, plurimíque damnentur. Quod & alibi clarius protestatur: Multi inquiens, sunt vocati, pauci verò electi. Quis audito hoc verbo non expauescat, & contremiscat, si tamen verè fidelis est, & illuminatam sortitus est fidem? Talis namque & tanta, tam alta &

Matth. 7

Matt. 22

ardua est fides Christiana, vt licet certissimè sciremus omnes homines qui vnquam fuerunt, aut sunt in mundo esse saluãdos, vno excepto: meritò viatorum vnusquisque vehemẽter timeret, ne forte ipse esset ille damnãdus, & insuper cũ
Heb.12 metu & reuerentia Deo seruiret. Quid enim est, quæso, id quod credimus, quod statim post vitam hanc momentaneã deducemur ante tribunal Christi, veri omnipotentis Dei, & iudicis infallibilis,
Simile. metuendi atque iustissimi, recepturi ab eo aut pœnã æternam inferni; aut sempiterna gaudia cœli. Si hæc diligenti ac lympida fide attenderemus, mirũ si vnquã sine timore atque tremore esse possemus: Sed malitia & negligentia nostra excæcat cor nostrum. Si ituri essemus per campum latronibus plenum, in quo pauci transeuntes euaderent: quis non vehementer metueret, ne temporalem incur-
Matth.7 reret mortem? Nunc autem ambulamus per seculi huius campum, dæmonibus plenum, in quo, sicut nunc dictũ est, pauci (comparatiue loquẽdo) euadunt dãnationem æternam. Nec tamẽ timemus, sed ridemus, epulamur, iocamur, & vana ac periculosissima securitate resoluimur. Non ita dilectissime frater, non ita

sit

ſit apud nos, non ita ſuperficialiter audiamus eloquia Chriſti, ne negligamus & perdamus noſipſos perditione irrecuperabili, intollerabili, ſempiterna. Sed profundè atque ſolerter verba ſaluatoris impleamus, penſando quod ſcriptũ eſt, Dominum exercituum ſanctificate, ipſe pauor veſter, & terror veſter. Illud quoque, In timore domini eſt tota die, & habebit ſpem in nouiſſimo. Vnde & Hieremias iſta conſiderans dixit: non eſt ſimilis tui domine. Magnus es tu, & magnũ nomen tuũ in fortitudine, quis non timebit te ô rex gentiũ: Hinc etenim ſcriptũ eſt. Magna & mirabilia ſunt opera tua domine deus omnipotens. Iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ dñe rex ſeculorũ. Quis non timebit & magnificabit nomen tuũ, quoniam iudicia tua manifeſta ſunt. Sed antequam de hoc plura commemorem pauca dicenda ſunt de intellectu præinductorũ Chriſti verborum. Ait ergo anguſtã eſſe portã arctámque viã ſalutis, imò (vt verius loquar) multum anguſtam valdéque arctã, ait nempe: Quàm anguſta, id eſt multum anguſta eſt porta. Spatioſam vero aſſerit portam, latámque viã dãnationis perpetuæ. Ex præhabitis autem patet intelligentia horum verborũ.

Eſaiæ. 8

Prou. 23

Hier. 10

Apoc. 17

Matth. 7

Si quidem paulò antè nunc introduxi, duplicem esse hominũ viam. Vnam virtuosam ac splendidam. Quæ est via seu vita electorum, Deo timoratè atque solicitè seruientiũ. Hæc autẽ est via arcta, & porta angusta: quoniã ars & virtus sunt circa difficilia. Quod statim clarius explanabo. Porrò alia est via vitiosa ac tenebrosa, vtpote vita seu via reproborum, quæ lata censetur, quoniam facile est à medio rationis discedere, à rectitudine virtutis deficere, & legem diuinam omittere. Veruntamen circa hoc vtilis oritur

Philos. quæstio. Cum enim iuxta Philosophum
Damas. ratio deprecetur ad optima. Virtus quo-
Tulli⁹. que secundum Damascenũ, fit secundum
Augus. naturã, videlicet rationi consentanea. Et
Basili⁹. secundũ Tullium, imo secundum Augustinum atq; Basilium, seminaria quędam virtutũ nobis connata, concreatáq; sunt: videtur quod virtus sit maximè deliciosa ac facilis. Et respõdendũ quòd vtique virtus ex sua natura est connaturalis, deliciosa, & facilis: sed difficultas virtutes adipiscendi, ac virtuosè agendi est ex parte nostra, videlicet ex imperfectione, corruptione, infectionéque nostri. Præsertim autem propter orginale peccatũ, per quod quatuor vulnera animæ nostræ

infli

infliguntur. Quæ sunt ignorantia in intellectu, malitia in voluntate, infirmitas in vi irascibili, concupiscentia in vi seu appetitu cõcupiscibili. Insuper iuxta philosophum quoq;, quo intellectualis substantia longius distat occumbit, ac deficit an ente primo intellectu diuino omnium rerum vltimo fine tanto difficilius seu pluribus motibus ad ipsum pertingit. Cum igitur anima rationalis in ordine intellectualium naturarum sit ima ac vltima in qua intellectuale lumen adeo debile est, vt ipsa in principio sui sit tanquam tabula rasa, depingibilis non depicta illucescit quod ipsa difficillimè ad vltimum finem Deum æternum pertingat, quantũ in ipsa est. Et istud verũ est etiam de naturali animę fœlicitate, naturalibúsque loquendo virtutibus. Propterea multo verius est de supernaturali eius beatitudine (quæ est visio Dei per speciem) virtutibúsque infusis loquendo, cum talis finis tales quoque virtutes pene incõparabiliter præstantiores sint & sublimiores naturali beatitudine ac naturalibus virtutibus animæ. Hinc anima nostra indiget incessabili adiutorio gratiæ Dei, & inspiratione ac motione. Præterea denique pene innumerabilia nobis occur-

runt impedimẽta virtutum, tam ex parte ꝓpriæ carnis quàm mundi & dæmonis, quibus à cõuersatione virtuosa non mediocriter impedimur, retrahimur aut tardamur. Vnde Bernard. Primum, inquit impedimentum nostrum & occupatio grauis ipsa est necessitas miseri corporis huius, quod dum modo somnum, modo cibum, modo alia quęque requirit, nõ dubium quin frequenter nos ab exercitio spiritali impediat. Diabolus quoque vt Petrus ait Apostol. tanquam leo rugiens circuit, quærens quẽ deuoret. Sed & mundus multa, heu, nimis offert virtutum obstacula. Hinc ergo perarduum est semper in medio permanere virtutũ & non declinare ad vitiosum extremum. Adhuc autem (vt Dioni. docet) virtus seu actio virtuosa, est ex integra & omnifaria causa, omnibus virtutum circunstantiis pariter concurrentibus. Vitiũ verò est per cuiuslibet circunstantiæ defectum, infinitísque modis contigit errare, deficere, & perire. Vnde Salo. d. Stultorum infinitus est numerus. Hic ergo via virtutum est arcta, via verò vitiorum spatiosa. Et hoc maximè quantum ad incipientes & imperfectos, non autem quod ad perfectos, sicut patebit.

Bernard. 1. Petr. 5 Dionis. Ecclesʃ. 1

Incre

Increpatio ignauiæ, negligentiæ, ac acediæ nostræ.. Artic. V.

DIxit autem quidã ad Iesum : Dñe si pauci sunt qui saluãtur? Qui ait, Cõtendite intrare per angustam portam: Ex his verbis innotescit, ꝙ præhabita verba de arcta via salutis Christus induxit ad demõstrandam saluandorũ paucitatem. Præterea vt clarius agnoscamus quàm verè arcta sit via salutis, aduertamus verba Gregor. Arcta, inquit, via, in qua quisque studiosè constringitur, qui sub præceptorum custodia solicitè coarctatur, est in hoc mũdo viuere, & de mundi huius concupiscẽtia nil habere, aliena non appetere, propria quoque nõ tenere, laudes mundi despicere, opprobria pro Deo amare, gloriam fugere, despectum sequi, adulationes despicere, despicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, dilectionísque gratiã circa eos immobilẽ cõseruare. Quamuis ante hæc cęteráq; præsentię opera, vigiliæ, & abstinẽtiæ disciplinæ, concupiscentię & proprię voluntatis abiectio, sint arcta ac ardua, ad magnam tamen quietẽ perducunt, incomparabile etiã pręmium (quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis comprehẽdere potest) eis promit-

Luc.13

Greg.

1. Cor.2

titur, vt pura beatitudo æterna, perfecta, plenissima: imò bonũ immensum: quod est ipsemet Deus sublimis & benedictus. & in hoc patet intolerabilis negligentia, peruersitas, atq; acedia nostra, quòd pro tanto bono nolumus prędictam viam arctam ad modicum tẽpus incedere. Pro-
Chrys. pter quod dicit Chrysostomus: Arctam viam ô homo iussus es ambulare, cur de requie & abundantia percontaris. Et quidem qui principibus seculi huius ministrant, horum nihil requirunt: sed solũ, si congruum lucrum eis præstabitur: quo cognito, iam nullum refugiunt laborem, nullum vitant periculum, neque seruilia obsequia negant, peregrinationes longissimas ac periculosissimas, contumelias, pœnas temporum permutationes patiuntur spe lucri & auiditate pecuniæ. Nos è contrario qui cœlum & cœlestis regni diuitias quærimus, de requie corporis percontamur, & aspera pati dedignamur. Vide quantum illis molliores miserabilioresque sumus. Quid dicis ô homo, quid agis? Cœlum paras ascendere, & interrogas nequa tibi difficultas occurrat in itinere, nequid tibi in via asperum accidat, aut laboriosum, & non erubescis de hoc, non pudore oppressus, sub
terram

terram teipſum defodis? Si omnia nanque tibi mala occurrerent, ſi vniuerſa tibi pericula imminerent, cõuitia, iniuriæ, calumniæ, gladius, ferrum, beſtiæ, præcipitium, fames, ægritudo, & cuncta quæ dici poſſunt, vel excogitari ſuper te irruerent, nonne hæc omnia tibi pro tanto præmio ridenda prorſus & contemnenda meritò viderentur? Non ergo ſit aliquis tam abiectus atque infœlix, támque degeneris animi, vt cœlũ optans aſcendere, de terrena requie, mundíque delitiis cogitet: quas non ſolum requirere, ſed etiam paratas recipere indecorum eſt, penitúſque indignũ. Idcirco ait Gregorius. Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. Laboremus ergo viriliter fortitérque contra vitia præliemur: in Dei obſequio fatigari ſit nobis prædulce: ſcientibus quod labor noſter non erit inanis in Domino, ſed erit merces operi noſtro. Denique qui in labore hominm non ſunt (præſertim in labore pœnitentialium actuum) & cum hominibus non flagellantur, cum dæmonibus (ſecundum Hieronymum) flagellabuntur. Pręterea ad confundendum noſtrum torporem, ad excitandum noſtrum te-

Grego.

1. Cor.15

Hier.13

Pſal.72

Hier 6.

porem, pensemus quanta homines seculares pro terrenis, caducis, paruísque cõmodis agant & patiãtur: vt vel sic discamus pro Dei amore, pro regno cœlesti, pro beatitudine sempiterna, arctã viam dignè incidere, omnia vana despicere, & Deo nosipsos promptissimo corde totaliter inuiolabilitérque offerre. Vt enim Aug. quoque commemorat quibus quæso tempestatibus & procellis, quàm horribili & tremendæ sæuitiæ cœli & maris, exponunt se mercatores, vt diuitias perituras acquirant, maioribus quàm quibus acquisitę sunt, periculis & tempestatibus plenas? Quos æstus, quæ frigora, quæ pericula ab aquis, à fossis, à præcipitiis, à flu minibus, à feris perferunt venatores? quẽ laborem esuriendi & sitiendi, quantas vilissimi & sordidissimi cibi & potus angustias, vt bestiam capiant? Secari & vri se homines patiuntur, vt dolores non æterni, sed aliquantulo diuturnioris vlceris, acriorum dolorum pretio rediman tur. Pro languida & incerta vltimæ atque breuissimæ vitæ vacatione immanissimis bellis miles atterritur. Pluribus fortasse annis in laboribus inquietus, quam in otio quieturus. Sed in his omnibus qui hæc non amant, eadem grauia

patiuntur. Qui verò amant, eadem quidem, ſed non grauia pati videntur. Omnia enim ſæua & immania prorſus facilia,& prope nulla efficit amor.Multò ergo certius,fœlicius,atque virilius ad veram beatitudinem obtinendam in nobis faciat charitas, quod in illis ad miſeriá facit cupiditas. Facilè toleretur à nobis quælibet aduerſitas temporalis, vt æterna pœna vitetur,æterna requies comparetur. Non enim ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, vt dicit Apoſto. Non torpenti aut tepida mente, ſed verè feruenti miniſtremus Deo altiſſimo,ne ipſe nobis improperet illud Apocalyp. Scio opera tua, quia nec calidus es, nec frigidus.Sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo.

Introductio ſcripturarum,ex quibus eluceſcit,quàm arcta ſit via ſalutis.

Articulus VI.

Diliges Dominũ Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua.Hoc eſt primum mãdatum.Hoc Dei mandatum omnium mandatorum finis eſt,ratio,atque perfectio.Ad cuius perfectam impletionem quantum in hoc ſtatu poſſi

poſſibile eſt , non ſolùm cætera vniuerſa mandata , ſed cuncta quoque Chriſti euangelica ordinantur conſilia. Porrò mãdatum hoc non niſi in patria omnino plenariè adimpletur. A religioſis verò quodãmodo perfectè, impletur, eo quòd omnia illa quæ diuinæ dilectionis affectum impediunt, abnegent & relinquãt: quatenus ſoli Deo iuxta profeſſionis ſuæ tenorẽ intenti ſint. Ab omni demum viatore in tantum neceſſe eſt ipſum impleri, quatenus nihil cõtra aut ſupra Deum diligat, in nullo niſi in Deo finaliter conquieſcat. Nũc autem de arcta via ſalutis dicta ſunt plurima, patuítque viam hanc eſſe diuinę legis, ſeu pręceptorum ac documentorũ Chriſti cuſtodiam. Nunc ergo pauliſper penſandum eſt, quænã ſint ardua iſta Chriſti pręcepta ac documenta propter quorum difficultatem ipſemet Chriſtus diſſeruit, viam quæ ducit ad vitam eſſe tam arctam, portámq; anguſtam : ſpatioſam vero viam quæ ducit

Rom. 8 ad mortem & mortem æternam. Ecce ſal

Apoc. 3 uator ait : Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Nõ occides. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo , reus erit iudicio : qui autem dixerit fratri ſuo racha , id eſt, vocem indignationis , aut

vitu-

vituperationis emiserit reus erit cõsilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis, videlicet damnationis æternæ. Nonne arctum & metuendũ est verbum hoc? Insuper ait: Audistis quia dictum est antiquis? Non peierabis. Ego autem dico vobis, non iurate omnino. Sit autem sermo vester, est, est: non non. Hinc & Iacob. in sua ait epistola: Ante omnia fratres nolite iurare. Iterum ait saluator. Ego dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Et qui voluerit tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vobis. Quid difficilius isto? Quemadmodum enim amicum diligere naturalissimum facillimúmque consistit, sic inimicum amare difficillimum est, secundum Hieronymum: & tamen necessariũ est saluti. Imo qui vnum hominem odit, nullum verè ac spiritualiter diligit, sed nec seipsum, nec Deum cum sit in peccato mortali. Insuper ait saluator: Si non dimiseritis hominibus peccata, nec pater vester cœlestis dimittet vobis peccata vestra. Nolite thesauriza

Marc. 12

Hiero.

Matth. 6

riza

Matth.7 rizare in terra. Nolite soliciti esse in cra-
Matt. 10 stinum. Nolite iudicare, vt non iudice-
Luc. 12 mini. Nolite putare quòd veni pacem
mittere in terram: Non veni pacem mit-
tere, sed gladium. Veni enim separare fi-
Matt. 10 lium à patre suo, & filiam à matre, & nu-
Luc. 14 rum à socru. Qui amat patrem vel ma-
trem plus quàm me, non est me dignus.
Et qui non accipit crucem suam & se-
quitur me, non est me dignus. Regnum
Matt. 11 cœlorum vim patitur: & violenti rapiunt
Luc. 12 illud. Omne verbum otiosum quod lo-
Matt. 11 cuti fuerint homines reddent de eo ra-
tionem in die iudicij. Qui vult venire
post me, abneget semetipsum, & tollat
crucem suam quotidie, & sequatur me.
Matt.13 Qui enim voluerit animam suam sal-
Luc. 1 uam facere: perdet eam. Qui autem per-
diderit animam suam propter me, inue-
niet eam. Væ illi per quem scandalum
venit. Qui autem scandalizauerit vnum
de pusillis credentibus, expedit ei vt su-
spendatur mola asinaria in collo eius, &
demergatur in profundum maris. Nisi
Matt. 19 conuersi fueritis, & efficiamini sicut par-
Mar.10 uuli, non intrabitis in regnum cœlorum.
Luc. 18 Facilius est camelum per foramen acus
Matt.20 transire, quàm diuitem intrare in regnũ
cœlorum. Quicunque voluerit inter vos

maior

maior esse, sit vester minister. Væ vobis
diuitibus, qui habetis nunc consolatio- Luc. 6
nem vestram. Væ vobis qui saturati estis,
quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc
quia lugebitis & flebitis. Væ quum benedixerint vobis homines omnes. Quid
vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras? Dixit autem Iesus ad quendam: Sequere me. Qui ait: Domine permitte mihi primum ire & sepelire patrem meum.
Dixítque illi Iesus: Permitte mortuos Matt. 10
sepelire mortuos suos. Nolite timere
eos qui corpus occidunt, animam autem
non possunt occidere. Sed eum timete,
qui potestatem habet corpus & animam
mittere in gehennam. Stulte hac nocte
animam tuam repetent à te. Quæ autem Luc. 12
parasti cuius erunt? Sic est omnis qui
thesaurizat: & non est in Deo diues. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam, nisi pœnitentiam egeritis, omnes
simul peribitis. Discedite à me omnes
operarij iniquitatis. Quum facis prandium aut cœnã, noli vocare amicos tuos
neque fratres, neque cognatos, neque
vicinos diuites, ne fortè te reinuitent, &
fiat tibi retributio. Sed quum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos

dos & cæcos,& beatus eris. Si quis venit ad me & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres ſuos,& ſorores,adhuc & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. Quod hominibus altum eſt, abominatio eſt apud Deum. Quũ feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis dicite:Serui inutiles ſum⁹, quod debuimus facere, fecimus. Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat,exaltabitur. Videte ne grauentur corda veſtra crapula & ebrietate,aut curis ſeculi huius. Ex his aduertere potes chariſſime, quàm verè anguſta & arcta ſit via ſalutis. Veruntamẽ eorum quæ dicta ſunt,quædam pertinent ad præcepta, & ad illa omnes tenentur. Alia ad conſilia, ad quę religionem profeſſi ſunt obligati. Præterea ex aliis ſcripturis idem oſtenditur.Dicit enim Apoſtolus.Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis: Ergo qui vitia& concupiſcẽtias nõ extingunt, nec corpus ſuum caſtigant, ad Chriſtum nõ pertinent.Rurſus:Vidua, inquit, quæ in delíciis viuit, viuens mortua eſt. Viuens quidem vita naturæ; mortua eſt

morte

morte culpæ. Si ergo delitiose viuere, peccatū mortale est viduis: quanto magis clericis, monachis atque canonicis? Ad idem possent multa alia adduci, sed ista sufficiant. Quæ quidē idcirco commemoraui, vt ad timorem dei, ad cordis custodiam, ad diuinæ scripturæ diligentiorem aduertentiā te inducā: ne tibi de diuina misericordia inaniter blandiaris: neque de his qui spatiosam viā ambulāt, conformeris. Quia, vt ait Apost. si Christo compatimur, & cōregnabimus. Si sustinemus, simul cum illo viuemus. Nónne iuxta Apost. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū dei? Sed verum est, nō tamen verificetur in te quod ait Bernardus: Domine, multi volunt tecum regnare, sed non cōpati: volunt con sequi, sed non sequi: volunt inuenire sed nō quærere. Itaque tribulationes pati nō terreamur, quum dicit Hieron. Nullus seruus Christi est sine tribulatione. Si tribulationem non pateris, nondum Christianus esse cœpisti.

Quomodo, non obstante quòd arcta est via salutis, nihilominus iugū Christi suaue est, & onus eius leue.

Articulus 7.

VEnite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Matt. 11

Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Loquutus est Christus verba hæc de seipso. Porro iugum Christi aliud prorsus non est, nisi euangelica lex seu diuinorum custodia mandatorum: per quā sub diuinæ voluntatis obedientia ligamur ac detinemur, atque à seculari vita restringimur. Onus verò saluatoris intelligi potest obseruantia cōsiliorum ipsius. De tali iugo scriptū est Treno. tertio: Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, quod quidem reprobi à se repellunt, iuxta illud Hieremiæ secundo: A seculo confregisti iugum, & dixisti: nō seruiā. Cōstat itaque idē esse in re viam arctam salutis, & portam vitæ angustam, cum iugo Christi, & onere eius. Si ergo via salutis est arcta, & porta vitæ angusta, quomodo iugum Christi suaue est & onus eius leue? Et respondendum, quod idem iugum, sed eadē via incipientibus, imperfectis, nondū exercitatis, & spiritualis internæque vitæ dulcedinem necdum expertis, est arcta, dura, ac laboriosa: quæ tamen perfectis, virtuosis, purgatis, diuinisque viris, ac feruenter Deū amantibus lata est,

facilis

facilis atque dulcissima, ita vt per eã potius currant, quàm eant. Vnde vir sanctus fatetur: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Et denuo: Ambulabam, inquit, in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Porro nulla forma, nullúsq; habitus promptius, aut delectabilius operatur, quã amor: quoniam amor ex propria natura, & ratione inclinat & trahit amantem ad actum: propter quod ponderi comparatur. Quum ergo omnium actuum meritoriorũ causa directrix ac imperatrix sit charitas, quæ animæ vita vocatur, & sine qua nihil est meritoriũ: palam est quod quanto in Dei amore profecimus, tãto ea quæ dei sunt, delectabilius exercemus ea quoque quę mundi sunt cordialius abhorremus. Imo feruido amatori nil prorsus iucundius quàm aliquid facere pro dilecto. Hinc Rabanus. Nil durum, inquit, nil graue, nil asperum, nil lætale computat amor verus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœna: quæ mortes amorem perfectũ poterunt superare? Si amor, est omnia vincit, nec sentit laborem. Thesaurus indeficiens est amor Dei. Quẽ qui habet, diues est: quo qui caret, egenus est. Proinde tanto magis delectat opus bonũ, displi- Bernar.

cétque peccatum, quantò amplius diligitur deus summũ & incommutabile bonũ. Aristoteles quoque testatur, quòd signũ virtutis, est delectatio fiens in opere. Idcirco quo virtuosiores efficimur, eo plenius in bonis actibus delectamur. Iterum sicut natura est naturalium operationum principium: sic gratia Dei gratificans est omnium meritoriorũ actuum primum, formale immediatum, intrinsecúmque principium. Quemadmodum ergo bene dispositi in natura, faciliter & iucũde opera naturæ exercent, sic quum homo in gratia Dei cœperit abundare, omne opus Dei quotidie magis hilariter implet. Quod quidem mitibus atque humilibus præcipuè solet euenire. Hinc
Bernar. ait Bernar. Nil arduum humilibus, nihil asperum mitibus. Et facile omnia præcepta veniunt in effectu, quando & gratia prætendit auxilium & obedientia mollit imperium. Nec dura ibi necessitate seruitur, vbi diligitur quod iubetur. At vero si profunde ac sapiẽter recogitemus nos pro Deo altissimo operari quæ agimus, nil vltra arctum aut arduum arbitrabimur: imo si pro eo omnes moriamur, omnésque virtutes iugiter exequamur, nil dignum gerimus ad ea quæ ab ipso percepi

cepimus.Propterea dicit Grego.Si mens Grego
forti intentione in Deum dirigitur,quicquid sibi in hac vita amarum occurrit, dulce æstimat, Omne quod affligit,requiē putat.Constat præterea,quod quanto anima fortius intenta est vni alicui, tanto intentio eius circa aliud magis remittitur. Quemadmodum ergo seculi amatores,qui se penitus implicant mundo,& transitoriis toti occupantur, spiritalia & diuina omnino fastidiunt, diuinum obsequium sine affectu & gustu festinanter persoluunt. Sic Dei amatores, qui prorsus se diuinis mancipant,& integerrima mente Deo inhærere, vacare, vniri exoptant,ea quæ mundi sunt vehementer fastidiunt,detestantur, refugiūt: in laudibus Dei incessabiliter occupari gaudent & cupiunt,arctámque viam delitiose incedunt. Hoc est quod sanctus Cant. 8
contestatur Gregorius, Fortis est vt mors Gregor.
dilectio.Quoniā,inquit, sicut mors corpus interimit,sic ab amore temporalium rerum spe vitæ æternæ,charitas Dei occidit. Quem enim perfectè absorbuerit, ad terrena foris desideria velut insensibilem reddit. Et iterum: Necesse est vt cui Christus dulcescit,mundus protinus amarescat.Hæc ideo dixi:vt te quàm di-

lectiſſime frater, à mundi amore auertam, atque ad ſynceriſſimam in Deo delectationẽ inuitẽ, ad ſtatum perfectionis alliciã, atque ad experiendũ quã dulcis eſt Deus, quàm dulce ſit ei familiariter adhærere, feruenter ſeruire inducã, vt ſis nõ iam duntaxat ſeruus, ſed & amicus dilectúſq; filius creatoris tui ac ſaluatoris. Hoc enim plus appetendũ eſt tibi, quàm vniuerſus hic mũdus, cũ omni ſuo ornatu & gloria. Spero quòd Dominus dabit tibi de his omnibus intellectũ. Nõ enim præſumo exhortationẽ meam tibi in aliquo profuturã, niſi adſit ſpiritus ſanctus donans guſtũ & ſapientiã per inſpirationem occultã. Quemadmodũ ſcriptũ eſt; Inſpiratio omnipotẽtis dat intelligentiã.

Quid ſit contemnere, relinquere, & non diligere mundum. Et quid in tali locutione nomine mundi deſignetur.

Articulus 8.

AMicitia huius mundi inimica eſt Deo. Si quis ergo voluerit amicus fieri mũdi huius, inimicus dei conſtituetur. Quemadmodũ Augu. teſtatur: Sola dilectio diſtinguit inter filios dei & filios diaboli. In filiis etenim dei regnat & præualet amor diuinus ac ſpiritualis, per quem ad cœleſtia iugiter tendunt. In

filiis

filiis vero diaboli, regnat & prævalet amor mundi, amor priuatus, improbus & inordinatus, qui diuinæ charitatis est venenum. Tota ergo sacra scriptura hortatur nos ad priuati atque mundani amoris extirpationẽ, & itẽ ad proficiendũ in dilectione Dei ac proximi. Porro priuatus est amor quo ad nos ipsos vitiose reflectimus: ea videlicet appetẽdo quæ nostræ naturæ vtilia seu delectabilia sunt in ordine ad seipsam, non quantum ad deũ: vt sunt mundi delitiæ atque diuitiæ, honores, laudes, cæteráque mũdana similia. Qui autem diligit se verè in deo, omnia ista cõtemnit & abiicit, quantũ ad vsum superfluum, vel quantum ad plenariam abnegationem. Sed quoniã omnis creatura dei est bona, ideóque amanda iubemúrque inimicos diligere, nec quenquã debemus contẽnere, nisi nos ipsos, Esaia dicente: Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris? Hinc igitur habet quæstionẽ, quomodo intelligendũ sit, quod scriptura præcipit nos mundũ odisse ac spernere. Denique si omnis qui diligit mũdum, dei inimicus efficitur: videtur quòd mundi contẽptus sit de necessitate salutis. Ex quo vltra inferre quis posset, quòd oẽs seculares & coniugati essent in statu dã-

mūdū nihil eſt. Quintò, accipitur mūdus pro hominibus in mundo hoc inferiori manentibus, ſeu pro toto genere humano. De quo dicit Apoſto. Omnis (ſeu totus) mundus ſubditus ſit Deo. Et Chriſtus: Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo mundo. Sexto, accipitur mundus pro electis & prædeſtinatis hominibus. De quo legitur: Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Septimò mundus accipitur pro præſcitis, peruerſis & reprobis. De quo Chriſtus ait ad Iudæos: Vos de hoc mundo eſtis, ego non ſum de hoc mundo, id eſt, de numero impiorum hominum, mundanā ac vanā vitā ducentium, de quorum numero eſtis vos. Itémque ad Apoſt. Quia de mundo nō eſtis, ſed quia ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Hoc modo mūdus frequenter magis accipitur in ſcripturis, præſertim in Euangelio atq; epiſtolis S. Ioānis, Poſtremò Hugo in libro quem de mundi vanitate cōpoſuit, accipit mundū pro mutabilitate conuerſationis humanæ in mundo iſto. Quum ergo ſcriptura diuina iubet mundum contēni odióque haberi, iuxta illud: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mūdo ſunt, per mūdum

intelligendi sunt homines mundani & vani transitoriis nõ diuinis intenti: bona quoq; terrena, & ea quæ mũdani reputãt magna, vt sunt temporaliter prosperari, carnaliter delitiari, laudari, ac honorari, ditari, ac sublimari. Omnia ista & sensibilia & tẽporalia, vniuersa contẽnenda odiendáque sunt, non quantũ ad id quod essentialiter sunt, sed inquantum in via dei nobis obsistunt, itérque nostrum ad patriam impediunt aut retardant, & ne eis finaliter inhæreamus, quemadmodum hi qui in bonis creatis caducis, sibi finem constituunt, ea magis quàm deum quærendo, amando, cogitando, optando. Cùm ergo videmus quempiam in seculo isto multipliciter prosperari, atque ad libitum conuersari, non reputemus, non magnificemus, non affectemus huiusmodi vitam, nec talem hominẽ magni pendamus, sed potius vilipendamus, non odiendo naturã, neque spernẽdo absolute personam, sed vitia eius, & cũ quãtum ad illa per quæ elongatur à deo æterno ac adorando. Vnde de viro iusto cantamus: Ad nihilum deductus est in cõspectu eius malignus: timẽtes autẽ dominũ glorificat. Sic quoque Aris. in Ethicis ait: Quod magnanimus est contemptiuus: quoniam

Mũdana quomodo odio habẽda.

Psal. 14

Aristot.

quoniã paruipendit aliquos, in quantum viliter viuunt. Nihilominus personis iniquis, quantum ad id quod sunt, charitatis & piæ compassionis affectum debemus impendere, tanto amplius, quanto videmus eos plus implicari & obtenebrari, florere, gaudere, & exaltari in seculo isto. Propter quod dicit Hiero. Peccatores tunc perpendimus magis miseros, quando conspicimus eos in culpis suis sine pœna relictos. Imò, vt idem ait gloriosus Hiero, atque Ambro. Nullum est certius signum reprobationis diuinæ, & damnationis futuræ, quàm prosperari & sine flagello esse in vita præsenti, præsertim cum dominus dicat Ego quos amo, arguo & castigo. Nunc considerare incũbit, quomodo contẽptus & odiũ mũdi sit de necessitate salutis: Nisi enim aliquomodo esset de necessitate salutis: nõ dixisset S. Ioan. Siquis diligit mundũ, nõ est charitas dei patris in eo. Itaque aduertẽdũ, quòd duo sunt gradus odiẽdi contẽnendíque mundũ, loquẽdo in genere. Primus est vt mũdus, & ea quæ mundi sunt contẽnantur, ac odio habeantur, inquantũ directe à deo impediũt & auertũt, hoc est, ne supra vel cõtra deũ amẽtur, ne eis cõtra diuina præcepta quis cõformetur, aut

Hiero.
Idem.
Ambro.
Apoc. 3
1. Ioan. 2
Quibus modis odio habẽdus sit mũdus. Mũdum odisse,

D. DION

CHART. DE ARC
ſalutis, ac mundi c
ptu, tractatulus p
pius ac erudi
tus,

PROOEMIVM A

Matt. 6 INdicabo tib
ſit bonũ, aut
requirat à te
iudicium at
&ſolicitum
Deo tuo: Quoniam rati
rum Deus ad æternam b
tinendam creauit ab exo
inſtruxit de his, quę ei ne
fœlicitatem hanc ſortie
inter bonum & malum
falſum, inter virtutes
nat, bona & vera ac vi
do, mala autem & fal
tus deteſtando. Itaq
diuinæ legis doctrina
cram ſcripturã edocta
omniũ actuum vitæ n
tionem propriã vnuſq
pienter diſcutiat, vera
caciter corrigat. Qua

tā formidolo- Eccleſ.7
alo. dicat.Cōſi
mo poſſit corri-
Hoc modo mū
ſa mūdana,ca-
picere,inquantū
occaſionaliter. Sap.14
ræ nāque, Sapiē
ē animæ homi-
' inſipientium,
Salo. docet ope Eccleſ.3
eatur,ſed occa-
et reprobi crea
aniter delecta
e quieſcūt nec
creatoris, qui
vltimus finis.
eſt habere odiū Iſidorus
um. Sicut enim
nis vita ſancto
eit ſocietas ini
roceſſu opuſculi
do de cōtemptu
prout ſcilicet ſta
tiáque conſilio
en aliqua intro
ptu,primo mo-
neceſſitate ſalu
torum.

De

dos & cæcos,& beatus eris. Si quis venit ad me & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres ſuos,& ſorores,adhuc & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, nō poteſt meus eſſe diſcipulus. Quod hominibus altum eſt, abominatio eſt apud Deum. Quū feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis dicite:Serui inutiles ſum⁹, quod debuimus facere, fecimus. Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat,exaltabitur. Videte ne grauentur corda veſtra crapula & ebrietate,aut curis ſeculi huius. Ex his aduertere potes chariſſime, quàm verè anguſta & arcta ſit via ſalutis. Veruntamē eorum quæ dicta ſunt,quædam pertinent ad præcepta, & ad illa omnes tenentur. Alia ad conſilia, ad quę religionem profeſſi ſunt obligati. Præterea ex aliis ſcripturis idem oſtenditur.Dicit enim Apoſtolus.Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis: Ergo qui vitia& concupiſcētias nō extingunt, nec corpus ſuum caſtigant, ad Chriſtum nō pertinent.Rurſus:Vidua, inquit, quæ in deliciis viuit, viuens mortua eſt. Viuens quidem vita naturæ; mortua eſt

morte

morte culpæ. Si ergo delitiose viuere, peccatũ mortale est viduis: quanto magis clericis, monachis atque canonicis? Ad idem possent multa alia adduci, sed ista sufficiant. Quæ quidẽ idcirco commemoraui, vt ad timorem dei, ad cordis custodiam, ad diuinæ scripturæ diligentiorem aduertentiã te inducã: ne tibi de diuina misericordia inaniter blandiaris: neque de his qui spatiosam viã ambulãt, conformeris. Quia, vt ait Apost. si Christo compatimur, & cõregnabimus. Si sustinemus, simul cum illo viuemus. Nónne iuxta Apost. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ dei? Sed verum est, nõ tamen verificetur in te quod ait Bernardus: Domine, multi volunt tecum regnare, sed non cõpati: volunt con sequi, sed non sequi: volunt inuenire sed nõ quærere. Itaque tribulationes pati nõ terreamur, quum dicit Hieron. Nullus seruus Christi est sine tribulatione. Si tribulationem non pateris, nondum Christianus esse cœpisti.

Quomodo, non obstante quòd arcta est via salutis, nihilominus iugũ Christi suaue est, & onus eius leue.

Articulus 7.

VEnite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Matt. 11

Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Loquutus est Christus verba hæc de seipso. Porro iugum Christi aliud prorsus non est, nisi euangelica lex seu diuinorum custodia mandatorum: per quā sub diuinæ voluntatis obedientia ligamur ac detinemur, atque à seculari vita restringimur. Onus veró saluatoris intelligi potest obseruantia cōsiliorum ipsius. De tali iugo scriptū est Treno. tertio: Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, quod quidem reprobi à se repellunt, iuxta illud Hieremiæ secundo: A seculo confregisti iugum, & dixisti: nō seruiā. Cōstat itaque idē esse in re viam arctam salutis, & portam vitæ angustam, cum iugo Christi, & onere eius. Si ergo via salutis est arcta, & porta vitæ angusta, quomodo iugum Christi suaue est & onus eius leue? Et respondendum, quod idem iugum, sed eadē via incipientibus, imperfectis, nondū exercitatis, & spiritualis internæque vitæ dulcedinem necdum expertis, est arcta, dura, ac laboriosa: quæ tamen perfectis, virtuosis, purgatis, diuinisque viris, ac feruenter Deū amantibus lata est,

facilis

facilis atque dulcissima, ita vt per eã potius currant, quàm eant. Vnde vir sanctus fatetur: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Et denuo: Ambulabam, inquit, in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Porro nulla forma, nullúsq; habitus promptius, aut delectabilius operatur, quã amor: quoniam amor ex propria natura, & ratione inclinat & trahit amantem ad actum: propter quod ponderi comparatur. Quum ergo omnium actuum meritoriorũ causa directrix ac imperatrix sit charitas, quæ animæ vita vocatur, & sine qua nihil est meritoriũ: palam est quod quanto in Dei amore profecimus, tãto ea quæ dei sunt, delectabilius exercemus ea quoque quę mundi sunt cordialius abhorremus. Imo feruido amatori nil prorsus iucundius quàm aliquid facere pro dilecto. Hinc Rabanus. Nil durum, inquit, nil graue, nil asperum, nil lætale computat amor verus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ Bernar. pœna: quæ mortes amorem perfectũ poterunt superare? Si amor, est omnia vincit, nec sentit laborem. Thesaurus indeficiens est amor Dei. Quẽ qui habet, diues est: quo qui caret, egenus est. Proinde tanto magis delectat opus bonũ, displi-

cétque peccatum, quantò amplius diligitur deus summũ & incommutabile bonũ. Aristoteles quoque testatur, quòd signũ virtutis, est delectatio fiens in opere. Idcirco quo virtuosiores efficimur, eo plenius in bonis actibus delectamur. Iterum sicut natura est naturalium operationum principium: sic gratia Dei gratificans est omnium meritoriorũ actuum primum, formale immediatum, intrinsecúmque principium. Quemadmodum ergo bene dispositi in natura, faciliter & iucũde opera naturæ exercent, sic quum homo in gratia Dei cœperit abundare, omne opus Dei quotidie magis hilariter implet. Quod quidem mitibus atque humilibus præcipuè solet euenire. Hinc
Bernar. ait Bernar. Nil arduum humilibus, nihil asperum mitibus. Et facile omnia præcepta veniunt in effectu, quando & gratia prætendit auxilium & obedientia mollit imperium. Nec dura ibi necessitate seruitur, vbi diligitur quod iubetur. At vero si profunde ac sapiẽter recogitemus nos pro Deo altissimo operari quæ agimus, nil vltra arctum aut arduum arbitrabimur: imo si pro eo omnes moriamur, omnésque virtutes iugiter exequamur, nil dignum gerimus ad ea quæ ab ipso percepi

cepimus. Propterea dicit Grego. Si mens fortis intentione in Deum dirigitur, quicquid sibi in hac vita amarum occurrit, dulce æstimat, Omne quod affligit, requiē putat. Constat præterea, quod quanto anima fortius intenta est vni alicui, tanto intentio eius circa aliud magis remittitur. Quemadmodum ergo seculi amatores, qui se penitus implicant mundo, & transitoriis toti occupantur, spiritalia & diuina omnino fastidiunt, diuinum obsequium sine affectu & gustu festinanter persoluunt. Sic Dei amatores, qui prorsus se diuinis mancipant, & integerrima mente Deo inhærere, vacare, vniri exoptant, ea quæ mundi sunt vehementer fastidiunt, detestantur, refugiūt: in laudibus Dei incessabiliter occupari gaudent & cupiunt, arctámque viam delitiose incedunt. Hoc est quod sanctus contestatur Gregorius, Fortis est vt mors dilectio. Quoniā, inquit, sicut mors corpus interimit, sic ab amore temporalium rerum spe vitæ æternæ, charitas Dei occidit. Quem enim perfectè absorbuerit, ad terrena foris desideria velut insensibilem reddit. Et iterum: Necesse est vt cui Christus dulcescit, mundus protinus amarescat. Hæc ideo dixi: vt te quàm di-

Grego

Cant. 8
Gregor.

lectiſſime frater, à mundi amore auertam, atque ad ſyncerissimam in Deo delectationẽ inuitẽ, ad ſtatum perfectionis alliciã, atque ad experiendũ quã dulcis eſt Deus, quàm dulce ſit ei familiariter adhærere, feruenter ſeruire inducã, vt ſis nõ iam duntaxat ſeruus, ſed & amicus dilectúſq; filius creatoris tui ac ſaluatoris. Hoc enim plus appetendũ eſt tibi, quàm vniuerſus hic mũdus, cũ omni ſuo ornatu & gloria. Spero quòd Dominus dabit tibi de his omnibus intellectũ. Nõ enim præſumo exhortationẽ meam tibi in aliquo profuturã, niſi adſit ſpiritus ſanctus donans guſtũ & ſapientiã per inſpirationem occultã. Quemadmodũ ſcriptũ eſt; Inſpiratio omnipotẽtis dat intelligentiã.

Quid ſit contemnere, relinquere, & non diligere mundum. Et quid in tali locutione nomine mundi deſignetur.

Articulus 8.

AMicitia huius mundi inimica eſt Deo. Si quis ergo voluerit amicus fieri mũdi huius, inimicus dei conſtituetur. Quemadmodũ Augu. teſtatur: Sola dilectio diſtinguit inter filios dei & filios diaboli. In filiis etenim dei regnat & præualet amor diuinus ac ſpiritualis, per quem ad cœleſtia iugiter tendunt. In

filiis

filiis vero diaboli, regnat & præualet amor mundi, amor priuatus, improbus & inordinatus, qui diuinæ charitatis est venenum. Tota ergo sacra scriptura hortatur nos ad priuati atque mundani amoris extirpationẽ, & itẽ ad proficiendũ in dilectione Dei ac proximi. Porro priuatus est amor quo ad nos ipsos vitiose reflectimus: ea videlicet appetẽdo quæ nostræ naturæ vtilia seu delectabilia sunt in ordine ad seipsam, non quantum ad deũ: vt sunt mundi delitiæ atque diuitiæ, honores, laudes, cæteráque mũdana similia. Qui autem diligit se verè in deo, omnia ista cõtemnit & abiicit, quantũ ad vsum superfluum, vel quantum ad plenariam abnegationem. Sed quoniã omnis creatura dei est bona, ideóque amanda iubemúrque inimicos diligere, nec quenquã debemus contẽnere, nisi nos ipsos, Esaia dicente: Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris? Hinc igitur habet quæstionẽ, quomodo intelligendũ sit, quod scriptura præcipit nos mundũ odisse ac spernere. Denique si omnis qui diligit mũdum, dei inimicus efficitur: videtur quòd mundi contẽptus sit de necessitate salutis. Ex quo vltra inferre quis posset, quòd oẽs seculares & coniugati essent in statu dã-

mũdũ nihil eſt. Quintò, accipitur mũdus pro hominibus in mundo hoc inferiori manentibus, ſeu pro toto genere humano. De quo dicit Apoſto. Omnis (ſeu totus) mundus ſubditus ſit Deo. Et Chriſtus: Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo mundo. Sexto, accipitur mundus pro electis & prædeſtinatis hominibus. De quo legitur: Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Septimò mundus accipitur pro præſcitis, peruerſis & reprobis. De quo Chriſtus ait ad Iudæos: Vos de hoc mundo eſtis, ego non ſum de hoc mundo, id eſt, de numero impiorum hominum, mundanã ac vanã vitã ducentium, de quorum numero eſtis vos. Itémque ad Apoſt. Quia de mundo nõ eſtis, ſed quia ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Hoc modo mũdus frequenter magis accipitur in ſcripturis, præſertim in Euangelio atq; epiſtolis S. Ioãnis, Poſtremò Hugo in libro quem de mundi vanitate cõpoſuit, accipit mundũ pro mutabilitate conuerſationis humanæ in mundo iſto. Quum ergo ſcriptura diuina iubet mundum contẽni odióque haberi, iuxta illud: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mũdo ſunt, per mũdum

intelligendi sunt homines mundani & vani transitoriis nō diuinis intenti: bona quoq; terrena, & ea quæ mūdani reputāt magna, vt sunt temporaliter prosperari, carnaliter delitiari, laudari, ac honorari, ditari, ac sublimari. Omnia ista & sensibilia & tēporalia, vniuersa contēnenda odiendáque sunt, non quantū ad id quod essentialiter sunt, sed inquantum in via dei nobis obsistunt, itérque nostrum ad patriam impediunt aut retardant, & ne eis finaliter inhæreamus, quemadmodum hi qui in bonis creatis caducis, sibi finem constituunt, ea magis quàm deum quærendo, amando, cogitando, optando. Cùm ergo videmus quempiam in seculo isto multipliciter prosperari, atque ad libitum conuersari, non reputemus, non magnificemus, non affectemus huiusmodi vitam, nec talem hominē magni pendamus, sed potius vilipendamus, non odiendo naturā, neque spernēdo absolute personam, sed vitia eius, & eū quātum ad illa per quæ elongatur à deo æterno ac adorando. Vnde de viro iusto cantamus: Ad nihilum deductus est in cōspectu eius malignus: timētes autē dominū glorificat. Sic quoque Aris. in Ethicis ait: Quod magnanimus est contemptiuus: quoniam

Mūdana quoq; terrena, quomodo odio habēda.

Psal. 14

Aristot.

quoniã paruipendit aliquos, in quantum viliter viuunt. Nihilominus personis ini quis, quantum ad id quod sunt, charitatis & piæ compassionis affectum debemus impendere, tanto amplius, quanto videmus eos plus implicari & obtenebrari, florere, gaudere, & exaltari in seculo isto. Propter quod dicit Hiero. Peccatores tunc perpendimus magis miseros, quando conspicimus eos in culpis suis sine pœna relictos. Imò, vt idem ait gloriosus Hiero, atque Ambro. Nullum est certius signum reprobationis diuinæ, & damnationis futuræ, quàm prosperari & sine flagello esse in vita præsenti, præsertim cum dominus dicat Ego quos amo, arguo & castigo. Nunc considerare incũbit, quomodo conteptus & odiũ mũdi sit de necessitate salutis: Nisi enim aliquomodo esset de necessitate salutis: nõ dixisset S. Ioan. Siquis diligit mundũ, nõ est charitas dei patris in eo. Itaque aduertẽdũ, quòd duo sunt gradus odiẽdi contẽnendíque mundũ, loquẽdo in genere. Primus est vt mũdus, & ea quæ mundi sunt contẽnantur, ac odio habeantur, inquantũ directe à deo impediũt & auertũt, hoc est, ne supra vel cõtra deũ amẽtur, ne eis cõtra diuina præcepta quis cõformetur, disse-

Hiero.

Idem. Ambro.

Apoc. 3

1. Ioan. 2

Quibus modis odio habẽd' sit mũdus. Mũdum o-

aut

quod sit aut acquiescat, ne bona terrena celestide necesbus pręferat bonis, nec laudes honorésq; sitate sa- tẽporales cœlestibus anteponat: ne vitam lutis. præsentẽ amet amplius, quã futurã. Hoc modo contẽptus & odiũ mũdi est de necessitate salutis, ita quòd vnusquisque tenetur sic cõtemnere mundũ tam solutus quã coniugatus. Quod non mediocriter opinor difficile his qui conuersantur in mũdo. Secundus verò gradus contẽnendi mundũ est per plenã omnium mundanorũ abnegationẽ, vt quis diuitias, delitiásque mundi abiiciẽs, Deo in voluntaria paupertate & vera castitate eligat deseruire. Sic mundũ contemnere, est tẽporalibus rebus, seculi pompis, secularibus moribus ac dignitatibus renuntiare omnem seculi vanitatem despicere, per viã consiliorũ Dei incedere. Quod qui fecerit certum est quòd mũdanis hominibus displicebit. Quoniã sicut similitudo est causa amoris & cõplacẽtię sic dissimilitudo displicentiæ est origo auersionisq; mater. Hinc clamat & Apost. an quæro hominibus placere? Si hominibus adhuc placerẽ, Christi seruus non essem. Et itẽ Psal. Deus inquit, dissipauit ossa eorũ qui hominibus placẽt. Cõfusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Nonne horribile nimis

eſt verbũ hoc? Quid enim tã formidoloſum, vt ſperni à Deo, cũ Salo. dicat. Cõſidera opera Dei, quod nemo poſſit corrigere quem ille deſpexerit? Hoc modo mũdum contẽnere eſt vniuerſa mũdana, caduca & vana nõ ſolũ deſpicere, inquantũ directè: ſed etiã inquantũ occaſionaliter à Deo impediunt, creaturæ nãque, Sapiẽte teſtãte, ſunt in tẽtationẽ animæ hominũ, & in muſcipulã pedib' inſipientium, non vtiq; directe, quia vt Salo. docet opera ſua fecit Deus vt timeatur, ſed occaſionaliter, inquantũ ſcilicet reprobi creaturarũ decore & vtilitate inaniter delectari, ibi ſubſiſtunt finalitérque quieſcũt nec talia ad gloriam referunt creatoris, qui ſolus eſt omnium noſtrum vltimus finis. Hinc ait Iſidorus, Melius eſt habere odiũ malorum quàm conſortium. Sicut enim multa bona affert communis vita ſanctorum, ſic plurima mala affert ſocietas iniquorũ. Porrò in huius proceſſu opuſculi principaliter loqui intendo de cõtemptu mundi ſecundo modo, prout ſcilicet ſtatũ perfectionis, obſeruantiáque conſiliorũ concernit. Interdũ tamen aliqua introducam de mundi contemptu, primo modo accepto, prout eſt de neceſſitate ſalutis & obſeruantia præceptorum.

Eccleſ. 7

Sap. 14

Eccleſ. 3

Iſidorus

De

De triplici motiuo contemptus mundi in generali. Artic. IX.

Tren.3 PArs mea dominus dixit anima mea propterea expectabo eum. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum. Quemadmodum ait scri
Eccles.4 ptura. Funiculus triplex difficile rumpitur. Triplici ergo motiuo, tripartitáque via monstrandum est, quàm sanctum, diuinum ac meritorium: quàm salubre, nobile, expediénsque sit mundum & ea quæ mundi sunt perfectè contemnere. Quædam ergo rationes motiuæ, seu viæ huius beati contemptus sumuntur ex parte Dei, quædam ex parte nostri, & quædã ex parte mundi. De quibus seriatim ac ordinatè tractandum est. Itaque ex parte Dei ad mundi contemptum nos inducere debet. Primò amor & bonitas Dei gloriosi & benedicti. Secundo, zelus diuini honoris, hoc est ingens affectio honorandi Deum perfectè quántum possibile est. Tertio exhibitio beneficiorum ipsius, Dei. Quartò consideratio promissorum eius. Quintò quod Deus ipse in propria

Quæ inducere nos debeant ad odium mundi.

Ioan.8 persona hoc ipsum cõsuluit. Sexto, quod ipse id fecit. De aliis autem infra dicetur.

Quod

Quod propter bonitatem Dei, & eius amorem, induci debeat homo ad mundi contemptum. Artic. X.

NOmen tuum & memoriale tuum domine in desiderio animę. Anima mea desiderauit te in nocte, sed & spiritus meus in præcordiis meis de mane vigilabo ad te. Esaiæ 26 Cum bonum sit appetitus obiectum, sicut deus sublimis est bonitas, pura immensa, perfecta sic ipse est in infinitum desiderabilis atque amabilis, ita vt eũ præ omnibus incomparabiliter amare debeamus. Vnde quicquid ab eius amore, aut sui amoris feruore impedit, auertit, retardat, iustum est spernere, abnegare, relinquere. Porrò à Dei amore ac bonitate præsertim impediunt seu auertunt nos mundus, & ea quæ mundi sunt. Grego. Propter quod ait Greg. Tanto à superno amore disiungimur, quantò inferius delectamur, in terrenis occupamur, secularibus implicamur. Philo. Virtus nanque maior & fortior est vnita quàm dispersa. Idcirco quo animæ nostræ affectus magis dispergitur atque diuiditur in creaturarũ inordinato amore seu mundana affectione, eo ad diligendum Deum debilior, frigidior, tenebrosior & ineptior reddit. Propter quod dicit Chryso. Pro quanta parte Chryso. est

eſt cor tuũ ad aliquam rem pro tanto, eſt minus ad Deum. Quid enim ſunt iſta terrena & carnalia, niſi onera quædam grauiſſima affectũ hominis deorſum trahentia à ſupernorũ intuitu & affectu impeditiua? Totũ ergo cor noſtrũ extendamꝰ ad Deũ, tota mẽte feramur in eũ, ipſe ſit nobis cauſa & ratio diligendi omnia alia ita vt nihil in creaturis amemus niſi inquantũ eſt nobis mediũ quoddã tendẽdi ad Deũ, hoc eſt, inquantum eſt nobis neceſſariũ, vel vtile in via ad patriam. Cæterũ tã feruenter efficiamur ad Deũ eiúſq; amorẽ dulciſſimum tanti æſtimemus, vt cætera omnia, & cuncta vana ac tranſitoria arbitremur & aſpernemur tanquam viliſſima ſtercora, eo quod Deus omnipotens & æternus ſit omnibus prorſus in infinitũ pretioſior, appetibilio glorioſior, dulcior, pulchrior, atque in omni bonitate, perfectione, nobilitate, præſtantior. Itaque animæ noſtræ in diuinæ maieſtatis cõtemplatione ſuſpenſæ anguſta ſit omnis creatura. Videat totũ vniuerſũ reſpectu incircunſcriptibilis Dei eſſe velut imperceptibile pũctum, nec alicuius reputationis aut amabilitatis, ita vt nec dignum ducat trãſitoria iſta aſpicere, ſed tota transformetur, inflammetur, ſtabiliatur

Philip. 3

liatur, liquefiat & absorbeatur in Deum: Psal. 72
dicens cum sancto, Deus cordis mei, & Psal. 17
pars mea Deus in æternum. Etiterum: Di Roma. 8
ligā te Domine fortitudo mea. Itémque
cum Apo. Scio quòd neq; mors neq; vita,
neque creatura aliqua poterit me separa
re à Charitate Dei. Intueamur quàm vile
sit pro deliciis mortalis ac miseræ carnis
pro humana laude & gloria, pro tempo-
rali honore ab hoc superessentiali, in-
commutabili, & incomprehensibili bono
auerti aut retardari. Efficiamur cœlestes,
deiformes ac deificati, familiares ac in- 1. Cor. 6
timi Deo viuenti. Quid nobis & istis ter
renis, qui ad imaginem super sanctæ tri-
nitatis sumus creati, Christi sanguine li-
berati, ad angelicæ beatitudinis æquali- Gene. 1
tatem vocati? Despiciamus ergo hæc o- Apoc. 1
mnia, & in illo vno, quod solum necessa Lucæ 10
rium est, fixa atque collecta sit tota oc-
cupatio, intētio, & affectio nostra. Quem
admodum admonet Augustin. Vt homo August.
si aliquid: conuertat se ad illum à quo
creatus est. Recedendo enim frigescit, ac
cedendo ferueſcit: recedēdo tenebrescit,
accedendo clarescit. A quo enim habet
vt sit apud illum habet, vt bene sit. Ipse
enim dominus deus noster est summa &
vera suauitas, omni suauitate dulcior, om

ni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimoir. Ipse in super vita purissima à quo auerti, est cadere: ad quẽ conuerti est surgere, in quo manere est verè consistere: in quo habitare est viuere. Prætereà sicut frumentum in terra putrescit, in superioribus verò locis conseruatur illæsum, sic non putrescit cor nostrum, si eleuatur ad Deum. Si verò deprimatur in rebus terrenis putrescit continuo. Cupio ergo te frater præamande amore bonitatis diuinæ, affectu proficiẽdi in diuinitatis dilectione desiderio tam contemplatiuæ theoricæ ac nobilissimæ vitæ transitoria cuncta calcare, omnem mũdi ornatũ horrere, soli Deo tota mente vacare, Quod fieri nequit, nisi corporales delitias, vanitates mundanas, ac proprias libertates omnino contẽnas, prout

Cassian. etiam Cassianus testatur. Nunquam affectus noster ad desideriũ æternorũ perfectè accenditur, nec intellectus noster ad contemplationẽ cœlestium perfectè acuitur, nisi cura carnis fortiter refrænetur. O dilecte si diues vis esse & infiniti boni possessor consistere, audi consilium San-

Ambro. cti Ambrosij: Qui vult, inquit, Deum possidere renunciet mundo, vt sit illi Deus beata possessio. Quantum moriris mundo

do, tantum viuis Deo, & quantum viuis mundo tantum es mortuus Deo. Deniq; qui diligit mundum diligit inimicum, & proditorem amplexatur immundum & amat periculum suum. Ideo Augustin. Si delectat te inquit, hic mūdus, semper vis esse immundus. Et rursus, Si amas mundum absorbebit te totum. Postremo Deū summè debemus amare. Primo propter suam bonitatem immensam. Secundò quoniam ipse prior dilexit nos. Tertiò quoniam multa nobis beneficia iam impendit. Quartò, quoniam ampliora dare in patria decreuit atque promisit. Ad huius charitatis feruorem extendamus nos semper quoniā iuxta doctrinā Augustini non numerositas operum, non diuturnitas temporū sed maior charitas, meliórque voluntas auget meritum: Si quidem quod patet & quod latet in diuinis codicibus tenet, qui charitatem seruat in moribus. Ipsa namque aperit: capacemque efficit mētem amantis amati. O domine Deus meus tu charitas es, tu amor qui nunquā extingueris, tu cor meū accende, tu illud inebria. Quid volutor, quid discurro de vno in aliud? quid vagor per multa? Nonne in te solo, ô Deus sancte ac adorande, Deus fortis & gloriose, est

Aug. st.

August.

1. Cor. 13

est omnium bonorum, omniúmque pulchrorum & desiderabilium perfecta possessio, incomprehensibilis plenitudo, opulentia quomodolibet infinita? Quid ergo præstantius, quam amabilius te putaui vt abstraherem cor meum à te, & ad caduca illud conuerterem concupiscendo quicquam extra & contra te? Vbi erã cum tecum non eram, quo defluxerunt affectus mei cum te solum non desiderauerunt? Deus vitæ meæ quàm vane consumpta est infructuose, dilapsa sunt tempora mea, in quibus sine fructu vixi co-
Psal. 41. ram te. Verum deinceps immobilitetur anima mea in te, quatenus sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desideret anima mea ad te Deus.

Inductio ad contemptum mundi ex zelo honoris. Articul. XI.

1.Reg.2 QVicunque glorificauerit me, glorificabo eũ ait dominus. Qui autem contemnunt me: erunt ignobiles. Ex Dei dilectione procedit & oritur zelus diuini honoris, seu ingens affectio honorandi Deum. Quem zelum habebat Helias
3.Reg.19 cum diceret, Zelo zelatus sum pro domino. Quo enim ardentius deum amamus: eo intentius cupimus ipsum venerari in omnibus, alios quoque ad dei venera-

tionem

tionem inducere. Etenim ſicut Deus ratione ſuæ immenſæ bonitatis eſt infinitæ amabilitatis, ita vt nullus poterit eum intantum diligere, quantum ipſe eſt dignus amari, ſed in infinitum hinc deficit, ſic Deus ratione ſuæ maieſtatis, dignitatis, ac ſanctitatis immenſæ, eſt honorabilitatis infinitæ, ita quod omnis creatura in infinitū occūbit ab exhibitione reuerentiæ, qua ipſe deus dignus eſt, quātū ex parte ipſius. Hoc viri ſancti ꝓfunde pēſantes, omnē conuerſationē ſuā quantuncūque perfectā nullius arbitrantur momenti, & dicunt doctores, Potius deberet homo mortē ſubire, quàm vnum veniale peccatum, quatuncunque minutum committere: præſertim quum peccatum in quantum diuinæ derogat maieſtati immenſæ, ſit enormitatis quodāmodo infinitæ. Quum itaque deū tanto excellentius honoremus: quantò dignitatis eius intuitu cuncta caduca, vana & tranſitoria cordialius aſpernamur, atque relinquimus: quatenus ab omnibus abſoluti & exonerati, tota, pura ac libera mente diuinæ maieſtatis venerationi & cultui inſiſtamus, pateſcit, quod hi qui zelo honorandi deū, mundū prorſus contēnunt ac deſerunt, Deum eminēter ho-

norant. Idcirco merentur ab ipso præclarissime honorari, glorificari extolli. Porro quo minus se occupat homo in multis, eò perfectius intentus est vnienti altissimo, sicque sublimius, diuturnius, atque syncerius laudibus dei, & cæteris latriç actibus valet vacere, cunctísque virtutibus ordinatè insistere. Dicit insuper
Prou. 5 Salomon: Honora Deum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum. Si ergo ad Dei honorationem pertinet partem aliquam exteriorum bonorum Deo offerre vtique incomparabiliter plus ad eius spectat honorem, omnia pro eius veneratione & gloria sponte deserere, & seipsum deo totaliter ac deuotè offerre. Quod agunt qui mundum præfato modo contemnunt. Vt igitur possis diuinæ maiestatis cultui, venerationi ac laudi quantum possibile est, incessanter insistere, in eius amorosa contemplatione tranquilla mente quiescere, eius beatitudini filialiter cōgaudere, omne temporis vitæ tuæ momentum virtuosè expendere, opto te frater dilecte mundum plenè despicere, vniuersa hæc mutabilia nobili mente transcendere, ad honoradū deum cordialiter æstuare. Nonne infinita est vtilitas & contēptibilitas huius mundi,
compa

comparatione ſummi & incõmutabilis boni?Nonne demon putas indignum occaſione occupationis terrenæ ſecularíſquæ vitæ, à diuinitatis obſequio, ab honore diuino elõgari aut impediri,& propter vaniſſimas mundanæ conuerſationis libertates, atque illicitas actiones, à tam diuinis theologicarũ ac cæterarum virtutum exercitiis abſtrahi? Poſtremo ſi modo nunc dicto glorificaueris Deum deſpiciens mundum, vtique deus honorabit te honore præcipuo,quẽadmodum in Eſaia habetur.Si glorificaueris dominum,dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua tunc requiem dabit tibi dominus, & implebit ſplendoribus animã tuam,tunc delectaberis ſuper dominum,& tollet te ſuper altitudinem terræ.Hinc dicit ſanctus Hilarius: Hoc potiſſimum debeo deo, vt eum omnis virtus, ſenſus, & ſubſtantia mea loquantur. Ad hoc enim corpus & corporis mẽbra, animã & animæ vires à deo ſuſcepimus vt eum per hæc omnia colamus ac veneremur.Propter quod dicit Apoſtolus, Sicut exhibuiſtis mẽbra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati:ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Hoc autem eſt deum digniſ-

1.Reg.2

Eſaiæ 58

Hilarius

Rom. 5

ſime honorare, facere ad eius honorem. quicquid poſſibile eíque placitũ eſt, & tamen humiliter confiteri quod dignũ nihil agamus. Propterea ſcriptum eſt: Glorificate dominum quantũcunque poteritis, ſuperualebit adhuc, maior eſt enim omni laude. Sic ergo chariſſime teipſum & omnia tua, corpus & animã, interiora & exteriora diuino obſequio mancipare ne differas, ne Dei donis, abutens, per hęc dæmoniis & peccatis deſeruias. Qui enim vitiis ſeruit dæmonis ſeruus eſt.

Eccle.43

Ioan.8

Quod conſideratio beneficiorum Dei, præſertim paſsionis Chriſti ad mundi contemptum nos debet inducere Articulus XII.

Eſaiæ 63

MIſerationum Domini recordabor, laudẽ Domini ſuper omnibus quæ reddidit nobis, & quæ largitus eſt nobis ſecundum indulgentiam ſuã. Si ſcire volumus, quanta ſolicitudine viam ſalutis quęrere atque incedere, omnia vana mũdique gaudia ſpernere debeamus, ſapienter penſemus, quid ipſe vnigenitus Dei verus Deus pro noſtra ſalute aſſumpſit, fecit & pertulit. Quum nanque ſi ipſe ſapientia Dei patris, ſapientia vtique increata æterna, genita & immenſa, non ſine condigna cauſa & maxima ratione pro nobis tanta aſſumpſit, egit, & paſſus

ſus eſt. Quoniam itaque pro noſtra ſalute vnicus Dei filius Deus omnipotens & perfectus, humanã naturam aſſumpſit, in mundo tot conuerſatus eſt annis, tantos pro noſtri inſtructione & redẽptione labores ſubſtinuit & demũ acerbiſſimam mortem perpeſſus eſt, non negligamus noſipſos, nec propriã paruipendamus ſalutem. Nõ putemus nos remiſſe & ſuperficie tenus operando, mundi vanitatibus inhiando, intimorate viuendo poſſe ſaluari. Non ſic æterna pœna euaditur, nec beatitudo cœleſtis acquiritur. Chriſtus ſiquidem paſſus eſt & crucifixus nobis relinquens exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Neceſſe eſt ergo vt eius paſſioni conformemur, eíque commoriamur. Nam qui ſe dicit in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Hinc dicit Apoſtolus: Si commortui ſumus, & cõregnabimus. Et iterum imitatores Dei eſtote ſicut filij chariſſimi. Sed quid eſt Chriſti paſſioni cõformari, Chriſtóque commori & eius veſtigia ſequi, niſi vanitates & vitia mortificare, diuino timore corpus configere, libertatẽ propriam ſub diuinæ legis præceptis fortiter coarctare, diuinę voluntati noſtram in omnibus ſubdere? Quum ergo creda-

1. Iob 2
2. Tim. 2
Epheſ. 5
Pſal. 118
Zach. 9

mus deum & dominum nostrum Iesum Christum in mundo hoc in omni paupertate & patientia, in omni humilitate &
Matt. 11 mansuetudine, in omni charitate, & perfectione vixisse innumerabiles irrisiones, contumelias, blasphemias labores,
Iob 19 & fatigationes patientissimè pertulisse: & tandem amarissimum genus mortis subiisse, inde certissimum arbitremur, vt domino sic conuersato, afflicto, occiso,
Iob 13 seruus eius in deliciis viuat, in diuitiis
Greg. gaudeat, in mundi vanitatibus se oblectet. Non enim est seruus maior domino suo, Hinc dicit Grego. Nihil tam graue, quod non æquanimiter toleretur si Christi passio ad memoriam reuocetur. Præ-
Bernard. terea audi sanctum deuotissimúmque Bernardū in persona Christi te alloquentem: O homo vide quę pro te patior. Non est dolor sicut dolor quo crucior, Ad te clamo, qui pro te patior, vide pœnas quibus pro te afficior, vide clauos quibus confodior, vide quomodo toto corpore pro te extendar. Et quum sit tantus dolor exterior, intus est planctus grauior, quum te tam ingratum experior. Si ista mi dilecte intenta mente perpendis, mūdum contemnis, concupiscentias frangis Christū sequi desideras, cuncta quæ mūdi

di ſunt toto corde abhorres, cum his qui in vanitate ambulãt permanere recuſas. Abſit tamen vt de tãtis Chriſti beneficiis ſis ingratus. Ingratus es ſi non gratias agis. Nec gratias agis, ſi non recogitas, attẽdis & recognoſcis. Quũ maxima ingratitudinis pars (iuxta Senecã) ſit beneficij collati obliuio. Omni itaq; die recogita, quid ipſemet deus pro tua ſalute fecit & pertulit. Præterea alia beneficia dei nobis exhibita adeo multa & magna, & pene innumerabilia ſunt: vt ex cõſideratione eorũ meritò accendi debeamus diuino amore, & zelo honorandi deum cum omni deuotione, affectu quoque gratias ſemper agendi, & deum inceſſanter laudandi. Nonne à deo excelſo ſuſcepimus, quicquid ſumus, ſiue habemus bona fortunæ, dona naturæ, eſſe viuere, ſentire, intelligere: munera gratiæ, fidem ſpem charitatem, ſeptẽ dona ſpiritus ſancti, ſacramẽta eccleſię ſuper digniſſimũ ſacramentũ altaris. Quoties nobis peccãtibus deus clementer pepercit, quam piè nos præuenit à quãtis peccatis atq; periculis præſeruauit, quanta dona gloriæ nobis promiſit, quot inſuper homines nũc æternaliter condemnauit, qui minus quàm nos peccauerũt. Non beneficiorum tantorum

Seneca.

2. Cor. 4

torum efficiamur immemores. Sed cum
Psal. 111 Psalmista humili gratáque mente dica-
Psal. 35 mus: Quid retribuã Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Agamus quoque quod ipse ait: Benedicam dominum in omni tẽpore, semper laus eius in ore meo. Pessimum etenim vitium est ingratitudo, illa præcipue qua Deo liberalissimo immensǽque dignitatis benefactori sumus ingrati. Si quis tibi manum aut pedem abscinderet, quantũ diligeres eum, qui amputatum tibi restitueret mẽbrum? Si cæcus, mutus, surdus, claudúsve esses: quantum diligeres qui naturalem defectum curaret? Quomodo ergo Deum ferventer nõ diligis, qui vniuersa bona præfata tibi largitus est, & multo maiora spopondit? Tanta igitur Dei munificentia & beneficentia circa te, ad mundi contemptum te incitet, atque ad aggrediendum ea per quæ Deus potissimũ honoratur, inducat. Certũ est vtique quod quanto quis per naturalia dona magis dispositus est ad virtutes, eo grauius peccat vitiose, mundane inanitérque viuendo. Tu vero in naturalibus optime es dispositus & ad vniuersas virtutes, idcirco non parum dolendum existimo quod te ad vitam virtuosam dare retardas.

Inci-

Incitatio ad mundi contemptum, ex consideratione promissorum Dei.

Artic. X I I I.

ID quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriç pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis ea quæ videntur, sed quç non videntur. Quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt. Ex his B. Pauli verbis, mox innotescit quòd tribulatio electorum in vita præsenti, quantuncumque diuturna, grauis acerbáque fuerit, tamen futuræ retributionis, cœlestísque gloriæ respectu momentanea fertur & leuis. Incomprehensibilis nãque atque perpetua est merces futura. Porro perfectus purissimúsq; Dei amator est, qui nõ mercedis intuitu, non propriæ vtilitatis affectu, non respectu ad seipsum reflexo Deum diligit, veneratur & colit, sed purè propter ipsam Dei incompatibilem bonitatem, charitatem & dignitatem, agit ad eius honorem cum omni diligentia, omne quod potest. Verum si hanc perfectionem nondum sumus assequuti, si tãtam deificæ dilectionis synceritatem necdũ inuenimur adepti: saltem æternç & ineffabilis mercedis nobis

Macr. 12

Hiero.

Matt. 6

nobis diuinitus repromissæ intuitu agamus viriliter, quicquid deo placentius, quicquid perfectius magísque meritoriũ esse cognoscimus contemnendo hunc mundum, & omnẽ eius decorẽ, delectationem, põpam, prosperitatem & vanitatem, aggrediẽdóq; insuper viã perfectionis, obseruantiam consiliorũ, vitam religiosam. Deniq; quum deus æternus sit liberalissima bonitas, ardẽtissima charitas, munificentissimus remunerator, ergo rationalis creatura quo plura pro deo relinquit seipsam purius abnegat, se ad dona dei magis disponit, seipsam deo perfectius, integrius ac plenius offert: eò deus gloriosius & pius seipsum illi copiosius rependit, gratiosius infundit, familiarius ingerit, sublimísque glorificat, multiplicando in ea dona gratiæ in præsenti, & dona gloriæ in futuro. Hinc siquidem scriptura testatur diuina. Si direxerit homo ad deum cor suum, spiritum illius, & flatũ ad te trahet. Hinc deus misericors, sanctus & verax contemptoribus huius mundi non solum spopõdit beatifica atque præcipuam glorificationem in patria, sed copiosam quoque & liberalissimam remunerationem in via præsentíq; vita. Vnde saluator in euangelio ait: Omnis,

nis,inquit,qui reliquerit patrem vel matrem, aut fratres, aut agrum,propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.Quid est centuplum accipit? Hoc est pro bonis exterioribus, carnalibus,temporalibus, quæ reliquit spiritualia bona, gratiæ dona,sancti spiritus munera, temporalibus rebus plus centuplo præstantiora recipiet in hac vita: postquam æternam possessurus est vitam, & gloriam consummatam. Si ergo mi frater adamande, spiritualiter atque veraciter cupis ditari, sublimari ac nobilitari, contemne pro dei amore transitoria & caduca, & quicquid mundani homines,spiritum huius mundi,non spiritum Christi habentes, & ob id ad ipsum non pertinentes, magnũ aut appetibile opinantur, tu aspernare vt lutum vilissimũ imo vt dæmonum laqueũ. Si hoc egeris, spiritus sancti tẽplum eris, tota super benedicta trinitas animãtuam cum omnibus suis diuitiis inhabitabit. Hoc enim filius dei promisit dicendo, Si quis diligit me sermones meos seruabit & pater meus diliget eum & ad eũ veniemus & mansionem apud eum faciemus. Fœlix anima in qua pater,& filius & spiritus sanctus morantur.Adhuc audi quid

Christus

[illegible]

[illegible] ad illum [illegible] Deus, quàm magna [illegible] Quod le- [illegible] Quippe

qui

ii nec ſpiritum ſanctum recipere digni
nt. Prout ait ſaluator apoſtolis. Ego ro-
bo patrem, & alium paracletum (ſcili
t ſpiritum ſanctum) dabit vobis, quem Ioan. 14.
undus non poteſt accipere. Hinc dicit
ernardus: Præoccupatum ſecularibus Bernard.
eſideriis delectatio ſancta declinat, nec
iſceri potuerunt vana veris, æterna ca-
ucis, ſpiritualia temporalibus, ſumma
nis: vt pariter ſapias quæ ſurſum ſunt, Coloſſ.
quæ ſunt ſuper terram. Et Auguſtini. Auguſt.
i habet animus in quo oblectetur ex-
inſecus ſine ſpiritualibus deliciis ma-
et intrinſec⁹. Hoc eſt reuera quod adeo
ſigni verbo glorioſus ait Hieronymus: Hieron.
i carni inquiens, quodlibet abſcindi-
us, mox in ſpiritu quod delectat inue-
imus. Si exterior euagatio clauditur in-
erior ad deum acceſſus aperitur. Nam
uò anima minus extra ſe ſpargitur, eo
er ſpiritualem profectum amplius ad
uperna erigitur. Vt itaque ſpiritualium
upernaturaliúmque bonorum digniſſi-
nam illam nobilitatem valeas, ſpiritu-
ancto irradiante, ſalubriter contemplari.
emporalia & terrena hæc paruipende,
calca, relinque. Quia, vt Beda fatetur.
Qui præſentibus & caducis delectantur,
diuina atque cœleſtia nequeunt contem-

est omnium bonorum, omniúmque pulchrorum & desiderabilium perfecta possessio, incomprehensibilis plenitudo, opulentia quomodolibet infinita? Quid ergo præstantius, quam amabilius te putaui vt abstraherem cor meum à te, & ad caduca illud conuerterem concupiscendo quicquam extra & contra te? Vbi erã cum tecum non eram, quo defluxerunt affectus mei cum te solum non desiderauerunt? Deus vitæ meæ quàm vane consumpta est infructuose, dilapsa sunt tempora mea, in quibus sine fructu vixi coram te. Verum deinceps immobilitetur anima mea in te, quatenus sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desideret anima mea ad te Deus.

Psal. 41.

Inductio ad contemptum mundi ex zelo honoris. Articul. XI.

1.Reg.2 QVicunque glorificauerit me, glorificabo eũ ait dominus. Qui autem contemnunt me: erunt ignobiles. Ex Dei dilectione procedit & oritur zelus diuini honoris, seu ingens affectio honorandi Deum. Quem zelum habebat Helias

3.Reg.19 cum diceret, Zelo zelatus sum pro domino. Quo enim ardentius deum amamus: eo intentius cupimus ipsum venerari in omnibus, alios quoque ad dei venerationem

tionem inducere. Etenim ſicut Deus ratione ſuæ immenſæ bonitatis eſt infinitæ amabilitatis, ita vt nullus poterit eum intantum diligere, quantum ipſe eſt dignus amari, ſed in infinitum hinc deficit, ſic Deus ratione ſuæ maieſtatis, dignitatis, ac ſanctitatis immenſæ, eſt honorabilitatis infinitæ, ita quod omnis creatura in infinitũ occũbit ab exhibitione reuerentiæ, qua ipſe deus dignus eſt, quãtũ ex parte ipſius. Hoc viri ſancti ꝓfunde pẽſantes, omnẽ conuerſationẽ ſuã quantuncũque perfectã nullius arbitrantur momenti, & dicunt doctores, Potius deberet homo mortẽ ſubire, quàm vnum veniale peccatum, quatuncunque minutum committere: præſertim quum peccatum in quantum diuinæ derogat maieſtati immenſæ, ſit enormitatis quodãmodo infinitæ. Quum itaque deũ tanto excellentius honoremus: quantò dignitatis eius intuitu cuncta caduca, vana & tranſitoria cordialius aſpernamur, atque relinquimus: quatenus ab omnibus abſoluti & exonerati, tota, pura ac libera mente diuinæ maieſtatis venerationi & cultui inſiſtamus, pateſcit, quod hi qui zelo honorandi deũ, mundũ prorſus contẽnunt ac deſerunt, Deum eminẽter ho-

norant. Idcirco merentur ab ipso præclarissime honorari, glorificari extolli. Porro quo minus se occupat homo in multis, eò perfectius intentus est vnienti altissimo, sicque sublimius, diuturnius, atque syncerius laudibus dei, & cæteris latriç actibus valet vacere, cunctísque virtutibus ordinatè insistere. Dicit insuper
Prou. 5 Salomon: Honora Deum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum. Si ergo ad Dei honorationem pertinet partem aliquam exteriorum bonorum Deo offerre vtique incomparabiliter plus ad eius spectat honorem, omnia pro eius veneratione & gloria sponte deserere, & seipsum deo totaliter ac deuotè offerre. Quod agunt qui mundum præfato modo contemnunt. Vt igitur possis diuinæ maiestatis cultui, venerationi ac laudi quantum possibile est, incessanter insistere, in eius amorosa contemplatione tranquilla mente quiescere, eius beatitudini filialiter cōgaudere, omne temporis vitæ tuæ momentum virtuosè expendere, opto te frater dilecte mundum plenè despicere, vniuersa hæc mutabilia nobili mente transcendere, ad honoradū deum cordialiter æstuare. Nonne infinita est vtilitas & contēptibilitas huius mundi,
compa

comparatione summi & incõmutabilis boni? Nonne demon putas indignum occasione occupationis terrenæ secularísquæ vitæ, à diuinitatis obsequio, ab honore diuino elõgari aut impediri, & propter vanissimas mundanæ conuersationis libertates, atque illicitas actiones, à tam diuinis theologicarũ ac cæterarum virtutum exercitiis abstrahi? Postremo si modo nunc dicto glorificaueris Deum despiciens mundum, vtique deus honorabit te honore præcipuo, quẽadmodum in Esaia habetur. Si glorificaueris dominum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua tunc requiem dabit tibi dominus, & implebit splendoribus animã tuam, tunc delectaberis super dominum, & tollet te super altitudinem terræ. Hinc dicit sanctus Hilarius: Hoc potissimum debeo deo, vt eum omnis virtus, sensus, & substantia mea loquantur. Ad hoc enim corpus & corporis mẽbra, animã & animæ vires à deo suscepimus vt eum per hæc omnia colamus ac veneremur. Propter quod dicit Apostolus, Sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire immunditiæ & iniquitati: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Hoc autem est deum dignis-

1. Reg. 2

Esaiæ 58

Hilarius

Rom. 5

ſime honorare, facere ad eius honorem quicquid poſſibile eíque placitũ eſt, & tamen humiliter confiteri quod dignũ nihil agamus. Propterea ſcriptum eſt: Glorificate dominum quantũcunque poteritis, ſuperualebit adhuc, maior eſt enim omni laude. Sic ergo chariſſime teipſum & omnia tua, corpus & animã, interiora & exteriora diuino obſequio mancipare ne differas, ne Dei donis, abutens, per hęc dæmoniis & peccatis deſeruias. Qui enim vitiis ſeruit dæmonis ſeruus eſt.

Eccle.43

Ioan.8

Quod conſideratio beneficiorum Dei, præſertim paſsionis Chriſti ad mundi contemptum nos debet inducere Articulus XII.

Eſaiæ 63

MIſerationum Domini recordabor, laudẽ Domini ſuper omnibus quæ reddidit nobis, & quæ largitus eſt nobis ſecundum indulgentiam ſuã. Si ſcire volumus, quanta ſolicitudine viam ſalutis quęrere atque incedere, omnia vana mũdíque gaudia ſpernere debeamus, ſapienter penſemus, quid ipſe vnigenitus Dei verus Deus pro noſtra ſalute aſſumpſit, fecit & pertulit. Quum nanque ſi ipſe ſapientia Dei patris, ſapientia vtique increata æterna, genita & immenſa, non ſine condigna cauſa & maxima ratione pro nobis tanta aſſumpſit, egit, & paſſus

ſus eſt. Quoniam itaque pro noſtra ſalute vnicus Dei filius Deus omnipotens & perfectus, humanã naturam aſſumpſit, in mundo tot conuerſatus eſt annis, tantos pro noſtri inſtructione & redẽptione labores ſubſtinuit & demũ acerbiſſimam mortem perpeſſus eſt, non negligamus noſipſos nec propriã paruipendamus ſalutem. Nõ putemus nos remiſſe & ſuperficie tenus operando, mundi vanitatibus inhiando, intimorate viuendo poſſe ſaluari. Non ſic æterna pœna euaditur, nec beatitudo cœleſtis acquiritur. Chriſtus ſiquidem paſſus eſt & crucifixus nobis relinquens exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Neceſſe eſt ergo vt eius paſſioni conformemur, eíque commoriamur. Nam qui ſe dicit in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Hinc dicit Apoſtolus: Si commortui ſumus, & cõregnabimus. Et iterum imitatores Dei eſtote ſicut filij chariſſimi. Sed quid eſt Chriſti paſſioni cõformari, Chriſtóque commori & eius veſtigia ſequi, niſi vanitates & vitia mortificare, diuino timore corpus configere, libertatẽ propriam ſub diuinæ legis præceptis fortiter coarctare, diuinę voluntati noſtram in omnibus ſubdere? Quum ergo creda-

1. Iob 2
2. Tim. 2
Epheſ. 5
Pſal. 118
Zach. 9

mus deum & dominum nostrum Iesum Christum in mundo hoc in omni pauper tate & patientia, in omni humilitate &
Matt.11 mansuetudine, in omni charitate, & perfectione vixisse innumerabiles irrisiones, contumelias, blasphemias labores,
Iob 19 & fatigationes patientissimè pertulisse: & tandem amarissimum genus mortis subiisse, inde certissimum arbitremur, vt domino sic conuersato, afflicto, occiso,
Iob 13 seruus eius in delitiis viuat, in diuitiis
Greg. gaudeat, in mundi vanitatibus se oblectet. Non enim est seruus maior domino suo, Hinc dicit Grego. Nihil tam graue, quod non æquanimiter toleretur si Christi passio ad memoriam reuocetur. Præ-
Bernard. terea audi sanctum deuotissimúmque Bernardū in persona Christi te alloquentem: O homo vide quę pro te patior. Non est dolor sicut dolor quo crucior, Ad te clamo, qui pro te patior, vide pœnas quibus pro te afficior, vide clauos quibus confodior, vide quomodo toto corpore pro te extendar. Et quum sit tantus dolor exterior, intus est planctus grauior, quum te tam ingratum experior. Si ista mi dilecte intenta mente perpendis, mūdum contemnis, concupiscentias frangis Christū sequi desideras, cuncta quæ mūdi

di ſunt toto corde abhorres, cum his qui in vanitate ambulãt permanere recuſas. Abſit tamen vt de tãtis Chriſti beneficiis ſis ingratus. Ingratus es ſi non gratias agis. Nec gratias agis, ſi non recogitas, attẽdis & recognoſcis. Quũ maxima ingratitudinis pars (iuxta Senecã) ſit beneficij collati obliuio. Omni itaq; die recogita, quid ipſemet deus pro tua ſalute fecit & pertulit. Præterea alia beneficia dei nobis exhibita adeo multa & magna, & pene innumerabilia ſunt: vt ex cõſideratione eorũ meritò accendi debeamus diuino amore, & zelo honorandi deum cum omni deuotione, affectu quoque gratias ſemper agendi, & deum inceſſanter laudandi. Nonne à deo excelſo ſuſcepimus, quicquid ſumus, ſiue habemus bona fortunæ, dona naturæ, eſſe viuere, ſentire, intelligere: muneri gratiæ, fidem ſpem charitatem, ſeptẽ dona ſpiritus ſancti, ſacramẽta eccleſię ſuper digniſſimũ ſacramentũ altaris. Quoties nobis peccãtibus deus clementer pepercit, quam piè nos præuenit à quãtis peccatis atq; periculis præſeruauit, quanta dona gloriæ nobis promiſit, quot inſuper homines nũc æternaliter condemnauit, qui minus quàm nos peccauerũt. Non beneficiorum tantorum

Seneca.

2. Cor. 4

torum efficiamur immemores. Sed cum
Psal.111 Psalmista humili gratáque mente dica-
Psal. 35 mus:Quid retribuā Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Agamus quoque quod ipse ait:Benedicam dominum in omni tēpore, semper laus eius in ore meo. Pessimum etenim vitium est ingratitudo, illa præcipue qua Deo liberalissimo immensæque dignitatis benefactori sumus ingrati. Si quis tibi manum aut pedem abscinderet, quantū diligeres eum, qui amputatum tibi restitueret mēbrum? Si cæcus, mutus, surdus, claudúsve esses: quantum diligeres qui naturalem defectum curaret? Quomodo ergo Deum feruenter nō diligis, qui vniuersa bona præfata tibi largitus est, & multo maiora spopondit? Tanta igitur Dei munificentia & beneficentia circa te, ad mundi contemptum te incitet, atque ad aggrediendum ea per quæ Deus potissimū honoratur, inducat. Certū est vtique quod quanto quis per naturalia dona magis dispositus est ad virtutes, eo grauius peccat vitiose, mundane inanitérque viuendo. Tu vero in naturalibus optime es dispositus & ad vniuersas virtutes, idcirco non parum dolendum existimo quod te ad vitam virtuosam dare retardas.

Inci-

Incitatio ad mundi contemptum, ex consideratione promissorum Dei.

Artic. XIII.

ID quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum glorię pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis ea quæ videntur, sed quę non videntur. Quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt. Ex his B. Pauli verbis, mox innotescit quòd tribulatio electorum in vita præsenti, quantuncumque diuturna, grauis acerbáque fuerit, tamen futuræ retributionis, cœlestísque gloriæ respectu momentanea fertur & leuis. Incomprehensibilis nãque atque perpetua est merces futura. Porro perfectus purissimúsq; Dei amator est, qui nõ mercedis intuitu, non propriæ vtilitatis affectu, non respectu ad seipsum reflexo Deum diligit, veneratur & colit, sed purè propter ipsam Dei incompatibilem bonitatem, charitatem & dignitatem, agit ad eius honorem cum omni diligentia, omne quod potest. Verum si hanc perfectionem nondum sumus assequuti, si tãtam deificæ dilectionis synceritatem necdũ inuenimur adepti: saltem æternę & ineffabilis mercedis nobis

Macr. 12 | Hiero. | Matt. 6

nobis diuinitus repromissæ intuitu agamus viriliter, quicquid deo placentius, quicquid perfectius magísque meritoriũ esse cognoscimus contemnendo hunc mundum, & omnẽ eius decorẽ, delectationem, põpam, prosperitatem & vanitatem, aggrediẽdóq; insuper viã perfectionis, obseruantiam consiliorũ, vitam religiosam. Deniq; quum deus æternus sit liberalissima bonitas, ardẽtissima charitas, munificentissimus remunerator, ergo rationalis creatura quo plura pro deo relinquit seipsam purius abnegat, se ad dona dei magis disponit, seipsam deo perfectius, integrius ac plenius offert: eò deus gloriosius & pius seipsum illi copiosius rependit, gratiosius infundit, familiarius ingerit, sublimísque glorificat, multiplicando in ea dona gratiæ in præsenti, & dona gloriæ in futuro. Hinc siquidem scriptura testatur diuina. Si direxerit homo ad deum cor suum, spiritum illius, & flatũ ad te trahet. Hinc deus misericors, sanctus & verax contemptoribus huius mundi non solum spopõdit beatifica atque præcipuam glorificationem in patria, sed copiosam quoque & liberalissimam remunerationem in via præsentíq; vita. Vnde saluator in euangelio ait: Omnis,

nis,inquit,qui reliquerit patrem vel matrem, aut fratres, aut agrum,propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poßidebit.Quid est centuplum accipit? Hoc est pro bonis exterioribus, carnalibus,temporalibus, quæ reliquit spiritualia bona, gratiæ dona,sancti spiritus munera, temporalibus rebus plus centuplo præstantiora recipiet in hac vita: postquam æternam possessuros est vitam, & gloriam consummatam. Si ergo mi frater adamande, spiritualiter atque veraciter cupis ditari, sublimari ac nobilitari, contemne pro dei amore transitoria & caduca, & quicquid mundani homines,spiritum huius mundi,non spiritum Christi habentes, & ob id ad ipsum non pertinentes, magnũ aut appetibile opinantur, tu aspernare vt lutum vilissimũ imo vt dæmonum laqueũ. Si hoc egeris, spiritus sancti tẽplum eris, tota super benedicta trinitas animã tuam cum omnibus suis diuitiis inhabitabit, Hoc enim filius dei promisit dicendo, Si quis diligit me sermones meos seruabit & pater meus diliget eum & ad eũ veniemus & mansionem apud eum faciemus. Fœlix anima in qua pater,& filius & spiritus sanctus morantur.Adhuc audi quid

Christus

Christus contemptoribus mundi promisit: Vos inquit, qui reliquistis omnia & sequuti estis me, quum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Hoc est quod Paulus disserit. Nescitis inquiens, quia sancti de hoc mundo iudicabunt? Ecce quàm ineffabilis dignitas. Ecce quomodo honorantur à Deo, qui pro eius honore omnia deserunt. Idcirco ait Gregor. Quisquis diuini amoris stimulo excitatus hic possessa reliquerit, illic proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit, vt simul iudex cũ iudice veniat, qui cõsideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat. Noli ergo pro his breuissimo tempore possidendis, tãta bona deifica æternaliter permãsura amittere, Ecce Christus loquitur. Ego sto ad ostium & pulso. Si igitur ianuam cordis tui aperueris ei, acquiescendo eius consiliis: intrabit in te, mentem tuam ingrediens, cœnabítque tecum, & tu cum eo: ita quod diuinis cõsolationib' te fouebit, spiritualibus delitiis adimplebit, & gustabis quàm dulcis est Deus, quàm magna est multitudo dulcedinis eius. Quod seculi amatores gustare nequeunt. Quippe qui

Apoc.3

1.Pet.2

qui nec ſpiritum ſanctum recipere digni ſunt. Prout ait ſaluator apoſtolis. Ego rogabo patrem, & alium paracletum (ſcilicet ſpiritum ſanctum) dabit vobis, quem mundus non poteſt accipere. Hinc dicit Bernardus: Præoccupatum ſecularibus deſideriis delectatio ſancta declinat, nec miſceri potuerunt vana veris, æterna caducis, ſpiritualia temporalibus, ſumma imis: vt pariter ſapias quæ ſurſum ſunt, & quæ ſunt ſuper terram. Et Auguſtini. Si habet animus in quo oblectetur extrinſecus ſine ſpiritualibus deliciis manet intrinſec⁹. Hoc eſt reuera quod adeo inſigni verbo glorioſus ait Hieronymus: Si carni inquiens, quodlibet abſcindimus, mox in ſpiritu quod delectat inuenimus. Si exterior euagatio clauditur interior ad deum acceſſus aperitur. Nam quò anima minus extra ſe ſpargitur, eo per ſpiritualem profectum amplius ad ſuperna erigitur. Vt itaque ſpiritualium ſupernaturaliúmque bonorum digniſſimam illam nobilitatem valeas, ſpiritu ſancto irradiante, ſalubriter contemplari temporalia & terrena hæc paruipende, calca, relinque. Quia, vt Beda fatetur. Qui præſentibus & caducis delectantur, diuina atque cœleſtia nequeunt contem-

Ioan. 14.
Bernard.
Coloſſ.
Auguſt.
Hieron.

plari. Qui verò ea tanquam vmbram & puluerem duxerit, velocius ad ſpiritualia poterit eleuari. Et nũc, ô dilecte, quoniam diuitias, honorem & gloriam diligis: non tibi dicere audeo vt diuitias, honorem, gloriámque nullatenus optes: ſed ne fallaces diuitias mundanum honorem, gloriamque humanam deſideres: ſed ſpirituales virtutum diuitias cupias, diuinum honorem & gloriam quoque cœleſtem toto cordis affectu requiras. Et verè ditiſſimus eris præ omnibus mũ-

Hyero. dum amãtibus. Ideò dicit Hieronymus: Solæ veræ diuitiæ ſunt, quæ nos virtutibus diuites reddũt, Si ergo diues eſſe cupis, veras virtutum diuitias ama. Si culmen honoris quæris, ad cœleſte regnum feſtina. Si gloriam dignitatis deſideras, in ſupernam angelorum curiam aſcribi

Gregor. labora. Hoc eſt ſane quod dicit Gregor. Contemne diuitias & locuples eris, contemne honores, & eris glorioſus, deſpice temporalem quietem, & habebis æternam. Facile contemnit omnia propter Deum, qui ad ſuiipſius peruenit contemptum. Qui hæc fecerit, dicere poterit cũ

Philip. 3 diuino Apoſtolo, Omnia detrimentum feci, vt Chriſtum lucrifaciam.

Prouocatio ad mundi contemptum, ex eo quod ipsemet Christus verus homo & Deus perfectus in propria persona hoc ipsum consuluit,

Articulus 14.

DEus absque cõsilio est,& sine prudẽtia. Vtinam saperent & intelligerent ac nouissima prouiderent. Iuxta Philosophum addiscentem oportet credere. Et, Esaia testante, Si non crediderimus, non intelligemus. Ideò autem Salo dicit. Fili mi audi disciplinam patris tui. Et iterum ait scriptura, Cum videris sensatum statim euigila ad illum. Et item, Nõ te prætereat narratio seniorum, sta,& ex corde cõiungere sermonibus sapientum. Si ergo sapientibus viris est præbendus auditus, si eorum verbis credendum est,& acquiescendum eorum consiliis nonne incomparabiliter plus credere, consentire, & acquiescere congruit soli sapienti deo qui est ipsa in se subsistens, idealis separata, æterna sapientia? Quoniam ipsemet ergo deus verus, dei patris vnicus filius propter nimiam suam charitatem qua dilexit nos, descendit in mundum nostrã naturam hypostatice seu suppositaliter assumendo, hominibus visibiliter apparendo, cum eis conuersando, vescendo, loquendo, congruentissimum est vt

Philoso.
Esaiæ.7
Prou. 1

eius consilia diligentissimè audiamus, eísque (si res ipsa permittit) acquiescamus, Porrò Christus (vt cõstat ex dictis) mundi contemptum multipliciter & affatim consuluit, præmia pollicendo, subsidium promittendo, seipsum exemplum præbẽdo. Quod & sancti apostoli & euangelistæ clarissimè docuerunt. Eius ergo consilio acquiesce, præsertim cùm sit ipsa via & veritas, qui optimè nouit viæ nostræ discrimina, & quid nobis magis expediat. Cùm summè nos diligat, pro quorum salute dignatus est mori, certissimũ est quod fidelissima eius sint consilia. Efficere ergo eius discipulus, eius saluberrimam in omnibus assequendo doctrinam vt tantò beatius atque iucundius videas eum in patria, quanto nunc plenius credis, & acquiescis ei in via. Denique si angelus de cœlo descendens tibi visibiliter appareret ac diceret, Ecce dei voluntas seu consilium est, vt mundum cõtemnas, & ordinem intres; nonne mox acquiesceres? Nunc autem non angelus nõ legatus: sed ipsemet deus deorum, creator angelorum, dominus vniuersorũ aduenit: tibi quoque consiliũ dedit de mun-
Matt. 19 di contẽptu perfectionísque statu. Quod nãque adolescenti illi diuiti, qui ab exor-
dio

dio iuuentutis suæ omnia mādata decalogi custodiuit, cōsulēdo dixit saluator. Vnū tibi deest, Si vis perfectus esse, vade & vēde omnia quæ habes & da pauperibus, & veniēs sequere me, & habebis thesaurū in cœlo. Hoc idē consulit tibi, qui forte mādata diuina ab initio iuuentutis tuæ non obseruasti in omnib⁹. Forsitan dices. Nunquid oēs possūt religionem intrare, aut mūdū omnino relinquere? Stulta est ista obiectio, conueniens stultis & mundanis & vitiosis hominibus. De quibus Salomon loquitur, Stultorum infinitus est numerus. Sancti quoque doctores tali obiectioni plenissimè responderunt, quoniam aliter iudicandū est de eo quod requiritur ad conseruationem indiuidui, & de eo quod requiritur ad conseruationem speciei. Manere autem seculo & generare, terrámque colere, non ad indiuidui sed speciei conseruationem exigitur. Ideò non oportet vt, vnusquisque id faciat, nec excusare se debet quispiam à perfectionis statu aggrediendo, dummodo aliter idoneus fuerit. Porro si tu religionem intraueris, nunquid ob hoc mundus deficiet? Nunquid propter te derelinquetur terra, aut transferētur rupes de loco suo? Sapientissimi ergo consiliarij, qui Eccles. 1

est magni cõsilij angelus, acquiesce cõsiliis vt teipsum ab infinitis periculis excutere possis, viámque compendiosiorẽ, tutiorem & tranquilliorẽ, ac magis meritoriam ambulare, donec gaudium domini Dei tui merearis intrare.

De mundi contemptu, exemplo Christi.
Articulus 11.

Ioan.8 LOcutus est Iesus. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris sed habebit lumen vitæ. Quemadmodũ Leo papa scitissime asserit, Tota victoria saluatoris, qua & diabolum superauit & mundum, humilitate est cõcepta, humilitate confecta. Christus in-
Bernar. super sicut ait Bernardus, in omnibus id elegit, quod carni molestius est & quod humilitatem magis prætendit. Nam & pauperem matrem elegit, de qua medio hyemis, medio noctis, alieno in loco, veli in stabulo, voluit nasci, Natus quoque inuolutus est pannis, & in præsepio inclinatus. Insuper cum esset diues & superditissimus seu verus, summus, omnipotens
Matth.8 Deus: propter nos factus est pauper, & adeo pauper, vt dicat: Volucres cœli nidos habent, & vulpes foueas, filius autem hominis, non habet vbi caput suum reclinet. Quãtas vero à Iudęis passus est

perse

persecutiones euãgelistæ testãtur. Iam siquidẽ dixerunt ei, dæmoniũ habet & insanit homo vorax, potator vini, amicus publicanorũ. In principe dæmoniorum eiicit dæmones. Nõ est hic homo à deo & nos scimus, quia hic homo peccator est. Nunquid interficiet semetipsum: Iam volebat eum præcipitare, iam lapidare, tandem turpissima eum morte peremerũt. Sed quid in omnibus his egit innocẽs dei agnus, filius patris æterni? Patientiam habuit, reddidit bona pro malis, verbum salutis loquebatur ingratis, pro crucifixoribus exorauit, tanquam ouis ad occisionem ductus est, & tanquam agnus corã tondente obmutuit. Corã Pilato insuper & Herode falsissimè accusatus nihil respondit. Factus est deo patri obediens vsque ad mortem. Seipsum dedit pro nobis oblationem & hostiã. Vulneratus est, propter peccata nostra, catenúsque in cruce distétus, diris clauis cõfixus, vt dinumerarẽtur omnia eius ossa. Sícque oportuit Christũ pati, & intrare gloriam suam. Quid ergo nobis incumbit si viri Christiani, & de numero saluãdorum esse optamus? nisi vt Christi paupertatem vtcunque eius humilitatẽ, patientiã, charitatẽ sectemur: propriũ cor-

Ioan. 10
Matt. 12
Esaiæ 54
Mar. 15

pus per opera pœnitētię castigemus, carnem nostram cum vitiis & cōcupiscētiis crucifigamus, arctā viam cum solicitudine & timore incedere festinemus, non vincamur à malo, sed malū in bono vincamus, nulli malum pro malo reddamus non in deliciis miserabilē carnē nostrā alamus, nulli leuitati, vanitati, aut iocis locum præstemus? Quod qui egerit mundū fœliciter spernit, seipsum laudabiliter vincit, discitque à Christo quod mitis est & humilis corde. Præ omnibus quippe oportet, vt tota conuersatio nostra in vera humilitate fundetur. Propter quod Leo papa sapientissimè loquitur. Tota in quiens Christianæ sapiētiæ disciplina nō in sapientia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ sed in vera & voluntaria humilitate cōsistit, quam dominus Iesus ab vtero matris vsque ad suppliciū crucis pro omni fortitudine & elegit & docuit. Ex his cōstare
Cypria. opinor quàm verum sit quod ait Cyprianus, Tota vita hominis Christiani, si secundum euangelium viuat, crux est atque martyrium. Et itidem veraciter dicit
Chryso. Chrysost. Christianus nemo recte dicitur nisi qui Christo moribus conformatur. Itaque mi dilecte si Iesum Christum

salua

ſaluatorem noſtrum eſſe cognoſcimus ac dominũ, erubeſcamus ei non conformari, Verecundemur delicatè, molliter, atque carnaliter viuere, humanis fauore & laude gaudere, propria cõmoda quærere, vano ſuperbóue corde incedere. Vita noſtra media eſt inter vitã angelorum & pecorum. Si ſecundum carnem viuimus, beſtiis comparamur. Si ſecundum ſpiritum, Angelis ſociamur, Quod ſi ſpiritualibus vitiis ſubiaceamus, elationi, ambitioni, vanæ gloriæ, vanitati nephariæ, non iam brutis, ſed dæmonibus copulamur, præſertim cùm ſpiritualia vita, loquendo in genere, carnalibus ſint vitiis grauiora. Vis ſcire quis vere Chriſtianus dicatur? Auguſti. Audi dicentem. Auguſti. Ille verè chriſtianus eſt, qui omnibus facit miſericordiam, qui nulla mouetur iniuria, quia alienum dolorem ſentit vt proprium, cuius menſam nullus pauper ignorat, qui coram hominibus inglorius habetur, vt coram Deo & Angelis glorietur, qui terrena cõtemnit, vt poſſit habere cœleſtia, qui miſeris ſuccurrit & condolet, alieniſque fletibus ad fletum mouetur. Itaque emũdemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, & chriſtum regẽ noſtrũ per vitam timora-

pus per opera pœnitẽtię castigemus, carnem nostram cum vitiis & cõcupiscẽtiis crucifigamus, arctã viam cum solicitudine & timore incedere festinemus, non vincamur à malo, sed malũ in bono vincamus, nulli malum pro malo reddamus non in deliciis miserabilẽ carnẽ nostrã alamus, nulli leuitati, vanitati, aut iocis locum præstemus? Quod qui egerit mundũ fœliciter spernit, seipsum laudabiliter vincit, discitque à Christo quod mitis est & humilis corde. Præ omnibus quippe oportet, vt tota conuersatio nostra in vera humilitate fundetur. Propter quod Leo papa sapientissimè loquitur. Tota in quiens Christianæ sapiẽtiæ disciplina nõ in sapientia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ sed in vera & voluntaria humilitate cõsistit, quam dominus Iesus ab vtero matris vsque ad suppliciũ crucis pro omni fortitudine & elegit & docuit. Ex his cõstare

Cypria. opinor quàm verum sit quod ait Cyprianus, Tota vita hominis Christiani, si secundum euangelium viuat, crux est atque martyrium. Et itidem veraciter dicit

Chryso. Chrysost. Christianus nemo recte dicitur nisi qui Christo moribus conformatur. Itaque mi dilecte si Iesum Christum

salua

ſaluatorem noſtrum eſſe cognoſcimus ac dominũ, erubeſcamus ei non conformari, Verecundemur delicatè, molliter, atque carnaliter viuere, humanis fauore & laude gaudere, propria cõmoda quærere, vano ſuperbóue corde incedere. Vita noſtra media eſt inter vitã angelorum & pecorum. Si ſecundum carnem viuimus, beſtiis comparamur. Si ſecundum ſpiritum, Angelis ſociamur, Quod ſi ſpiritualibus vitiis ſubiaceamus, elationi, ambitioni, vanæ gloriæ, vanitati nephariæ, non iam brutis, ſed dæmonibus copulamur, præſertim cùm ſpiritualia vitia, loquendo in genere, carnalibus ſint vitiis grauiora. Vis ſcire quis vere Chriſtianus dicatur? Auguſti. Audi dicentem. Auguſti. Ille verè chriſtianus eſt, qui omnibus facit miſericordiam, qui nulla mouetur iniuria, quia alienum dolorem ſentit vt proprium, cuius menſam nullus pauper ignorat, qui coram hominibus inglorius habetur, vt coram Deo & Angelis glorietur, qui terrena cõtemnit, vt poſſit habere cœleſtia, qui miſeris ſuccurrit & condolet, alieniſque fletibus ad fletum mouetur. Itaque emũdemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, & chriſtum regẽ noſtrũ per vitam timora-

tam & fructuosam viriliter imitemur, Omnem irã, indignationem, animositatẽ carnalitatem penitus detestantes, quatenus conuersi efficiamur vt paruuli.

De his quæ nos ad mundi contemptum inducere debent, ex parte nostri. Et primò quod consideratio periculorum nostrorum ad hoc inducit.

Articulus 16.

Galat.3 VIgilate itaque omni tẽpore, orantes vt digni habeamini fugere omnia quæ ventura sunt mala, & stare ante filium hominis. Iam dictum est de his quę ad mundi contemptum inducunt ex parte Dei. Restat nunc loqui de his, quæ ex parte nostri ad hoc ipsum inducere debent. Cum ergo in medio laqueorũ positi sumus, & hostibus vndique circũuallati, atq; domestico hoste, videlicet propria carne contra spiritũ concupiscente
Lucæ.12 circundati. Imo secundum Apostolum. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinẽ, sed aduersus aëreas potestates seu dæmones: Non quòd non sit nobis aliqua colluctatio aduersus carnẽ & sanguinem, sed quòd maior ac principalior colluctatio nostra est contra dæmonũ tentamẽta, qui sunt infatigabiles, callidissimi & crudelissimi æmuli nostri, animarũ nostrarum ruinam & condẽnatio

tionem auidissime cupientes. Hinc constat, quòd diris atque innumeris circumuallamur periculis. Quid ergo cõsultius, quid tutius siue salubrius: nisi locum refugij quærere, vrbem munitam intrare, locum tranquillum expetere, in quo inueniantur tot adiutores, quot cohabitatores, omnes spiritualibus armis armati, & ad bella contra peccata promptissimi? Quis verò est locus iste, & ciuitas hæc: nisi congregatio deuotorum, quorum est in domino cor vnum & anima vna, quorum vnusquisque verbo, oratione, exemplo, alium trahit ad meliora, qui virtutibus pro armis vtentes singulis vitiis singulas & congruas opponunt virtutes? Ecce enim quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Quia, vt Psal. 132 Salomon loquitur. Si vnus ceciderit, fulcietur ab alio. Habent quoque quotidiana & optima medicamina & vnguenta (id est, remedia) contra dæmonum tentamenta, vitiorúmq; vulnera. Quæ vtique remedia sunt, quotidiana confusio, superioris increpatio, instructio, consolatio, obseruantia regularis, sacræ vigiliæ, abstinentiæ, disciplinę, orationes continuę, meditationes deuotę. Denique sicut vnus in seculo trahit alium ad peccata, ita in

congregatione religiosa vnus allicit aliũ ad virtutes. Et sicut secularis societas maximè obest, sic ista maximè prodest. Propter quod Salomon dicit. Frater qui
Prou.8 adiuuatur à fratre, quasi ciuitas muni-
Psal.17 ta. Et Psalmista, Cum sancto sanctus eris. & cum peruerso peruerteris. Hoc est quod iterum hortatur scriptura: Cum viro sancto assiduus esto. Et quécunque cognoueris obseruantem timorem domini, cuius anima est secundum animã tuam. In seculo homo frequentius cadit, tardius surgit, grauius in anima vulneratur difficiliúsque sanatur, deficit magis, proficit minus. Porro in claustro seu congregatione deuota omnia ista (vt docet Bernardus, & experientia certa
Bernar. demonstrat) opposito modo se habent. Nam labitur rarius, surgit velocius, leuius in anima læditur, faciliúsque sanatur, minus deficit & amplius crescit. Cõsidera cõsideratione profunda qualitatem & quãtitatẽ, multitudinẽ & magnitudinem periculi tui. Certe si periculum istud de temporalium esset rerum amissione, de cõfusione, vel afflictione, seu in firmitate trãsitoria, aut etiã de præsentis vitæ amissione, seu morte corporali, quãuis durissima, tollerabile esset, nec ita

folici

solicitaret pro te. Nunc autem periculū istud est de summi, immēsi & incommutabilis boni dei altissimi, & æternæ fœlicitatis irrecuperabili amissione, & item de sempiternæ dānationis infernalísque pœnæ adēptione. Si istud periculum non attendis, nec vehementer formidas, non habes illuminatos animæ oculos, nec viuam clarámque fidem, sed mortuam & obscurám. Nonne periculum istud incōparabiliter magis timendum est omni damno, cōfusione, cruciatu, langore, aduersitate, & morte temporali? Itaque si in die iudicij tui particularis ac vniuersalis vis esse securus atque saluādus: noli nūc esse securus, inaniter lætus & intimoratus, sed formidolosus, operosus, solicit⁹. Quod si feceris, tunc vtique tutus eris & saluus, Denique quoniam Salomone attestante, Ignoramus, an amore dei dignimus an odio, sed omnia in futurum reseruantur incerta: debemus semper esse custoditi & anxij coram deo, ne eius odium & tam infinitum æternæ calamitatis incurramus periculum. Præterea quędam peccata secundum doctores, vtpote vitia carnis, melius vitantur & superātur per hoc, quod homo elongat & abstrahit se ab huiúscemodi vitiorū materia. Eccles. 9

Quo-

licatius nutris, quanto voluntatis tuæ libertatem plus sequeris, quanto temporis tibi concessi amissionem minus curas, quanto amplius nunc gloriaris, rides, vagaris: tantò veraciter miserabilior es, gra uiúsque deflendus. Et quanto propriam cæcitatem, iniquitatem, & negligentiam minus deploras, eo plus deplorandus es. Nunc itaque amantissime frater, excute teipsum à tantis periculis, fuge hostem animæ tuæ, hunc mundum immundum. Conuertere conuersione plenaria & perfecta ad dominum deum tuum, relinque pro amore eius omnia bona mundi: & dabit tibi omnes diuitias cœli.

Quod contemnendus est mundus propter difficultatem consequendi salutem in eo.
Articulus XVII.

Omnis qui audit verba dei, & non facit ea, similis est viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam, Venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illã, & fuit ruina eius magna. Sancti patres comparant mundum istum magno mari turbulento, tempestatibus pleno. Porrò secundum Bernardum, tripliciter tendunt homines per mare hoc, seu mundum istum. Scilicet, ponte, naui, vado. Ponte transeunt, qui com

Matth. 7

Bernard.

compendiosiorẽ securiorémque semitã elegerunt: quemadmodum religiosi suo superiori humiliter: & regulæ suæ statutísque sui ordinis obedientes. Hi namque propriã voluntatẽ (quæ sola ab inferno ardebit) abnegant & relinquunt, malentes regi, & subesse quã regere & præesse. Hac via te cupio proficisci, quæ verè tutissima & nimis est meritoria. Nam insuper trãseunt viri virtuosi, qui & aliis præesse, & exteriora disponere compelluntur, quibus diuersæ inquietudines oriuntur. Vnde lignum, fœnum, stipulam (hoc est venialia) dicuntur colligere secũdum

Thom. Thomã: Pro quibus venialibus subditi quotidie per frequentissimam cordis sui eleuationẽ ad deũ satisfacere tenentur. Seculares vero tendunt vado, hoc est per mediũ fluctuũ huius maris: Ideo difficilime & vix euadunt. Vnde signum difficultatis saluationis eorum secundum

Hieron. Hieronymum, est paucitas euadentium & multitudo pereuntium. Quum enim seipsos negotiis seculi superfluè implicẽt, suósq; affectus transitoriis alligent, nec ea deuitent per quæ processus ad Deum tardatur, aut penitus impeditur: sed vanitatũ inquietissimæ tumultuationi adhæreant, palam quod quasi per medium aquarum

sine

ſine vehiculo gradiantur. De hoc Hugo in libro ſuo de vanitate mundi pulchrè & notabiliter ait, hoc modo, Conſidera mundum hunc vniuerſum propter mutabilitatem ſuam, quaſi diluuium quoddam decurrentium aquarum, & amatores mundi, quaſi naufragos quoſdam, qui merſi in pelagi huius profundo, deorſum rapiuntur & feruntur in præceps. Deum quoque apud quem omnia immutabili æternitate conſiſtunt, contemplare, quaſi ſurſum in ſummo. Mundum vero quaſi deorſum in imo. Deinde conſidera humanum animum velut in medio collocatum, qui conditionis ſuæ excellentia mutabilitati mundi ſupereminet & ad diuinæ naturæ immutabilitatem nondum pertingit. Si ergo animus hominis his quæ deorſum tranſeunt, ſe per amorem vel cupiditatem immerſerit, ſtatim per infinitas diſtractiones rapitur, & à ſeipſo quodammodo diuiſus diſſipatur. Tanto autem amplius in vnum colligitur, quanto magis ima terrenáque deſerens cogitatione ac deſiderio ſurſum leuatur, donec omnino immutabilis ſit quum ad illam vnam ſummam atque immutabilitatem diuinã peruenerit. Deniq; quum animus hominis, ſe per terrenorũ amorem Hugo

deorſum inclinat, in fluctibus ſæculi naufragatur, mutabilibúſq; admixt' interlabētia defluit, gemino quoq; ſalutis periculo, & per affectũ infimorũ profunde demergitur, & per occupationem plurimorũ late diſſipatur. Si vero ſurſum ab amore præſentiũ, per deſiderium ſe erexerit æternorũ, cogitationéſq; ſuas ad ſeipſum collegerit: iam quodãmodo in rerũ fluctibus ſupernatat, & cuncta trãſitoria tanquam ſubterlabētia calcat. Sic igitur animus hominis ſeipſum quaſi in tuto reponat, ſe ſupra ſe ad deũ leuãdo, ad ſeipſum quoq; intra ſe redeũdo: quatenus per cõſiderationem prædictam ſupra mundum erectus, pericula mundi aſpiciat: & ſe illa quodammodo euaſiſſe gaudeat. Hoc aũt eſt arcã cordis, ſeu ſpiritualem nauē intrare: cuius adminiculo fluctus huius ſęculi quib' iactantur; fœliciter euadamus. Calca igitur & contēne trãſitoria & caduca, & ecce de diluuio emerſiſti. Cõſidera demum, & iugiter meditare cœleſtia tuæ redemptionis ſacramēta, diuinæ pietatis beneficia tibi impenſa, & arcam cordis ac nauem præfatam intraſti. Deinde mũdus conuenientiſſime cõparatur campo latiſſimo, crudeliſſimis latronibus pleno, in quo plurimi iugulãtur, pauciſſimi vero

to euadũt non ſine vulneribus multis. Et quod deterius eſt, cãpi huius ambulatores, ſe mutuo tradunt in manus latronũ, dum vnus alium ad vitiorum inducit ruinam, per quã diabolicã incidit in manũ. Si ergo dilecte mi non auderes proficiſci per campum hominibus latrocinantibus, temporalem mortem inferentibus abundantem: quomodo audes per mundi abrupta, & ſæculũ iſtud nequam deambulare, in quo tot à dæmonibus ſuppeditãtur, & ſempiterna ſupplicia illabuntur? Inſuper cõparatur hic mundus ſyluæ incenſæ, cuius pene omnes arbores comburuntur. Nunc enim videmus, quomodo charitas Dei in hominum animab' refriguit, quomodo amor mundi inualuit quomodo ignis cõcupiſcẽtię, feruor ſuperbiæ, flãma auaritiæ homines incenderunt, ita quod pene omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. De carnis exquiſita ſuſtẽtatione, nõ de animę puritate & cordis cuſtodia ſunt ſoliciti. Potius quærũt præſentis vitæ cõmoda, quàm gehennæ æterna euadere præacerba tormẽta. Quomodo ergo nõ curas hãc ſyluã ſine mora exire, ne cõburaris in ea igne prauitatis & culpæ. Poſtremo ad tantu l pſum, nũc deuenit eccleſia in vulgo & clericis, quódq;

deflendũ est magis, etiã in religionibus multis, vt ipsa ecclesia cõparetur merito ciuitati antiquæ, maiori ex parte collapsæ, deuictæ, destructæ, in qua vndiq; hostib⁹ patet ingressus. Non ergo securũ est habitare in vrbe huiusmodi, sed ad loca cõfugiẽdũ munita quemadmodũ insecurũ esse manere in claustro regularib⁹ obseruãtiis destituto. Si insuꝑ fragilitatẽ nostrã ritè pensemus, quã proni ad mala & tardi ad bona, quęrem⁹ locũ saluti animę aptiorem, occasiones peccandi vitantes.

Excitatio ad mundi contemptum, ex consideratione profectus inde nascentis & ex desiderio veræ ac diuinæ perfectionis.

Articulus XVIII.

Psal. 44 AVdi filia & vide, & inclina aurã tuã, & obliuiscere pópulũ tuũ & domũ patris tui, & concupiscet rex decorẽ tuũ. Verba hæc quamuis ad literam exponantur de ecclesia quæ est sponsa Christi vniuersalis, vel de virgine gloriosa, quæ est sponsa Christi singularis: moraliter tamẽ exponuntur de qualibet aĩa deuota quæ est sponsa Christi particularis. Omnis nãque anima, secundũ Augustinũ, aut Christi sponsa est, aut diaboli adultera. Ait ergo sanct⁹ propheta vnicuiq; animę fideli, Obliuiscere populũ tuũ & domum patris tui.

ui. Hoc est, terrena ista pro Deo contēne
cognatos, propinquos, & omnem carna-
em affectum relinq; vt tota tua affectio
it ad deū, spiritualibus bonis diteris, o-
nni virtute & gratia adorneris. Quo e-
nim mūdana magis perfecte & prompte
ontempseris, eo cœlestibus bonis copio
ius fulcieris. Hinc Gregori. pulchre, in- Gregor.
uit, à creatura amorem retrahit, qui in
reatorem omnis pulchritudinis fontem
ordis passibus tendit. Si ergo ô anima
Christiana hæc feceris, concupiscet rex
egū, dominus vniuersorū Christus vni-
enitus Dei, decorē tuū, id est, interiorē
uum ornatū, reformationem internam,
apientiæ tuæ claritatem, charitatis ardo
em omniūmque virtutū tuarum fulgo-
em, dicétq; tibi illud ex Cāticis. Quam Cant.4
ulchra es amica mea & decora. Imo te
am pulchram & splēdidā diliget, te cœ-
esti lumine, & fructib' spiritus sancti fœ
ūdabit, te sibi æternaliter sociabit, vt ad
bitum ipso dulcissime atque plenissime
erfruaris, in quo toti' beatitudinis vera
lenitudo consistit. Nimirum delitiæ dei Prou.8
unt esse cū anima tali, eámque quotidie
xuberātiori gratia decorabit, piissima vi
tatione exhilarabit. Tāti igitur pfectus
ntuitu, tantæ nobilitatis affectu cōtēna-

mus ex corde hunc mundũ vanissimũ & omne variabile, indigẽs & caducũ à Deo altissimo abstractiuũ. Quippe quod nostrũ nequit satiare, contentare fœlicitatẽ

August. affectũ, Aug. Id sic protestante: Ad imaginẽ Dei creata rationalis anima cæteris omnibus occupari potest: repleri non potest. Capacẽ enim Dei, quicquid Deo minus est nõ replebit. Et rursus: Domine (inquit) fecisti cor nostrum propter te, & inquietũ est, donec perueniat ad te, Atqui satis iã dictũ est quod anima nostra quo magis in terrenis distenditur, tẽporalib' occupatur, mundanis afficitur: eo minus occupatur, colligitur & afficit' circa deũ. Vt ergo indesinẽter queat occupari in eo per cõtẽplationẽ syncerã, dilectionẽ feruentẽ, meditationẽ ꝓfundã, orationẽ frequentẽ, laudẽ & gratiarũ actionẽ præcordialẽ: auertam' eã ab vniuersis quæ mundi sunt, & diuinæ libertatis eã continuo substernamus & applicem'. Sic etenĩ mirabiliter crescet in gratia Dei hanc verã deiformẽ ac nobilẽ perfectionem, omnib' bonis seculi huius ĩcõparabiliter desiderabiliorẽ ac prę stãtiorẽ sic impẽse amemus, & cõseruemus: vt eius desiderio & amore mundum, & quæ mundi sunt, integerrimè contẽnamus tanquã nihilum

& ina

& inane. Neque putemus nos aliquid ma
gnum peragere, si pro tā diuinis & super-
naturalibus bonis terrena & infima relin
quamus. Sed deo humiliato spiritu gra-
tias decantem⁹, q̄ corda nostra docuit, il
luminauit, erexit, ad deserendū & cogno
scēdū vanitatē & vilitatē omniū mūdano
rū. Vere siquidē beati sunt quos tu domi- Psal. 9
ne ita docueris, ad mūdi contēptū indu-
xeris, ad spiritalis vitæ perfectionē pro-
moueris. Nōne mi frater ingeniose obte
nebratā tibi mētē habere videtur qui his
lectis, auditis, & cognitis ad mūdi despe-
ctum non prouocatur, ad deiformē perfe
ctionem prætactā nō inflammatur? Noli
ergo amore minorū amittere maxima.
Noli plus oblectari in creaturis, quàm
creatori. Noli mundo tenacius inhęrere,
quàm Deo. Ecce mundus transit & con-
cupiscentia vanitas, gloria eius. Qui au-
tem facit voluntatē dei, manet in ęternū.

Quòd quatuor nouissimorum intenta cōsideratio ad mundi contemptum eminenter inducit.

Articulus X I X.

MEmorare nouissima tua, & in æter- Eccle.7
num nō peccabis. Non iā duntaxat
lapidei, sed & ferrei cordis est quū ad dei
timorem & mundi contemptum, ad vitæ
emendationem, ad mētis custodiam, nec

horror die mortis, nec diuini iudicij pauor nec infernalium tormentorum sempiterna acerbitas, neq; celestis patriæ infinita fœlicitas incitant & perducunt. Si credis, imo cũ scias te moriturũ, & horã prorsus ignoras. Noueris quoq; post hãc vitam nõ esse statum aut tempus merendi, cur vllo momento bene agere prętermittis? cur aliquã horã infructuosam per transis? cur in tali statu esse præsumis, in
Eccle. 9 quo mori non audes? Fac ergo dilecte q̃d Salo. ait: Quicquid manus tua potest, instãter operare. Quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo properas. Nõ impleatur in nobis quod denuo loquitur Salo. de negligẽ
Eodem. tibus & iniquis? Sicut capiũtur pisces hamo & aues laqueo, sic capiuntur homines tempore malo, cũ eis ex templo superuenerit. Mortis ergo terrorẽ, diuini iudicij expauescẽdũ districtissimũq; discrimen ardẽtis gehennę metum, ab oculis cordis tui elongari nequaquã permittas.
Hieron. Dicit namque Hieron. Nihil sic reuocat à peccato, quàm frequens memoria mor
Chryso. tis. Et sicut ait Chrysosto. Fallax est hic mũdus, finis dubius, exitus horribilis iudex terribilis, pœna interminabilis. Deni
Ambro. que (vt refert Ambrosius) etiã Plato asseruit

seruit omnem sapientum vitam esse meditationem mortis. Præmeditemur ergo quotidie quod sumus futuri. Qui se iugiter pensat moriturum, spernit præsentia, & ad futura festinat. Idcirco autem Deus latere nos vitę voluit finē, diémque mortis nostræ esse nobis ignotum, vt dū sem per ignoratur, semper proximus esse credatur, vt tanto quisque sit feruentior in operatione, quātò magis incertus est de vocatione. Noli lachrymarū causam tripudiando peragere, & mortis tuæ negotiū ridendo exequi inconsulte. Cùm surgitur diluculo, non putes ad vesperū peruenturum. Cum ad quiescēdum te in lecto posueris, nō de auroræ præsumas aduentu. Sícque facillime ab omni te refrenabis affectu mundano, & vitio. Aduerte quód cito adueniet hora, vt ex hac vita ad ignotam transeas regionem, móxque tū metuēdissimo tribunali summi Dei te oportebit adstare. Tūc tempus omissum & neglectum infructuose, recu perare nō poteris nihílque te iuuare aut consolari valebit eorum quæ nunc inordinate diligis, iniustéque agis. Tunc dolebis te tam intimoratè vixisse, omisisse tot bona, & cōmisisse tot mala. Nunc autem pariter pœnitentiā agamus dignam.

Sic modo Christum iudicẽ veneremur, vt tunc ab ipso reuerẽter suscipiamur. Sic iã ꝓpter peccata nostra tristemur, vt tũc ab ipso æternaliter cõsolemur. Præterea si diuini iudicij districtionẽ ꝑpendis, omnẽ sæculi vanitatẽ protinus despicis, atq; ad vitã pœnitentialẽ occurris. Etenĩ in hora iudicij stabit mũdus igne cõflagrationis qui & reprobos tunc exuret. Christus in aëre residebit: vniuersi ordines angelorũ astabunt visibiliteŕq; patebunt, & oẽs ciues celestes. Iacebunt reprobi in terra quã amauerũt cum horrẽdis suis corporibus, obscuris, grauissimis, quæ tũc deformiora, horribilioráque erũt quã tunc qñ ꝑ media parte ĩ monumẽtis à vermibus erũt corrosa. Aderit vniuersitas dæmonũ, & oẽ genus humanũ. Tunc singulorũ vita singulis innotescet, vt oẽs simul iustissimũ esse dei iudiciũ recognoscãt. Quid
Mat. 25 tũc anxietatis, quid pœnæ, quid intolerãdæ miseriæ metu impiis, se in æterna inferni tormẽta mox ꝓiiciẽdos vidẽtibus? Statim nãq; ꝓlata sñia: Ite maledicti in ignẽ æternũ: terra os suũ apiet, deglutiet eos, corruẽntq; in ꝓfundissimũ lacum inferni, in quo æternaliter detinebunt cõclusi. Huius iudicij imaginatio terreat te
Hiero. & me, quomodo terruit S. Hier. Quotiẽs (inquit

(inquit ipse)diē illū considero, toto corpore cōtremisco Siue enim comedo, siue bibo, siue aliquid aliud facio, semper videt tuba illa terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui venite ad iudiciū. Rursus ait idē doctor sanctissimus. Iudicaturo dño lugubre mūdus immugiet,& tribus ad tribū pectora feriet:potentissimi quondā reges nudo latere palpitabūt: adducetur cū suis stultus Plato discipulis. Tunc Aristotelis argumenta nō proderunt, cū venerit ille filius pauperculæ quæstuariæ iudicaturus fines terræ. Tūc à dextris erunt peccata nos accusantia, à sinistris dæmonū infinita turba accusare promptissima, subtus horrendū chaos inferni, supra aperti scissíque cœli, in aëre iudex iratus, foris mūdus ardēs, ītus cō- I. Petr. 3
scientia vrēs, vbi etiā iustus vix saluabit. Heu miser peccator sic deprehensus, quo fugiet? Impossibile erit latere, & intolerabile apparere. Hæc videntes damnandi turbabūtur timore horribili, ingemiscentes præ angustia spiritus, & dicentes: Erravimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis. Lassati sumus in via iniquitatis. Potius mi dilecte nūc eligamus Sapien. 5
cū electis mūdi delitias abhorrere, pœnitentiæ opera exercere, deū cū debita reuerentia timere, & puritate deo seruire,

quã tantã calamitatẽ incurrere. Præterea quicũq; pœnas inferni diligẽti ꝓfundáq; mẽte reuoluit, omnem ſęculi vanitatẽ & laudẽ atq; peccata ꝓculdubio abhorrebit. Quid enim eſt in carcere ĩfernali, in medio ignis feruidiſſimi in lacu tã miſerabili fine ſpe liberatiõis ęternaliter claudi, ineffabiliter cruciari, innumerabilib⁹

Grego. pœnis affligi? Vt enim Greg. profitet. Erit in inferno tolerabile frigus, inextinguibilis ignis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædẽtium, horrida viſio dęmonũ, cõfuſio peccatorũ, deſperatio omniũ bonorũ, odium omnis boni honeſti, incõuertibilis auerſio à bono ſummo, & inauertibilis ad bona caduca cõuerſio. Quoniã licet in inferno ſit ſtimulus pœnitudinis, nulla tñ erit ibi correctio volũtatis, à quibus ita culpabit iniquitas ſua, vt nullatenus poſſit ab ea diligi vel deſiderari iuſtitia. Et quid opus eſt de iſto agmẽ verborum inducere? Tu ipſe oculis fidei tibi deſcribe profundiſſimũ lacũ, omni miſeria plenũ, omni tẽpeſtate, clamore vlulatu, deſperatione, pleniſſimũ, æſtuãtiſſimo igni feruẽtẽ doloroſiſſimis habitatorib⁹ abũdãtẽ. Cõſidera diligẽter qd ſit in lacu tali æternaliter cruciari, ĩ igne tã ęſtuoſis flagrãte ĩcẽdiis

fine

ine fine torqueri, horribilissima dæmonũ & omniũ dãnatorũ visione societate calamitate afflictari Lac⁹ iste infern⁹ est qui in lib. Iob appellaẽ terra tenebrosa & operta mortis caligine, terra miseriæ & tenebrarũ vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nã & vltra reliquas interminabiles pœnas inferni, est quoque in eo tota turbulẽtissima pœnalissima, & inæstimabilis inordinatio. Nõne tibi infœlices prorsus & plus quã térq; quatérque infœlices vidẽtur, q propter hui⁹ vitæ breuissimas libertates, oblectationes illicitas vanitates mundanas trãsitorias affectiones, diuitias, ꝓspe ritates, tã inexplicabilẽ merẽtur & illabũ ur miseriã sine fine perdurãtẽ? Egredere itaque & relinque latã sæcularium viam Matth. 7 ad istam infœlicitatẽ ducentem, & arctã viam amplectere, fructuosè, timoratè, & reuerenter coram Deo sublimi viuendo.

Quod ad contemptum mundi potissimum nos inducere debet gloria beatorum.
Articulus XX.

QVã dilecta tabernacula tua domine virtutum, cõcupiscit, & deficit anima mea in atria dñi. Sicut doctores Psal. 83 cõcorditer docẽt, charitas dei vita est animæ. Ideo sine charitate nil est meritorium

quã tantã calamitaté incurrere. Præterea quicũq; pœnas inferni diligẽti ꝓfundáq; mẽte reuoluit, omnem ſęculi vanitaté & laudẽ atq; peccata ꝓculdubio abhorrebit. Quid enim eſt in carcere ĩfernali, in medio ignis feruidiſſimi in lacu tã miſerabili ſine ſpe liberatiõis ęternaliter claudi, ineffabiliter cruciari, innumerabilib⁹
Grego. pœnis affligi? Vt enim Greg. profitet́. Erit in inferno tolerabile frigus, inextinguibilis ignis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædẽtium, horrida viſio dęmonũ, cõfuſio peccatorũ, deſperatio omniũ bonorũ, odium omnis boni honeſti, incõuertibilis auerſio à bono ſummo, & inauertibilis ad bona caduca cõuerſio. Quoniã licet in inferno ſit ſtimulus pœnitudinis, nulla tñ erit ibi correctio volũtatis, à quibus ita culpabit́ iniquitas ſua, vt nullatenus poſſit ab ea diligi vel deſiderari iuſtitia. Et quid opus eſt de iſto agmẽ verborum inducere? Tu ipſe oculis fidei tibi deſcribe profundiſſimũ lacũ, omni miſeria plenũ, omni tẽpeſtate, clamore vlulatu, deſperatione, pleniſſimũ, æſtuãtiſſimo igni feruẽtẽ doloroſiſſimis habitatorib⁹ abũdãtẽ. Cõſidera diligẽter qd ſit in lacu tali æternaliter cruciari, ĩ igne tã ęſtuoſis flagrãte ĩcẽdiis
ſine

ſine fine torqueri, horribiliſſima dæmonũ & omniũ dãnatorũ viſione ſocietate calamitate afflictari Lacꝰ iſte infernꝰ eſt qui in lib. Iob appellať terra tenebroſa & operta mortis caligine, terra miſeriæ & tenebrarũ vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Nã & vltra reliquas interminabiles pœnas inferni, eſt quoque in eo tota turbulẽtiſſima pœnaliſſima, & inæſtimabilis inordinatio. Nõne tibi infœlices prorſus & pluſ quã térq; quatérque infœlices vidẽtur, q propter huiꝰ vitæ breuiſſimas libertates, oblectationes illicitas vanitates mundanas trãſitorias affectiones, diuitias, ꝓſperitates, tã inexplicabilẽ merẽtur & illabũtur miſeriã ſine fine perdurãtẽ? Egredere itaque & relinque latã ſæculariumviam ad iſtam infœlicitatẽ ducentem, & arctã viam amplectere, fructuosè, timoratè, & reuerenter coram Deo ſublimi viuendo. Matth. 7

Quod ad contemptum mundi potiſſimum nos inducere debet gloria beatorum.
Articulus XX.

QVã dilecta tabernacula tua domine virtutum, cõcupiſcit, & deficit anima mea in atria dñi. Sicut doctores cõcorditer docẽt, charitas dei vita eſt animæ. Ideo ſine charitate nil eſt meritorium Pſal. 83

riũ,nil deo acceptũ,vel ad æternę beatitudinis adeptionẽ proficuũ.Omnis itaq; actio vitæ nostræ,oĩs cogitatio, affectio, loquutio,operatio, afflictio deo accepta & meritoria esse non valet,nisi ex charitate ꝓcedat elicitiue, imperatiue,seu directiue. Vnde qui ex solo timore seruili, seu pœnę formidine plorãt,cõfitentur,& pœnitẽt,nil merẽtur.Itaq; opus bonũ fieri debet zelo iustitię & charitatis affectu,

1.Cor. 13 non seruili timore. Propter qđ dicit apo. Si linguis angelorũ loquar & hominum, charitatẽ autem nõ habuero, nihil mihi

Grego. prodest.Et Gregor.Tunc solum deo vera obsequia reddimus,cum eũ propter amoris fiduciã non timemus,cũ nos ad opera bona affectus nõ metus,dirigit, quod de timore seruili sumendum est, quo pœna principaliter formidatur, De quo ait Ioannes,Timor nõ est in charitate. Quanuis itaque(sicut nũc patuit)ad mundi cõtẽptum debeamus induci cõsideratione mortis & iudicij atque pœnarũ inferni: tamen omnino magis ac fortius ad hoc ipsum induci debemus cõsideratione & amore beatitudinis sempiternæ seu glo-

Thom. riæ electorũ.Quæ secundũ Thomam, est quodãmodo infinitæ dignitatis, cum sit immediata fruitio boni immẽsi dei glo-

riosi.

tiosi & sancti. Porro cum ista fruitio omnino sit supernaturalis, ad eam pertingere non valemus, nisi per supernaturalia media quę sunt gratia gratificās, virtutes theologicæ (scilicet fides, spes charitas) septémq; dona spirit' sancti. Et quæ media ista perfectiora, & exuberantiora in nobis exciterint, eo cūcta mūdana & temporalia vehemēti' aspernamur, eorúmq; vanitatē, vilitatē, fallaciā, clarius speculamur, & ad beatitudinē paradisi cœlestis affectuosius aspiramus, abūdātius ꝓpinquam⁹, atq; celetius & incessabilius ambulamus, vel potius currimus: imo & oē opus dei nunc prōptius delectabiliúsque exequimur. Desiderio itaque fœlicitatis & gloriæ electorum viriliter omne quod deo placet agam⁹, mundū prōptissime relinquamus cūcta caduca vt stercora arbitremur. Quoniā Aug. testante. Tanta est pulchritudo iustitię, tāta iucūditas lucis æternæ (hoc est incōmutabilis veritatis, & sapientiæ increatæ) vt etiam si nō liceret in ea melius quā vnius diei hora vna manere, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitę pleni deliriis & effluētia temporalium rerum rectè & merito spernerentur. In ciuitate etenim Dei, & patria electorū, lex est charitas, rex veritas,

Philip. 3

August.

ritas,pax fœlicitas,vita æternitas.Iã nũc accinge teipsum dilecte: & subtiliter intuere,quãta sit beatorũ fœlicitas,quanta iucunditas deũ clarè & ĩmediatè videre. Nõne quò aliquid pulchrius est,eò delectabilius est ipsum clare videre?Cũ ergo Deus excelsus,sit essẽtialiter,totaliter & incircũscriptibiliter pulcher, sctũs,pur⁹, ac splẽdidus, imo pulchritudo veraciter infinita,idealis separata,æterna perfecta simplex,& incõmixta,omnis creatę pulchritudinis decoris , puritatis,& claritatis causa fontalis & ratio exẽplaris , præ cũctis & singulis in infinitum decora & super pulcherrima:cõstat profectoq; deũ tã speciosum clare & per speciẽ intueri, sit delitiosissimum, delectabilissimũ,gloriosissimũ,omnẽ delectationẽ & gloriam ineffabiliter incõparabiliterq;excellens. Præterea quo aliquid melius,dulci⁹,perfectiúsque in seipso consistit , eo eius est fruitio iucundior. Cùm ergo dominus deus noster omnipotẽs, adorandus & fœlix,sit in seipso præstãtissima ,puta incircunscriptibilis,& incõprehensibilis bonitas,infinita dulcedo & ens ita perfectum vt quidquid ad entis seu essendi, vel esse plenitudinem,nobilitatẽ ac eminentiam pertinet,ei cũ infinita pfectionẽ & excellent

lētia cōpetat, cōstat quòd eius immediata fruitio sit prorsus ex omni parte suauissima & superdulcissima. Propter quam quidem adipiscendā infinita aspernatione spernēda sunt omnia gaudia, honores, laudes, & prospera mūdi. Considera ergo vt vales, quale gaudium erit videre ęternam diuinitatis essentiā, quemadmodū ipsa æterna sit à nullo facta, nec creata neque depēdēs: sed sibi ex se, in se, & per se omnino sufficiens, incircunscriptibilem, admirabilem & incomprehēsibilem deum facie ad faciē lucide intueri, & in eius fontali sapiētia totius vniuersi ordinem & decorē omnémque veritatem, & multa secretissima speculari, Frui quoq; hoc bono immēso, & id iugiter possidere, atq; in ipso quicquid desiderabile est & pulchrum habere, itémque diuina sapiētia tam exuberanter irradiari, ac diuina bonitate tam copiose repleri, vt tota capacitas intellectus & om ne desiderium voluntatis penitus satientur & contenta reddantur: gustare insuper diuinæ pacis dulcedinem, creatorísque amore prorsus absorberi, in deum transformari, ei perfectè assimilari, cúmque iugiter in se cōplecti, neq; ab eius amplexu, amore, aspectu, vnquam posse auelli, videre insuper 1. Cor. 13

visione beatissima & interna summę trinitatis emanationē ad intra quomodo filius emanet à patre, & spiritus sanctus ab vtroque, quomodo personæ hæ adorādæ sint, vnū in essentia, & tres in suppositis, quæ earū mutua cōplacentia, fruitio, nexus, amor & gloria Diuinæ siquidē & increatæ personæ amore prorsus immenso seinuicem diligūt, cum infinita seinuicē iucunditate aspiciūt, cum interminabili dulcedine se mutuo perfruuntur, & ipsæ duntaxat se plenè & comprehensiuè noscunt seu cōtemplantur. Gaudebūt ergo electi supra se de Dei visione, infra se de cœlestiū corporū & aliarū corporalium creaturarū pulchritudine & decore, intra se de corporis & animæ glorificatione, extra & circa se de angelorū & hominū prædestinatorū associatione. Ibi reuera erit candor lucis æstiualis, vernalis amœnitas, abundantia autumnalis, & requies hyemalis. Illic Deus sine fine videbitur sine fastidio perfruetur, sine fatigatione laudabitur. Ibi deus erit rationi plenitudo lucis & veritatis, volūtati multitudo pacis ac suauitatis memoriæ continuatio ęternitatis, atq; immobilis stabilitatis.. O vita vitalis, dulcis, amabilis semper memoriabilis, in quā summa securi-

tas, secura trãquillitas trãquilla iucunditas, iucũda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, cui Deus laudatio. Ibi affluẽtia diuitiarũ, influẽtia deliciarũ, cõfluxus bonorũ. Huius beatitudinis desiderio anima tua ô charissime inflammetur, pro ea quicquid potest efficaciter operetur, eã frequẽtius mẽte pura nunc meditetur. Noli teipsum propter ea quæ mundi sunt exponere periculo amittẽdi hanc gloriã. Postremo tãta est dignitas gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro? vt quãuis certi essemus nos posse eas in mundo potiri, tamen amore crescendi ac proficiendi in eis, merito omnia pro Deo relinqueremus. Det tibi clementissimus Deus intellectũ, vt ista vere sapienter cũ gustu intelligas, consiliísque salutis salubriter atque celeriter acquiescas. Metuenda & incõprehẽsibilia nimis sunt iudicia domini Dei nostri, Nẽpe quod vni gratiã infundit, nõ alteri causa occulta esse potest, nõ iniusta, vt asserit Augustinus. Verum ego indignus indesinenter viscera misericordiæ dei imploro, quatenus in te misericordiam vndique suam mirificet. Augusti.

Quòd inquietudo, labor & afflictio mundi amorem concomitantes, ad mundi contemptum merito inducere debent. Articulus XXI.

Eccl. 20 HOmini bono dedit deus sapientiã & scientiã & lætitiam, Peccatori autẽ afflictionem & curã superfluam. Iam de mundi contemptu tractatum est, tam ex parte dei quàm nostri. Nunc ergo de eodem incũbit loqui ex parte ipsius mundi qui si bene consideretur, cõtinet in seipso vnde contemnatur. Primò autẽ occurrit ad hoc ꝙ mundi amatores variis inquietudinis turbis, afflictionibus atque laboribus infestantur, ita vt mundus in quo cõsolationem requirunt, plus pœnæ & amaritudinis quàm delectationis ingerat eis. Quum enim sint à summo ac simplicissimo bono (in quo solo pax vera verũque gaudiũ habetur) auersi in temporalibus & terrenis dispergũtur, neque in aliquo vno stabiliti, per diuersa ferũtur. Ex quibus multiplicibus affectionibus seu animæ passionibus afficiũtur, nunc delectatione, nũc mœrore, nũc amore, nũc odio, nũc desiderio, nũc fastidio, nunc timore, nunc detestatione. Nõ etenim per rationis iudicium seu censurã, norunt animæ passiones ad æqualitatẽ redigere, atq; in omni euentu in quadã trãquilitate consistere sed ad instar brutorũ impetum passionũ sequũtur secundũ sensualitatis sensitiuique appetitus impulsum. Vnde non

diu in eadē dispositione perdurāt. Præterea secundū Philosophū, homo cōtēplatiuus atque theoricus in seipso materiā bonarū delectationū habet, quum plenus sit theoreumatibus diuinorum iucundus hoc est sciētialibus ac sapientialibus rerū notitiis, in quib⁹ spiritualiter oblectatur, nec extra se in sensibilib⁹ delectationē requirit. Indocti aūt carnales siue mūdani talē delectationē non sciūt, nec intra se syncerae delectationis materiā habent. Ideo forinsecus quærunt lætari, in quibus non semper iucunda & prospera, sed frequēter aduersa occurrūt & tristia in quibus sæpe numero affligūtur. Multò magis igitur homo deuotus & spiritalis in quo gratia ornat, iuuat, perficitq; naturā, intra se cōtinet vnde spiritaliter delectetur in deo, etiā in aduersis. Mūdani verò & vitiosi, nūc iram, nūc tristitiā, nunc inuidiā, nunc indignationē, nunc timorē (quæ sunt passiones pœnales ac amarissimæ) habent in quibus non animā tantum, sed & corporalem naturalémque vitam plurimum lædunt. Nunc siquidem inani lætitia resoluūtur, vana spe dilatātur, prauo desiderio extēdūtur: inde gaudent vnde tristandum est, inde tristantur vnde gaudere oportuit: id expectāt quod Philosō.

fugiendũ est, id fugiunt quod vere vtile est & expectatione dignũ. Itaque siue delectentur, siue tristentur, infelices sunt & pœnas futuras merentur, & tantò quidẽ grauiores quantò magis inordinatæ sunt affectiones eorũ. Vnde de gloriãte & delectãte nõ recte, sed inaniter & mundane
Apoc.18 dominus ait: Quantũ glorificauerit se & in deliciis fuerit tantũ date illi tormentũ
Augusti. & luctũ. Insuper Augusti. testãte: Animus inordinatus sibiipsi est pœna. Quũ ergo (vt dictum est) in amatoribus mundi affectiones sint inordinatæ, præposteræ &
Sap. 55. peruersæ, constat quod sibimet ipsis sint
Iob.15 graues sæpe atque pœnales. Propter ꝙ fatentur. Ambulauimus vias difficiles. Lassati sumus in via iniquitatis, viam autem domini ignorauimus. Hinc denuo scriptũ est, Sonitus terroris semꝑ in auribus impij. Et quum pax sit, ille insidias suspicatur. Quòd si interim forte lætẽtur, lętitia eorum sit eis in perditionẽ. Porro animus ordinatus, animus trãquillus, deuotus sibiipsi, iucũdus & dulcis est. Vnde secũdũ Hieronymũ claustra in quibus charitas regnat, sunt paradisus dei in terra.
Esai.66 Sed & super quietũ & humilẽ requiescit spiritus sanctus. Simili modo iuxta quẽdã Sapiẽ. Vir eruditus suauis est animæ suæ.

suæ. Eruditus, inquã, eruditione virtutib° decorata. Hinc vtique quãuis deuotæ trã quillæ, quietæ, ordinatæque menti nõ esset alia merces reposita, q̃ suauitas ista, interna pacis dulcedo, synceritasque cõscientiæ puræ, & consolatio sancta, quia quotidie experitur in semetipsa: dignum & superdignissimum esset studere virtutibus, ordinationi internæ vacare, vanitatibus sęculi renũciare. Ad hoc est quod ait Gregorius: Illud est verũ & summũ gaudiũ, quod non de creatura, sed de creatore cõcipitur. Quod quũ acceperis, nemo tollet à te. Cui comparata omnis aliunde iucunditas mœror est, omnis suauitas dolor, omne dulce amarum est, omne decorum fœdũ, omne postremo quod delectare potest, molestũ est. Et iterum. Nihil, inquit, in hac vita laboriosius, quã terrenis desideriis æstuare, & nihil ĩ ea quietius, quã nihil huius mundi appetere. Verum vt idem adhuc docet. Spiritales diuitiæ quũ non habeãtur in fastidio sunt, scilicet ĩ expertis. Et ideo forsitã mi dilecte ad spiritalis cõuersationis diuinas sacras syncerimasque delicias minus alliceris, minus festinas, quoniã eas nõdũ (vt reor) expertus es. Sed crede in hoc sancto & magno Grego. & spiritalem vitam mun-

Gregor.

Idem.

do relicto apprehendere iam festina. Et
1. Pet. 2 spero quod gustabis quàm dulcis dominus, quàm magna multitudo dulcedinis eius Delectaberisq; in multitudine pacis Christi, quæ omnē sensum exuperat, quā mūdi amatores gustare nō valēt, quoniā
Psal. 30 vt apud Prophetam habetur: Nō est pax
Philip. 4 impiis dicit dominus. Porro si iuxta Aristot. & Platonem Philosophia, seu consideratio philosophica, admirabiles habet delectationes admixtas, quarum amore etiā Plato perhibuit delectationes carnales atque mūdanas esse spernēdas. Quod vtiq; Plato fecit, Quia vt refert Augustinus in libro de vera religione. Plato in virginitate permāsit. Si itaque hoc ita est: quomodo nō multò ampliores delectationes theologica cōsider[illegible] habet admixtas illa quæ amatorib' mūdi nō cōuenit, sed his potissimū, qui pro Dei amore omnia relinquētes, quietā & solitariā vitā ducūt, omnipotētique deo cū omni cordis custodia iugiter obsequuntur, laudibus eius incessabiliter vacare optātes? quemadmodū scriptū est. Cātabo dn̄o in vita mea, Psallam Deo meo quādiu sum. Deniq; sicut dici solet, quis in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate? quā dicat

Grego

Gregorius: Quātò quis honoribus digni tatū plus sublimatur, eò grauioribus pōderibus oneratur. Omne qđ hic eminet plus mœrore afficitur quàm honore læte tur: plus casum dānationis minatur, quā vitam mereatur beatā. Exiguo enim cōceditur misericordia. Potētes potēter tormenta patiūtur. Nam & iudiciū grauissimū in his qui præsunt fiet. Idcirco dicit Chrysostomus: Quis prælationē vel curam animarum desiderat, nisi qui non timet iudiciū dei? Magna securitas animæ nihil cōcupiscētiæ secularis habere. Vilis quoque & misera seruitus, secularibus negotiis Deo relicto insistere, quāquā nō nullis mūdanis personis graue sit nō occupari in talibus, quoniam nō nouerūt se occupare in diuinis sanctisque actibus. Anima autem sine occupatione & amore esse non potest. Idcirco quò minus circa Deum occupatur atque afficitur, eo plus in terrenis & vanis effunditur, Denique teste Bernardo: Diuitiarū amor insatiabilis, longe plus desiderio torquet; quā vsu suo hominem ipsum refrigeret. Labor enim secundū Valeriū, est in acquirendo, timor in possidēdo, dolor in amittendo. Sed & aurū illū plus cruciat, apud quem largius inuenitur. Vt ergo mente

Gregor.
Sapien. 6
Berna.
Valeri.

quieta deo queas seruire, tumultuantia mūdi negotia, corporales delitias, fallentes diuitias fuge, soli deo adhære vt ipse sit gaudiū tuū, & requies, cantésque veraciter cū Psalmista. In deo salutare meū & gloria mea, deus auxilij mei, & spes mea in Deo est. Temporalibus verò gaudent qui bona diuina cœlestia & æterna desiderare non norunt.

Quod dispendium spiritualis profectus, seu amissio temporis ex mundi amore proueniens, ad despectum mundi inducere debet.

Articulus 22.

Psal. 61 Vigilate nescitis enim quando dominus venit, sero an media nocte an gallicātu) ne quum venerit repente, inueniat vos dormiētes. Videte, vigilate & orate Quantū deū vitámque futurā in patria diligimus, tantū ea quæ nos à diuinitatis vnione æternæq; beatitudinis adeptione impediūt, vitare debem⁹. Quid autē eatenus impedit nos ab his, sicut diuitię, atq; delitię mūdi, honores, vanitates, ꝓsperitatésque seculi? Quib⁹ homo intētus nō solū sibi tēpus ad pœnitendū concessum miserabiliter perdit & infructuose expendit, sed insuꝑ in multa quotidie vitia incidit, peccata committit, Dei nō meminit, debita quoque omittit, & innu

mera

merabilia salutis impedimenta incurrit. Hinc in euãgelio loquitur Christ⁹, Quã difficile q diuitias habẽt regnũ dei intrabũt, Diuitię siquidẽ iã possessę, difficulter spernũtur, & terrena arcti⁹ diligũtur adepta quã cõstringũt cupita. Hinc certe q multiplicãdis diuitiis incũbũt alterius vitæ gaudia quærere negligũt. Cũque soliditatẽ perẽnitatis nõ pensant, exiliũ tanquã patriã amãt ac reputãt. Denique amator sæculi quãto plus dei obliuiscitur tanto plus à deo relinquitur, & eius anima induratur Hinc autẽ contingit, ꝙ nulla, quę dei sunt, veraciter diligit, superna nõ cõcupiscit, ac pro hoc miserabili modo quãto quotidie peior efficitur, tãto securior reddit. Cũq; vnde sit lapsus nõ aspicit nec futura supplicia expauescit, quãtũ sit lugendus ignorat. Quo enim malis & vanis magis adhæret, eo minus recognoscit bona quæ perdit, & magnã putat felicitatẽ mũdanã: nunc ad votũ florere, non formidãs, nec præuidẽs sempiterna supplicia quę cogetur mox sustinere. Solus ille conspicit nihil esse ꝙ floret iniquis, qui ab amore sæculi abstulit gressum mẽtis. Cũ siquidẽ æterna retributio cogitatur, ꝑsens gloria quã sit nulla cognoscit. Qui autẽ cor in præsentibus fixit, futura Mar. 10

impio

impiorũ supplicia non perpẽdit, sed falsis intumescit diuitiis, gaudétq; cũ fluendus fit, subiectus sceleribus. Nulla verior miseria, quã falsa ac vana lætitia. Et tãtò qs ampli' forinsec' gaudet, quãto intrinsec' suiipsius recordationẽ nõ habet. Hæc ex verbis Greg. sumpta sunt. Ex quibus charissime elicis, quã periculosũ sit, maximè clericis his terrenis implicare affectum. Sed forte intẽdis, diuitiis nõ inordinate vti & affici, nec inter sęculares & vagos sęculariter cõuersari, neq; in epulis delitiari; nec hoĩum honore, fauore, aut laudib' delectari. Fateor si hoc potes, magna valde perfectio est, quæ vix à virtuosis videtur posse cõtinuari. Porro quã rarũ atq; difficile sit hoc ipsum attẽde. Ait nanq; Gregorius, Pene semper epulas cõcomitatur voluptas. Diuitũ enim corpus in refectionis delectationes resoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Proinde Valerius ait: Diues in superfluitate resoluitur, & iactãtia effręnatur, currit ad libitũ, corruit ad illicitũ, fiúntque instrumenta pœnarum, quæ fuerunt oblectamenta culparum. Verum an corpus tuum delicatè & molliter nutrias, & solam necessitatem vel vtilitatem, nõ voluptatem requiras, tu ipse examines. Sed audi Gregor. Sicut impossibile

Gregor. (margin, beside "cile sit hoc ipsum attẽde.")

Valerius (margin, beside "nis delectationes resoluitur")

Gregor. (margin, beside "tem, nõ voluptatem requiras")

le eſt, inquit, ignẽ inflammari in aqua, ſic impoſſibile eſt cordis cõpũctionem vigere in delitiis. Cõtraria enim ſunt & mutuo ſui peremptoria. Prętereà tẽporis mobilitatem perpende, & noli illud in vanitatẽ expendere, infructuoſe tranſire, vitioſe deducere, Sed ſanctorum patrum audi doctrinam docentium, Nemo noſtrũ parui æſtimet tempus, quod in verbis conſumitur otioſis. Volat verbum irreuocabile, volat tẽpus irremeabile nec aduertit inſipiẽsquid amittat. Licet fabulari, dicũt donec hora pertrãſeat. O donec prętereat hora quam tibi ad agendam pœnitentiã, ad obtinendam gratiam, ad acquirẽdam gloriam, miſeratio cõditoris indulſit. Donec pertranſeat tempus, in quo diuinam propitiare debueras pietatem, properare ad angelicam ſocietatẽ, ſuſpirare ad amiſſam cœleſtem hæreditatem, aſpirare ad promiſſam fœlicitatem, excitare tuam remiſſam voluntatem, flere cõmiſſam iniquitatem. Atqui ſecundum Bernardum, nil pretioſius tempore, & nihil nũc vilius reputatur. Tranſeũt dies ſalutis & nemo recogitat. Nunc ergo mihi chariſſime frater omni ſero ſeu hora, qua te compones quieti, teuolue in animo quomodo diem expẽderis, quid mali cõmiſeris, q̃d boni Bernard.

omiſe

o miseris, quanta bona facere potuisti sed neglexisti, quomodo deum inhonorasti, quomodo dęmoni peccãdo placuisti, quomodo animã tuã læsisti, & angelo tuo displicuisti, quantũ appropinquasti inferno. Tũc autẽ de bonis peractis Deo gratias age. De malis toto doleas corde, emendationem propone, eámque diligenter prosequere. Cõsidera nũc quòd peccatores, qui iam tempus in mundi vanitate expendunt in hora diræ mortis quærunt vnius diei, vel horæ inducias ad pœnitendum, quam & nunc mallent potius accipere, quàm massam auri tam magnam, quantus est mũdus sensibilis. Recordare quod in die iudicij omne tempus tibi impensum requiretur à te qualiter sit expensum vsque ad monumentum & oculi nictum. Sit ergo in corde cogitatio bona, in ore lectio sacra, in manibus operatio virtuosa, vt quotiescunque inimicus accesserit, inueniat te armatũ. Quem enim ociosum inuenerit, tentare nõ cessat. Quod si tam malum est otium, quanto peius est vitiosum negotium?

De contemptu mundi & temporalium ex consideratione vanitatis, & mutabilitatis & fugacitatis, seu breuitatis eorum præsentisque vitæ.

Articulus XXIII.

Laus

LAus impiorũ breuis eſt:& gaudiũ hypocritæ ad inſtar pũcti. Si aſcenderit vſque ad cœlos ſuperbia eius & caput ei nubes tetigerit: quaſi ſterquiliniũ in fine perdetur: velut ſomniũ auolans non inuenietur, trãſiet quaſi viſio nocturna. Si futuræ fœlicitatis æternæq; vitę ęternitatẽ, ſoliditatem, veritatẽ & incorruptibilitatem ritè pẽſamus, puto quod mũdus iſte & præſens vita, temporaliſque gloria nobis ex corde vileſcẽt, nec in rebus mũdanis affectũ ſpargemus q̃ potius ſempiterna gaudia & inuariabilia bona nobis in patria præparata, auidiſſimo corde quęremus. Cum enim anima noſtra immortalis ſit, & propter ſplẽdorẽ intellectus omni materiali natura ſublimior, nequaquã in corruptibilibus, materialibus aut trãſitoriis q̨eſcere debet, ſed immortali, inuariabili, ac ſimpliciſſimo deo pura mente intẽdere. Nõ ergo pręſentẽ vitã, ſed futurã principaliter diligamus, omnẽ trãſitoriã delectationẽ, temporalẽ honorem, & laudem humanã pro diuinitatis cœleſtiſque beatitudinis dilectione ex corde cõtẽnamus. In tantũ enim Deo placemus, & futuræ beatitudini propinquamus, quãtũ ab omni laudis & gloriæ temporalis atq; mundanę vanitatis affectu ceſſamus vt dicit

cit Gregorius. Soli enim Deo debet honor & gloria, à quo omne bonū procedit,
1.Tim.1 Nobis aūt cōfusio vultus, qui toties Deū offendimus, inhonoramus, negligimus. Nō itaq; licitū est nobis gloriari in nobis metipsis, aut inanē cōplacentiam in nobis habere: sed sicut dicit Apostolus, Qui
2.Cor.10
1.Ioan.2. gloriatur, in domino glorietur. Ecce mūdus trāsit & cōcupiscētia eius. Et quæ est
Iacob.4
2.Re.14 vita nostra in seculo isto, nisi fumus & vapor ad modicū parens, qui mox exterminantur? Omnes sicut aqua in terram dilabimur. Terra sumus, cinis, & puluis, putredo, & vermis. Cùm autem mortuus fuerit homo, hæreditabit serpentes & vermes. Denique quid est vita præsens, nisi continuus atque celerrimus cursus ad mortē? Incessabiliter enim aliquid vitę nostrę abscinditur. Ideóq; Dauid ait: Dies nostri sicut vmbra super terrā, & nulla est mora.
1.Pa.29
Esa.38 Et Ezechias piissimus. Præcisa (inquit) est velut à texente vita mea, Dū adhuc ordirer, succidit me. Et item beatissimus Iob: Memento mei domine, quia vētus est vita mea. Imo nihil est duratio vitæ hui⁹ respectu æternitatis, sicut Iob loquit. Parce mihi domine, nihil enim sunt dies mei.
Iob.7
Ibidem.
Chryso. Hinc dicit Chrysostomus: Centum si placet annos demus deliciis, adde & alios centum

tum si libet adde & decies centũ, quęerit ex his ad æternitatem cõpensatio? Nonne omne tempus vitæ huius quo delitiis frui videmur, & indulgere vanitati, quasi noctis vnius somnus ad æternitatis comparationem videtur? De hoc dicit Hieronymus: Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinẽ Absalonis, fortitudinẽ Samsonis, diuitias Crœsi, potestatem Octauiani, quid hæc proderunt tibi, cũ statim caro dabitur vermibus, & anima tua dæmonibus? Porro, vt asserit Augustinus, Adam si adhuc viueret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuisset? Hæc nunc amãtissime profundè perpende. Qui enim hæc modo attendere negligũt certe vel sero & infructuose cum reprobis dicent in die iudicij. Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumẽ nõ luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid cõtulit nobis? Trãsierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuntius præcurrens. Denique tunc reuelabũt cœli iniquitatem & vanitatem amatorum huius mũdi, & terra aduersus eos consurget. Tũc manifestum erit peccatum eorum cum his qui dixerũt Deo. Recede à nobis, scientiã viarum tuarum Hieron

nolumus. Tũc pugnabit pro Deo. O contra eos orbis terrarũ. Luẽt omnia quæ fecerunt, nec consumẽtur, Iuxta multitudinẽ adinuentionũ suarum sustinebunt. In diẽ enim perditionis seruatur malus, & ad diẽ furoris ducetur, & de furore omnipotentis bibet. Hæc mentẽ tuam perterreant, à mundo auertant, Deo coniungant. Præterea in hoc innotescit vanitas mundi, quòd prosperitas & lętitia eius cũ ingenti auiditate expectatur & cum venerit, teneri nõn potest, sed trãseunt omnia, & euolãt cũcta. Præterit ista dies, nescitur origo secundi, an labor, aut requies. Sic trãsit gloriæ mundi. Ideo Augustinus inquirit, Quid vis, vtrũ amare temporalia, & transire cũ eis: an Christum diligerè atque cũ eo ęternaliter viuere? Siquidẽ teste Hieronymo difficile, imo impossibile est vt præsentibus quis & futuris fruatur bonis: vt & hic ventrẽ, & ibi mentem impleat, vt à delitiis ad delitias transeat, vt hic & in futuro gloriosus appareat. Mũdanorum autem & tẽporalium rerũ contemptibilitas elucescit, ex hoc, quod frequenter Deus dat eas abũdãtius hostibus suis seu reprobis, quã electis. Elect⁹ vero ex fine cõsiderat nihil esse quod trãseunter seculariterque delectat. Ea propter dicit

cit Hieronymus: Festina cõsolatio bono rum, est consideratus finis malorũ. *Dum* siquidem ex reproborum interitu conspi ciunt malum quod euadunt, leue arbitrã tur q̃equid in vita hac patiũtur. Ecce cha rissime quanta fallacia sæculi, & quanta cæcitas amoris eius. Dum enim libenter & iucũdissime moratur in mũdo, diúque viuere sperat, ac in futurũ multa disponit repente & improuise mori iubetur, & vni uersa quæ vitiose dilexit, in momento re linquerę. Vnde Christus Lucæ duodecimo refert diuitem sic sibiipsi loquutum, Ani ma, habes multa bona reposita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epula re. Dixit autem illi deus: Stulte hac nocte animam tuam repetũt à te. Quę autẽ pa rasti, cuius erũt? Veras ergo & spirituales diuitias congregemus, quæ nos in hora mortis nõ deserant, sed coram deo appa reant, nósque virtutibus speciosos consti tuant. In his diuitiis potes quotidie bene proficere, sic vt talis ꝓfectus tibi vere sa lubrior sit, quàm si omnes mũdi diuitias possideres. Nullũ igitur temporis spaciũ vane expẽdas. Nec solũ opto te occupari in bonis sed in melioribus, vt semper in- quiras viciniora saluti, & *Deo* vicinior fias, sicq; reuerẽter & vere nobiliter corã

Ibidem.

Hebre. 5

diuini vultus præsentia cõuerseris. Cogita atq; recogita quietẽ & pacem puri cordis, delectationem animæ Deũ contemplantis, securitatem & spem mẽtis Deũ amãtis: scies quod talibus intẽdere sit deiformiter viuere, quódq; cæc⁹ sit qui aliis deditus est. Nõne omne creatũ est defectiuum, & omne transitoriũ inquietum? Breue quoq; & modicũ est atq; mutabile, quod tempori subiacet. Idcirco mundi amator nil firmũ aut stabile habet, sed leuis est ipse & incõstans, tanquã in vertigine positus, cum nõ in solo Deo, sed in omnibus vanis & trãsitoriis delectationẽ efflagitat, nũc istud, nunc illud affectans, nunc quod amabat fastidiens, nunc aliud non desideratũ concupiscens. Iustus vero & Dei amator, tranquillus, vniformis & stabilis perseuerat tãquam immobili fundamento Deo æterno fundatus. Propter

Prou. 10 quod Salomõ loquitur: Quasi tempestas transiens impius nõ erit. Iustus autẽ quasi fundamentũ æternum. Insuper amato-

August. ribus mundi condolens Augustinus exclamãdo alloquitur eos: O amatores mũdi, quid laboratis? cur vos ipsos affligitis circa nihil, cum creatorem omniũ possidere possitis? Quid amplius quęritis? quid sufficit homini, cui cõditor ipse nõ sufficit?

cit? Si enim omne bonũ facile habere valetis (scilicet deũ) cur nitimini plena miseriis possidere? Maiórne esse poterit spes vestra in mũdo, quàm vt amici sitis mũdi, ibi quid nõ fragile, quid nõ caducum, quid nõ mutabile plenúmque periculis, per quę ad maiora & sempiterna pericula peruenitur? De vanitate quoq; vitæ mundanæ dicit Hieron. O vita non vita, sed mors, vita fallax & onusta tristitiis, imbecillis & vmbratica, nunc flores, & statim arescis, vita priuans cui ines, vita fragilis, vita momẽtanea & caduca, quæ quãto plus crescis, tanto magis decrescis. Quũ plus procedis, plus ad mortẽ propinquas, O vita plena laqueis, quot in mundo laqueas homines, quot per te iam sustinent infernalia tormẽta. O quã beatus qui tuas cognoscit fallacias, quã beatior, qui de tuis non curat blanditiis vanis, quàm beatissimus qui bene priuatus est. Hiero.

Quod contemnendus est mundus, & ea quæ mundi sunt propter eorum malitiam & continuam læsionem quam suis amatoribus ingerit.

Articulus XXIIII.

TOtus mũdus in maligno posit⁹ est: 1.Ioan.5 nonne malignitate plenus & maligno subiectus, seu dæmoni subditus est mũdus? De quo idẽ ait: Omne quod est in 2.Ioan.2

torum e
Psal.111 Psalmi
Psal. 35 mus:Q
bus quæ
quod ip
mni tēp
Peſſimu
do, illa
immen
mus ing
dem abſ
qui ampu
Si cæcus,
quantum
ctum cur
uenter nō
fata tibi
ſpopondi
tia & be
contemp
diendum
noratur
quanto
diſpoſitu
cat vitio
uendo.T
diſpoſitu
co non pa
te ad vita

plādis spectaculis turpibus, vel su-
s acquirēdis tēporalib' rebus, vel
oscēdis carpendisq; vitiis, ꝓximorū.
bia vitæ, quū se quis iactat in ho-
us. Mundus itaq; plenus est malis.
enim faciūt homines sæculares se
mundū viuentes, quàm diuersis se
ndūt implicare peccatis? suasq; ani
cōfodere vitiorū vulneribus, & con-
centiarum sagittis, in tātum vt non
nt ea? Impletum videmus in Eccle
d Oseæ capite quarto: Non est ve-
on est misericordia, non est scien-
i in terra. Maledictum est homici-
furtum, adulterium, mēdacium in Hier. 6
erunt. A minori quoque (inquit a-
opheta) vsque ad maiorem omnes
æ student. Sacerdotes nō dixerunt
dominus? Et pastores præuaricati
on latet ad quantam ruinam deue
clesia pene in omni statu, gradu &
e. Porro si Christiani nunc viuerent
olim, nō esset tāta necessitas fugien
mundo. Verū sicuti nunc vt plurimū
summa difficultas est bene viuere
rtalia peccata declinare in mūdo
ue his qui manuali opere nō occu
, sed abundant diuitiis, & cū sæcu-
cōuersantur. Fraudes, ambitio, in

quieta deo queas seruire, tumultuantia mũdi negotia, corporales delitias, fallentes diuitias fuge, soli deo adhære vt ipse sit gaudiũ tuũ, & requies, cantésque veraciter cũ Psalmista. In deo salutare meũ & gloria mea, deus auxilij mei, & spes mea in Deo est. Temporalibus verò gaudent qui bona diuina cœlestia & æterna desiderare non norunt.

Quòd dispendium spiritualis profectus, seu amissio temporis ex mundi amore prouenienss, ad despectum mundi inducere debet.

Articulus 22.

Psal. 61 Vigilate nescitis enim quando dominus venit, sero an media nocte an gallicãtu) ne quum venerit repente, inueniat vos dormiẽtes. Videte, vigilate & orate. Quantũ deũ vitámque futurã in patria diligimus, tantũ ea quæ nos à diuinitatis vnione æternæq; beatitudinis adeptione impediũt, vitare debem⁹. Quid autẽ eatenus impedit nos ab his, sicut diuitię, atq; delitię mũdi, honores, vanitates, ꝓsperitatésque seculi? Quib⁹ homo intẽtus nõ solũ sibi tẽpus ad pœnitendũ concessum miserabiliter perdit & infructuose expendit, sed insuꝑ in multa quotidie vitia incidit, peccata committit, Dei nõ meminit, debita quoque omittit, & innu

mera

merabilia salutis impedimenta incurrit. Mar.10
Hinc in euãgelio loquitur Christ', Quã difficile q diuitias habẽt regnũ dei intrabũt, Diuitię siquidẽ iã possessę, difficulter spernũtur, & terrena arcti' diligũtur adepta quã cõstringũt cupita. Hinc certe q multiplicãdis diuitiis incũbũt alterius vitæ gaudia quærere negligũt. Cũque soliditatẽ perẽnitatis nõ pensant, exiliũ tanquã patriã amãt ac reputãt. Denique amator sæculi quãto plus dei obliuiscitur tanto plus à deo relinquitur, & eius anima induratur Hinc autẽ contingit, ꝙ nulla, quę dei sunt, veraciter diligit, superna nõ cõcupiscit, ac pro hoc miserabili modo quãto quotidie peior efficitur, tãto securior reddit. Cũq; vnde sit lapsus nõ aspicit nec futura supplicia expauescit, quãtũ sit lugendus ignorat. Quo enim malis & vanis magis adhæret, eo minus recognoscit bona quæ perdit, & magnã putat felicitatẽ mũdanã: nunc ad votũ florere, non formidãs, nec præuidẽs sempiterna supplicia quę cogetur mox sustinere. Solus ille conspicit nihil esse ꝙ floret iniquis, qui ab amore sæculi abstulit gressum mẽtis. Cũ siquidẽ æterna retributio cogitatur, p̃sens gloria quã sit nulla cognoscit. Qui autẽ cor in præsentibus fixit, futura impio

impiorũ supplicia non perpẽdit, sed falsis intumescit diuitiis, gaudétq; cũ fluendus sit, subiectus sceleribus. Nulla verior miseria, quã falsa ac vana lætitia. Et tãtò qs ampli⁹ forinsec⁹ gaudet, quãto intrinsec⁹ suiipsius recordationẽ nõ habet. Hæc ex verbis Greg. sumpta sunt. Ex quibus charissime elicis, quã periculosũ sit, maximè clericis his terrenis implicare affectum. Sed forte intẽdis diuitiis nõ inordinate vti & affici, nec inter sęculares & vagos sęculariter cõuersari, neq; in epulis delitiari; nec hoĩum honore, fauore, aut laudib⁹ delectari. Fateor si hoc potes, magna valde perfectio est, quæ vix à virtuosis videt posse cõtinuari. Porro quã rarũ atq; difficile sit hoc ipsum attẽde. Ait nanq; Gre-

Gregor. gorius, Pene semper epulas cõcomitatur voluptas. Diuitũ enim corpus in refectio-

Valerius nis delectationes resoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Proinde Valerius ait: Diues in superfinitate resoluitur, & iactãtia effręnatur, currit ad libitũ, corruit ad illicitũ, fiũtque instrumenta pœnarum, quæ fuerunt oblectamenta culparum. Verum an corpus tuum delicatè & molliter nutrias, & solam necessitatem vel vtilitatem,

Gregor. nõ voluptatem requiras, tu ipse examines. Sed audi Gregor. Sicut impossibile

le est, inquit, ignẽ inflammari in aqua, sic impossibile est cordis cõpunctionem vigere in delitiis. Cõtraria enim sunt & mutuo sui peremptoria. Pręterea tẽporis mobilitatem perpende, & noli illud in vanitatẽ expendere, infructuose transire, vitiose deducere, Sed sanctorum patrum audi doctrinam docentium, Nemo nostrũ parui æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis. Volat verbum irreuocabile, volat tẽpus irremeabile nec aduertit insipiẽs quid amittat. Licet fabulari, dicũt donec hora pertrãseat. O donec pręthereat hora quam tibi ad agendam pœnitentiã, ad obtinendam gratiam, ad acquirẽdam gloriam, miseratio cõditoris indulsit. Donec pertranseat tempus, in quo diuinam propitiare debueras pietatem, properare ad angelicam societatẽ, suspirare ad amissam cœlestem hæreditatem, aspirare ad promissam fœlicitatem, excitare tuam remissam voluntatem, flere cõmissam iniquitatem. Atqui secundum Bernardum, nil pretiosius tempore, & nihil nũc vilius reputatur. Transeũt dies salutis & nemo recogitat. Nunc ergo mihi charissime frater omni sero seu hora, qua te compones quieti, reuolue in animo quomodo diem expẽderis, quid mali cõmiseris, q̃d boni omise Bernard.

omise

omiſeris, quanta bona facere potuiſti ſed neglexiſti, quomodo deum inhonoraſti, quomodo dęmoni peccãdo placuiſti, quo modo animã tuã læſiſti, & angelo tuo diſ plicuiſti, quantũ appropinquaſti inferno. Tũc autẽ de bonis peractis Deo gratias age. De malis toto doleas corde, emenda tionem propone, eámque diligenter pro ſequere. Cõſidera nũc quòd peccatores, qui iam tempus in mundi vanitate expen dunt in hora diræ mortis quærunt vnius diei, vel horæ inducias ad pœnitendum, quam & nunc mallent potius accipere, quàm maſſam auri tam magnam, quantus eſt mũdus ſenſibilis. Recordare quod in die iudicij omne tempus tibi impenſum requiretur à te qualiter ſit expenſum vſque ad monumentum & oculi nictum. Sit ergo in corde cogitatio bona, in ore lectio ſacra, in manibus operatio virtuoſa, vt quotieſcunque inimicus acceſſerit, inueniat te armatũ. Quem enim ocioſum inuenerit, tentare nõ ceſſat. Quod ſi tam malum eſt otium, quanto peius eſt vitioſum negotium?

De contemptu mundi & temporalium ex conſideratione vanitatis, & mutabilitatis & fugacitatis, ſeu breuitatis eorum præſentiſque vitæ.

Articulus XXIII.

Laus

LAus impiorũ breuis est: & gaudiũ hypocritæ ad instar pũcti. Si ascenderit vsque ad cœlos superbia eius & caput ei nubes tetigerit: quasi sterquiliniũ in fine perdetur: velut somniũ auolans non inueniet, trãsiet quasi visio nocturna. Si futuræ fœlicitatis æternæq; vitę ęternitatẽ, soliditatem, veritatẽ & incorruptibilitatem ritè pẽsamus; puto quod mũdus iste & præsens vita, temporalísque gloria nobis ex corde vilescẽt, nec in rebus mũdanis affectũ spargemus q̃ potius sempiterna gaudia & inuariabilia bona nobis in patria præparata, auidissimo corde quęremus. Cum enim anima nostra immortalis sit, & propter splẽdorẽ intellectus omni materiali natura sublimior, nequaquã in corruptibilibus, materialibus aut trãsitoriis q̃escere debet, sed immortali, inuariabili, ac simplicissimo deo pura mente intẽdere. Nõ ergo pręsentẽ vitã, sed futurã principaliter diligamus, omnẽ trãsitoriã delectationẽ, temporalẽ honorem, & laudem humanã pro diuinitatis cœlestísque beatitudinis dilectione ex corde cõtẽnamus. In tantũ enim deo placemus, & futuræ beatitudini propinquamus, quãtũ ab omni laudis & gloriæ temporalis atq; mundanę vnitatis affectu cessamus vt di

cit

cit Gregorius. Soli enim Deo debet honor & gloria, à quo omne bonũ procedit,
1.Tim.1 Nobis aũt cõfusio vultus, qui toties Deũ offendimus, inhonoramus, negligimus. Nõ itaq; licitũ est nobis gloriari in nobismetipsis, aut inanẽ cõplacentiam in no-
2.Cor.10 bis habere: sed sicut dicit Apostolus, Qui
1.Ioan.2. gloriatur, in domino glorietur. Ecce mũ-
Iacob.4 dus trãsit & cõcupiscẽtia eius. Et quæ est
2.Re.14 vita nostra in seculo isto, nisi fumus & vapor ad modicũ parens, qui mox exterminantur? Omnes sicut aqua in terram dilabimur. Terra sumus, cinis, & puluis, putredo, & vermis. Cùm autem mortuus fuerit homo, hæreditabit serpentes & vermes. Denique quid est vita præsens, nisi continuus atque celerrimus cursus ad mortẽ? Incessabiliter enim aliquid vitę nostrę ab
1.Pa.29 scinditur. Ideóq; Dauid ait: Dies nostri si-
Esa.38 cut vmbra super terrã, & nulla est mora. Et Ezechias piissimus. Præcisa (inquit) est velut à texente vita mea, Dũ adhuc ordirer, succidit me. Et item beatissimus Iob:
Iob.7 Memento mei domine, quia vetus est vi-
Ibidem. ta mea. Imo nihil est duratio vitæ hui⁹ respectu æternitatis, sicut Iob loquit. Parce mihi domine, nihil enim sunt dies mei.
Chryso. Hinc dicit Chrysostomus: Centum si placet annos demus delitiis, adde & alios cẽ-

tum

tum si libet adde & decies centũ, quæ erit ex his ad æternitatem cõpensatio? Nonne omne tempus vitæ huius quo delitiis frui videmur, & indulgere vanitati, quasi noctis vnius somnus ad æternitatis comparationem videtur? De hoc dicit Hieronymus: Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinẽ Absalonis, fortitudinẽ Samsonis, diuitias Crœsi, potestatem Octauiani, quid hæc proderunt tibi, cũ statim caro dabitur vermibus, & anima tua dæmonibus? Porro, vt asserit Augustinus, Adam si adhuc viueret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuisset? Hæc nunc amãtissime profundè perpende. Qui enim hæc modo attendere negligũt certe vel sero & infructuose cum reprobis dicent in die iudicij. Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumẽ nõ luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid cõtulit nobis? Trãsierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuntius præcurrens. Denique tunc reuelabũt cœli iniquitatem & vanitatem amatorum huius mũdi, & terra aduersus eos consurget. Tũc manifestum erit peccatum eorum cum his qui dixerũt Deo. Recede à nobis, scientiã viarum tuarum Hieron

nolumus. Tūc pugnabit pro Deo. O contra eos orbis terrarū. Luēt omnia quæ fecerunt, nec consumētur, Iuxta multitudinē adinuentionū suarum sustinebunt. In diē enim perditionis seruatur malus, & ad diē furoris ducetur, & de furore omnipotentis bibet. Hæc mentē tuam perterreant, à mundo auertant, Deo coniungant. Prætereà in hoc innotescit vanitas mundi, quòd prosperitas & lętitia eius cū ingenti auiditate expectatur & cum venerit, teneri nòn potest, sed trāseunt omnia, & euolāt cūcta. Præterit ista dies, nescitur origo secundi, an labor, aut requies. Sic trāsit gloriæ mundi. Ideo Augustinus inquirit, Quid vis, vtrū amare temporalia, & transire cū eis: an Christum diligerè atque cū eo ęternaliter viuere? Siquidē teste Hieronymo difficile, imo impossibile est vt præsentibus quis & futuris fruatur bonis: vt & hic ventrē, & ibi mentem impleat, vt à delitiis ad delitias transeat, vt hic & in futuro gloriosus appareat. Mūdanorum autem & tēporalium rerū contemptibilitas elucescit, ex hoc, quod frequenter Deus dat eas abūdātius hostibus suis seu reprobis, quā electis. Elect' vero ex fine cōsiderat nihil esse quod trāseunter seculariterque delectat. Ea propter di

cit Hieronymus: Festina cõsolatio bonorum, est consideratus finis malorũ. Dum siquidem ex reproborum interitu conspiciant malum quod euadunt, leue arbitrãtur q̃cquid in vita hac patiũtur. Ecce charissime quanta fallacia sæculi, & quanta cæcitas amoris eius. Dum enim libenter & iucũdissime moratur in mũdo, diúque viuere sperat, ac in futurũ multa disponit repente & improuise mori iubetur, & vniuersa quæ vitiose dilexit, in momento relinquere. Vnde Christus Lucæ duodecimo refert diuitem sic sibiipsi loquutum, Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi deus: Stulte hac nocte animam tuam repetũt à te. Quę autẽ parasti, cuius erũt? Veras ergo & spirituales diuitias congregemus, quæ nos in hora mortis nõ deserant, sed coram deo appareant, nósque virtutibus speciosos constituant. In his diuitiis potes quotidie bene proficere, sic vt talis ꝓfectus tibi vere salubrior sit, quàm si omnes mũdi diuitias possideres. Nullũ igitur temporis spaciũ vane expẽdas. Nec solũ opto te occupari in bonis sed in melioribus, vt semper inquiras viciniora saluti, & Deo vicinior fias, sicq; reuerẽter & vere nobiliter corã

Ibidem.

Hebre. 5

diuini vultus præsentia cõuerseris. Cogita atq; recogita quietẽ & pacem puri cordis, delectationem animæ Deũ contemplantis, securitatem & spem mẽtis Deũ amãtis: scies quod talibus intẽdere sit deiformiter viuere, quódq; cæc⁹ sit qui aliis deditus est. Nõne omne creatũ est defectiuum, & omne transitoriũ inquietum? Breue quoq; & modicũ est atq; mutabile, quod tempori subiacet. Idcirco mundi amator nil firmũ aut stabile habet, sed leuis est ipse & incõstans, tanquã in vertigine positus, cum nõ in solo Deo, sed in omnibus vanis & trãsitoriis delectationẽ efflagitat, nũc istud, nunc illud affectans, nunc quod amabat fastidiens, nunc aliud non desideratũ concupiscens. Iustus vero & Dei amator, tranquillus, vniformis & stabilis perseuerat tãquam immobili fundamento Deo æterno fundatus. Propter quod Salomõ loquitur: Quasi tempestas transiens impius nõ erit. Iustus autẽ quasi fundamentũ æternum. Insuper amatoribus mundi condolens Augustinus exclamãdo alloquitur eos: O amatores mũdi, quid laboratis? cur vos ipsos affligitis circa nihil, cum creatorem omniũ possidere possitis? Quid amplius quęritis? quid sufficit homini, cui cõditor ipse nõ sufficit?

Prou. 10

August.

cit? Si enim omne bonũ facile habere valetis (scilicet deũ) cur nitimini plena miseriis possidere? Maiórne esse poterit spes vestra in mũdo, quàm vt amici sitis mũdi, ibi quid nõ fragile, quid nõ caducum, quid nõ mutabile plenúmque periculis, per quę ad maiora & sempiterna pericula peruenitur? De vanitate quoq; vitæ mundanæ dicit Hieron. O vita non vita, sed mors, vita fallax & onusta tristitiis, imbecillis & vmbratica, nunc flores, & statim arescis, vita priuans cui ines, vita fragilis, vita momẽtanea & caduca, quæ quãto plus crescis, tanto magis decrescis. Quũ plus procedis, plus ad mortẽ propinquas, O vita plena laqueis, quot in mundo laqueas homines, quot per te iam sustinent infernalia tormẽta. O quã beatus qui tuas cognoscit fallacias, quã beatior, qui de tuis non curat blanditiis vanis, quàm beatissimus qui bene priuatus est. Hiero.

Quod contemnendus est mundus, & ea quæ mundi sunt propter eorum malitiam & continuam læsionem quam suis amatoribus ingerit.

Articulus XXIIII.

TOtus mũdus in maligno posit⁹ est: nonne malignitate plenus & maligno subiectus, seu dæmoni subditus est mũdus? De quo idẽ ait: Omne quod est in 1.Ioan.5 2.Ioan.

mũdo, concupiscentia carnis est aut cõcu
piscẽtia oculorũ, aut superbia vitę. Iniqui
2. Petr. 2 nãq; vt Petrus docet, sunt serui corruptio
nis & peccati. A quo enim quisq; superat᷒
est, huius & seruus est. Qui autẽ est seruus
peccati, est vtiq; seruus diaboli. Vnde de
2. Tim. 2 impiis loquit̃ Paul᷒: Resipiscãt à laqueis
diaboli, à quo captiui tenẽtur ad ipsi᷒ vo-
lũtatẽ. Hinc Christus in Euãgelio dęmo-
nem nominat principem huius mũdi, nõ
vtiq; machinæ mundialis, sed hominum
mundanorũ qui à Deo auersi in terrenis
depressi sunt. De quibus Hiere. ait ad do-
minũ: Recedentes à te, in terra scribẽtur.
Cõtra quod Christus ait electis: Gaudete
& exultate, quoniã nomina vestra scripta
sunt in cœlis. Deniq; secũdũ expositionẽ
venerabilis Bedæ, in præinductis verbis
Ioannis per ea quæ in mundo sunt, & per
Ioann. 2 mundũ intelligũtur homines, qui inordi-
nato amore incolũt mundũ. Isti non ha-
bent nisi cõcupiscentiam carnis, concupi
scentiam oculorum, & superbiam vitæ.
His etenim vitiorum vocabulis omnia vi
tiorũ genera cõprehendit Ioãnes. Concu
piscentia siquidem carnis est, omne quod
ad voluptatẽ & delitias corporis pertinet.
Cõcupiscentia oculorũ est omnis curio-
sitas quæ fit in discẽdis nefariis artib᷒, in
cont

contēplādis ſpectaculis turpibus, vel ſuperfluis acquirēdis tēporalib' rebus, vel cognoſcēdis carpendiſq; vitiis proximorū. Superbia vitæ, quū ſe quis iactat in honoribus. Mundus itaq; plenus eſt malis. Quid enim faciūt homines ſæculares ſecundū mundū viuentes, quàm diuerſis ſe contendūt implicare peccatis? ſuaſq; animas cōfodere vitiorū vulneribus, & concupiſcentiarum ſagittis, in tātum vt non ſentiant ea? Impletum videmus in Eccleſia illud Oſeæ capite quarto: Non eſt veritas, non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei in terra. Maledictum eſt homicidium, furtum, adulterium, mēdacium in undauerunt. A minori quoque (inquit alius Propheta) vſque ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent. Sacerdotes nō dixerunt vbi eſt dominus? Et paſtores præuaricati ſunt. Non latet ad quantam ruinam deuenit Eccleſia pene in omni ſtatu, gradu & ordine. Porro ſi Chriſtiani nunc viuerent ſicut olim, nō eſſet tāta neceſſitas fugiendi à mundo. Verū ſicuti nunc vt plurimū viuūt, ſumma difficultas eſt bene viuere ſeu mortalia peccata declinare in mūdo præcipue his qui manuali opere nō occupantur, ſed abundant diuitiis, & cū ſæcularibus cōuerſantur. Fraudes, ambitio, in Hier. 6

uidia, voluptas & omnia mala super terrã diffusa sunt. Cogitat vnusquisque quõ substãtiã suam multiplicet. Nemo qualiter animã suam saluet. Timẽt ne paupertatẽ incurrant. Nõne autẽ, vt ne in gehen
Dani.3 næ supplicia incidant. Mũdus est fornax vitiorũ quam mũdani septẽplici (septem videlicet principaliũ vitiorũ) igne succẽdũt, & in ea cõburũt seipsos, & suos collegas. Vbi in tantum excæcãtur vt pericula sua quãuis audita & nota non vitẽt, nec metuãt sed tãquã phrenetici & insani in periculis suis exultant. Eos quoque quos similibus non cernunt inuolui periculis,
Seneca. incensatos reputãt & insanos. Hinc Sen.
Alanus ait: Quoties inter homines fui minor homo redij. Et Alanus: Ad mala facta malus socius sociũ trahit. Et sic fit malus & nequam, qui ante bonus fuit. Denique sicut populus Israël non valebat ab Aegypto recedere, nisi diuino adiutus auxilio, sic nemo à sæculo isto potest auerti, nisi di-
Exo. 12 uinæ misericordię tactu & munere adiuuetur. Defectus tamen non erit ex parte dei, dũmodo quod in se est fecerit homo. Mundus hic cõparatur deserto per quod filij Israël processerũt ab Aegypto ad terram promissionis. In quo quidẽ deserto tot occurrerunt obstacula, quòd ex sex-
centis

centis numeratis millibus duo duntaxat scilicet Caleph & Iosue perducti sunt ad terrā promissionis. O quantū gaudet modo diabolus omnes in procliuio & sordibus vitiorū conspiciens. Terrenis inhiāt homines, terrena sapiunt, deū & mādata eius nō curāt, terribilia dei iudicia audiētes nō obstupescūt: sed tāquā fabulas audiūt, omnia sine causa fiunt nobis. Duritia nostra nō mitigatur. Sed nūquid deus iustitiā suā, relinquet, aut peccata inulta deseret, aut verba quæ de futuro iudicio ac debitis pœnis prædixit falsificari permittet? Præterea qui terrenarū rerū superatur amore, in deo nequaquā delectat. Nullus autē permanet diu absq; delectatione, Qui ergo ī spiritualibus nō lætant ad mundana solatia se infundunt, sicq; vitiorū multitudine obruūtur. Hinc Augu. Beatus est, inquit, dñe qui amat te. Qui autē te non amat, mundū amat, vitiis seruit, nunquā quietus, nunquā securus, sed distract' atq; dispersus est per varias mūdi curas, vanitates & pōpas. Porro quod sæculi voluptates cōtennis, aut dæmonū laqueos euadis. Fœlix anima quę delectationibus huiusmodi oblectatur, ī quibus nulla turpitudine inquinat, sed veritatis serenitate purgatur, quā ita delectat lex

Deute. 1

August.

Dei vt vitet lasciuias mundi. Verũ quan-
Greg. diu dulcescit nobis iniquitas, amara est
æquitas, & cui dulcis est mũdus, nõ sapit
Christus: sed gustato spiritu Dei desipit
omnis caro. Porro multiplici vitiorũ de-
formitate inficit, qui mundo huic mẽte
obsequit: & qui nihil de diuina dulcedi-
ne sapit, terrenis desideriis sordidari non
metuit. Et si hi à peccatis puri esse non
queũt, qui pro dei amore mundũ spernẽ-
tes, & religionẽ intrãtes in cœlestib' cõ-
uersantur, quibus peccatorũ ponderibus
prægrauãtur qui in medio mũdi, sine so-
licitudine & timore dei, mũdi vanitatib'
insistere non verẽtur? Quid est eorum vi-
uere nisi peccata? Sæculi lætitia est impu
nita nequitia. Sed quod reprobi delecta-
tionẽ existimãt? virtuosi electi pœnã dif-
finiunt, pẽsantes animã inde æternaliter
disperire, vnde contingit carnẽ ad tẽpus
suauiter viuere. Vlulate & flete miserabi
les sæculi amatores, qui corpus ante tem
pus animámq; necatis, dũ vitiis gulæ at-
que luxuriæ immoderãter, viliterq; serui
tis. Inde enim procedunt infirmitates &
mors repentina. Gaudete & iucũdamini
nunc in hoc breuissimo tẽporis vestri spa
tio, vt postmodũ cũ diabolo æternaliter
lugeatis. Epulemini & ĩebriamini: vt post
modi

modicũ cũ diuite, qui epulabaťquotidie splendide, æternũ inferni incendium sortiẽtes guttá aquæ frigidæ postuletis, nec tamẽ recipere valeatis. Cur ferro & saxis duriora sunt corda vestra, quũ pro his infelicissimis mũdi caducis solatiis vanísq; delitiis nõ ꝑpẽditis neque timetis imminere vobis illã horrendã Christi sententiã: Ite maledicti in ignẽ æternum? Forte dicetis, Clemẽs est deus, nec vult mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Et quacũque hora peccator ingemuerit, omniũ peccatorum eius nõ recordabitur amplius. Sicut per Ezechielẽ promisit. Si ergo vel in pũcto mortis ingemiscat peccator, saluabiť. Fateor vera sunt hæc imo incõparabiliter magnitudo pietatis diuinæ mẽtis nostræ capacitatẽ excedit, quũ sit vere immensa. Quod patet in hoc q̃d peccantes tã diu suffert tã longaminiter, vt conuertãtur, expectat, redeuntes tam misericorditer recipit, tam cito indulget conuersis, tantam gratiam influit eis ac si nunquã peccassent. Nonne infinitæ pietatis est opus hoc? Sed nõ minor est æquitas quã eius pietas. Et quos diutius vt pœniteat prestolatur & tolerat, non conuersos grauius detestatur & punit. Quod autem propheta ait de gemitu peccatoris,

Eze. 18

ris, intelligendũ est vtique de gemitu ex vera cõtritione procedente. Vera autem cõtritio ex vera Dei dilectione procedit, & ex odio culpę atque affectu iustitię. Et
Hieron. sicut testatur Hiero. necessaria est pœnitẽtia siue contritio quę adęquet crimina, aut certe excedat. Cui consonat illud
Chrys. Chrysostomi: Cõpũctio est, quæ facit animam horrescere purpurã, optare ciliciũ, amare lachrymas, fugere visum. Quũ ergo hęc ita se habeãt qualis esse potest cõtritio & gemitꝰ eius, qui in articulo mortis confitetur, & pœnitet quoniã amplius viuere se non posse perpendit, imo si diutius se victurum confideret, confessionẽ differret. Formidandum videtur quod ex timore seruili & fide informi, ac proprij commodi nudo intuitu cõtritio & gemitus illi nascantur. Nec est vera contritio, sed quædam attritio. Qui autẽ salubriter cõfitetur & pœnitet, oportet vt doleat de peccato, inquantum est peccatum & Dei offensiuum, seu diuinæ sanctitatis ac ma
2.Mac. 9 iestatis inhonoratiuũ. Hinc 2. Mach. Antiochus legitur pœnituisse, nec tamẽ misericordiã inuenisse. Simile scribit Apo-
Heb. 12 stolus ad Hebrę. de Esau. Nõ inuenit, ait, pœnitẽtię locũ, quanquã cum lachrymis inquisisset eum. Nullus ergo vana spe, &

ſtulta perſuaſiõe fallat ſeipſum. Dicit nã
que Hieronymus: Hoc teneo, hoc verum Hieron.
puto, quod ei nõ bonus eſt finis, cui mala
ſemper fuit vita: qui dũ ſanus & validus
fuit, Deum offendere non expauit, ſed in
mũdi vanitatibus vixit. Precioſa eſt in cõ
ſpectu domini mors ſanctorum eius, ait
Pſal. Mors vero peccatorũ peſſima. Hinc
quoq; teſtatur Anſelm. Percutitur hac vl-
tiõe peccator, vt moriẽs obliuiſcatur ſui,
qui viuus & ſanus oblitus eſt Dei. Et Au-
guſtin. Nõ poteſt male mori qui bene vi-
xit: vix bene moritur, qui malè vixit. Ve-
runtamen de nullo eſt deſperandum, ſed
peccator etiã in extremis ad pœnitentiã
eſt hortãdus. Interdũ nanq; fortaſſe con-
tingit, quãuis rariſſimè, vt qui tempore
ſanitatis pœnitere neglexit, tũc pœniten
do miſericordiã impetret. Nihilominus
ſtultiſſimus eſt omnis viuẽs & incolumis
qui ſe tãto cõmittit diſcrimini: Agamus
ergo quod tutius eſt, pœnitẽdo & vitam
corrigẽdo quotidie dũ ſani conſiſtimus,
cũ propheta deuotiſsimè deprecãtes, Ne Pſal. 70
proiicies me domine in tẽpore ſenectu-
tis, quum deficiet virtus mea ne derelin-
quas me. Ecce enim nunc tẽpus accepta- 1. Co. 15
bile, nunc dies ſalutis, vt dicit Apoſtolus.

De nobilitate deiformi animæ ſanctæ deum feruenter

feruenter amantis, & inaestimabili vtilitate animae induratae seu peccatricis. *Articulus XXV.*

Cant.6 QVae est ita velut aurora consurgens pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata. Quemadmodũ ait Ioan. Nunc filij dei sumus, & nondũ apparuit quid erimus. Scim' quoniam cum apparuerit, similes ei (scilicet deo) erimus, quia videbimus eum sicuti est, hoc est clarè & immediatè ꝑ speciẽ. Visio autẽ intellectualis fit per formam seu speciem intelligibilẽ, quae fit similitudo rei intellectę. Nec potest similitudo illarem plenè pręsentare nisi fuerit ipsi rei adęquata. Omnis autem forma, similitudo & species creata à plena repraesentatione diuina essentiae occumbit, dist[illegible] deficit infinitè. Idcirco secundũ Thom. deus videtur in patria, per hoc quod ipsa diuina essentia vnitur mentibus beatorũ loco intelligibilis formae: nõ per inhaesionem, sed assistentiam, ita quod diuina essentia est quod & quo in beatifica visione. Porro visio ista superdignissima est penitus supernaturalis, quã Philosophi omni menti creatae, etiã substantiis separatis impossibilẽ esse putabãt. Vnde vt eam obtineamus, indigemus multis supernaturalibus donis, mediis atque auxiliis. Et

[1. Ioan. 3 — margin] [Thom. — margin]

primò

primò datur nobis à deo benedicto gratia gratū faciens, quæ ipsam intellectualis ac rationalis naturæ essentiam ornat & perficit, atque inesse supernaturali diuino, & ad promerendū vitā æternā idoneo statuit. Insuper charitas qua deus proximúsque amatur, supernaturaliter, purè gratuitè nobis à spiritu sancto infundit, sed & fides quoque & spes. Hæc charitas in habente præpōderat amori totius vniuersi: ita vt plus diligat deum quā vniuersa creata, imo minimus gradus charitatis facit deum plus toto vniuerso amari. Aliter homo nō esset ī statu salutis, prout Thom. pulchrè deducit. Præterea secundum doctores, quicunque habet charitatem, & gratiā iam præfatā, habet etiam septem dona spiritus sancti, saltē secundum aliquē gradum, cæteráśque virtutes infusas charitati, & gratię cōnexas. Quo autem in charitate & gratia magis profecerit, eo in donis & virtutib⁹ sublimius crescit. Denique tanta est dignitas atque excellentia horum supernaturaliū bonorum, vt nec cōprehendi facile nec explicari possit. Nulla quippe naturalis perfectio forma, decor aut claritas eis potest æquari non tantū neque tā pulchrè ornat lux cœlestis substantiā solis & lunæ quātum

tum gratia decorat essentiã animæ. Nec sol tantũ venustat regionẽ cœlestẽ: quantum charitas Dei venustat animæ volũtatẽ. Sed nec septẽ planetæ tantũ ornãt orbes cœlestes, quãtum septẽ dona spiritus sancti ornãt atq; clarificant animæ vires. Neque vniuersitas deniq; siderũ tantum decorat ac perficit firmamentũ seu sphęram octauã: quantũ vniuersitas cæterarũ virtutũ dignificat, ornat, & perficit animam. Quẽadmodũ iuxta Philosophum

Philos. beatitudo potius cõsistit in actu quã habitu: Sic apud Theologos magis pfectio cõsistit in actibus virtuosis quã in ipsis habitibus. Nobiliorũ quoque habituũ nobiliores sunt actus. Cũ ergo præhabita gratiæ bona ac dona sint habitus tã pręstantes ac summi, nõne nobilissima, deiformis atq; pręlucida tibi videt anima Christiana, quæ horũ habituũ actibus iugiter occupatur, quę tam spiritualiter, supernaturaliter ac deiformiter cõuersatur, Deũ tam eminenter colit & veneratur: cuius

Philip. 3 vtiq; cõuersatio est in cœlis? Hinc nimirũ anima tãlis est Dei filia, amica, & sponsa, secretorũ cœlestiũ conscia, Deo familiaris conformis in affectu, ac intima hęres Dei, cohęresq; Christi, quę reuelata facie gloriã Dei contemplans, in eãdem transfor

transformatur imaginē à claritate in claritatē, Quia in fastidiū versa sunt ei omnia ista mūdana, caduca carnalia, humana, solatia laudes, honores, & pōpæ sæculares, & quicquid displicet Deo: quicquid verò nouerit Deo placere, hoc toto affectu amplectitur. Denique secūdū Philosophos, motus sortitur dignitatē, nomen & speciē à termino ad quē. Actio quoque dignificari solet à dignitate obiecti atq; materiæ circa quā. Quāta ergo est dignitas & gloria eius cuius motus, & actus, vita, intētio versantur iugiter circa Deū excelsum, & terminatur in ipsum quē cōstat dignitatis esse immensę vniuersisque aliis in infinitū præeminere? Hæc frater amande sic breuissime tāgo, vt te ad verę atque diuinæ nobilitatis, hoc est ad sanctæ ac religiosæ cōuersationis, ad sacratissimæ perfectionis amorē inducā, excitē & accendā. Quod vt ardētius apperas etiam de peccatricis animæ vilitate peruersitate, & deformitate modicum dicā. Hæc itaque cū sit per peccatū mortale à Deo auersa, spiritaliter mortua est, nec agit aliquid gratū Deo, aut meritoriū vitæ æternæ. Hæc bona transitoria, sensibilia, mūdana vilissima summo, ęterno, pfecto, īfinito, & incōmutabili bono Deo ve-

ro omnipotēti ac ſupergloriosiſſimo præfert (In quo quidem Deū maximè inhonorat) In caducis & vanis ſibi finē cōſtituit, nec finaliter in creatore quieſcit, ſed eo prorſus ingrata eſt, ei nō curans adhærere, ſubdi, parere: dæmonibus aſſimilatur, vitiis famulatur, deo odibilis, angelis diſplicens, ſeipſam inceſſabiliter lædens, deturpās, dānandāque faciens. Quò plus in terrenis ac trāſitoriis atque carnalib' delectatur, eò vilius viuit, eò infelicior eſt. Quò plus mūdi vanitatibus gaudet, eo ſe corā Deo contēptibilius habet, cū nō ſit timorata neque ſolicita deo obedire, debitamque reuerentiam in omnibus exhibere. Denique per actus virtuoſos, & ſanctos diuinæ dilectionis affectus Deo præcipue aſſimilamur. Per paſſiones vero, vanitates & vitia diſſimiles ei efficimur. Similitudo autem eſt cauſa amoris, quēadmodū diſſimilitudo odij & rancoris, ſed & perfectio creaturæ præſertim rationalis & intellectualis eſt creatori proportionabiliter aſſimilari. Quāto igitur virtutibus inſigniores efficimur, tātò Deo ſimiliores ſumus, chariores, & intus ſpecioſiores, quanto verò magis peccamus, tātò domino Deo noſtro diſſimiliores, odibiliores, turpioresq; ſum⁹. Quod reuera

reuera ignobilissimũ atque miserrimum. Magna est ergo (vt vides) inter animã virtuosam & vitiosam differentia atque distãtia. Vnde etiã secundũ Philosophũ: Homo contẽplatiuus est amãtissimus Deo: iniustus vero & vitiosus decies millies deterior bruto. Quod vtique ex diuersitate remunerationis eorũ clarissimè innotescit. Virtuosam siquidẽ cõstituit in cœlo empyreo dans ei seipsum in præmium, & omnia sua communicãs ei per immediatam beatificámque vnionem cum ipso. Vitiosam vero à se in æternũ repellit, dęmonib' tradit, in inferno cõstituit, sempiternis pœnis addicit. Nũc ergo dilecte discerne inter hęc duo, & ꝙ melius iudicas elige & obserua. Noli teipsum eatenus vilificare, vt dęmonũ & peccati inueniaris mãcipiũ. Fac modicũ propter deũ & propter huius breuissimæ ac incertissimę vitę diuitias, delicias, & honores noli præmemoratã deuotæ animæ dignitatem, decorem, deificationem negligere sed timorare & custodire corã altissimo viuere, præsertim cum per vnũ peccatũ mortale omnia supernaturalia gratiæ dona perdantur, & anima ad instar diaboli turpis peruersa, inordinata efficiatur.

De quibusdam mundi vanitatibus euitandis.

Videl. risu, ludis, iocis, choreis, & aleis, & verbis inanibus, *Articulus* XXVI.

Lucæ 6. VAe vobis qui ridetis nũc, quia lugebitis & flebitis. Per væ solet in sacra scriptura æterna dãnatio designari. Si itaque Christus ridentibus æternã pœnã minatur, quis in hac vita potest esse securus, leuis iocosus, nisi damnandus & reprobus, qui cũ sit sine timore Dei, iustificari nõ potest? Denique si pẽsamus quantis vallamur periculis, quantis circundamur laqueis, quãtis dilaniamur omni die peccatis, quã imperfectè & irreuerenter Deo seruimus, item quot quotidie mala fiunt in sæculo, quomodo Deus inhonoratur, quã multi quotidie pereũt, quantis periculis, pœnis, seu vitiis cognati, amici & benefactores nostri viui siue defuncti expositi sunt: habebimus potius causam plorandi quàm ridẽdi. Hoc considerauit sanctus ille Eremita, qui cũ fratrẽ quendam vidisset ridentem, ingemiscens dicebat, Coram cœlo & terra rationẽ reddituri sumus in die iudicij, & tu rides?

Eccle. 1.

Eccle. 7. Hinc Salomon ait, melius est ire ad do-

Eccle. 2. mũ luctus quàm ad domum conuiuij. Et rursus, Risum imputaui errorẽ, & gaudio dixi. Quid frustra deciperis? Verũ tamen nõ quilibet risus est tam magnum peccatum

tum, ſed de riſu conſuetudinario vel illo qui ex lætitia penitus inordinata procedit loquitur Chriſtus. Vnde & Iacobus Iacob. 4.
ait diuitibus. Riſus veſter vertetur in luctum, & gaudium in mœrorẽ. Proinde ludere & iocari Chryſoſtomus reprobat: Chryſo.
[redacted] honeſtus ludus excuſetur dũ ex rationabili cauſa & pia agitur intẽtione. Sed ad aleas ludere, tertio Decretaliũ clericis præcipue inhibetur. De choreis quoque dicit Chryſoſt. Vbi ſaltatio ibi diabolus. neque enim ad hoc dedit nobis Deus pedes, vt cũ camelis ſaltemus: ſed vt cũ angelis chorũ faciamus. Inſuper ſi grata mẽte reuoluis, quomodo filius Dei pro tua ſalute in cruce brachiis intẽſis ſuſpẽſus eſt, quomodo pro te alba veſte & purpura ſit illuſus, imo nudatus atque in cruce nudus leuatus, & variis modis deriſus eſt, ſpero quod neque in choreis, neque in veſtib⁹ curioſis, pretioſis, põpoſis, neque in laudib⁹ hominũ delectationem habebis ſed oĩa vana hæc deſpicies & vitabis. Præterea ad oris cu- Proue. 21
ſtodiã admonet Salo. dicẽs: Qui cuſtodit Prou. 29.
os ſuũ & linguã ſuã, cuſtodit ab anguſtiis animã ſuã. Et denuo, Vidiſti hominẽ velocẽ ad loquẽdum, ſtultitia magis ſperãda eſt quã illius correctio. Hinc dicit Greg. Greg.

verba incauta. Verba vana cito polluunt mentē. Hoc procedat ex labiis, quod aures nō polluat audiētis. Vanus sermo vanæ conscientiæ index est. Qualis sermo ostenditur talis animus cōprobatur. Qui otiosa verba non deprimit, cito ad noxia trāsit. Hinc Seneca dicit, Qu[illegible] vir ta[illegible] oratio, id est sermo, Imago et[illegible]im cordis est sermo oris, Quod si verba otiosa & vana sic reprobātur, q̄d de verbis scurrilibus, lubricis, pungitiuis, detractoriis, malitiosis, & inuidis sentiēdū videtur. Postremò terreat, & à ludis auertat te quod sanctus Cyrillus episc. Hierosolimitanus recitat, clarissimū suum nepotē sibi post mortē apparuisse atq; dixisse quod esset æterna condemnatus morte, eo quod in ludis immoderanter delectabatur, nec inde digne pœnituit. Erat autem, vt scribit Cyril. iuuenis ille, tāta pulchritudine, eloquentia, & morum decore ornatus, vt ab vniuersis miro amaretur affectu. Hoc imprime tuæ memoriæ frater charissime terrificum sane exemplum.

Seneca.

Cyrillus

Contra superfluitatem diuitiarum : & quare superfluitas ista sit in culpa, præsertim in clericis.

Articulus 27.

Eccle. 10

AVaro nihil est scelesti⁹, Nihil est iniquius, quā amare pecuniā: hic enim animam

animam ſuam habet vænalem. Certũ eſt corporalia ad ſpiritualia ordinari tanquã ad finẽ. Aliter autẽ amatur atque appetitur finis, & aliter media quæ ordinantur ad finẽ. Finis nanque per ſe ipſum appetibilis eſt & amandus, quemadmodũ ſanitas in medicinali facultate. Media vero in quãtũ ꝓficiũt ſeu vtilia ſunt ad finẽ, vt per ea finis cõueniẽtius adipiſcaᵗ aut cõſeruetur. Diuitiæ ergo ad ſpiritualẽ animarũ noſtrarũ profectũ finaliter ordinãtur. Porro profectus & perfectio animæ in actu virtutũ conſiſtit. Eſſentialiter quidẽ in actu charitatis & ſapientiæ (ſcilicet in cõtẽplatione & dilectione diuinorũ) Diſpoſitiue verò in actibus virtutũ moraliũ. In tantũ ergo diuitiæ licite habẽtur, appetũtur, amantur inquantũ neceſſariæ ſunt ad corporeæ huius vitæ ſuſtẽtaculũ & vtiles ad ſobriũ vſum alimẽtorũ ac veſtiũ, per quem vſum aptificatur anima ad actus cõtẽplationis delectationiſque diuinæ. Si autẽ plus appetũtur, auaritia vere cõmittitur, quæ eſt inordinatus appetitus tẽporaliũ rerũ ſeu diuitiarũ: ẽſtque ex ſuo genere peccatũ mortale, & eſt cõtraria iuſtitiæ ſecundũ Tho. Interdũ verò propter imperfectionẽ, paruitatẽque actus à mortali excuſatur. Quid autẽ ex

his consequens sit nō oportet me inferre ne forsitam non credatur. Sed audiamus summos sanctissimosque doctores. Aug. & Basi.dicūt.Nō minoris est criminis habēti tollere,quā cū possis & habes indigētib.denegare,Esurietiū,panis est, quē tu detines.Nudorū indumentū quod includis.Miserorū redēptio & absolutio,pecunia quā in terra abscondis.Tantorū scias te inuadere bona,quantis possis prestare,

Hieron. & nō vis.His cōsonat illud Hiero.Quicquid amplius quàm nobis opus est à Deo accepimus pauperib. erogare debemus. Si quod eis deputatū est,nostris cupiditatib.vel vanitatib.reseruamus quāti pauperes in locis vbi nos sumus, paupertate aut nuditate mortui fuerint, nouerimus nos de animab.illorum in die iudicij ra-

Ambro. tionē daturos.Hinc dicit Ambr.Qui diuitiarū seruus est, custodiat eas vt seruus. Qui autē seruitutis iugū discussit, distribuit eas vt dominus. Hæc autē omnem Christianū cōcernūt.Nūc insuper ad clericos descendendū.In primis itaque solē-

Bernar. ne iā est ꝙ S.Ber.cuidā scribit canonico. Quicquid inquiēs, præter necessariū victū ac simplicē vestitū de altari retines, tuū nō est,furtū est, rapina est,sacrilegiū est.Vnde denuo ait:Res pauperū nō pauperi

peribus datæ ſacrilegij crimẽ eſſe digno-
ſcitur. Sane patrimonia pauperũ ſunt fa-
cultates eccleſiarũ, & ſacrilega pauperi-
bus crudelitate ſubripitur, quicquid ſibi
miniſtri & diſpẽſatores nõ vtique poſſeſ-
ſores vltra victũ accipiũt & veſtitũ. Nec
enim ordinauit deus his qui de Euãgelio
viuũt, de Euangelio quærere diuitias, vel
ornamentũ ſed viuere ex eo, vt videl. ſint
cõtẽti alimẽta corporis nõ gulæ irritamẽ
ta & libidinis incẽtina, & quib⁹ tegãtur,
non quibus ornentur accipere. Hæc tibi
chariſſime ardua ſatis ſcio videntur. Sed
addã hoc quod te forſan terrebit arduiſ-
ſimũque parebit. Ecce glorioſus doctor
Eccleſiæ ſanctus Hierony. dicit: Clericus Hieron.
qui de bonis ſuis ſubſtẽtari poteſt, ſi acce
perit quod pauperũ eſt, ſacrilegiũ perfe-
cte cõmittit, atque per abuſionẽ talium
iudiciũ ſibi manducat & bibit. Si eges &
accipis, das potius quã accipis. Si autẽ nõ
eges & accipis rapis. Vides chariſſime ſta
tus tui pericula, de quibus mox plenius
dicam ex verbis Ber. Porro cum clerici
& ſacerdotes, atque prælati noui teſtamẽ
ti ad ſpecialẽ cordis obligẽtur mundiciã
& vt vulgo ſint exemplares, indecentiſſi-
mũ profecto omniſque dãnationis ple-
niſſimũ eſt vitiis carnis (in quibus eſt ma

xima turpitudo scilicet gulę siue luxurię) deseruire. Quod si delicatè & molliter viuant ventrē cibo, oculū somno, mētem inani lætitia impleant, molli in st..u quiescāt inutilibus verbis, iocis, & risibus vacent, nunquid arctam viā salutis incedūt? Nō vtique cū S. Luc. dicat: Væ vobis qui saturati estis quia esurietis. Væ vobis diuitibus qui habetis cōsolationē vestrā. Terreat te quod in miraculis sancti Hieronymi legitur, quemadmodum Romæ quidā Andreas nomine presby. cardinalis, cū post mortē miraculo se ad corpus rediisset perhibuit se aliter fuisse damnadum propter superfluitatē suā in cibis & vestimētis, nisi Hierou. sibi misericordiā impetrasset, ita vt rediret ad corpus & pœniteret. Postremo si penses ad quantā sobrietatē & mediocritatē in vestibus atque pecuniis multi etiam philosophorū seipsos dederūt: miraberis, vt opinor, de gulositate, de curiositate & auaritia Christianorū, nō mundo vulgi, sed etiā clericorum. De hoc Plato in Phædro, Tullius quoque & Seneca, Plato atque Macro. multa scripserunt.

Lucæ. 6

Exemp.

de Card. qui ...

Quòd nihil periculosius quàm hoc seculo temporaliter prosperare, nec à deo paternè castigari.

Articulus 21.

Disci

DIsciplinã domini, fili mi, ne abiicias & ne deficias quũ ab ipso corripe-ris. Quẽ enim diligit deus, castigat, & qua si pater in filio cõplacet sibi. Exigit æquitas Dei vt sicut nullum bonum permanet irremuneratum, sic nullum malum transeat impunitũ. Porro electi in mũdo hoc sine peccatis saltem venialibus nõ viuũt. In multis enim offendim' omnes. Si dixerimus quia peccatum nõ habemus, nosipsos seducimus. Septies insup iustus cadit in die. Hoc itaq; ad clemẽtissimã diuinæ prouidẽtiæ pertinet dilectionem ac bonitatem, vt hominem, in hac vita pro excessibus eius corrigat, ne in futuro durius puniatur. Prætereà correctio ista seu castigatio Dei, qua hominem prædestinatum in sæculo isto paternè exercet & visitat, non solum proficua est ad delẽda peccata commissa, sed etiã à præsentibus retrahit, atque ad vitandũ futura disponit, dum occasiones peccãdi remouet, terret cautúmq; efficit. Vexatio quippe, secũdũ Esaiam, dat intellectũ, & qui virgam expert' est, amplius metuit. Facitquoque hominẽ sua peccata humiliter recognoscere atq; dolere. Propter quod dominus loquitur: Castigo te, ne tibi videaris innoxius. Rursúsq; Hieremias: Castigasti me

dom

domine, inquit & eruditus sum. Denique castigatio ista disponit ad gratiã amplio rẽ in via, maximámque, si patienter feratur mercedem sortitur in patria. Hinc itaque Deus suos electos in vita hac multipliciter corrigit, arguit & emẽdat, quẽad modũ asserit, Ego quos amo, arguo & castigo. His igit elucescit, quod illi qui nũc hoc modo nõ visitãtur à Deo, sed impunè præuaricari sinũtur, & licet multis &
Iudi.8 Psal.30 magnis grauissimísq; subiacent vitiis, nihilominus prosperãtur, ad altiora cõscendunt, & ad libitũ viuunt: non sint de sorte & numero electorũ, sed reproborum, præsertim cũ scriptũ sit, Omnes qui placuerũt Deo, per multas tribulationes trãsierũt fideles. Et Psalmista: Multæ, inquit, tribulationes iustorum. itaque quod peruersi & reprobi non castigantur paterna nũc à Deo correctione, est propter eorum demerita, quibus sic iram dei incurrũt, vt nõ corripiat eos in vita præsenti, quatenus æterna recipiant in futuro tormenta
Psal.80 inferni. Propter quod de reprobis & ingratis ait Psalmista: Dimisi eos secundũ desideria cordis eorũ, ibunt in adinuẽtionibus suis. Denique de hac tẽporali impiorum prosperitate atq; iustorũ multiplici afflictione sancti Prophetæ, imperfectis

con

condeſcendentes ſeu morē gerentes, per modū admirationis loquuntur ad dominum. Vn[redacted]Iuſtus quidem, inquit, Hier.12
tu es do[redacted]putem tecū. Veruntamen iuſte loquar ad te. Quare via impiorum proſperatur, & bene eſt omnibus qui præuaricātur in te? Et ſanctus Iob: Quare Iob 12
impij viuūt, ſubleuati ſunt, confortatíque diuitiis, & nō eſt virga dei ſuper illos? Nē pe de hac re ſolent imperfecti mirari, & quaſi à ſeruitio dei auerti, dum ſe cōſpiciunt tribulari. Perfecti autem taliter nō mirantur neque mouentur, ſciētes quòd deus propter cauſas iam tactas electos affligit, reprobos vero relinquit. Hæc ideo chariſſimè ſcribo vt te cautum ac timoratum efficiam: quatenus tanto plus verearis inter reprobos computari: quanto te conſpicis amplius proſperari, impunite peccare, aduerſa non perpeti, corporis commodis gloriari, magíſque ad libitum conuerſari, quanto inſuper te vides magis placere hominibus, & laudari, hono- Pſal. 52.
rari, ſeu acceptari ab eis. Quia, vt ait Pſa. Deus diſſipauit oſſa eorum qui hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam *Deus* ſpreuit eos. Nonne horribile verbum eſt hoc? Et quidem Apoſtolus idem quoque teſtatur, dicens: Si hominibus adhuc Gala.1
pla

placerem, Chriſti ſeruus nõ eſſem. Etipſe
Lucæ ſaluator: Væ quũ benedixerint vobis ho-
mines. Hinc ſcitè pfecto [redacted]ſtinus ait:
Auguſt. Periculoſior eſt hic mu[redacted]dus quàm
moleſtus: & magis cauendus eſt quũ ſe al
lici diligit, quã quũ ſe admonet cogítque
Grego. contemni: imo ſecundũ Gregorium, hos
eligit deus quos deſpicit mũdus. Hinc eſt
etenim quod idem Apoſtolus Paulus Co
1.Cor. 1 rinthiis ſcribit. Videte (inquiẽs) vocatio-
nẽ veſtrã fratres: quia nõ multi ſapientes
ſecundum carnem, nõ multi potentes, nõ
multi nobiles ſunt inter vos, ſed quæ ſtul
ta ſunt mũdi elegit Deus, vt cõfundat ſa
pientes. Et quæ infirma ſunt mũdi elegit
Deus, vt cõfundat fortia, & ignobilia mũ
di, & contẽptibilia ecce elegit deus. Non
ergo delectet te frater inter magnos & di
uites ſæculi hui', inter carnales & intimo
ratos eſſe & viuere, ſed meliorib' & do-
ctioribus te ſemper cõiunge, vt ſapientia
virtutibúſque proficias, ne ſimul cũ hoc
mundo damneris, ſed inter ſanctos & ele
ctos ſors tua conſiſtat. Etenim ſi credis
Hieron. Hier. ſcito quod de mille potẽtibus & di
uitib. mũdi vix vnus inuenit aptus regno
Dei. Ora Deũ vt ſic te corrigat in præſen-
ti ne te poſtmodũ condemnet in æternũ.
Neque enĩ melior es S. Hieremia in vte-

ro

ro matris ſanctificato, qui ait: Corripe me domine. Verũtamen in iudicio, & non in furore, ne forte ad nihilum redigas me. Nã & Paulus teſtatur: Si extra diſciplinã eſtis, ergo adulteri & nõ filij eſtis. O dilecte, nihil tibi puta nociuius quã inter intimoratos, vanos, prauámque ſocietatẽ cõſiſtere, nil ẽ diuerſo ſalubrius quàm inter pios, timoratos atque deuotos manere. Noli affectionem ſequi, ſed rationem. Hebr. 12

Quòd non vitat peccata mortalia, qui non curat ſolicitè vitare venialia. Et de amico fideli ac familiari habendo, qui timoratus ſit.

Articulus XXIX.

SI non in timore domini tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua. Timor Dei retrahit à peccato. Propter quod Salomõ loquitur: Qui timet Deum nihil negligit. Ille ergo in Dei timore ſe tenet, qui inſtãter, qui indeſinẽter ſolicitꝰ eſt ne Deũ offendat, aut damnationẽ incurrat, aut peccet. Porro domus noſtra, de qua fatur allegata ſcriptura, cor noſtrum eſt, in quo per cogitationẽ & affectionẽ manemus. Hęc cito ſubuertitur incidẽdo peccatum mortale, quo omne ſpiritale ac meritoriũ etiã aufertur, & peccans ſpiritaliter moritur, ſi nõ in timore Dei inſtãter perſeueremus. Ex quo quidẽ innoteſcit

ſcit eum nõ vitare mortalia, qui tota diligentia nõ apponit vitare venialia atque minora: Nam & ipſa venialiũ effrænata

August. confuetudo ſecundũ Auguſtinum, à mortali nõ excuſatur. Venialia nãq; ad mortale diſponũt, charitatis feruorem dirimũt, gratiæ incrementũ impediunt. Hinc ſancti patres affirmãt. Qui modica negligit paulatim euacuatur ac decidit. Si ergo mi frater vis eſſe in ſtatu ſalutis, in ſtatu charitatis & gratiæ (hoc eſt, extrà peccatũ mortale, & ſine cauſa dãnationis æternæ) nõ ſolũ ſatagas maiora vitare facinora ſed & minora, alioquin mortuus es corã Deo, cuius ſententiã quũ non audierit ouis errat omnino. Peccatũ vero mortale eſt plus adhærere, delectari & affici rebus huius mũdi creatis & caducis, quàm Deo. Hinc dicit Hieronymus: Mens Chriſto dedita ſic cauere debet minora quomodo maiora peccata, ſciens de oĩ verbo otioſo rationẽ reddendam. Vnde ait Gregorius: Dũ parua nõ cauemus, in magna prolabimur. Qui itaq; quotidie vanitati indulget, ridendo, fabulando, iocando, hinc inde vagando, & talia in cõſuetudinem deducendo, nec quotidie pœnitẽdo quomodo putandus eſt à mortali immunis? Nemo palpet, fallat, negligat ſemetipſum.

ipsum. Denique sicut illustrissimus pater noster Ioan. Cassianus demõstrat ad vitã dum laqueos dęmonũ, nodos tentationũ, negligentiã & torporẽ, item ad proficiendum in bonis, in omni virtute & gratia: maximè cõfert habere amicum fidelem familiarẽ, timoratum, expertum eruditũ ac iustũ cui audeat homo omnia sua secreta fiducialiter pandere, cuius possit consiliis instrui, exhortatione accẽdi, oratione iuuari. Horũ enim amicitia in bono honesto fundata, fortis & efficax est corã Deo. Propter quod sancti patres dixerũt, Nulla re sic deliberari ac deiici omnẽ falsitatẽ, fraudẽ, tẽtationẽ diaboli, quã vt quis totũ cor suũ viro virtuoso ac prouido manifestet, ne virus dæmonis manẽdo inclusum inficiat & occidat. Hinc scriptũ est: Amicus fidelis, protectio fortis. Qui autẽ inuenit illũ, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est cõparatio: & non est digna ponderatio auri & argenti cõtra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamẽtũ vitæ & immortalitatis: & qui metuunt dominũ, inueniunt illum. Itẽ alio quoque loco ait scriptura: Beatus qui inuenit amicum fidelem. Quum enim sit homo naturaliter animal sociale secũdũ Philosophũ, naturale est vt ab altero adiuuet. Quũq;

Ioã. Cas.

ecclef. 6

Ibidem.

Ibidem.

Eccl. 35.

Philoso.

homo non sit bonus iudex suiipsius, expedit vt alteri ad hoc idoneo conscientiam
Prou.3 suam aperiat. Acquiesce ergo & huic Cassiani consilio, nec proprio vnquam sensui innitaris. Omnémque mundanorum hominum familiaritatem ac societatem singularem vitare coneris quia reuera vehementissime nociua est animæ.

De modo orandi & psallendi, horisque canonicis persoluendis *Articulus X X X.*

SPiritus est Deus & eos qui adorãt eũ,
Ioan.4 in spiritu & veritate adorare oportet.
Quamuis omne opus Dei reuerenter de
Hier.48 uotè atque solicitè exequi debeam². (Maledictus enim q̃ facit opus dei negligenter) illi tamẽ actus virtutũ, qui immediatè circa deũ versant̃, cũ ampliori reuerentia & singulari deuotione sunt exercẽdi. Porrò oratio, psalmodia, adoratio, horarũ solutio sunt act⁹ virtutis quæ latria dicit̃. Quę secũdũ Tul. est virtus Deo cultũ cæremoniámque impẽdens. Itaque actus hi latriæ cũ ingẽti diligẽtia sunt explẽdi. Ad quod requiritur primo diuinorũ obseruãtia p̃ceptorũ. Quoniã scriptũ est, qui declinat aurẽ suã ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis. Et iterũ, Maledicti qui declinãt à mãdatis tuis. Itaque cõuersatio conformãda est orationi, & secũdo

cor

cor per attentionem Deo vniendũ. Vnde de auersis & inattẽtis dominus per Esaiã? Esaiæ 29
Populus hic labiis me honorat, cor autem eorũ lõge est à me. Et Sapiens quidã: Ante orationem, inquit: præpara animã tuã, & noli esse sicut homo tentans deũ. Eccle. 18
Hæc autem attentio præcipuè necessaria est, & esse debet in principio orationis ac psalmodiæ. Virtus nãq; principij in sequẽtib⁹ est relucens & posteriora à bono principio sequũtur virtutem. Præterea quum triplex sit orationis effect⁹, videlicet mereri & impetrare, ac dulcis quædam refectio mentis quam orans sentit orãdo, ad primos duos affectus sufficit præfata intentio in principio. Ad tertiũ verò requiritur cõtinuata & fortis attẽtio, secũdum Thom. Imo secundũ Basilium super illud Psal. Hic sapiẽter, sic dicẽtẽ: Quemadmodũ gustus corporis singulas buccellas seu partes alimenti discernit, gustat & masticat, sic interior animæ gustus singulorum secundorũ verborum in psalmodia sensum debet aduertere & gustare. Tertiò vt actus prędicti perfectè soluantur requiritur magna cordis custodia, atq; affectuosa recollectio mẽtis in deo. Propter quod abbas Agathon asserebat non esse laborẽ talem, vti est Deum orare. Talis autẽ ora Agathõ.

tio, psalmodia persolutióque horarũ efficacissima est ad impetrandum à Deo omne, quod desideramus salubriter. Hinc Christus ait. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Basilius quoque, Diuinum, inquit, auxilium implorandum est, non remisse, nec mente huc illúcque vagante: quoniam tális nõ solum non impetrabit, sed deũ potius irritabit. Optimum proinde modũ psallendi docet Bernardus, dicens: Moneo vos dilectissimi, purè semper & strenuè diuinis interesse laudibus. Strenuè quidẽ, vt reuerẽter & alacriter domino assistatis, nõ pigri nõ somnolenti, nõ oscitantes, nõ parcentes vocibus, nõ præscindẽtes verba dimidia nõ integra trãsiliẽtes, nõ fractis & remissis vocib⁹, sed virili, vt dignũ est, sonitu & affectu spiritus sancti voces depromẽtes. Purè verò, vt nil aliud dum psallitis, quã quod psallitis cogitetis. Spiritus sanctus etenim illa hora gratum nõ recipit, quicquid ei obtuleris, neglecto eo quod debes. Psalmodia non nimis festinãter promenda est, Porro secũdũ Hugonem, pro verbo omisso, repetendus est versus, pro versu psalmus, pro psalmo nocturno. In actibus aũt prędictis orãdi atque psallẽdi debemus duo attendere, nostram videli-

Hugon.

cet miseriã, & dei misericordiã, quatenus ex cõsideratione nostrę miseriæ, imperfe ctionis, fragilitatis atq; malitiæ adveram humilitatẽ ꝓuocemur. Ex cõsideratione verò misericordiæ, bonitatis, charitatísq; dei, addilectionẽ dei feruidã inducamur. Sícque act⁹ prędicti ex humilitate, & cha ritate procedãt & omnis vanitas in cãtu vitet̃, solíque deo placere optem⁹ magis quoque delectemur in sensu quã modulatione verborum, magis in deuotione q̃ vocis fractione, ne quid petulantiæ admittamus: quoniam August. sic ait: Quũ mihi accidit vt me cantus magis quàm res quæ canitur delectet, me pœnaliter peccare cõfiteor. Et tunc mallem non au dire cantantem. Rursúsque ait: Plus deo placet latratus canũ, mugitus boum, grũ nitus porcorũ, quã cantus luxuriãtiũ clericorũ. Quid prodest strepitus labiorum, vbi cor fuerit mutũ? Sicut enim vox sine modulatione est quasi vox porcorum, sic omnino sine deuotione est quasi mugitus boũ. Sic demũ & horæ legantur siue can tentur distincte cum debita attentione, reuerentia & affectu, congruo loco & tempore, sine aliorum impertinentiúmque verborum admixtione, sine confabu latione: & risus dissolutione.

De celebra. missæ cap. presby. cap. dolentes.

De vanitate mundi & exemplari inductione ad hec secundum Hugonem. Articulus XXXI.

Eccle.1 VAnitas vanitatũ dixit Ecclesiastes. Vanitas vanitatũ & omnia vanitas. Vidi cuncta quæ fiũt sub sole,& ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus.ad intelligendũ mũdanæ prosperitatis vanitatẽ,
Hugo. exẽpla Hugonis inducã. Dic ergo mihi quid vides? Video prospere nauigantes, quibus arrident tranquillitas maris,serenitas aëris,flatus ventorũ: viros quoque in naui epulantes,discurrentes, & omni musicorũ genere iucundãtes, in tantum vt aquæ melodia resultãtibus, pisces vndique confluant, & iucũdantibus lætitiã augeant.Istud ergo videtur mihi magna ac desideranda fœlicitas. Sed noli nimis cito ferre sententiã. Imo dic mihi, quid vides post hæc? Video vndiq; nigrescere cœlum & acri ventorũ concursu nubes agitare mare turbari,& intumescentibus fluctibus nauẽ cum nauigantibus mergi.
Lucæ 6 Heu quid laudaui, heu breuẽ prosperitatem quãta calamitas est sequuta? Adhuc dic mihi, quid vides? Video mercatores pretiosissima mercimonia secũ in camelis & curribus deferẽtes, maxima lucra sperantes,iucundè atque álacriter incedẽtes.Et videt magna prosperitas. Quid vides

vides post hæc? Video exercitũ armatorum improuise vno impetu super mercatores ruere, eósque terrere, spoliare, fugare, occidere. Heu breuẽ lętitiam quãta sequuta est repente miseria. Adhuc dic mihi quid vides? Video domũ diuitis affluentẽ cunctis diuitiis, patremfamilias gaudentẽ in filiis, familia copiosa, pecoribus multis, horreis plenis ac vniuersis delitiis. Et videt magna fœlicitas. Quid vides in omnibus his? Nonne diues quãto plura possidet, tanto maiorẽ solicitudinem habet? Et cũ solus portet solicitudinis põdus, aliis tamẽ magis quã sibi prosunt, quæ cupidè quærit vel auarè reseruat. Timet ne parta deficiãt, timet violẽtias potentũ, suspectã habet fidẽ familiarium. Adhuc dic mihi quid vides? Video nuptias celebrari in quib' magnus ornatus, splẽdidus apparatus, grandis lætitia. Et videtur magnũ bonũ: quoniã videtur sine iniuria pudicitiæ, per eas genus humanũ conseruatur & cõiugati vinculo dilectionis cõsociãtur. Et quare nõ aspicis mala quæ sequunt? quã raro coniugatorũ cõcordia quanta solicitudo, quãtus labor in prolis educationẽ, in domus dispẽsatione, quot suspicionũ ac dissentionum occasiones inter virũ & coniugem orian-

tur, quantus timor ne dãnorum pericula insurgant, ne hostis inuadat? Adhuc dic mihi quid vides? Video scholas studentiũ in quibus diuersi diuersis facultatibus siue scientiis sunt intenti. Et videtur istud negotiũ cæteris esse iucundius, eo quod sapientiæ vacant. Non satis perpẽdis. Hi enim stulti viatores qui sic in rerũ creatarũ inquisitionibus occupantur quod dei est & creatoris sui obliuiscũtur, & quæ salutis sunt nõ operãtur. Vnde quod ipsi cęteris omnibus infœliciores sint testatur eorum conuersatio, qua nihil neque inanius est neque sterilius. Fine quoque eorum nil infœlicius esse potest, quoniam morientes spem salutis nõ habẽt qui viuẽtes & sani per iter salutis incedere neglexerunt. Vani ergo & omni prorsus fruge cassi sunt, qui timore dei postposito, ea omittũt quę deus requirit ab eis, sine quibus saluari nequeũt, neque in his iugiter occupantur, quæ deus ab eis nõ exigit, & quæ animarũ salutẽ magis impediunt q̃ iuuant. Nonne bona, prosperitatémque viæ præferũt bonis ac beatitudini patrię, inhærentes præsentibus potius quàm futuris? Ideo sane reprobantur à deo.

Ex dictis sancti Bernardi de clericis.
Articulus XXXII.

Quid

QVid eſt quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Bern. Si ea intẽtione gradus eccleſiaſticos quę rit clericus, vt ſine ſæculo in ſanctimonia cordis & corporis illuminãdus accedat ad dominũ,ſuámq;ac proximorũ operet ſalutẽ,orationis ſtudio aut verbo prædicationis deditus rectè ꝓcedit. Natura autẽ modico eſt cõtenta.Sed in his multi non ſolũ neceſſaria quærũt, ſed honorati incedere volũt,placere ſtudẽt hominibus,delectari,ſuperbire,& huic ſæculo cõformari.De quibus conqueritur dominus:Ipſi regnauerunt:& nõ ex me: principes extiterũt,& non cognoui. Vniuerſos ſiquidẽ in eccleſiaſticis ordinibus honorẽ,diuitias,volũtatẽ,& quę ſua ſunt quærentes,nõ deus aut charitas, ſed omniũ malorũ radix cupiditas introduxit?Quid iſtud temeritatis quid inſaniæ eſt?Vbi timor dei,vbi mortis memoria, vbi gehennę metus & terribilis iudicij expectatio? Horũ damnatio iuſta eſt.Væ tibi clerice, mors eſt in olla,mors in tuis delitiis,quoniã pctã populi comedis,ſumpt' eccleſiaſticos gratis te habere reputas. Cantãdo tibi proueniũt:ſed melius erat fodere aut etiã mendicare.Peccata enim populi comedis(id eſt,oblata à populis pro expiã-

Hier.11
Bernar.
Oſe.8
2.Tim.6
4.Reg.4

dis eorũ peccatis.) Quod si propria pecca ta tibi minus sufficere videntur, solicitus esto tanquã rationẽ pro eis redditurus, di gnos ꝓ eis gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus alioquin tibi noueris illorũ peccata imputanda quæ modo

Lucæ 3 inter delitias comedis. Paruipẽdis atque dissimulas tanquã nihil attinentia tibi. O iudiciorũ dei abyssus multa: O terribilis deus in cõsiliis su ꝑ filios hominũ. Frustra incipiẽt miseri dicere mõtibus, Cadite su per nos, & colles operite nos. Veniẽdo au tem ante tribunal Christi audietur cõtra eos populorum grauis querela accusatio dura, quorũ vixere stipẽdiis, nec diluerũt peccata. Quid tibi ô insipiens delitiæ sapiunt diuitiæ oblectant, quibus mercaris tam graue iudiciũ, tam durę temetipsum obligas rationi. Vniuersa enim vsque ad nouissimum quadrantem exigentur à te.

Matt. 5 Sed esto, surgis ad vigilias, vadis ad missas, horis chorũ diurnis nocturnísque frequentas. Bene facis, sic ecclesiæ præbendam gratis nõ accipis. Dignum est vt qui altari seruit, de altari viuat. Viuat, inquã, nõ superbiat, nõ luxurietur, neq; ditetur, nec in vanitate aut superfluitate dispergat nec varia griseáq; pellicea à collo & manibus diuersificata deportet. Præterea

ait

ait S. Bern. Quid sibi vult quod clerici aliud esse, aliud videri volũt? Nempe habitu milites, quæstu clericos, actu neutrum exhibent. Nã neque pugnant vt milites, nec euangelizãt vt clerici. Cuius ordinis sũt cũ vtriusq; esse cupiũt, vtrunq; deserunt, vtrũque confundunt? Vnusquisq; inquit, in suo ordine resurget. Isti in quo? An qui sine ordine peccauerũt, sine ordine peribunt? Aut si summè sapiens Deus veraciter creditur à summo vsque deorsum nihil inordinatũ relinquere vereor nõn alibi ordinãdos, quàm vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. O miserãdã sponsam (puta ecclesiã) talibus creditã paranymphis: qui non amici spõsi (videlicet Christi) sed æmuli sunt: & auratis student, qui sibi ac aliis tabernacula in cœlo parare debuerant. Porro cũ impudẽtia frõtosa sic cor hominis obdurauit, vt non paueat, vt non horreat, non cõtremiscat ea iám desperatio est. Quid enim homo horũ conscius sibi malorum, quasi iustitiã fecerit, diuino se vultui sistere nõ veretur, tãquam domesticus intrat, exit, magistrum salutat, genua flectit, osculatur ore sacrilego, dolosè agit sed in cõspectu dei. Odibilis plane Deo frontosa temeritas, & impudentia execrãda. Propter

Bernar.

1. Cor. 10

Iob 10

Psal. 9

pter quid enim irritauit impius deũ, non expauescens deum omnia inquisiturum. Hinc deus nõ arguit, nõ flagellat, nõ vlciscitur modo adinuẽtiones eorũ, sed post
Bernar. ea in æternũ. Insuper secundũ Bernar. Insolentia clericorũ vbiq; terrarum turbat ecclesiã & molestat, alienis laboribus locupletantur, comedũt fructus terræ absque pecunia, & prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Mens quippe assueta delitiis, nec exculta disciplinis, multas cõtrahit sordes. Væ væ in domo dei inuenim⁹ idololatras, q diligũt munera, & suo vẽtri deseruiunt, in quibus regnat auaritia, quæ idolorũ est seruitus, & in multis eo-
Colo.3 rũ inuenitur fornicatio, qui puritatis autori, impuro corde & corpore cõtaminato seruire præsumunt, nõ formidantes iudiciũ dei. Sic audent circumire altaria & psalmos frequẽtare, quorũ laus execrabi-
Pro.26 lis & oratio fit in peccatũ. Deniq; à singulis generibus hominum vsurpant clerici quod delectat. Habent enim singula quæque hominũ genera aliquid laboris, & aliquid voluptatis. Sed aduertere est prudentiã clericorũ, & mirari quemadmodum nouo inter hæc officio discernẽtes & ab inuicẽ sequestrãtes, id solũ quod delectat diligunt & amplectũtur, quod molestum

lestum est fugiunt & declinant. Cũ mili-
tib' enim superbiæ fastus, amplã familiã
apparatus equorũ, & similia cõplura fre-
quẽtant. A mulierculis verò ornatos tha-
lamos, & balnea, omnẽq; mollitiẽ & glo-
riã vestium rubricatãsq; murium pelles à
collo pendẽtes mutuãtur: caute omnino
loricæ pondus & insomnes in castris no-
ctes incertáque discrimina prçliorũ mu-
liebrẽ quoque verecundiã & disciplinã,
aut si quid sexus ille laboris habere cre-
ditur declinantes. Sudant agricolæ, putãt
& fodiunt vinitores, & clerici, qui inter
hæc torpent otio, accedente fructuũ tem
pore innouari sibi horrea iubẽt, & prom-
ptuaria eorũ plena sunt. Vtinã non præ il
lis, vtinã vel cum illis delicatissimo cibo
& potu vescãtur. Negotiatores circũeunt
mare & aridã in labore corporis, & peri-
culo vitæ perituras sibi diuitias cõgregã
tes. Dura sunt hæc. Caueãt ea prudentes
nostri vid. clerici. Prætereà dulces capiãt
somnos (ne dicam stratis lasciuiant suis)
& nihilominus abundare cũctis volunt
diuitiis. Quid fabros, quid cæmentarios
cæteròsq; huiusmodi operarios numera-
re necesse est? Victũ sibi multo labore q̃-
rũt, clerici madẽt delitiis, diuitiis affluũt
ociosi. Cum resurgere cœperint homines

vnus-

vnusquisq; in suo ordine, vbi putas generatio ista locabitur? Si ad milites diuerterint exufflabunt eos, eo quod minime secum laborē aut pericula, tolerauerūt. Sic agricolæ, sic negotiatores, & singuli quique ordines à suis eos finibus arcebunt, vtpote qui in labore hominū non fuerūt.

Psal.72 Quid ergo restat nisi vt quos omnis ordo repellit pariter & accusat, eū sortiantur locū, vbi nullus ordo sed sempitern⁹ hor-

Iob 10 ror inhabitat? Curritᵗ passim ad sacros ordines, & angelicis spiritibus reuerenda mysteria apprehendunt homines sine reuerētia & consideratione, etiā hi in quibus auaritia regnat, ambitio imperat, dominatur superbia, sedet iniquitas, principatur luxuria. Ingrediuntur cum his maculis tabernaculū Dei viuentis iudicium grauissimū accepturi. Tales non placant deū, sed magis irritant. Heu quis in principio nascentis ecclesiæ putasset aut credidisset statū clericorū ad tantā ruinam

Bernar. venturū, Insuper Bernar. clericos admonens. Parcite, inquit, ô fratres, parcite animab⁹ vestris, parcite sanguini qui pro vobis effusus est, horrendū cauete periculū, ignem æternum qui paratus est, declinate, fugite de medio Babylonis & sal-

Hier.3 uate animas vestras: Conuolate ad vrbes refugij,

refugij, id est, ad claustra vt possitis & de præteritis agere pœnitentiam & in præsenti obtinere gratiam, & futurã gloriam fiducialiter præstolari. Non pœnitentiæ austeritas ipsa vos terreat: quoniam non sunt condignæ passiones huius temporis ad præteritam culpã, quæ remittitur, non ad prẹsentem consolationis gratiam quẹ immittitur, non ad futuram gloriam quẹ promittitur vobis. Ista mi frater charissime, breuiter commemoranda putaui, vt status tui periculosa sapienter consideres tutiorémque viam arripias, & Deo altissimo omni cum diligentia, puritate atque feruore die ac nocte inseruias. Rom. 8

De contemptu mundi secundũ Philosop. Artic. 31.

CVm gentes quæ legẽ non habent ea quẹ legis sũt faciũt ipsi sibi sunt lex. Rom. 2 Vt Christianorum prẹsertim clẹricorum, ac religiosorum vitã carnalem ducentiũ & cor mundanũ habentium, confusio vilitas, atq; peruersitas clarius innotescãt, modice tangam quãtum ipsi etiam philosophi sola naturali ratione inducti, talẽ abominati sunt vitam. Ecce Plato in Phedro, inter cætera ait: Non est Philosophi studere circa escarum, potuum, & venereorũ voluptates. Philos. inhonorãt vestimentorũ pretio differẽtium possessiones Plato.

&

& alios corporis ornatus, ꝑut necessitas admittit. Intẽtio Philo. est minimè circa corpus esse, & maxĩe distare ab eo, ad animã q; conuerti. Anima philos. inhonorat corpus, & præcipue fugit ab eo quærens ipsa scđm seipsam fieri. Decies enim mil lena contẽplationũ impedimenta nobis ex corpore proueniunt propter ipsius necessitatẽ. Meditatio philoso. est solutio & separatio animæ à corpore. Ridiculũ est virum omni vita se præparantẽ ad mortẽ adueniente ea, moleste eã ferre. Si quem videas grauiter ferre quum debeat mori, nullo modo erat philo. Quoties anima à corpore allicitur in hæc mutabilia, ipsa seducit & turbatur. Quoties verò anima per seipsam speculatur, illico differtur in syncerũ sempérque existens immortale. Quum in eodẽ fuerint anima & corpus, natura præcipit corpori regi, seruire ac subiici. Animæ autẽ regere ac dominari.

Hier. 12. q. 2. cap. gloria episco. Rectè philosophãtes ab omnibus quæ secundũ corpus sunt concupiscentiis abstinent, nec sunt pecuniarũ inordinati amatores. Deniq; teste Hier. Socra. cõtempsit diuitias. Diogen. oĩbus derelictis elegit habitare in dolio. Tullius quoq; & Seneca contra pecuniarũ & voluptatum amorem acerrimè itidem scribunt. Si itaque isti

isti naturalis legis inclinatione inducti propter solā naturalē fœlicitatē, aut sciētialē profectū omnia vitia ista sic cōtempserūt, atque tā arctā vitā aggressi sunt: quanta dānatione digni sunt impij Christiani; qui legis scriptæ ac euāgelicæ documentis instructi sunt, ad quos ipse dei vnigenitus venit, atque seipsum exēplū exhibuit: & nihilominus delicatā, vanā & dissolutā vitam habere nō erubescūt, vitiis carnis fœdantur, mundo inhærēt, cœlestiū obliuiscuntur, Deum toto corde venerari non satagunt? Noli charissime tam ignobilibus cōformari hominibus, sed patrū sanctorū sectare vestigia, vt tuo valeas cōplacere creatori, & offerre eidē florem tuæ ætatis: iuuētutē hanc floridā, quod deo acceptissimū, & summè meritoriū perhibetur, dicēte sancto Gregorio: In illa ætate quādo flauescunt crines, nitescit eburnea caro, oculorū gemmis rosea facies decoratur, valetudo corpori vires ministrat, iuuenilis ætas longioris vitæ spatia repromittit quādo vrget ratio & corporis sensus dum auditus acutior, visus promptior, incessus rectior vultus iucundior, qui in hac ætate se domant, Deóque sociant, præmiū Ioannis expectāt, imo secundū Hugo. tales offe-

Ioan. 8

nō debemus nos conformare illis ... S. Patric.

Gregor.

Hugo.

runt deo agnum immaculatum. Propter
Tren.3. quod loquitur Hiero. Bonũ est viro quũ
portauerit iugũ ab adolescentia sua. Non
ergo charissime tardes conuerti ad domi
nũ, & ne differas de die in diẽ, ne subito
veniat super te ira eius. Te totum offer
deo in holocaustum, & ipse impẽdet tibi
se totũ. Esto verè magnanimus & mitte
manum tuam ad fortia. Labora sicut bo-
nus miles Christi, & cõtra hostes animæ
2.Ti.2. tuæ pugna viriliter. Non enim coronatur
ibidem. nisi qui legitime certauerit. Hoc omnia
conferre tibi dignetur propter bonitatẽ
suam immensam ad suiipsius honorem
& gloriam vniuersorũ creator omnium,
dominator, qui est super omnia Deus su-
blimis & benedictus.

De vita solitaria. Articulus XXXIIII.

Thren.3. SEdebit solitarius, & tacebit, quia leua
bit se supra se. deus noster naturaliter
bonus (cuius essentia bonitas, cuius vita
immortalitas, cuius volũtas æquitas phi
betur) quũ ĩ seipso summe quiet' sanctus
inuariabilisq; cõsistat, purã atque quietã
diligit mẽtẽ: illã vtique, quæ à strepitu vi
tiorum, ab impetu passionum, à tumultu
quoque sæculariũ abstinens cogitationũ
ac negotiorum, corde tranquillo, ordina
to ac libero intendit superuis vacãs Deo
altissi

altiſſimo ſupereſſentiali, immenſo, & ſuper benedicto: qui eſt bonitas idealis, idea ęternalis, veritas exẽplaris: ex cuius ſplendidiſſimo ac indeficiẽtiſſimo fonte æterno omnis emanauit pẽdẽtque perfectio. Ipſe ſiquidem dominus Deus noſter Deus magnus & ſuper glorioſus ſolus omnipotẽs ſolus adorandus, ſolus verus pfectuſque Deus eſt ipſum eſſe purũ plenũ, infinitũ fontale vitale, ſuperſapiẽtale, cauſaliſſimũque cõſiſtens. Lucæ.4. Itaque quum contẽplatio amoroſa, ſeu dilectio cõtemplatiua huius entis altiſſimi, ſimpliciſſimi, ac beatiſſimi Dei, ſit ſumma atque finalis humanæ mẽtis perfectio: illa viuendi religio, quæ ad contẽplationem hanc compendioſius prouehit, excellẽtiuſque perducit, videtur eſſe digniſſima, vt pote ad Deum aptiſſima via. Hæc autem eſt ſolitariæ ordo vitæ, qui vtrique cõuenientiſſima continet media contemplationis theoricæ, dilectionis ſeraphicę, perfectionis deificæ. Non enim anima vulgo permixta, mũdanis rebus immerſa humanis cauſis intenta, ſeu per diuerſa, vagans diſperſa poterit Deo ſublimi extaticè couniri, pure infigi, ſtabiliter copulari. Quoniam ego te quàm dilectiſſime frater ad vitã ſolitariã ſummopere exhortor: con-

gruum reor tibi de hac vita conscribere pauca, quatenus eius cognita qualitate, dignitate, dulcedine, ac decore, ad eius amplexũ magis festines. In primis itaque cõtuendũ est, quid sit finis solitariæ conuersationis. Quũ enim omniũ religionũ seu ordinũ sit per paupertatẽ spontaneam castitatẽ, plenariã obediẽtiam promptã, tanquam per funiculũ triplicẽ (qui rumpitur difficulter) ad superiores partes animæ (in qua summæ trinitatis imago expressa est) reformationẽ perfectã cõscendere, puta ad diuinorũ speculationẽ præclarã, dilectionémque feruidã atque in vtroque fixionẽ, inquantũ huic vitæ possibile est, stabilitam: tamen solitariæ professionis ac vitæ intentio est ad contemplationẽ ac dilectionẽ diuinorum tanto deiformiorem, puriorẽ, splendidiorẽ, ardentiorem, ac indissolubiliorẽ pertingere, quantò præ ceteris cunctis ordinibus ab hominibus amplius se elongat peccandi occasiones magis declinat ab occupatione circa diuersa plenius abstinet. Districtiora quoque seu asperiora media ad hũc finẽ assumit. Porro quum homo iuxta philosophũ, naturaliter sit animal sociale politicum, constat quod in solitudine efficaciter degere sit supernatura le

le diuinum præstantissimum, non humanum. Hinc optimè ait Philo. quod homo solus est Deus, vel bestia, hoc est diuinus vel bestialis. Nempe si dignè ac fructuose viuat in solitudine, est potius supra hominē & Deus qui tā per participationē quā homo vtpote diuinis actionibus iugiter occupatus. Omnis nāque natura maximè imitatur, imo quodāmodo transformatur in id cuius actiones magis exercet, quēadmodū iracūdi canes, & rapaces lupi vocātur. Sicut igitur Deus sanctus fortis & immortalis seipsum æternaliter diligit, & speculatur incessabiliter seu inspicit: ita & solitarius omni hora, quātū possibile est, actualiter ferri debet in Deū, per contēplationē syncerā, dilectionémque stabilē, cæteris quoque actibus latriæ (scilicet laudib⁹ Dei, orationi, cōpunctioni, lectioni, gratiarū actioni, & morū cōuersioni) fortiter insistēdo. Denique sicut in præinducto Hieremiæ eloquio tāgitur ad huiuscemodi vitā tria requirūtur atque cōcurrūt: videlicet solitarij sessio, id est, ab exteriorib⁹ occupationibus mūdanisque actib⁹ quies. De qua dicit Apostolus: operā detis vt quieti sitis. Et Esaias: Si reuersi, inquit, fueritis vt quiescatis, salui eritis. Vel sessio solitarij

Psal.138. est humiliatio eius. De qua Propheta. Tu cognouisti sessionẽ meã & resurrectionẽ meã. Secundũ est taciturnitas. In qua designatur refrenatio linguæ ab omni sermone inutili & humano colloquio. Tertiũ est eleuatio eius supra seipsum, seu cordis erectio ad diuina. Ad quam disponunt duo prætacta. Primum horum tãgit Hieremias, dicens: Sedebit solitarius. Secundum quum subdit: Et tacebit. Tertiũ quum adiecit. Quia leuabit se supra se. Hæc equidẽ eleuatio est prædicta iam diuinorũ contẽplatiua, pura, ac feruẽs dilectio, quæ reformationẽ passionũ expulsionémque vitiorũ præexigit, & insuper vnctionẽ à spiritu sancto præcipuã, gnauam cordis custodiã, atque mẽtalẽ stabilitatẽ requirit omnẽ consolationẽ mundanã, repausationẽ carnalẽ ac animi remissionẽ excludit: imo necesse est indesinenter cum serioso humillimæ mẽtis affectu viscera diuinæ clementiæ, pro gratiæ incremento, conseruatione, ac perfectione pulsare ac implorare. Præterea vita ista ex parte subiecti atque obiecti dignissima est, quũ sit in supremis animę viribus intellectu & volũtate, & circa Deũ altissimum ac diuina versetur. Est quoque dulcissima. Gaudiũ enim est diffusio animi

animi in conceptu boni. Et quo bonum hoc cõuenientius, præstãtiúsque fuerit & potẽtię ipsa apprehẽsiua nobilior ac vnio potẽtiæ cum obiecto purior, atque intimior, eo erit delectatio maior. Quum ergo incomprehensibilis adorandus, & supermirabilis dominus Deus noster sit omni mẽti creatæ, bene dispositæ cõuenientissimus, optimus atq; dignissimus, ĩtellectus quoq; & volũtas animæ rationalis sit nobilissimæ ac diuinissimæ vires ipsius, cõtẽplatio etiã & dilectio ĩmediate deũ attingãt, palã est quod in contemplatiua dilectiõe dei syncera, ac feruida, magna valde suauissimaq; delectatio sita est. Præsertim cũ iuxta Philosophũ, Philosophia habet delectatiões admirabiles sibi admixtas. Quid enim dulcius esse poterit in vita præsenti, quàm deo omnipotenti, fonti omnis decoris, mente adhærere trãquilla? Nã & animus ordinatus sibiipsi dulcissim⁹ est. Et secura mẽs, quasi iuge cõuiuiũ. Vnde quãuis vita solitaria insipiẽtibus & imperfectis, eius dulcedinem fructũ atque profectũ nondũ expertis laboriosa & ardua sit, pręsertim cũ spiritualis consolatio eius à deo subtrahitur proficiẽtibus tamẽ, præsertimque perfectis exercitatos sensus habẽtibus prorsus

dulcissima est, & iucũda. Quippe qui vitę huius dulcedinẽ vbertim gustarũt. & quã tũ in ea profecerint, non ignorant. Hinc quoq; deificati ac illustrissimi viri oĩ sapientia, virtute & gratia decorati itẽ episcopali fastigio sublimati, amore solitarię seu claustralis vitæ, episcopatus suos reliquerũt atq; ĩ locis secretis solitariam vitã duxerũt. Inter quos fuerũt. S. Grego. Naziãzenus Episcopus, S. Iustus Lugdunensis Archiepiscopus, S. Narciscus Hierosolymitarũ antistes, S. Vulfranus Senonẽsiũ pontifex, sanctus Remaclus & sanctus Amãdus Traiectensis, quod nũc est Leodiensis sedis episcopi. Sed & Petrus quõdã papa Celestinus quintus. Nõne papatus altissimo apice derelicto, eremiticã vitã elegit & duxit? Quid enim intersit inter vitã solitariã seu claustralẽ & põtificalẽ, quãuis sanctam ipse de seipso loquens testatur B. Papa Greg. in principio dialo. dicendo: Infœlix animus meus pulsatus occupatiõis suæ vulnere meminit, qualis aliquando in monasterio fuit, quo modo ei cuncta transitoria subter erant, quantũ omnibus volubilibus eminebat, quod nulla nisi cœlestia cogitare cõsueuerat, quod corpore retentus ipsa iã carnis claustra cõtemplatione trãscẽdebat,

quod

quod mortem quoque tanquam vitæ ingressum præmiúmq; laboris amabat. At nunc ex occasione curæ pastoralis sęcularium hominum negotia patitur, & post tam pulchrã quietis suæ speciẽ terreni actus puluere fœdatur S. quoque Hieronymus quid in solitudine profecerit, ipse testis sibi est de seipso humiliter non iactanter hæc scribẽs: Ego, inquit, homunculus sic abiectus, sic vilis adhuc viuẽs in corpore in deserto, angelorũ choris sępe interfui, nihil de corporeis rebus per hebdomadas sentiẽs, & diuinæ visionis intuitu post multorũ forte dierũ spatia præscius futurorum corpori restituebar. Quid ibi manẽs felicitatis habebã, inenarrabilis gaudij, testis est Trinitas ipsa quã cernebã, nescio quo intuitu. Testes sunt & ipsi beatissspiritus qui aderãt, testis est & cõscientia mea. Ecce amãtissime mi quid cõfert Christi deuotissimis famulis solitaria vita. Quia, vt nosti, virtus vnita fortior est quã dispersa. Et rursus quo anima circa plura diffunditur, occupatur, diuiditur: eò debilior est ad vacandũ vni illi simplicissimo atque altissimo, quod solũ necessariũ est. Idcirco ad mẽtis recollectionẽ & confortationẽ in Deo ad synceris̃simã cõtemplationẽ omnisq; gratiæ incremẽ-

tum,& ad habendã præcipuã in orãdo,& cætera bona agendo deuotionẽ, confert & prodest solitudo. In qua se homo corã deo tantò liberius fiducialiusque effundit quantò se à nullo hominũ notari aut cõspici nouit. Ibi quoque anima religiosa à Deo cõsolari eiusque colloquia meretur quemadmodum per Osee prophetã testatur. Ducã eam in solitudinẽ & loquar ad cor eius. Denique ipsemet Christus (cuius omnis actio nostra est instructio) qui sicut frequẽtia hominũ à perfectione impediri nõ potuit, ita nec solitudine adiuuari: nihilominus vt suo nos doceret exẽplo, oraturus recessit à populo, & montẽ cõscendit iuxta illud: Ascen

Matt.14. dit in montẽ solus orare. imo iã passione instãte, non solũ à beatissimo Apostolorũ collegio, sed à tribus insuper familiarissimis charissimisq; discipulis abiit solus

Lucæ.22 ĩ secreto orauit. Auulsus est inquit ab eis, quãtũ iactus est lapidis, & positis genib' orauit. Propterea in statutis ordinis nostri habetur Suauitates psalmorũ, studia lectionũ, feruores orationũ, excessus cõtẽplationũ, baptismata lachrymarũ nulla re magis quàm solitudine posse iuuari. Hæc ergo est solitaria vita, ĩ cuius prçconiũ sanctissimi patres hoc modo prorũpunt

punt: O vita solitaria seu eremitica, vita angelica, atq; deifica, tu viuariũ animarũ ex cedro gemmarum cœlestium, spiritalium curia senatorum, odor tuus cũctorũ aromatum fragrãtiam superat. Quicquid de te enũtiatur, dignitati tuæ nullatenus adæquatur. Quoniam lingua carnis nequaquã exprimere sufficit: quod de te spiritus inuisibilis sentit. Qui te nouerunt te Thren. 3
diligunt. Et qui te gustauerunt, præconia Ps.
tua concinunt. Bonum est viro quũ te portauerit ab adolescẽtia sua. Tu castra dei. Cant. 4
Tu turris Dauid ædificata cũ propugnaculis. Mille clypei pendent ex te omnis armatura fortiũ. Tu campus diuini præ- Ibidem.
lij, spiritalis area belli, Angelorũ spectaculum, palestra fortiter dimicantium. O cella mors vitiorum, fomentum virtutũ cœlestis doctrinæ schola, artiúmque diuinarum disciplina, tu paradisus delitiarũ, vbi rosę charitatis igneo rubore flamme scũt, & lilia castitatis niueo splendore cãdescũt ac violæ humilitatis, dum imis cõtentæ sunt, flatibus non impelluntur. Tu quoque ô cella es scala Iacob, quæ hominem vehis ad cœlum, angelósque ad humanum deponis colloquiũ. Tu conciliabulum dei & hominum secretariũ in carne degentiũ, & spirituum supernorũ, dei

&

& hominũ colloquutoriũ, arcanum dulcissimũ. Ecce quàm pulchra rerũ species, dũ frater constitutus est in cella, nocturnas agit vigilias, & quasi pro diuinis castris militares custodit excubias. Hinc contẽplatur in cœlo cursus astrorũ: Hinc decurrit per labia eius ordo psalmorum, mens ipsa diuini amoris calore succẽditur, stillántq; per genas ex oculis lachrymæ dulces, quib⁹ anima deiformiter pulchrificatur. Tunc vita carnalis vilescit, & molibus iacentiũ in stratis, ac lasciuientiũ delectatio atque pausatio, quàm spernẽdæ sint innotescit. O vita solitaria, vita fœlix & sancta, vita diuina & libera, vita pura atque angelica, tu splendor animæ, amica sapiẽtiæ, ornamentũ ecclesiæ, plenitudo gratiæ, cõsummatio perfectionis, custos quietis & pacis. Te lex attolit, propheta miratur, vniuersique insuper q̃ vitæ perfectionis cacumen sortiti sunt, tua præconia norunt, Adhæreat lingua

Psal.35. mea faucib⁹ meis, si nõ meminero tui, si non proposuero te in principio lætitiæ

Psal.137. meæ. Tu requies mea in sæculũ sæculi, hic habitabo quoniã elegi eã. Hãc igitur te vitã chare mi frater opto lætãter arripere, fructuose tenere, fœliciterq; finire.

De honesta conuersatione clericorum.

Articu

Articulus XXXV.

OBſecro vos in domino, vt digne ambuletis in vocatiōe qua vocati eſtis: (Ephe. 4) Quoniā nec dūchariſſime decreuiſti charismata meliora æmulando ſtatum perfectionis arripere totíque mūdo & propriꝑ voluntati perfectè abrenuntiare: vt interim viuas, vt oportet decétque canonicū: quid ad hoc requiratur, tibi breuiter pandam. Itaq; in principio tertij Decretaliū (De vita & ho. cl. c. ſiquis.) inter cętera de clericis ſeu canonicis ſcriptū eſt (Nēpe quod ibi de clericis legitur, certū eſt ad canonicos pręcipuè ꝑtinere) (De vita eth. cler. c. clerici & c. monaſte.) Clerici arma portātes & vſurā exercētes excōmunicētur. Siquis ex clericis comā relaxauerit anathema ſit. Monaſteria monialiū ſi quiſquā clericus ſine manifeſta & rationabili cauſa frequētare præſumpſerit, per epiſcopū arceatur. Et ſi nō deſtiterit, ab officio eccleſiaſtico reddatur immunis. Bona clericorum veniant in cōmune, in vna domo veſcantur, atque ſub vno tecto dormiant ac quieſcant. Ludos & ludibria in eccleſia nequaquā exerceāt. Vt clericorū actus & mores in melius reformentur, continenter & caſtè viuere ſtudeāt vniuerſi, pręſertim in ſacris ordinibus cōſtituti, ab omni libidinis vitio pręcauētes, quatenus in conſpectu omnipotentis

Dei

Dei puro corde, & casto corpore valeant ministrare. Ne vero facilitas veniæ incẽtinũ tribuat delinquẽdi, statuimus, vt qui deprehẽsi fuerint incontinẽtiæ vitio labo rare, prout magis aut minus peccauerint, puniantur secũdũ canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo nõ reuocat, tẽporalis saltẽ pœna coerceat à peccato, videlicet vt ab officio suspẽdã tur, & ecclesiasticis beneficiis spoliẽtur.

De vita & ho. cl. c. à crap.

A crapula & ebrietate omnes clerici dili gẽter abstineant. Vnde vinũ sibi tẽperent, nec ad bibendũ quispiã incitetur, quũ ebrietas & mẽtis inducat exiliũ & libidinis prouocet incentiuũ. Vnde illũ abusum penitus decreuimus abolẽdũ, quo in qui busdã partib' ad potus æquales suo modo se obligãt potatores. Si quis autem super his se culpabilẽ exhibuerit, nisi à superiori cõmonitus satisfecerit, ab officio & beneficio suspendatur.

De vita & ho. cl. c. clerici officia.

Clerici officia vel cõmercia secularia nõ exerceãt, maximè inhonesta. Mimis, ioculatorib', & histrioni bus nõ intendãt. Tabernas prorsus euitẽt nisi forte causa necessitatis in itinere cõstituti. Ad aleas & taxillos non ludãt, nec huiusmodi ludis intersint. Coronã & tonsuram habeant conuenientẽ, & se in officiis

ficiis ecclesiasticis & aliis bonis studiis exerceãt diligẽter. Clausa deferãt desuꝑ vestimẽta, nimia breuitate vel lõgitudine nõ notanda. Pannis rubeis aut viridibus, manicis, sotularib', cõsutitiis frenis sellis pectoralibus deauratis aut aliã superfluitatẽ gerentibus non vtantur. Fibulas aut corrigias argento seu auro ornatas nõ ferant. Nec anulos: nisi, quibus competit ex officio dignitatis. Inhibendũ est vt nullus sacerdos fœminas de quib' suspicio esse põt, retineat. Si presbyter, diaconus, aut subdiaconus de quacunq; fœmina crimine fornicatiõis suspect', post primã, secũdã, & tertiã admonitionẽ inueniat fabulari, aut aliquo modo cõuersari cũ ea, ex cõmunicatiõi subdat. Cũ clericis nõ permittãtur mulierculæ habitare, nisi forte de illis personis existãt, in quibus natura le ius nil permittat criminis suspicari. Ecce mi frater ex his elicere vales, qualis aliquãdo fuit, & nũc quoq; merito esset cõuersatio canonicorũ, quã honesta religiosa atq; deuota. Proh dolor stat' ille vehemẽter nimis ꝓlapsus est. Forsitã dices ea quæ dicta sunt ad ius positiuũ pertinere, & per cõsequens dispẽsationi præsertim summi põtificis subiacere, nec te obligari ad ea. Fateor vtique quod dum rationa

De cohabi. cle. & mu. j. & c. si quis.

j. q. 7. ca. necessaria.

bilis

bilis causa est, dispensationem admittũt, & quamuis fortè, quantum ad aliqua iam per dispensationem amota sunt (vt puta quo ad cohabitationem, conuescẽtium, & bonorum communitatem) non tamen quo ad alia multa: videlicet quo ad continentiam, sobrietatem, mundanarũ vanitatũ ac superfluitatum euitationem, in spiritalibus exercitiis diligẽtem occupationẽ, atque in ecclesiasticis officiis debitã exercitationem. Postremo vt certius tibi patescat, quãta exigãtur ad hoc quod aliquis per dispensationẽ excusetur corã deo ab obligatione, & ab impletione legis, iuris, præcepti, statuti, seu regulæ suo statuti cõuenientis: aliquid tibi de dispensatione cõscribã. Et quidẽ in primis certissimũ est, quòd dispẽsandi potestas cõsistit in summo põtifice, cæterísq; prelatis, nõ sicut in domino, aut principali principe, sed tãquã in ministris & instrumẽtalibus causis. Minister autẽ & instrumentalis causa agere debet, atque moueri secũdum directionẽ atque voluntatem domini & principalis artificis. Itaque vt dispensatio valeat, & à culpa corã deo excuset, oportet vt secundum Dei omnipotentis, summi legislatoris volũtatem cõsensúmque fiat, puta ex ratiõabili causa, absq; iuris

j.q. 7. ca. ta. de pre ben. & dig. c. ex posuisti. & in glo.

ris iniuria,& veritatis iactura. Idcirco in secũda secũdæ.quæst.lxxxviij.Thom. dis seruit, quòd prælatus pro suo nõ potest li bitu dispẽsare,nec in manifestis malis ei' dispẽsatio à culpa excusat.Itaq; dispẽsan do non debet potestate sibi collata abuti: sed ea fideliter vti ad aliorum profectum secundum finalem intentionẽ summi legislatoris, à quo est omnis potestas.Ideo nanq; dicit Apo.Sic nos existimet homo vt ministros Christi,& dispẽsatores mini steriorum Dei.Hic iã quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Et denuo:Secundũ potestatẽ,inquit, quę da ta est mihi in ædificationẽ, & non in destructionem.Denique secundũ Hostiensem,dispẽsatio est misericors relaxatio ri goris iuris per eũ , ad quem pertinet, canonice facta.Et,vt ait Durãdus super sen tentias, Dispẽsatio importat amotionem obligationis iuris in casu,quãtum ad aliquem vel aliquos certũq; est quod hoc fieri nequeat sine ratione idonea & ratio nabili causa.Quæ secundũ doctores po nitur duplex. Puta vrgẽs necessitas,& ve ra euidẽsq; vtilitas.Propterea dicit Guil lelmus Parisiensis: A multis prudentibus dicitur,quod dispẽsatio est ius & nõ iuris diminutio aut derogatio seu ei' in aliquo

Thom.
j.q.v. ca. ne.
1.Cor.4
2. Cor.13
Hostiẽ.
Duran.
j.q.vij.c. tali.
Gui.par.

læſio. Cauſa ſiquidē propter quā diſpenſatio fit, facit proculdubio vt iuſtum ſit quod indulgetur. Alioquin non diſpenſatio, ſed iuris diſſipatio eſſet. Et ex hoc alij trahunt quod diſpenſatio aliud non eſt, quā latentis ſeu virtualis intentionis ipſius legiſlatoris expreſſio, itaque q ſi legiſlator adeſſet, ipſe ſtāte tali neceſſitate aut vtilitate ſic iudicaret agendū, imo ſic ageret. Vnde ſecundum hoc per diſpēſationem mutatur materiale in lege, non legis formale videlicet intentio legiſlatoris, quæ eſt principale in lege. Prçlati ergo eſt diligenter conſiderare cauſam diſpēſationis ſecundum rectæ rationis & veræ prudentiæ diſcuſſionem. Alioquin nec ipſi eſſet culpa immunis, neç alius. Vn̄ Sāctus Ber. ſcribit Roberto monacho qui de licentia Papç trāſtulit ſe de ordine rigidiore Ciſtertienſium, ad ordinem Clunacenſium leuiorē: Nō tibi fruſtra quis blādiatur de diſpēſatione apoſtolica cuius cōſcientiā tenet ligatā diuina ſententia. Hinç ergo ſecundum doctores in lege aliqua poteſt & debet fieri diſpenſatio propter cōpellentem neceſſitatem, aut veram manifeſtámque vtilitatem, quā verisimiliter acceptaſſet, & approbaſſet legiſlator ſibi occurriſſet. Alioquin diſpēſator poteſta-

Bernard.

i. q. 7. ca. tali, &c. neceſſe.

te ſibi conceſſa vtitur, imo abutitur, in de
ſtructionẽ, non in ędificationẽ. is quoque *Dete. ca.*
qui diſpẽſationẽ requirit ſine neceſſitate ca. ſuper
aut vtilitate præfata, vel per falſi ſugge- literis.
ſtionẽ aut veri ſuppreſſionẽ, fallit ſeipſum
nec excuſatur à culpa. Hinc libro de cõſi
deratiõe ſcribit Ber. ad Papã Eugeniũ. Nõ Bernard.
ſum tam rudis, vt ignorẽ vos poſitos di-
ſpẽſatores, ſed in ædificationẽ, nõ in de-
ſtructionẽ. Vbi vrget neceſſitas excuſabi
lis eſt diſpẽſatio. Vbi vtilitas prouocat lau
dabilis eſt. Vtilitas dico cõis, nõ propria.
Nam vbi nihil eſt horum nõ plane fide-
lis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt. Gel. pa.
His conſonãt ſummorũ pontificum ſcri-
pta Gelaſij & Leonis. ait quippe Gelaſius
Papa. Vbi neceſſitas nõ eſt, inconuertibi
lia maneant ſanctorum patrum decreta.
Et ſanctus Leo Papa. Vbi neceſſitas non Leo Pa.
eſt, nullo modo violẽtur ſanctorũ patrum
inſtituta. Ecce ex his potes pẽſare frater
amande, quando & qualiter diſpenſatio à
culpa excuſẽt, quàm rationabiliter ſit pe
tenda, quã circunſpecte atque prudenter
exhibenda. Per quid etenim ſtatus eccle-
ſiæ eatenus corruit & defecit ſicut per cõ-
ſuetudinariam, incircunſcriptã ac leuem
diſpenſationẽ? Ideo quãtũ tibi poſſibile
eſt, eſto iuſti veriq; tenax. Et quæ nũc ſcri.

psi ad canonicospertinere quãdiu in hoc statu es, quãtũ bono præuales, modo diligenter obserues, vt per hoc gratiam merearis ampliorem à domino, per quã meliora æmulando charismata statim perfectionis viriliter fœlicitérque arripias ad honorẽ, laudẽ, & gloriã creatoris adorandi, excelsi, ac immortalis, qui est super omnia Deus sublimis & benedictus. Amẽ.

De vanitate mundi, breuitatéque vitæ præsentis, ex verbis beatissimi Augustini.
Articulus XXXVI.

Dies nostri sunt quasi vulnera super
Prou. 29 terrã, & nulla est mors. Quemadmodum decimotertio de ciuitate dei cap. decimo
August. asserit Aug. ex quo quisque in hoc corpore morituro cœperit esse, hoc incessanter in eo agitur, vt mors veniat. Hoc enim agit ei⁹ mutabilitas toto tẽpore vitę huius: si tamẽ vita dicẽda est, vbi ad hoc viuitur, vt ad mortẽ perueniatur. Nemo quippe est, qui nõ morte propinquior sit post annũ, quàm ante annum fuit, & cras quã hodie, atq; hoc die quã heri, & paulo post quã nunc. Quoniam quicquid temporis viuitur, de viuendi spatio demitur: & quotidie fit minus, minúsque quod restat: vt omnino nil aliud sit tempus vitæ huius quàm cursus ad mortem: in quo

nemo vel paululũ ſtare, vel aliquãdo tardius ire permittitur: ſed pari motu omnes vrgẽtur, ac diuerſo impellũtur acceſſu. Neq; enim cui vita breuior fuit diẽ celerius duxit, quàm ille cui⁹ lõgior extitit vita: ſed quũ æqualiter & per æqualia ambo raperentur momẽta, alter terminum habuit propius, alter remotius. Aliud aũt eſt vitę plus egiſſe, aliud tardius ambulaſſe. Qui ergo vſque ad mortẽ productiora temporis ſpatia agit: nõ lẽtius pergit, ſed plus itineris conficit. Porro ſi ex illo momento quiſq; incipit mori (hoc eſt eſſe in morte) quo in loco huius exilij agi mors ipſa cœperit (hoc eſt ab ipſo plane vitæ exordio) hæc profecto quũ detrahẽdo finita fuerit poſt mortẽ iã certè nulla amplius erit. Quid aliud enĩ dieb⁹, horis, momẽtíſq; ſingulis agitur donec vita hęc cõſummata, mors quę agebatur impleatur? De hac materia præallegato atque ſequẽti cap. Aug. diffuſius loquitur. At vero de infinitis malis & miſeriis vitæ præſentis. xx. lib. de Ciuit. dei idẽ ſapientiſſimus Augusti. xx. cap. prolixè pertractat dicendo: Quãtum ad primam originem pertinet, omnium mortaliũ progeniẽ fuiſſe dãnatam teſtatur pręſens hæc vita, ſi tamẽ vita dicenda eſt, tot tantíſque malis plena: August.

Quid enim aliud indicat horrẽda profun ditas ignorãtiæ, ex qua omnis error exiſtit, qui omnes filios Adã tenebroſo quodã ſuſcipit ſinu, vt homo ab illo liberari ſine labore, dolore ac timore non poſſit. Hoc etiam indicat amor ipſe inordinat⁹ tot rerũ vanitatũ ac noxiarũ, ex quo oriũtur mordaces curæ, perturbationes, mœrores, formidines, inſania, gaudia, diſcordiæ, lites, bella, inſidiæ, iracũdiæ, inimicitiæ, fraus, furtum, rapina, luxuria atque ſuperbia. Inſuper in libro de miſeria mũdi Auguſtinus de his pleniſſime diſputat. Attẽde, inquiens, tibi ne diaboli laqueis implicatus, præda fias venantis, qui rugit & circuit quærens quẽ deuoret. Vita iſta fugitiua eſt & infidelis, vt nec amatoribus ſuis fidem præſtat, & ab origine mũdi in ſe credẽtes fefellit, & omnes ei ſe implicãtes decepit, ſicque nullũ omnino reddidit certum, vt omnibus probetur eſſe mentita. Ecce mundus qui diligitur, tranſit ac fugit, & tamen cæca carnalis cõcupiſcentiæ mente fugiẽtem ſequimur, labẽti inhæremus. Et quia labentẽ tenere nõ poſſumus, cum ipſo labimur quem cadentẽ tenemus. Nonne vita iſta morti ſimilis eſt, in qua abundant dolores & gemitus, ſuſpiria & tantæ miſeriæ? Alius damno

affectus plãgit. Alius orbitate percussus, luget. Alius mortem amicorum deplangit. Alius in paupertate plorat. Tribulatio magna est ex quo nascitur homo. Prima vox eius indicat infirmitatem. Nascitur infans, & statim plorat. Nondum loquitur, & propheta est suæ calamitatis. Lachrymę testes sunt miseriæ, quod in labore futurus sit & timore. Mox incipit esurire, sitire, & lacessere. Sunt denique homini duo tortores vitæ, non simul torquentes, sed cruciatum alternãtes. Quorum nomina sunt timor & dolor. Quando tibi bene est, times. Quando tibi male est, doles. Quẽ seculi huius hominem non decipit prosperitas? quem non frangit aduersitas? Ecce quæ pateris homo in miseria ista quam diligis, vbi est falsa voluptas, vera calamitas, nulla securitas gaudij, sed timor torquẽs, cupiditas auida, tristitia arida. Et quis sibi omnia mala huius vitæ numerare possit? Vt enim prætermittam ea mala, quæ omnes homines cõmuniter opprimunt: qualia esse putamus secreta pericula maláq; specialia singulorũ quorum sibi conscij sunt: Si cogitare voluerit quisque quæ à iuuenili ætate mala fecerit, q̃ sustinuerit, & constituat ante oculos suos pręterita tempora,

consideréque diligenter, quot inanes labores tulerit, quoties pro amore huius vitæ frustra sudauerit, quoties in laboriosis conatib' fallaces inuenerit exitus & post longos decursus nullam requiē adeptus sit, cognoscet quid de hac vita sit iudicādum. Miser homo quid agis? quo tendis? In hoc mundo in agone cōtendis: & obluctatur tibi hostis quem non potes videre, nec poteris latere. Ingerit tibi blandimēta, rapturus cœli gaudia, illaturus in-
Iob. 18 ferni cruciamenta. Abscondita est à terra pedissequa diaboli & discipula illius super semitam. Intuetur inimicus generis humani vniuscuiusque mores, naturaléſque inclinationes, cui vitio sint propinqui & illa ante faciem ponit, ad quæ mētem facilius inclinari cognoscit. Dúmq; homines lucrū auri vident, damnum salutis non vident. Et stulti voluptatibus decepti, dum cernunt quæ carnaliter diligunt, non attendunt quo æternaliter ruunt. Et quia nullus intelligit, in æternum peribunt. Idcirco si tibi mundus arridet
Prou. 14 time fallacem, Memor quia extremum, vt Salomon inquit, gaudij luctus occupat. Omnis namque humana iucunditas in fine amaricatur. Quando gaudetur in seculo nō gaudetur in domino: & e diuerso.

ſo. O quam multi ſunt gaudentes in ſecu lo, & quàm pauci in domino! In ſeculo gaudere, eſt de iniquitate & vanitate, de diuitiis & honore terreno, de exteriori ornatu, turpitudine vitiorum, & ludis ac verbis ſcurrilibus gloriari. Quod eſt æter nam certe triſtitiam promereri. Nemo poteſt amplecti Chriſtum ſimul & ſeculum. Multi Chriſtiani ſunt, qui Deũ tunc amant, laudant, & gratias agunt, dũ proſperè ipſis ſuccedit: ſed dum aduerſa con tingunt, blaſphemant. Tales ex commodi cauſa, nõ ex amore ſeruiunt Deo. Qui bus quidem Deus dicere poterit, gratia commodi veſtri mandata mea ſeruaſtis: non quia me purè amaſtis. Quid te ô ho mo in vanitate extollis? Nonne corpus tuum puluis? &, vt Eccleſiaſticus inquit, cinis? Nõne tuipſe terra & cito reſoluendus in terram? Reſpice in ſepulchra hominum, & vide quid ex te niſi cinis remanebit & oſſa. Quæ cum ita ſint, per tot errores feſtinas ad inferos qui tot vias accepiſti ad cœlum per Ieſum Chriſtum. Cur amatur quod relinquitur? Cur negligitur quo peruenitur? Multa his ſimilia in præfato libello Auguſt. deuotiſſimè diſſerit. Poſtremo in quodam ſcribit ſermone: Attende ô miſera peccatoris

Eccle. 10

Auguſt.

anima illam horam horribilem qua de corpore est egressura. Aderunt mox ministri maligni, maledicti diaboli, spiritus illi horribiles, sæuissimi leones, rugiẽtes vt rapiant prædam, videlicet te miseram animam. Tunc subito horribilia patebũt loca pœnarum, chaósque tenebrarũ, horror miseriæ, terror & tremor angustiæ, pauor visionis horrendæ, mansionis tremendæ: vbi locus est flentium, stridórque dentium: vbi morsus est vermiũ, clamor dolentium? luctus gementium, vbi vox est clamantium peccatorum. Væ væ væ nobis filiis Euæ. Quum hæc & his similia, imo millesies plus quã dici potest peiora, infœlix anima de corpore exitura audierit, viderit senserit, qualis & quãtus timor, terror, & tremor erit in ea? Ea frater præcogita, & nunquam à corde tuo recedant hęc omnia, vt ęterna euadas supplicia & gaudia apprehendas sine fine mansura.

Amen.

D. Dion.

D. DIONISII CARthusiani, Amarorũ mundi speculum, plane vtilissimum Appendicis epilogíq; loco præmisso opusculo annexum.

Videte quomodo cautè ambuletis non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimẽtes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligẽtes, quæ sit voluntas Dei. apostol. Paul. conscius consiliorum Dei sciens quòd infinitę sunt cœlestis patrię delitię, quas nec oculus vidit, nec auris audiuit, quæ neq; pro multitudine nec pro magnitudine in cor hominis ascenderunt: ad quas freq̃ter inuitamur ex euãgelio, & ex scripturis sanctis: sciénsq; quòd maligni spiritus ad impediendum nos in hac vita & via stricta & arcta quæ ducit ad æternam vitam sunt tãtò soliciti ores quãto delitię ad quas vocamur, existunt nobiliores & iucũdiores. Hortatur ergo nos in verbis præmissis, vt vndiq; cauti & circunspecti cautè prospiciamus iter nostrũ dicés: Videte quomodo cautè ambuletis. Ne scilicet

Ephes.5
Esai.64
1. Cor. 2
Matt. 22
Lucæ 12
Matt. 5
Heb.10
Matt.7
Rom.
Col.4

licet à via regia q̃ ad cœleſtia ducit gau-
dia deuiantes in manus hoſtiũ incidatis.
Epheſ.5 Et ſubiũgit Paulus, redimentes tempus,
quoniã dies mali ſunt. Si enim debitè &
bene (vt oportet) flebilem, miſerabilem,
atque damnabilẽ curſum ſeu ſtatũ mun-
di præſentis temporis conſideremus, tũc
dies quã mali ſint occulta fide cernimus:
ſcilicet quomodo quaſi totus mũdus er-
rat, (ſecundum Ioã. in Canonica ſua,) in
maligno poſitus eſt: proh dolor (quod cũ
dolore dicendũ eſt) tam in capitibus quã
in membris, tam in clero quã in populo,
tam in religioſis quã in ſecularibus, tam
in ſenibus quã in iunenibus, tam in ma-
ſculino quã in fœminino gñre. Et ſic heu
corrupta eſt via vniuerſæ carnis. Quod
bene tangit B. Bernar. dicens. Non eſt niſi
amor turpis in hoc ſeculo, nec fides ſecu
ra, quia omnia quæ eius ſunt, cõtaminan
tur ſuperbia, auaritia, cupiditate, & luxu-
ria. Receſſit enim lex à ſacerdotibus, iu-
ſtitia à principibus, conſilium à ſeniori-
bus, religio à clericis, amor à parentibus,
fides à populo, reuerẽtia à ſubditis, amor
caſtitatis à virginibus, pudicitia à coniu-
gatis. Et q̃d eſt quod non venit Antichri-
ſtus? iã enim à multis ignorat᷑ Chriſtus,
& à potẽtibus quaſi peregrinus habetur.
Hæc

Hæc Bernar. Conueniens igitur eſt, vt ſanam doctrinam Pauli doctoris gentium præmiſſam deuoti attendentes, cautè & ſapienter figamus greſſus noſtros in hac Luc. 1
lachrimarum valle, & apertis oculis ſaltem interioris hominis, arctam regiámque viam quæ ducit ad cœleſtem patriã, Matt,7 Gene. 19
à qua peccando exulamus, reuertentes, Pſal.118
perſeueranter ambulemus, non retro inſpiciẽtes, ne declinãtes ab ea erremus & ſic in profundum ęternę dãnationis inci Eſai.30
damus. Vnde hortatur nos dominus per Eſaiã dicens. Hæc eſt via, ambulate in ea nec ad dextram, nec ad ſiniſtrã declinantes. Huius igitur veræ viæ aliquod directiuũ hic in ſequẽtibus deuotè ac diligenter attẽdendũ eſt per quod Chriſti fideles omni deuio excluſo per viã regiam quæ ad patriã ducit cœleſtẽ dirigantur. Quæ quidẽ via quũ ſit ſtricta, pauci eam inueniunt, & heu pauciores per eã tranſeunt.
Quod innuit nobis ſaluator: Intrate, in- Matth.7
quiẽs per anguſtã portã, quoniã arcta eſt via quæ ducit ad cœlũ, & pauci inueniũt eã. Sed porta lata, & ſpatioſa eſt via quæ ducit ad perditionem inferni (vbi ſcilicet eſt perditio naturæ, gratiæ & gloriæ) & multi intrant per eam. Circa quæ verba dicit Gloſſa: Quamuis charitas ſit la-

ta,

ta, tamē per angusta & ardua abducit hominem à terra. Et *August.* Quæritur hæc via sed non ab omnibus inuenitur, nec omnes qui inueniūt per eam ingrediūtur, quia capti seculi retroeūt. Etiam pauci inueniūt, & pauciores per eā intrare cōtendunt. Nemo enim intrat sine labore & sine animi puritate. Satis angustū est omnia prætermittere, & vnum solū diligere, vnum quærere, & ad vnum quotidie properare, prospera non ambire, aduersa nō timere. Quod heu amatores huius mundi attendunt minime, & seculo conglutinati, ab eo recedere nō valētes, quasi insaniendo errāt. Quod bene declarat beatus Hier. dicēs. Ridere & gaudere in hoc seculo, non est hominis sensati, sed frenetici, quia cor mūdum non cum hoc seculo, sed cum deo lætum est & iucundum, breuis enim, fragilis & caduca est mundana lętitia. Idē Bern. Non est verior insania, quā seculi lætitia. Itémq; *Aug.* Gaudium mundanorum, gaudium est freneticorum. Seculi lętitia est impunita nequitia. Luxuriari, in spectaculis nugari, ebriositate ingurgitari, turpitudine fœtere, & nihil pati, qui Deum diligit hæc refugit. Ratio autem quare multi intrant ad perditionem æternę damnationis per latam portam

August.

Hier.

Bernar.

August.

Seculi lętitia qualis.

portam & ſpatioſam viam hæc eſt. Quia (prout ſcribitur in Eccleſiaſte) peruerſi difficile corriguntur. Et Stultorum infinitus eſt numerus, qui heu magis reſpiciunt vitam pręſentem quàm terminum ſequentem. Quibus loquitur Ioan. Chryſoſto. dicens: Non aſpicias quòd aſpera eſt via, ſed attende quo ducit: nec conſira quod arcta eſt, ſed vbi deſinit. Ex quibus elicitur vnum quod valde timēdum eſt: ſcilicet quod durante ſtatu mundi moderni tēporis, infinitis malis exigentibus, quę heu vbique terrarum in ſeculo iam currunt pauci erunt de numero ſaluandorum. Quod innuit ſaluator ex graui ſentētia qua protulit: Multi ſunt vocati, pauci verò electi. Non quod ab initio mūdi pauci ſaluērur ſed (ſecundū doctores) quoad multitudinē damnatorū, pauci dicuntur. Quod quidē bene figuratum legimus in filiis Iſraël qui in tāta multitudine ſcilicet circiter ſexcēta millia ducti ſunt ex Aegypto per mare rubrū in deſertū per Moſem, quibus omnibus promiſſa fuit terra promiſſionis, per quā ſignificatur regnum cœlorum: per populum verò Iſraëliticum, populus Chriſtianus deſignatur, qui nunc vere eſt populus Dei. Hiſtoria patet per diſcurſum libri Exod

Eccle. I Rō cur multi dānant. Io. Chryſo.

Ecce

Ecce illa tota multitudo populi Israeliti-
ci, quibus, vt præfertur, omnibus promis-
sa fuit terra promissionis, eorũ peccatis
exigentibus in deserto mortui sunt, præ-
ter duos scilicet Caleph, Iosue, qui eã pos
Num.14 sederunt cum his qui post transitũ maris
Iosue 14 Rubri in deserto quadraginta annis nati
fuerunt sicut legitur in lib. Iosue. Ergo ti
mendũ nimis est, ne sicut se habet figura
ita & figuratũ. Inter bonos & malos hoc
distat: quia mali volunt facere festũ ante
vigiliã, volentes in hoc seculo tempora-
liter gaudere, & ideo in futuro seculo fa-
cient vigiliam pro festo quod hic habue-
runt, quia æternaliter flebũt. Quod bene
innuit B. Gregor. in Homilia, super illo
verbo: Ibi erit fletus & stridor dẽtium sic
inquiens: Præsentia huius vitæ gaudia se
quuntur perpetua lamẽta, hic fratres va-
nam lętitiam fugite si illic flere & lugere
formidatis. Nemo potest enim hic gau-
dere cum seculo, & illic regnare cũ Deo.
Et rursus Gregorius: Nulli sunt qui pos-
sint venire de festo ad festum, hoc est, de
gaudio pręsentis vitæ ad gaudia fœlicita
tis æternæ. Sicut loquitur beatus quoque
Hieron. dicens. Difficile nimium est imo
impossibile: vt quis præsentibus fruatur
bonis & æternis, vt de delitiis ad delitias
tran

trāseat, vt hic vētrē illic mentē repleat. Vt in vtroq; seculo sit primus & in vtroque appareat gloriosus. In Vitas patrū dixit quoque sancta Syncletice: Sicut impossibile est vno eodémque tēpore herbā esse & semē, ita impossibile est, vt secularē gloriā habētes & in deliciis ac voluptatibus mūdi viuētes cœlestē faciāt fructū. Et ergo pro tēporali consolatione, talibus cōminatur dominus æternū supplicium dicens: Væ vobis qui hic habetis cōsolationē vestrā super terram. Hinc dicit beatus Bernardus: Austeritas conuersationis S. Ioannis Baptistæ peccatoribus deliciosis durus est nuntius æternæ mortis. Quid enim nos irrationabiles feræ reptilia terræ insanimus: cum ille quo inter natos mulierū nemo maior surrexit, innocētissimū corpus suum sic afflixit; & nos indui pretiosis vestibus festinamus: splendidè lautè ac delicatè viuere & epulari? Non sic impij non sic itur ad astra, quia dicit S. August. Bona terrena contempsit Christus, vt contēnenda omnia terrena monstraret & mala mundi sustinuit vt sustinēda mala doceret; vt neque in illis quæreretur felicitas neque in istis timeretur aduersitas. Hinc ausculta beatum Bernardum sic dicentem: Agno-

Mar. 10.

Luc. 6.

Bernar.

sce ô homo quàm nobilis est anima tua, & quàm grauia fuerunt eius vulnera, pro quibus necesse fuit dominum Christum vulnerari. Si nō essent hæc ad mortem, & ad mortem sempiternam, nunquam pro eodē remedio Dei filius moreretur. Noli igitur vilipendere animæ tuæ passionem cui à tanta pietate, tantā vides exhiberi compassionem. Noli attendere quid caro velit, sed quid spiritus possit. Si vero dicis durus est hic sermo, nō possum mūdum spernere, & propriā carnem odio habere, dic mihi vbi sunt amatores huius mūdi, qui ante pauca tempora nobiscū erāt? Nihil ex eis remansit, nisi cineres & vermes. Attēde quid sunt, & quid fuerūt. Homines fuerunt sicut tu, comederūt biberunt, ac riserunt. Duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenderunt. Hic caro eorum vermibus, illic anima eorū æternis est deputata suppliciis.

Iob. 22.

Quid profuit illis inanis gloria, breuis lætitia, mūdi potētia, carnis voluptas, falsæ diuitiæ, magna familia, & mala concupiscentia? Vbi risus, vbi iocus, vbi iactantia, vbi arrogātia? De tāta lætitia quanta tristitia? Post tantam voluptatem quàm grauis miseria. De illa exaltatione ceciderūt in magnā ruinā, & magna tormenta.

ta. Quicquid illis accidit, tibi accidere poteſt: quia homo es, homo de humo, limus de limo, de terra es, de terra viuis, & in terrã reuerteris quãdo veniet dies vltima, quæ ſubito veniet, & forſitan hodie erit. Certũ eſt quod morieris, incertũ autẽ quando, aut quomodo, aut vbi, quoniã mors vbique te expectat. Tu quoque ſi ſapiens fueris, vbique eam expectabis. Omnia ſunt verba Bernar. Hinc Gregor. Nihil certius morte, & nihil incertius hora mortis. Ex quo ſcis te moriturum, tene te ſemper, & in omnibus euẽtibus humiliter, patienter, & prudẽter, vt mortuum. Et dic: Hæc nõ mouerent mortuum, nec te mouere debent, ſiue proſpera ſint, ſiue aduerſa. Si tibi etiam quælibet Deus tanquã extrema. In omnibus quoque operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternũ non peccabis. Facile enim ſecũdũ Hieron. contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat moriturum. Et hæc de memoria mortis ſint dicta. Modo redeũdo ad propoſitum conſiderandũ eſt quòd boni faciunt hic vigiliam in lũctu pœnitẽtiæ, & ideo perueniũt ad feſtũ iucũditatis æternæ quorum vita, quamuis multam videatur habere aſperitatem, tamen leniri debet cõſiderata tantæ gloriæ immẽſitate.

Ergo pœnitentiam agat, qui vult æterno gaudere bono. Ad quod hortatur nos Saluator, Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. De qua pœnitẽtia dicit quædã scriptura. O felix pœnitẽtia: cõuersio matura, quia secura. Qui autem tardè pœnitentiæ se committit, dubius & incertus erit: quia nescit an vere an ficte pœniteat. Vnde Greg. Qui pœnitenti veniam spopondit, spectanti diem crastinum non promittit. Vera pœnitẽtia animã à seruitute diaboli liberat, & ipsã sanctificat, spiritus sancti donis virtutib⁹ ornat sub protectiõe Dei collocat, in paradisum coronandũm præsentat, & pro ipsa allegat, Quod heu minime aduertũt amatores huius mũdi, superbi, auari, luxuriosi, voluptuosi, inanis gloriæ cupidi, iracũdi, amatores propriæ volũtatis, contemptores diuinæ voluntatis & bonitatis eligẽtes facere festũ breue in hoc mundo, & longam vigiliam in æternis crucia tibus in inferno. Sicut enim dicit beatus Gregorius, Momentaneũ est quod delectat, æternũ vero quod cruciat. Heu heu quàm multi sunt apud quos omnia prædicta parum proficiunt. Loquor mundi amatoribus. Auertunt faciem suam ne

Psal. 9. videant in finem. Oculos habent & non

vident

vident,aures habent & nõ audiũt, diu se viuere arbitrantur & cito è medio tolluntur. Et quia mortem terribilem dispositã non metuunt, ideo miseri prouidere dãna ipsius contẽnunt. Insipientes similiter censendi sunt, qui impie vsque ad mortẽ viuentes quæ sunt digna morte, agunt, quã nec timent vicinã cæci & mentis insanæ insipiẽtibus similes nouissima sua, & post mortẽ ventura non prouidentes. Vnde Augustinus, Multi æternaliter dãnantur & finaliter in peccatis detinentur qui vocẽ quidã occultæ inspirationis audiũt, sed vitã nõ corrigunt, dicẽtes. Cras cras subitò que ostiũ clauditur, & remanet miser peccator foris, ante arcã patriȩ cœlestis, cum voce coruina, quia pro peccatis gemere noluit tẽpore quo potuit & debuit voce columbina. Vnde dixit tristis mortui cuiusdã vox. O cras, cras quã lõgam restem mihi fecisti & in barathrũ mortis me procrastinãdo protraxisti, decepisti me, & deceptus sum. Nonne hæc nunc miseria mea superat omnẽ miseriã huius mũdi? Nõne merito super his affligitur cor meũ, & sauciabitur anima mea? En omnes dies mei heu sine fructu bonorũ operũ trãsierũt quos sine medio in laudẽ dei, animæ meæ salutẽ procurãdo ex-

Psal. 113. & 134.

Rom. 1.

Differre conuersionem quã periculo plenum sit.

Exclamatio damnati horribilis.

pendere debuissem. Triginta anni ætatis meæ dilapsi & perditi sunt, & miserabiliter perierũt tã negligẽter vt nesciã si vnquã diem de omnibus his expẽdi in voluntatẽ dei, & in exercitium cunctarum virtutum tam laudabiliter & perfectè, sicut forte debuissem & potuissem. Vel si vnquã placitũ famulatũ cõditori meo exhibui tã gratũ & acceptũ, vt status meus requirebat. Heu me proh dolor. Hoc est ergo vnde vulnerantur omnia interiora

Oratio. mea. O Deus ęterne, quàm verecũde corã te & omnibus sanctis tuis ad iudiciũ

Matt.12. extremum stabo, cũ reddere rationẽ de

Ro.14. commissis & omissis cogar. Et qui ad-

2.Pet.3. huc dicam in proximo est tribulatio pœnarum mearum. Attendite quæso omnes amatores mundi huius. Ecce in hac hora magis gauderem de breui oratiũcula, puta oratione dominica vel salutatione angelica deuote per me dicta, quàm super

Psal.118. milia auri & argẽti. O mi Deus quãta neglexi bona, quę bene potuissem impleuisse. Quã male mihi accidit, quod hæc nõ præuidi quãdo bene præuidere potui. O quot horas nũquam redditu ras perdidi, quoniã propter modica facta & negotia exteriora mihi necessaria neglexi: negotiis nõ necessariis me implicaui: & necessaria

Propria opa plus prodesse ad salutẽ quàm aliena.

ſaria dimiſi. Verè nũc cognoui ꝙ ad magnitudinẽ præmiorũ cæleſtiũ, mihi plus contuliſſet receſſus à vanitatibus ſæculi, & ſolicita cuſtodia cordis mei & ſenſuũ meorum cum animi puritate, quã iis neglectis & animo inordinatè affecto triginta annis quis alius ꝑ precationes ſuas ad Deũ mihi præmia obtinere niteretur. Heu quãta bona in tãto tẽpore, corpore ſano potuiſſem feciſſe, quod nunc optarẽ pro omnib⁹ delitiis, diuitiis, & honorib⁹ mũdi huius. Et heu nõ feci. Quàm immẽſas diuitias ſpirituales & theſauros cœleſtes potuiſſem congregaſſe, & neglexi. O Deus meus, nũc quàm minima opera ſatisfactoria mihi grata & accepta eſſent cupiẽti ſaturari & recreari de micis quæ cadũt de mẽſis dominorũ, & nemo mihi dat. O vos omnes miſeremini, & cõpatiamini mihi & quàm diu vires ſuppetũt, & ſpiritus iuuat, bonũ faciẽtes cõgregate in horrea cœleſtia cœleſtes theſauros, vt cũ defeceritis ſuſcipiãt vos in æterna tabernacula, & non relinquamini vacui in tali hora ſuper vos ventura. Sed proh dolor, multi nec iſtud attẽdũt, mortẽ paruipẽdẽtes, ſicut omnes mundi & propriæ voluntatis amatores, quib⁹ loquitur Ioãnes in ſua canonica: Nolite diligere mũdũ, ne-

Iob.19.
Luc.16.
1.Ioan.2.

quę ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mũdũ, nõ est charitas patris in ipso, quoniam omne quod est in mũdo, cõcupiscẽtia carnis est, aut cõcupiscentia oculorũ, aut superbia vitæ, quæ nõ est ex Deo patre, sed ex mũdo, & mundus transit & cõcupiscẽtia eius: qui autẽ facit voluntatẽ Dei viuit in ęternum. Hinc Iacobus. Qui amicu s est seculi hujus, inimicus Dei cõstituitur. O vtinã ipsi amatores mũdi, attenderẽt seueritatẽ diuinę iustitię quę in extremo examine districti iudicij vniuscuiusque merita iudicabit: & puniet sine misericordia, quæ non decipietur ab humana astucia, nec flectetur à supplicatione lachrymosa, sed extendetur in corpus ad animã. Districtũ enim dei iudiciũ nil

Sap.7. patietur trãsire inultũ. De quo quidẽ districto iudicio dicit August. O quã angu-

August. stæ erũt tunc vndique viæ reproborũ: superius erit iudex iratus, inferius horrendũ chaos, à dextris peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia ad supplicium trahentia interius cõscientia vrens, exterius mũdus ardẽs. Peccator sic deprehensus quo fugiet? Latere impossibile, apparere intollerabile. Item beatus Ioannes

Chryso. Chrysost. Nec resistendi virtus erit, nec fugiendi facultas, nec pœnitentiæ locus,

nec

nec satisfaciendi tépus. Ex angustia omniũ rerũ: nihil erit nisi luctus: Idé nec filij pro parentib. intercedent, nec angeli pro hominibus prout solét, assument verbũ: nã natura iudicij non recipit misericordiam. Quia si beata virgo Maria & omnes sancti rogarent tũc pro aliquo in peccato mortali mortuo, non exaudirentur. Hoc futurũ examé districti iudicij omni tépore & hora omnes Christi fideles ante mentis oculos ponant, pœnitentiã agétes bona opera accumulét, per quæ reddatur eis Deus propitius. Quia dicit Bernard. Si Deus non adest tibi per gratiam, adest per vindictam, sed væ tibi, si ita tibi adest. Illi nãque irascitur Deus quem peccantem nõ flagellat. Nã quem flagellando in præsenti nõ emẽdat, in futuro æternaliter dãnat. Iustitia enim Dei aliud iudicare nõ potest, nisi qđ merentur opera tua. Qui enim plus diligit mundũ quàm Deum, seculũ quàm claustrũ, gulã quàm abstinentiam, luxuriã quàm castitatem, sequitur diabolum, & ibit cũ eo in ignem æternũ. Hæc ille. O vtinam cuncti mortales & specialiter mũdi amatores attenderét, & in animo omni tempore reuoluerent, & rememorarentur eãdem æternitatem & acerbitatem pœnarũ inferna-

lium nulli dubiũ quin & infiniti à peccatis cessarẽt mundum fallacem, dolosum, & deceptorium relinquentes, nõ sic irẽt post cõcupiscẽtias suas. Qui heu amatores Dei præcepta minime aduertũt, imo
Eccl.18. paruipendẽtes pro nihilo reputãt, quũ tamen sine obseruatione mandatorũ Dei nullus saluari possit sicut attestatur saluator. Si vis ad vitã ingredi, serua mãdata. Et in Exo. Ego sum Deus fortis & æmulator, reddens iniquitates patrum in filios in tertiam & quartam generationẽ eorũ
Matt.18. qui oderunt me (semper peccãdo, mãda-
Exo.20. ta mea nõ custodientes) & faciẽs misericordiam in millia his qui diligunt me, & custodiũt præcepta mea. Hinc Psalmista imprecatur talibus maledictionẽ ęternã, dicens, Maledicti qui declinãt à mandatis tuis. Auscultent insuper mundi amatores sententiam San. Athanasij in symbolo suo quomodo oporteat nos oẽs de omnibus operibus nostris Deo in die iudicij reddere rationem. Ait namque venturus est iudicare viuos & mortuos. Ad cuius aduẽtũ omnes homines resurgere habẽt cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. Et qui tũc bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala in ignẽ æternum. Item Apostoli.

Omnes

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque 2.Cor.5.
prout gessit ĩ corpore suo, siue bonũ siue malũ, sine omni expectatione. Tũc miseris dãnatis qui hic pœnitere neglexerũt, exprobãdo dicetur, Vbi sunt nũc isti qui ab initio à diebus antiquis huic mũdo toto seruierũt desiderio: qui voluptuose viuentes, variis se desideriis subdiderunt? Eia quid prosunt nũc illis omnia terrena quæ tãquam vmbra velociter transierũt? Quã breuis delectatio, quã longã restim post se trahit æternæ miseriæ. O stulti & vecordi, quid dulcia hũc iuuant vniuersa, quibus tã celeriter perfruiti estis? Sed quid est? Nunc ecõtrario, plangere vobis æternaliter cõuenit, & plangendo exclamare & dicere, Væ nobis iã nũc & æternũ. Væ quod nati sumus, nec vltra mori
valemus. Væ quia male torquemur, nec à Sapiẽ.5.
tormẽtis vnquã liberabimur. O quis est qui ista recogitet supplicia, & hęc nostra ad cor ponat tormenta? Hæc enim talia sunt vt quicquid in mũdo horribile excogitari possit his comparari in crudelitate nõ valeret. O quã felix incoinquinatus q post gaudia huius mũdi nõ abiit, q nõ respexit ĩ vanitates & ĩsanias falsas. Errauim' à via veritatis, & iustitiæ lux nõ luxit

nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? Transierunt omnia illa quasi vmbra, transiit quod temporale fuit, sed nunc proh dolor remansit quod in æternum manebit. O æternum nunquam finem habiturum, perpetuum mortis supplicium. O finis sine fine, mors grauior omni morte, semper mori, & tamen mori non posse. O lachrymę incessanter profluite, oculi plorate, & omnia viscera mea vlulate super infœlici hac separatione quæ est à summo bono, à facie illa gloriosa & iucunda à consortio illo angelico, necnon fœlicissimo illo electorum numero, componendo ad illam miseriam maledictã ac crudelissimam damnatorum turbam, sine fine cruciandam. O cordium multorum intimi gemitus. O stridor dentium & fremitus spirituum immensus. O planctus & vlulatus multus. O clamor in æternum mansurus, qui semper durabit & nũquam finem habebit, qui semper renouabitur, & nunquam exaudietur. Verba sunt damnatorum. Oculi nostri miseri nunquam videbunt nisi mortem & miseriam. Aures nihil nisi væ væ audient, atque tristitiam, gemitus, & stridores dentium. O pia cor-

Verba damnatorum.

da

da iſtud interminabile & crudele,& æter num & intolerabile ſupplicium damnatorum reſpicite. Et in hoc tempore gratię lugete & flete pœnitentiam agentes, deplangite peccata. Heu cur nos miſeri, & omnibus creaturis miſerabiliores: hæc futura mala non præuidimus ac præuenimus,dum robur affuit, quũ tempus aderat opportunum? Vtinam de illo toto tempore inutiliter expenſo: ſupereſſet nobis vna horula ſanctæ pœnitentiæ, in remedium conceſſa. Sed heu ſententiante diuina iuſtitia præcluſa eſt nobis hora ſalutis,negata miſericordia, ſpes omnis ablata. Quid plura? nos miſeri & miſerabiles tantum affligimur & dolemus de illo væ æterno, vt qualiſcunque terminus excogitatus, dummodo finibilis eſſet nobis ſolatioſus foret,etiam ſuper omnia ſolatia mundana & gaudia. Vnde poſito per impoſſibile quod eſſet aliquis, lapis molaris adeo magnus,quod vndique circun ferentiam cœli contingeret, & quod aliqua auicula minimæ quantitatis poſt cẽtum milia annorum veniens de lapide prædicto ſolummodo per roſtrum ſuum auelleret quantum eſt decima pars milij. Et iterum poſt centum milia annorum ſicut prius vnam particulam de decem aufer

2.Cor.6

Luc. 19

Apoc.2

Eſaiæ.66

aufertet: & sic singulas partes; ita quod in decies centum milibus annis, non plus diminueretur quantitas illius lapidis, nisi quantum habet in magnitudine granum milij. O quam læti nos miseri multum grati & consolati essemus, quod post totalem & plenam consumptionem totius lapidis finem haberet furor æternæ
Tobi.13 damnationis nostræ? Sed hæc eadem consolatio nobis miseris à diuina iustitia est negata. Qui habet aures audiendi audiat & ad cor ponat hæc horribilia, & vitam
Heb.12 emendando hic in tempore gratiæ pœniteat, quia taliter flagellabuntur in æternis cruciatibus, qui hic in tempore gratiæ à flagellis filiorum excipiuntur. Sic
Gregor. enim dicit Beatus Gregorius Prosper successus tẽporalium indicium æternæ damnationis est certissimum. Quid igitur faciendum est, vt infernum euitemus? Di-
1. Tim.3 co, deus benignissimus, qui (secundum Apostolum) vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem sui nominis venire: duo nobis verba in euangelio promisit, quorum vnum dixit nobis, manens in carne, alterum dicturus est in extremo iudicio. In quibus verbis nobis proposuit bonum & malum, vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige er
go

go ô homo alterum eorum, quia oportet te alterum sequi. Elige ergo vnum quod volueris ex his multum diuersis. Primum scribitur apud Matthæum: Pœnitentiam agite appropinquabit enim vobis regnũ cœlorum; (quæ pœnitentia verè dicta potest dici vita religiosa virtuose deducta) Secundum dicetur tibi à Christo in districto iudicio in nouissimo die videlicet: Ite maledicti in ignem æternum. Si enim primum accipias pœnitentiam agendo, secure euades. Si primum contemnis absque dubio incides in secundum. De his verbis simul iunctis dicit Bernar. Respondent nobis amatores seculi, quum eis pœnitentiam persuademus, & dicunt: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* *Durum ne vobis videtur* quum dicitur pœnitentiam agite? Erratis. Sed audituri estis aliquando verbum asperum, sermonem durum, auditionem malam scilicet: Ite maledicti in ignem æternũ, qui paratus est vobis & diabolo, & angelis eius vbi tandem cruciatus intolerabiles æternaliter sustinebitis. Quod deus auertat pœnitentiam inspirando. Et quid si hæc omnia horribilia, & profecto terribilia seruos diaboli scilicet amatores sæculi ad conuersionem vitæ suæ, & ad pœniten

Matth. 5

Matt. 25

Bernard.

Matt. 25

nitentiam agendam inducant? Nihil his supereſt, niſi vt attendant immenſitatem
Pſal. 83 gaudiorum cœleſtium. De quibus dicit Pſalmi. Quoniam melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper milia. Et iterũ: Quoniam
Pſal. 89 mille anni ante oculos tuos, tanquã dies heſterna quæ præteriit, ſupple lætè dedu
Gregori de gaudiis cœli ćta in hac vita. Gregorius: Ibi pax eſt ſine diſcordia, voluntas ſine mandato, iuſtitia ſine iniuria. Ibi erit iuuentus ſine ſenectute, decor ſine deformitate, vita ſine morte, lætitia ſine perturbatione. Ibi carmina non deſunt, præmia non deficiunt. Ibi amictus non dilabitur, regnum non amittitur. Ibi nihil deerit, quia nihil deſiderabitur quod non adſit.
Auguſt. Auguſtinus: O quam pulchra & decora ciuitas animæ! Chriſtus cibus erit, ne eſuriat, potus, ne ſitiat, vita ne illam ſenect' diſſoluat. Nullus intrinſecus morb', nullus extrinſec' metus; ſumma in carne erit ſanitas, & in
Bernard. anima tota tranquilitas. Bernar. Lætantur omnes in Deo, quia deſiderabilis aſpectu facie decorus, dulcis ad perfruendũ, per ſe placet, per ſe ſufficit ad præmiũ, nihil extra ipſum requiritur, & in ipſo eſt, quicquid deſideratur.
Auguſt. Item Auguſt. Ipſe eſt finis deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine videbitur, ſine fine amabitur: ſine fatiga-

tione laudabitur. Et vt multa paucis concludam, audi Bernardum sic dicentem; Bernard
Ibi vera lætitia, plena scientia, imo plenitudo omniũ scientiarum omnis pulchritudo & beatitudo. Ibi pax, bonitas, lux, virtus, & honestas, gaudium, lætitia, dulcedo, vera salus, gloria, requies, amor, & quicquid bonum ac iucũdum excogitari poterit, superabũdãter ibi reperitur. Quidam, dæmon interrogatus, quam magnũ esset in cœlo gaudiũ, Respondit: Numera atomos in solis radio. Respondit, Nõ possum: Sic etiam, ait, gaudia cœli nullus numerare potest. Quodã tempore demon à quodam viro sancto de reditu in cœlum interrogatus, respoudit: Si esset columna ferrea & ignea & accutissimis cultris rasoriis armata à terra vsq; ad cœlum erecta, vsque in diem iudicij (etiamsi essem carne hominis indutus, in qua pati possem) vellem me trahere ascendendo & descendendo, dummodo possem inuenire apud deum gratiã, & peruenire ad eius gloriã. Dæmon aliquando interrogatus quãdiu Deũ viderit in cœlo. Respondit Paulo amplius vidi quã ad ictũ oculi. Sed propter hoc vt adhuc denuo tãdiu videre possem faciem illam gloriosam, in nouissimam diem vsq; solus omnium dãnatorũ, tam

dæmonum quàm hominum vellem pœnas ſuſtinere. Vnde dicit Auguſti. Si poſſet fieri quod mali in inferno Deum viderent, quod mallent in pœnis eſſe & ſic videre Deum, quàm eſſe in cœlo & non videre eum. Tantum enim delectarentur quod pœnas pro nihilo reputarentur. Vnde erat quidam obſeſſus, qui interrogatus de gaudiis quæ habent ſancti in cœlo. Reſpondit: Si totum cœlum eſſet pergamenum, & totum mare atramentum, & omnes ſtellæ magiſtri, nec manib⁹ nec linguis deſcribere poſſent gaudium minimū, quod ſancti habēt in cœlo de vultu Dei. Auguſt. Tanta eſt iucunditas lucis æternæ, etiā ſi non liceret in ea amplius manere quàm vnius diei hora, propter hoc ſolum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis, & affluentia bonorum temporalium, rectè meritóque contemnerentur. Quare ergo non ponunt homines hanc æternam cœleſtem lætitiam & gloriam in cordibus ſuis, vt ſic iam hic in iſta breui vita viuerent, vt ad eandem quantocyus peruenirent. Certe hoc prouenit ex cęcitate ſpirituali. Quę quidem cæcitas tribus modis naſcitur. Primo à puluere cupiditatis terrenæ. Secundò ex igne carnalis concupiſcentiæ. Tertiò ex

tumo

tumore superbiæ Plerunq; etiam peccator, vel ex consuetudine peccandi vel ex obstinatione mentis, vel ex suggestione diaboli peccatum suum non videt, quia videre non vult, nec peccatũ reputat peccatum. Vnde Gregorius: Cũ in graui peccato miser labitur, suadet ei diabolus ne poeniteat, ne confiteatur, peccatum leue & modicum in corde affirmat, misericordiam prędicat, longum spatium vitę promittit, vt permaneat in peccato suggerit, vt sic eum in contemptum dei, & desperationem sui inducat. Hæc ille: O ô ô, si talis miserrimus peccator æternã gloriam, cœlestem, incogitabilẽ quam perdet, attenderet, & intolerabiles pœnas, perpetuas infernales quarum magnitudinem nemo exprimere valet, quas perpetuo sustinebit, pœnitere & confiteri indubie non differret. De cuius pœnę inferni magnitudine tale legitur exemplum. Quidam erat defunctus, sed vitæ restitutus, ex his quę viderat in inferno territus, fugit ad eremum & fecit cellam iuxta fluuiũ, & vestitus voluebat se, & inde exiens sinebat vestimẽta sua congelari & posteà balneũ intrauit, & sic egit vsque ad mortem, & quum à multis super hoc argueretur, dixit: si vidissetis quæ ego vidi eadẽ Grego.

certè vel maiora hic, nunc vere faceretis. Si ergo illa cœli gaudia æterna possidere cupiunt ipsi seculi amatores, & æternas infernales euadere pœnas audiãt dominum eis dicentem: Fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animã
Hierc. 5 suam. Babylon (secundùm Hieronymũ)
Hieron. interpretatur domus confusionis, & directè significat istum mundũ vbi heu iam vbique terrarũ confusio regnat sicut omnes cernimus, in inuerecundo vestitu & multis aliis. Et ergo fuga de seculo validi⁹ est remediũ cõtra vitia & peccata. Ad quã fugã hortat᷑ nos dñs in verbo allegato ꝑ prophetã Hieremiã. Quod quidẽ verbũ sequit᷑ sanctus Bernardus, dicẽs: Fugite de Babylone scilicet seculo, vbi castitas periclitat᷑ in delitiis, humilitas in diuitiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequã seculo. Quo igit᷑ fugiẽdũ est? Ad vitã religiosam q̃ tutior & salubrior est via, vt veri⁹ creditur, & experimẽto quotidiano experit᷑. Fugiat ergo ꝗ saluari desiderat, vt pœnas intolerabiles & horribiles decli net & euadat. Et regnũ cœlorũ amœnũ & iucundum cum sanctis & electis, eorum meritis & precibus possideat: quod nobis tribuere dignetur Iesus Christus in secula sublimis & benedictus. Amen.

D.

D. DIONISII CARthusiani, De grauitate & enormitate peccati, vtilissimum atque conspicuum plane opusculum.

Proœmium authoris.

DEus solus est, & cogitationem eius nemo auertere potest. Idcirco à facie eius turbatus sum & considerãs cũ timore solicitor. Quanto quis diuinæ æquitatis rigorem ac propriæ conuersationis peccata diligẽtius, clariúsque perpenderit, tanto vtique formidolosior erit: non ignorans quàm horrendum sit incidere in manus dei viuentis, qui per Moysen ait: Non est qui de manu mea possit eruere. Vnde cogitationem eius nemo auertere potest, quoniam quidquid in seipso ab æterno disposuit, fieríque decreuit, nullus poterit impedire, prout ipsemet deus gloriosus & sanctus per prophetam testatur: Consilium meũ stabit, & omnis volũtas mea fiet. Et rursus: Quis similis mei, & q̃s sustinebit me, & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? Ecce deus magnus, deus excelsus in fortitudine sua, & null' ei similis in

Iob 23 — Heb. 10 — Deut. 32 — Iob 23 — Esai. 46 — Hier. 49 — Iob 36

legiſlatoribus. Quis poterit ſcrutari vias eius, aut quis ei dicere poteſt, operatus es iniquitatẽ. Hinc atq; inflexibilis dicitur Deus, nõ quod placari nõ poſſit, vel eius prouidẽtia reb⁹ neceſſitatẽ imponat, ſed quoniã inuariabilis infallibilis, atq; certiſſima eſt diſpoſitio & præcognitio ei⁹, nec per cõparationẽ ad diuinæ mẽtis æternalem ac prouidentialẽ intuitũ quicquã caſuale eſt ſiue fortuitũ. Quo igitur diuinorum iudiciorũ incõprehenſibilem & imperſcrutabilẽ altitudinẽ, noſtræ quoq; cõditionis inexplicabilem fragilitatẽ ac defectibilitatẽ, imo & noſtræ ſaluationis incertitudinẽ ſagacius cõtẽplati fuerimus, eo merito humiliores cautioreſq; erimus magíſq; cuſtodite ac timorate corã Deo altiſſimo incedemus. Ecce enim in medio vniuerſi (videlicet in terra hac inter regnũ cœleſte, & chaos tartareũ) poſiti ſumus: & tamen poſt vitam hanc momẽtaneam, an ad regnũ cœlorũ aſcẽdemus, an in lacũ inferi deſcendemus, penitus ignoramus. Quippe qui hoc quoq; prorſus neſcim⁹, an odio, an amore digni ſum⁹: quũ tamen certiſſime cognoſcamus ꝙ vel ad fœlicitatẽ æternã cœlorũ, vel ad tormẽta perpetua infernorũ tãdẽ deducemur. O ſi cordis noſtri palatũ hoc ipſum vt dignũ

eſt

eſt ſaperet: puto qđ nunquã ad inanẽ reſolueremur lætitiã:non ridere,nõ iocari, non ludere vſq; placeret ſed flere ac pœnitere,ita vt cum B.Iob veraciter fateremur.Sẽper quaſi tumẽtes ſup me fluctus timui deũ.Prę inducta nẽpe profunde cõtẽplans.Pſal.Venite,inquit, & videte ope ra dei terribilis in cõſiliis ſuper filios hominum Paul.quoq; Apoſt.O altitudo ait, diuitiarũ ſapientiæ & ſciẽtiæ dei,quã incõprehenſibilia ſunt iudicia eius,& inue ſtigabiles viæ eius. Ipſe eſt dominus rex ille oĩpotẽs,in cuius ditione cuncta ſunt poſita,qui ſolus eſt,ita vt eſſe eius tã infinite omni eſſe creato præemineat, vt reſpectu ipſius alia vniuerſa quaſi nõ eſſe videãtur.Præterea quũ in tãto ſimus cõſtituti periculo,quid nobis agẽdũ relinquitur,quid remedij exhibetur,niſi vt ea per quæ deus tã metuẽdus offendit tãq; infinibilis dãnationis pœna infligitur (puta peccata) vigilãtiſſimo aĩo euitemus,quẽadmodũ nos monet ſcriptura dicẽs?Quaſi à facie colubri fuge peccata.Nulla nãq; nocebit aduerſitas ſi nulla dominet iniquitas.Denique vt peccata deinceps cautius declinemus,primo de enormitate & nocumẽtis peccati deo agẽte intẽdo con ſcribere pro animę tuæ excitatiõe ac in-

Job.31 Psal. 65 Rom.11 Eccl. 17 Grego.

quitaté & culpá ipsorũ, quemadmodũ ait scriptura, Odiosum deo impius & impietas eius. Iẽ: Odisti oẽs qui operãt̃ iniquitaté, perdes oẽs qui loquũtur mendaciũ. Sapiẽ. 14 Psal. 5
Quod aũt despiciat eos testatur, qui ait: Spreuisti oẽs discedentes à iustitiis tuis, quia iniusta cogitatio eorum. Et rursus: Psal. 128
Qui habitat in cœlis irridebit eos, & dominus subsannabit eos. Tũc loquetur ad eos in ira sua: & in furore suo cõturbabit eos. Hoc equidẽ ęquissimo dei contingit iudicio, vt qui deum superexaltatũ ac super dignissimum inhonorãt atq; contemnũt, propriá voluntaté præferẽtes diuinę, despiciant̃ ac deprimãtur ab ipso, prout ipsemet protestatur: Quicunq; inquiens, glorificauerit me, glorificabo eũ: qui autem contemnunt me erunt ignobiles. Tales sunt omnes impij & peruersi, qui verbum dei audire non curant, vel auditum adimplere omittũt. De quibus æterna & increata dicit sapientia. Quia vocaui, & renuistis, despexistis oẽ cõsiliũ meũ, & increpatiões meas neglexistis, ego quoq; ĩ interitu vestro ridebo, & subsannabo cũ vobis quod timebatis, euenerit. Ecce mi prædilecte his verbis reprobatur illorũ insania qui tardant cõuerti, atque in fine vitæ, articulo mortis iã ingruente, pœni- 1. Reg. 2

tere ac cõfiteri proponũt, nõ aduertẽtes q̃ horribiliter deus æternus iudex altissim⁹ cõminetur, & asserat se tales tẽpore mor
Iob 22 tis subsannaturũ ac irrisurũ: Denique sicut S. Iob ait: in diẽ perditiõis seruantur mali, & ad diẽ vltiõis ducẽtur: & de furore oĩpotentis bibent. Si itaque cupis Deo placere, si vereris ab ipso cõtẽni odióque haberi: declina à malo, fuge p̃ctã, vitia detestare, indesinẽter formida summo iudici displicere, qui potestatẽ habet & corp⁹ & animã mittere in gehẽnam. Considera quãtũ & quõ filij hui⁹ seculi principũque ministri dominis sui placere nitũtur: quõ despici metuũt, quãta agunt vt laudẽ sor
Matt. 10 tiantur volatilẽ ac humanã. Vnde si inter filios dei cõputari veraciter cupis: erubesce minus conari ad cõplacẽdum deo & ad honorandũ ac diligendũ ab ipso, quàm illi pro humano studẽt fauore. Postremo, sicut ex naturaliter tibi indita probitate humanitate atque facetia, decẽter & morigerate te habes corã hominib⁹ foris, sic multò amplius corã deo reuerẽter ac ordinate te habe intrinsecus, imo intus & foris. Si aũt alicui viro honesto loquuturus reuerẽter accedis, caput nudas, & verba tua vigilanter attendis, deũ vero alloquuturus orãdo, psallẽdo, horas canonicas

eas persoluēdo, sine reuerentia accedis; & inchoas, sine attētione pronūtias: nōne nimiū vilipendis ac negligis deū, hominéque mortali ac peccatore īferiorē efficis eū? Absit à te tāta improbitas, tāta iniquitas, tanta puersitas. Hinc igitur ante orationē & laudē diuinā ad deuotionē te prępara: corpus quoq; & animā deo sublimi ac super fœlici humilia: exteriores etiā sensus, maximè visum tēpore diuinorū pręcipuè fræna (in choro potissimū) sicque corā aliis exemplarem te exhibe cū intima humilitate absque omni penitus varietate ad gloriā dei, ædificationēque proximi. Præterea si quis sciscitetur, cur peccata faciunt creaturā rationalem deo tam displicentē, despectā, odibilem, dicendū, quod ideo quoniam sicut similitudo ponitur causa amoris & ratio vnionis: sic dissimilitudo asseritur odij, auersionis separationisque causa. Vnūquodque autem creatū quantū de entitate tantundem de bonitate atque diuina similitudine habet. Quum ergo peccatū, quū ad suum formale sit nihil & prorsus ruina ac defect⁹ ab esse (puta auersio mētis creatæ à vero bono, & actionis deformitas) innotescit quod nullā cū Deo similitudinem sortiatur; sed dissimilitudinem maxi

Eccle. 18

Eccle. 7

maximã. Idcirco mentẽ creatã facit, deo odibilem, displicentẽ, despectam, & tanto quidẽ amplius, quo magis peccauerit.

Quod tota moralis sacræ scripturæ doctrina, ad peccati deuitationem quodammodo ordinatur. Articulus II.

1. Ioan. 2 IN Prima sua epistola ait Ioan. Apostolus: Hæc scribo vobis, vt non peccetis,
Esaiæ 27 Esaias quoq; dicit: Iste est omnis fructus, vt auferatur peccatũ: Itaque cõstat quòd puritas seu immunitas à peccato sit omniũ documentorũ scripturæ quodãmodo finis. Porro in scriptura diuina cõmemorantur supplicia impiis infligẽda, gaudia quoque iustis parata, vt tã suppliciorum terrore, quã gaudiorũ amore inducamur ad fugã odiũque peccati. Insuper duę ponũtur quasi partes integrales iustitię, scilicet à peccato recessus, & ad virtutẽ actualis accessus seu operatiuus ingressus. Vn-
Psal. 36 de ait, Psal. Declina à malo, & fac bonũ. Primo quidẽ necesse est fugere vitia, deinde opera exercere virtutũ. Verum hæc duo se inuicẽ frequẽter includũt. Duplicia nãq; sunt diuinæ legis præcepta, vtpote affirmatiua & negatiua. Affirmatiua aũt obligãt semper, sed nõ ad semper, si-
Deute. 6 cut quũ dicitur in Deuter. Vnũ cole deũ, parentes honora. Ad hæc enim semper tene

tenemur, non aũt tenemur hęc pro omni tempore actualiter adimplere. Negatiua vero præcepta obligãt semper, & ad sem per, vt cũ dicitur in Exo. Nõ occides, nõ Exod. 20
furaberis. Hæc enim præcepta iubent nõ facere malum, sed declinare ac fugere à peccato: Ad qđ omnì tẽpore obligamur. Quoniã itaq; per præcepta negatiua præcipimur peccata vitare, peccatum autem vniuersaliter vitare nequimus, nisi etiã debito tẽpore: bene agamus, quemadmodũ per præcepta affirmatiua iubemur. Idcirco in præceptis vitãdi peccata includitur iussio bene agendi. Ad quæ quidẽ duo tendit tota sacræ scripturæ doctrina. Absolute tamẽ loquendo, beatifica visio dei in patria est finis vitãdi peccata operandiq; bona. Præterea quoniã proni sumus ad mala, pauperes ac fragiles vehemẽter, imo & tardi ad bona defectuosiq; nimis, iuxta illud in Gen. Sẽsus & cogitatio cordis humani proni sunt ad malũ ab adolescẽntia sua, hinc quotidiana frequenti ac Genes. 8
mutua exhortatione ad vitandũ peccata nõ mediocriter indigemus, ne per subreptionẽ, obliuionẽ, inaduertentiã, aut alio modo incidam' in peccatũ Propter quod Hebr. 3
ad Hebr. scribit. apost. Adhortamini vosmetipsos per singulos dies vt non obdu-

retur quis ex vobis fallacia peccati. Hæc quoque exhortatio ĩperfectis ac incipiẽtib⁹ oppido necessaria est, & tãtò cuique amplius opportuna, quãto plures habet occasiones peccandi. Vnde & tibi amantissime mi quam maxime eã reor necessariã, qui in medio seculariũ cõuersaris. Inter quos tibi innumerabiles vitiorũ occasiones occurrũt ac laquei. In quibus solus deus te à pctĩs potens est præseruare.

Quòd grauitas enormitásque peccati pensatur ex sex; in generali loquendo. Articulus III.

QVàm detestãda, enormia, fœda ac vilia sunt pctã, præsertim mortalia, ex sex rite perpenditur. Primo & maxime, ex parte dei, qui peccato inhonoratur atque offenditur. Cuius quãto sublimior est maiestas maiórque sanctitas, tãto enormius est in eũ peccare, ei non obedire, ipsum inhonorare. Ideo Psal. loquit̃
Psal. 118 Deo: Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Et denuo: Qui elongãt se à te, pe-
Psal. 72 ribunt, perdidisti omnes qui fornicantur abs te: Porro quũ deus æternus ac adorãdus sit omnino immensæ maiestatis, infinitæ sanctitatis, æquitatis & perfectionis, peccatũ omne inquantũ cõtra ipsum & eius præceptum cõmittitur, infinitam quodammodo enormitatẽ, grauitatémque

que cõtrahit. Vnde dominus loquitur in impiis. Væ eis, quoniã recesserunt à me: vastabuntur, quia præuaricati sunt in me. Osee. 7
Apud Hieremiam quoque ait scriptura: Scito & vide, quoniã malũ & amarũ est te reliquisse dominũ deum tuũ; non esse timorẽ eius apud te. Nempe quũ deus sit fons totius salutis, omnísque nobilitatis, ac suauitatis origo causalis: constat quòd mens creata ab ipso auersa, vera beatitudine spolietur, spiritali gratuita nobilitate priuet & omni syncera dulcedine denudetur. Idcirco misera fit ignobilis & amara & pauperrima reuera efficitur, vtpote omni spiritaliũ gratiarum opulẽtia destituta. Hinc dicit peccatori impœnitẽti. Nescis quia tu es miser & miserabilis, pauper, cæcus, & nudus? Secũdò, idẽ perpẽditur ex qualitate peccantis. Qui quidem quantò plus obligatur ad æquitatẽ, & quanta plura beneficia à deo sortitus est, vel quãtò doctior & ad bene agendũ potentior fuerit, tanto enormiora reddũtur eius peccata. Tertio ex parte materiæ circa quam versatur peccatum. Sicut grauius est furari calicem quã catinum, quãuis pretiosiorẽ grauiúsque est peccare in personã hominis, quam in eius substantiam: grauissima autem sunt peccata Apo. 3

in

in Deũ directe cõmissa, sicut blasphemia infidelitas, desperatio. Quarto ex parte finis quẽ peccans intẽdit. Quo enim peccantis finalis intentio deterior fuerit, eo grauius est peccatũ. Quinto ex parte circunstantiarum, videlicet loci ac tẽporis. Sexto ex ipsa peccati deformitate secũdum se, & ex propria rõne. Quæ tanto est maior ac turpior, quãto virt' peccato opposita dignior est & pulchrior. Vnde sicut amor dei est virtus altissima, sic odiũ dei maximũ est vitiũ. Itaq; ex omni parte multiplicat̃ & crescit peccati vilitas, foeditas atq; enormitas. Ideo S. Greg. ait: Si sciremus qualiter per vnũquodq; peccatũ vulneratur & foetet anima, vsque ad mortẽ resisteremus peccato: Et idẽ: Tolerabilius, inquit, foetet carnis putridus homini, quàm peccatrix anima deo. Eia ergo charissime, si corã sancto ac præstantissimo deo viles, foedi, detestabiles, atque ignobiles esse & apparere veremur ac nolumus, si vultũ creatoris nostri à nobis auerti horremus, cũ oĩ solicitudine & puro affectu vitemus peccata. Quoniam vtiq; nulla monstrositas, nulla læsio, nulla macula potest in tantũ corpus humanũ deturpare, inficere, deordinare, vel corã hominum corporeo visu tam detestabile

Greg.

ac de

ac deforme ostendere, quantũ quocũque peccato mortali anima rationalis deformatur, vilificatur, inficitur, corãque oculis mẽtis diuinæ & angelorũ sanctorum turpis ac detestabilis exhibetur. Nam & diabolo similis redditur atque à fonte lucis auersa, tenebris puersitatis impletur.

Quid sit peccatum *Articulus IIII.*

TEste sancto Ambrosio: peccatũ est præuaricatio legis diuinæ, & cœlestium inobediẽtia mandatorũ. Porro secundum Augusti. Peccatũ est spreto incõmutabili bono rebus mutabilibus adhærere. Et iterũ: Peccatũ, inquit, est volũtas retinẽdi vel cõsequẽdi qđ vetat iustitia. Itaq; peccatũ est diuini præcepti trãsgressio, vtpote id qđ Deus prohibet agere, vel quod iubet omittere. Vnde contra diuinam legẽ cogitare, desiderare, loqui, aut operari, peccatũ est. Duo autem cõsiderãtur in peccato. Vnũ quasi formale videlicet auersio mẽtis à summo & incommutabili bono. Et hoc est in peccato principale, aliud quasi materia, puta cõuersio mentis ad bonũ creatũ, variabile & caducum. Hinc duo mala correspondẽt peccato. Nam quô ad formale eius, correspondet ei pœna damni, quæ est diuinæ visionis carẽtia ac summa miseria. Sed quo ad

materiale peccati: correspondet ei pœna sensus, videlicet sensibilis pœna inferni: quæ est punitio ignis æterni. Præterea secũdũ diuinũ Dionysiũ. Peccatũ est recessus ab ordine, id est, à conueniẽtia ac debita habitudine, qua mẽs creata suo creatori adhærere debet ac subiici. Id nãque rectus exigit ordo, vt inferi⁹ suo superiori subdatur: vt effectus ad suã causam cõuertatur, vt creatura intellectualis suo creatori vt beatificãti principio, innitat. Hoc totũ peccato subuenitur. Quia per ipsum mens creata suo cõditori rebellis est, eiq; quasi dorsum in faciẽ vertit nec eius auxilio est initẽs, sed in viribus suis cõfidẽs. Insuper peccatũ est propriã volũtatẽ præferre diuinæ, & propriã libertatẽ iuxta diuinæ legis tenorẽ non refrenare. Vnde in omni peccato mortali peccans cõstituit sibi finẽ in bono creato caduco, cui inordinatè afficitur, & vitiose adhæret: vtpote plus quã Deo, quia cõtra volũtatẽ & legẽ ipsius: Hoc verè directè repugnat charitati diuinæ qua, Deũ super oĩa diligere, eiq; cõformari, affici & inhærere debemus. Itẽque iustitiæ quæ diuinis præceptis præ omnib⁹ obedire tenemur. Et propterea secũdũ doctores, quicquid directè repugnat charitati, qua Deus ꝓximus

ximusq; diligitur,siue iustitiæ,est ex suo genere peccatũ mortale. Denique deo & ecclesiæ rectæq; rationi pariformiter est parendũ. Qui ergo præcepta ecclesiæ nõ custodit aut rectæ rationi nõ acquiescit in iussis ac debitis mortaliter peccat, vt is q diuina prçcepta nõ seruat. Itaq; peccatũ est diuinç bonitatis cõtẽptus, diuinç maiestatis iniuria, diuinç sanctitatis offensio, contra diuinã voluntatẽ rebellio, diuinç sapiẽtiç derelictio, diuinorũ beneficiorũ ingratitudo, ꝑuersç ac ꝓpriç voluntatis impletio, rationis seductio, infectio animç, vulneratio viriũ eius, turpitudóque mentis, peremptio gratiç, ablatio charitatis infusç, laqueus mortis, via dãnationis, porta inferni, rete diaboli, imitatio dçmonũ, detestatio angelorũ, pessima fera, crudelissima bestia, summa malitia, prauitas pura, deformitas maxima, mõstruositas quoq; turpissima, atq; çterna illius felicitatis amissio deplorãda. Postremo peccatũ est id qđ maximè displicet deo, qđ summè placet diabolo, qđ potissimũ nocet cordi humano. Ecce vides mi prçdilecte, quã odiendũ atque vitãdũ sit peccatũ: imo plus quã aliquis nostrũ cõprehẽdere valet, aut eloqui odiẽdum est & iugiter fugiẽdũ. Incessabiliter ergo ac

fortiter valde armemus nos & dimicemus cõtra hoc malũ, cõtra tã pessimũ hostem, cõtra tam mortiferã læsionẽ. Porro arma nostra sunt ipsæ virtutes: & dimicatio nostra sunt actus virtutum, præsertim dei laudatio atq; oratio, quẽadmodũ scriptum est: Laudãs inuocabo dominũ & ab inimicis meis saluus ero. Itẽ diligẽs cordis custodia, est diuinã præsentiã cõsiderare, seipsum in omnib' humiliare, ĩ deo tota mẽte sperare, Deum semper timere.

Psal. 17.

De enormitate peccati ex parte bonitatis diuinæ, cui peccator peccando præfert bonũ caducum atque mutabile. *Articulus V.*

Sicut quarto de diuinis nominibus capitulo egregius ille theologorũ princeps diuus Dionysius edocet, dei natura est bonitas, haud dubiũ, quin pura perfecta & infinita. Porro, natura entis nõ põt in ipso esse minorata sicut in summa contra gẽtiles, Thomas elegãter deducit: idcirco quicquid ad bonitatis plenitudinẽ desiderabilitatẽ, excellẽtiã pertinet: id diuinę & increatæ bonitati cũ infinita pfectione atque immensa & super prępstãtissima elegãtia competit. Vnde Deus supervoluptuosissimus & æternus, est summũ superexaltatũ & incõparabile bonum, in quo est vniuersorũ bonorum, omniumq; pul

pulchrorũ ac deſiderabiliũ incircũſcripti bilis plenitudo, incomprehenſibilis & ſupereſſentialis perfectio, à cuius bonitate, amabilitate ac deſiderabilitate in infinitũ prorſus deficiũt omniũ rerũ creatarum bonitates, diligibilitates, & appetibilitates. Quum talis & tanta ſit bonitas dei, nonne irrationabiliſſimũ atque inſaniſſimæ prorſus eſt ſtultitiæ aliquã bonitatẽ ſeu rem creatã, variabilẽ & caducam ei præferre hãc plus amãdo, quęrẽdo, optando, honorando, ſiue colendo, quã illã, quæ eſt omnis boni idea, exẽplar & ratio? Sed vt dictũ eſt, in peccato mortali bonũ creatũ mutabile, dependens & indigens, bono diuino immenſo, indepẽdenti ſimpliciterq; perfecto præfertur per inhæſionem finalẽ & ampliorẽ affectionẽ fortiorumque cõuerſionẽ mẽtis ad hoc bonum creatũ. Itaque ex hac parte peccati enormitas magna profecto eſt & pene ineffabilis, & ipſe peccator inexplicabilẽ inhonorationẽ atque iniuriam infert ſuper bono, ſuper amabili, & ſuper appetibili Deo: cuius bonitatẽ intantũ paruipendit ſpernit, & abiicit, vt præferat ei bona iſta terrena, caduca, mundana, vaniſſima. Iã nunc profundè ac ſapienter conſidera iſta mi prædilectiſſime frater & reſpice

quã vanæ, puersæ, fœdæ, viles atq; stultissimæ sint mẽtes eorũ, quæ vitiis, gulæ & luxuriæ vacãt. Quoniã alimenta ista carnalia, carnẽque mox moriturã fœtẽtẽ & sordibus intus repletam, supermundissimæ diuinitati, & superinfinitæ bonitati, creatoris sui præferũt, prædiligũt, præhonorãt. Pariformiter infelices, viles, vani, insipiẽtissimiq; cẽsendi sunt auari, q̃ argentũ & aurũ, terram albã & rubeã, quæ non sunt nisi quædã periura metalla, deo præponũt, qui domũ, agrũ, cæteráſq; terrenas diuitias salutẽ potius impedientes quàm promouentes, superopulentissimo bonorũ omniũ fonti summo ac felicissimo præferũt deo primo, vero, adorãdóq; bono infinitis diuitiis pleno. Similiter vani, insensati atq; miserrimi sunt superbi, ambitiosi humani honoris, trãsitoriæ laudis, inanis gloriæ cupidi, qui propriã laudẽ venerationẽ ac gloriã, honori, laudi, & gloriæ Dei sublimis & benedicti præponere nõ verẽtur: qui hoc quod soli sancto, summo, immortalíque debetur, sibi, qui sint vitiosissimi, & statim vtique morituri, volũt cupiuntque impẽdi. Vnde fures sunt diuini honoris, & item sacrilegi, omni cõfusione atque æterna dãnatione dignissimi. Hinc ergo mi chare ad hoc

bonum

bonũ æternũ, diuinũ, immensum, semper sit cor tuũ cõuersum, eius honorẽ, & gloriã semper desidera, ipsum præ omnibus ama, cole & honora: & contra eius honorem amorẽ, & cultũ, nil terrenũ, nil caducum nil mundanũ aut vanũ digneris aspicere, amare, requirere vel tenere: vt verè & dignè psallas cũ sancto: Nonne Deo subiecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meũ Nã & ipse Deus meus, & salutaris meus & susceptor meus nõ mouebor amplius. Et q̃ rursus ibidẽ Psalmista dicit: In Deo salutare meũ & gloria mea: Deus auxilij & spes mea ĩ deo est. In ipso omne bonũ copiosissimè inuenis. Si potestatẽ desideras, omnipotẽs est, Si sapientiã quæris, sapientiæ eius nõ est numerus. Si pulchritudinẽ appetis, pulchritudinis nullus est finis. Si delitias cupis, delectationes in dextera eius vsque in finem. Si honorem, laudẽ, gloriã affectas, ipse glorificãtes se glorificat in æternũ. Denique diligentes se diligit, timentes se exaudit, sperãtes in se saluat. Quemadmodũ autẽ peccatũ mortale charitati diuinæ omnino repugnat eãque tollit, sic veniale diuinæ charitatis feruori ac pfectiõi aduersatur. Nec ergo in nobis amor Dei tepescat aut minoretur, etiã venalia diligẽtissimè

Psal. 61.
Gen. 17.
Psal. 146
1. Reg. 2

quantũ fieri poteſt vitemus, deploremus & emẽdemus, quatenus in diuinitatis ſancto amore quotidie feruentiores efficiamur. At verò ſicut iuxta inducta mortale peccatum cõmittitur, dũ creaturæ magis quã creatori inhæretur, ſic veniale peccatum incurrimus, dum rei creatæ inordinatò afficimur, tamen circa Deum.

De enormitate peccati ex parte maieſtatis & authoritatis diuinæ, quæ in peccato inhonoratur.
Articulus VI.

QVanto is in quẽ peccatur maioris eſt dignitatis ſublimioris authoritatis, eminentioríſque maieſtatis, tanto peccatum reputatur enormius. Vt ſi quis offendat epiſcopum, grauius eſt quàm ſi peccet in ſimplicẽ ſacerdotẽ. Quũ igitur Deus (contra cuius legẽ, & contra quem omne peccatum mortale cõmittitur) ſit prorſus infinitæ maieſtatis, incõparabilis dignitatis, ſuperaltiſſimæ authoritatis: certiſſime innoteſcit, ꝙ peccatũ ex hac parte ſit quodãmodo infinitæ enormitatis, atque incomparabiliter grauius oĩ offenſa in purã creaturã (vt in talem,) cõmiſſa. Rurſus quãtò præceptor ac legiſlator fuerit maior atque ſublimior: tanto
Pſal. 49. enormius iudicatur eius iuſſionibus non
Pſal. 35. obedire, eius mãdata negligere. Cũ ergo præce

præceptor ac legifer noster sit deus deorũ, dominus dominorũ, rex regũ, & princeps vniuersorũ. (Cui sicut scriptum est) nullus similis est in legislatorib⁹. De quo itẽ legit̃ dominus iudex noster, dominus legifer noster, dominus rex noster: cõstat ꝙ sicut ipse est incõparabilis sublimitatis, atq; incircũscriptibilis maiestatis, sic eius præceptis nõ obedire, ea parui pẽdere, dissimulare, negligere, sit incõparabilis & quasi immẽsæ enormitatis, puersitatis, & impietatis. Nempe si graue ac nimis iniquum est patri carnali, mortali, & peccatori nõ obedire, nõ acquiescere, nõ deferre honorẽ: nõne impiissimũ est, patri spirituũ, creatori æterno, sancto oĩpotẽti, immortaliq; deo nõ obedire, acquiescere, & deferre? Ipse equidẽ est ille magnus dñs & laudabilis nimis, cui⁹ magnitudine (id est, pfectionis, dignitatis & gloriæ) nõ est finis. Quẽ ipse quoq; Porphyrius magnus Platonicus appellat regẽ ac patrẽ Deorũ, quẽ & ipsa numina perhorrescũt. Quod in libr. de ciuit. Dei August. à Porphyrio dictũ frequẽter cõmemorat. Deniq; cũ lex euãgelica ab ipso Dei vnigenito filio, vero vtique Deo, immediate collata est, iussa atq; proposita, cõstat eã diligentissime obseruandã, ita vt multò

Iob.16.
Esaiæ.3
Psal.44

enormius sit eam præuaricari, quã fuerat olim legẽ Mosi trãsgredi, quæ à Deo proposita est populo, mediantibus angelo ac Mose. Hinc quippe ad Hæbreos ait Apostolus: Irritã quis faciẽs legem Mosi sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiũ dei cõculcauerit & sanguinẽ testamẽti pollutũ duxerit, & spiritui gratię cõtumeliã fecerit. Prætereà post cœnã illam sanctissimam, Christus passioni iam proximus, in ipsa nocte qua tradebatur inter cætera dixit Apostolis, Si non venissem & locutus eis
Ioan.14. fuissem, peccatũ nõ haberẽt. Quoniã ergo
Hebr.1. go Christus dominus rex Messias iã venit atque in propria persona loquutus est patrib⁹ nostris & nobis ꝑ ipsos, enitamur ei in oĩbus obedire, alioquin peccata nostra erunt vehemẽter enormia. Heu quare negligemus, cur inerti corpore deprimimur, cur vitiorũ sopore tabescimus? Ista mi amantissime profundè considera, vigilãter perpende, iugiter intuere, & superexaltati illius, vniuersorũ dominatoris offensam abhorre, inhonorationẽ deuita, mãdata custodi. Ipse est enim cui teste scriptura. exercitus cœli cũ reuerẽtiali timore assistit, cuius iræ nemo resiste-
Esa.46.

re

re poteſt, ſub quo curuātur q portant orbem:ad cuius nutū columnæ cœli contremiſcunt,& pauent. Ecce enim cœlum & cœli cœlorum,abyſſus vniuerſaque terra,& omnia quæ in eis ſunt,in conſpectu dei commouebuntur,& tamen inſenſatū cor hominis non formidat,& eius offenſam nō metuit, qui nullum peccatum relinquit inultum, ac pro vno mortali peccato æternum infligit tormentum.

De enormitate peccati ex parte ſanctitatis atque iuſtitiæ mentis diuinæ.

Articulus VI.

Conſtat omni menti bene diſpoſitæ peccati labem tanto amplius diſplicere,quāto fuerit ipſa ſanctior magíſque iuſta. Quoniam ergo mens diuina, ſumma ac adoranda,eſt puritatis, æquitatis, & ſanctitatis penitus infinitæ, imo puritas ſupereſſētialis immēſa,ſanctitas idealis ,in ſe ſubſiſtēs,incircūſcripta, æquitas exemplaris fontana , certum quod ipſa peccati deformitatem, impuritatē & maculam infinito deteſtetur odiátque abominatu ac odio , prout Moſes loquitur: Auerſatur dominus omnē impietatem, Hinc igitur ſortitur peccatum tortuoſiſſimam atque grauiſſimam enormitatem quod eſt cōtra diuinæ mētis ſupermūdiſ-

ſimam

ſimam ſanctitatẽ, & interminabilẽ eiuſ iuſtitiã, ipſe quoq; peccator qui id amat eligit, agit, amplectitur, continet quod deuſ vſque adeo odit, reprobat, ac repellit: infinitam quodãmodo deformitatem, diſplicentiámque dei immenſam incurrit. Denique quo deus eſt ſanctior, ac iuſtior: eo peccati turpitudo atq; deformitas ei eſt diſſimilior. Eſt aũt deuſ (vt dictũ eſt) ſanctitatis atq; iuſtitiæ pfectionaliter illimitatæ. Idcirco peccatũ mortale infinitã diſſimilitudinẽ habet à puritate ſanctitatis, & rectitudine æquitatis dei altiſſimi. Hinc quoq; in infinitũ elõgat à deo, quia vt nono de ciuitate dei fert Auguſt. Nulla eſt à deo alia lõginquitas, quàm eius diſſimilitudo. Quúmque diſſimilitudo cauſa ſit diſplicentiæ, auerſionis, ac odij: peccatum mortale, æternam ac infinitam meretur diſplicentiam, auerſionem & odium dei. Ideo æternam meretur dãnationem. Vnde in infinitum dicitur grauius, veniali peccato. Prætereà quo fuerit aliquid alicui magis naturale, placitum atq; conueniens: eo illius oppoſitũ eſt illi magis cõtrariũ, diſcõueniẽs ac diſplicẽs. Sanctitas autem deo glorioſo ac ſummo intantum eſt naturalis, quòd ipſe eſt ſubſtantialiter ſanctus, nõ per aliquod additamẽtũ: ita vt

idem

idē omnino sit illi esse,& sanctū esse:intā; tū vt eius sanctitas eius sit essētia.Et eius. essentia est sanctitas supermūdissima,simplicissima,simplicitérq; perfecta,oīs virtutis ac puritatis, primordialis, finalis & honorabilissima ratio.Sāctitas quoq; est deo cōueniētissima& maxime placita.Ipse nāq; sanctimoniā requirit ac diligit, & sanctitati dignè iugitérq; intentos sibi familiares,intimos atq; charissimos efficit. Elucescit ergo q̄ peccati impuritas sit deo in infinitū cōtraria,discōueniēs, & displicēs.Ideo cātat Psalmista:Mane astabo tibi,& videbo q̄m nō deus volēs iniquitatē tu es,neq;habitabit iuxta te malignus,neque permanebūt iniusti ante oculos tuos. Simile argumentū est de peccati enormitate ex cōsideratione diuinę iustitię, quę prorsus immēsa est,omnísq; rectitudinis virtuosæ infallibilis regula inflexibilísq; mēsura, quoniā iust' dominus & iustitias dilexit,ęquitatē videt vultus eius. De quo alibi legitur,Magna & mirabilia sūt opera tua domine deus omnipotēs,iustę & veræ sunt omnes vię tuę,rex sanctorū.Quis nō timebit te & magnificabit nomē tuū? Psal.10 Apoc.15 Itaq; quò in ęquitate & sanctitate ampli' crescimus,eò creatori,saluatori,& iudici nostro similiores & chariores efficimur,

Quo

Quo autem vitiis plus fœdamur ac vinci mur tãto dissimiliores ei, odibilioréſque inuenimur, qui ad hoc venit per incarnationis mysteriũ in hũc mũdum, vt ſeruiamus ei in ſanctitate & iuſtitia corã ipſo
Lucæ.1 oĩbus diebus noſtris. Qui etiã ineffabili charitate atque piiſſima dignatione ad
Leuit.11 ſuæ ſanctitatis imitationẽ, nos inuitat dicẽdo. Nolite cõtaminare animas veſtras. Ego enim ſum ſanctus dominus deus veſter. Sãcti eſtote quoniã ego ſanctus ſum. Ecce mi prædilecte, ſi iſta profunde, frequẽter, ſtabilitérque perpẽderis, puto ꝙ vtique peccati fœditatem immũdiciam, enormitatẽ odies, ac vitabis. Ad cõfeſſionẽ quoque ſacramentalem (in qua ſecundũ ſcripturas omnia lauantur) frequẽtius feſtinabis, inſuper in præſentia ſuper ſanctiſſimi Dei & coram oculis ſuæ immenſæ iuſtitiæ iuſtius, ſanctius, atque ſyncerius conuerſari conaberis.

De enormitate peccati ex conſideratione charitatis diuinæ, qua deus præuenit, prædilexitque nos. Articulus VII.

PRætereà quo quis alium in dilectione liberalius copioſiúſque præuenerit, eo decentius ac iuſtius eſt eum cordialiter redamare, & eo peruerſius quoque eum non redamare, peruerſiſſimum

vero

vero eſt etiam eum odire, abiicere, ſpernere, ſeque ab ipſo prorſus auertere, præſertim ſi conſtet dilecto à diligente ita ſe diligi. Itaque vt iniquitatum noſtrarũ, abominandas ac maledictas malitias efficacius atque ſyncerius cognoſcamus, diligentiſſime cõtẽplemur, quantum & qualiter deus noſter dulcis & rectus præuenerit nos in amore, nec tantũ in amore Gene.1
ſed in amore liberaliſſimo, mere gratuito, puriſſimo, æterno, dignifsimo. Et quidẽ in primis hoc certũ eſt, quod null' amator creat' tãtopere nos dilexit aut diligat, Sap.2
etiã nec parẽtes vt de' noſter ſuauis & mitis. Nẽpe ex ſuo æternali ac præueniente ad nos amore, quũ nihil eſſemus creauit Gene.2
nos, imo ad ſuiipſius imaginẽ ſimilitudinémq; plaſmauit nos. Diuinus etenĩ amor nõ reliquit deũ ſine germine eſſe: Inſuper nõ dũtaxat naturalibus donis ſed ſupernaturalibus quoque muneribus noſtram naturam multiformiter decorauit. Nã & protoplaſtos noſtros parẽtes in originali iuſtitia cõdidit, in paradiſo conſtituit, cũctis huius mũdi viuentibus prætulit. cóſque ſi nõ peccaſſent de paradiſo ad regnũ tranſtuliſſet cœleſte ſine media morte. Quod totũ poſteritati eorũ cõferre diſpoſuit, niſi illi egiſſent iniquè. Vnde quãuis tot tantíſque bonis ſimus priuati, nihilo-

minus deũ ſic amare debemus, ac ſi eis nõ priuati eſſemus, quoniam nõ ex parte dei priuatio cõtingit: Prætereà quoniã proprius amoris effectus eſt vnio, itéque cõmunio: amor quippe amato nectit amãtẽ & bona amãtis cõmunia facit amato. Si ergo ritè ac dignè optamus agnoſcere qualiter nos deus noſter dilexerit: intueamur qualiter ipſe ſe nobis ac noſtrę naturæ coniunxerit. Ecce etenim nonne ipſe vnigenitus dei, deo patre volente & ſpiritu ſancto cooperãte, noſtrã naturam ſuæ diuinitati vniuit vniõe hypoſtatica, immediata, ſũma ac intima, qua maior aut dignior eſſe nequiuit? Quoniã ergo tã ſummè ac intimè ſe noſtræ naturæ cõiunxit, cõſtat quã ſumme nos præamauit, pręſertim quoniam in natura aſſumpta nobiſcũ tanto tẽpore cõuerſari dignatus eſt. Sed & ipſe pater ætern⁹ ſic dilexit nos, vt filiũ ſuũ vnigenitũ daret, vt ait Euãgeliſta Ioãnes. Qui rurſus hortatur in prima ſua epiſtola, Chariſſimi diligamus Deũ, quoniã ipſe prior dilexit nos. Inſuper mẽtes noſtras inceſſanter, ſibi cõiũgit per ſupernaturalia dona, videlicet gratiam gratũ facientẽ, per actualẽ ſpiritus ſancti motionẽ, per fidẽ, ſpẽ, charitatẽ cęteráſq; virtutes infuſas & actus earũ. Prętereà deus noſter.

ſter omnia ſua,imo ſeipſum nobis cõmu nicare paratuseſt.Nã oculus nõvidit,nec auris audiuit, nec cor hominis cõprehẽdere valet, quæ deus ſuis electis parauit. Esai.64
Etenĩ ſeipſum præparauit eis in præmiũ, quia ad ſuiipſius fœliciſſimã viſionẽ atq; dulciſſimam fruitionẽ creauit nos.Et hęc eſt liberaliſſima dei dilectio : quod dãdo nobis ſua dona,ſimul cum ipſis donis largitur nobis ſeipſum, vt ipſum vere ęternaliter atq;fœliciter habeam⁹,poſſideamus inſpiciamus,fruamur. Poſtremo in tantũ nos diligit, vt per Salomonẽ teſtatus ſit, Prou. 8
Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominũ.Nũc ergo chariſſime mi, ſapienter intẽde quã enorme,peruerſum,ac indecens ſit hunc tale ac tantum amatorem nõ redamare, negligere,offendere,paruipẽdere, ſperne re,aut odiſſe.Qui aũtpeccat,vultvtiq;qđ deus nõ vult,& quod deus vult ipſe non vult.Nõ ergo veraciter diligit deũ,quoniam amicorum eſt eadem velle &nolle. Spernit quoq;villipendítque deum,cuius præcepta nõ curat.Et ita ſe ꝓrſus ab ipſo auertit, & tam ſuper clemẽtiſſimo munificẽtiſſimo,ac ſuperlatiſſimo amatori nullam repẽdit vicẽ, ſed pro bonis retribuit mala, & odiũ pro amore, deũ quoque qui ſe tã familiarem exhibuit ſibi, cõtemnit.

Hinc atq; prædilecte, Deũ syncere ac intime diligamus, toto cordis ardore feramur in ipsum, nostrũ affectũ suę supersanctissimę volũtati semp in oĩbus cõformemur: quod ipse odit, odiamus, & omne bonum & honestum iugiter amplectamur.

De enormitate peccati ex parte beneficiorũ dei. Articulus IX.

PAlam est ingratitudinẽ diuino atque humano iudicio plurimũ reprobari. Quo aũt quis alteri plura ac potiora beneficia dederit, tãto iniquus est vicem nõ reprehendere, ingratũ esse & immemorẽ: iniquissimũ vero est, etiã mala pro bonis exhibere. Insuper quãto beneficia benefactoris, diutius cõtinuãtur, frequẽtius iterãtur, liberalius multiplicantur, quo etiã benefactor fuerit altior atq; dignior, beneficiatꝰ inferior, tãto amplior debet gratitudo adesse, grauiúsq; peccatũ cõmittitᵣ dũ beneficiatus benefactori ingratus, seu inobediẽs reperitur. Vt igitᵣ nostræ ingratitudinis & inobediẽtiæ ac peccati malignitas, & itẽ ꝑuersitas clarius pateãt, cordialius defleantur, solicitus emẽdẽtur ac caueantur, pensemus munificentiã & beneficia dei nostri ad nos. Et quidẽ inprimis ipse fecit nos & nõ ipsi nos, quicquid habemus & sumus, ab ipso ꝓcessit atque suscep

ſuſcepimus, corpus & omnia mēbra eius: animā quoq; rationalē & vniuerſas eius potentias. Si vnum nobis membrum aut potentia animæ vna deeſſet puta pes, manus, oculus aut volūtas, quantum contriſtaremur, quantū eū amaremus, cuius pietate & ope recuperaretur & redderetur nobis quod de fuit? Cur igitur deū liberaliſſimū & veneficentiſſimū nō amamus? cur ei gratias nō agimus? cur inobediētes peruerſi atque ingrati eſſe non veremur, qui nobis omnia nūc præfata ab exordio noſtræ generationis largitus eſt ſine meritis noſtris ac precib⁹, Nōne ipſum eſſe omnibus eſt naturaliter amabile (vt de ciuitate dei pulchrè diſſerit Aug.) Porro à deo eſſe, viuere, ſentire, moueri, ratiocinari & liberū eſſe, cōmunicata ſunt nobis à conceptionis noſtri initio vſque in præſens ab innumerabilibus periculis nos pręſeruauit, angelū ſanctū vnicuique pro cuſtode delegauit continuo, ad ſacrū nos baptiſma perduxit, in baptiſmo ab omni nos peccato purgauit, gratia atque virtutibus perornauit, peccātibus nobis exuberāti pietate pepercit: hucúſque conuerſionē noſtrā præſtolari dignatus eſt, & non dubium, quin iam multos de ſæculo iſto tulit, æternalitérque dānauit, qui minus

peccauerũt quã nos, & tñ adhuc iugiter emendationẽ noſtrã incõprehenſibili ex pectauit clemẽtia. Nũquid parua aut par uipendẽda ſunt beneficia iſta? Nõne deus inceſſanter benefacit ac ſubuenit nobis? Ipſe equidẽ in eſſe cõſeruat nos & oĩa q̃ habemus. Ipſe nos veſtit ac paſcit quotidie, pœnitentibus mox indulget, gratiam quoque amiſsã & virtutes retribuit: ad bona aliqua nos quotidie excitat ac deducit. per ſacrã ſcripturam omni tẽpore nos informat. Inſup æternã ſupernaturalem, pleniſſimãque beatitudinẽ nobis ſpopõdit ac præparauit. Ecce mi amantiſſime, quãta peruerſitas, ingratitudo, enormitas eſt, hũc ſup ſublimen, affluẽtiſſimũ, indeficientiſſimũ, ſuperbonũ benefactorem offendere abiicere, nõ curare, nõ cõſiderare. Ad hęc conuenit te vigilanter perpẽdere ſingularia beneficia tibi à tuo creatore collata, q te donis naturæ nõ medió criter decorauit in corpore, atque in anima. Etenim quũ (iuxta Aug. de Ciui. Dei) ingenioſum naſci fœlicitatis ſit, & teſte eodem, corporis pulchritudo, & facũdia dona dei ſunt, quamuis hic plurimi abutantur: ad quantam gratiarũ actionem ac obedientiã obligatus ſis deo prudenter perpende, non inaniter gloriando, vel te

alicui

alicui præferēdo, aut aliquē aspernando, sed peccata tua amplius aggrauādo, exuberantius deplāgendo, demūque solicitius præcauendo, diuinū quoque iudiciū vehementer timendo: quoniam sicut Christus ꝓtestatur: Cui multū datū est, multū quæretur ab eo. Imo quo tibi plura à deo bona perpendis collata, eo in eius amore Luc.12. amplius debes accēdi, ꝑfectius subdi, gratior atque humilior inueniri. Ecce habes à deo dona naturę, bona fortunæ, fructus ecclesiæ, nōne ergo magna & grauia nimis sunt tua peccata, & presertim quę nō proueniūt ex infirmitate humana, aut ignorātia, sed q̄ nosti esse illicita? Vide igitur quā deo de oībus his redditurus sis rationē: postremo enormitas peccatorū nostrorū vehemētissime aggrauatur ex parte beneficiorū Christi, puta eorū omniū quæ ꝓ nostra salute ipse assumpsit, fecit, & passus est. Nōne etenim infinita est nostra ꝑuersitas, ingratitudo, impietas: dum vnigenitū filiū dei inhonoramus, relinquimus: spernimus, qui pro nostra liberatione seipsū tā ineffabiliter exinaniuit, diuinitatis suę altitudinē vsque ad nostrę naturæ paruitatē misericordissime inclinauit: qui inter homines tot annis cōuersari dignatus est, in tanta humilitate, pau

pertate, patientia, tribulationibus, persequutionibus, tentamétis: qui ieiunando, discurrendo, prædicãdo, orando, tantùm
Matt. 26 pro nostra laborauit salute, qui (vt Matt. refert) in cœna nouissima corpus suum & sanguinem dedit ineffabili charitate discipulis, nobísque quotidie dignãtissime tribuit: qui postremo acerbissimã atque turpissimã pro nobis pertulit mortẽ, tanta quoque pro nostra cõuersione ad fidẽ & gratiam fecit per sanctos apostolos aliósque electos miracula. Adhuc autem quo quis aliũ plus honorat, eo iniquius est eũ nõ rehonorare, imo prauissimũ est eum etiam inhonorare, præsertim si authoritate & virtute præstantior sit. Quoniam igitur per præmemorata beneficia, tam naturalia quàm supernaturalia, præcipuè per verbi incarnationẽ, & humanitatis suæ glorificationẽ, Deus genus humanum tam inexplicabiliter honorauit, nósque vermiculos vocare dignatus est, imo & fecit filios suos, hęredes, atq; amicos, insuper ad summi cœli dignissimam aulam, angelicæ quoque beatitudinis æqualitaté prouehere repromisit: nõne ineffabiliter enormia sunt nostra peccata quibus deũ tam benignissimũ inhonoramus, offendimus, aspernamur, qui etiam

quosd

quosdã hominũ præelectorũ tam excellentissima sanctitate, potestate, & gratia adornauit? Nunc itaque prædilecte, Deũ in omnibus toto cordis zelo colamus ac veneremur: & quicquid valemus ad eius reuerentiã peragamus: nec tñ aliquid dignũ nos agere arbitremur, sed quod plus facere nõ valemus, cordialiter doleam'‹: quoniam sicut ipse est immensæ maiestatis, ita est infinita reuerentia dignus.

De enormitate peccati ratione diuina præsentia omnia intuentis. Articulus X.

HOc pręterea auget grauitatẽ peccati accumulátq; contẽptum mentis nostrę in deũ ꝙ in cõspectu atque præsentia creatoris, saluatoris ac iudicis nostri peccare audemus. Ipse ętern' deus noster Exod. 36
omnipotẽs vniuersa præterita, præsentia & futura clarissimè, æternaliter, & ineffabiliter cõtẽplatur, pensat, discernit: quemadmodum S. Iob profitetur. Nonne Deus Iob 23
scit viã meam, & omnes gressus meos dinumerat? Et denuo loquens deo: Posuisti inquit, ĩ neruo pedes meos, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti. Vnde apud Hieremiam habetur, Fortissime, magne potẽs, Hier. 32
dominus exercituũ nomen tibi, magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu

cuius oculi aperti sunt super omnes filios Adam, vt reddas vnicuique secundũ vias suas. Nõne iudex terrenus, homo mortalis reputaret grandẽ sibi iniuriam contumeliámque inferri, si quis subditorũ suorũ in ipsius pręsentia & aspectu transgrederetur eius pręceptũ? Quãtò magis summo, cœlesti, æternóq; iudici magnã irrogam⁹ inhonorationẽ atque iniuriam, dũ in eius aspectu q vere vbique pręsẽs, imo præsentissim⁹ est, vniuersáque implet, diiudicat, põderat, peccare nõ formidam⁹? Hinc igitur mi amande, diuinam semper præsentiam cogita, diuini vultus aspectũ honora, diuinæ mentis puritatẽ vbilibet venerare, & qđ corã homine honesto ac probo agere verecũdareris, corã deo altissimo agere erubesce, imo corã sanctitatis eius præsentia cogitare aut desiderare non audeas, ꝙ corã viro bono, ac sapiẽte loqui metueres. Deus quippe intuet̃ intima cordis, & quod hoĩbus sunt verba o-
Reg. 16. ris, hoc deo sunt cogitatiões cordis. Rursus quod terreno iudici sunt opa exteriora penes q̃ iudicati, hoc deo metuẽdo ac iusto sunt desideria ipsa ĩterna, q affectũ ꝓ effectu seu opere recipit. Nimis infœlix, vilis atque iniust⁹ est qui hominũ magis quã dei honorat pręsentiã, metuítque
iudic

iudiciũ. Non ergo id tibi chariſſime mi, vnquã cõueniat, ſed illud S. Heliæ ubique & ſemper mente reuolue: Viuit dominus in cuius cõſpectu ſto hodie. Itaque (ſicut ait Boëtius) magna nobis indicta eſt bene agendi neceſſitas, quoniã ante oculos iudicis cuncta cernentis omnia agimus.

De enormitate peccati ex parte peccãtis. Artic. XI.

HVcuſque de enormitate peccati tractatum eſt ex parte dei: in quẽ omne peccatũ committitur mediate vel immediate. Quamuis enim quædã peccata dicãtur eſſe in deũ, quædam in proximũ, quædã in ſeipſum, puta in ipſum peccantem, eo quòd quorundam vitiorũ immediata, materia proximũq; obiectũ ſit de⁹, vt ſunt ea, quæ virtutibus theologicis directè ſunt cõtraria: quorundã proximus, quorundam ipſe is qui peccat: nihilominus omne peccatũ in deũ eſt, qui omne peccatũ deteſtatur, ꝓhibet, punit. Lege quippe diuina omne prohibetur, aut diſſuadetur peccatũ. Nunc itaq; exigit ordo & de peccati enormitate aliquid fari ex parte peccantis & hoc quantũ ad hoĩes. Primò igitur peccati enormitas põt attendi ex noſtra inferioritate. Quò enim quis ſubditus legiſlatore ac præceptore minor atq; inferior eſt, eò eſſe debet hu-

milior itémque subiectior. Vnde grauior (quò ad aliquid videt esse contemptus, si ipsi legislatori seu superiori rebellis, si q̃ sit maior ipse esset, aut maior eo id faceret.) In ordine autẽ intellectualiũ substãtiarũ homo ipse vltimũ locũ sortitur. Nõne ergo legislator ille superlatissim⁹ deus sanctus, adorandus, immensus indignari plurimũ potest, dũ videt nos viles vermiculos, luteavasa portãtes, vanitati accineri cõparatos, infinitis vitiis in animã corpore plenos, suis non obedire præceptis, suã maiestatẽ inhonorantes, suorũ beneficiorũ nõ recordantes, omni hora ipsum incessabiliter offendentes, suis exhortationibus quas per suos facit ministros nõ acquiescentes, suã quoque præsentiã nõ curantes? Præterea ex hac nostræ prauitatis ac vilitatis consideratione etiã nosipsos nostros in deũ excessus vehemẽter exaggerare, aggrauare, detestari atq; deflere. Itẽ & nosipsos aspernari, reprobare & castigare debemus: eo quod nos pauperrimę, miserrimæ ac vilissimę creaturę mox moriturę, imo quotidie morientes Dñm nostrũ, deum supersublimẽ ac infinitũ, deũ omnipotentẽ supergloriosissimum superessentialẽ toties & tam grauiter inhonorauimus, offendimus, spreuimus,

mus, & quotidie offendere nō cessamus. Ecce nos puluis & cinis, nos putredo & vermis, qui velut flos egredimur & conterimur, q fugimus tanquā vmbra & nūquam in eodē statu permanemus contra regē regū, cōtra principē vniuersorū, contra creatorē mūdi superlaudabilē, inuariabilem & superexaltatū, q est simplicissimus, purissimus, supersplendissimus ac supersanctissimus spiritus, tā frequenter, támque enormiter præuaricati sumus, & incessanter peccam⁹, Quid igit̄ vanissime gloriamur? qd vanissime sup̄bimus? Cur nos nō humiliam⁹, aspernimus, deflem⁹, & castigamus nosipsos ieiuniis ac flagellis, vigiliis, orationib⁹, cæterísq; pœnitentię actibus? Itaq; nobisipsis iugiter displiceamus, & corā supermūdissimo deo animas nostras indesinenter profundissime humiliem⁹, neminē aliū contēnentes. Secundò peccati enormitas ex parte peccātis, pensat̄ ex superioritate peccantis, vtpote ex prælatione ac præsidentia eius. Quò enim qui peccat maior est prælatus princeps seu iudex vel officialis, eò adampliorem obligatur iustitiam, charitatem exemplarémq; vitam, pręsertim cum (teste Philos.) iudex & præsidēs debeat esse viua lex & æq̄tas animata. Vnde peccata

Gene. 18
Iob 14

eius enormiora reddũt, præsertim si in spiritalib⁹ præsit, & prædicationi ac doctrinæ intẽdere habeat. Vnde quod homini simplici esset veniale, aut simplex peccatũ mortale: talib⁹ sit mortale & nonnũquã etiã dupliciter multipliciterq; mortale. Tertiò peccati enormitas, quò ad peccãtẽ, accipi potest ex parte gradus vel ordinis eius qui peccat. Quemadmodum grauius est pc̃tũ sacerdotis, magistrisiue doctoris, quàm idiotæ ac laici. Quartò, ex parte scientiæ eius qui peccat. Cuius quò maior fuerit lucratura, eo fit grauior eius culpa, semp̃ cęteris paribus, Christo protestante qui ait: Seruus sciens voluntatẽ
Lucæ 12 domini sui & nõ faciẽs, plagis vapulabit
Iacob. 4 multis. Iacobo quoque apostolo, qui ait: Scienti bonũ & nõ faciẽti peccatũ est illi.
2. Petr. 2 Etenim sicut princeps asserit apostolorũ: Melius erat nõ agnoscere viam iustitię, quàm post agnitionẽ retrorsum reuerti. Quintò ex parte virtutis. Quo enĩ homo in ampliori interdũ perfectione vixit, & spiritalior, fuit eò si ad vitam reuertatur carnalem abominabilior demõstratur ac vilior, semper cæteris paribus. Tales sunt qui cũ spiritu cœperũt, carne cõsummantur. Sextò ex parte stat⁹ aut professionis, Vt si religiosus apostaret, aut regulam non

non obferuet, in quo contra iuftitiā agēs mortaliter peccat. Septimò ratione voti, aut fimplicis promiſſionis. Votū quippe (vt dicūt doctores) plus obligat iuramento, ita vt periuro probetur deterior voti trāfgreffor. Octauò ex parte beneficiorū peccanti datorū. Quia vt dictum eft, quò plura ac potiora quis defuper beneficia eft fortitus, eò enormiora funt eius peccata. Vnde quò Deus peccātē diutius atque benigni⁹, vt cōuertatur, expectat: eo dānabiliora eius peccata reddūtur. Nonò Prou. 18 ex affidua peccādi cōfuetudine, quæ indurationē ac obftinationē inducit. Quia vt Sal. fcribit. Impius quū in profundum peccatorum venerit, cōtemnit. Decimò, ratione ętatis. Idem nanque peccatum in fenioribus vituperabilius, quā in iunioribus iudicatur. Vndecimò ex facilitate nō peccandi, feu refiftendi peccato. Quēadmodum in hominibus bonę indolis grauius eft peccatū quàm in pronis ad vitia. Propter quod decimoquarto de Ciuitate Dei loquitur Aug. Primum præceptum in paradifo tanto maiore iniuftitia violatū eft, quāto facilioripoffet obferuātia cuftodiri. In peccatis autē eorū quę bonę fūt indolis, eft maius devolūtario, quoniā ab intrinfeco min⁹ impellūtur ad mala. Ideo

cæteris paribus grauius peccant, præsertim quũ & dei beneficiis infœliciter abutantur, & ingratiores sint creatori. Ex his vnusquisque vitiorum suorũ enormitatẽ perpendat, quoniam in quibusdá omnia vel plene omnia ista peccatũ grauantia concurrunt. In quibusdam autem multa, in aliis pauciora. Tibi autem charissimo meo vltimum horum singularissimè considerandũ propono, ne præclaræ tuæ indolis bonitate damnabiliter abutaris: sed digno conatu virtutibus tãto vigilantius innitaris quanto facilius virtuosus effici vales. Quod si feceris, deuotissimus & deo gratissimus eris. Si verò teipsum neglexeris, & vitiis locũ præstiteris, magna vehementer erit iniquitas atque damnatio tua. Vnde secundo de ciuitate dei, dicit Aug. si quid in te laudabile naturaliter eminet: non nisi vera pietate (id est, cultu diuino) purgatur atque perficitur: impietate autem disperditur & punitur. Postremo in omnibus præinductio aggrauatio ipsa peccati intelligenda de cęteris partibus.

De enormitate peccati ex parte materiæ circa quam versatur, seu obiecti. Articulus XII.

VT tactũ est iam, quędam peccata dicũtur esse in deũ, quędam in proximum,

mũ,quædã in seipsum, certũque est peccata in deum esse grauissima loquẽdo in genere. Nunc quoque tractatũ est de grauitate peccati ex parte dei. Quẽadmodũ autẽ peccata in deum ferũtur grauissima propter bonitatem, maiestatem, sanctitatem, charitatem, ac beneficentiã eius: si si quanto ꝓximus, in quẽ peccatur, fuerit deo similior, tantò enormiora erunt peccata. Vnde enormitas peccati ĩ proximũ primo attẽditur ex parte authoritatis, dignitatis, ac potestatis eius, inquẽ peccatũ cõmittitur. Qui quãto maioris fuerit authoritatis seu potestatis tãto grauius est in eum peccare, sicut apparet in peccatis cõtra summum Pontificẽ aut episcopum factis, & in crimine lęsæ Maiest. Hinc in patrem spiritalẽ dei vicariũ, pastorẽ, seu prælatũ peccare est multũ enorme, cum sit potissimum contra charitatẽ, quæ illis debetur, & iustitiã per quã illis reuerẽtia & obedientia sunt exhibendæ. Propter ꝙ de talibus loquit: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Moses quoque ad rebelles ait Israëlitas: nõ contra nos est murmur vestrum, sed contra deũ. Hinc itidẽ ad Rom. docet Apost. Paulus, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, Non est enim potestas nisi

Luc. 10.

Exo. 16

Rom. 16.

nisi à deo. quæ autẽ à deo sunt, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistũt ipsi sibi dãnationem acquirũt. Secundò, pensať enormitas peccati in proximum ex parte propinquitatis, quemadmodũ grauius est fratrem carnalem occidere, aut propriã sororem violare, grauissimũ vero in parẽtes peccare, quum filius sit de illorũ substãtia natus, & quasi aliquid eorũ. Tertiò ex parte beneficiorũ, quæ peccãs à proximo, in quẽ peccat suscepit. Sic rursus graue nimis est in parẽtes impie agere, à quibus proles adepta est esse, alimẽtũ, custodiã & doctrinã. Itẽ in magistros, quib⁹ honoř debeť & amor, imo (secũdũ phil.) magistris ac parẽtibus nõ potest reddi æquiualẽs. Ideo scriptũ est: Quàm malę famæ est, qui relinquit patrẽ: & est maledictus à deo q exasperat matrẽ. Quartò, ex parte bonitatis, virtutis, seu sanctitatis eius in quẽ peccať. Qui quantò melior, iustior, sanctior fuerit tãto iniquius est in eũ peccare. Sed & eruditis ac sapientibus specialis honor debetur. Hinc q̃ irreuerẽtia seu iniuria ipsis irrogata ampli⁹ aggrauatur. Quintò ex parte stat⁹, grad⁹, seu ordinis. Vñ in spiritales, claustrales, & religiosos peccare, specialiter est enorme. vi. rõne

ætatis.Senioribus nãque reuerentia maior debet & in ipsos peccare grauius esse censetur.Hinc siquidẽ ait scriptura: Coram cano capite consurge,& hon.&c. Septimò ex parte simplicitatis ac innocẽtię vel etiã stoliditatis eius in quẽ ipse agit. Qui quãtò innocentior fuerit atq; simplicior,tãtô crudelius est in eũ delinquere. Simili modo si fuerit vsu rõnis priuatus penitus aut certe partim. Talib' quippe sunt maior cõpassio & subuẽtio ĩpendendæ.Idcirco pro grãdi malo fertur in libr. Iob.Deridet iusti simplicitas. Octauò ratione charitatis,itémq; fiduciæ quas habet is in quem peccatur ad eũ qui peccat in ipsum.Si quidẽ quo quis amplius diligit aliquẽ & magis cõfidit in ipso, tantò grauius est in ipsum peccare, iniuriã inferẽdo,nocẽdo,fallẽdo.Vnde apud Iob legitur.Qui deridetur ab amico suo,inuocabit dominũ,& exaudiet eũ.Et in Ecclesiast.Ne derelĩquas amicũ antiquũ, nou' eñ non erit similis illi.Hinc simulatores & callidi prouocãt irã dei.Nonò ex parte imperfectionis cuiuslibet seu mõstrositatis.Vnde in Leuit.iubetur:Nõ maledices surdo,nec corã cœco pones offendiculũ.Tales ergo deridere, aut lædere est vehemẽter impiũ ac crudele.Decimò ex

Leui.19. Iob.12. Eccle.9. Iob.36. Leuit.19

parte impotẽtiæ, paruitatis, atque inopiæ eius in quẽ peccatur. Ideo impotẽtes obiectos egenos opprimere, ꝑsequi, spoliare, aut lædere, est valde enorme. Hinc Salomon ait: Qui cõuitiatur pauper exprobrat factori eius. Et Moses: dominus inquit, facit iudiciũ viduæ & pupillo, amát que peregrinũ, Vnde de talibus præfato modo iniuriá passis scriptũ est. Clamor
Deut, 10 eorũ in aures dñi sabbaoth introiuit. Vndecimò, ex parte cõtrarij euẽtus ꝓximi in quẽ peccatur. Hinc desolatis, afflictis, tẽtatis tribulationẽ adiicere, iniuriáque inferre plurimum graue est, cùm talibus
Iob. 30 consolatio debeatur, sicut beatus Iob se fecisse testatur dicens: Flebá super eo qui afflictus erat, & cõpatiebatur anima mea pauperi. Et alibi, Quum sederem inquit, quasi rex circunstante exercitu, erá tamẽ mœrentiũ cõsolator. Idcirco monet nos
Rom. 12 quidam sapiẽns. Nõ desis plorantibus in cõsolatione. Et Apost. Flere cũ flentibus. Ex his cõsiderare quilibet valet enormitatem suorum peccatorum in proximum quantũ est ex parte proximi in quem delinquit. Generaliter quoque quò maius nocumentũ aut malum quis peccãdo intulerit proximo, eò grauius peccat, cæteris paribus. Ideo virginẽ deflorare multũ

enor

enorme eſt. Detractio quoque quæ tollit bonã famã, argento & auro præferẽdam: & ſeminatio diſcordiæ, quæ dilectionẽ auro & argento ac famæ præponẽdã aufert aut minuit: ſunt peccata prorſus enormia & furto vtique grauiora. Iterum quo materia peccati fuerit deo magis conſecrata, eo maior ſit culpa. Vt ſi bona eccleſiæ ornamẽta, vtẽſiliáque altaris furetur, aut rapiat, velatã ſeu voto caſtitatis aſtrictã illegitimo modo cognoſcat. Poſtremo tuæ induſtriæ ô dilecte, erit enormitates peccatorũ tuorũ in proximos quodãmodo cõmiſſorũ ſapiẽter pẽſare ſecundũ cõſiderationes prætactas, eadémq; dignè corrigere, diligẽter in poſterũ declinare, & ad vnũquémq; te ordinate habere, ſecundũ cõditionẽ ſtatum vel qualitatem ipſius. Quẽadmodũ ad Romanos docet Apoſtolus: Reddite omnibus debita. Cui timorem, timorem, cui honorem, honorem. Rom. 13.

De enormitate peccati ex parte circunſtantiarũ, ac finis. Articulus 13.

PRæterea nomẽ circũſtãtiæ in actu virtutis ordinaliter ſumitur à circũſtãtia ſecundũ locum. Quemadmodum enim id localiter rem circunſtat, quod eã attingit & tamẽ ei extrinſecũ eſt ſi cõditiones

actuũ humanorũ, quæ ipsos actus cõcernũt & tamen extra earũ substantiã sunt, circũstantiæ appellantur. Sicut in prima secundæ quæstione septima Tho. scribit. Sunt autẽ circunstantiæ septẽ quæ versu hoc continẽtur, Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quãdo. Pensandũ est nanque quis fecit, quid egit, quibus subsidiis operatus est, quo loco, quo tempore, quo fine, & qualiter. Sed quoniam à fine accipit actus speciem, & ipsum opus est de substantia actus. Idcirco ꝙ finis & opus circunstãtiæ nominãtur nõ est intelligendũ de fine principali, & actu ad id quod est: sed de aliquo fine adiuncto, & quadam proprietate circa opus seu actũ. Harũ circunstantiarum potissima est, cur id est, quo fine quid factũ sit: idcirco quo aliquid fit fine magis illicito ac peruerso, eo peccatũ amplius aggrauatur, & si q̃s opus suũ ordinet ad plures fines prohibitos, quãto fuerint fines plures ac peruersiores, eo fit maior peccati enormitas. Vt si quis furetur, vt voluptati, gulæ, ac venereis possit vacare, ad mundanos quoque honores ꝑtingere, Prætereà si q̃s fuerit de genere bonorum, si tamen finis eius sit vanus & prauus, ipsum erit illicitũ. vt si quis oret, ieiunet, eleemosynã faciat

ciat intuitu laudis humanæ, itaq; quoniã (teste diuino Diony.) bonum ex integra causa cõcurrentibus videlicet omnibus virtutũ circunstantiis iã prætactis. Defectus vero, seu malũ ex cuiuslibet circunstãtiæ omissione contingit, ideo peccati grauitas tãtò fit maior, quãto plures circunstãtiæ deserũtur: & quãto ab ipsa virtutis cõuenieñti circũstantia magis receditur. Hîc ergo nõ iã dũtaxat doleamus, ꝙ ea q̃ in se vitiosa absolutéq; mala sunt facimus vel agẽda omisimus, sed etiã q̃a peccauimus tẽpore magis indebito, loco magis prohibito, fine multũ ꝑuerso, auxilio inhonesto: & modo prorsus incõgruo, vtpote intimorate ac irreuerenter oĩno. Cõsiderandũ quoque, quotiẽs, & cũ quali ꝑsona cũ quãta etiã volũtate peccã di, itéque cũ quali scãdalo proximi: Quò em̃ volũtas peccãdi, puta ipsa volitio mali, est magis intẽsa, eò est grauior culpa. Similiter nos cõsiderare cõuenit & oportet in bonis q̃ agimus, an debito loco, & tẽpore apto sint facta, cũ recta quoq; intẽtione ac reuerẽter, Grauius nẽpe est tẽpore cultus diuini, ac festis diebus, & in ecclesia præsertim in choro mẽte vagari, cõfabulari, circũspicere, vitiisq; intẽdere. Bona ergo q̃ agere obligaris: cũ pręin-

ductis virtutum circũstantiis, quantũ tibi possibile est, chare mi, adimplere conêris & peccatorum tuorum grauitatẽ ex omnibus nunc præfatis, peccatum grauantibus vigilanter consideres.

De fugibilitate, odibilitate, & deformitate peccati, secundum se.
Articulus 14.

QVoniam deus qui peccato inhonoratur, infinitę honorabilitatis, amabilitatis, pulchritudinísq; cõsistit: peccatũ infinitę fugibilitatis, odibilitatis, & deformitatis esse cẽset, quippe q̃ diuinæ voluntati, sanctitati, ac æquitati omnino displicet & cõtrariat. Hinc pro nulla re, nullo timore dãni periculi, seu tormenti, nullo amore cõmodi, prosperitatis, aut gaudij peccatũ cõmitti debet siue admitti secũdum legẽ diuinã: imo potius debet homo mortẽ grauissimam sponte subire, quã minimũ peccatũ veniale incurrere. Idcirco q̃ adulatione, aut cõminatione, q̃ humano fauore ad peccatũ inducitur, imperfectũ satis se esse declarat. Deniq; minimũ malũ culpę, hoc est minimũ peccatũ, fugibilius ac odibilius est quocũque malo pœnę, seu quouis supplicio, etiã infernali quãtũ ad id q̃ mere suppliciũ est. Pro nullo ergo tormẽto, dãno incõmodó

que

que vitãdo, peccãdũ, ſed potius debet homo omnẽ pœnã velle ferre, quã deũ offendere. Nam deũ offendere, eſt deũ puta immẽſum bonũ amittere, eiúſque superſanctæ volũtati ꝓpriã directe opponere. Nũc ergo mi præamãde cõſidera, quanta ſit eorũ peruerſitas, & à vera perfectione diſtãtia quorũ tota affectio die ac nocte tendit ad ea quæ lege prohibẽtur diuina, qui blandiendo, dãdo currendo laborant eas ad ſuũ conſenſum allicere, cũ quibus ſuã expleant immundiſſimã voluptatẽ, qui ſtudent in hoc mundo proſperari, honorari, ditari. Stet ergo inflexibilis mẽtis noſtræ ſtatus nec proſperis extollamur, neque aduerſis vincamur, nec timore humanę offenſæ increpationis, vel cõfuſionis à via iuſtitiæ corruamus, mortẽ animæ id eſt peccatum incõparabiliter magis quã mortem corporis formidemus.

Contra eos, qui amplius timent, vitant, & ódiunt malum pœnæ quàm malum culpæ.

Articulus 15.

Timor eſt fuga ſeu deteſtatio mali, Quò ergo quid peius eſt, eò fugibilius & fortius deteſtandũ eſſe cõuincitur quũ malũ ſit timoris obiectũ. Porro iam patuit, quod malũ culpæ ſit fugibilitatis immenſæ: malũ autẽ pœnæ ſeu ipſa pec-

cati punitio, vel quæcũque aduersitas afflictiua, nõ est in se absolute malum aut simpliciter fugiendũ, sed à deo iustè infligitur, éstque ad deletioné peccati & gratiæ infusioné in seculo isto proficuum: in purgatorio quoque delet peccati reatũ, in inferno auté est diuinæ iustitiæ opus & culpæ ordinatiuũ quáuis sit ipsi dãnato nociuũ. Quũ ergo hæc ita se habeãt, quã imperfecti, viles & pueriles existũt, qui in vita hæc potius timẽt & fugiunt iustã peccatis suis punitioné, increpationé cõfusioné, q̃ ipsam peccati fœdissimã deformitatem, diuinæ sanctitatis offensam, ac dei altissimi inhonorationé. Isti sunt inordinati ac miseri in quibus diuino amori præponderat amor priuatus, in quibus maior est timor seruilis quã filialis, qui plus honorãt ac metuũt aspectũ iudiciũque humanũ quàm diuinũ, non verentes agere deo præsente ac intuéte, quod homine iudice conspiciéte, operari formidant. Hi de proprio magis tristãtur temporali seu corporali incommodo, dãno, atque supplicio, quàm de Dei offensa, de gratiæ amissione, quã de animæ læsione. Isti appropinquante aut imminéte humano examine atque iudicio, emendationé quandã prætendũt ac simulãt: sed eo qui

time

timebatur absente & in breui ad iudicandum ac puniendũ nõ redituro, viuunt vt ante. Eia ergo mi prædilecte, Deũ syncerissime formidemus, malũ culpæ incõparabiliter odiamus, iustam punitionem in hoc seculo cordialiter affectemus, hilaritérque feramus dãnum, animę suæ peccatũ magis quàm temporaliũ rerũ amissionẽ aut corporis afflictionẽ fidelissimè defleamus. Postremò hæc omnia implere poterimus si illud Salo. efficaciter attendamus. Fili honora Deum, & valebis: Proue. 7
præter eum vere ne timueris alienum. Prou. 29
Hinc rursus ait: Qui timet deum nil trepidabit. Qui timet hominẽ, cito corruet. Nõ quod superiores nostros nequaquã metuere debeamus, quum Petrus dicat Apostolus: Serui subditi estote dominis vestris cũ omni timore sed quod timẽdi non sunt vt homines, sed vt Dei vicarij ac ministri, ne propter eorũ timorem Deum in aliquo offendamus. Pro gratia adipiscẽdi perfectionem in isto articulo iam descriptã misericordissimum Deum indesinenter cordialitérque exora. 2.Pet.2

Quomodo diuersi diuersis ex causis atque motiuis vitant peccata. *Articulus XVI.*

PRæterea sunt quæ à vitiis retrahũtur solo seruili timore, hoc est, pœnarũ

formidine, nõ æternæ fœlicitatis affectu neque ipsius dei syncero amore. Isti quã diu huiusmodi sunt, nil merentur. Tamẽ huiusmodi timor ad charitatẽ gratiãque disponit in eo : ꝙ retrahit à peccato. Nil meritoriũ est vitæ æternæ deóque gratũ ac placitũ, nisi ex charitate dei procedat,
Augusti. atque amore iustitię fiat: dicẽte Augustino vigesimoprimo de Ciuitate dei: Vitia laboriosa difficultate vincũtur, neque id fit veraciter ac synceriter nisi delectatione veræ iustitiæ. Qui pręfato modo decli nant à malo & facere bona quædã vidẽtur, sunt serui mali ac infideles, quoniam manet in eis affectus peccati, & cõplacẽ
Ioan. 15 tia mali. De tali genere seruorũ ait salua tor apóstolis, Iam nõ dicã vos seruos q̃a seruus nescit q̃d faciat dominus eius. Et rursus: Seruus nõ manet in domo in æter nũ. Porro alij vitãt peccata spe præmij de
Ioan. 8 sideriόque fœlicitatis æternę. In istis nõ est amor Dei perfectus & omnino syncerus: quoniã ad seipsos reflectunt, propriũ cõmodum cogitãtes ac intuẽtes, & de retributione seu præmio multũ se occupãtes, imo si hi proprium cõmodum magis quàm dei honorẽ aspiciant & affectent, si ex priuati amoris affectiõe potius quã ex diuinæ charitatis motiõe ad opera bo

na inducantur, nil merentur & puri mercenarij nominãtur: nihilominus licet mercedis intuitu felicitatísq; cœlestis affectu deo seruire: sic vt honor dei ꝓprio p̄mio p̄feratur, ipsúmque beatitudinis p̄mium quod optatur, ad Dei honorẽ ac gloriam ordinetur, quod qui fecerit, non erit mercenarius tantũ, sed insuꝑ & amicus, quoniam deũ atque iustitiam præ omnibus amat. Isti nondũ perfecti dicũtur initialẽ seu mixtam habere timorem: quoniam à peccato se abstrahũt, virtutibus quoque insistũt, partim timore supplicij gehẽnalis, vel etiam præsenti ac tẽporalis partim spe præmij supercœlestis. Verũtamẽ amor dei in eis p̄põderat priuato amori, & dei honorẽ ac gloriã principaliter finaliterq; desiderãt. Ideo sunt in statu salutis ac gratiæ. Insuꝑ alij recedũt à vitiis & faciũt bona solo diuinitatis amore ac diuini honoris zelo syncero, tota mente ad deũ ardẽter cõuersi, nihil vtique cupiẽt nisi vt deus gloriosus ac sanct⁹ in oĩbus honoretur ac diligatur, p̄miũ vero nõ cogitant neque inspiciũt qui ad seipsos non reflectũtur: imo sibiipsis totaliter moriũtur vt Deo purissimè viuãt, quẽadmodũ cõtestatur Apostolus. Viuo inquiens, iam non ego, viuit vero in me Christus. Præ- Gala. 2

terea

terea si hi vicissim præmiũ cogitent & affectent, non erit hoc per inordinatam reflectionem ad se, sed per charitatiuã relationem ad Deũ, & ob hoc quod dei volũtas est, vt æternã felicitatem desiderent quatenus in bono cõfirmati, deóque feliciter perfruentes: perfectissimè vacẽt honori, dilectioni ac laudibus eius, sicque præmij amor charitatis perfectioni non repugnabit. Isti sunt amici ac filij Dei quorũ mẽtes in ipsum charitatis diuinæ zeliqùe iustitiæ syncerissimũ affectũ cõuersæ sunt. Et hi vbique & semper virtuose se habẽt, quoniã ratiò bene agendi est in ipsis vniformis, pura ac stabilis, vtpote ipsemet Deus amor ipsius iustitiæ zelus, diuinitatis præsentia puritatis dilectio, ingẽs diuini honoris affectus cõplacẽtia boni honesti, omniũque virtutũ. Nũc ergo mi frater prædiligende, vitia fuge, bona exerce potius ex purissimo Dei amore, æquitatísque zelo, ac puritatis affectu, quã pœnarũ formidine vel mercedis intuitu. Et si nondũ perfectionẽ hanc attigisti, ora Deum pro ea, interim verò fuge peccata saltem æternæ dãnationis timore, cœlestiq; beatitudinis dilectione.

Quòd peccati enormitatem in hac vita plenè comprehendere non valemus.

Articulus

Articulus XVII.

QVemadmodum vigesimoprimo de Ciuit.Dei loquitur Augu. ideo pœna æterna quæ pro tẽporali peccato infligitur, dura & iniusta sensibus videtur humanis: q̃a in hac vita mortali deest nobis ille altissimæ atque purissimæ sapientiæ sensus, quo sentiri possit quantum nefas in præuaricatiõe cõmittitur. Iam quippe multipliciter est ostẽsum, peccati enormitatem tãto cõsistere ampliorẽ quo maior est Dei bonitas, cui in peccatores caduca præfertur: itémque quo sublimior dei maiestas atque authoritas q̃ per peccatũ inhonoratur: quo etiam maior est sanctitas dei & æquitas, quæ peccati fœditatẽ abominat᷑: tãque quo maior est charitas dei ad nos & quod plura ac potiora sunt ei⁹ beneficia sup̱ nos. Quoniã itaque diuinæ bonitatis ĩmẽsitatẽ, diuinę maiestatis incircunscriptibilem sublimitatem diuinæ sanctitatis & æquitatis mũdissimã infinitatẽ magnitudinẽ quoque diuini amoris beneficiorũque eius super nos in hac carne mortali comprehendere nõ valemus, imo nec satis lympida acie contemplari: certũ opinor, quod peccati enormitatem plene in hoc statu cognoscere nequaquã possumus. Hinc viri perfecti atque sancti, August.

quan

quantò in seculo isto deũsyncerius atque sublimius cōtẽplabãtur,& ea ex quibus peccati enormitas perpenditur ac grauatur.(De quibus iã scripta sunt plura) mẽte diuinitus plus illustrata,&vncta diligẽtius intuebãtur eo seipsos amplius despexerũt,humiliauerũt,castigauerũt peccata quæ sua etiã minima ac venialissima vehemẽtissima põderauerũt, planxerunt ac correxerunt. Denique vnũ peccatũ aggrauatur ex alio. Quũ ergo cogitationũ, affectionũ,locutionum, cõmissionum & omissionũ nostrarũ peccata sũt adeo multa(saltem venialia) quod mentis nostræ cognitionem ac numerum superat & euadunt:certũ est quòd vitiorum nostrorũ enormitatem intelligere nõ possumus,ni

Psal.18 si ex gratia valde singulari vtcũque. Ideo scriptũ est.Delicta q̃s intelligit? Ab occultis meis munda me domine,& ab alienis parce seruo tuo.Hĩc vtiq; quicquid aduersitatis euenerit nobis, meritò cum omni gaudio patiẽtissime sustineremuspro peccatis nostris occultis,latẽtibus,multis ac magnis. Sed quoniã peccatorũ nostrorũ

Apoc. 3 enormitatẽ non põderamus,nõ satis humiliamus coram Deo cor nostrũ, nec in aduersis gratias agimusDeo,q̃ nos amat arguit&castigat:sed impatientiavicti ad

inordi

inordinatam tristitiam ac pusillanimitatẽ prolabimur. Amplius cætera paulo ante descripta peccatũ grauãtia tã ex parte peccantis, & obiecti seu materiæ circa quã versatur peccatũ, q̃ finis ac circũstantiarũ sunt tot & tanta in speciali: quod nemo nostrum omnia ea cognoscere potest distincte. Ideo peccatorũ nostrorũ grauitatẽ plenarie intelligere nõ valemus. Sed nosipsos in infinitũ humiliare debemus diuinãque iugiter inuocare clemẽtiã, atque in sola Dei misericordia respirare, dicẽs cũ vero pœnitente: *C*õprehenderunt me iniquitas meæ, & non potui vt viderẽ. Et rursus: Iniquitates nostrę multiplicatæ sunt super caput nostrũ. Et alius: Peccata nostra creuerunt vsque ad cœlũ. Postremo & si impietatũ nostrarũ enormitates plene cõprehẽdere nequeamus: tñ q̃ vere tã incõprehẽsibiliter sint enormes, clarissime innotescit ex pœna illa infernali, acerbissima, sempiterna, quã iustus De⁹ ꝓ vno mortali infligit peccato. Qui tñ etiã in inferno misericordiã miscet iustitię puniẽdo citra cõdignũ. At verò tãta est peccati mortalis, quãtuncũq; parui enormitas, quòd nulla creatura est Deo tã chara in toto vniuerso mũdo, quin eam odiret, æternalitérq; dãnaret ꝓ vno peccato Ibidem.

mortali, si finaliter deprehenderet eã in il lo. Adhuc tãta est peccati enormitas, ꝙ facit peccantẽ Deo eatenus displicẽtẽ, vt omniũ bonorũ quæ ante peregit, Deus ip-
Ezec.18 se nõ recordetur. Sicut per Ezechielẽ Dñs iustus iudex testatus est. Si auerterit se iu stus, & fecerit iniquitatem, oẽs iustitias quas fecerit nõ recordabor. Itaque q stat,
1.Cor.10 videat ne cadat, nemo securus est. Et in
Prou.18 Prouerbiis dicitur: Beatus homo qui sem per est pauidus. Amplius quã incõprehen sibilis sit peccati enormitas, hinc potest attẽdi, ꝙ pro humani generis peccato sa tisfacere, illúdque auferre nulla creatura fuit idonea, sed ipsummet vnigenitũ dei verum immensúmque deum decuit, & modo quodam oportuit, incarnari, & pro hominum redemptione à peccati reatu pati ac mori. Si ista, mi amantissime, ritè pensaueris, peccata abhorrebis, deflebis, ac fugies, téque coram diuinæ maiesta- tis præsentia timoratè habebis.

De diuersis effectibus ac nocumentis peccati. Articulus XVIII.

CAusæ cõtrariæ, contrarios solent ha bere effectus, Peccata autẽ vitiosiq; habitus, virtutibus & earũ actib' cõtrariã tur. Quẽadmodum ergo gratia naturam ꝑficit, sic peccatũ ignobilitat, lędit ac ĩfi- cit

cit eam. Et ſicut virtutes ac dona ſpiritus ſancti vires animę reddūt ad bene agēdū expeditas, ac faciles, à ratione quoque & ſpiritu ſancto bene prōptéque mobiles, ſic peccata & habitus vitioſi, vires pfatas à bonis retardāt, ad bona agēda infirmas efficiūt, ad mala pronas cōſtituunt, ad diabolicū inſtinctū, paſſionúmque impetū aſſequendū faciles reddūt. Hinc Hugo in libro de arca Noë, Animā, inquit, diuino deſertā auxilio, quæcunq; tētatio, impetierit, ſubuertit. Beda quoque teſtatur, ꝙ homo in peccata ruens, ſpoliatᷣ gratuitis & vulneratur in naturalibus, Vt itaque ordinatus fiat ꝓceſſus, dicēdū quòd peccatum mortale primò ſpoliat mentē gratuitis, gratia, gratū faciente, charitate infuſa cæteríſque virtutibus, quātū ad hoc q̄ ſūt meritoriæ in agēdo, ſeptē quoque donis ſpiritus ſancti. Secundo maculat animā, quæ maculatio gratuitorū ſpoliationem cōcomitat, eſtque amiſſio ſpiritalis pulchritudinis ac nitoris. Nā ſicut in corporalibus macula eſt perditio ꝓpriæ pulchritudinis ac nitoris, ex contactu alicuius immūdi, ita in ſpiritualibus ponitᷣ macula pro amiſſione ſpiritalis nitoris. Anima autem duplicē ſortitur nitorem. Vnus eſt luminis naturalis ſeu ratiōis. Alius eſt

Hugo.

Beda.

diuinæ illuminatiõis per gratiam: Porrò dum anima inferioribus terrenis neque carnalibus rebus inhæret, agit vtique cõtra lumẽ naturalis ratiõis & gratiam diuinæ illustratiõis: sicque spiritalis nitor quãtum ad lumẽ naturale, minoratur & obfuscatur, sed quo ad lumẽ gratiæ omnino aufertur. Tertiò, per peccatũ minoratur ac lęditur naturalis inclinatio ad virtutes nũquam tamẽ totaliter tollitur, quãtũ ad suam radicẽ, qm̃ naturam rationalis creaturæ cõcomitatur. Quod verò diuinus ac sanctus Dionysius asserit quarto capitulo de diuinis nominib' bonũ naturę seu naturalis etiam in dęmónib' integra pseuerare intelligẽdũ est de ipsa intellectualium creaturarũ essentia naturalibúsque potẽtiis, nõ de inclinatione prędicta. Quartò, peccatũ ad pœnam ppetuam obligat, sicut de ipsis ait Iudas in sua Canonica: qđ procella tenebrarũ conseruata est eis in æternũ. In Apoc. quoque legitur, Cruciabitur iniquus igne & sulphure, & fumus tormentorũ eius ascendet in secula seculorũ. Quintò, peccatũ cõscientiam ipsam amaricat. Quia, vt Sapiens ille scriptũre liquit, Pręsumit sæua perturbata cõscientia. Vnde & amicorum Iob quidam asseerit. Sonitus terroris semper in auribus im

Dionysi.

Iudas.

Apocal.

pij:Ideo loquitur Hieremias, Amarũ est te reliquisse dñm Deũ tuũ. Peccatũ quippe conscientiæ parit remorsum qui synderesis remurmurat malo, Hic gaudium spiritale & pax interna, ac vera & ordinata lætitia, in impiis locũ nõ habẽt. Sextò, peccatũ mẽtem indurat, ita q̄ cõpunctionis & gratiæ receptiua nõ est nec intima eius verbum dei ingreditur, sed bonis ac salutaribus rebus resistit, nisi Deus omnipotentiæ suæ clementissimam gratię opẽ impendat, córque mollificet. Idcirco in Prouer. libro asserit Salomõ: Impius quũ in profundũ peccatorũ venerit contẽnit. Prou. 18
Et apud Esaiam dñs ait vitiis habituato in malo. Scio quia durus es tu, & neruus ferreus, ceruix tua & frõs tua ęnea, isti sic indurati, non erubescunt de malo, imo lætantur quũ malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Vnde de talibus Hierem. testatur. Frons mulieris meretricis facta est tibi noluisti erubescere Quo enim quis grauius, diutius, atq; frequẽtius peccat, eo ratio eius amplius excæcatur. Et quanto plus ratio excæcatur, tanto pl⁹ errat. sumẽdo mala ꝓ bonis, falsa ꝓ veris, nociua, vana & vilia ꝓ salubribus & fixis ac p̃ciosis. Septimò peccatũ facit peccantem insensibilẽ quantũ ad ea quę sunt suę Esai. 84 Hier. 2

salutis, ideo verba dei non sapiunt ei nec
propriũ sentit periculũ. Hinc quibusdam
Deu.29 Moses in Deuteronomio dicit. Nõ dedit
vobis dominus cor intelligẽs, & oculos vi
dentes, & aures quæ possint audire. Nem
Actu. 28 pe, vt in Actis scriptũ est, Huiusmodi au
ribus grauiter audiũt, & oculos suos com
primũt, ne cõuertantur & viuãt. Octauò,
peccatũ interficit animam, quoniã vitam
gratiæ tollit ab ea, & vera vita quæ Deus
est, priuat eandẽ éstque peccator velut ca
dauer putridũ, fœtẽs turpissimum coram
Deo. Hinc in Apocalyp. legitur. Nomen
habes quod viuas sed mortuus es, nõ em̃
inuenio opera tua plena coram deo meo.
August. Peccatum quoque (secundum Augusti-
num) annihilat, quia peccatũ nihil est, &
nihil fiunt homines peccando: nõ esse na
turæ sed gratię amittendo. Nonò, pecca-
tũ vnum disponit ac trahit ad aliud, ita
quod sequens peccatũ est peccatũ & pœ-
na peccati. Est nãque peccatũ in se: & per
respectum ad peccatũ præcedens, est pœ
na peccati: quia præcedẽtis peccati deme
rito, meretur peccator à Deo relinqui: sic
que in diuersa incidit vitia. Vñ iuxta Gre
Gregor. goriũ, peccatũ quod per pœnitentiã non
diluitur, suo mox põdere trahit ad aliud.
Decimò, peccatum bona meritoria ante
pera

peracta facit infructuosa & à gloria regni cœlestis excludit: quemadmodũ scriptũ est. Tollatur impius ne videat gloriã Dei. Vndecimò, de membro Christi facit mẽbrũ diaboli, siquidẽ per charitatẽ Christo incorporamur: sed per peccatũ mortale charitatẽ perdẽdo incorporamur diabolo, qui est iniustorũ caput princépsq; Duodecimò hominẽ qui esse debet tẽplũ Dei facit inferno consimilẽ. Sicut enim in inferno sunt ignis & frigus, fœtor, caligo, vermis, cõfusio, sitis, odiumq; boni honesti: ita in peccatore est ignis iræ, impatiẽtię, auaritię, frigus inuidiæ, fœtor luxuriæ, vermis cõscientię, sitis cõcupiscẽtię, inordinatio atq; peruersitas animi, detestatio quoq; virtutũ. Decimotertiò, facit instabilẽ, peccator nanque oĩ vento passionum, tentationũ, ac vitiorũ prosternitur, agitatur & circũfertur: quẽadmodũ scriptum est: In circuitu impij ambulant. Sũt enim tãquã puluis, quẽ proiicit ventus à facie terræ eo quod corda eorũ non sint per vigorem virtutũ summo, & incommutabili vni, vero ac simplicissimo bono infixa: ideóque in rebus creatis vagãtur mentéque diuidũtur, & inordinatissime affi ciuntur. Vnde loquitur Hiere. Peccatum peccauit Hierusalẽ, propterea instabilis Psal. 11. Psal. 1

facta est. Insup sicut esca in hamo decipit piscem, sic peccatũ fallit peccãtẽ: q̃a dũ vanè impiéque delectat, ad tristitiã sempiternã perducit. Hinc decimoquarto de
August. ciuitate dei asserit Aug. Dicere possumus omne peccatũ esse mendacium: nõ enim peccamus nisi ea volũtate, vt bene sit nobis: & tamen hinc male est nobis. Rursus peccatum assimilat peccantem serpenti, qui graditur super pectus, & comedit terram: sic peccatores terrenis inhærent, & eis se satiare laborant. Peccatũ quoque peccantẽ fatuũ esse demonstrat, quia peccãdo quisque seipsũ magis magísque onerat, grauat, & opprimit. Ligna quib⁹ in inferno crematur, sibi supra dorsũ ponit & colligit. Ipsi etiam seruit qui nihil nisi ei⁹ æternam dãnationem requirit tantóque eũ grauius cruciabit, quanto sibi plenius seruit. Insuper peccatum veram libertatẽ tollit, atque miserrimã efficit seruitutẽ: quia (vt apud Euangelistã saluator testatur) oĩs qui peccat, seruus est peccati. Propterea quarto de ciuitate dei Augu. fate-
August. tur: Bonus etiam si seruiat, liber est. Malus autẽ etiãsi regnet, seruus est tot dominorum quot vitiorũ. Itẽque quarto de ciuitate dei: Arbitriũ hominis tũc vere est liberũ, cũ vitiis peccatísque nõ seruit, Salo

mon

mon quoq; in Prouer.lib.proteſtatur. Iuſtitia eleuat gentẽ, miſeros facit populos peccatũ. Si enim pœna facit hominẽ miſerũ multóque ampliꝰ culpa, tantò vtique amplius quò deteſtabilior eſt culpa quã pœna. Vñ duodecimo de trinitate Augu. Velle, inquit, quod non decet miſerrimũ eſt. Et denuo. Sola mala volũtate quiſque miſer efficitur, ſed miſerior poteſtate, q̃a deſiderium malæ voluntatis impletur. Et quia peccator vanis inhęret, peccatũ finaliter eũ qui peccat inanẽ vacuũque relinquit, dicẽte Apoſt. ad Rom Quẽ fructum habuiſtis tunc (ſcilicet in peccatis quãdo peccaſtis) in quibus nũc erubeſcitis? Nã finis illorũ mors eſt. Præterea peccatum præcipue grauat peccatorẽ tempore mortis, facit enim eũ dolere de temporalium rerũ, videlicet delitiarũ, diuitiarũ, honorum quoque ſeculi huius, quę inordinatè dilexit amiſſione, facit quoque eũ timere de diuini iudicij diſtrictione infernali punitione, & dæmonũ occurſione, qui tunc potiſſime nituntur peccatorẽ ad deſperationẽ ac alia mala inducere, túncque dolet iniquus quod tẽpus ſuum tam infructuoſe ac vitioſe expẽdit & perdidit, ſed hæc eſt pœnitentia ſera. Ad hęc autẽ poſt mortẽ peccata ineffabiliter grauãt iniu-

Prou. 4

Auguſt.

Rom. 5

ſtos, quoniã corã iuſto dei iudicio oſtendũt eos cõfuſione ac pœna æterna digniſſimos, merẽtúrq; audire verbũ illud ter-
Matt. 25 rificũ. Ite maledicti in ignẽ æternũ. Participatione ſuffragiorũ eccleſiæ ſpoliãt reprobos, irreparabiliter quoq; tenẽt eos à ſũmo bono, & fonte fœlicitatis auerſos. Poſtremò, ſicut peccata nocẽt exiſtẽtib' in peccato, ita grauãt & eos, qui pœnitendo à peccatis ſe retrahũt, Primò quia gloriã primę innocẽtię nũquã recuperans ſicut ſemel corrupta, nũquã erit virgo. Secũdò quia ad tẽporalẽ obligat pœnã, videlicet dignã ſatisfactionẽ. Tertiò, quia retardat à gloria, quã pœnitẽs non intrabit, donec ab oĩ reatu maculáque purgatus, ad baptiſmalẽ redeat puritatẽ. Quartò quia tẽpus amiſſum atq; præteritũ qđ ſibi cũ præmio cõquirere potuit nunquã recuperabit. Frequẽter quoq; cõtingit ꝙ peccator pœnitẽs ex priſtinorũ vitiorum ſuorũ reliquiis manet tepidior in affectu ad faſtidium boni procliuior rõne obſcurior, ad bene agendũ debilior, ad reſiſtendum malis fragilior. Ea propter vndeci-
Auguſt. mo de ciuit. dei. Aug. diſſeruit. Mens noſtra, cui ratio & intelligentia naturaliter ineſt, vitiis quibuſdã tenebroſis ac veteribus inualida eſt, nõ ſolũ ad inhærẽdum
Deo

Deo fruendo, ſed etiã ad perferendũ incõmutabile lumẽ, donec de die in diem ſanata ac renouata fiat tantę capax fœlicitatis. Ex quibus pateſcit quã inſipiẽter ſe habeãt, qui tardant cõuerti, & poſt certũ tẽpus dicũt ſe velle omnino conuerti, interim in ſuis vitiis permanentes. Non enĩ ritè perpendũt in quanta interim dãna, nocumenta, pͥcula, incidant. Proinde peccatũ ſemper pluribus nocet. Primò, ei qui peccat. Secũdò, proximis, & toti eccleſiæ, quia interim proximus ſcãdalizatur, & ipſa eccleſiæ acies ad ſtandũ cõtra diabolũ quodãmodo minoratur ac infirmatur in eo qui impiè cõuerſat. Tertiò, nocet in purgatorio cõſtitutis, quoniam nõ iuuantur tam efficaciter àb iniuſtis ſicut à bonis. Quartò, nocet dãnatis, quia qđ plures in infernũ deſcendũt, tanto eſt illic maior horror vlulatus ac cruciatus, ſiquidẽ ibi locũ non habet quod dicitur. Solatiũ eſt miſero ſociũ habere miſeriæ. Quintò, nocet quodãmodo beatis in patria, per modũ ſubſtractionis: quò etenim copioſior eſt numerus beatorum, eò prę miũ accidentale fit maius ex ſocietate fœlici, vno de fœlicitate alterius gloriãte. Poſtremò ex recidiuatione in priſtina vitia, incurrit peccator plurima mala ac

damna:nã culpa fit grauior ad dimittendũ. Hiere. testante: Quã vilis facta es nimis iterans vias tuas. Vulnus quippe iteratũ difficilius tardiúsque sanatur: deus quoque fit difficilior ad placandũ, diabolus fortior ad possidendũ, queadmodum Christus in euangelio ait, q̃ tunc vadit diabolus & assumit & alios septẽ spiritus nequiores se, & ingressus habitat ibi. Fiũt que nouissima hominis illius peiora prioribus. Peccatũ etiã fortificatur ad præualendũ rationis iudicio, sicut de se loquẽs asserit Augu. Plus valebat malũ inolitum quã bonũ insolitum. Demum & ipse peccator fit impotentior ad surgẽdum. Ecce, mi præclarissime, quanta & q̃ ineffabiliter mala incurrit homo peccando. Et vtique si ista peccati nocumenta legendo & & cognoscendo, vitam nõ corrigis, peccata non detestaris, puritati coram Deo non instas virtutũ inexcusabiliter culpabilis cõprobaris, neque naturalẽ egregię tuæ indolis probitatẽ id aliquo condecet modo. Elucescit autem ex his quã vere ab Augu. dictũ sit 12. de ciuitate Dei. Peccatum nocet naturæ, & per hoc cõtra naturam est, quo tamen vitio magna multúmque laudadilis ostenditur ipsa natura. Cuius enim ratione vitium vituperatur,

Hier. 2

Luc. 11

August.

Idem.

tur, proculdubio natura laudatur, nam recta vitij vituperatio est, quod illo dehonestatur natura laudabilis.

De nocumētis & effectibus peccati venialis. Art. 19.

QVibusdā satis videtur, si à mortalibus peccatis abstineāt, infernaliáque tormenta euadant. Vnde venialia vitare non enituntur, nec diligenti cordis insistunt custodiæ, nec ad perfectionē feruntur, sed cum quadā mediocritate deo seruire cōtenti sunt nō cum metu, tremore, atque timore suā ipsorū operantes salutem, iuxta apostolicū documentū. Isti sunt plurimū imperfecti & sæpenumero dānabiliter fallunt seipsos ac pereūt, non attendentes peccatorum venialiū nocumenta, & quod mortale nequeat euitare, qui venialia abiicere nō conatur quodam dicēte. Qui negligit modica, paulatim decidet. Vnde secundū Hugon. taliū cōuersatio est plerūq; periculosior, quàm eorum qui grauiter peccant, non quòd in seipsa deterior sit, sed quia interdum difficilius conuertuntur, & non putantes se in peccatis esse mortalibus, mortalibus contabescunt. Hinc secundum Gregorium aliqui in peccatis minoribus tanto periculosius iacēt quanto illa minora sunt. His quippe timendū est valde quod

Hugo.

Grego.

Apoca. in Apo.loquitur Christus. Scio opera tua, quia nec calidus es nec frigidus. Vtinã calidus esses, aut frigidus, sed nũc quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Vt ergo, mi amantissime, ad plenissimam emendationem te dones, & minora sicut maiora vites pctã, de venialiũ peccatorũ nocumentis atq; effectibus modicũ tangã: In primis igitur Grc. teste, sicut peccatũ mortale obtenebrat, sic veniale mentẽ obscurat & quodãmodo maculat. Internam nanq; animę pulchritudinẽ minuit, rationísque lumen partim obfuscat, sicut & mũdi pulueres in oculũ corruẽtes. Secundò veniale peccatũ ad pœnam obligat, vel in pręsenti, vel in purgatorio, aut in inferno luendã, nullũ enim malum relinquitur impunitum. Sed pœna pro veniali in hoc mũdo perpessa, aut patienda quasi incõparabiliter minor est pœna illa, quæ in purgatorio ei debetur. In inferno autẽ propter mortale cui adiunctum est ęternaliter puniri asseritur. Tertiò, veniali potestas animæ ad bona lassatur, ac retardatᷓ, quoniam aliqualiter onerat eã. Quartò feruorẽ charitatis diminuit sicut modica aqua in ignem proiecta ignis minuit caliditatẽ. Quintò veniale perfectionis adeptionẽ tantò plus impedit, quantò minus

minus vigilãter vitatur ac deploratur. Idcirco & multi religiosi ad verã perfectionẽ parũ propinquant, vel nunquam attingunt, quoniam venialia cum incessabili diligẽtia non declinant, nec mentẽ suam in diuinæ æternæq; lucis præsen tia semper timoratè cõstituunt, imo facilius ad inania resoluũtur. Sextò familiaritatem mentis cum deo, spiritualémque illã secretam cõsolationẽ spiritus sancti & gustum bonitatis diuinæ, nõ modice impedit: nisi quis quotidiano feruore venialia ista deploret, castiget, extirpet. Septimò, retardat à gloria, quã nemo ingredit̃ nisi ab omni venialiũ culpa pœnáque plene mũdatus. Octauò, sicut in pręsenti charitatis feruorẽ, perfectionis incrementum diminuit, ita in patria fœlicitatis pręmia aliquomodo minorat: nõ alia quæ iã charitati, & bonis debẽtur operibus, sed quæ deberentur si venialia nõ fierẽt, quia tũc opera ex feruentiore charitate procederent. Nonò, venialia ad mortalia prædisponũt, nisi dignè iugiter emẽdentur. Decimò, facit tẽpus infructuose ac negligẽter expẽdi: possẽntq; maxima bona fieri interim dũ venialibus peccatis sumus intẽti. Præterea, sicut ad remissionẽ mortaliũ requiritur detestatio vitij, cum volun

tate de cætero abſtinēdi: ſic & veniale in hac vita nō dimittiť, niſi actu atque propoſito deſeratur. Itaq; his venialiū documētis affectibúſque pēſatis retrahere ab eis, quemadmodum vera poſtulat ratio.

De infinita miſericordia Dei. *Artic. XX.*

DE enormitate, fœditate ac impietate peccati iā dicta ſunt multa, & quàm vehemēter deus ſanct⁹ ac ſuperſublimis inhonoreť peccatis, eadēque deteſtetur, vtcūque nunc patefactū eſt. Ne ergo ex horū conſideratione quiſpiā in puſillanimitatē labať, aut deſperatione frangatur, vel nimio mœrore deficiat ſeu ſcrupuloſitate indiſcreta tabeſcat: aliquid ſuꝑ incōprehenſibili & immenſa miſericordia dei dicendū eſt. Itaque ſicut bonitas Dei eſt pura īfinita & ſuperpleniſſima: ita dulcedo liberalitas atque clementia eius eſt prorſus illimitata, ineffabilis, inexcogitabilis, omnē noſtrā malitiā, indigentiam, miſeriámq; in infinitū excedens ac ſuperans, incōparabiliter vtique amplius, ꝗ vniuerſa pelagi aqua minimā guttā, aut moles orbis cœleſtis minutiſſimū granū. Nemo ergo vitiorum ſuorum enormitate deſperet: quia per hoc diuinæ miſericordiæ maximam irrogaret iniuriam, increatámque veritatem dei altiſſimi ve

hemen

hementissime inhonoraret, quasi minor esset bonitas atque clemẽtia dei, (qui omnibus quantũcunq; iniquis, tamen veraciter pœnitentib. veniã spopondit & gratiam) quã sua iniquitas. Deniq; nõne superinfinita est misericordia dei adorandi ac gloriosi, qui omni momẽto cernit tot peccata committi in seculo, séque à tot tam ineffabiliter inhonorari, sperni, & blasphemari, & tamen conseruat eos in esse, bona naturę atq; fortunę incessanter communicat eis, alit, vestit, ac prouidet. Imo quũ iuxta præhabita, tã incõprehensibilis sit enormitas peccati mortalis, nõne in hoc ĩnorescit magna & mirabiliter infinita pietas dei, quod vnquã dignatur ei recõciliari, aut eũ inspicere, vel ad suã charitatẽ & gratiam capere à quo vel semel mortali peccato offensus est? Et ecce illos à quibus toties tãque grauissimis est peccatis offensus, cõtẽptus, terrenis reb9 postpositus, non solũ ad veniã, pacem & gratiã dignatur recipere, sed & sæpe incõprehẽsibili pietate pręuenit eos, & corda eorũ compunctione interna immutat fœliciter ad salutẽ, omnem cordis duritiẽ tollens ab eis, & tanta eos gratia implens, vt vbi abundauit iniquitas superabũdet & gratia, atq; ex inimicissimis fiãt

tate de cætero abstinēdi: sic & veniale in hac vita nō dimittitᷣ, nisi actu atque proposito deseratur. Itaq; his venialiū nocumētis affectibúsque pēsatis retrahere ab eis, quemadmodum vera postulat ratio.

De infinita misericordia Dei. *Artic.* XX.

DE enormitate, fœditate ac impietate peccati iā dicta sunt multa, & quàm vehemēter deus sanct⁹ ac supersublimis inhonoretᷣ peccatis, eadēque detestetur, vtcūque nunc patefactū est. Ne ergo ex horū consideratione quispiā in pusillanimitatē labatᷣ, aut desperatione frangatur, vel nimio mœrore deficiat seu scrupulositate indiscreta tabescat: aliquid sup incōprehensibili & immensa misericordia dei dicendū est. Itaque sicut bonitas Dei est pura īfinita & superplenissima: ita dulcedo liberalitas atque clementia eius est prorsus illimitata, ineffabilis, inexcogitabilis, omnē nostrā malitiā, indigentiam, miseriámq; in infinitū excedens ac superans, incōparabiliter vtique amplius, q̄ vniuersa pelagi aqua minimā guttā, aut moles orbis cœlestis minutissimū granū. Nemo ergo vitiorum suorum enormitate desperet: quia per hoc diuinæ misericordiæ maximam irrogaret iniuriam, increatámque veritatem dei altissimi vehemen

hementissime inhonoraret, quasi minor esset bonitas atque clemētia dei, (qui omnibus quantūcunq; iniquis, tamen veraciter pœnitentib. veniā spopondit & gratiam) quā sua iniquitas. Deniq; nōne super infinita est misericordia dei adorandi ac gloriosi, qui omni momēto cernit tot peccata committi in seculo, séque à tot tam ineffabiliter inhonorari, sperni, & blasphemari, & tamen conseruat eos in esse, bona naturę atq; fortunę incessanter communicat eis, alit, vestit, ac prouidet. Imo quū iuxta præhabita, tā incōprehensibilis sit enormitas peccati mortalis, nōne in hoc īnorescit magna & mirabiliter infinita pietas dei, quod vnquā dignatur ei recōciliari, aut eū inspicere, vel ad suā charitatē & gratiam capere à quo vel semel mortali peccato offensus est? Et ecce illos à quibus toties tāque grauissimis est peccatis offensus, cōtēptus, terrenis reb⁹ postpositus, non solū ad veniā, pacem & gratiā dignatur recipere, sed & sæpe incōprehēsibili pietate pręuenit eos, & corda eorū compunctione interna immutat fœliciter ad salutē, omnem cordis duritiē tollens ab eis, & tanta eos gratia implens, vt vbi abundauit iniquitas superabūdet & gratia, atq; ex inimicissimis fiāt

deo chariſſimi. Nõ ergo eſt deſperãdũ de aliquo. Proinde, vt ait Bonauent. deus ex miſericordia ſua peccatores patiẽter expectat, benigne reuocat, puniri, & vlciſci diſſimulat, à multis periculis liberat, gratiam liberaliter donat, datã multiplicat, multiplicatã cõſeruat, cõſeruatã in cœleſtibus præmiat. Deniq; deus peccatorem ad ſe redeuntẽ hilariter ſuſcipit ad pœnitentiã, cor emollit, offenſam cito dimittit, iniuriæ poſt remiſſionẽ non meminit. Rurſus ex miſericordia dat deus aduerſa, vt peccata expurget, dat proſpera, vt ad amorẽ ꝓuocet, dat ſacramẽta vt meritũ accumulet, dat pręcepta, vt pręmio ditet. Poſtremò deus ex miſericordia ſua errãtes ad ſe reducit, redeũtes ad ſe conducit, cadentes erigit, ſtãtes ſuſtẽtat, pſeuerãtes ad gloriã introduxit. Ecce quãta & quã verè ineffabilis, incõprehenſibilis, & ĩmenſa eſt dei noſtri clemẽtia, præſertim ſuper electos. Veruntamen ex hac diuinę miſericordiæ cõſideratione nemo audentius peccet, de diuina benignitate inſipiẽtiſſimè prę ſumẽdo. Maledictus nanq; qui peccat in ſpe, nẽpe quò meliorem ac clementiorẽ deũ eſſe cognoſcimus, eò intẽtius ipſum amare debemus, nõ inhonorare ac ſpernere. Vnde ĩter deſperationẽ ac præſum

præſumptionem ſapiẽtale mediũ obſeruemus cum timore ſperãdo, & cum ſpe timendo ſicque ſolicitè ac amoroſe corã deo iugiter conuerſando.

De his quorum conſideratione peccata efficacius euitantur. Articulus 21.

MVlta & pene innumerabilia ſunt quæ nos ad euitandũ vitia debẽt inducere. Primò cõſideratio breuitatis vanitatis inſtabilitatis atque fallaciæ vitæ præſentis. Quæ enim eſt vita noſtra niſi fumus celerrime euaneſcẽs, & vapor ad modicũ parens? Etenim dies noſtri ſicut vmbra ſupra terrã & nulla eſt mora, quãtuncũque etiã longa videatur aut fuerit in hoc ſæculo vita noſtra: tamen cõparatione vitæ futuræ nunquã finiẽdæ eſt tan quã momentũ, ſecũdũ quod ſanctus Iob loquitur. Parce mihi domine, nihil enim ſunt dies mei. Videmus quoque ad oculũ quã multos & innumerabiles fallat quotidie vita præſens: qui mũdi huius diuitiis, delitiis atque honoribus delectati, obtenebrati, infatuati, eaquę ſalutis ſunt, negligũt, ſpiritalia bona nõ expetunt, neque ad mortem omni die ſe præparant. Ideo ſicut viuunt ſic finiũt. Et ſicut deum infœliciſſimè inhonorant dum ſani incolumėſque conſiſtunt: ſic tẽpore mortis ab Iob. 7

ipſo iuſtiſſime relinquũtur, ſpernũtur & condemnãtur. Nonne ergo ſalubrius eſt vitã hãc pro amore futuræ æternæq; fœlicisſimæ vitæ cõtemnere omnem ipſius vanitatẽ ac impietatem abiicere & bono illi diuino æterno, immenſo fideliſſimè adhærere? Ecce in hac præſenti inſtabiliſſima vita, neceſſe eſt nos aut æternã fœlicitatem aut æternã damnationem mereri. Elige igitur mi amantiſſime: quod tibi ſalubrius conſpicis, & peccata cordialiſſime deteſtare, odi, deuita. Secũdò, ad vitãda peccata valet nõ modicè diligẽs cõſideratio mortis, nobis inceſſabiliter ac velociſſimè propinquãtis, in qua finẽ miſerrimum ſortietur vita vitioſa, quæ modo delectat. Tũc enim quærẽt peruerſi (huic mũdo magis quã Deo intẽti ac adhærentes) vnius horę inducias, & ſola eorũ peccata migrabunt cum eis. Tertiò, cõſideratio ſummæ ac rigoroſiſſimę diſtrictionis diuini iudicij, vtpote quàm horribile erit ſtatim poſt mortẽ ante Chriſti tribunal præſentari, ab ipſo iuſtiſſime iudicari ſuæ prolationẽ ſentẽtiæ præſtolari, à dæmonibus ac propria cõſcientia accuſari, corã Deo & ſanctis ipſius vitioſus videri. Itémq; cõſideratio extremi ac generalis iudicij in fine mũdi venturi, quod adeo erit terribi

terribile, vt nulla illud lingua queat exprimere, nulla mens viatorum cõcipere. Itaque qui profunde confiderat quã miserabile, triste horribile erit tũc cum corpore & anima in infernalem lacũ descendere, in ignem æternũ corruere, in tenebrosissimo inferi carcere in æternum ac desperabiliter clausum manere, diabolorũ dolorosissima societate potiri, & vltra quã dici possit indesinenter torqueri hic indubitãter peccata vitabit, cõmissa deplãget, cor suũ timorate custodiet. Quartò, consideratio efficax totius infernalis supplicij. Itaque quẽ mũdus istè & carnis voluptas vel vanitas cordis delectat ac allicit, si ritè perpenderit ad quantã desolationẽ æternalẽque pœnã & omniũ calamitatũ seu miseriarũ plenitudinẽ prædicta perducãt, ea protinus abhorrebit ac fugiet. O mi amabilissime frater vtinã tibi ista, vt dignũ est, saperẽt, quã prõptissimè tunc mundum despiceres. Ecce enim quis velit nunc per vnius spatiũ horæ in fornace ardente pro toto mundo iacere? Cur ergo non vitas quotidiana peccata, etiam venialissima quibus tãta in purgatorio infligenda est pœna, grauior omni supplicio quod in præsenti infligi poterit vita. Istę quatuor cõsideratiões à peccato

retrahẽtes præcipuè pertinẽt ad imperfectos & insipientes, qui timore mali potius quàm boni amore declinant à vitiis. Quintò, autẽ valet ad idẽ cõsideratio illius summæ & incõprehẽsibilis felicitatis cœlestis, quã deus daturus est his qui eius amore vitãt odiũtque peccata. Quũ spes præmij minuat vim flagelli, nihil in seculo isto esse potest tam laboriosum, pœnale ac arduũ ꝙ nõ promptè & æquanimiter sustinebit, qui æternæ illius beatitudinis inexcogitabilẽ gloriam dignè perpenderit. Sextò, valet ad idẽ deuota, fiducialis, ac frequẽs oratio: vt homo sine gratia Dei piissima se nõ posse peccata effugere pẽsans nõ cesset deũ pro gratia virtuose viuẽdi præcordialiter exorare. Oportet quippe (vt ait Salua.) semper orare & nõ deficere. Quoniã q̃ dẽ verè peccatores sumus, atq; indigni per nosipsos gratiæ thronũ & deum maiestatis accedere, virginẽ sanctã aliósque sanctos ac sanctas in patrocinatores eligamus ac inuocemus. Septimò ad vitandũ peccata prodest præcipuè cõsideratio diuinæ præsentiæ, qua deus nos vbique & semꝑ intuetur atq; cõsiderat: ex qua cõsideratione oritur in nobis castus pudor de omni inhonesto. Octauò, cõsideratio benefi-

Gregor.

ciorũ ipſius. Porro ad perfectos potiſſime attinet vitare peccata, ex cõſideratione diuinæ bonitatis, cui in peccato bonum caducũ præfertur. Ex cõſideratione quoque diuinæ maieſtatis quæ peccato mortali infinitè quodammodo inhonoratur. Itẽ ex cõſideratione diuinæ ſanctitatis & æquitatis cui peccatũ diſplicet infinitè. Ex cõſideratione etiã charitatis diuinæ, qua deus prior dilexit nos. Inſuper ex ipſo virtutũ ac puritatis amore, & deformitatis peccati horrore, quemadmodũ quidã aſſeruit. Quamuis ſcirẽ deum mihi ignoturũ, non peccarẽ, propter peccati inordinationẽ. At verò in profectu religioſorũ cõſcribitur: quod generalia remedia cõtra peccata cõmuniter ſunt hæc. Primũ eſt volũtaria paupertas, vt homo in omnibus patiatur penuriam: etiã in veſtitu ac victu: cæteriſque neceſſariis. Quemadmodũ enim tẽporaliũ abundãtia plurimorum eſt occaſio vitiorum: ſic paupertas à multis retrahit malis. Secundũ, eſt deſpectio hominũ, vt quis in omnibus cõtẽnatur, exprobetur, & confundatur: ſic enim ſuperbię tumor reprimitur, ſingulariſque gratia à domino impetratur. Tertium eſt ſtrenuum magiſteriũ, quo homo cogitur facere quæ ſibi alias diſplicerent, & ea

Ioan. 4

omittere, quæ libẽter efficeret, atque in singulis propriam relinquere volũtatem. Quartum, est elõgatio à seculariũ cõsortio, per quod quies & puritas animæ impeditur. Quintũ, est quãcũque aduersitatẽ ac tribulationẽ patiẽter sufferre. Ea sicut sancti patres in eremo cõcorditer docuerũt, ad vincendũ tẽtamẽta diaboli & peccata, potissime iuuat, proprij cordis secreta alicui viro spiritali idoneo plenarie aperire eiusq; cõsiliis assentire. Diabolus nanque quũ sit princeps tenebrarũ, odit fugitq; lucẽ seu fraudũ suarũ manifestationem ac humilem suiipsius accusationẽ, insidiarũ autẽ suarũ occultationẽ maxime amat. Hinc ait saluator:
Ioan. 3. Omnis qui male agit, odit lucẽ, qui autẽ facit veritatẽ venit ad lucẽ: vt manifestẽtur opera eius, quia in deo sunt facta. Verũ aliqui sunt malè ac periculosè verecũdi, cogitationũ affectionũ & tentationum suarũ secreta pãdere nõ volẽtes modo nunc tacto: idcirco victi labũtur & variis vitiis implicãtur. Certũ est insuper, ꝙ frequẽs atque deuota sacramẽtalis cõfessio plurimũ valet ad fugiendũ peccata, & gratiã promerendã. Imo sicut quilibet Christianus debet quotidie, saltẽ aliqua hora actualem habere peccatorum suorum

rum cõtritionẽ: sic quoque debet quotidie firmũ habere propositũ cõfitendi tẽpore opportuno. Similiter fugere ocia, prodest ad vitandũ peccata. Otia nãque dant vitia. Ideo assumẽda est semper aliqua occupatio fructuosa. Praeterea reor quod nil efficacius sit ad omnia mala vitãda, ad resistendum, diabolo, ad proficiẽdum in omni virtute, charitate, & gratia, ad insistendũ sanctis operibus, ad vacandum deo mente compuncta, dulci, ac pia, quàm interna frequens ac diligens meditatio dominicae passionis. In hac enim videmus quantũ Deus dilexit nos quantũ etiam patientiam mansuetudinẽ humilitatem Christus in passione monstrauit ac docuit, & qualiter in cruce distentus pro occisoribus suis praecatus sit: quae omnia digne pensando, omnem superbiam, iram, impatientiã, carnalitatẽ, atque inuidiam abiiciemus: charitati mititati, patientiae poenitentięque studẽtes. Ecce mi praedilecte omnium horum iam descriptorum consideratio prouida, ad vitãdũ ea quae Deo displicent, & tibi potissime nocẽt, id est, peccata, te semper inducat vt mente purgata, crescas semper in charitate diuina & gratia vniuersisq; charismatibus spiritus sancti.

Quomodo habere se debet, qui ad perfectionẽ cupit pertingere. Articulus XXII.

QVicunque internæ puritati ac sanctitati optat studere, verâque perfectionem attingere, primo omnium debet se totamque cõuersationem suam, in vera humilitate ac diuino timore fundare. Deus nãque superbis resistit, humili-
1.Petr.5. bus verò dat gratiam tantò pleniorẽ, quo
Iacob.4. profundiorem habuerint humilitatẽ. Et
Eccl.27. rursus ait scriptura: Si non in timore Dei tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. Secũdò, debet venialia peccata quasi mortalia abhorrere ac fugere quantũ possibile fuerit: eo ꝙ venialia incremẽtum gratiæ, charitatis feruorem, sanctitatisque mũdiciã modo præinducto impediãt. Sed sine venialibus esse & viuere nõ valemus, per tempus notabile. Tertiò, debet vitam suam in omni die & nocte frequenter ac diligentissimè considerare, venalia deplorare, punire, seque in omnibus diiudicare: humiliare ac spernere: aliorum autem facta non debet curiose obseruare, aut indicare. Quartò, debet in omnibus quæ agit oculum circunspectionis habere, actualiterque attendere & curare ne Deũ aliquo modo offendat. Quum enim in actibus humanis

nis indiuidualibus non ſit differens (vt S. Thomas affirmat) ita quod omnis actus hominis, ex rationis deliberatione procedens, eſt bonus & meritorius, vel malus mortaliter ac demeritorius, certũ eſt ꝙ niſi quis in vniuerſis, quæ agit circunſpectè omnino ſe gerat, multa venialia incidet. Ideo ſcribit ad Timotheum Apoſto. Sine præiudicio nihil facias, id eſt præuio diſcretionis iudicio. In Eccleſiaſt. quoque conſcriptũ eſt, Fili ſine conſilio nil facias, & poſt factum nõ pœnitebis. In omnibus ergo pẽſandum eſt an liceat, an expediat, ad proſit. An liceat quo ad Deũ an expediat ad proximi ædificationẽ, an proſit ad meritũ ipſi qui operatur. Qui talis eſt ſemper omniq́ue loco timoratè ſe habet, qualis fuit S. Iob. Verebar, inquiens omnia opera mea, ſciens quod non parceres domine delinquenti. Quintò, debet omni cuſtodia cor cuſtodire, ne aliqua cogitatio vana vel affectio inordinata in eo moretur. Sextò, debet ſibi in cõſuetudinem vertere, vt ſiue comedat, ſiue bibat, ſiue ſe veſtiat, vel quicquid foris peragat aut laboret, aut alios audiat, aut aliis ipſe loquatur: ſemper quãtũ gratia auxiliante potuerit, cor ſuũ leuet ad Deũ & intra ſe aliquid diui-

1. Tim. 5.
Eccl. 23.
Iob. 9.
Prou. 4.
Pſal. 5 In

nũ reuoluat dicẽdo mẽtaliter, Cor mun-
Psalm.5 dũ crea in me Deus,& cætera quæ deuo-
tioni suæ dulciora,conueniẽtioráque fue
rint. Præsertim verò debet Deum incessanter precari pro gratia ampliori & cordis custodia. Septimò, debet in omnibus
syncerissimã intentionẽ habere, Dei venerationẽ feruenter zelãdo, magis quàm
propriũ meritũ aut præmium cogitando.
Octauò, debet in omni aduersitate, &
corporis afflictione cordialiter iucũdari,
inquantũ hæc sibi proficua sunt quantũ
Bernar. ad Deũ. Verum quoniã ingratũ est spiritui sancto quicquid ei obtulerimus neglecto eo ad qđ tenemur: debet in primis
debita sua reuerẽter Deo persoluere, vtpote orationes, vel horas verba diuina
ac sacra distincte pronũciãdo cordetenus aduertẽdo, & quasi cũ gustu mentis
velut ex proprio affectu ea formando: si
tamẽ sensum verborũ intelligat, alioquin
cor suũ ad Deũ salubriter erigat, eius bonitatẽ, pietatẽ ac beneficia contẽplando.
Postremo ad deuotionis exercitationem
valet subinde tunsio pectoris, prostratio
corporis oculorũ ac manuũ ad cœlos leuatio. Hæc amãtissimè frater ruditer celeriterq; prout occurrit memoriæ, & Deus
Iacob.1. ipse(à quo omne effluit bonũ)dare digna

tur,

tur, tibi deſcribo, vt ad perfectionis amorẽ cor tuũ inflãmetur, & qualiter eã adipiſci poſſit agnoſcat. Verè enim ſi naturalibus donis tibi diuinitus ingeminatis ſapiẽter fueris vſus, cum mira facilitate ad ſingularẽ profectionẽ pertinges. Idcirco vehemẽter hortor & cupio, vt affectus tuus circa iſta terrena ſit ordinatus tẽporales diuitias nõ amplius appetendo quã neceſſitas exigit, tẽperata vita requirit, interiórq; animæ tuæ profectus in ſpiritalibus poſtulat. Ait enim ix. de ciuitate Dei Auguſt. Incorporali æterno, & incõmutabili bono eſt anima hominis tanto diſſimilior quãto rerũ tẽporaliũ mutabiliumq; cupidior. Sed & carnis delectationes impuras penitus aſpernerit, quia vt ij. de trinitate loquitur Augu. Anima rationalis tãtò ſpiritualior, mũdior ardentiorq; efficitur, quãtò amplius carnalib⁹ moritur. Deniq; quãtò anima tua corpore tuo extat præſtãtior, tãto diligẽtius interiorẽ ornatũ virtutũ, ſpiritualéſque diuitias ames: quæras, & cõgreges: quã exteriorẽ corporis, aut veſtitus decorẽ: non hominibus cõplacere deſiderãs, ſed creatori, ſaluatori, ac iudici tuo præmetuendo qui eſt ſuper omnia Deus ſublimis & benedictus. Amen.

D. DIONISII CARthusiani, Speculum siue dialogus de conuersione peccatorum.

Colloquutores Iustus, Peccator.

PROOEMIVM

IVSTVS.

Ose.14 Peccatū quid sit. CONuertere ad Dominum Deum, quoniam corruisti in iniquitate tua. Quū peccatum sit auersio, ac recessus mētis creatę à summo, immenso, & incommutabili bono, atque cōuersio quædam inordinata ad bonum creatum, caducum & vanum, cōstat ꝙ ipsum peccatū sit maxima profundissimáque ruina, puta lapsus à sūmo ad infimū, ab optimo ad pessimū, à dignissimo ad vilissimū. Idcirco peccator merito suæ Apoc.18 transgressionis repelli meretur à Deo altissimo, ac præcipitari in ꝓfundissimū inferorū, vt culpę correspōdeat pœna. Quū ergo hoc ita sit, admoneo te peccator, vt relicto impietatis tuæ errore, te ad inferos pertrahēte, ad tuū redeas creatorē, ad

tuæ

tuæ ſalutis fontẽ,in quo ſolo ſalus tua cõ
ſiſtit. Vſquequo per abrupta ambulas vi-
tiorũ? Cur itinera elegis tenebroſa ad ter
rã mortis caligine coopertã ducẽtia? Ape Matth.7
ri oculos cordis,& pẽſa quo tẽdas.Pecca Rom.14
tor.Quis tu,qui me increpare,docere,iu
dicare præſumis quũ ſcriptũ ſit.Nolite iu Leui.19
dicare & non iudicabimini, Itẽ, Tu quis
es,qui iudicas alienũ ſeruũ?Suo dño ſtat
aut cadit.Iuſt.Putasne intelligis,quę alle
gas?Nõne ſicut de occultis & ignotis iudi
care vetamur,ſic de manifeſtis iudicare li
ceat?Imo & ſępe iubemur,quẽadmodũ p
Moſẽ loquut'ẽ deus,Iuſte iudica de ꝓxi Eodem.
mo tuo, Et cur increpationẽ grauiter ac-
cipis quũ rurſus per Moſen loquut'ſit do
dñs,Publice argue fratrẽ id eſt, proximũ
tuũ peccantẽ,ne habeas ſuper illo pecca
tũ. Cur nõ attendis quod Salomon dixit. Prou.29
Viro,qui corripientẽ dura ceruice contẽ
nit,repentinus ſuperueniet interitus? An
non credis quod aſſerit Aug.Si increpare
errantem neglexeris, peior eo efficieris? Auguſt.
Nonne peccantem & non corripientem,
eadẽ inuoluit dãnatio?Peccator. Quis te
huc adduxit,& quis te cõſtituit iudicem Luc.12
ſuper me? Cur me turbas & inq̃etas,& à
cõcupita delectatiõe me impedis?Iuſtus. Exod.2
An ignoras quod in Eccleſiaſtico ſcriptũ Eccle.17
eſt

Matt. 22 eſt, Vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo? Nonne tenemur diligere proximos noſtros ſicut noſipſos? Attẽde quod ſum-
Matt. 18 mus præcipit iudex, Si peccauerit ĩ te (id eſt, te ſciẽte) frater (id eſt, proximus tuus) corripe eum inter te & ipſum ſolum. Peccator. Vnde aduenit mihi tribulatio iſta, qui ſine reſiſtẽtia in delitiis viuere ſtatui?
Iacob. 3 Nonne & tu peccator es, quũ Iacobus dicat Apoſtolus: In multis offendimus omnes? Iuſtus. Videtur mihi impleri in te qđ
Prou. 17 Salomõ dixit. Impius quum in profundũ
Amos 5 venerit peccatorũ contẽnit. Amos quoq; propheta, Odio habuerũt corripientem.
Hier. 4 Et itẽ quod loquitur Hieremias, Sapientes ſunt, vt faciant mala. Sic quippe & tu, qui in ſcripturis eruditus eſſe videris per eaſdem te armas ad impietatẽ. Hoc eſt, ad excuſandum & palliandum vitia tua, & ad redarguendũ increpantẽ & exhortãtem te charitatiue. Verũtamen vt tuæ ſatisfaciã obiectiõi: homo in ſcripturis multis modis vocatur peccator. Primò ꝓpter originale. Secũdò, ꝓpter veniale. Tertiò, propter mortale peccatũ in quo fuit, quãuis nũc in eo nõ ſit. Quũ & Paulus apoſtolus ꝓteſtetur. Venit Ieſus peccatores ſaluos facere, quorũ prim' ego ſum. Quartò propter mortale, in quo iacet. Porrò qui à mor

Homo multis modis peccator in ſcriptu. vocatur.

1. Thi. 2

mortalibus vitiis abstinet, de venialibus quoq; dolet quotidie,&ea deplorat:virtutibúsq; insistit,faciés ꝙ tenet́, iustus cése tur cui & licet,imo iniungitur, vt eũ qui publice peccat,corripiat. P E.Scriptũ est. Vbi nõ est auditus,nõ effundas sermonẽ. Et rursus. Ne mittas falcẽ tuã in messem alienam. Desine ergo esse solicitus mei, ætatẽ habeo,præcepta cognosco, ꝑmitte me agere,quod delectat.I V.Sapiẽtia tua & sciẽtia tua te deceperũt,vt asserit Esai. Ea quoq; quę nosti, impertinẽter allegas. Aduerte, ꝙ sanctissimus ait princeps Apostolici agminis. Meliuş erat nõ cogno scere viã iustitiæ,quã post cognitionẽ retrorsum reuerti Recordare & expauesce, ꝙ filius Dei deprõpsit.Seruus qui cognouit voluntatẽ domini sui,& nõ fecit,plagis vapulabit multis.Noli Pharisæis te cõ formare,qui dixerũt ad lumẽ,Nũquid & nos cęci sum'?Ne merearis audire,qđ illi audierũt à iudice.Si cæci essetis, nõ haberetis peccatũ,nũc aũt quia dicitis, Videmus,peccatũ vestrũ manet.P E C. Aduerte tu illud Apostoli, Qui se putat aliquid esse,quũ nihil sit,ipse se seducit.Itẽque,Qui se putat aliquid scire,nondũ cognouit, quemadmodũ oporteat eũ scire. Curergo te eleuat cor tuũ,&quasi magna

[Margin: 1. Tim. 5 — eccle .32 — Esaię 47 — 2. Petr. 2 — Lucæ 12 — Ioan.9 — Ibidem. — Gala.6 — 1.Cor. 8]

cogit

cogitans, attonitos habes oculos? Cur sapiẽtis ac iusti officiũ tibi assumis (ne dicã
Iob.20 vsurpas) sicq́ue sapiẽtẽ ac iustũ te esse prę supponis, aut iactas? IV. Erinatio assimilaris, & dialecticus acer & recens effectus es. Verũ, vt cerno correptione acuta non emendaris, nec proficis, imo potius obduraris: Aliud ergo assumam genus sermonis quo te ad tuorum recognitionem deplorationem emendationémque vitiorũ ac periculorum, queam reducere.

Captatio beneuolentiæ peccatoru.

Collocutores.

SENIOR ET IVVENIS.

Articulus 1.

SENIOR.

Prou.1 AVdi fili mi disciplinam patris tui, vt addatur gratia capiti tuo. Fili mi, si susceperis sermones meos, vt audiat sapiẽtiã auris tua, tũc intelliges iustitiã, & iudiciũ, & æquitatẽ, & omnem semitam bonam. I V. Quæ est hæc vox dulcis, quæ resonat in auribus meis. S E N. Amator sum animæ tuæ, & eius opto salutem. Et quoniã extra viã salutis te esse intueor, ad vitã salubrẽ, & rectam te reducere nitor, ideo dulcibus paternæ charitatis verbis te affari, & aggredi orsus sum. I V. Quemadmodum omnes homines naturaliter

liter ſcire deſiderant ſic & beatitudinem omnes naturaliter cupiunt. Ideo informationem ad beatitudinem obtinendam tendentem, ac proficientem abiicere, improbum fateor & peruerſum. Nunc ergo me doce & feſtinabo accipere. S E N. Initium ſapientiæ, quam te cupio edocere, eſt timor Dei vt deſiſtas ab omni iniquitate. Hoc itaque in primis te hortor & inſtruo, vt timeas deum, atque ad mandatorum ipſius obſeruantias te extẽdas Quia ingratum eſt Deo, quicquid egeris, quicquid ſtudueris, quicquid ei obtuleris, neglectis his ad quæ teneris. I V. Putabam, quod in ſcientiis naturalibus & ſpeculatiuis, erudiere me velles. Nam & in ſapiẽtia, que ſpeculatiua vocatur magis quàm practica, beatitudo cõſiſtit, ſicut decimo Ethicorũ ait Philoſophus, Quod in ſpeculatione optimi ſpeculabilis, conſiſtit fœlicitas. S E. Ad ſapientiã illam, eiúſque contẽplationem per mortalem ſcientiam practicam peruenitur. ethica namque ad theoricã introducit. Primò itaque moralia ſcripturæ ſanctæ documẽta tibi propono, quorum finis eſt, operatio bona, & cõuerſatio virtuoſa. Siquidẽ quid virtus, quid vitiũ, quæ mãdata ſint obſeruanda, diſcimus & docemus, nõ principaliter vt

Philoſo.
Pſal. 118.
Prou. 1. 9. & 15
Eccl. 25.
Bernard.
Benedi.
Philoſo.

sciamus,sed vt bene viuẽdo, virtuosi effi
ciamur.Nisi istã sciẽtiã in primis habue-
Cur q̃d ris,& vixerisiuxta eã,nunquã ad sapiẽtiã
discim⁹ salutarẽ,nunquã ad fœlicitatẽ pertinges.
aut doce IV. Bona,fateor,est ista mortalis doctri-
mus. na,sed iuxta eam viuere,præsertim in iu-
uẽtute, molestũ videtur. Estque difficile
&cũ pœna quadã cõiunctũ,in timore dei
assiduè stare. SE. Longè aliter sensit, qui
eccle. 33 dixit:Nihil dulcius,quã timere deũ.Et de
eccles.1 nuo,Timor domini delectabit cor.Nihi-
lominus, sicut dicis. In seruili timore sic
iugiter esse, est graue.Sed arcta est via sa
Matth.7 lutis. Et regnũ cœlorũ vim patitur.Atque
Matth.11 necesse estvincere semetipsum.Denique
(sicut dixit Apostolus)Hi q̃ sunt Christi,
carnẽ suã cum vitiis& concupiscẽtiis cru
Galat.5 cifigunt.IV. Durus est sermo iste,& quis
Ioann. 6 iuuenũ potest eum audire,ac adimplere?
Quis sic refrænare potest seipsum,quum
Grego. naturale sit homini liberũ esse, ac liberta
te gaudere?SE.Duorum tibi optio datur.
Aut tpaliter,atq; carnaliter nũc gaudere
Matth.7 cum seculo, & post vitã hãc breuẽ dãna-
ri,&puniri ęternaliter in inferno.Aut cer
te in vita hac p̃ arctãviã salutis incedere,
& de culpis præteritis pœnitere : sicque
post vitæ huius curriculum æternæ beati
tudinis consequi brauiũ. IV.Grauis cõdi
tio,

tio,atq; horribile verbum, & tamẽ inter hæc duo mediũ esse videtur. Quòd si nõ esset quis nõ potius eligeret tẽporaliter pœnitere in hac tota vita q̃ post eam sortiri æterna supplicia?Se. Quod est mediũ illud quũ dicat Hierony. Impossibile est iam gaudere cũ mũdo, & postea regnare cum Christo?imo quum protestetur veritas ipsa. Nisi pœnitẽtiam egeritis,omnes simul peribitis?iv. Veritas non dixit: Nisi pœnitẽtiá egeritis in iuuentute,peribitis,sed,Nisi pœnitẽtiá,inquit egeritis,sub intelligẽdũ est ante terminum huius vitę peribitis. Et quod affirmat Hierony. Impossibile est iam gaudere cum mundo,& postea regnare cum Christo : sic reor intelligẽdum,quòd impossibile sit toto huius vitæ tempore gloriari cum seculo & post vitam hanc beatificari in Deo. Verũ potest contingere, imo cõtingit quotidie vt aliquis in iuuentute in delitiis conuersatus,libertatéque propria ad libitũ vsus in senio cõuertatur. Insuper creditur frequẽter accidere,vt aliquis in iuuẽtute ac senectute conuersatus iniquè in ipso mortis articulo pœniteat ac saluetur. Nonne in extremis plurimi cõuertũtur? Et certè vbicunq; ceciderit lignũ, ibi erit,siue ad austrum, siue ad aquilonẽ Quis tã enor- ecclef.11

Hieron.
Lucæ 13
Hieron.

miter videtur peccasse, etiã in tota sua iu
2.Par. 50 uẽtute, sicut Manasses rex iuda, qui tamẽ
in senectute vere pœnituit? S E. Satis abũ
das in verbis & in acumine intellectus,
imo & in scripturis, sed vtinam omnibus
his salubrius vtereris. Hinc frequẽter cõ-
tingit, vt difficilius sit cõuertere ingenio
sos ac literatos, atque prudẽtes seculi hu
ius, quã idiotas ac simplices. Ad quod in-
sinuãdũ dixit Apostolus. Videte vocatio-
1.Cor.1 nẽ vestrã fratres, quia nõ multi sapientes
secundũ carnem, nõ multi potentes, non
multi nobiles sunt inter vos, sed quæ stul
Matth.11 ta sunt mũdi elegit Deus, vt cõfundat sa-
Lucæ 10 piẽtes. Hoc ipsum & ipsemet Christus in
sinuauit, dicẽdo: Cõfiteor tibi pater do-
mine cœli & terræ, quia abscõdisti hęc à
sapiẽtibus & prudentibus, & reuelasti ea
paruulis, id est humilib⁹. Itaq; multiplici-
ter tibipsuasisti, esse mediũ inter duo quo
rum tibi optionẽ proposui, vt scilicet ho
mo in iuuentute sua in cõcupiscentiis vi
uat, & in senectute pœniteat, aut etiã to-
to suo sanitatis tẽpore conuersetur ad li-
bitũ, & pœniteat in extremis. Hoc quoq;
Rom.5 mediũ tuipse elegisse videris. I V V E. Fa-
teor ita esse, præsertim quũ (teste Aposto
lo.) Vbi abũdauit iniquitas, superabũdet
Ezec.18 & gratia. Quum & per Ezechielem pro-
phetam

phetam loquutus sit dominus, In quacunque hora impius egerit pœnitentiã, omniũ iniquitatũ eius non recordabor amplius. SEN. Quàm periculosum, damnosum, & peruersum sit istud, tibi mõstrabo.

Quam periculosum, impium, & damnosum sit pœnitẽtiam vsque ad tempus ægritudinis, aut senectutis differre. Artic. II.

SENIOR.

IN omni materia acquiescendũ est prudentibus & expertis in ipsa materia. Quũ ergo ipsemet dominus noster Iesus Christus, sapientia Dei patris, & magni cõsilij angelus, & vniuersi sancti ipsius apostoli & prophetæ ac sancti doctores, hanc pœnitentiæ dilationẽ omnino dissuadeãt, concorditer reprobent, ac vehementer condemnent: certum est, quòd stultissimum & iniquum sit, pœnitẽtiam sic differre. IV. Vbi Christus sic reprobat eã? Nónne in euangelio ait, Beati serui, quos quũ venerit dominus, inuenerit vigilantes: & si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi? Ergo in quacunque ætate inuenerit hominem præparatum ad mortem, beatus est homo: quid ergo est necesse in iuuentute pœnitere, & semetipsum in arduis virtutum

Non differẽdam pœnitentiam. 1. Cor. 1 Esai. 9

Lucæ 12

exercitiis cruciare, ac pōdus diei & ęstus tam diu portare, quum valeat homo breui cōpēdio adipisci salutem? Præterea in
Matt.10 euangelica parabola loquitur Christus: Quū sero factū esset, dicit dñs vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedē, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Quū venissent ergo qui circa vndecimā horā venerāt, acceperūt singulos denarios: veniētes aūt primi arbitrati sunt ꝙ plus essēt accepturi. Acceperū aūt & ipsi singulos denarios, & accipientes murmurabāt aduersus patrēfamilias dicētes: Hi nouissimi vna hora fecerūt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pōdus diei & ęstus? Quib⁹ verbis paulo post addidit dñs: Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Potest ergo accidere, vt cōuersi in senectute æquales fiāt in præmio cōuersis in iuuētute. Imo vt in Homi
Gregor. lia scribit Gregor. Quidam sero conuersi & de magnis sibi sceleribus cōscij, feruētiores fiunt innocentibus ac mane cōuer
Augusti. sis. Atq; vt asserit August. Non diuturnitas temporis, nō numerositas operis, sed maior charitas, meliórque voluntas præmiantur à domino. Non ergo oportet ad agendum pœnitentiā festinare. Denique quum sit valde difficile in viis iustitię diu perseu

perseuerare, periculosum apparet in iuuentute cõuerti: quũ iuuẽtus habeat multa ac magna incitamẽta peccandi atque recidiuandi: cõsultius ergo videt ad senectuté vel ægritudinẽ, conuersionẽ pœnitẽtiáque differre: quatenus cor tunc tãtò ardentius ac festinãtius & perseuerãtius conuertatur ad dominũ, quantò vidit sibi de ꝓpinquo maius imminere periculũ, ac minus superesse de tẽpore, quẽadmodum cernimus in quibusdã reis & criminosis & morti adiudicatis quod pœnitẽt vehementer. SE. Audi mi fili, & diuinã scripturã sane intellige: noli ex verbis veritatis fabricare arma iniquitatis, noli abuti eloquiis spirit⁹ sancti, noli decipere temetipsum. Cur pedibus tuis expãdis rete dãnationis, cur laqueis perditiõis teipsũ innectis? Porrò quod in prçinducta argumẽtatione abusus sis verbis scripturç eliciẽdo & cõcludendo ex sermonib⁹ Christi, id quod intentioni Christi directè cõtrariũ est, nunc tibi ex verbis domini nostri Iesu Christi ostẽdã: Certe in euangelio loquutus est: Vigilate, q̃a nescitis qua hora dñs vester venturus sit. In quib⁹ verbis si ritè intelligis exhortat, vt indesinẽter & absque dilatione vigilemus, hoc est custoditi simus, atque ad mortẽ dispositi

Soluunẽ obiecta de differẽda pœnitentia.

Matt. 24

exercitiis cruciare, ac pōdus diei & ęstus tam diu portare, quum valeat homo breui cōpēdio adipisci salutem? Prætereà in
Matt.10 euangelica parabola loquitur Christus: Quū sero factū esset, dicit dn̄s vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedē, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Quū venissent ergo qui circa vndecimā horā venerāt, acceperūt singulos denarios: veniētes aūt primi arbitrati sunt ꝙ plus essēt accepturi. Acceperū aūt & ipsi singulos denarios, & accipientes murmurabāt aduersus patrēfamilias dicētes: Hi nouissimi vna hora fecerūt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pōdus diei & ęstus? Quib⁹ verbis paulo post addidit dn̄s: Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Potest ergo accidere, vt cōuersi in senectute æquales fiāt in præmio cōuersis in iuuētute. Imo vt in Homi
Gregor. lia scribit Gregor. Quidam sero conuersi & de magnis sibi sceleribus cōscij, feruētiores fiunt innocentibus ac mane cōuer
Augusti. sis. Atq; vt asserit August. Non diuturnitas temporis, nō numerositas operis, sed maior charitas, meliórque voluntas præmiantur à domino. Non ergo oportet ad agendum pœnitentiā festinare. Denique quum sit valde difficile in viis iustitię diu perseu

perseuerare, periculosum apparet in iuuentute cõuerti:quũ iuuẽtus habeat multa ac magna incitamẽta peccandi atque recidiuandi:cõsultius ergo videt̃ ad senectutẽ vel ægritudinẽ, conuersionẽ pœnitẽtiãque differre:quatenus cor tunc tãtò ardentius ac festinãtius & perseuerãtius conuertatur ad dominũ, quantò vidit sibi de ꝓpinquo maius imminere periculũ, ac minus superesse de tẽpore, quẽadmodum cernimus in quibusdã reis & criminosis & morti adiudicatis quod pœnitẽt vehementer. SE. Audi mi fili, & diuinã scripturã sane intellige:noli ex verbis veritatis fabricare arma iniqtatis, noli abuti eloquiis spirit' sancti, noli decipere temetipsum. Cur pedibus tuis expãdis rete dãnationis, cur laqueis perditiõis teipsũ innectis? Porrò quod in prçinducta argumẽtatione abusus sis verbis scripturç eliciẽdo & cõcludendo ex sermonib' Christi, id quod intentioni Christi directè cõtrariũ est, nunc tibi ex verbis domini nostri Iesu Christi ostendã: Certe in euangelio loquutus est: Vigilate, qa nescitis qua hora dñs vester venturus sit. In quib' verbis si ritè intelligis exhortat̃, vt indesinẽter & absque dilatione vigilemus, hoc est custoditi simus, atque ad mortẽ dispositi

Soluunt̃ obiecta de differẽda pœnitentia.

Matt. 24

quoniã inceſſanter ſumus incerti, quãdo viſitandi ſimus à Christo per mortem ac particulare iudiciũ, quum infinitũ extet periculum inueniri imparatũ. Hinc alibi apertius monet: Vigilate, qa neſcitis diẽ
Matt. 25 neque horã. Quolibet ergo die & indeſinẽter ſic cõuerſari tenemur, quaſi moritu
Marc. 13 ri quocũque die. Hinc apud Marc. ait: Videte, vigilate & orate, neſcitis enim quã-
Eodem. do tẽpus ſit. Eodẽ quoque cap. rurſus hortatur ac iubet: Vigilate, neſcitis enĩ quãdo dominus veniat, ſero, in media nocte, an galli cãtu, an mane, ne quum venerit repente, inueniat vos dormientes, id eſt, torpore vitiorũ oppreſſos. Inſuper præcipit: Sint lũbi veſtri præcincti & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et vos ſimiles eſtote hominibus expectantib' dominũ ſuum, quando reuertatur à nuptiis, vt quũ venerit & pulſauerit, cõfeſtim aperiant ei. Hoc autẽ ſcitote, quoniã ſi ſciret paterfamilias qua hora furveniret vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuã. Et vos eſtote parati, quia qua hora nõ putatis: filius hominis veniet. In quibus vtique verbis vult nos indeſinẽter omni hora eſſe paratos ad vitandũ æternæ dãnationis periculũ, quia hora qua non putamus, perhibet ſe venturum tam ad particu

ticulare noſtrũ iudicium(quod in morte agitur ſingulorũ) quã ad vniuerſale iudiciũ. Amplius pœnitentiã & conuerſionẽ differre non eſt aliud, q̃ in peccatis manere, alios ſcandalizare, carnaliter viuere, ꝙ quàm dãnabile ſit dominus pandit ita loquens apud Matt. Si dixerit ſeruus malus in corde ſuo dicẽs: Morã facit dominus meus venire, & cœperit percutere pueros & ancillas, & edere & bibere & inebriari, veniet dominus ſerui illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & diuidet eũ (id eſt ab electorum grege ac præmio ſeparabit) & partẽ eius cum infidelibus & hypocritis ponet. I V. Satis probaſti vtile eſſe ac tutius ſine dilatione cõuerti ac pœnitere: nõ tamen quod ſit neceſſariũ ad ſalutẽ nec cæteris meis ſatiſfeciſti inſtantiis. SE. Inſtantiæ tuæ innumerabiles decipiũt homines, qui ſub ſpe pœnitendi in poſterũ manẽt, in vitiis differúntq; conuerti. Etenim quo diutius in vitiis perſeuerãt, & plus habituant, radicant & aſſueſiũt in eis, ſicq; molæ vitioſę ac peſſimę conſuetudinis opprimũtur, vt vix queãt cõſurgere, atq; per hoc quotidie ineptiores ad cõuerſionem redduntur & vix vnquam veraciter pœnitent. Et quãuis quidam talium tandem aliquan-

Matt. 14

Miſere imponit differentibus pœnitentiã.

do vel in ſenio, vel tempore ægritudinis, cõuertantur, hoc tamen reſpectu & cõparatione aliorum pauciſſimis datur, miniméque conſultũ eſt, ſe periculo huic cõmittere, in quo tam pauci euadunt. Quis audeat ire per iter, in quo vix vnus de cẽtum euadit? IV. Nonne in extremis vſque ad vltimũ vitæ ſuæ momentum poteſt vnuſquiſque pœnitere mortalium. Et quis tã amens, qui videns ſe protinus moriturũ, nõ de ſuis pœniteat culpis? An nõ vides, quod Chriſtiani quatũlibet mali, tamen dum putant ſe morituros, cõfitentur atque eccleſiaſtica ſuſcipiũt ſacramẽta? quod niſi de ſuis dolerent peccatis, nõ facerent. Certè tales ſunt innumerabiles, quibus ni fallor ſpẽ remediúmque ſalutis nõ audebis negare: alioquin homines ad deſperationẽ induces. SE. Verba ſuſcipe Aug. dicentis. Qui dum ſani ſunt pœnitẽt, & ſe emẽdant ſecurè hinc exeũt, id eſt, ſalubriter moriũtur: qui autẽ tũc pœnitent, quando diutius ſe viuere poſſe nõ putant, an ſecurè hinc exeãt, ego nõ ſum ſecurus. Et hoc loquitur Augu. non quod dubitauerit an tales ſaluẽtur, dummodo ex vera pœniteant cõtritione & decedãt in ea: ſed quia pauciſſimi talium verã habent contritionem, & cõfitentur ex con-

Auguſt.

ſuetu

ſuetudine quadã eccleſię aut ex ſeruili ti more diſtrictionis diuini iudicij atq; ęter ni ſupplicij nõ ex vero zelo iuſtitiæ charitatéq; dei, ſine qua nihil proficit ad ſalutẽ. Denique hui⁹rei ſatis ꝓbabile ſignũ eſt, ꝙ ſi viderent ſe diutius viuere poſſe, nõ confiterẽtur, nec à ſolitis reſipiſcerẽt culpis, ideo non amore boni, ſed timore mali ad huiuſmodi pœnitentiã inducuntur, quãuis ex ſpeciali gratia omnipotentis queat accidere, vt pœniteant vere. Idcirco nec deſperandũ affirmo, ſed periculoſiſſimũ eſſe proteſtor pœnitẽtiã ſic differre. Priuilegia quoq; paucorũ nõ faciũt legẽ. At verò tẽpore magnæ ægritudinis, & præſertim tẽpore mortis, natura infirmantis ita debilitatur interioréſq; ſenſus tam dirè grauantur, & ratio tam grauiter offuſcatur, vt difficillimũ ſit tunc veram habere deuotionẽ, ſalubrem contritionẽ perſeuerantiáque finalem, ſine valde ſpeciali gratia dei: quæ illis tunc datur, qui eã tẽpore ſuæ incolumitatis promeruerũt: qui autẽ dũ ſani & fortes ſunt, & apti ad dei obſequium deũ creatorem ſuum paruipendũt ac deſerunt, in hora neceſſitatis extremæ ab ipſo relinqui merẽtur. Adde quod in extremis agonizãtes tam acriter à dæmonibus impugnãtur, vt etiã

Sine charitate nihil proficit ad ſalutem.

Priuilegia paucorum legem nõ faciunt.

ſi virtuoſe iã antè fuerint conuerſati abſque pręcipuo dei auxilio nequeāt pręualere. Atq; vt S. vir Climachus ſcribit, dæmones qui peccatoribus adhuc ſanis fallaciter perſuadent, peccata nõ eſſe ita enormia ſicut fertur, deum quoque miſericordiſſimũ eſſe, & omni momento etiã in extremis paratũ ad indulgendũ tempore mortis, è contrario oſtendũt agonizanti, quã multa & enormia fuerint eius peccata, quanta fuerit ſua ingratitudo q̃ infinita ſit iuſtitia dei, & quàm horrendũ ſit in manus eius incidere, ſicq; infœlicẽ inducũt ad deſperandũ niſi forſan ſuccurrat omnipotẽs, qui tunc eos non derelinquit, qui in ſua iuuẽtute ac ſanitate ei fideliter ſeruierunt Poſtremo conuerſionẽ pœnitentiámq; differre, eſt tẽpus non ſolũ infructuoſe, imo & vitioſe expendere ſpiritalia lucra negligere, hoc eſt ꝓfectũ in omni gratia & virtute, in multiplicatione meritorum, in incremento cœleſtium præmiorum: propriam animã vitiis lacerare, dęmonibus deſeruire, deo altiſſimo prorſus ingratũ exiſtere, qui emendationẽ iniqui tam miſericorditer pręſtolatur, qui ei pro malis tot bona largit᷑, & ipſum ad meliora hortatur, qui in ſeipſo tã infinitæ eſt bonitatis, ſanctitatis ac dignitatis,

Clima.
Tẽtatio morientium periculoſa.
Hebr. 10

tis, vt ſolo eius amore debeam⁹ ad honorificentiã & amorẽ eius allici & accendi. Hinc impio pœnitentiã differẽti terribiliter ait Apoſtol⁹: Exiſtimas ô homo, qui impie agis, quod tu effugies iudiciũ dei? An diuitias bonitatis, & patiẽtiæ, & lõganimitatis dei contẽnis? Secundũ duritiã autem tuã & impœnitẽs cor theſaurizas tibi iram (id eſt, iuſtã ac diram vltionem) in die irę, & reuelationis iuſti iudicij dei. Rom. 3

IV. Præualuiſti mihi ô Senex, & vndique obſtruxiſti mihi os cõtradicendi, verũtamẽ à cõuerſione & pœnitẽtia indilata me retrahũt ſpes pœnitẽdi in poſterũ, atque pẽſatio immenſę miſericordię creatoris, amor quoque priſtinarũ ſolitarúmque voluptatũ, copia facultatũ, iucunda ſocietas ſpecioſitas terrenorũ pœnitentiæ horror, difficultas & labor virtuoſe viuendi: quanquam non negem periculum eſſe in mora, & culpã in dilatiõe hac ipſa in quibus tamẽ cõfido de meliori. Sed vehemẽter admiror, quod dicis eorũ qui in iuuẽtute ac tẽpore ſanitatis praue viuũt, tam paucos vere pœnitere in fine, in tantũ vt vix credere queã iſtud. Idcirco ſi placet hoc per ſcripturas & exempla euidẽtius mibi demonſtres. SE. Quicquid pro tua ſalute agere potero, agam cum gaudio. Vnde fiat cõuerſionis difficultas.

Decla

Declaratio per scripturarum testimonia & exempla. quod pauci ßimi vere in fine vitæ pœniteant: qui antea scelerate vixerunt. Articulus III.

SENIOR.

2. Mac. 9 SEcundò Machabæorũ narratur, quemadmodum Antiochus rex superbus ac impius, propter sua facinora dirè à Deo plagatus est: in tantumq; ex corpore eius vermes scaturiebant, & carnes eius excidebant & effluebant, atque fœtore ipsius totus grauabatur exercitus. Cúmque nec ipse suũ posset ferre fœtorem, vexatione propria informatus & humiliat⁹ ait. Iustũ est subditũ esse deo, & mortalem non paria deo sentire. Et subditur ibi. Orabat autẽ scelestus dominũ à quo non fuit misericordiã cõsecuturus. Promisit quoque q̃d ciuitatẽ Hierusalem faceret liberam, quã paulo ante minabat̃ se funditus destructurũ, quod itẽ Iudæos similes Athenien. faceret quos dixerat se occisurum, nec dignos sepulchra habiturũ & q̃d tẽplum dei à se antea spoliatũ optimis donis ornaret: sancta quoque vasa multiplicaret, sacrificiorũque sumptus, pręstaret. Insuper promisit se Iudęũ futurũ, & sacra loca perambulaturũ, ac prædicaturũ dei potentiã: nec tñ cõsecutus est veniã, sed æternaliter cõdemnatus, vindicauítque

Deus

Deus scelera eius in vita hac,& in inferno. IV. Hoc satis terribiliter sonat,& desperationē multis possēt incutere:præsertim ꝙ recognouit se à deo propter crimina sua percussum,& emendationē promisit, imo quod gentilitate relicta legē dei assumptur⁹ esset:nec tñ veniā est adept⁹, sed in pręsenti atq; futuro punitus. Et vbi est,quod ait script. Nō vindicabit dñs bis inidipsum? Idest, nō cōsurget duplex tribulatio. SE. Tota illa vitiosi Anthiochi pœnitentia ex seruili processit timore ac desiderio sanitatis recuperandæ. Porro scriptura quā allegas intelligitur, qñ pœna vna sufficit ꝓ culpę vindicta, atq; dū reus pœnā illā ex vera cōtritione æquanimiter tolerat.IV.Si aliud qd ex scriptu ris occurit ad idē ꝓbādū,prosequere.SE. Ad Heb.protestat̃ Apost.Ne quis fornicator sit,aut prophanus,vt Esau qui propter vnā escā vendidit primitiua sua.Scitote enim quoniā & postea cupiēs hæreditate benedictionē reprobatus est. Non enim inuenit pœnitentiæ locū quāquam cū lachrymis inquisisset eā.Præterea his qui tempestiue renuūt deo seruire,ac tēpore suæ angustiæ clamāt ad eum,dominus per Salomonē ita respōdet:Quia vocaui,& renuistis,extendi manū meam,& non

Hebr. 1

Prou. 1

1.

non fuit qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſiliũ meũ, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoq; in interitu veſtro ridebo & ſubſanabo, cũ vobis, quod timebatis, euenerit, quũ irruerit repẽtina calamitas, & interitus quaſi tẽpeſtas ingruerit, qñ venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia, tũc inuocabũt me & nõ exaudiã, mane cõſurgent ad me & non inueniẽt me, eo ꝙ exoſam habuerint diſciplinã, & timorẽ domini nõ ſuſceperint, nec acquieuerint cõſilio meo. Denique ſanctus pa-

Grego. ter Grego. in libris Dialogorũ recitat de quibuſdam, qui in extremis dæmones viſibiliter conſpexerũt, aut alias territi valde fuerunt atque indutias petierũt vnius diei, haud dubiũ quin deſiderio pœnitẽdi qui & de ſuis dolebãt peccatis nec tamẽ

Matt. 7 ꝓfuit eis. Multa his ſimilia ex ſcripturis poſſem vtique allegare ſed ad ꝑſuadẽdũ beneuole hęc reor ſufficere. IV. O quã arcta eſt via ſalutis, & quã intutũ eſt pœnitentiã in finẽ differre ac ſpe vitæ diuturnioris perſeuerare ĩ vitiis. Certe, vt cerno multi ſpe vana fallũt ſeipſos. Et vtinam deus omnipotẽs oculo ſuæ pietatis ĩmenſæ immundũ & infectũ cor meum aſpiceret, ac vitioſos à me auferret affect⁹, ac ea q̃ turpiter amo, & quæ malè oblectant

in faſti

in fastidium mihi cõuerteret. S E N. Paulatim proficitur, & successiue longius itur: & quia peccata tua tibi incipiunt displicere, inuoca dominum, & inuocare non cesses. Fac quod in te est, acquiesce consilio, & ea quæ ad detestationẽ turpiũ voluptatũ inducũt, attende. I V V E. Quęnam sint hæc precor te tange.

Commemoratio horum, quæ ad turpium ac prauarum delectationum detestationẽ ac fugam inducunt. Articulus IIII.

SENIOR.

QVædam appetibilia reputãtur, quæ tamen in fastidiũ, fugam ac odium conuertuntur, si bene considerentur quæ ea cõcomitãtur. Quemadmodũ delectat aliquẽ ire ad loca amœna, sed si loca illa sint raptoribus atque latronib. plena tædet & horret eum ipsa accedere: sic voluptas carnis suo modo appetibilis est, verũ si ea cõsideres quæ eã sequũtur, abhorrebis eandem. I V. Quæ sunt illa? S E. Nõ solũ æterna damnatio in futuro: sed & multiplex malũ tam culpæ quàm pœnæ in præsenti. Nempe vt scire potes, ad luxuriã vitia multa sequuntur, imo & propter eã plurima fiũt mala. Nõne ex luxũria oriũtur excæcatio mẽtis, fastidium diuinorũ, inquietudo & incõstantia cor-

Ad carnaliũ detestatiõnẽ inducentia.

dis, præcipitatio & incōſideratio mentis, ſtultiloquia ludicra, ſcurrilia, turpiloquia, cōſumptio facultatū, eneruatio viriū, odia, lites, cōtētiones: diffamatio, immorigeratio? Deniq; quò maior eſt voluptas luxuriæ, & quò plura ac grauiora ei annexa ſunt vitia, eo intolerabilior ęternæ dānationis punitio ea conſequitur ſi-
Apoc. 18 cut in Apocalypſi dominus loquit. Quātum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantū date ei tormētū & luctū. Ecce quā breuis eſt delectatio fornicationis ſed perpetua eſt pœna fornicatoris: ideo recte aſ-
Auguſti. ſerit Augu. Qui pro tam breui voluptate dat diabolo animā ſuā, pro qua Chriſtus dedit ſeipſum in mortē ac pretiū & fudit ſanguinē ſuum, ſtultiſſimus eſt, aut fatuū mercatorē reputat Chriſtū. Inſuper, quēadmodum & philoſophi quidam egregij fuſſi ſunt, in vitiis carnis maxima ęſt turpitudo & inhoneſtas, ſúntque vitia illa prorſus brutalia atque viliſſima, & brutis aſſimilant, imo incōparabiliter viliorē &
Innocē. deteriorē efficiūt hominē. Ideo Innocētius recte dixit. O extrema libidinis turpitudo, quæ nō ſolū mentē effœminat ſed
1. Cor. 6 & corpus eneruat, non ſolū maculat animam, ſed & fœdat perſonā. Omne nāque peccatū quodcūque fecerit homo extra
corpus

corpus ipsius est, qui aũt fornicatur, peccat in corpus suũ. I V. Nónne delectatio illa est naturalis, & ab authore naturę rationabiliter instituta? Nõ ergo tã vitiosa. S E. Prout à deo est instituta nec vitiosa est, neque illicita, vtpote prout immixta est actui cõiugali, à recta volũtate manãti. Sed annexa actui venereo à peruersa volũtate diuino præcepto cõtraria ꝓcedẽti est vitiosa. I V. Si displicet deo illegitimus cõcubitus, cur deus ꝑficit eũ infundẽdo animã fœtui ex cõcubitu tali cõcepto? S E. Actus ille inquantũ operatio potẽtiæ vegetatiuę ac generatiuę, à deo est & cõplementũ ab eo sortitur videlicet formã seu animã rationalẽ, nõ autem inquantũ est actus volũtarius peruersæ. I V. Nónne sapientissimus Salomon dixit. Feci mihi cãtatores & cãtatrices, & delitias filiorũ hominũ, & omnia quę desiderauerũt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his quæ parauerã? Itémque Nónne melius est, comedere & bibere, & ostẽdere animæ suæ bona de laboribus suis? Quis ita vorabit & delitiis & affluet, vt ego? Et rursus, Lætare iuuenis in adolescentia tua & in bono sit cor tuũ in diebus iuuentutis tuæ.

Eccle. 2

Ibidem

Eodem

& ambula in viis cordis tui. Ac iterũ, Lau
Eccle.7. daui lætitiã & quod nõ esset homini bonũ sub sole, nisi quod comederet & biberet atque gauderet, & hoc solum secũ auferret de labore suo in diebus vitæ, quos dedit ei deus sub sole. S E. Ex libro quodam Salomonis iam allegasti, quæ lubricorũ affectui magis deseruire & fauere videntur, sed verba in eodẽ libro cõtenta & omnium iniquorum ac lubricorum vanitatem, voluptatẽ ac impietatẽ reprobãtia, nõ aduertisti, vt ex proposito subticuisti. Noueris ergo quod liber ille vocetur Ecclesiastes id est cõcionator, quo in libro loquitur Salomon instar cõcionatoris, in personis diuersorũ, & ad partem vtrãque, videlicet tũc in ꝑsona carnaliũ, iam in persona sapientũ virtuosorúmque hominũ, quod etiã ex verbis eius apertissimè innotescit. Nã & authoritati, quam
Eccle.2. primo allegasti adiecit. Cũmque me cõuertissem ad vniuersa opera mea, vidi in omnib' vanitatẽ & afflictionẽ animi, & nihil permanet sub sole. Porro secũdæ
Eodem. authoritati adiecit, Homini bono dedit deus sapiẽtiã, & scientiã & lætitiã, peccatori autẽ dedit afflictionẽ, & curã super-
Eccle.11. fluã. Tertiæ quoque authoritati mox addidit, Scito quod pro oĩbus his adducet

te deus in iudiciũ. Aufer irã à corde tuo,
& amoue malitiã à carne tua, adolescen Eccle. 11
tia enĩ & voluptas vana sunt. Præterea ꝙ
verba illa, Lætare iuuenis in adolescẽtia Eccle. 11
tua, &c. nõ dixerit eo sensu quo allegasti,
cõstat ex hoc quod eodẽ loquitur libro.
Memento creatoris tui in diebus iuuẽtu Ibidem.
tis tuæ, antequã veniat tẽpus afflictionis
tuæ, & appropinquẽt anni, de quibus di-
cas. Nõ mihi placẽt. Similiter quo sensu Eccle. 8
dixerat, Laudaui lætitiã & ꝙ nõ esset bo-
nũ homini nisi quod comederet & bibe-
ret, atque gauderet elucescit ex eo, quod Eccle. 7
in eodẽ codice dixit. Melius est ire ad do
mũ luctus q̃ ad domũ cõuiuij, in illa enĩ Eccle.
finis cũctorũ admonet hominũ, & viuens
cogitat quid futurũ sit. Itẽq; dixi in corde
meo, vadam & affluã delitiis, & fruar bo-
nis, & vidi quod hoc quoq; esset vanitas.
Risum reputaui errorem, & gaudio dixi: Ibidem.
Quid frustra deciperis? Et denuo. Cor sa-
piẽtũ, vbi tristitia & cor stultorũ vbi læti- Eccle. 7
tia? Quod autẽ pœnitẽtia virtuosáq; vita
nõ sint differenda, sed indilate ac iugiter Eccle.
exercẽda, Salo. cõtestatur: Quodcũnque,
inquiẽs potest facere manus tua instãter
operare: q̃a nec opus, nec ratio, nec sapiẽ
tia, nec scientia, erunt apud inferos. IV.
Obiectionibus meis sapienter, atque ple

nissime respondisti, nisi quod ipsemet Salomō delitiis carnis se totū exposuit. S E. De hoc scriptura eū acriter reprehendit. Imo ex vitio illo ad tantā deuenit demē tiā, vt idola coluerit, ne suas contristaret delitias. Ex hoc ergo nō datur hominib' licētia lasciuiēdi, sed cautela vitandi. I V. Ecce Dauid vir sanctus, præter sex vxores legitimas legitur decē habuisse cōcubinas. Cōformiter, in Genesi recitatur, q Abraham filiis concubinarū suarū largitus est munera, Si ergo tales ac tāti viri, prophetæ, patriarchæ non solum plures habuerunt vxores sed multas etiā cōcubinas, cur simplicem fornicationem in tantum condemnas? S E. Ad hæc tibi sequenti articulo respondebo.

2.Re.15

Gene.25

Quàm enorme crimen sit adulterium & qualiter intelligendum sit, quòd aliqui sancti in veteri testamento, ac lege naturæ leguntur concubinas habuisse.

Articulus V.

SENIOR.

Quo pacto act' coniugij sine peccato, & non raro multi eū mor-

QVāuis actus cōiugalis absque peccato fieri queat, dū in ipso nō intenditur voluptas, sed proles ad dei obsequiū educāda, aut persolutio debiti carnis vel euitatio incōtinētiæ in cōthoralis: non raro multi tamē abutūtur cōnubio, & suas accedūt vxores nō maritali, sed adulterino

affectu

affectu, hoc est, cōcupiscentia prædominãte voluptatem quærentes etiam extra limites ipsius cōiugij: qui in hoc peccant mortaliter, quum sanctus dicat Hieron. Oīs amator feruẽtior est adulter. Hi sua voluptate & carnalitate, sic excæcãtur & indurantur, quòd legitimis nō sunt contenti vxoribus, sed vagam exercent luxuriã iam cum solutis, iam cum maritatis personis, imo interdũ cum personis religiosis. Denique quorundũ taliũ, tanta est peruersitas vt cum vxóres habeant formosas, bonas aut etiã nobiles, quibus sine peccato possint vti nihilominus illis contẽptis potius delectentur turpibus ac vilibus, seu aliis quibuslibet puellis aut fœminis commisceri, quorum iniquitas ineffabiliter est enormis nec vllam excusationẽ admittit. I V. Videtur tibi adulterium esse tam graue scelus vt tangis? SE. Iam dixi & iterũ dico, & sentio ꝙ ineffabiliter sit enorme, & inter peccata quæ fiunt in proximum, post homicidiũ est de grauioribus vnum. I V. O horribile verbum, cũ multi tam leui occasione illud cōmittant. Sed nunc quæso causas tantæ enormitatis expone. S E. In adulterio primò est violatio voti fidelitatis, quã cōiugati sibimuicem in cōtractione cōnubij

tali peccato fiat.

Hieron.

Adulterij delictũ graue est ꝓpter nouem.

promiſerunt.Porro violatio voti, ſecūdū doctores grauius crimē eſt, quā periurij ſcelus.Secūdo, in adulterio maxima eſt inhonoratio & cōtēpt⁹ ſacramēti matrimonij,q̄d ipſemet deus in exordio mūdi inſtituit, in innocētiæ ſtatu atque paradiſo.Tanti autē iniuriatio ſacramēti nō caret grādi cōtumelia dei.Tertiò in adulterio, eſt furtū dū maritus propriæ cōiugi aufert ſuū corpus,&ſemē corporis ſui q̄d cōiugis ſuæ eſt & ei debetur: cū dicat Apoſtolus: Vir poteſtatē corporis ſui non habet,ſed mulier. Quartò in adulterio eſt rapina,dum quis manifeſtè adulteriū agit:imo ī adulterio frequēter eſt duplex furtum,aut duplex rapina, vt cū vxorat⁹ cum vxore alterius viri peccat,tūc enim ſuę vxori aufert ſuū corp⁹, marito quoq; vxoris quā fœdat,aufert corpus vxoris illius.Quintò in adulterio eſt ſacrilegiū,id eſt abuſus rei ſacræ: Cōiugati quippe in ſua deſpōſatione ſolēniter ab eccleſia benedicūtur eorūque corpora conſecrātur ad prolificādū deo, vt ſobolē generēt, in qua fides & cultus dei cōſeruētur, idcirco cū adulterio polluūtur, ſuis corporib⁹ ſacrilege abutunt.Sextò in adulterio, maxima fit iniuria proximo, cuius vxor cōtaminatur, quod tam viro illi quā ſoboli eius

Gene.2

1.Cor.7

eius est valde iniuriosum & cõfusiuum. Sicq; adulteriũ est iuri naturali valde cõtrariũ. Naturalis etenim iuris præceptũ est, Quod tibi nõ vis fieri, nõ facias alteri. Tobi.4 Adulter enim nequaquã vult cõiugem suam ab alio inquinari, imò multi potius vsque ad mortem resisterent: quàm hoc ipsum permitterẽt. Septimò in adulterio est origo exhæredãdi verã sobolem propria portione, dum ad filiũ illegitimũ deuoluitur hęreditas legitimæ debita proli. Deu.20 Et dato, quòd ex adulterio soboles nõ Nume. 5 nascatur, adulterãs tamen tanto periculo se cõmittit. Præterea tãta est grauitas huius facinoris, quòd pro eo iussit dominus in veteri testamẽto mortẽ infligi. In sacrificio quoque zelotypiæ dicebatur vxori de adulterio suspectæ. Si cõcubuisti cum adultero viro, his maledictionib⁹ subiacebis, Det te dominus in maledictionẽ, exẽplũq; cũctorũ ĩ populo suo putrescere faciat semẽ tuũ, & tumẽs vterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum. 2.Re.12 Amplius, cũ Dauid rex dei sui oblitus, adulteriũ perpetrasset, dominus dixit ad eum: Nõ recedat gladius de domo tua (id est, de sobole & posteritate tua) vsque in sempiternum eo quod despexeris me & tuleris vxorẽ Vriæ Ce-

thæi. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam vxores tuas & dabo eas proximo tuo, & dormiet cũ vxoribus tuis. Hoc aũt dicitur deus fecisse, qa iusto iudicio permisit hoc fieri, quemadmodũ Pharaonẽ dicitur indurasse. Vnde elicitur, quod quia aliorũ cognoscũt vxores, hoc promerentur vt ipsorum quoque coniuges constuprentur. Postremo quidã gentiles sicut Aegyptij, intãtũ abhorruerunt adulterium, quod dixerunt illud homicidio grauius esse: vt aliqui expositores scripturæ fatẽtur exponẽtes ꝙ in Genesi recitatur: Cũ prope esset, vt Abrahã ingredereť Aegyptũ dixit Sarai vxori suę Noui quod pulchra sis mulier, & ꝙ quũ te viderint Aegyptij, dicturi sunt vxor illius est, interficiẽtq; me & te reseruabũt. Dic ergo obsecro, quòd soror mea sis, vt bene sit mihi. I V. Nimis grauas, atq; magnificas adulterij culpã, & forsan vt terreas ac reuoces homines inde. Sed nõ apparet tam graue vt asseris, & forsitan tropicè, ac hyperbolicè loqueris. SE. O male fili adhuc inclinatio tua infecta est, & ad tãtũ scelus inclinat te, sed audi qd S. Iob in lege naturæ loquutus sit: Si deceptum est (inquit) cor meum super muliere, & si ad hostiũ amici mei insidiatus sum, scor-

tum

tum sit alterius vxor mea,& super illã incuruentur alij, hoc enim nefas est,& ini quitas maxima. Ignis est vsq; ad pditionẽ deuorans,& omnia eradicans genimina. IVVE. Si ita est cur sancta scriptura affirmat præfatos sanctos patriarchas Abraham, Iacob & Dauid habuisse cõcubinas? SE. Qualiter intelligendũ sit hoc, ipsa scri ptura nõ tacet, quoniã cõcubinas illas in terdum vocat vxores, aliquando concubi nas, quoniã erant vxores secundariæ minúsque principales, quę iuxta modum lo quendi in veteri Testamento, concubinę vocãtur. Nempe quod Abraham legitur filiis cõcubinarũ munera præstitisse, exponitur de filiis Agar & Cethuræ: quę tamen ab aliquibus vna fuisse mulier asserũtur ipsamq; Agar in Genesi vxor Abrahæ appellatur, In eodẽ quoq; Geneseos libro narratur: Abrahã aliam duxit vxorẽ nomine Cethurã. Idẽ patet in Genesi de Celpha & Bala, quę interdum vxores, ali quando concubinæ ipsius Iacob ibi vocãtur. Deniq; quod vxorib⁹ Dauid dominus dixit: Tollã vxores tuas & dabo eas proximo tuo: certum est de decẽ cõcubinis Dauid intelligi, prout secũdo Regum describitur. IV. Cur sanctus vir ille voluit tot vxores habere, quod non videtur iu-

Gene. 25
Gen. 16
Gene. 25
Gene. 30
2. Reg. 12
Cur antiqui iusti tot legantur habu[...]

se vxo- niotibus exẽplare. SE. Temporelegis Mo
res. saicæ cui' veri dei quasi in sola Israëlitica viguit plebe, in qua per generationẽ carnalẽ cõseruabatur. Ideo desiderio sobolis ad dei obsequiũ educandæ, nõ voluptatis affectu Dauid tot cõiuges sũpsit:
Psal.6 q̃bus & moderãter est vsus nocturnis tẽporib. lachrymis cõpũctionis magis quã lasciuiis vacans, sicut in psalmo testatur: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectũ meũ, lachrymis meis
Io. Chry. stratũ meũ rigabo. Quocirca ait Chrisostom': Sũmus rex erat q̃ ista dicebat, summus rex erat q̃ ista faciebat. I V. Ecce instructionib' & exhortatiõibus tuis obtẽperare desidero, sed retrahit praua cõsuetudo & quãuis ratio deprecetur & conet ad optima atque synderesis remurmuret malo, cõsciẽtia quoq; remordeat, passiones tamen fortes sũt valde, & caro infirma, sensualitásq; ĩfecta, fomes etiã & lex peccati regnãs in membris stimulare nõ cessãt. Obiecta itẽ alliciũt, societas trahit, dæmones tẽtãt, & sanguis est calidus. Quid in tot impugnatiõibus ac incitamẽtis peccãdi, facturus est miserabilis adolescens aut iuuenis? S E. Plures & fortiores nobiscum sunt quàm cõtra nos. Imo omnipotẽs est, qui paratissimus est ad se cõ-

fugien

fugiẽtes, in se sperantes suum auxiliũ in uocãtes, iuuare, cõfortare, defendere, qui Psal. 90
& angelis suis mandauit de nobis, & per scripturas ac suos ministros nos instruit, multa & efficacia præbẽs ac docẽs remedia contra vitia carnis. IV. Tãge ô senex tãge, & doce me remedia. SE. Sic agam.

De multis remediis contra vitia carnis.
Articulus VI.

SENIOR.

SIcut cõsuetudo paulatim cõtrahitur, ita paulatim expellitur, nõ sine conatu & præsertim cũ adiutorio dei. Primum ergo remediũ contra vitia carnis est propriam fragilitatem ac pronitatẽ ac vitia corã Deo humiliter ac frequẽter cognoscere: & dei subsidiũ ad præualendũ his vitiis fideliter atq; assiduè inuocare, & etiã sanctos dei & potissimũ gloriosissimã ac mũdissimã dei matrem, & eos ad quos quis maiorem deuotionem & cõfidentiã habet ad propriũ angelum sanctum. Secundum est seipsum auertere à cõsideratione, imaginatione, inspectiõe, ac recordatione delectationũmque carnis & carnaliũ operũ. Omnis nãq; appetitio ex præuia aliqua apprehensione seu cognitione procedit, cũ obiectũ appetitus sit bonum cognitũ, quod enim omnino incognitum

est

est, nequaquã appetit. IV. Quomodo potest se homo ab horum apprehensione & recordatiõe auertere quę oculis carnis & cordis indesinenter occurrũt ac pręsentãtur? SE. Hoc facere potest & debet, cõuertendo cõsideratiõe sui cordis ad salubria ac diuina. Nonne Dauid rex dixit: Oculi mei semper ad dominũ. Et sanctus Iob: Cõsiderãs, inquit, deum timore solicitor: Tertiũ remedium valde idoneũ est, seipsum quotidie, imò multoties omni die, diligenter exercere in pręcordiali & compassiua meditatione amarissimę passionis domini nostri Iesu Christi, Quę si sic cõsideretur, omnis immũda ac fœda ac vilis voluptas in nauseã vertitur. Idcirco meditatio passionis Christi tũc est protinus assumenda, dũ oriri incipit in corde tẽtatio aut recordatio impura, venerea. Quartũ remediũ est, profundè & frequenter attẽdere propria metuẽda nouissima, hoc est mortis acerbitatem, incertitudinem, periculositatẽ & approximationẽ: distinctionem quoque diuini iudicij, & quã horrendũ sit incidere in manus dei viuentis, intolerabilia etiã tormenta inferni quę tãto acrius punient lubricum, quo intẽtius in rebus immundis & actibus delectatur obscœnis. Quintum remediũ est vilitatẽ

carna

carnalium vitiorũ,&mala eis annexa,ac quantum noceant homini,vigilanter cõsiderare,& de hoc dictũ est pręcedẽti articulo. Verũtamen homini adhuc prono ad talia,nõ expedit talium cõsiderationi diu insistere:qa ex hoc magis incitaretur ad ea.Sextum remedium est, occasiones & incitamẽta horũ vitiorum vitare, quæ sunt morosi & incauti mulierũ aspectus, familiaritates,munuscula,cõfabulatiões, loca solitaria & secreta cũ fœminis,attactus,amplexus & oscula,otium,praua cõsortia,immoderata repletio ventris(præsertim ex calidis cibis ac potibus)amatoriæ cantilenæ, turpiloquia & musica quædam.Hinc ait scriptura:Virginem ne cõspicias,ne scãdalizeris in decore eius.Noli circunspicere in vicis ciuitatis.Auerte faciẽ tuã à muliere compta.Propter speciem mulieris multi perierũt. Septimum remedium est,intenta & honesta occupatio circa bona.Vnde Hieronymus dixit, Ama studiũ scripturarum, & carnis vitia non amabis. Octauũ est cõsideratio præsentiæ summi & sancti dei,cui⁹ pręsentia atq; inspectio meritò retraheret hominẽ ab omni peccato: præsertim à tam turpibus culpis,imo etiã præsentia proprij angeli sancti.IV.Fateor quòd qui his remediis

mediis vteretur, & præfato modo se exerceret in meditationibus actibúsque prætactis, vitia ista contemneret. S E. Laborare oportet. Et si ꝑ corporali sanitate recuperãda, pro tẽporali lucro homines tot & tanta agunt & patiũtur, cur pro animarũ curatione pro euadenda æterna dãnatione, pro adeptione gratiæ ac virtutum, & ꝑ æterna fœlicitate laborare & aliquid pati piget? IV. Ora pro me, quia ad ista me dare propono, & fœda corporis inquinamenta vitare. Veruntamen diuitias mundi relinquere nondum paratus sum.

Exhortatio ad cupiditatem vitandam.
Articulus VII.

SENIOR.

ADuertere debes ô iuuenis, ꝙ temporalia & corporalia bona ordinãtur ad bona spiritualia & diuina sicut medicina ad sanitatem, & sicut media ad finem. Ideo sicut medicina nocet ac lædit, debilitat & occidit, si abũdãtius accipiat quã ad sanitatem requiritur, sic tẽporalia bona si plus appetantur, congregentur, aut reseruentur, quàm necessariũ aut vtile est ad virtuose viuendum ac proficiendũ in gratia atq; virtutibus, ad obtinendũ salutem æternã: culpa est & superfluitas, quæ auaritia nuncupatur. i. inordinatus amor

tempo

temporaliũ rerũ. Ideo dixit Apostol. Habentes victũ & quibus tegamur, his contenti simus. I V. Certe ex terrenis diuitiis cõsequitur homo commoda multa: prouisionem securam, lautam refectioné, honorem, famam, & dignitatem. S E. Non vides ꝙ lauta refectio, promotio ad honores, reputatio hominũ, preciosus vestitus, abũdãs prouisio pro hac vita, sunt instrumenta peccandi, periclitatio animarũ, occasio vitiorũ, origo superbiæ, otij causa, materia gulę, fomentum luxurię, impedimentum spiritalis amoris. Propter quod dixit Apost. Radix omniũ malorũ est cupiditas. Itémq; Qui volũt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueũ diaboli & in desideria multa, inutilia & nociua, quæ mergũt homines in interitũ & perditioné. Hinc ait Chriso. Diuitiarũ sequela sunt gula, luxuria, ira intemperata, furor iniustus, arrogãtia, superbia, & omnis irrationabilis motus. Innocentius quoque, Diues, inquit, in superfluitaté resoluitur, iactantia effrę natur, currit ad libitũ, corruit ad illicitum. I V. Nonne hæreditatem parentum meorum possum sine peccato possidere? Nõnę multi diuites iusti fuerũt & sancti. Nonne Christus diuites habuit quosdã discipulos, Nicodemũ & Ioseph ab

& ambula in viis cordis tui. Ac iterũ, Lau
Eccle.7. daui lætitiã & quod nõ esset homini bo-
nũ sub sole, nisi quod comederet & bibe-
ret atque gauderet, & hoc solum secũ au
ferret de labore suo in diebus vitæ, quos
dedit ei deus sub sole. SE. Ex libro quo-
dam Salomonis iam allegasti, quæ lubri-
corũ affectui magis deseruire & fauere
videntur, sed verba in eodẽ libro cõten-
ta & omnium iniquorum ac lubricorum
vanitatem, voluptatẽ ac impietatẽ repro
bãtia, nõ aduertisti, vt ex proposito sub-
ticuisti. Noueris ergo quod liber ille vo-
cetur Ecclesiastes id est cõcionator, quo
in libro loquitur Salomoninstar cõciona
toris, in personis diuersorũ, & ad partem
vtrãque, videlicet tũc in ꝑsona carnaliũ,
iam in persona sapientũ virtuosorúmque
hominũ, quod etiã ex verbis eius apertis-
Eccle.2. simè innotescit. Nã & authoritati, quam
primo allegasti adiecit. Cũmque me
cõuertissem ad vniuersa opera mea, vidi
in omnib⁹ vanitatẽ & afflictionẽ animi,
& nihil permanet sub sole. Porro secũdæ
Eodem. authoritati adiecit, Homini bono dedit
deus sapiẽtiã, & scientiã & lætitiã, pecca
tori autẽ dedit afflictionẽ, & curã super-
Eccle.11. fluã. Tertiæ quoque authoritati mox ad-
didit, Scito quod pro oĩbus his adducet
te

te deus in iudiciũ. Aufer irã à corde tuo,
& amoue malitiã à carne tua, adoleſcen Eccle. 12
tia em̃ & voluptas vana ſunt. Præterea ꝙ
verba illa, Lætare iuuenis in adoleſcẽtia Eccle. 11
tua, &c. nõ dixerit eo ſenſu quo allegaſti,
cõſtat ex hoc quod eodẽ loquitur libro.
Memento creatoris tui in diebus iuuẽtu Ibidem.
tis tuæ, antequã veniat tẽpus afflictionis
tuæ, & appropinquẽt anni, de quibus di-
cas, Nõ mihi placẽt. Similiter quo ſenſu Eccle. 2
dixerat, Laudaui lætitiã & ꝙ nõ eſſet bo-
nũ homini niſi quod comederet & bibe-
ret, atque gauderet eluceſcit ex eo, quod Eccle. 7
in eodẽ codice dixit. Melius eſt ire ad do
mũ luctus q̃ ad domũ cõuiuij, in illa em̃ Eccle.
finis cũctorũ admonet hominũ, & viuens
cogitat quid futurũ ſit. Itẽq; dixi in corde
meo, vadam & affluã delitiis, & fruar bo-
nis, & vidi quod hoc quoq; eſſet vanitas.
Riſum reputaui errorem, & gaudio dixi: Ibidem.
Quid fruſtra deciperis? Et denuo. Cor ſa-
piẽtũ, vbi triſtitia & cor ſtultorũ vbi læti- Eccle. 7
tia? Quod autẽ pœnitẽtia virtuoſáq; vita
nõ ſint differenda, ſed indilate ac iugiter Eccle.
exercẽda, Salo. cõteſtatur: Quódcúnque,
inquiẽs poteſt facere manus tua inſtãter
operare: q̃a nec opus, nec ratio, nec ſapiẽ
tia, nec ſcientia, erunt apud inferos. IV.
Obiectionibus meis ſapienter, atque ple

nissime respondisti, nisi quod ipsemet Salomō delitiis carnis se totū exposuit. S E. De hoc scriptura eū acriter reprehendit. Imo ex vitio illo ad tantā deuenit demētiā, vt idola coluerit, ne suas contristaret delitias. Ex hoc ergo nō datur hominib⁹
2.Re.15 licētia lasciuiēdi, sed cautela vitandi. I V. Ecce Dauid vir sanctus, præter sex vxo-
Gene. 25 res legitimas legitur decē habuisse cōcubinas. Cōformiter, in Genesi recitatur, ꝙ Abraham filiis concubinarū suarū largitus est munera, Si ergo tales ac tāti viri, prophetæ, patriarchæ non solum plures habuerunt vxores sed multas etiā cōcubinas, cur simplicem fornicationem in tantum condemnas? S E. Ad hæc tibi sequenti articulo respondebo.

Quàm enorme crimen sit adulterium & qualiter intelligendum sit, quòd aliqui sancti in veteri testamento, ac lege natura, leguntur concubinas habuisse.

Articulus V.

SENIOR.

Quo pacto act⁹ coniugij sine peccato, & non raro cū mor-

QVāuis actus cōiugalis absque peccato fieri queat, dū in ipso nō intenditur voluptas, sed proles ad dei obsequiū educāda, aut persolutio debiti carnis vel euitatio incōtinētiæ in cōthorali: multi tamē abutūtur cōnubio, & suas accedūt vxores nō maritali, sed adulterino

affectu, hoc est, cõcupiscentia prædominãte voluptatem quærentes etiam extra limites ipsius cõiugij: qui in hoc peccant mortaliter, quum sanctus dicat Hieron. Oĩs amator feruẽtior est adulter. Hi sua voluptate & carnalitate, sic excæcãtur & indurantur, quòd legitimis nõ sunt contenti vxoribus, sed vagam exercent luxuriã iam cum solutis, iam cum maritatis personis, imo interdũ cum personis religiosis. Denique quorundũ taliũ, tanta est peruersitas vt cum vxores habeant formosas, bonas aut etiã nobiles, quibus sine peccato possint vti nihilominus illis contẽptis potius delectentur turpibus ac vilibus, seu aliis quibuslibet puellis aut fœminis commisceri, quorum iniquitas ineffabiliter est enormis nec vllam excusationẽ admittit. I V. Videtur tibi adulterium esse tam graue scelus vt tangis? SE. Iam dixi & iterũ dico, & sentio ꝙ ineffabiliter sit enorme, & inter peccata quæ fiunt in proximum, post homicidiũ est de grauioribus vnum. I V. O horribile verbum, cũ multi tam leui occasione illud cõmittant. Sed nunc quæso causas tantæ enormitatis expone. S E. In adulterio primò est violatio voti fidelitatis, quã cõiugati sibimuicem in cõtractione cõnubij

tali peccato fiat Hieron.

Adulterij delictũ graue est ꝓpter nouem.

promiserunt. Porro violatio voti, secũdũ doctores grauius crimẽ est, quã periurij scelus. Secũdo, in adulterio maxima est inhonoratio & cõtẽpt⁹ sacramẽti matrimonij, q̃d ipsemet deus in exordio mũdi instituit, in innocẽtiæ statu atque paradi-

Gene.2 so. Tanti autẽ iniuriatio sacramẽti nõ caret grãdi cõtumelia dei. Tertiò in adulterio, est furtũ dũ maritus propriæ cõiugi aufert suũ corpus, & semẽ corporis sui q̃d cõiugis suæ est & ei debetur: cũ dicat A-

1.Cor.7 postolus: Vir potestatẽ corporis sui non habet, sed mulier. Quartò in adulterio est rapina, dum quis manifestè adulteriũ agit: imo ĩ adulterio frequẽter est duplex furtum, aut duplex rapina, vt cũ vxorat⁹ cum vxore alterius viri peccat, tũc enim suç vxori aufert suũ corp⁹, marito quoq; vxoris quã fœdat, aufert corpus vxoris illius. Quintò in adulterio est sacrilegiũ, id est abusus rei sacræ: Cõiugati quippe in sua despõsatione solẽniter ab ecclesia benedicũtur eorũque corpora consecrãtur ad prolificãdũ deo, vt sobolẽ generẽt, in qua fides & cultus dei cõseruẽtur, idcirco cũ adulterio polluũtur, suis corporib⁹ sacrilege abutunt̃. Sextò in adulterio, maxima fit iniuria proximo, cuius vxor cõtaminatur, quod tam viro illi quã soboli

eius

eius est valde iniuriosum & cõfusiuum. Sicq; adulteriũ est iuri naturali valde cõtrariũ. Naturalis etenim iuris præceptũ est, Quod tibi nõ vis fieri, nõ facias alteri. Adulter enim nequaquã vult cõiugem suam ab alio inquinari, imò multi potius vsque ad mortem resisterent: quàm hoc ipsum permitterẽt. Septimò in adulterio est origo exhæredãdi verã sobolem propria portione, dum ad filiũ illegitimũ deuoluitur hęreditas legitimæ debita proli. Et dato, quòd ex adulterio soboles nõ nascatur, adulterãs tamen tanto periculo se cõmittit. Præterea tãta est grauitas huius facinoris, quòd pro eo iussit dominus in veteri testamẽto mortẽ infligi. In sacrificio quoque zelotypiæ dicebatur vxori de adulterio suspectæ. Si cõcubuisti cum adultero viro, his maledictionib⁹ subiacebis, Det te dominus in maledictionẽ, exẽplũq; cũctorũ ĩ populo suo putrescere faciat semẽ tuũ, & tumẽs vterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum. Amplius, cũ Dauid rex dei sui oblitus, adulteriũ perpetrasset, dominus dixit ad eum: Nõ recedat gladius de domo tua (id est, de sobole & posteritate tua) vsque in sempiternum eo quod despexeris me & tuleris vxorẽ Vriæ Ce-

Tobi. 4

Deu. 20

Nume. 5

2. Re. 12

thæi. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam vxores tuas & dabo eas proximo tuo, & dormiet cũ vxoribus tuis. Hoc aũt dicitur deus fecisse, qa iusto iudicio permisit hoc fieri, quemadmodũ Pharaonẽ dicitur indurasse. Vnde elicitur, quod quia aliorũ cognoscũt vxores, hoc promerentur vt ipsorum quoque coniuges constuprentur. Postremo quidã gentiles sicut Aegyptij, intãtũ abhorruerunt adulterium, quod dixerunt illud homicidio grauius esse: vt aliqui expositores scripturæ fatẽtur exponẽtes ꝙ in Genesi recitatur: Cũ prope esset, vt Abrahã ingrederetᷣ Aegyptũ dixit Sarai vxori suę Noui quod pulchra sis mulier, & ꝙ quũ te viderint Aegyptij, dicturi sunt vxor illius est, interficiẽtq; me & te reseruabũt. Dic ergo obsecro, quòd soror mea sis, vt bene sit mihi. I V. Nimis grauas, atq; magnificas adulterij culpã, & forsan vt terreas ac reuoces homines inde. Sed nõ apparet tam graue vt asseris, & forsitan tropicè, ac hyperbolicè loqueris. SE. O male fili adhuc inclinatio tua infecta est, & ad tãtũ scelus inclinat te, sed audi qd S. Iob in lege naturæ loquutus sit: Si deceptum est (inquit) cor meum super muliere, & si ad hostiũ amici mei insidiatus sum, scortum

tum sit alterius vxor mea,& super illã incuruentur alij, hoc enim nefas est,& ini quitas maxima. Ignis est vsq; ad ꝑditioñẽ deuorans,& omnia eradicans genimina. IVVE. Si ita est cur sancta scriptura affirmat præfatos sanctos patriarchas Abraham, Iacob & Dauid habuisse cõcubinas? SE. Qualiter intelligendũ sit hoc, ipsa scriptura nõ tacet, quoniã cõcubinas illas in terdum vocat vxores, aliquando concubinas, quoniã erant vxores secundariæ minúsque principales, quę iuxta modum loquendi in veteri Testamento, concubinę vocãtur. Nempe quod Abraham legitur filiis cõcubinarũ munera præstitisse, exponitur de filiis Agar & Cethuræ: quę tamen ab aliquibus vna fuisse mulier asserũtur ipsamq; Agar in Genesi vxor Abrahæ appellatur, In eodẽ quoq; Geneseos libro narratur: *Abrahã aliam duxit vxorẽ nomine Cethurã*. Idẽ patet in Genesi de Celpha & Bala, quę interdum vxores, aliquando concubinæ ipsius Iacob ibi vocãtur. Deniq; quod vxorib' Dauid dominus dixit: Tollã vxores tuas & dabo eas proximo tuo: certum est de decẽ cõcubinis Dauid intelligi, prout secũdo Regum describitur. IV. Cur sanctus vir ille voluit tot vxores habere, quod non videtur iu-

Gene. 25

Gen. 16

Gene. 25

Gene. 30

2. Reg. 12

Cur antiqui iusti tot legantur habuisse

ſe vxo- nioribus exẽplare. SE. Tempore legis Mo-
res. ſaicæ cui' veri dei quaſi in ſola Iſraëliti-
ca viguit plebe, in qua per generationẽ carnalẽ cõſeruabatur. Ideo deſiderio ſobolis ad dei obſequiũ educandæ, nõ voluptatis affectu Dauid tot cõiuges ſũpſit:
Pſal.6 q̃bus & moderãter eſt vſus nocturnis tẽporib. lachrymis cõpũctionis magis quã laſciuiis vacans, ſicut in pſalmo teſtatur: Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectũ meũ, lachrymis meis
Io. Chry. ſtratũ meũ rigabo. Quocirca ait Chriſoſtom': Sũmus rex erat q̃ iſta dicebat, ſummus rex erat q̃ iſta faciebat. IV. Ecce inſtructionib' & exhortatiõibus tuis obtẽperare deſidero, ſed retrahit praua cõſuetudo & quãuis ratio deprecetur & conetᷓ ad optima atque ſyndereſis remurmuret malo, cõſciẽtia quoq; remordeat, paſſiones tamen fortes ſũt valde, & caro infirma, ſenſualitáſq; infecta, fomes etiã & lex peccati regnãs in membris ſtimulare nõ ceſſãt. Obiecta itẽ alliciũt, ſocietas trahit, dæmones tẽtãt, & ſanguis eſt calidus. Quid in tot impugnatiõibus ac incitamẽtis peccãdi, facturus eſt miſerabilis adoleſcens aut iuuenis? SE. Plures & fortiores nobiſcum ſunt quàm cõtra nos. Imo omnipotẽs eſt, qui paratiſſimus eſt ad ſe cõ-

fugien

fugiẽtes, in se sperantes suum auxiliũ in uocãtes, iuuare, cõfortare, defendere, qui Psal. 90. & angelis suis mandauit de nobis, & per scripturas ac suos ministros nos instruit, multa & efficacia præbẽs ac docẽs remedia contra vitia carnis. IV. Tãge ô senex tãge, & doce me remedia. SE. Sic agam.

De multis remediis contra vitia carnis.
Articulus VI.

SENIOR.

SIcut cõsuetudo paulatim cõtrahitur, ita paulatim expellitur, nõ sine conatu & præsertim cũ adiutorio dei. Primum ergo remediũ contra vitia carnis est propriam fragilitatem ac pronitatẽ ac vitia corã Deo humiliter ac frequẽter cognoscere: & dei subsidiũ ad præualendũ his vitiis fideliter atq; assiduè inuocare, & etiã sanctos dei & potissimũ gloriosissimã ac mũdissimã dei matrem, & eos ad quos quis maiorem deuotionem & cõfidentiã habet ad propriũ angelum sanctum. Secundum est seipsum auertere à cõsideratione, imaginatione, inspectiõe, ac recordatione delectationũmque carnis & carnaliũ operũ. Omnis nãq; appetitio ex præuia aliqua apprehensione seu cognitione procedit, cũ obiectũ appetitus sit bonum cognitũ, quod enim omnino incognitum

est

est, nequaquã appetit. IV. Quomodo potest se homo ab horum apprehensioñe & recordatiõe auertere quę oculis carnis & cordis indesinenter occurrũt ac pręsentãtur? SE. Hoc facere potest & debet, cõuertendo cõsideratiõe sui cordis ad salubria ac diuina. Nonne Dauid rex dixit: Oculi mei semper ad dominũ. Et sanctus Iob: Cõsiderãs, inquit, deum timore solicitor: Tertiũ remedium valde idoneũ est, seipsum quotidie, imò multoties omni die, diligenter exercere in pręcordiali & compassiua meditatione amarissimę passionis domini nostri Iesu Christi, Quę si sic cõsideretur, omnis immũda ac fœda ac vilis voluptas in nauseã vertitur. Idcirco meditatio passionis Christi tũc est protinus assumenda, dũ oriri incipit in corde tẽtatio aut recordatio impura, venerea. Quartũ remediũ est, profundè & frequenter attẽdere propria metuẽda nouissima, hoc est mortis acerbitatem, incertitudinem, periculositatẽ & approximationẽ: distinctionem quoque diuini iudicij, & quã horrendũ sit incidere in manus dei viuentis, intolerabilia etiã tormenta inferni quę tãto acrius punient lubricum, quo intẽtius in rebus immundis & actibus delectatur obscœnis. Quintum remediũ est vilitatẽ carna

carnalium vitiorũ,&mala eis annexa,ac quantum noceant homini,vigilanter cõsiderare,& de hoc dictũ est pręcedēti articulo. Verũtamen homini adhuc prono ad talia,nõ expedit talium cõsiderationi diu insistere:qa ex hoc magis incitaretur ad ea.Sextum remedium est, occasiones & incitamēta horũ vitiorum vitare, quæ sunt morosi & incauti mulierũ aspectus, familiaritates,munuscula,cõfabulatiões. loca solitaria & secreta cũ fœminis,attactus,amplexus & oscula,otium,praua cõsortia,immoderata repletio ventris(præsertim ex calidis cibis ac potibus)amatoriæ cantilenæ, turpiloquia & musica quædam.Hinc ait scriptura:Virginem ne cõspicias,ne scādalizeris in decore eius.Noli circunspicere in vicis ciuitatis.Auerte faciē tuā à muliere compta.Propter speciem mulieris multi perierũt. Septimum remedium est,intenta & honesta occupatio circa bona.Vnde Hieronymus dixit, Ama studiũ scripturarum, & carnis vitia non amabis. Octauũ est cõsideratio præsentiæ summi & sancti dei,cui⁹ pręsentia atq; inspectio meritò retraheret hominē ab omni peccato: præsertim à tam turpibus culpis,imo etiā præsentia proprij angeli sancti.IV.Fateor quòd qui his reme-

diis-

mediis vteretur,& præfato modo se exerceret in meditationibus actibúsque prætactis, vitia ista contemneret. SE. Laborare oportet. Et si pro corporali sanitate recuperãda, pro tẽporali lucro homines tot & tanta agunt & patiũtur, cur pro animarũ curatione pro euadenda æterna dãnatione, pro adeptione gratiæ ac virtutum, & pro æterna fœlicitate laborare & aliquid pati piget? IV. Ora pro me, quia ad ista me dare propono, & fœda corporis inquinamenta vitare. Veruntamen diuitias mundi relinquere nondum paratus sum.

Exhortatio ad cupiditatem vitandam.
Articulus VII.

SENIOR.

ADuertere debes ô iuuenis, quòd temporalia & corporalia bona ordinãtur ad bona spiritualia & diuina sicut medicina ad sanitatem, & sicut media ad finem. Ideo sicut medicina nocet ac lædit, debilitat & occidit, si abũdãtius accipiatur quã ad sanitatem requiritur, sic tẽporalia bona si plus appetantur, congregentur, aut referuentur, quàm necessariũ aut vtile est ad virtuose viuendum ac proficiendũ in gratia atq; virtutibus, ad obtinendũ salutem æternã: culpa est & superfluitas, quæ auaritia nuncupatur. i. inordinatus amor

tempo

temporaliũ rerũ. Ideo dixit Apoſtol. Habentes victũ & quibus tegamur, his contenti ſimus. I V. Certe ex terrenis diuitijs cõſequitur homo commoda multa: prouiſionem ſecuram, lautam refectioné, honorem, famam, & dignitatem. S E. Non vides ꝙ lauta refectio, promotio ad honores, reputatio hominũ, precioſus veſtitus, abũdãs prouiſio pro hac vita, ſunt inſtrumenta peccandi, periclitatio animarũ, occaſio vitiorũ, origo ſuperbiæ, otij cauſa, materia gulę, fomentum luxurię, impedimentum ſpiritalis amoris. Propter quod dixit Apoſt. Radix omniũ malorũ eſt cupiditas. Itémq; Qui volũt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueũ diaboli & in deſideria multa, inutilia & nociua, quæ mergũt homines in interitũ & perditioné. Hinc ait Chriſo. Diuitiarũ ſequela ſunt gula, luxuria, ira intemperata, furor iniuſtus, arrogãtia, ſuperbia, & omnis irrationabilis motus. Innocentius quoque, Diues, inquit, in ſuperfluitaté reſoluitur, iactantia effręnatur, currit ad libitũ, corruit ad illicitum. I V. Nonne hæreditatem parentum meorum poſſum ſine peccato poſſidere? Nõne multi diuites iuſti fuerũt & ſancti. Nonne Chriſtus diuites habuit quoſdã diſcipulos, Nicodemũ & Ioſeph ab

Arimathia Lazarum & eius sorores, Ioã-
nam, Susannam, & alios vtriusque sexus
nõnullos? Nonne omnis creatura dei est
bona? Cur ergo cõtemnis diuitias? S E. Si
bene aduertisti non damno diuitias, nec
omnes diuites dico iniustos, sed diuitia-
rũ abusum, cupiditatẽ tenaciã, ídque affir
mo quod paucissimi sunt qui eis nõ abu-
tãtur, ideóque periculosum sit eas habe-
re: nec vltra, q̃ vtiles aut necessariæ sunt
ad spiritalia bona, licet eas appetere. I V.
Nonne multa possunt aduersa & damna
ac pericula homini euenire? Propter ꝙ
prouidentiæ esse videtur cõgregare & re
seruare diuitias: præsertim quum in sene
ctute pluribus indigeat homo. S E. Domi
nus noster Iesus Christus per omnẽ Euã-
gelij textum nos docuit, Deum altissimũ
patrem vocare, vt in ipso filialem confi-
dentiã habeamus, atq; superfluam circa
temporalia solicitudinẽ aspernemur: nec
propter incertos futurorũ euentus aduer
sos thesaurizemus: quum & bruta pascat,
& inanimata seruet, atq; gubernet Deus.
Matth. 6 Hinc etenim ait: Ne solicitisitis, quid mã
ducetis, neque quid induamini Respicite
volatilia cœli quoniã nõ serũt neque me
tunt: & pater vester cœlestis pascit ea. No
lite solliciti esse in crastinum. Itémque.
Nolite

Nolite thesaurizare in terra. I V. Si nō licet solicitū esse in crastinū, nō licebit fructus terræ congregare in horreum. S E. Per crastinū intelligitur tempus futurū. I V. Vsque in quantum tēpus licitū est sibi prouidere de necessariis vitę? SEN. Dicūt quidā famosi doctores, quòd pro vno anno. I V. Adhuc intelligere nequeo, cur non liceat diuitias possidere ac cōseruare, nisi secundū mensurā quam præfixisti, vtpote prout vtiles aut necessariæ sunt ad spiritalia bona: quū possideātur titulo iusto, & ex successione legitima, & multa opera bona fieri possunt ex ipsa. S E N. Omnia tēporalia & terrena sunt dona Dei, cōcessa hominibus ad bene & ordinatè vtendū, ita quod homines magis sunt dispēsatores diuitiarum, quàm domini: propter quod tenētur eis vti secūdū præceptū domini Dei sui, cui & de omnibus bonis eis cōcessis daturi sunt rationem. Audi ergo quid sancti patres Basilius atque Ambrosius dicant: Nō minoris est criminis habēti sua auferre, ac rapere, quàm quum possis & habes, indigentibus denegare. Esurientiū panis est, quem detines, nudorū indumentum quod includis: miserorū redemptio & captiuorū absolutio, pecunia quā in terra abscondis. Tantorum scias te bo

Eodem.

na inuadere, quantis possis, & nõ vis præstare. Hinc ait gloriosus Hierony. Quicquid amplius quàm nobis opus est, à Deo accepimus, pauperib' erogare debemus. Si quod eis deputatũ est, nostris cupiditatibus vel vanitatibus reseruamus, quanti pauperes ĩ locis, vbi sum', paupertate aut nuditate defecerint, nouerim' nos de animabus illorũ in die iudicij rationẽ daturos. Deniq; vt sanctus Thomas in secũda secũdæ declarat: Tẽporalia bona, quãuis sint possidentis, quantũ ad proprietatem: tamẽ quantũ ad vsum debent esse illorũ, qui de eorũ superfluo possunt sustentari. Propter quod sanctus ait Basili'. Si fateris ea tibi diuinitus ꝓuenisse, an iniustus est Deus res inæqualiter nobis distribuens? Cur tu abũdas, & ille mendicat? Nisi vt tu bonæ dispẽsationis merita cõsequaris, & ille patiẽtiæ brauiis doceatur? I V. Nimis arctam facis viã salutis. S E. Quę dixi adhuc minus stricte minúsq; terribiliter sonant. q̃ quod filius Dei in euangelio ait: Facilius est camelũ per foramẽ acus transire, q̃ diuitem intrare in regnum cœlorum. I V. Omnes ergo diuites sunt in statu damnationis? S E. Sicut in libro. S. Iob legitur, Deus potẽtes nõ abiicit, quum & ipse sit potens. Sic dicere possumus, Deus

diuit

diuitesnõ abiicit,quũ& ipse sit diues.Porro Christus per diuitem intellexit amatorem diuitiarum immoderatũ:atque ad insinuandũ quàm pauci sint diuites iusti, sic loquitur? vnde & verbis illis præmisit, Quàm difficile qui pecunias habent intrabũt in regnũ cœlorũ.IV.Ad diuitias vehemẽter affici cõsueui,&quomodopossũ nũc affectũ meũ ab illis auertere? S E. Si cõsideres,quòd diuitię sunt tam periculosæ, vt dixit,&quòd eis sint tot mala annexa, quòd itẽ superfluus amor earũ sit charitatis venenũ,& auaritia appellatur,quã Apostolus idolatriam vocat. Insuper si attendas,quòdDeus sit infinite& prorsus incõparabiliter vniuersis & cunctis creatis amabilior,melior,atque suauior:ꝙ etiã spiritalia eius dona (quæ sunt animarũ opulentia) sint ineffabiliter digniora cunctis terrenis diuitiis.Si quoque perpẽdas breuitatem vitæ præsentis, in cuius termino cuncta terrena relinques:ac perpetuitatẽ vitæ sequẽtis in qua sola spiritalia bona iuuare,sustẽtare , ac beatificare te queũt.Nõne fatuũreputares quẽ cerneres lutũ & stercora preciosissimis gẽmis ac purissimo auro præferre?Quantò magis teipsum arbitrari debes insipiẽtẽ, quã diuDeo bonitatis ac amabilitatis immẽ-

ſæ,& ſpiritalibus donis ipſius,ac fœlicitati æternæ præfers hæc tẽporalia & caduca:nec quò ad hoc vis ea cõtẽnere,quòd à diuino amore,à gratia & virtute,à ſpirituali ꝑfectu, à ſalute perpetua te impediunt & auertunt? I V. Fortia,ſapiẽtialia ſunt quæ dicis,nec quod dicere valeã habeo:nec tamẽ ex me ad hũc diuitiarũ deſpectũ pertingere queo. S E. Fac quod in te eſt,te ad gratiã diſponẽdo, & dominũ inuoca adiutorem,nec deerit tibi. Nõne multi gentiles philoſophi,ex naturali ratione atque virtutibus acquiſitis cõtẽpſerunt & abiecerũt diuitias,ne earũ amore & occupatiõe,à ſtudio ſapiẽtię naturalis impedirẽtur?Quãtò magis amore ſupernaturalis ſapiẽtiæ,gratię gratũ facientis, infuſarũ virtutũ atque donorũ atque fructuũ ſpiritus ſancti,beatitudinis quoque futuræ ac ſempiternę & maximè intuitu & amore dei tui,id facere debes,vt ſaltẽ neceſſariis ſis cõtentus? I V. Bonũ eſſet ſic agere,ſed quis poteſt? S E. Cur puſillanimis manes.cur in te ſtas & non ſtas?Fige ancorã ſpei tuę in domino. An nõ vides, quã multi elegãtes,docti,locupletes,nobiles, adoleſcentes ac iuuenes quotidie deſerãt mundũ,parẽtes,cognatos, cõſortes,&cũcta quę habẽt,habituriq́ue eran

in feculo,& clauftra ingrediũtur, imo & ordinẽ Carthufiẽfiũ,in quo fub perpetua manent claufura? IV. Video & admiror: nec fine fpirituali gratia id fieri poffe reor. SE. Nũquid perfonarũ acceptor eft deus? Nõne prope eft omnibus inuocãti bus eũ:omnibus inuocãtibus eũ perfeue rãter,in veritate? nec vlli depofcenti fuæ gratiæ denegat opẽ. IV. Ecce ex his ad diuitiarũ contemptũ inclinor & neceffariis contentus effe propono. Verũtamen ad honores mundi, ad humanas laudes ad dignitates ac præfidentiã, adhuc cor meũ afficitur, feq; ad hæc licitè affici arbitatur,quum iuxta Philofophũ,homini videatur præmium effe virtutum: foliq; fapientes ac virtuofi principatu ac prelatione fint digni. SE. Talis Affectio Chriftianæ religioni non congruit: ambitionis eft vitiũ,& vere humilitati contraria: imo & vitiorum grauifsimorum origo, quemadmodũ in fequẽti pandã articulo.

Acto. 19
Pfal. 144
Arifto.

Quod ad veraciter Chriftianum pertineat, gloriam & honorem mundi, laudes humanas, promotionem ad præfidendum afpernari ac fugere.

Articulus VIII.

SENIOR.

SCire te puto, fanctã humilitatem effe fundamentũ virtutum, ficut fuperbia

mater est & origo omniũ vitiorũ. Agnosce ergo teipsũ, & ita intelliges, an liceat tibi appetere prĩcipatũ honorẽ laudẽque hominũ. IV. Cognosco me esse rationalẽ creaturam non solũ cunctis irrationabili bus creaturis eminentiorem, sed multis quoq; hominibus doctiorẽ atque in mul tis præeminentem his, inter quos viuo & ambulo, propter quod dignũ me arbitror honorari ab ipsis, ac ipsis præesse. SE. Si ꝓpter huiuscemodi eminẽtias tuas cõtẽdis aliis pręsidere: nõ deerũt q̃ in his aut consimilibus, aut certe maioribus donis erũt, aut reputabunt se excellentiores te, & tuæ promotioni resistent ac tibi pręfer ri nitentur: sicq́ue inter illos & te oriẽtur dissentio, displicẽtia, ĩquietudo, suspicio rãcor, lis, atque cõtentio. IV. Hæc quotidie oriri inter eos, qui ad principatũ & ꝑlationẽ aspirant, experientia mõstrat. SE. Quomodo ergo opinaris te id licitè affectare, ex quo tot vitia oriunẽ, & quod affectantẽ sic maculat, impietat, atque ab oĩ profectu spiritali, & vera mentis tranquilitate impedit & elõgat. IV. Nõne aliqui iusti pro principatu obtinẽdo, aut cõseruando decertãt? SE. Hi quibus ex iure successionis aut alio titulo iusto cõpetit principatus, pro eo possunt certare, dummodo

modo recta corũ sit intentio, & ipsi se dignos exhibeant principatu. Aliundeverò ad præsidentiã aspirare, præsertim ad Ecclesiasticas dignitates ac ꝓmotiones (quibus cura annexa est animarum) præsumptuosum ambitiosum, incautũ, imo & stultũ cẽsetur. IV. Nõne his qui vigent & prępollent ingenio ac prudẽtia, iure naturali cõpetit pręsidere, vt ait Philos. S E. Si ingenio ac vera prudẽtia (quæ sine aliis virtutibus non habet) præsertim infusa prudentia, polleant: cæteróſque transcendãt præesse sunt digni. Non tñ consequitur quod seipsos ingerere debeant, aut pręsidentiã affectare; sed præstolari, humiliare seipsos, subesse, & obedire, quousq; vocẽtur legitime. Quũ dicat Apostolus, Nemo assumit sibi honorẽ, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Et Esaias, Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Vnde & Paulus, Nolite (inquit) esse prudentes apud vosmetipsos. Quòd si væ his qui ĩ oculis suis prudentes sunt, quantò magis his qui se aliis reputant prudentiores, potissimũ cũ infusa prudẽtia pręsupponat charitatem, in qua nemo se esse cognoscit pro certo, sine reuelatione diuina. Sed iam plenius exprime mihi quid sis. Quum enim dixi

Agnosce teipsum, nō id amonere intendi, vt noscas. q̄d sis diffinitiuè seu per naturā, & quantū ad dona fortunæ (quæ bonis & malis sunt cōmunia) sed vt penses qualis sis per cōuersationē. IV. Defectuosum & fragilē me esse nō denego. SE. Si ergo hucusq; non recte rexisti teipsum, nec sub regimine superioris iustè vixisti quo colore appetis aliis præsidere? Intuere, quantæ debeat esse virtuositatis, qui dignus est præesse hominibus? Nōne iudex debet esse quasi viua lex, ac animata iustitia. vt nusquā ab æquitate & veritate declinet? Quòd si quis vera careat humilitate, vtpote ambitiosus ô quā lōge distat à virtuositate. Denique si vniuersa & singula tua peccata clarè & efficaciter pēses, ac pōderes, nō iam primatu, honore, laude & gloria, sed oī deiectione, cōfusione, vituperio, subiectione dignū te reputabis. Itaq; qui in virtutibus, & profunda humilitate exercitatus non est, & qui subesse ac prōptè obedire nō didicit, non est aptus & dign⁹ præesse. Nec enim idoneus est alios in virtutibus edocere, qui in virtutib⁹ nō est practice doctus? IV. Si hæc ita se habent quid est q̄d in ecclesia nō solū ad secularia officia, & ad dignitates ciuiles, sed ad spiritalia quoq; regimina

mina & ecclesiasticas prælaturas, multi ĩexercitati & iuuenes, ac seipsos ad talia ingerẽtes, quotidie ꝓmouẽtur. S E. Allegare inconueniẽtia nõ est satisfacere veritati, sed absurditates augere, siue detegere. Verũtamẽ qm̃ id qđ tangis, assidue agit̃ Ecclesia vehemẽter declinat & innumerabiles tam prę sidẽtes quã subditi pereũt, ac dãnant̃. Præterea si tales ad præsidendũ sic aspirãtes districtionẽ pẽsarẽt diuini iudicij, nequaquam se tãto innodarent periculo, & qui pro seipsis nõ sufficiũt summo iudici reddere rationẽ, nullatenus statũ illũ appeterent, in quo pro aliis quoq; obligarẽtur rationẽ dare altissimo. Scriptũ est enim, Iudiciũ durissimũ in his qui præsident fiet. I V. Si tam periculosum est prę sidere, mirũ quod aliquis cupit primatũ. S E. Audi quid electus & illuminat' dicat Greg. Vnusquisq; toties ad apostasiæ crimẽ dilabitur, quoties præesse hominibus gloriat̃. Et rursus. Toties Deũ meũ præcedere cupio, quoties proximis meis præesse desidero. Et, Quem nunc iudicẽ esse delectat. Christũ iudicẽ videre in die iudicij non delectabit. Itẽq; Numerari vitia nequeũt, quę ex ambitione procedunt. Hinc & sanctus Bernard. disseruit. O ambitio crux ambientium,

Philos.

Offici & dignitates q̃to periculo ambiantur.

Sapien.

Grego.

Bernar.

quom

quomodo omnibus placens oẽs torques? Et denuo. Quid magis mirandũ quid amplius deteſtandũ quid grauius puniendũ, quàm quòd videns filiũ dei ſummo in regno angelorum, factum nouiſsimum in regno hominum, apponat adhuc magnificare ſe homo ſuper terram? I V. Mirũ ꝙ Chriſtus in Euangelio iſta nõ tangit. SE. Non ſolum in Euangelio tangit hæc, ſed exẽplo & verbo apertiſsime percutit, dãnat, cõfundit totius ambitionis inſaniã, omnis arrogãtiæ vanitatẽ, vniuerſam laudis humanę gloriæ ſecularis tranſitoriiq́; honoris affectionem. Nonne apud Ioannem narratur, Sciens Ieſus quod venturi eſſent, vt raperent eum & facerẽt eum regem, fugit in montẽ ſolus? Nõne de Chriſto vere dixit Apoſtolus, Quòd præpoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ, cõfuſionẽ, contempta? Et denuo, Chriſtus nõ ſemet ipſum clarificauit, vt pontifex fieret, ſed qui loquutus eſt ad eum. Tu es ſacerdos in æternum ſecundũ ordinem Melchiſedech. Nõne in euãgelio ait, Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde? Nonne frequenter loquutus eſt. Qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ſe exaltat humiliabitur? Denique ipſe venit in mundum hunc & in mũdo hoc inter homines cõuerſari elegit

elegit,nõ in opulentia temporali, non in delitiis carnis, nõ in mũdano honore,nõ in poteſtate & gloria:ſed in maxima pau pertate,in corporali afflictione, in ꝓfun diſsima humilitate,abiectione,perſequu tione,obediẽtia,ſeruitute,factus obediẽs patri vſq; ad mortẽ.Et dixit:Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare. Pręterea cũ in cœna nouiſsima,facta fuiſ ſet inter diſcipulos adhuc inperfectos & rudes cõtentio, quis eorũ videretur eſſe maior,reſpondit:Reges gentiũ dominãtur eis, & qui poteſtatem habent ſuper eos,benefici vocantur. Vos autẽ non ſic, ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor,& qui pręceſſor eſt,ſicut q miniſtrat. Apud Marcũ quoq; loquitur: Quicũque voluerit fieri maior,erit veſter miniſter: & quicũq; voluerit inter vos primus eſſe erit omnium ſeruus.Atq; vt in Matt.reci tatur,interrogatꝰ ab Apoſtolis Ieſus,quis maior eſt in regno cœlorum? reſpondit: Niſi cõuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli,nõ intrabitis in regnũ cœlorum. Quicunq; ergo humiliauerit ſe ſicut par uulus iſte,hic maior eſt in regno cœlorũ. I V.Vt video, humilitas in primis neceſſa ria eſt,& ipſa pręcipue cõmẽdatur.Eſtq; neceſſe vt homo in oculis ſuæ mentis ſit

vilis

vilis & modicus,& deprimat,nõ extollat seipsum,&cupiat obedire,subesse, ac par uipendi potius,quàm iubere,præesse aut promoueri,quãuis hoc totũ satis difficile videatur implere. S E. Hoc totũ facile fiet nobis,& paulatim delectabile erit, si cõsideremus quotidie omnẽ domini nostri Iesu Christi humilitatẽ, obediẽtiam subiectionẽ,proprias quoq; defectuosita tes & innumerabiles quotidianásq; culpas:sed & naturales defectus in corpore & in anima,sordes fœditatesq; carnis, & ꝙ à nobisipsis nil habeamus nisi deficere & peccare.Imo quod nec ad momentum possimus manere in esse, nec aliquid meritoriè agere,nisi ex cõseruatione & gratia dei,cui omne bonũ semper ascribere obligamur.Si demũ pẽsemus quãtũ displiceat Deo,& quãtũ noceat homini superbia,quãtã mereatur dãnationẽ,quantũ etiã placeat deo,& quãtũ prosit homini beata humilitas.Nõne inter superbos sunt iurgia,humiles verò pacificè ac iu-
Prou.13. cũdè cõuersantur adinuicẽ? I V. Bona doctrina,cui nec quicquam obiicere queo. Plenius tamẽ & cõpẽdiose quæso me instrue qualiter oĩa ad quæ in isto dialo.ac tractatu me admonuisti, valeã adimplere, S E. Dirige te in deo, & hæc oĩa im-
plebis

plebis. IV. Quid est dirigere se in deo? SE. Oĩa illa appetere & amplecti quæ expediũt homini ad cõplacendũ deo, ad proficiẽdũ in gratia & charitate ipsius, ad obtinẽdũ æternam salutẽ. IV. Quæ sunt illa? SE Corpus proprium per ieiunia & abstinẽtias ꝑ vigilias fructuosas & disciplinas, ꝑ pœnitẽtiæ opera castigare, sensualitatem rationi subiicere, in aduersis gaudere, iniurias, correptiões, asperationes hilariter tolerare, ad assiduã mentis vnionẽ cũ deo indefesse conari, per orationes feruẽtes ꝑ meditationes salubres, per ardẽtes affectus, atque in oĩbus corã deo custoditè & timoratè ac synceriter cõuersari. IV. Ad carnaliũ delitiarũ despectũ ad tẽporaliũ diuitiarũ vilipẽsionẽ, ad trãsitoriũ inaniũ fallaciũque honorũ horrorẽ ac fugã, per omnia præinducta me attraxisti: Veruntamẽ, quoniã sensus & cogitatio cordis humani proni sunt ad malũ ab adolescẽtia, in tantũ quòd peccare delectat, & ad ludos, iocos, cõfabulationes, solatia, iugiter inclinamur nos, qui in virtutibus nondũ sumus cõstabiliti, precor vt aliquid dicas de his quæ ad peccati horrorem & fugam accendunt.

De his quæ ad horrorem & fugam peccati inducunt, & de enormitate ac grauitate peccati.

de-

de stultitiis quoque peccantium, & de effectibus vitiorum.

Articulus IX.

SENIOR.

GRauitas enormitasq́; peccati ex multis pẽsantur, pręsertim ex parte Dei: qui per omne mortale peccatum cõtemnitur, relinquitur & amittitur. Ideo quanto maior est bonitas dei, tanto detestabilius est ei pręferre ista terrena, carnalia & caduca, & propter ista vana, fœda, ac vilia se ab ipso auertere, ac bonũ tam purũ, & infinitũ relinquere. Rursus quo maior est authoritas ac dignitas Dei præcipientis, eo enormius est ipsius præcepta præuaricari, pręsertim ipsomet intuẽte. Iterũ quo maior est sapiẽtia dei, eo stolidior est ei⁹ documentis & exhortationibus non obtemperare. Amplius quo maior est sanctitas ac iustitia dei, eo plus displicet ei iniquitas, quo etiã gratiosius nos præuenit sua gratuita ad nos dilectione, eo ꝑuersius est eũ nõ redamare, sed ab ipso mẽte auertere. Quo itẽ maiora & copiosiora sunt beneficia eius, eo plus improbum & ingratum est ipsum offendere, & mala ꝓ tot bonis rependere. Postremò quò maior est dignatio atq; fidelitas eius ad nos, in tãtũ quòd à nobis pauperrimis vermiculis

culis pater appellari dignatur: eo damnabilior est nostra trãſgreſſio. Et ſi vitioſum valde cenſetur carnalibus eſſe rebellẽ parẽtibus, nónne ſceleritatiſſimũ eſt deo patri omnipotẽti nõ obedire? I V. His plane cõtradici nõ poteſt. S E. Quemadmodũ ergo infinitã Dei bonitatẽ, fidelitatẽ, dignitatẽ, ſapientiã, charitatẽ, beneficẽtiam, dignationẽ, & eminentiam, in hac vita cõprehẽdere nõ valemus: ita nec plene ac lympide capere aut exprimere poſſumus quanta ſit grauitas atq; enormitas omnis peccati mortalis. I V. Heu qđ audio: Quũ enim inter peccata mortalia ſit tãta diuerſitas, ita vt vnũ ſit alio quaſi incõparabiliter maius & grauius: ſi tãta eſt minimi peccati mortalis enormitas, qđ de grauioribus vitiis, quibus me & cõtaminatũ nõ ignoro, eſt ſentiendũ? S E. Bene cõſideras. Quẽadmodũ enim vna virtus eſt dignior alia, ſic vnũ peccatum eſt alio grauius. I V Inchoatã diſputationẽ proſequere. S E. Frequẽter cõtingit, vt id quod in ſeipſo plenè cognoſci nõ valet, ex ſuis cognoſcatẽ effectib': ſic & cuiuſlibet mortalis peccati & ineffabilẽ grauitatẽ aliqualiter ſcire valem', ſi cõſiderem' qđ deus naturaliter pius & bonus, nõ obſtante omni ſua benignitate & charitate

ad genus humanū, pro vnoquoq; peccato mortali æternā dānationē & pœnā omni tormēto huius vitæ acerbiorē, nūquā finiendā infligit, imo pœnarū cōgeriē inæstimabiliter dolorosam videlicet pœnam dāni & pœnā sensus. Ipsaq; pœna sensus est multiplex, q a nūc æstuantissimo calore nūc vehemētissimo frigore absq; reductiōe ad mediū miseri affligūtur dānati. Nec tantū ipso infernali incendio gehēnalíque frigore cruciātur, quātū ipsa mētis desolatione, angustia, desperatione, pressura, dum iugiter pensant tantā eorū calamitatem perpetuò duraturā. Iam dęmonū quoque societas & horrēdus aspectus pœnalissimus est dānatis. I V. Metuēda iugiter & pensanda sunt ista, quòd si pro mortali peccato, quantumlibet paruo, infligitur tanta punitio, quàm intoleranda ac vehemētissima erit eorum pœna qui grauioribus vitiis implicātur, imo multis mortalibus sordēt crimiuib'? Sed dic an etiam venialia puniātur in inferis, & quàm diu. S E N I. Deus iustus nullum malū quātūlibet modicū deserit impunitum. Nonne Christus in euangelio dixit. Quod de omni verbo otioso exigenda sit in die iudicij ratio? Quamuis aūt peccato veniali nō æterna, sed tēporali pœna

debeatur secundũ se:tamen, inquantum cõiunctũ est culpæ mortali,& ratione sta tus miserorũ in inferno, in quo nulla est redemptio:dicunt doctores communiter quòd etiã venialia in inferno æternaliter puniãtur.I V.Grandẽ formidinem & tremorem mihi ista incutiũt,& certe insensati sunt qui ista nõ pẽsant,sed absque ter rore & fręno perpetrant mala.S E.Multæ & magnæ sunt peccantiũ stultitiæ.Prima 1
est,quod pessimo & crudelissimo suo hosti deseruiũt:à quo tãto grauiora recipiẽt ac sustinebũt tormenta quãto plus seruie rint & acquieuerint illi.Secũda.qa à sum 2
mo & optimo suo amatore scilicet deo auertunt se,& eius voluntati, præceptis, documentis,cõsiliis renuunt consentire.
Tertia quia spiritaliter corda sua excæ 3
cant,iuxta quod scriptum est. Excæcauit eos malitia eorũ. Quarta quia lætaliter 4
vulnerant, imo occidunt animas suas, sicut in libro Sapien.scriptũ est: homo per malitiam occidit animam suam. Et, itẽ: Os quod mẽtitur occidit animã.Quinta, 5
quia seipsos diabolo incorporant, illaqueant,tradũt,& vendũt.Sexta quoniam 6
omnia pręcedẽtia merita sua mortificãt.
Septima quia omnes spiritales suas diui- 7
tias, scilicet gratiam, virtutes & dona

8 spirit' sancti amittũt. Octaua, q̃a spiritũ
sanctũ eiúsque inhabitationem piissimã
à cordibus suis excludũt, atque in eis dia
9 bolo exhibent mansionem. Nona, quia
10 sciẽter & spõte ad inferos gradiunt. Deci
ma, quoniam vilia corpora sua præferũt
suis nobilibus & immortalibus animab'
magísque amant & quærunt temporalia
quàm ęterna, pręsentia quàm futura, ter-
rena quàm cœlestia, carnalia quàm spiri-
11 tualia ac diuina. Vndecima q̃ dæmonũ
suggestionibus acquiescũt, & angelorum
sanctorum inspirationibus inobedientes
12 cõsistunt. Duodecima, quòd matrẽ suam
ecclesiã ac bonos prælatos spiritaléśque
patres suos audire contemnunt. I V. In-
comparabiliter magnę & inexcusabiles
sunt istæ stultitiæ. Nũc eo effectib' vitio-
rũ aliquid adde. S E. Quemadmodũ cha-
ritas virturésque cæteræ faciunt hominẽ
dei amicum, filiũ adoptiuum, seruũ fide-
lem, æternæ vitæ hæredẽ, mẽbrũ ac mili-
tem Christi, deo consimilem & vnitũ, sic
omne mortale peccatũ facit hominẽ ad-
uersarium dei, filiũ & seruũ ac membrũ
diaboli, dignum pœnis inferni spiritali-
ter mortuum, miserum, pauperẽ, cæcum,
& nudum: ita quod suæ salutis sit imme-
mor, nec sua aduertit pericula, nec ea

quæ dei sunt, sapiunt ei, nec vitiorũ suorũ percipit læsiones; imo ad ea quæ suã cõcernũt salutẽ, insensibilis existit. Venialia quoque peccata ad mortalia disponunt, charitatis feruorẽ diminuũt, spiritalẽ cõsolationẽ impediunt à profectu retrahũt spiritali, retardant, à gloria, & magna pur gatorij merentur tormenta, mentis quoque inquinãt puritatẽ, & eius cũ deo familiaritatẽ præpediũt, tẽpus infructuose expendunt. Idcirco qui mortalia peccata cupit vitare necesse habet diligentiã adhibere, vt & venialia quo ad eius fieri poterit, declinet, & quotidiana peccata deploret quotidie, atque in via virtutũ ꝓficiat, quia in ea nõ progredi neque ꝓficere, regredi est & deficere. I V. Iã tanta mihi loquutus es de enormitate peccati de stultitiis peccatoris, de effectibus vitiorũ de suppliciis damnatorũ, vt saxo & ferro sit durior, qui ex his nõ cõpungitur, nec terretur, nec vitia detestatur, nec pœnitere & cõuerti festinat. Ego itaque cõsideratione horum pœnitere & mox cõuerti propono auxiliãtéque deo dignos pœnitentiæ fructus agere cupio, sed proh dolor adhuc terret me arctitudo viæ salutis difficultas virtutũ, pœnitẽtiæ labor, pugna tentationũ, & perseuerãtia laboriosa

vſque in finẽ, ideo precor vt ad hæc arripienda me animes & cõfortes méq; mœſtum ac tremulum cõſoleris. S E. Libenter quantum dominus dederit, faciam.

Exhortatio, confortatio, & conſolatio, ad aggrediendum viriliter ac iucundè viam ſalutis: pœnitẽtiã ſalutarem, conuerſionem perſeuerantem.

Articulus X.

SENIOR.

COnſiderare debes in primis ô iuuenis ꝙ domin⁹ noſter Ieſus in euãge. ait, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugũ meũ ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiẽ animabus veſtris. Iugũ enim meũ ſuaue eſt, & onus meũ leue. Mox ergo vt viã pœnitẽtiæ ac ſalutis cœperis introire & laborẽ ac difficultatẽ ſenſeris in eadẽ accede ad Chriſtum, & ipſe reficiet te. Quúmque iugum præceptoris ipſius ſuper te ſumpſeris, & mandata eius exequi cœperis, inuenies requiem animæ tuæ, & experieris quod iugũ CHRISTI, id eſt, lex euangelica ſuaue exiſtat, & promptè ac dulciter Deo obediens ſeruiens eris. IV. Quid eſt ad Chriſtũ accedere, & quid eſt refici ab eo? S E N. Ad Chriſtũ accedere eſt eius pietatẽ charitatẽ & omnipotentiam

tentiā cōsiderare, & ipsum cōfidēter humiliter ac perseueranter orare, vt dona gratiæ suæ dignetur augere in ipso orāte, & consolationem internā interdū cōferre: & præsertim charitatē accēdere, atque in oī tētatiōe & necessitate gratiose assistere ac iuuare. Ad hūc spiritalē accessum hortatur Apostolus dicēs: Adeamus cū fiducia ad thronū gratię eius, vt misericordiam cōsequamur, & gratiā inueniamus in auxilio opportuno. Et Psalmista: Accedite, inquit, ad eū & illuminamini: & facies vestræ nō cōfundētur: Denique quā cōfidenter debemus orare; ipsemet Christ⁹ infallibilis veritas docet dicēdo: Petite & accipietis, quęrite & inuenietis, pulsate & aperiet̃ vobis: Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperiet̃. Atq; vt idē testat̃. Oportet semp̃ orare & nō deficere. Oportet quoque deū maiestatis & sanctitatis immēsę, vbiq; præsentē ac omnia intuentē, cum grandi reuerētia & diligēti cordis custodia inuocare: non ex arida cōsuetudine, nec corde distracto, pigro, ac tepido. Qui ergo sic inuocauerit deū, exaudietur certissime, & cōsolationes diuinas experiet̃ frequenter: sicque celeriter in charitatē proficiet, & accēdetur cor eius in deo, ita

qđ cũ ingẽti alacritate, ſpiritalíque gaudio ſeruiet ei. Sicut hortatur propheta Seruite domino in lętitia. Introite in cõſpectu eius in exultatione. Paul.quoque Gaudete in dño ſemper. Verũ ad hæc impetranda & cõſeruanda, neceſſe eſt carnales & mũdanas cõſolatiões deſpicere, ac vitare, & corã deo timorate, cuſtodite, ac ſolicite ambulare, cogitãdo, ac venerãdo aſſiduẽ omnipotẽtis dei pręſentiã. IV. Magna ſunt hæc. Virt⁹ tñ, vt puto, ex ſua natura eſt ardua, éſtq; difficile, ac laborioſum, actib⁹ virtutũ inſiſtere. SENI. Meli⁹ intuere. Quid eñ dulcius & qu etius charitate, pietate, mãſuetudĩe, patiẽtia ſobrietate. Quid verò amari⁹ ac pœnalius inuidia & rancore, crudelitate, indignatione, ira, impatientia, & guloſitate. Virtus ergo ex ſua natura ſuauis eſt, & actui ſuo habet delectationẽ annexã idcirco mẽti bene diſpoſitæ delectabile eſt virtutũ actib⁹ inhęrere & ſpiritualib⁹ exercitiis occupari. Quid dulcius animę deuotę ac ferui dę quã deũ laudare, pſallere, orare, contẽplari, diligere, & ipſũ brachiis charitatis intra ſe amoroſe cõſtringere? Hinc Iacobus Apoſtolus aſſignans quædã remedia prauæ triſtitię expulſiua diſſeruit. Triſtatur aliqs veſtrũ, oret æquo animo & pſal-

lat.IVVE. Vnde oritur difficultas insistē di actibus virtutū in multis hominibus? S E. Dimissis peccatis manent adhuc in homine nouiter cōuerso reliquiæ peccatorū,id est, pronitas ad peccādū,difficultas ad bene agendū, infirmitas resistendi tētationibus ex pristina assuefactione iniqua.Hæ aūt reliquię vitiorū paulatim tolluntur per exercitia bona, p̄ assuefactionē ad meliora,per charitatis profectū, p̄ diligētē exercitationē in omni virtute,sicq; vitiis extirpatis cū suis reliquiis & passionibus reformatis,virtus delucescit,atque facillimū fit virtutū actib⁹ occupari, deo vniri,in ipso q̄escere, & ea quæ dei sunt ac salutis intēdere:imo sic mēs in affectū totius boni honesti totaliter trāsformatur,ac in deo firmat̄, atq; ab eo quotidie copiosius locupletatur,lympidi⁹ illustratur,frequētius visitatur, validius quoque accenditur,& vberiores cōsolationes sortitur:ita vt cum viro sancto dicere possit deo,Secundū multitudinē dolorū meorū in corde meo,cōsolatiōes tuæ lętificauerūt animā meam.Et cū Apost.Benedictus deus q̄ cōsolatur nos in omni tribulatione nostra. I V. Bona & consolatoria sunt hæc verba.S E.Si Deus est in isto exilio in valle hac lachrymarū,in hoc pœnitentiæ

loco, suos electos tā dulciter consolatur, & tāta charismata gratiarū largitur, quā-tā putas beatitudiné, quàm gloriosam & copiosam mercedé pręparauit eis in cœlis in throno glorię suę, in patria beatorū? I V. De hoc audire te opto. SE. Spes & cōsideratio præmij minuunt vim flagelli, & difficultatem laboris alleuiant. Si ergo ꝑpenderis quā inęstimabilem & exuberātissimā atq; æternā mercedé, felicitaté & gloriā præparauerit Deus altissimus suis fidelibus seruis pro temporali eorū obsequio, pro breui labore, pro modico cultu maximè autem pro pia ac feruenti eorū affectione ad deū, fateberis nihil dignū ad præmia illa cœlestia te agere posse, nō terrebit sed delectabit te pœnitentiæ labor obsequiū dei, & oīs aduersitas. Propter q̄ ait Apost. Nō sunt cōdignę passiones hujus tempors, ad futuram gloriā illā. Et rursus, Id quod in præsenti est momentaneū & leue tribulationis nostræ supra modū in sublimitate æternū gloriæ pondus operat̃ in nobis. Imo si possemus quotidie milies morté pati pro gloria illa, & mille annis deo seruire ꝑ fruitione illa beatifica summi boni per vnum dié habéda adhuc nō esset cōdigna oīs hæc passio, & vniuersa hæc seruitus ad tātam

mercedem & gloriā: quæ cōſiſtit potiſſime in clara, immediata, ac iucūdiſſima viſiōe diuinæ eſſentiæ: atque in pleniſſima ac ſuauiſſima fruitiōe bonitatis ęternæ ac infinitę. Quā incōparabiliter putas eſſe iucūdū ſummi & adorandi Dei vultum ſuperpulcherrimū in ſeipſo clariſſimè intueri, eiúſque infinita dulcedine ad libitūfrui, quū ipſe glorioſiſſimus deus ſit vniuerſis & ſingulis creaturis prorſus infinite pulchior, melior, amabilior, dulcior, ꝑfectior, atque fœlicior. Deinde cōſpicere, qualiter natura noſtra, ab vnigenito Dei filio ſit in vnitatem perſonæ aſſumpta, gratioſiſſime decorata, & glorioſiſſime exaltata. Videre inſuper electiſsimam & pręclariſſimam Dei genitricem ac virginem, omnéſque ordines angelorum ac ciuium ſupernorum. IV. Tantæ mercedis & gloriæ cōſideratio tam immenſa & nūquam finienda fœlicitas, omnem temporum pigritiæ omnem horrorem laboris, omne tędiū meritò debent excludere: alacritatē ingerere, charitatē accendere, & ad indefinentē excitare profectum virtutum. SEN. Quamuis hoc ita eſt, potius tamen debemus Deo ſeruire & ipſum diligere propter puram ac infinitā bonitatem, honorabilitatē & ſanctitatem

ipſius quàm præmiorum intuitu. I V. Ad hæc ſucceſſiue pertingitur. Verũtamẽ de cœleſti felicitate & gloria illa plus aliqd audire inardeſco. S E. Quid tibi plus dicere poſſum? Apoſt. dixit: Quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽderũt quæ præparauit diligẽtibus ſe. Ecce tãta eſt charitas liberalitas dignatio Dei ad ſuos electos: quòd præparauit eis ſeipſum, vt ſuę glorię infinitæ ſint participes & cõſortes & ipſum poſſideãt, intueantur & guſtẽt, ſicuti eſt in ſeipſo, atque ꝙ ipſe eſt ꝑ naturã, ſint ipſi per participationẽ & gratiã cõſummatã, ſicq́; pleniſſime trãsformẽtur ac fœliciſſime abſorbeantur in ipſum, & inauertibiliter ac æternaliter cũ ſecuritate perfecta ſtẽt intẽti vultui glorię eius cũ ardẽtiſſima charitate & ſuperfluẽtiſſima iucũditate. Certe tãta eſt pulchritudo deitatis æternę, tãta iucũditas viſiõis lucis diuinę & increatæ, tãta dulcedo beatificę fruitionis ſummæ ac præſtantiſſimæ bonitatis: vt quãuis non liceret manere in gloria illa niſi horula vna, propter hoc tñ innumerabiles anni ſeculi huius pleni delitiis merito cõtẽnerẽtur. Ibi inceſſabilis & infatigabilis laus creatoris cõtentio plena, ita vt nihil amplius appeti poſſit, ſumma cõcor-

 dia

dia, inuiolabilis amor, inuariabilis status æterna securitas, iucundissima prorsus societas. I V. Satisfecisti desiderio meo, & nunc toto corde cum ingenti affectu ad pœnitentiam & conuersionem indilatam parat'sum, Sed precor dignare me informare, qualiter inchoandũ, prosequendũ, & consumendum sit mihi.

Qualiter pœnitens & conuerti volens debeat inchoare, prosequi & complere

Articulus XI.

SENIOR.

Sicut sanctus asserit Augustinus: Initiũ bonorũ, cõfessio est malorũ. In primis ergo debes in secreto & quieto loco vitã tuam præteritam diligenter discutere, peccata tua quantum poteris, omnia ad memoriam reuocare, atque de eis intra te cordialiter ac vehementer dolere; sicque ad confessionem procedere, & ea distinctè ac dolorose cum pleno emendationis proposito confiteri: & quicquid tibi pro satisfactione è confessore iniungitur deuotè, & in statu salutis humiliter adimplere, & à recidiuo incessanter cauere. Deinde quum dicat Saluator: Si vis ad vitam intrare, serua mandata: oportet te præcepta Dei atque ecclesiæ omnia obseruare, quantum ad tuum pertinet statum:

tum:vt ait Apostolus Iacobus.Si quis totam legem impleuerit, offendat autem in vno factus est omnium reus. Debes ergo Deum super omnia toto corde diligere,& teipsum ac omnia tua,& cũcta quæ agis,cogitas,appetis aut loqueris,ad Dei honorem & gloriam,& ad diuini amoris ordinare profectum. Quatuor nouissima tua iugiter in memoria habe. Totam cõuersationem tuam in timore Dei initiali ac filiali, & in profunda ac stabili funda humilitate. Coram proximis exemplariter viue. Ad resistendum tentationibus semper esto paratus.In dubiis quære à sapientibus ac discretis consiliũ & doctrinam.Quotidie antequam eas dormitum examina temetipsum qualiter diem expenderis,quid mali in ea cõmiseris,quid boni omiseris: &sic de omnibus tuis peccatis,quotidianisque culpis dole,ingemisce, plora, veniam pete, emendationem propone, &suo tempore confiteri intẽde, In lecto decenter & pudicè te habe,mox quando euigilas cor tuum leua adDeum orando , ac salubria meditando, & dum surgis primum quęre regnum dei & iustitiam eius ac diem fructuose expende. in cibo,potu, sumno, ac vestitu moderamẽ obserua,passionẽ domini nostri Iesu Chri

sti

sti quotidie diligenter recogita. Motus animæ ac passiones vince ac rege, proximis esto benignus, affabilis, charitatiu⁹. Pauperibus liberalis, imo ad omnia opera misericordiæ tã corporalia quàm spiritalia pro posse intentus, linguam refrę-na. In exterioribus occupationibus mentem multoties ad DEum erige, discretionem in cunctis obserua, præsentiam dei assidue pensa. Iustitiam dilige, esto syncerus, omni calliditate, duplicitate, simulatione exclusis maioribus ęsto subiectus. Nemini quicquam debeas, nisi vt diligas omnes. In his & consimilibus te exerce, profice, perseuera. I V V E N. Saluberrimæ prorsus doctrinæ, quibus deo pręstante obtemperare conabor. Et nunc ô Senior venerande, ô pater dilecte, ex totis præcordiis gratias tibi ago, me totum tibi exhibeo ac rependo. S E. Conuersioni & gratitudini tuę toto corde cõgratulor, de tuo profectu in domino lætor. Præstet nobis altissimus taliter conuersari in seculo isto, vt vitæ huius completo curriculo cõgregemur, & beatificemur simul in cœlo, in creatore nostro qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

Amen.

D.Dio

D. DIONISII CARthusiani, de Fonte lucis, ac semitis vitæ, tractatus, admodum fructuosus ac spiritualis.

PRÆFATIO.

QVis sapiens, & intelliget ista? intelligēs, & sciet hæc? Quia rectæ viæ domini, & iusti ambulabunt in eis præuaricatores verò corruent in eis. Verba ista ad literam protulit sanctus propheta Oseas. Primò, ad insinuandum difficultatem sui voluminis. Secundò, ad designandam paucitatē intelligentium sua dicta. Et horū rationē subiūgēs adiecit, quia rectæ sunt viæ Dei. in quib⁹ iustos asserit ambulaturos, trāsgressores verò casuros in eis. Quia & si interim fortè in eis cœperint proficisci, non tamē in eis salubriter perseuerāt. Porrò iuxta mysticū sensum verba hæc ritè suscipiūtur de cognitiōe idonea triplicis viæ, quà itur ad fontem beatitudinis, ad vltimū finem, ad creatorem omniū Deum sublimem & benedictū, in cuius lympidissima, amorosa, & fruitiua cōtemplatione omniū mentium creatarum consistit fœlicitas, quem

Ose. 14

admo

admodum ipſe teſtatur vnigenitus patris æterni, loquens ad patrem. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcāt te verum Deum. Et rurſus alibi, Ego ſum, inquit, α & ω, principium & finis. De quo Hieremias propheta: Vere, inquit, in domino Deo noſtro ſalus Iſraël. Denique quoniam pauci ad hunc beatiſſimum ac beatificum finem, Deum incomparabiliter glorioſum per rectas ambulant vias, his potiſſimum diebus de quib⁹ de dixit Apoſto. Scito quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines amantes ſeipſos, cupidi, elati, voluptatis amatores magis, quàm Dei. Idcirco ad inſinuandum paucitatem intelligentium efficaciter vias tres, quibus ad altiſſimum eſt tendendum (vtpote viam purgatiuā, illuminatiuā ac perfectiuam) meritò præinductum aſſumpſi verbum propheticum: Quis ſapiens & intelliget iſta? & cætera, Siquidē hęc ipſa, quæ de hac triplici via dicētur, nō niſi verè ſapiētib⁹ innoteſcūt aut eluceſcere queunt. Quòd ſi quiſpiam aliorū ſe dixerit ea cognoſcere, factis negabit: erítque cognitio eius aut nulla, aut certe informis, nuda & arida atque dānationis meritoria grauioris quemadmodum ait ſaluator: Seruus qui cognouit vo

Ioan. 17

Apoc. 21

Hiere. 3

2. Ti. 3

Oſe. 14

Lucæ 12

lũtatẽ domini ſui & nõ fecit, plagis vapu
labit multis. Pręterea omnes iniquos vias
Iob.14 domini ignorare: ſacra copioſe docet ſcri
ptura. Scriptũ eſt enim: Rebelles lumini
neſcierũt vias Dei. Vniuerſi autẽ in mor-
tali exiſtẽtes peccato, rebelles ſũt lumini:
lumini ſcilicet incremẽto, Deo ſancto ac
Baruc.3 vero, & rectæ rationis iudicio. Hinc ete-
nim dicit Propheta: Viã ſapiẽtiæ neſcie-
rũt, nec meminerũt ſemitarũ ei⁹. Propte-
tea oẽs huiuſmodi in ſcripturis diuinis in
ſipiẽtes ac fatui appellãtur. De quibus Sa
1.Cor.1 lomon loquitur: Stultorũ infinitus eſt nu
merus. Apoſtol⁹ quoq;: Stultã inquit, fecit
Deus ſapientiã huius mundi. Eſt quippe
in talibus vitiũ puerilitatis, quod quoque
ſtultitia nũcupatur, veræ ac ſalutari ſapiẽ
tiæ contrariũ. Nã ſicut infantuli poma &
pira præferunt auro ac gemmis: ita miſer
rimi huius ſeculi amatores atque turpiſ-
ſimi immunditiarũ carnalium dilectores
ſummo & incõmutabili, incircunſcripto
& incõparabili bono præeligunt ac præ-
ponũt iſta caduca, vana, & vilia: quo nihil
ſtolidius, nihil irrationabilius, nihil ini-
quius valet excogitari. Itaque cõſtat, quã
pauci ſũt veraciter ſapiẽtes, vtpote ſoli in
charitate & gratia cõſiſtẽtes, quorũ cor à
mortali immune eſt culpa. Quũ etenim
ſuper

ſupergloriosiſſimus Deus fons ſit totius lucis ac ſapiẽtię: certũ quod omnes à deo auerſi in tenebris, atq; ſtultitiis cõuerſan tur, Pſalmographo cõcinẽte: Neſciuerũt neq; intellexerũt, in tenebris ambulant. Apoſtolus quoque. Obſcuratũ eſt, ait, inſi piens cor eorũ. Quũ ergo hæc ita ſe habeant, ego te ô chariſſime mi in Chriſto cupiẽs veræ ac ſalutaris ſapiẽtiæ eſſe alũ num, atq; per dei itinera ad æternæ beatitudinis brauiũ gradientẽ propono auxi liante ac peragente ſuperdulciſſimo ſpiri tu ſancto, ex tuo amore cõſcribere aliq̃d de viis dei ſynceris ac ſplẽdidis: p̃ſertim de triplici via ſalubri, qua vera ac ſempi terna obtinetur fœlicitas. Procedãq; bre uiter ac ſuccinctè quaſi ꝓ quotidiano ex ercitio iſta cõpingens, quẽadmodũ iam frequẽter ac deuote rogaſti. Denique ante annos fere duodecĩ opuſculũ tibi ſcri, pſi de arcta via ſalutis, & mũdi cõtẽptu nihilominus interim ꝑ vias latas ac tene broſas ambulaſti. Nũc verò maturioris factus ætatis ac pœnitẽs corde, ſacros in vr be ac deuotiõe ordines aſſumpſiſti, ꝓpo nẽs poſt hac ſacerdotaliter atque canoni ce cõuerſari. Et qm̃ domino annuẽte, intra dies quindecĩ primã cãtaturus es miſ ſam, ego in ea aliquid tibi offerre deſide

rans aurũ verò & argentũ non habẽs, cogitaui charitati tuæ præsens deuotionale exercitium, ac paupertatis meę opuſculũ in illa offerre: cõfidẽs hoc ipſum probitati ac prudentiæ tuæ magis quàm nũmos aliquot aureos placiturũ: affectuoſiſſime precãs, vt in eo perſeuerãter poſthac exercearis quotidie, ſicut nunc firmiter decreuiſti, ne in priſtina ruas mala. Ad quod te multa ſane nunc obligant, vtputa canonicatus: ſacerdotium, literatura, & alia id genus quamplurima.

De multiplici via, de qua ſacra agit ſcriptura. Articulus I.

Hiere.6 INterrogate quæ ſit via bona, & ambulate in ea: & inuenietis requiẽ animab' veſtris. Via dicitur mediũ inter duo extrema. Quędã ergo ſunt vię Dei per quas Deus ad ſuas creaturas pręſertim intellectuales ac rationales procedit: nõ locum mutãdo ſed eis aliquid influendo, aut in ipſis aliqua diſponẽdo ſiue iudicia exercendo, ſicque ꝓceſſus & influentiæ, operationes, decreta, & exultationes Dei, vocãtur viæ ipſius. De quibus per Sapientẽ, increata ac genita ſapientia, quæ eſt verbum æternũ & vnicus filius Dei fatetur:

Prou.8 Dominus poſſedit me initio viarũ ſuarũ.

Iob.29 De quibus & apud Iob quoque aſſeritur.

Ecce

Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum ei⁹. Et Apost. Quã incõprehensibilia, inquit, sunt iudicia eius, & inuestigabiles viç ipsius, Aliç sunt viæ Dei per quas rationalis creatura graditur ac ptingit ad ipsum: vt sunt diuina præcepta & euãgelica Christi cõsilia, opera bona, desideria virtuosa, cogitationes sanctç, loquutiones fructuosæ, atq; aduersa ꝑ Deo æquanimiter tolerata. De quib⁹ viis scriptũ est. Iustæ ac veræ sunt omnes viæ tuæ, domine Deus omnipotens rex sanctorũ. Christus quoq; in euãgelio: Arcta, inquit, est via, & angusta porta quæ ducit ad vitã. De primis autẽ viis ait propheta: Vniuersæ viæ domini, misericordia & veritas. De secũdis verò: Vias tuas domine demõstra mihi, & semitas tuas edoce me. Prætereà secũda viç distinctio est, quòd vna est via electorũ, alia reproborũ. De quibus Salomon: Iustorũ, inquit, semita quasi lux splẽdens procedit & crescit vsq; ad perfectũ diẽ. Via autem impiorũ tenebrosa, nesciunt vbi corruũt. Via electorũ est cõuersatio virtuosa, vita pœnitentialis, obseruatio præceptorum. De qua canit Psalm. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini. Via autem reproborũ est vita iniqua, cõuersatio carnalis & intimorata, transgressio legis

Rom. 11

Apoc. 15

Matth. 7

Psal. 108

diuinæ. De qua via ait Saluator: Lata est
Matth.7 via & spatiosa porta, quæ ducit ad perditionē. Porrò via hęc electorū rectè splendida appellatur ac pulchra. Primò, q̄a ex piissima directione spiritussancti ꝓcedit & eius luce perfunditur; in omni equidē actū meritorio indigemus actuali motione ac directione spiritus sancti (qui teste Apostolo) operat̃ in nobis & velle & posse.
Philip. 2 Secūdò, quia ex gratia gratū faciente & charitate (quę sunt spiritualia lumina mētis) progreditur, atq; earū splēdore formatur & clarificatur. Tertiò, q̄a ex rectæ rationis iudicio oritur. Omnis etenim actio virtuosa ex deliberata nascitur ratione. Quartò, q̄m Deo, qui est lux pura ac infinita, supersplēdidissimus ac superpulcherrimus omniū finis, nostra corda cōiūgit. Nēpe qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et qui adhęret deo, vnus spiritus est cū eo. Quintò, quoniā vitiorū tenebras fugat ab anima eāque venustat ac lucidā facit atque formosā, in tantū vt sponsus cœlestis loquatur ad eā: Quā pulchra es amica mea, quā pulchra es. Oculi tui cōlūbarū, absque eo ꝙ intrīsecus latet. Capilli tui, & cætera. Et q̄m via impiorū istis luminibus caret, mentē peornat, obtenebrat atque à Deo auertit

tit,eã quoque dæmonũ esse mansionem, & ad infernalem trahit caliginem. Idcirco rite tenebrosa vocatur, iuxta illud Hieremiæ,via impiorum quasi lubricum erit, in tenebris im pellẽtur & corruẽt in ea.Sed quæri potest quomodo via impiorũ tenebrosa feratur in tãtũ vt impij quò ruãt ignorare dicãtur, quũ aliqui ex certa sciẽtia & ex deliberata ratione atq; ꝓposito peccẽt,q̃ teste Hieremiã:Sapiẽtes sunt vt sciãt mala, qui quasi de industria recedũt à deo,qui vtiq;sciũt se mala agere,& ad ea quæ tenẽtur,negligere,in profundũ etiã cadere vitiorũ ac promereri supplicia infernorũ? Et respõdendũ quòd iuxta theologos atq;philosophos oĩs peccãs ignorat,errat, maleq; iudicat. Quia & si bene iudicet in cõmuni, non tamen in particulari, imo passione, ignorantia, aut malitia rationis suæ iudiciũ in certis agendis seu fugiẽdis corrũpitur,excæcatur,ac deprauatur,& malũ sub specie alicuius boni acceptat.Idcirco diuinus Dionysius protestatur, quod nullus ad malũ respiciẽs agit. Et Sapiens:Omnis,ait,via viri recta sibi videt.Et rursus:Stultis illudit peccatũ.Itẽ:Excęcauit,inquit,eos malitia eorum. Insuper tertia viæ distinctio est,quod quædã est via intrinseca ac for-

malis, vt actio bona aut mala. De qua san
Iob 31 ctus Iob profitetur: Deus cōsiderat viam
meā, & omnes gressus meos dinumerat.
Ioan. 14 Alia est via extrinseca obiectalis. Sicque
fili⁹ dei asserit de seipso: Ego sum via veritas & vita. Et Esaias loquit̃ Israeli, Præbuisti dorsum tuū viā omni pertranseūti.
Quarta distīctio est, quòd quædā est via euidēter mala. Alia verò est via apparēter
Pro.14 seu verisimiliter bona, & tamē veraciter mala: De qua apud Sapiētē legit̃: Est via quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducūt ad mortē. Hæc via solet & bonos decipere, quoniā quædā sūt vitia quę virtutes esse putātur, vt immoderatus rigor, iustitia, remissio, pietas, dissolutio, hilaritas ac recreatio bona. Sic quidā persuadēt sibi, Ecclesiasticorū pluralitatē beneficiorū licere, vt valeāt hospitalitatē & cętera misericordiæ opera copiosi⁹ exercere, nō attendentes, quēadmodū diuino
Diony. Dionysio edocente, bonum oporteat esse
Esai. 61 ex integra causa, nec bona malis ꝑmixta Deo placere nec eleemosynas de rapina esse acceptas, nec opera pietatis quę ī diuini cultus vergunt minorationē ac derogationē & in ecclesiis demembrationem defunctorūque destitutionem Deo grata cōsistere. Sic miseri decipiūt semetipsos.
Postre

Postremo quinta viæ distinctio est, quod triplex est via salubris. Prima, est via purgatiua. Secūda, illuminatiua. Tertia, vnitiua seu pfectiua De qua via triformi in præsēti opusculo tractare nostra stat sentētia.

Qualiter Dominus noster Iesus Christus sit via purgatiua, illuminatiua, & perfectiua.

Articulus II.

VNus est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Dominus Iesus Christus, q in vnitate personæ est verus Deus & verus homo, secūdū suā deitatē est finis noster, & secundū suam humanitatē est via ad vltimū finē. Propter qd dixit: Ego sum via. Nemo venit ad patrē nisi per me. Et alibi, Ego (inquit) sum ostiū, per me si quis introierit saluabitur. Ipse equidem est via obiectalis & exēplaris, quum sit exemplar rectissimū quod nobis ꝓponitur imitandū, sicut in prima sua Canonica Ioannes scribit Apostolus, Qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Vnde & beatissim⁹ princeps apostolorū testatur, Christus passus est pro nobis, vobis relinquēs exēplū, vt sequamini vestigia eius. Et ipsemet Christus est loquutus. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Sic itaque Christus est via inter fontem beatitu

1. Tim. 3
Ioan. 14
1. Ioan. 2
1. Pet. 2
Ioan. 12

dinis nostræ Deum vnũ ac trinũ, qui est omniũ summus vertex ac vltim⁹ finis, & inter viatores mortales, videlicet homi-
1. Tim. 2 nes quos Deo recõciliauit. Propter quod dei & hominum mediator perhibetur. Denique Christus est via purgatiua quadruplici ratione. Primò, quoniam suis terribilibus cõminationibus, iustissimis increpationibus, sanctissimis documẽtis à peccatis nos retrahit, & emendat, vt quũ in Euãgelio ait, Nisi pœnitentiã egeritis
Lucæ. 13 omnes simul peribitis. Et rursus. Eũ timete qui habet potestatẽ & corpus & animã perdere in gehẽnã. Itemque, Dicet & his qui à sinistris erunt, Discedite à me maledicti in ignem ęternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius. Secũdò, quoniã suæ sanctissimę conuersationis exẽplis ab immunditia culpæ nos reuocauit, eripuit & purgauit. Vnde & ipse ait: Qui sequitur me nõ ambulat ĩ tenebris. Tertiò quoniã suæ saluificæ passionis virtute ac merito totum redemit genus humanũ à vinculis peccatorum, iuxta illud Apocal. Christus dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Et Esa. ipse vulneratus est, propter iniquitates nostras, attrit⁹ est propter scelera nostra. Quartò, quoniã per sacramenta ecclesiæ suos fideles

purgat quotidie. Sacraméta nãq; à Christi passione purgãdi ac sanctificandi vim sortiunť, suntque vasa medicinalia quib9 animarũ lãgores curanť. Amplius, Christus est via illuminatiua, primo, quoniam euãgelicę legis sapiétia nos ĩstruxit, ac diuinorũ cõtéplatione edocuit, iuxta illud Ioan. Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ hominẽ veniétem in hunc mundũ. Hinc rursus in epistola sua Ioãnes. Scimus ait, quoniã filius dei venit & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verũ deũ, Vnde & ipse loquiť deo patri. Manifestaui nomẽ tuum hominibus. Secundò, quia à Christo tanquam à capite dona gratiæ, & lumen sapientiæ descẽdunt in mẽbra ipsius virtute ac merito suę sacratissimæ in hoc seculo vitæ ac passionis, quæ totæ nobis fuerunt meritoriæ. Idcirco apud Ioã. habeť: Gratia & veritas per Iesum Christũ facta est, & de plenitudine eius omnes accepimus. Insuper Christus est via perfectiua: Primò, quoniam legem totius perfectionis plenitudinem continentem donauit, perfectam charitatẽ præcepit omniúmque cõsummationem virtutũ monstrauit. Ipse quippe est legifer summus, in cuius lege omne malum abigitur, oẽ bonum docetur. De quo illud Iob verissime Matt. 22

 perhib

perhibet. Ecce Deus excelsus in fortitudi
Esa.33 ne: & nullus ei similis in legislatoribus.
Mat.22 Nimirũ qui Deũ toto corde, tota mente,
tota anima, totisque virib⁹ docuit, & præ
cepit esse amandũ: nec solũ amicos, sed
etiã inimicos diligi iussit, & inter cętera
quoque dixit. Estote ꝑfecti, sicut & pater
Ioan.10 vester cœlestis perfectus est. Secũdò quo
niã veram plenam nobis beatitudinem
meruit & vltimo fini immediatè nos iun
git. Propterea dicit, Ego vitã ęternam do
eis. Et rursus ait ad patrem. Pater quos
Ioan.14 dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi
sint mecũ, vt videãt claritatẽ meã. Ter-
tiò, q.a præceptis decalogi euãgelica ad-
iecit cõsilia, per quæ obtinet charitas ar-
dentissima, puritas summa, perfectio ve-
ra, & futuræ beatitudini in hac vita quã-
Ioan.15 tũ possibile est ꝓpinquat. Quartò quo-
niã charitatẽ & oẽm virtutẽ ꝑfectissimè
adimpleuit, prout ipse ꝓtestatur. Maiorẽ
hac charitatẽ nemo habet, vt animã suã
ponat quis pro amicis suis. Quintò, quo-
niã tam ardentissimè nos amando & tan
ta pro nostra salute agendo ac sustinẽdo,
ad sui amorẽ atque diuinæ charitatis ser
Galat.2 uorẽ nos maximè prouocauit, & quantũ
in ipso est, inflammauit. Quod perpen-
dens Apostolus. In fide (inquit) viuo
filii

filij dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me: Hinc lex euangelica dicit̃ Luc.19
lex amoris. Itaque Christus est via purgatiua in quantũ saluator, iuxta illud. Venit filius hominis quærere & saluum facere, quod perierat. Sícque cõpetit ei hoc nomẽ Iesus: Angelo ad Ioseph loquẽte: Vo Matt.1
cabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluũ faciet populũ suũ à peccatis eorũ. Est autem Christus via illuminatiua, in quantũ magister ac doctor: Prout de seipso in Euangelio fassus est Vnꝰ est magister ve- Matt.23
ster Christus. Et itẽ, Vos, vocatis me ma- Ioan.13
gister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Sícque meritò cõsiliarius appellat̃, prout prophetico hoc prædictũ est præsagio: Vocabitur nomen eius admirabilis, Psal.9
consiliarius. Ipse demum est via perfecti 1.Pet.2
ua, inquantum sacerdos & pontifex ardentissimúsque amator. De quo in prima sua ait canonica sũmus Apostolus. Conuersi estis ad pastorem & episcopũ animarum vestrarum. Ordo autẽ pontificalis præsertim est perfectiuus, vt magnus Theologorum princeps Dionysius loqui Diony.
tur. Sícque competit Christo, vt pater fu- Esai.9
turi seculi & princeps pacis vocetur, quẽ admodũ apud Esaiã legitur prophetam.

Quid sit via purgatiua formalis,

Articulus III.

Rom. 5 PEr vnũ hominem peccatum in hunc mundũ intrauit, & per peccatũ mors.
Eccle. 7 Queadmodũ sacra docet scriptura, deus
Gene. 1 ab initio fecit hominem rectũ, quia hominẽ protoplastũ in originali creauit iustitia, per quã caro spiritui, sensitiua pars
Gene. 3 rationi, & ratio deo in omnibus promptè & absq; renisu fuit subiecta. Sed primo parente diuinũ transgrediente præceptũ, caro spiritui mox cœpit esse rebellis, & sensualitas rationi, ac ratio deo. Hic omnes in originali nascũt peccato: & fomes peccati manet in nobis: & caro contra spiritũ cõcupiscit, & vulneratę sunt rõ ac voluntas, atq; ad omne malũ sumus procliues ad resistendũ quoq; infirmi. Indigem' ergo in primis, vt in via nos purgatiua exerceamus quatenus à cunctis vitiis expurgemur prętеritis & innumerabilia vndiq; vitem' peccata, atque à vitiorũ reliquiis emũdemur: vtpute à pronitate & inclinatione ad culpas: sicq; ad originalis iustitię redeamus cõformitatẽ. Est igitur via purgatiua exercitiũ & conatus seu occupatio, qua tãquã per iter ac mediũ ad vitiorum expulsationẽ, ad passionũ & concupiscentiarũ refrę nationem, ad omniũ affectionũ animæ reformationẽ, ad cordiũ

ſenſuũque cuſtodiã, ac omniũ euitationẽ culparũ tendimus ac conamur. Hoc eſt, plane non cõformari huic ſeculo nequã Rom. 12
exuere veterẽ hominẽ atque in interiori homine reformari, corpus caſtigare & in ſpiritus ſeruitutẽ redigere, actibus quoq; 1. Cor. 9
pœnitẽtiæ digne inſiſtere, ſicq; animę ex purgationi ac puritati inuigilare, intẽdere immorari. Nempe quũ dominus deus Matt. 2
noſter ſit eſſentialiter ſanctus & interminabiliter purus, bonus, verus, ac ſapiens, Leui. 19
aĩam purã ac virtuoſam & ſapientem requirit, amat, amplectitur, nec quicquã ab eo nos ſeparat, & ab eius gratiis impedit, niſi peccatũ, per qđ creatori noſtro diſſimiles, odibileſq; efficimur. Hinc igit̃ in primis à peccatis emũdari, & ea ſemꝑ vitare oportet. Sicuti teſtat̃ Eſaias: Hic eſt omnis fruct⁹, vt auferatur iniquitas. Et ſapiens. Odio ſunt deo impius & impietas eius. Vnde Pſalmogra. Odiſti (inquit) omnes qui operantur iniquitatem. Et denuo Pſal. 5
ait ſcriptura. Neminẽ diligit deus niſi q Sapiẽ. 7
cum ſapientia inhabitat. Verũtamẽ quia quotidie, heu peccam⁹, & in multis offendimus oẽs (nã & iuſtus ſepties cadit) pro- Iacob. 3
pter quod reuera vniuerſę iuſtitię noſtrę, Prou. 24
tanquã pãnus ſunt mẽſtruatæ. Hinc quo- Eſa. 43
tidie in via hac purgatiua nos exercere de

re debemus, quemadmodum in Ecclesia stico legitur. Fili peccasti, ne adiicias iterum, sed de præteritis deprecare, vt tibi
Eccle.21 remittantur. Nunc igitur practica huius viæ breuiter est tangenda.

Qualiter in via purgatiua debeamus nos quotidie exercere. Articulus IIII.

LAuamini, mundi estote, auferte malum cogitationũ vestrarum ab oculis
Esai.1 meis. & discite bene agere ait dñs. In omni peccato inueniũtur plerũque duo. Primũ, est mentis auersio à summo & inuariabili bono Deo altissimo & imméso. Secundũ, est cõuersio mẽtis ad bona creata caduca, vana, fœda ac vilia. Ratiõe primi peccator Deũ maxime inhonorat ac paruipẽdit, cui tam vana ac vilia præponere ac præeligere non veretur. Ratione secundi inordinatè atque illicitè delectatur in rebus creatis ac vanis. Et ratione vtriusque debetur homini pœna ꝓ culpa sua. Nã ratione auersionis suæ à Deo, debetur ei pœna damni: videlicet, diuinę ac beatificæ visionis carentia. Ratione verò secundi, debetur eidem pœna sensus, hoc est infernalis incẽdij cruciatus. Hinc volẽs ĩ via purgatiua se exercere, veraciter pœnitere atque purgari, & à vitiis pręseruari: tria per ordinẽ facere debet. Primò,

etenim

etenim pro Dei cõtẽptu & paruipẽsione debet seipsum summè ac profundissimè humiliare, deiicere, aspernari, omnique cõfusione ac pœna dignissimũ arbitrari, & tãto plus, quãtò omnipotẽtẽ & incomparabilẽ dñm maiestatis grauius frequẽtiúsque offendit. Deũ quoque toto corde debet extollere ac laudare. Secũdò ꝓ sua libidinosa ac vitiosa delectatiõe, quã habuit in peccãdo, debet pręcordialẽ dolorẽ, ac verã cõdignã ac proportionatã cõtritionẽ assumere. Vt quo enormiora ac plura fuerint ipsius peccata: eo intensior cõtritio sit atq; pręcordialior dolor. Quia vt fatetur S. Hieron. oportet vt contritio peccatũ adæquet seu ei proportionetur, quatenus magnitudini multitudiníq; culparũ correspondeat magnitudo doloris: ac per hoc tãto intẽsior habeatur dolere de peccato quã de quocũque corporali dãno tẽporalique nocumẽto: quãto malum culpæ maius est malo pœnæ, & quãto damnabilius est ac infelicius bonum increatũ immensum quã tẽporalia amisisse: quãto item deterius est animã vulnerasse & pœnam æternã promeruisse, & corporale damnũ siue incõmodũ incurrisse. Quod nõ est absolutę incõmodum, si sapienter attendatur aut æquanimiter

Hieron.

Deut. 25

tolleretur, imo tunc ſpiritaliter ac multipliciter prodeſt. Tertiò, pro pœnis quæ ſuis debētur peccatis ſe ipſum ſpontanea pœnitudine caſtiget, & corripi ac corrigi humiliter ſinat: atque ad ſui arbitriū cōfeſſoris ac iudicis ſatisfacere nō omittat. Itaq; volens purgari deo recōciliari, placere, vniri, ponat ſe quotidie bis aut ter, dum amplius ſibi vacat, præſertim ſero aut nocte, corā iudice ſummo, in loco ſecreto & q̃eto: & ſeipſum diſcutiēs ac mala præterita ad memoriā reuocās, Deū cū profunda humilitate, cordiali contritione, & vera ad ſatisfaciēdū promptitudine alloquatur, ſic dicendo aut meditando.

OMnipotens & æterne, ac benigniſſime deus, miſericordiſſime dn̄e Ieſu Chriſte, creator meus & redēptor animæ meæ, ecce ego ſum impiiſſimus, viliſſimus, ac nequiſſimus ille peccator, totus abominabilis, cōtemptibilis, ac miſerrimus omni bruto vilior, ac deterior peccādo effectus qui tam enormiter ac frequēter, tam audacter & impudēter tuam maieſtatē atque præſentiam inhonoraui, tuā ſanctitatē offendi, tuā bonitatē, charitatē, & pietatē contempſi, tua præcepta tranſgreſſus ſum, tuis bonis abuſus ſum, tuis beneficiis ingratiſſimus fui. A te deo

meo

meo deo totius salutis meæ cor meum auerti, & quotidie tam culpabilis negligénsq; illa & illa peccata cōmisi & tot bona omisi. Tūc specialiter recordetur penset, ac ponderet aliqua sua peccata grauiora, & quædā etiā quotidiana & dicat, O saluator & miserator piissime, tu scis quā enormiter in hoc, & ī hoc, tuā sanctitatē offendi. Et si in peccatis excessit carnalibus, illorū recordationi nō diu immoretur nec aliqua sibi tētatio sit illatio, aut delectatio inde nascatur: Sicq; ad cuiuslibet peccati recordationē specialiter atq; pro omnibus generaliter intime doleat, gemat, suspiret, pectúsque suum cū plicano percutiens, & præ verecūdia ac rubore turpitudinis ac malitiæ vitiorū suorū oculos ad cœlū leuare nō audens, dicat ex corde illud cū Esdra, Deus meus confundor & erubesco leuare faciem meam ad te, quoniā iniquitates meæ multiplicatæ sunt super caput meum, & delicta mea creuerūt vsq; ad cœlū. Et illud. Deus propitius esto mihi peccatori. Itémque. Quoniā iniquitates meæ supgressæ sunt caput meum & sicut onus graue grauatæ sunt sup me. Interea peccata sua recogitādo modo prætacto, cōsideret diligēter circūstantias, & omnia ex quibus grauā-

Lucæ. 18
Lucæ. 8
Psal. 35

tur peccata:videlicet locũ, tẽpus modũ, frequẽtiã:& si fuit in sacris beneficiatus, aut literatus seu aliis præsidẽs,seu ex ꝓposito & certa scientia peccans.Denique his peractis genua flectẽs aut toto corpore se in terrã prosternens,manibus simul iunctis aut in formã crucis,extensis oret pro plena remissione his aut consimilibus verbis.

O Misericordissime deus summe amabilis præstantissime ac super omnia desiderabilissime dñe Iesu Christe propter infinitam bonitatẽ,charitatẽ, & misericordiam tuã,per omnia quę pro mea salute assumpsisti,egisti, ac passus es,per tuã benedictã incarnationẽ,sanctissimã in hoc mundo cõuersationẽ, amarissimã passionẽ, per tuam charissimã genitricẽ, dulcissimã atque benignissimã virginem Mariam,per omniũ sanctorũ ac deuotorũ preces ac merita ignosce mihi grauissimo atque vilissimo peccatori, & gratiã tuam piissimã mihi infunde per quã deinceps omnia peccata deuitem,timoratè & virtuose me corã te habeã, neque deinceps mentẽ meam miserrimã à te deo meo auertã.Pręterea vt peccator ĩ seipso cõtritionẽ & cõpunctionẽ accẽdat validius, potest sibi manus suas instar furtis

ligare, seu eas in dorsum reflectere, & corã altissimo sic stãdo dicere, Ecce ô Deus gloriosissime iudex æterne ac metuende, ego sum ille pessimus latro, & iniustissimus fur, qui toties peccãdo & alios scandalizãdo propriã animam aliorũque animas interemi & eas tibi creatori ac saluatori suo nepharie abstuli atque dæmonibus tradidi. Sicque fructũ passionis & sanguinis tui quãtũ in me fuerat ĩpediui: ac superbiẽdo gloriã & honorẽ, quæ tibi soli debẽtur, sacrilegè vsurpaui, & super arenã peccaui. Et ista dicẽdo ex præcordiis doleat, lachrymas fundat, séque non satis dolere pœniteat: pro gratia quoque cõdignę cõtritionis diuinã deprecet̃ clemẽtiã. Quibus iam cõpletis proponat se firmiter emẽdare, occasiones peccãdi vitare opportuno tẽpore cõfiteri, satisfacere, séque in omnibus custodite habere. 2. Par. 30.

De prosequutione exercitij huius: & de vigilanti consideratione beneficiorũ dei generaliũ ac specialiũ. Articulus V.

CVstodi temetipsum & animã tuã solicite, ne obliuiscaris verborũ domini cũctis diebus vitæ tuę. Quoniã vulnera repetita sunt grauiora & post indultã veniam recidiuare, maioris peruersitatis est & ingratitudinis, idcirco nõ sufficit sę Deute. 7

modo præfato accusare, exercere, veniã gratiãque postulare, nisi post illa sit homo iugiter custoditus & indefesse solicitus ne dominũ maiestatis rursus offendat. Propterea est necesse vt omnipotens præsentiã & eius districtũ iudiciũ incessabiliter penset, interiores & exteriores suos custodiat sensus, verba vitet illicita, motus passionũ, refrenet, neminẽ scandalizare & oẽs ædificare conetur opúsq; dei faciat reuerẽter, quum sit maledictus qui facit hoc negligenter, in cibo, potu, somno, vestitu sit moderatus, atq; in cũctis sit arcta eius intẽtio. In his atque similibus ad suã vocationẽ spectãtibus & quæ deus ab ipso requirit se habeat perseuerãter, fructuose ac strenue. Et quia in dei itinere nõ proficere est deficere, studeat omni die in virtutibus crescere, ĩ gratia stabiliri, in deuotione firmari. Quod si ad modicũ tẽpus sic egerit magnũ indubitãter experietur profectũ, trãquillitatẽ atque dulcedinẽ mẽtis (vel nõ nunquam certe) in Deo. Sed quia hæc adimplere non est fragilitatis humanæ: idcirco dei auxiliũ inuocare nõ cesset, atque ad resistẽdũ omni tẽtationi sit semper paratus. Praeterea quoniam diligens consideratio beneficiorũ dei, nõ solũ charitatẽ excitat, auget

Marginal notes: Hier. 48 (beside "dalizare & oẽs ædificare"); Bernar. (beside "uerãter, fructuose").

get, accendit, sed desperationem quoque repellit ac pręstat fiduciam, & ad cordialem vitiorũ detestationẽ inducit, & etiã facit amplius ponderare, eorúmque grauitatem clarius intueri: ideo vt peccator excessuũ suorũ necessitatem acutius cernat ac penetret detestetur & odiat, nec tamẽ desperet sed respiret atque cõsidat in domino, expedit valde vt beneficia dei corporalia ac spiritalia, naturalia & supernaturalia, generalia & specialia viuaciter recordetur, ac dominũ taliter alloquatur. O summe & gratiosissime ac super dulcissime deus qd tibi retribuã pro omnibus quæ mihi ingratissimo cõtulisti? Tu enim ex nihilo me plasmasti, non lapidẽ aut bestiã, sed rationalẽ me creaturã fecisti, tua imagine & similitudine me cõsignans ad baptismi gratiã perduxisti in quo animam nõ solũ ab originali mundasti peccato, sed gratia ac virtutib' etiã eã ornasti. Tu vsque in præsens me cõseruasti in esse, & contulisti necessaria vitæ, atque à plurimis præseruasti pericu lis, méque tam diu in meis sustinuisti criminib', & quotiescunque pœnitẽs veniã postulaui, tu misericordissime indulsisti, & semp bona pro malis retribuisti. Quũque cõplures iam æterna dãnatione per-

Psal. 125

Gene. 1

cusseris qui multo minus peccauerũt quã
indignissimus ego, & qui minora quàm
ego dona susceperũt à te:mihi tamen pe-
percisti hucusque & post tot ac tãta faci-
nora me ad gratiã,pœnitẽtiã,& illumina
tionẽ hãc perduxisti,sacris literis instru-
xisti,donáque varia cõtulisti,insup̃ tu pa
ter æterne vnigenitũ filiũ tuũ pro mea sa
lute misisti in mundũ incarnari,inter ho
mines conuersari prædicare ac crucifigi
hũc voluisti: eius pretiosissimo corpore
& sanguine reficis incessanter:sed & spi-
ritũ sanctũ fidelibus infudisti ac contuli-
sti.Tu quoque vnigenite patris æterni tot
& tanta pro nostri saluatione assumere
operari ac pati dignatus es,& teipsum in
sacramẽto nobis ita impendis, atque per
angelos sanctos & homines præsidentes
tuos vicarios nos semper custodis, & à
multis ac magnis retrahis vitiis. Sed ô
benignissime deus quãto maior est dile-
ctio,dignatio, beneficẽtia tua circa me:
tãtò heu ingratitudo mea est grauior,&
prauitas mea inexcusabilior atque dete-
rior.Verũtamẽ quoniã tãtũ nos dilexisti,
tanta pro nobis fecisti ac tolerasti,tã cle-
mentissimè nos præuenisti,tandiu nos in
vitiis sustinuisti nũcque ad istã me reco-
gnitionẽ ac pœnitentiã ex tua pietate im

mensa duxisti: desperare nec possum, nec audeo, præsertim quoniã tu ipse desperationẽ vehementissimè prohibuisti: & qui desperat, tuæ bonitati ac pietati incircũscriptibilia maximè derogat, cum ipsa in infinitũ sit maior, quã omnis malitia culpã, ingratitudóque nostra. Quãuis ergo ô deus sanctissime tam dirè peccauerim vt omniũ creaturarũ tuarũ vsu & obsequio sim indignus, imo hoc millies promeruerim vt cũcta aduersum me creata cõsurgant, & sui in me creatoris vlciscantur iniuriã: nõ tamẽ despero nec desperabo, sed in tua pietate & miseratione infinita respiro, in tuæ benignitatis abyssum me modo ꝓiicio, in Christi vulnerib' me ab ira tua abscõdo, per omnia quæ ipse pro me egit ac pertulit, misericordiã & salutẽ cõsequi obsecro, tibi post hac inauertibiliter adhærere, subdi, seruire propono.

De frequenti & affectuosa meditatione dominicæ passionis & quibusdam generalibus remediis atque auxiliis contra tentationes & vitia.

Articulus VI.

MEmoria memor ero, & tabescet in me aĩa mea. Sicut Philosophi dicũt ex actibus sæpe iteratis generatur habit' seu cõsuetudo, quę est velut altera natura qa ꝑ eam homo promptissimè atq; dele-

ctabiliter operatur. Vt ergo semp habeamus ad manū de Christi passiōe pröptissime meditari eā quoque oculis cordis amorose fructuose, efficacitérq; ĩspicere, assuescam⁹ eā quotidie diligēter ac plene recolere, ac taliter imaginari quasi realiter & principaliter Christū pro nobis pa-
Natt. 26 ti, crucifigi ac mori intueamur, vt sic eā
Mat. 14 cū intima recordemur cōpassiōe. Itáque
Luc. 22 attendamus queādmodū filius dei agnus mitissim⁹ de⁹ & homo, creator saluator, & amator nostri post cœnā nouissimā, & trinā suam orationē, ac maximám cōtri-
Ioan. 18 stationē, & tremefactionē atque sudorē sanguineū à crudelissimis impiissimis ac
Matt. 14 vilissimis illis satellitib⁹ est captus, liga-
Matt. 26 tus, impulsus, distractus, & ad domū An-
Ioan. 19 næ & Caiphæ ductus, & ibidē oculis velatus, cōsputus, pcussus, blasphematus &
Luc. 23 morti addictus. Deinde tāquā latro præ-
Ioan. 19 sidi impio vinculis cōstrictus præsentat⁹ falsissime accusatus, ad Herodē missus, ab illo alba veste illusus, prę sidiq; remissus, nudat⁹ colūnę alligatus, flagellisq; laceratus, spinis coronatus, arundine cęsus purpura quoq; irrisus, ac rursus cōsputus
Matt. 27 blasphemat⁹, & sacro vultu beato cruore
Mar. 51 pfusus. Post hęc morti turpissimę adiudi
Luc. 23 catus, & ad eā ppriis humeris crucē baiu

lans

lans ductus, cruci affixus inter latrões su
ſpẽſus, ꝑ man⁹ ac pedes diris clauis ꝑfoſ- Sapien.2
ſus, aceto & felle potatus, lãcea ꝑforatus
ſuæ dulciſſimæ matri & ineffabiliter ni-
mis cõpaſſus, acerbiſſima & ignominio- Apoc. 1
ſiſſima morte occiſus. Intueamur quoq;
q̃ patiẽtiſſime, mãſuetiſſime, quã ſilẽter,
quàmamoroſe, quãq; humillime oĩa iſta
ſuſtinuerit dñs Ieſus Chriſtus qui quaſi
ouis ductus ad imolandũ, & quaſi agnus
corã tondẽte obmutuit: qui cũ male dice
retur nõ remaledicebat, quum pateretur 1.Pet.2
nõ cõminabat. Præterea circa hãc Chri-
ſti paſſionẽ ponderare debemus, q̃s qua-
lis & quãtus ſit ipſe qui iſta perpeſſus eſt.
Itẽ à q̃bus & qualibus & ꝓ quib⁹, & quo
loco ac tẽpore, quo fructu & fine. Nõ eñ Ioan.1
quicũque, ſed vnigenitus dei verus deus
& verus homo, dominus virtutũ rex glo-
riæ iſta pro nobis eſt paſſus à populo vti-
que olim peculiari, in regia vrbe, in ſolẽ-
niſſimo die coram multis milibus homi-
num. Quæ omnia ſi diligenter penſentur Pſal. 23
nõ mediocriter augent cõpaſſionẽ, accẽ-
dũt amorẽ, ædificãt meditantẽ. Deniq;
hæc dominicę meditatio paſſionis valde
iuſta, virtuoſa atque ſalubris eſt. Primò,
quoniam charitas qua Chriſtum amare
tenemur, & virtus gratitudinis exigunt:

vt eorum quę pro nobis Christus fecit ac tulit reminiscamur. Alioquin si quidē inertes essemus ingrati: quum beneficiorū obliuio pars ingratitudinis dicatur maxima. Secūdò, quoniā passio Christi est velut liber cōspicua relucēs doctrina, ī quo vniuersæ virtutes cōpēdiosissimè, ac optimè addiscūtur: videlicet charitas summa quia pro nobis hæc pertulit dominus & animā suā dedit pro ouibus suis: patiētia maxima, quoniā tot & tanta ferendo, nulla inordinata tristitia, nullo dolore, nulla turbatiōe cōtra suos motus est hostes. humilitas profundissima, quod ī nullo se extulit, sed corde verbis ac morib. māsit humilim': fortitudo firmissima, quoniā mortem suam amarissimam cōstanti ac solido pertulit animo. Tertiò, quoniā passionis Christi memoria est cōtra omnes tētatiōes, vitiorūque acies, cōtra vanitates & voluptates ac pompas fortissima armatura, inuictum remedium maximúmque subsidium. Quis enim ita incōtinens qui Christi pasionē intimo recolendo corde nō se refrę net? Quis ita ambitiosus superbus & van', qui eius cōtumelias, iniurias blasphemias, ac spernatiōes & profundissimā ipsius humilitatem pensando nō deprimat animum? Quis tam iracundus, gu

losus aut cupidus, qui Christi humilitatẽ patientiam, nudationem cõsiderãdo non compungatur? Itaq; in omni tentatione, pręsertim carnali in omni cõmotione irę superbiæ gulæ, aliorúmque vitiorũ dominicam pasſionẽ cordi noſtro obiiciamus imprimamus, intueamur, Sícque omnes inutiles, fãtaſticas, vitioſas occupatiões, cogitationes, affectiones noſtris à cordibus propellemus. Sunt inſuper alia cõtra tentationes & vitia quędam cõmunia vigoroſa remedia, vt puta feruens & frequens oratio, iuxta illud in pſalmo. Laudans inuocabo dominum, & ab inimicis meis ſaluus ero. Quatuor quoque nouiſſimorum meditatio cordialis, iuxta illud: In omnibus operibus tuis memorare nouiſsima tua & in æternum non peccabis. Item, occaſiones peccandi ac otia deuitare, videlicet locum, tempus, munuſcula, incautos aſpectus, indecẽtes attactus, vana colloquia: Diligens quoque occupatio in ſcripturis, ſed & inuocatio virginis glorioſæ & angeli proprij cuſtodis, atque ſanctorũ, ad quos maiorem quis habet dilectionẽ, ac deuotionem, multáque alia de quibus alibi diffuſius ſcripſi.

Pſal. 14

Eccl. 12

Qualiter ſacerdos ante celebrationem, in celebratione, & poſt celebrationem habere ſe debeat.

Articulus VII.

LAuabo inter innocẽtes manus meas & circundabo altare tuum domine. Qualis debeat esse conuersatio sacerdotum euangelicæ legis. Paulus Apostolus in epistolis suis (videlicet ad Timotheũ
2. Ti. 34 atque ad Titum) describit. Nempe quod ibi de episcopis loquitur, de sacerdotibus quoque maxima ex parte est intelli-
1. Tit. 1.2 gendum, secundum omnes doctores: & de hoc in decreto plenissimè pertractatur imo ex euãgelio comprobatur quàm
1. q. 1. ca. sanctè debeãt viuere. Nempe quàm vir-
p Esaiã. tuosa & exẽplaris debeat cuiuslibet Chri
40. d. ca. stiani cõsistere vita, euãgelica pandit do-
ante om ctrina. Christianus nãque à Christo no-
nia 33. q. mẽ sortitur: nec verè ac dignè Christianus
4. c. Chri quis dicitur nisi qui Christi vestigia se-
sti. quitur, discens à saluatore, quia mitis est
Matth. 11 & humilis corde, qui amicos inimicósq; diligit, qui omne mortale fugit peccatũ, & vniuersa Dei atque Ecclesiæ implet præcepta, qui habens victum & quibus tegatur cõtentus est, qui cõuersus vt paruulus fact' est simplex, pius, iustus & innocens, superfluitatem, pompam & vanitatẽ in vestitu, apparatu ac cęteris vitãs castus sobrius hospitalis. Porrò sacerdotes præ vulgo tãto laudatioris & exẽplarioris vitæ esse tenentur, quãto in sublimiori sũt

gradu

gradu ac ordine. Et quoniã super dignissimum eucharistiæ sacramẽtum quotidie cõficiunt, tractant, offerunt, sumũt: oportet eos omnino puræ ac diuinæ cõsistere vitę, vt spiritalis ardore amoris sint pleni, & circa diuinissimũ sacramẽtum prorsus intẽti, ne pollutis manibus tractent, nec ore accipiant inquinato. Populóq; nequaquam præbeãt occasionem minus dignè se habẽdi ad supernaturalissimũ sacramẽtũ angelicis spiritibus formidandũ. Verũ de ista materia tot & tanta iã in aliis scripsi opusculis, vt tædiũ pariat plura nunc inde cõscribere nihilominus vt breuiter quædã tangam, pensandũ, quia vt sanctus asserit Augustinus in omni sacrificio sũt quatuor attẽdẽda, scilicet quis, quid, cui & quare. Sacerdos ergo antequã ad celebrandũ procedat penset hæc quatuor. Primo, quis sit ipse q celebraturus est. Reuera defectuosus, ac fragilis homo. Idcirco cõsciẽtiã suã examinet, vitam discutiat, & q̃cquid in se deprehẽderit culpę, redarguat pœniteat, veniam deprecetur, cõfiteať, satisfacere ac emẽdare integro corde proponat. Secũdò, perpendat quid sit quod consecrare ac immolare proponit, profecto corpus & sanguinem saluatoris. Ergo totum Christum Deum ac hominẽ

Malac. 1

August.

offer

offerre proponit. Ex tāta igitur huius incompatibilis sacramenti dignitate ac reuerentia cōsiderata, totus in se contremiscat, imperfectionem indignitatémque propriā fateatur, nō nisi cū ingēti præparatione profunda humilitate, reuerētiali timore interna puritate & feruida dilectione accedat. Tertiò pēset cui offert. Nimirū Deo patri altissimo quē cœlū, terra pontúsque cōtremūt, quē & angelicæ mentes & vniuersi sanctorū exercitus perhorrescūt. Nō igitur tam infinitæ excellētiæ regi ac domino omnipotēti se præsentare, astare, sacrificare, eiúsq; filiū vnicū ac dilectum offerre præsumat corde intimorato, īpurato, carnali ac frigido. Quartò, perpēdat quare sacramētū hoc offert. Est namque duplex intētio officij missæ. Vna generalis ipsius Ecclesiæ, Et ita sacramentum istud offertur, primo & maximè pro cōmuni bono totius ecclesiæ militātis, & cæteris prout in canone cōtinetur. Alia est intentio propria celebrantis, qui pro diuersis personis & causis celebrat atque sacrificat. qui etiā ardentē debeat habere affectum, vt exaudiatur pro omnib⁹ pro quib⁹ orat ac celebrat. Sic ergo ad celebrationē debet disponere. Porrò in ipso celebrationis officio habere se debet valde

de recollectè, deuotè ac feruidè, singula verba distinctè proferendo, sensum sapiẽter ac affectuose pensando, sacramẽti dignitatem & patris æterni incircũscriptibilem maiestatem synceriter cõtemplãdo: vt sic eius oratio tanquã incensum dirigatur in conspectu diuino. At vero post celebrationem deuotissimè gratias agat deo orationib⁹, psalmis, ac meditationib⁹ sanctis insistat saltẽ ad tẽpus, totáque die decẽter, timoratè, custoditè, exẽplariter ac synccerè se habeat. Atque hoc modo tota cõuersatio sacerdotis sit vna continua ad celebrãdũ præparatio salutaris, nec vnquam vanitati, voluptati, iniquitati consentiat: neque ꝑ os eius, quo sacratissima protulit verba ac venerandissimum sumpsit sacramẽtũ, inania, infructuosa, illicita vnquã profluant verba. Sed proh dolor multi sunt sacerdotes, ꝗ & si in principio aliquantulũ sint deuoti: tamen tempore ꝓcedente quo frequẽtius celebrãt eo ꝗd agãt minus perpendũt & frigidiores tepidioréſq; fiũt, atq; ex arido quodam vsu sine cõtritione interna confitentur: & sine pręparatione cõdigna, imo absque feruore, puritate, absque reuerẽtia & timore accedunt & celebrãt: O quãta est horũ impietas, quanta impudentia & insipientia,

quãta ingratitudo ac cæcitas, quàm item intolerabilis, & immensa erit eorũ damnatio. Tu autem charissime Christi sacerdos, nũquã huiusmodi fias: sed quãto frequẽtius, tanto feruẽtius, tãto deuotius ac fructuosius cõfitearis ac celebres: quatenus tãti sacramẽti gratiis virtutibus, atq; affectib' quotidie copiosius implearis, & omni eius spiritali pinguedini mẽtaliter dilateris, omnipotẽtique domino ac munificentissimo saluatori quotidie magis grat' efficiaris: nec tepidorũ frãgaris exẽplis: sed sacris semper occupationib' quã tũ tibi possibile est, sis intẽtus: in cibo, potu, vestitu, somno, colloquio moderatus: verbis & factis omnibus exemplaris.

Quid sit via illuminatiua. *Artic. VIII.*

Psal. 39 ACceditead eũ & illuminamini. Quũ
Esai. 39 solæ iniquitates inter deũ, & ratio-
Hier. 3 nalẽ diuidãt creaturã & charismata spiritus sancti suspẽdãt ab ea: idcirco anima à vitiis emũdata, à passionũ immoderãtiis reformata à peccatorum reliquiis (quæ sunt pronitas, & grãdis inclinatio ad peccandũ) defæcata: ipsa mox capax est illustrationis supernæ, apta est radiũ sapientiæ salutaris suscipere, fulgore cõtemplationis perfundi, ad æternorum ac diuinorum specula mina eleuari. Itaque cũ iuxta

for

formam præſcriptam ſe exercitauerit homo in via purgatiua: viam illuminatiuã protinus ingredi debet, & exerceri ac proficiſci in ea. Porrò via illuminatiua eſt ſtudium ſeu occupatio mentis circa contéplandá ſublimia dei. præſertim in contéplatione ſuperbeatiſſimæ trinitatis ac ſimpliciſſimæ & ſuperpulcherrimæ deitatis. Deinde in ſpeculatione bonorum cœleſtium & ſupernaturaliũ veritatis fidei Chriſtianę ac ſpiritualium rerum. Quum etenim in clara & immediata per ſpeciẽ horum cõtemplatione tota conſiſtat noſtra fœlicitas: profectus noſter hic eſt, vt cõtemplationi illi tam beatificæ ac perfectæ nũc quotidie propinquemus, proficiendo in fidei illuſtratione, in bona ſapiẽtiæ, in ſummæ & increatæ veritatis ac diuinorũ cognitione. Denique quũ deus (cuius opulentiæ ac munificentiæ nullus eſt finis) ſit eſſentialiter ſapientia infinita & lux ſuperſplẽdidiſſima prorſus incircũſcripta: cum videt animã modo prætacto purgatam, humilitate, patiẽtia, mãſuetudine caſtitate, iuſtitia, cęteris quoq; virtutibus moralibus informatã, veritatiſque auidã & fonti ſapiẽtiæ inhiantẽ, ac deſuper illuſtrari affectantẽ: mox vultũ ſuum ſuper eam illuminat ſapientiæ radio eam Ioann. Pſal. 6 Pſalm

clarificat seipsũ ei præ solito clarius gratiosiúsque ostẽdẽs atque incerta & occulta sapiẽtiæ suæ ei ꝓpalãs, ita vt ea quæ fidei sunt, rationésque credendorũ & nexũ ac ordinẽ credibiliũ subtiliter speculetur ita vt lætabũda ac grata mente decantet.
Psal.15 Benedicã Dominum qui tribuit mihi intellectũ. Quod quàm desiderabile sit ac
Psal.93 præclarũ, fatetur Propheta, dicens: Beatus homo quem tu erudieris domine, &
1. Ioan.2 de lege tua docueris eũ. Vnde & Sanctus Ioannes Apostolus in prima sua epistola scribit purgatis huiusmodi fidelibus: Vnctio eius docet vos de omnibus.

Qualiter in via illuminatiua exercitare se debeat homo. Articulus IX.

SIquis vestrũ indiget sapiẽtia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter: & dabitur ei. Postulet aũt in fide nihil hæsitans. Doctrina philosophi est, quòd actus actiuorũ sint in patiente disposito: & itẽ quòd vnicuique competat agere secundum modum suæ naturæ atque potentiæ. Rursus, quòd sicut se habet visus vespertilionis ad lumen solis, sic intellectus humanus ad intuitum diuinorum, videlicet immaterialium substantiarũ, & maximè super simplicissimi & prorsus incõprehensibilis Dei. Hinc & sacra scriptura ex immoder

moderato, incauto, & pręſumptuoſo diuinorũ ſcrutinio atq; intuitu nos coërcet p Salomonẽ dicens, Sicut qui mel comedit multum, non eſt ei bonũ, ſic qui perſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Et in Eccleſiaſtico legitur, Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcipit tibi deus, illa cogita ſemper. Veruntamẽ eſt quędam diuinorũ perſcrutatio ſtudioſa, moderata, humilis atque auxilio gratiæ dei innitens, q̃ laudabilis eſt. De qua ait vir ſanctus, Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt ea an. Et denuo. Da mihi intellectũ, & ſcrutabor legẽ tuã. Et iterũ: Beati qui ſcrutãtur teſtimonia eius. Itaque ſicut teſte ſcriptura dulce lumẽ & delectabile eſt oculis videre ſolẽ, nihilomin' figẽti oculũ immoderate in ſolẽ viſus obtũditur, reuerberatur ac læditur. Sic dulcis eſt veritas ſumma, & iucundũ cõtemplari æternũ totius luminis fontem, veruntamen immoderate, intimorate irreuerenter contemplari, ſcrutari, penetrare, pręſumẽs grauius excæcatur, deiicitur, vulneratur. Sic itaque cõtẽplari conemur, vt à veritate ſcripturę & doctrina eccleſiæ nullaten' diſcedam'. Quod nõ obſeruantes hæreſiarchæ praviſſimi, errauerũt & alios in errorem mi- 2. Tim. 3

clarificat seipsũ ei præ solito clarius gratiosiúsque ostẽdẽs atque incerta & occulta sapiẽtiæ suæ ei ꝓpalãs, ita vt ea quæ fidei sunt, rationésque credendorũ & nexũ ac ordinẽ credibiliũ subtiliter speculetur ita vt lætabũda ac grata mente decantet.
Psal. 15 Benedicã Dominum qui tribuit mihi intellectũ. Quod quàm desiderabile sit ac
Psal. 93 præclarũ, fatetur Propheta, dicens: Beatus homo quem tu erudieris domine, &
1. Ioan. 2 de lege tua docueris eũ. Vnde & Sanctus Ioannes Apostolus in prima sua epistola scribit purgatis huiusmodi fidelibus: Vnctio eius docet vos de omnibus.

Qualiter in via illuminatiua exercitare se debeat homo. Articulus IX.

SIquis vestrũ indiget sapiẽtia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter: & dabitur ei. Postulet aũt in fide nihil hæsitans. Doctrina philosophi est, quòd actus actiuorũ sint in patiente disposito: & itẽ quòd vnicuique competat agere secundum modum suæ naturæ atque potentiæ. Rursus, quòd sicut se habet visus vespertilionis ad lumen solis, sic intellectus humanus ad intuitum diuinorum, videlicet immaterialium substantiarũ, & maximè super simplicissimi & prorsus incõprehensibilis Dei. Hinc & sacra scriptura ex immoder

moderato, incauto, & præsumptuoso diuinorũ scrutinio atq; intuitu nos coërcet per Salomonẽ dicens, Sicut qui mel comedit multum, non est ei bonũ, sic qui perscrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et in Ecclesiastico legitur, Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcipit tibi deus, illa cogita semper. Veruntamẽ est quędam diuinorũ perscrutatio studiosa, moderata, humilis atque auxilio gratiæ dei innitens, q̃ laudabilis est. De qua ait vir sanctus, Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea an. Et denuo. Da mihi intellectũ, & scrutabor legẽ tuã. Et iterũ: Beati qui scrutãtur testimonia eius. Itaque sicut teste scriptura dulce lumẽ & delectabile est oculis videre solẽ, nihilominꝰ figẽti oculũ immoderate in solẽ visus obtũditur, reuerberatur ac læditur. Sic dulcis est veritas summa, & iucundũ cõtemplari æternũ totius luminis fontem, veruntamen immoderate, intimorate irreuerenter contemplari, scrutari, penetrare, pręsumẽs grauius excæcatur, deiicitur, vulneratur. Sic itaque cõtẽplari conemur, vt à veritate scripturę à doctrina ecclesiæ nullatenꝰ discedamꝰ. Quod nõ obseruantes hæresiarchæ prauissimi, errauerũt & alios in errorem mi- 2. Tim. 3

ſerũt. Hinc iuxta præhabita exercitiũ vię illuminatiuæ præcedere debet exercitatio purgatiuæ: atq; vt illuſtriſſimus pater ac doctor noſter Ioãnes Caſſianus teſtatur, actualis & ethica ſeu moralis ſciẽtia, quæ circa paſsionũ refrænationẽ verſatur theoricã (id eſt, ſapiẽtalẽ diuinorũ contẽplationẽ) debet pręire. Volens ergo in via illuminatiua ſe exercere, ab humilitate incipiat, ita vt de ꝓpriis viribus, de natu-
Pſal. 156 rali ingenio, de acquiſita ſciẽtia nõ pręſu-
Iſaiæ. 36 mat ſed in dño ſit ſpes eius & eius ſubſidio innitat̃, quẽadmodũ per Eſaiã docet̃. Quis ambulat in tenebris, & nõ eſt lumẽ ei? Speret in nomine domini, & innitatur ſuper Deum ſuum. Deinde ab exterioribus abſtrahat mentẽ ſuam & eam recolligat, eius diſperſiones & euagatiões abii-
Dionyſ. ciẽdo. Sícque iuxta diuini Dionyſij documentum ſe cõuertat ad radium, ſupernã illuſtrationem optando, & pro ea orãdo, ſeque ad dei cõſiderationem aut cõtemplationem pro viribus eleuando. Et tunc Deus ſublimis, qui ſapiẽtię dux eſt & princeps totius illuminationis, videns diligẽtiam hominis fidelem ac pium eius conatum, manum applicabit ac porriget adiu-
Sapie. 7 tricem, mentem per donũ ſapientiæ illu-
Eſai. 58 ſtrãdo prout Eſaias aſſerit. Requiẽ dabit

tibi

tibi dominus,& implebit splẽdorib' animã tuã Ipse enim est sol sapiẽtiæ ac intelligẽtiæ:quo in anima resplendente ac radiãte,omnia mox clarescunt,venustant͂, tranquillantur & exhilarantur in ea.Sícque creatoris sui maiestatem immẽsam, pulchritudinem infinitam, sapiẽtiam,omnipotentiam,atque beatitudinem,perfectionem & eminentiam prorsus interminabilem incipit intueri ac vehementissime admirari, iucunde conspicere, feruenter diligere, eíque intimè congaudere, & in ea ad horam quiescere. Sapien.5

Quid sit contẽplatio,& de speciebus ipsius. Arti. X.

ECce deus magnus vincẽs scientiam nostrã.Ideo timebunt eũ viri, & non audebũt contẽplari omnes qui sibi videntur esse sapiẽtes.Quẽadmodum libro de ciuit.dei B.August.frequenter fatetur: Intellectus est suprema vis animæ, idcirco in eius actu beatitudo est sita, sicut iam ante ex verbis patuit Christi dicẽtis.Hęc est vita æterna, vt cognoscant te verum deũ.Quod etiam decimo Ethicorum probat Philosophus. Nec tamen in quocunque intellectus actu cõsistit fœlicitas,sed vt Aristoteles loquitur,in optima speculatione optimi speculabilis collocat.Nam teste eodem, Beatitudo est optima actio Iob.35 August. Ioan.17 Phiol.

optimæ potẽtiæ in optimo obiecto, quòd deus est. Hinc cõtẽplatio rite sic diffinit.

Contemplatio quid sit. Contemplatio, est summæ deitatis atque effectuũ eius affectuosa prõpta & syncera cognitio. Nã primo ac prĩcipaliter circa deũ versatur, Secundario circa creata ꝑ respectũ eorũ ad deũ: videlicet prout ab eo fontaliter profluũt, gubernãtur, atque ad ipsũ finaliter ordinãtur, Quia sic deus est finis & ratio considerationis eorum & quicquid in eis cõsideraẽ & de eis cognoscitur, ad omnipotẽtis notitiã & amorem gloriã & honorẽ refertur, qui fabricã vniuersi idcirco tã venustissime decorauit, tã sapienter distinxit, tã ĩeffabiliter ordinauit, tãque mirande in nihilo statuit ac firmauit tãta magnitudine, multitudine, & virtute cõpleuit mirificè: vt sua in eis bonitas sapientia & potestas resplẽdeant, honorẽtur, laudenẽ, formidẽtur ac diligãtur. Hinc scriptũ est. Vniuersa propter se-

Prou. 5 / Eccle. 3 ipsum operatus est dñs. Et iterũ Salomõ,

Sapi. 13 Omnia (inquit) fecit deus vt timeaẽ. Itẽ-

Esai. 32 que alibi, A magnitudine, ait speciei creaturę poterit creator horũ cognoscibiliter videri. Et Esaias hortatur, Leuate in excelsũ oculos vestros & videte quis creauit hęc. Denique cõtẽplatio ista actus est doni sapientiæ, quæ inter septẽ dona spi-

ritus

ritus sancti sortitur primatū, nec pōt esse informis, quū sit affectiua & saporosa diuinorum notitia charitati inseparabiliter iuncta, nec proprie contēplatio actus est sapientiæ qualiscūque, sed eius quæ perfectionē quandā includit, quæ promptè ac liberè procedit in actū. Ideo dictū est, quod contēplatio est prompta ac facilis diuinorū agnitio, quæ instar ignis celerrimè fertur in altum, & transcensis creatis pertīgit ad deū. Propterea ait Richardus, Contēplatio volatu libero quocunque eā fert spiritus mira agilitate circunfertur. Contemplationē quoque diffiniens, Contemplatio (inquit) est libera mentis perspicacia in sapientiæ spectacula cum admiratione suspensa. Vnde & Hugo de S. victore sic eam diffinit, Cōtemplatio est perspicax & liber animi contuitus in res perspiciēdas vsquequaq; diffusus. Postremo contēplatio debet esse syncera cognitio, ne errori, passioni, aut culpę mixta fœdetur, sed certitudine ac splendore veritate valletur. Præterea huius contēplationis ponit S. Bernard. quatuor species. Prima est admiratio maiestatis, dū scilicet in contēplatione diuinæ & increatæ sublimitatis, & in cōtuitu incōprehensibilitatis diuinæ substantiæ mens ipsa cū ad- Bernar.

mirationc intenta eſt & ſuſpenſa. Secunda, eſt conſideratio iudiciorũ dei. In quorum conſideratione dum ſe homo deficere
Rom.11 cernit, cum Apoſtolo vociferatur. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientię dei, quàm incõprehenſibilia ſunt iudicia eius. Tertia, eſt inſpectio beneficiorum
Eſai.49 dei. Quarta cõſideratio eſt promiſſorum
1.Cor.2 ipſius: quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt.

De alia aſsignatione ac declaratione ſpecierum contemplationis. *Articulus XI.*

Epheſ.1 PAter gloriæ det vobis ſpiritum ſapientiæ in agnitione eius. Quãuis ſpecies cõtẽplationis à diuerſis diuerſimodè aſſignentur. Iſta tamẽ quam modo inducã, rationabilior cõuenientiórq; videť. Itaq; prima ſpecies contẽplationis eſt ſupernaturalis contẽplatio adorandæ atque altiſſimæ Trinitatis cuius contẽplationem ſupernaturalẽ appello, quia ex naturali ratione Trinitas perſonarũ in deo nunquã hominibus patuit, ſed ex diuina reuelatione primo innotuit. Ad hãc itaque contẽplationis ſpeciẽ pertinet intueri quem admodũ in vero ac ſimplici deo ſit ęterna immaterialis, inuariabilis actualiſſima ac ſuperpuriſſima generatio, vt puta emanatio verbi æterni à patre ſummo, qui ſe-

ipſum

ipſum perfectè æternaliterque cognoſcẽs ac intuẽs ſui ipſius conceptũ & verbũ internũ in ſe ꝓfert ac gignit. Quod nãque in ſe & de ſe cognoſcit ac intuet̃, hoc intra ſe loquitur ac ꝓducit. Et quoniã vnico actu intelligẽdi ſeipſũ & omnia perfectè intelligit: idcirco vna ꝓlatione interna, ſeu generatione mẽtali ſeipſum & cũcta pleniſſimè intra ſe exprimit, & vnicũ dũtaxat verbũ gignit, quod eſt ipſius ꝑfecta ac naturalis imago, ſplẽdor ac filius, omniũque creaturarũ exẽplar, ideo & ratio, atque totius vniuerſi forma archetypa in mẽte diuina. De quo Aug. Qui negat, ait, mũdũ archꝑtypũ, negat & dei filiũ. Hinc in verbo iſto æterno tota patris natura reſplẽdet totáque eius maieſtas ac ꝑfectio repræſentatur in eo. Idcirco vera deitas continetur atque conſiſtit in eo. Vnde 15. de Trinit. aſſerit Auguſt. Pater tanquam ſeipſum dicens genuit verbũ ſibi æquale. Amplius hãc contẽplationis ſpeciem pertinet intueri quemadmodum pater & filius ſe inuicem intuentes, volẽtes, ac mutuo incõprehenſibiliter ac ſuperſuauiſſime cõplacentes, producũt & intra ſe ſpirant vnum increatum plenum ac infinitum amorem propriæ amabilitati proportionatũ, qui eſt amor & nexus oſculúmque

lúmque amborũ. Quemadmodum enim verbũ est emanatio intellectus: sic amor est emanatio volũtatis. Rursus spectat ad hãc speciem contẽplari quàm verè super beatissima ac superdelitiosissima huius altissimæ Trinitatis sit vita, queadmodũ hæ superuenerabiles, supersublimes, ac supersanctæ personæ se mutuo intueãtur intuitione penitus cõprehẽsiua, iucundissima & æterna, se inuicẽ quoque diligãt, amore superardẽtissimo & immẽso, sibiq; mutuo perfectè ac supergaudiose cõplaceãt, atq; se inuicẽ superfœlicissimè perfruãtur, & qualiter sit in eis plena cõmunio superiucũda diffusio, cõsistẽtia super gloriosissima & æterna. Ecce hæc omnia humiliter ac syncere, quiete & amorose sunt contẽplãda cũ præcordialissima cõgratulatione tam infinitæ beatitudinis & excellẽtię trinitatis superexaltatę ac ado randæ. Præterea causę seu rationes amoris sunt cognitio, bonitas, similitudo, propinquitas, vnio, cõmunio, beneficẽtia, & præuia seu alterna dilectio. Quúmq; oẽs hæ rationes in superessentiali & consubstãtiali trinitate perfectissimè prorsus cõsistant. Siquidẽ vnaquæque earum aliam quãlibet omnino perfectè ac cõprehensiuè cognoscit. Quęlibet quoque earũ est

boni

bonitatis immēsæ: éstque inter eas plena similitudo ac sũma propinquitas, quia secũda earũ emanat à prima, videlicet fili⁹ à patre,& tertia ab vtraq; vtpote spiritus sanctus à patre ac filio.Inseparabiles quoque sunt,quia cõsubstantiales.Vnaquæq; alteri se totã cõmunicat, & filius à patre infinitũ bonũ accepit, plenitudinem deitatis, quemadmodũ ipse protestatur:Pater quod dedit mihi maius omnibus est (diuina scilicet essentia.) Vnde ibidem subiũgit:Ego & pater vnũ sumus. Et hoc ipsum bonũ immēsum à patre ac filio accepit spiritus sanctus patri & filio verissime consubstãtialis,coæternus & coæqualis. Vnaquæq; demum earũ scit se ab alia infinita dilectione amari. Hinc constat, quòd inter eas sit prorsus superæstuãtissima& immensa dilectio.Secunda species cõtēplationis est veræ ac simplicissimæ deitatis speculatio naturalis.Et hanc nomino naturalē,non quòd naturalis ac acquisitæ sapientiæ sit actus,aut sine charitate & gratia queat haberi:sed quoniã ea de deo cõspectat,quę per naturalem possunt rationē cognosci:vt quod deus sit ēs primũ,æternũ,incausatum independens, perfectum,infinitũ,immateriale, simplicissimum,adorandũ,prima causa omniũ guber

Ioan.10

Rom. 1 gubernatiua. Vnde affirmat Apost. Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt conspiciũtur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Itaque ad hanc speciẽ pertinet contẽplari, quẽadmodum deus sit bonitas pura, veritas sempiterna, vnitas simplicissima, purus actus, omnipotẽs virtus, sanctitas exẽplaris, sapientia æternalis, causa & ratio omnium idealis esse, purũ in se subsistens ac separatum vniuersorũ principiũ, prima omnis rectitudinis omnísque iustitiæ, veritatis & virtutis regula & mensura ẽs in quo est omnis nobilitas, omnis pulchritudo, omnis felicitas ac dulcedo, omnis pietas & iustitia summa charitas, plena libertas omnísq; perfectio absque oĩ mensura ac fine & prorsus simplicissime: ita vt oĩa ista sint vnũ vnitásque in deo, scilicet simplicissimum ac supditissimũ eius esse tã infinitè incõprehẽsibilitérque perfectũ, vt omnia ista in se simplicissimè ac supereminẽtissimè cõprehendat. Hęc omnia de deo excelso ac glorioso lympide, amorose, & cõgratulatoriè cõtẽplari ad hanc secundã contẽplationis speciẽ attinet. Tertia contemplationis species est speculatio humanitatis Christi vtpute qualiter ipsa à verbo æterno hypostatice sit assumpta, atque in

increato esse eius personali supposita: & qualiter in eodẽ pũcto, quo ex purissimis virginis gloriosę sanguinibus corp⁹ Christi à spiritu sancto formatum est, anima quoque eius creata sit cordíque vnita & vtrunque simul à verbo assumptum. Quo modo item eodẽ momento anima Christi oĩ gratia, virtute, dono, fructu & beatitudinibus fuerit adimpleta ac speciosissimè perornata, lumine quoque glorię ac beatifica visione præ omnibus sanctis ineffabilirer decorata, impleta ac sublimata. Insuper ad hanc speciẽ pertinet contẽplari, quemadmodũ ex virgine natus sit Christus, circuncisus, adoratus à magis, præsentatus in tẽplo: ac cætera omnia q̃ de ipso euangelica narrat historia: puta qualiter in mundo hoc in omni humilitate, paupertate, patiẽtia, mãsuetudine, charitate sit cõuersatus, quãta sustinuit, quomodo genus humanum redemit, quanta miracula fecit, quomodo resurrexit, apparuit & ascendit. Quarta species contẽplationis est consideratio munerũ gratię dei, scilicet supernaturaliũ ac gratuitorũ beneficiorum & donorum ipsius: vt sunt virtutes infusæ, sacramẽta ecclesiæ diuersáque dona gratiæ gratum facientis ac gratiæ gratis datæ, donáque glorię & omnis

Lucæ 2
Matt. 2
Lucæ 2
Mat. 11

Matt. 19
Luc. 24
Actu. 1

nis illa beatitudo cœlestis. Quinta species est speculatio donorum naturę, id est naturalium omniũ, ad quam speciẽ spectat consideratio ordinis vniuersi, & omnium separatarũ substantiarũ seu supernorum spirituum atque cœlestium corporum ac elementorũ, omniúmq; mixtorũ, potissimum hominis? In quibus omnibus creatoris bonitas, sapientia ac omnipotentia gloriose resplendet, & honoranda, formidabilis amabilísque monstratur. Hæc solum breuissime tango. Nam alibi (in tractatu scilicet de contẽplatione) plenius inde conscriptum.

Quid sit vita vnitiua seu perfectiua. *Artic. XII.*

Ioan.17 PAter iuste, notum feci hominibus nomen tuum: vt dilectio tua in eis sit, & ego in ipsis. In his verbis innuit Christus, cognitionem ad amorem referri, & sine eo informem. Porro præinducta triplicis

Diony. viæ distinctio ex verbis diuini Dion. sumpta videtur. Ipse siquidẽ libr. de angelica hierarch. ponit tres actiões hierarchicas in angelis sanctis: videlicet purgationẽ, illuminationẽ & pfectionẽ. In libro quoq; ecclesiasticę hierarchiæ, docet quẽadmodum quidã ordo est purgatiuus: quidã illuminatiuus, quidã pfectiuus. At qui angeli purgari dicunť, nõ vtiq; ab immun-

dicia

ditia culpæ, sed à hierarchicę lucis mino ratione. Illuminari quoque ac perfici asse runtur, nō quod in beatifica diuinæ cōtēplatione essentiæ crescant aut in summi boni amore beatificā visionē cōsequēte proficiant, aut amplius inflammētur. Nequaquā enim in essentiali pręmio sortiūtur augmentum, sed sunt omnino, quò ad illud in termino: sed in diuinorū cognitione effectuū atque in dilectione illam cōcomitante suscipiūt incremētum & in accidētali proficiūt præmio. Et hoc vsque ad finalis cōsummationē iudicij. Sicque intelligēdū est ꝙ septimo angelicæ hierarchiæ capitulo diuinissimus ac sacratissimus Dion. loquit: Seraphim, inquiēs, ad diuini caliditatē amoris, īferiores mētes angelicas, quātū possibile est, incēdūt Cheruoin quoque datæ sibi sapiētiæ cōmunione mentes cœlestes se inferiores copiose illustrāt. Porro ī ecclesiastica hierarchia purgatio, illuminatiò, & ꝑfectio aliter inueniūtur. Quoniā viatores à culpis quotidie emūdari, in Dei cognitione & eius amore ꝓficere indigēt. Et primo quidē oportet à culpa purgari, deinde illuminari & veritatē cognoscere. Tertiò, ꝑ fici, id est, amore accēdi, atq; ꝑ hoc deo nostræ salutis authori vniri. Veruntamē Idem

ficut in angelis ſanctis prætacti tres act^a hierarchici reipſa coincidũt (ſiquidẽ per hoc quod vnus illuminat aliũ, à minoratione lucis purgat eundem, & in amore ipſum ſuccendit) ſic in hominibus prædictarũ triũ viarũ vna aliam ſecundũ aliquem gradũ cõprehendit atque includit: quoniã via vnitiua purgatiuã illuminatiuámque præſupponit, nec ſine illuminatione contingit deo vniri, amore perfici aut charitate affici. Cõformiter via illuminatiua vnitiuã quodãmodo cõprehendit: quoniã diuinorũ cognitio nec contẽplatio nec illuminatio propriè nuncupatur, niſi dilectionis affectu formetur ac perficiatur. Sic & via purgatiua aliqd habet admixtũ de via illuminatiua & pfectiua, quoniã ſine veræ ſapiẽtiæ directione, charitate, & gratia, nemo purgatur à culpa, nec paſſiones reformat. Itaque via pfectiua ſeu vnitiua eſt ſtudiũ, occupatio ſeu actio ad ſynceriſſimæ charitatis ardorem, ad deitatis ecſtaticũ flammigerũq́; amorẽ, ad myſticę ſapientiæ æſtuantiſſimũ, quietiſſimum ac ſecretiſſimum tendens intuitum. Cõſiſtit nãque hæc via in hoc, vt ex cõtẽplatione dei per negationẽ mens diuino amore tota accendatur, & velut ignea atque ſeraphica afficiatur,

ſicq́ue

sicq; seipsam & cũcta creata relinquens, trãscẽdens ac obliuiscẽs, superincõprehẽsibili deo tanquã prorsus ignoto, p hierarchicæ lucis illapsum, p occultissimæ inspectionis alloquium, per supersplẽdentẽ caliginem ac sapientissimam ignorantiã vniatur, prout hoc infra elucidabitur.

De duplici deitatis contemplatione, & quid sit mistica theologia. Articulus

TErribilis dominus & magnus vehementer & omnipotẽs super omnia opera sua. Quis vidit eũ & enarrabit? & qs magnificabit eũ sicuti est à principio? Quemadmodũ primo de diuinis nominibus capitulo diuinus Dionys. loquitur, duplici via ad dei cognitionẽ ex creaturis pcedimus. Prima est via positiõis seu affirmationis, dum quicquid bonitatis pfectionis ac eminẽtiæ reperitur in creaturis. Deo tãquã omniũ primo & effectiuo principio excellẽtissime, omni perfectione seclusa, ascribimus. Secũda est via ablationis seu abnegationis. Dũ q̃cquid in entib⁹ inuenitur creatis negamus de deo tanquã de superexaltato, superessentiali, & superincomprehensibili, qui nec genere, specie, nec aliquo vniuoco cõuenit cũ creatis, nec ei aliquid cõpetit, prout nos comprehẽdere id valeamus. Hinc tertio

Eccle. 14

Diony.

mistycæ theologiæ capitulo sanctus Dio
Diony. nysius: Hoc(inquit)est deū vere cognoscere supersubstantialē supersubstātialiter per omniū entiū ablationem laudare. Denique cōtēplatio ista dei ꝑ negationē sublimior atque ꝑfectior est quàm cōtēplatio eius per positionē. Quia in ista per negationē infinita excellētia & superessentialis maiestas ipsius clarius, acutius, atque profundius cernitur quàm in illa. Propterea secūdo de diuinis nominibus
Idem capitulo magnus Dion. ait, Negationes in diuinis sunt propriæ, id est, proprie ac veraciter dictæ Affirmationes autem ibi sunt incōpactæ, hoc est, incōuenientes: nō cohærētes nec propriæ. Cū equidē à deitatis plena cognitione in infinitū deficiat mens omnis creata: quo in hac vita quis deo plus appropinquat, quo abūdātius illustratur, quo summo enti nullā causam habēti æterno & indepēdenti magis vnitur acutiúsque infigitur, eo ipsius incōprehēsibilitatē, inaccessibilitatē, infinitā quoque supertranscendentiā lympidius contēplatur. Quūque in apice mētis fuerit ei propinquissime & immediate prout in hac vita per creatā lucē ac speciē fieri potest, vnita, infixa, intenta, immersa sit in omnimoda iguorātia eius, quo ad ali-
quid

quid est ipsius. Sed hoc est ei videre & cõtemplari, incõprehẽsibilitatẽ eius clarissimè intueri. Et hęc cõtẽplatio, qua deus per omniũ negationẽ cõspicitur, mystica theologia vocatur, quę est ĩterna ac abditissima mentis cum deo loquutio, atque caliginis (hoc est diuinæ superspledidissimæ ac impenetrabilis & inuisibilis lucis) per ignorantiã quandã intuitio amorosa. Quæ, vt quidã eam diffiniũt, est anagogica seu superductiua motio, eleuatio: seu defixio mentis in deũ per purũ feruidúmque amorem. Estque experimentalis cognitio dei per vnitũ amplexũ amoris seu sapida deitatis notitia: dum ei supremus affectiuè apex per amorẽ vnitur ardẽtẽ. Postremo hęc mystica theologia, seu vnitiua sapiẽtia realiter est ipsum sapientiæ donũ: nempe sapiẽtia illa quę inter septem dona spiritus sancti primũ est atque dignissimũ? quæ est habitus supernaturalis infusus dei per gustũ internum cognoscitiuus, per quã mẽs bene de deo sentit ac iudicat per cõnaturalitatẽ & cõformitatẽ affectus ad ipsum, seu per mẽtalem saporem. Cuius sapiẽtię triplex est gradus. Et ipsa secundũ gradũ suũ supremũ, quo inest viris heroicis ac pfectis, efficiẽs eos quasi cõsiliarios ac secretarios

omnipotentis ac superſapiētiſſimi creatoris eſt ſapientia vnitiua ac myſtica theologia.

Quòd duobus modis ad miſticæ theologiæ viſionem, ecſtaticúmque amorem, ac ardentiſſimam caliginis intuitionem, ſeu contemplationem præfatam, per omnium ablationem anima perducatur.

Articulus 14.

Hier. 23 FActus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus vino, à facie domini, à facie verborũ ſanctorũ eius. Quũ præfacta DEI cõtemplatio amoroſa & miſtica, quæ & raptũ faciat ac ecſtaſim, ſit nobiliſsima atq; altiſsima, ſpiritualiſsima ac diuiniſsima operatio hominis: ad ipſam exigitur pręcipua abſtractio mẽtis ab exteriorib⁹, ac ſumma recollectio ei⁹ in ſe, & ſimplificatio ſui in DEO puriſsima: quatenus nullo inordinato affectu nulla cõſideratione circa creata nulla occupatione diſtractiua impediatur aut retrahat à ſummo & increato obiecto. Itaque ad hãc vnitiuæ ſapiẽtię myſticã cõtẽplationẽ vno modo pertingit homo ſeipſum excitãdo ac diſponendo ad eã, per abſtractionẽ præfatã per recollectionem & ſimplificationẽ, per orationẽ, & meditationẽ atque cõſiderationẽ eorũ quæ diuinæ dilectionis feruorẽ magis ꝓuocare

ac parere solēt in animo donec apex volūtatis valide accendatur ac purè afficiatur in deo, sicque vertex intell.gētię desuper illustretur ad cōtēplādū modo pręfacto. Deniq; hūc modū eiúsque practicā diuinus Dionysi. primo mysticæ theologiæ docēs capitu. Tu (inquit) Timothæe clarissime, intētissima cōtuendis spectaculis mysticis exercitatione, & sensus linque & intellectuales operationes & sensibilia & intelligibilia oīa, & quę nō sunt, & quæ sunt oīa, vt illi iūgaris q̄ sup oēm substātiā omnēque sciētiā est ignote pro viribus teipsum intende. Hæc ille. Alio modo ad cōtēplationē istā pertingit homo absque suo conamine ac præparatione prædicta: dū scilicet misericordissimè desup præuenitur atque diuinitus fortiter illūstratur, valide inflāmatur gratiosissime præoccupatur ac miserabiliter nimis perstringitur, in tantū vt etiā resistere nequeat, & quamuis velit nō possit effugere, gratia prædomināte ipsi naturę nō violenter, sed cōuenientissime. Et primus modus solet esse laboriosus. Hic verò est facillimus. Hinc beatus ait Ber. Quidam trahuntur qui dicere possunt. Bernar.
Trahe me post te. Alij ducūtur, qui dicūt: Cant. 1
Introduxit me rex in cellam vinariam. Cant. 2

Alij rapiũtur. Et primi quidẽ felices quidẽ feliciores, qui in patiẽtia sua possidẽt animas suas. Secũdi feliciores: q̃a ex voluntate sua domino cõfitentur. Tertij felicissimi, qui in profundissima dei misericordia quasi quodãmodo sepulta iam arbitrij potestate, in diuitias gloriæ in spiritu ardoris rapiuntur, qui spreto ipso rerũ ac sensuum vsu, nõ ascensoriis gradibus sed inopinatis excessibus auolare interdũ per contẽplationẽ ad supersubstãtialẽ deum altissimũ solẽt. Horũ vnus fuit deuotissimus frater ille Roger⁹ ordinis sancti Frãcisci, qui dixit, Facillimũ quid est hominem rapi & mente eleuari in deũ. Nã scio, inquit, hominem qui pluries raptus fuit in vno matutino, & homo iste infinities resistit raptui, & aliquãdo tantã vim oportet eũ facere, vt recedat à deo suo & fugiat, quantũ alius facit vt appropinquet. Hæc aũt protulit de seipso. Vnde & rursus testatus est. Intantũ se deus animæ meæ cõmunicat, vt pręnimia dulcedine eũ nõ valeam sustinere, sed cõpellor dicere & clamare: Domine recede à me, quia nõ possum sustinere multitudinem dulcedinis tuę. Talis fuit Et sanctus ille frater Egidius vnus ex primis Frãcisci sanctissimi sociis. De quo Bonauẽtura scribit

Lec. 21

Psal. 27

Roger⁹.

Egidius

ſcribit, quòd toties vidit eum raptū, vt in ter homines vitam angelicam ducere vi deretur, beatiſſimus quoq; abbas Siſois, de quo in vitis patrū refertur, quod quã do in oratione manus extēdit, ſtatim eas retraxit, ne raperetur, alioquin protinus rapiebatur. Ecce quã infinita & admiranda eſt gratia dei in quibuſdã ſuis electis miſericordiæ ſuæ vaſis. Verè ſicut ait Sal uator: Spiritus vbi vult ſpirat: & incircū-ſcriptibilis mirificētia ac opulētia DEI nullis terminis clauditur, nullis legibus coarctatur: ſed vbi quãdo & quãtū & qua liter ei placet, liberrimè ac miſericordiſ-ſimè ſe diffundit, atque plus interim etiã offert, plus influit quàm homo fragilis queat ſufferre. Quod ſanctus ille Effrem experiens in ſeipſo in ſuis orationibus ac meditationibus, conſueuit clamare, domine continue vndas gratiæ tuæ.

Abbas Siſois

Ioan. 3

De ſancto ardente diuino ac deificante amore ad viam vnitiuam, ad miſticam cōtemplationem pertinente, atque priuati amoris extirpatione.

Articulus XV.

POne me vt ſignaculū ſuper cor tuum quia fortis eſt vt mors dilectio. Cum tanta ſit omnipotentis ac ſuperpiiſſimi creatoris ad homines dilectio atque dignatio, vt ipſe per Salomonem teſtetur,

Cant. 8

Prou. 8

Delitiæ meæ esse cũ filiis hominũ. Et itẽ
Hiere. 3 per Hieremiã. Quis est iste, qui applicet
cor suum, vt appropinquet mihi. Quibus
verbis docemur, quantũ deus naturaliter
omniquaque bonus nostrã optet salutẽ,
quã paratus sit nobis gratiarũ suarũ do
nare charismata quàm libenter velit esse
nobiscum: inter nos cõmorari, imo & ha
bitare in nobis dummodo nos ipsi obicẽ
non ponamus, dũmodo corda nostra prę-
parare & applicare curamus, quod in
Iob.14 nobis est faciẽdo. Hinc etenim apud Iob
Apoc. 3 asseritur: Si dixerit homo ad deum cor
suum: spiritum illius & flatum ad se tra-
het. Et Christus, Ego sto (inquit) ad ho-
stium & pulso, si quis aperuerit mihi ia-
nuam, & audierit vocem meam, intrabo
ad illum & cœnabo cum eo & ipse me-
cum. Porro per nullam virtutem tam di-
rectè ac intime tam valenter, purè & im
mediate applicat & coniungit homo cor
suũ deo, sicut per charitatem quæ mentẽ
amantis spiritaliter aperit, capacẽque fa
cit amãti. Cum ergo per vnitiuæ ac mysti
cæ sapientiæ contemplationem altissima
mens humana DEO propinquissime,
quantũ in hac fieri valet vita, iũgatur ac
iufigatur, imo in ipsam absorbeať atque
supernis fulgoribus, sacris ardorib⁹, cha-
rismа

rismatibúsque diuinis abūdantissimè per fundatur, ducetur, adimpleatur: hinc san cti doctores fatētur, quod hæc mystica vi sio per diuinū præferuidū fiat amorem, ita vt purus ac æstuans amor dei ad hanc cōtemplatiuam ac mysticam contempla tionem immediatè ac summè disponat: vtpote actualis syncera & feruens ad deū affectio, quę mentem aperit sponso cœle sti ac influentiis, coruscationibus, fœcū- Augusti. datiōibus atq; amplexibus eius. Pręterea amor iste diuinus tā purus ac feruidus es se nequit, nisi priuato amore prorsus euul so. Etenim amor priuatus, q̄ dicitur amor sui crescens vsq; ad cōtemptū dei, efficit hominem seruū ac membrū diaboli ciuémque Babylonis, id est, ecclesiæ mali- Psal.113 gnantiū. Porrò amor Dei crescens vsque ad contemptū sui, cōstituit hominem ciuem sanctorū, membrū ac militem Christi, amicū filiūque altissimi. Hi duo amores (quorū vnus origo est omnis peccati: & alter fons omnis operis boni) sibi inuicem sunt cōtrarij. Et quāto quis plus crescit in vno, tāto amplius decrescit in alio itavt sicut venenū amoris diuini est amor priuat', sic priuati amoris minoratio diuini est amoris profectio, priuati siquidem amoris vera euulsio, diuini amoris est per

fectio

sectio. Præterea q̇d sit vter hic amor, breuiter tãgã. Amor igitur priuatus vocatur quo quis diligit se in se, non in domino deo, volens videlicet ac cupiens sibi, quę ei in se secundum propriam inclinationẽ & affectionẽ sunt delectabilia, vtilia, aut honesta. Ex quo quidẽ amore mox oriũtur cõcupiscentia carnis, auaritia, põpa,
Deut. 6 ambitio, atq; vniuersa mentis ac corporis inquinamenta. Amor vero dei, quæ charitas appellatur, est quo deũ sup̱ omnia toto corde diligimus, & nos ipsos in deo, videlicet ordinatè secũdum exigentiam vltimi finis nostri, volẽdo appetendóq; nobis quę animab. nostris verè expediũt ad cõplacendum proprio creatori, ad proficiendũ in charitate & gratia eius, ac omni virtute, ad obtinendum beatitudinem cõsummatam. Sícq; ex isto procedit amore gloriatio in aduersis, castigatio carnis, custodia cordis, humiliatio mẽtis despectio terrenorũ, desideriũ ęternorũ, & omnis actus virtutũ. Cũq́ue amor priuatus omniũ radix sit vitiorũ, cõstat ꝙ eo euulso cũcta eradicentur peccata. Quo facto insunt cordi interna mũdicia & charitas Dei pura, fortis, fixa ac feruida. Sícque ad omne bonũ, & illuminationes altissimas ac frequẽtes & quasi continuas, ad inflã-
matio

mationes æſtuātiſſimas, ad trāsformatio nē deificā, ad raptū & exſtaſim, ad exercitationē ſecretiſſimā, trāquillationēdulciſſimā, imo ad vitā Angelis ꝓximā eſt anima tū diſpoſita, ſtátq; velut ī cōtactu cōtinuo ſolis æterni, ſolis iuſtitiæ, ſolis ſapiētiæ infinitę, vt exuberātiſſimè ac indeſinēter illuſtretur, calefiat, penetretur, impleatur, ac inundetur ab illo, & inſtar ſpeculi terſi, peruij & politi luminoſi atq; clariſſimi obiecta ſubſtrata ac applicata eſt ſuꝑ lucidiſſimo ſoli immenſo Idcirco nō ceſſat ſol ille liberaliſſimus ſtilicidiagratię, fluentia ſapientię, Charitatis ſcintillas in illā diffundere. Deniq; amor dei purus cēſetur, dū ipſum nō proprij intuitu cōmodi, neq; mercedis cupidine, ſed ob infinitā ipſius bonitatē & amabilitatē diligimus Pſal.13 ſicut & ipſe dilexit nos nō ob ſuā vtilitatem: qui bonorū noſtrorū nō eget : ſed vt ſuę bonitatis ac fœlicitatis ſim⁹ ꝑticipes ad ipſius gloriā ac honorē. Inſuper quū amare ſit alicui bonū velle, & de⁹ excelſus ac ſanct⁹ ſit bonitas interminata omniformiter ſimplicitérque ꝑfecta, nō poſſumus ipſum magis amare, niſi cū pręcordiali affectu ac cōplacentia gratulabūda volēdo & fauendo ei, quod ipſe habet & eſt: putā bonitatē, ſapientiā, pulchritudinē, opulē-

tiam

tiam,omnipotentiā beatitudinē & perfectiōem suam omnifariā ac immēsam. De inde pcordialiter affectādo,vt ipse creator ac domibus vniuersorū ab vniuersis decenti ac debito modo colatur, honoretur, diligatur ac formidetur: itavt nosipsi in primis id totis viribus peragamus: & alios ad id quantū possumus inducamus. Itaq; in dei amore modo pracdicto pfectus est nihil sui relinquit sibimetipsi: sed totū se deo impendit,ipsū toto posse colendo, totis præcordiis cupiendo, toto feruore amando,ad eius honorē, laudem ac gloriam oīa referēdo vehemētissimè cupiēs bonū cōmune,vniuersorū salutem:quatenus Deus in omnibus atque ab oībus debite honoretur. Idcirco de eius iniuriis& offensis, de pereuntiū ingratitudinibus, vitiis ac perditionibus intimè contristatur. De honorificentia verò dei & reformatione lapsorū operibúsque iustorum, & emendatione errantium summe lætatur, gratias agit, pro omnibus intercedit,& totus in bonitatis affectū, in zelū iustitiæ,in ignem amoris conuertitur,resoluitur, transformatur. Propter quod iugiter sursum mouetur ad vnionem,ad amplexū,ad mysticam visionē erigitur.

De mistica,flammigera,anagogica,& transforma

ma

matiua contemplatione.

Articulus XVI.

IN manibus Deus abſcōdit lucē & præcipit ei vt rurſus adueniat. Annunciat de eo dilecto quod poſſeſsio eius ſit, & ad eā poſſit aſcendere. Incōprehēſibilis Iob.36
de'oīpotens & ſuperliberrimus deus(qui Rom.9
cuius vult miſeretur,& clemēs eſt in quē ciplacuerit,à quo nōeſt appellare aut ſubterfugere,cui nullus valet reſiſtere, cui Iob 11
nemo dicere pōt,cur ita facis?) quos vult illuminat& inflāmat,prçuenit,immutat, cōuertit,ac ditat: qui & interdū nondum paratos repente miſericordiſſime vertit, quocunque voluerit afficit,& ad gratiam illuminationis ſupernæ ac cōtemplationis theoricç pducit altiſſimam , vt patet Actu.9
in Paulo Apoſtolo,quem adChriſtianorū perſecutionem graſſantē cōuertit in via, rapuítque ad contemplandum ſublimia atque ad audiendū verba arcana,qui etiā puſillos ac imperfectos,imo & quoſdam adhuc mūdanos volens ſic allicere,ad altiora ac ſpiritaliora prouehere, nonnunquam gratia cōtemplationis,ſuauitate in Eſaiæ.21
ternæ cōſolationis ad horulam tāgit perfundit ac recreat, genus ſeruorū ponens quaſi ad mēſam filiorū. Hic Deus ſublimis cū viderit mentem hominis ſpiritalis

zelo iustitiæ penetratã charitate flammĩgerã, puritate ac omni virtute fulcitã, ad diuina fortiter aspirãtem, mox dignãtissime, exuberantissime, amorose ac frequentissime ei occurrit, succurit, cooperatur séque ei cõicat, manifestat infũdit, eã ad se eleuat, intra se rapit, deosculat᷑, amplectitur, atque se ei intuẽdũ, gustãdũ, fruendũ offert ac exhibet, habétque cõplacentiam magnam in ea, & tanquam amicam
Iob.36 ac sponsam apprehendit, fœcũdat, & sibi astringit, eandem lucem quoque quã abscõdit in manibus, quam in manibus suis tenet absconsam, ei ꝓpalat ad horam aut horulam, prout sibi omniũ sapientissimo moderatori placuerit. Verũ vt hęc clarius intelligantur manus Dei sunt sapientia & potestas, iustitia, clementia & voluntas ipsius. Quę sunt principia operatiõis diuinæ ad extra. In his manibus Deus oĩpotens lucem abscõdit: quia tam lucem gratiæ quã lumen gloriæ in sua habet ac cõtinet potestate, & iuxta sapientiæ suæ censurã iuxta oĩpotentiæ suæ arbitriũ, iuxta volũtatis suæ ꝓpositũ lumen gratiæ abscõdit & pãdit, retinet & effundit, aufert ac reddit. Ideo dicitur: Præcipit ei (videlicet lumini gratię) vt rursus adueniat. Quo
Eodem. niam lumẽ hoc indignis celatũ aut peccãti

ti subſtractũ, Deo iubente iterũ aduenit ac infũditur pœnitenti, & augetur feruen ter amanti, atque oſtenditur cõtẽplanti. In quo lucis huius reditu annũciat Deus per alloquutionem internã dilecto (homini bono ſcilicet cũ quo tam gratioſe operari dignatur) ꝙ lux iſta poſſeſsio ei' ſit ita, vt eam poſsit ſtabiliter poſsidere, & ſi ad horam amiſerit eam, ad eam rurſus recuperandam poſsit aſcẽdere, & ꝑ eam ad lumen gloriç ꝑuenire. Inſuꝑ lucem cõtemplatiõis theoricç ac myſticç radiũ viſiõis tenens Deus in manib', eandẽ lucem pulcherrimè radiantem ad libitũ ſuũ menti purgatç nũc pandit & influit nũc retrahit & abſcõdit, Sicque lux iſta venuſtiſsima ad tenentis Dei arbitriũ latet ac patet & nũc copioſius clariúſque infulgens, nũc minus, Quũque hanc lucẽ oĩpotens menti oſtenderit, mox mole magnitudinis ſuç actualitate & excellentia maieſtatis, ꝑfectionis ac luciditatis ſuæ immẽſæ mẽtẽ in momẽto, in nictu oculi, ĩ pũcto ſic dulciter, nõ violenter vincit & opprimit, vt ipſa defluat atq; deficiat à ſeipſa, & victa amore ac ſtupens ꝑ admiratiõe eius quã cõtemplamur maieſtatis ac claritatis immenſæ, prç deitatis quã cernit delitioſiſsima ſerenitate: neſciat de ſeipſa. Si quidã

repente tam valide illuſtratur ac inflāmatur, vt prorſus ſuccūbens vires & ſenſus corporales amittat. Tūc mēs in increatæ lucis ſecretū inducta, in infinitæ lucis abyſſo demergitur; in æternæ fœlicitatis oceano rapta deperditur, in amoris igne immēſi reuoluta cōburitur, atq; in ſuperuaſtiſſimę ac ſuperplaniſſimæ ſolitudinis impertrāſibili, & immēſa amplitudine ſecuriſſime errat, fœliciter deuiat, Perdens ſe ſeipſam: neſciens vbi vel quando. Verū in hac intuitione trāquilliſſima ac cherubica mens humana, vt plurimum nō diu defigitur, ſed Deus lucem quā paulo ante infundit, retrahit & abſcōdit in manibus atque poſt modicū denuo præcepit ei, vt menti adueniens oriatur, maiori nōnunquam cū claritate quàm ante. Qua luce menti fulgente mens iterum intus ſplendeſcit, igneſcit, alteratur, miratur, opprimitur, deficit. Túncq; Deus amœnitatis immēſæ annūtiat de ea (hoc eſt, de luce iſta quam paulò ante abſcōdit in manibus) electo ac dilecto (feruido ſcilicet amatori) quòd poſſeſſio eius ſit: eo quòd ipſe cūcta carnalia & caduca aſpernans, præter Deum & extra eum concupiuit: ideóque Deo ſuffragante ad eam poſſit aſcendere, ita vt in [illegible] creſcens quotidie, au-

[illegible]

tandē loci fontali suauissimo Deo beatifice stet intentus, fruitiue vnitus, amorose æternaliterq; immersus. Denique quoniā ista tam supernaturalis eleuatio mētis, tā admirāda & alta contēplatio nobilitatio, ac deificatio eius, signū ac opus est infinitæ dignationis ac magnæ dilectionis Dei ad eā, idcirco post verba prællegata protin' subditur. Super hoc expauit cor meū, & emotum est de loco suo. Etenim in hac Iob 15
profundissima cōtemplatione gratia Dei præueniens ac pertransiens, sensum perstringit amantis, & eripit eū illi, infigitq; sibi, atque vt horum expertus ait sanctus Bernar. Rapit eū in diem qui est à tumul- Bernard
tu rerū ad gaudia silentij, hoc est in splendorem clarissimum lucis supremæ: in quo ab omni profluuio desideriorū carnaliū, inquietorum phantasmatū, fluctuantium cogitationū suauiter conquiescit obdormiens in dilecto. Sicque pro modulo suo Ioan. 3
ad momentū & punctum idipsum ostenditur ei videndū sicuti est. Inter hæc nanque Deus efficit ipsum in idipsum, vt sit ipse pro modulo suo sicut & illud est. Tūc plerūque osculo patris & filij medium inuenit se contemplator huiusmodi. Postremo de hac re satis profundè scribit in libro de perfectiōe filiorū Dei, iuxta ex-

perientiam suam, Ioannes RuisBrochius inter cętera, dicens: Oportebit nos fūdare vitam nostram supra infinitę ꝓfunditatis abyssū. Et ita poterimus in amoré æterna liter mergi atque à nobis in ipsam imperscrutabilem ꝓfunditatem demergi. Et in eodé amore modo carēte palpabimus & à nobis deuiabimus, & ipse nos ducet ac ꝑducet in immensam & incōprehensam amoris dei amplitudiné. In quo quidem nos fluemus & à nobis defluemus in ignotas delitias opulentię ac bonitatis diuinę: in quib' liquebimus & deliquebimus, & profundabimur & deprofundabimur in gloriam Dei. Hæc & alia multa scribit, quæ pie ac sapienter sunt intelligéda, ne fiant alicui erroris occasio. Clarè siquidé nisi ab expertis nequeunt intelligi.

De diuersis effectibus sponsi cœlestis in anima contemplatiua heroica amorosa, & de actibus ac gradibus charitatis ardentissimæ ac perfectæ.

Articulus XVII.

Psal. 30 QVàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscōdisti timé-
Dionysi. tibus te. Sicut diuinus loquitur Dionysius. Charitas virtus est vnitiua. Primus itaq; charitatis & actus ac gradus est mentem amantis Deo cōiungere. Nam & menté auersam ad ipsum reducit & vertit. Hinc

in prima sua Canonica ait Ioãnes Apost. I. Ioan,2
Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Vnde & sine charitate nulla virtus mentem Deo propriè simplicitérque coniungit, Secundus actus ac gradus charitatis, est cor amantis in Deum transformare. Quoniam charitas virtus 1. Cor. 13
est confirmatiua seu assimilatiua ac penetratiua, voluntatem amantis conformans voluntati amati, imò amantem à seipso quodammodo alienat, & in dilectũ transfert atque cõmutat. Propterea sancto Dionysio cõtestante: Diuinus amor exstasim facit: quia nõ sinit amantes esse suiipsorũ, sed eorũ quos diligunt, in quos quasi extra se positi tendũt, mouentur & afficiuntur. Hinc sicut ferrũ ac carbonem calor ignis, quasi transformari videtur in ignem, ita vt ignis proprietatem, actũ, & similitudinem induant, sic charitas in amatum transformat ac transponit amantem. Propter quod asserit Aug. Quod anima verius est vbi amat, q̃ vbi animat. Et Christus in euangelio: Vbi, inquit, thesaurus tuus (id est res quam praecipuè diligis) ibi est cor tuum. Et rursus, Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti Matt. 6
mihi vt sint vnũ, haud dubiũ quin per charitatem sicut & apostolus Paul. dicit: Qui

adhæret deo, vnus spiritus est. Ecce quã-
tam transformationẽ & vnitatem efficit
charitas. Nã & de primitiua ecclesia om-
ni charitate repleta fertur. Multitudinis
credentiũ erat cor vnũ & anima vna. Ami
corũ etenim est eadẽ velle atq; eadẽ nolle
Plato. secundũ Philosop. Et Plato ac Arist. pro-
fessi sunt, ꝙ amicus est alius idẽ, seu al-
ter ego. Vnde & spõsa in sponsum cœle-
stem per charitatẽ transformata fatetur
Canti.7 in Cãticis: Ego dilecto meo & ad me cõ-
uersio eius. Tertius charitatis act⁹ ac gra
dus est diligentẽ cum dilecto indissolubi
Isidorus. liter colligare. Idcirco dixit Isidorus, qđ
diligere dicitur quasi duo ligare. Nempe
quo amor amplius crescit & inualescit,
eo validius amãtẽ amato astringit ac col
ligat, ꝓducendo quasi continuã memo-
riã & affectionẽ dilecti in animo diligen
tis. Cuius charitatiuæ affectionis tãta est
vis, vt nulla aduersitas, nulla prosperitas,
nullus euẽtus eã valeat cõfringere, vin-
Roma. 8 cere, aut auferre. Propterea deũ sic dili-
gẽs, cũ Apostolo dicere potest: Quis nos
separabit à charitate dei? Sic Christũ in-
Genesi⁹ clytus ille martyr Genesius diligebat: Nõ
est, inquiens, rex præter Christũ, pro quo
si millies patiar & occidar, ipsum mihi de
corde auferre nunquam poteritis. Quar-
tus

tus, charitatis actus ac gradus est amantẽ præ vehementia affectionis vulnerari amore dilecti, iuxta illud in Canticis, vulnerata charitate ego sum. Itémq;. Vulnerasti cor meũ soror mea spõsa. Nõne corde vulneratus, percussus perforatus charitatis acumine ac sagitta tibi videť amator, dũ vehemẽs ille amoris aculeis mẽtem eius medullitus penetrat, affectiuã vim eius intantum cõcutiens, tam acutè transuerberãs, vt desideriorũ suorũ efferuescentiã, gestus, effectus, ac signa reprimere nequeat, tolerare nõ possit, dissimulare nõ valeat? desiderio ardet, feruet affectu, æstuat & anhelat profundissime ingemiscens: separationis impatiẽs, ac longa suspiria trahẽs. Hic charitatis gradus interpolationẽ interim admittit, instárque febris nunc intensius nunc remissius vrit ac stimulat imo frequẽter fortior redit. Ad quẽ quidẽ gradũ peruenerat nimirũ Aug. cũ cõfitens deo diceret, Sagittaueras tu cor meũ charitate tua, & gustabã verba tua visceribus meis infixa. Coruscasti in animo meo, & fortiter inflammasti & commouisti omnia intima mea. Quintus actus & gradus, ẽst amantẽ præ amore languidũ facere. Iuxta illud Canticorum: Fulcite me floribus, stipate me

Canti. 4
Eodem
August.

malis,quia amore lãgueo. Ex vulneratione quippe oritur langor dũ præracto modo mens amore vulnerata dilecti, nec tamẽ eius ad libitũ habẽs præsentiã,duplici mœrere atque desiderio bipartito affli-
Eccl.24 gitᷓ.Cũ siquidẽ ipsa increata sapiẽtia teste tur,Qui edũt me, adhuc esurient,cõstat qđ mens deũ in hac vita contẽplans,quo eum lympidius contẽplatur,eo ad facialem ac beatificã eius visionem vehementius inflãmatur: ideóque de illius visiõis
Rom.7 absentia, de plenæ fruitionis carẽtia cõ-
Philip.1 tristatᷓ, ad eam quoque æstuãter suspirãs cũ Apostolo vociferatᷓ. Infœlix ego quis me liberabit de corpore mortis huius? Itẽ. Cupio dissolui, & esse cũ Christo. Et cum propheta,Heu mihi,quia incolatus meus prolongatus est. Rursus dũ anima ad actualẽ dei cõtemplationẽ claram ac delitiosam secundum possibilitatem vitę præsentis prouehitur, & interdũ repentè ab ea dilabitur, atque ad pristinas suas ęrũnas,distractiones,imagines,tentationes reuoluitur,tunc mœrore cõficitur ad eleuationẽ suspirans priorem,quæ interdũ dispensatiue nunc breuius, nunc longius deo moderãte subtrahitᷓ.Itaque duplex hic mœror ac gemebundũ desideriũ langor vocatur animæ contemplatiuę ac

amoro

amorosæ, cuius est dicere: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarũ, ita desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deũ fontẽ viuũ. Quando veniã & apparebo ante faciẽ dei. Tali etenim deitatis feruidissimo amatori nil libet, nil sapit in rebus caducis. Vnde & sanctissimus abbas Syluanus post cõtemplatiões & visiones suas altissimas rediẽs ad seipsum, ad exteriora quæque progrediens, vultum suũ operuit dicens: Quid necesse est lucẽ istam corporalẽ videre in qua nihil est vtile? Et Grego. Lux, inquit, fastidio est. Ideo deum deprecãs effatur: Educ de carcere animã meã ad confitendũ nomini tuo. Sextus actus & grad', est à seipso prorsus deficere atque defluere, ita vt taliter amans cũ apostolo fateatur: Viuo iã non ego, viuit verò in me Christus. Langorẽ nanque mors cõsequi solet. Itaque superdulcissimus ac superpiissim' deus se anima amorosa cũ tanto mœrore expectari, cũ tanto desiderio appeti cernens, cum ingenti dignatione ac mira liberalitate ad illã reuertitur, ac clariorem quã ante sui contẽplationem ac callidiorem amorem exigens eam, in tantum vt ferre nequeat. Quẽadmodũ Hieremias Propheta testatur: Factus est sermo, in-

Psal. 42
Syluam
Grego.
Psal. 149
Galat. 2
Hier. 20

quiens, domini in corde meo, quasi ignis æstuans & defecit, ferre non sustinens. Et alius: Cõcupiscit, inquit, & deficit anima mea in atrio dñi. Raptus etenim & absorptus, introductus & immersus animus in diuitias gloriæ, in oceanũ deitatis immẽsæ, præ admiratione incircunscriptibilis maiestatis & entis ęterni prorsus independentis nulliúsq; indigẽtis, cuius nulla est causa, in cuius manu sunt omnia: defluit prorsus ac deficit à seipso transitque totus in principẽ maiestatis in fontẽ luminis, in deitatis abyssum: conquiescẽs atq;
Psal.71 obdormiẽs in dilecto, & aliud nil aduertens prædominante in ea intuitione caliginis totũque præoccupante ardore amoris. Quod vir sanctus expertus: Inflãmatũ est (inquit) cor meum, & renes mei cõmutati sunt, & ego ad nihilum redact' sum, & nesciui: O quàm bene & optime est tũc animę amorosæ quàm serena quã iucunda, quàm cœliformia ac tranquilla sunt omnia tunc in ea. Vbi tunc nebulæ vitiorũ, turbines passionum, inuolutiões phantasmatum, varietas distractionũ, inquietudo tentationũ? Nonne à præsentia solis iustitiæ, à conspectu & ardore atque fulgore solis sapientiæ fugiũt omnia illa? Septimus gradus & actus, est mentem ad

mysticæ theologiæ visionem theoricam caliginosam ac superspledentẽ prouehere. De qua re supra iã tacta sunt plura. Est q̃ue visio illa inter cõmunem contẽplationem & beatificam patriæ visionẽ medio modo se habens. Octauus gradus & actus, est mẽtem iam feruidã post huius incolatum exilij ad facialem ac felicissimam primæ veritatis inspectionẽ, ad diuinæ essentiæ visionem ad infinitæ bonitatis plenissimam summæ contentantem ac quietantem fruitionẽ perducere. Quo facto desiderium repletũ est & quiescit, rapacitas mentis est satiata, omnísq; potentialitas animæ ad actũ perducta, censetur quo ad finale ac principale obiectum. Propter quod scriptum est: Satiabor quum apparuerit gloria mea. Et: Adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Psal. 15

Prosecutio huius materiæ: & quàm mirè ac gratiosè agat sponsus cœlestis in anima inflammata, sanctificata ac deificata. Articulus XVIII.

SApientiã amaui, & exquisiui à iuuentute mea: Et quęsiui sponsam eam mihi assumere & amator factus sum formæ illius. Scio quoniã mecum communicabit de bonis & erit alloquutio cogitationis meæ. Intrans in domum meam conquiescam cum illa. Nõ enim habet amaritudi Sapien.

ritudinem conuerſatio eius, nec tædium cōuictus illius ſed gaudium & lætitiam, Sponſus & ſpōſa ſe mutuo complectūtur diligunt, deoſculantur, aſtringunt, adulte rinū deſpicientes amorē. Itaque increata ſapiētia (quæ eſt deus ætern⁹) ſpōſa creati ſpiritus ac feruidi amatoris rite vocatᷣ. Quoniā talis amator eā ſynceriſſimè ac vnicè diligit, ardentiſſimè ac internè eā ſibi aſtringit, eā præ omnibus amplexatᷣ, alienū atq; impurū amorē penitus aſpernatur. Rurſus deus (qui eſt ſapientia iſta) ſponſus dicitur animæ (quæ eſt ſpiritus rationalis) & anima amoroſa ſponſa eſt dei ſui, quoniā deus per charitatem eam amplectitur, per vnionē præferuidā dulciſſime eam deoſculatur, lumine gratiæ ſuæ eā fœcundat, eāque ſibi fidelem integram inuiolatā manere iubet & exigit. Quod quidem fit dum ipſa præter deū & extra eū nil diligit. Etenim iuxta præhabita nulla actio in tantū conformat, ſicq; identificat vnū cū alio, ſicut dilectio, Hic nimirū anima feruens ac ſancta de cœleſti loquitur ſponſo in amoris dialogo, in Cantico canticorū: Dilectus meus mihi, & ego illi. Itémq;. Ego dilecto meo & ad me cōuerſio eius: Hoc eſt ego tota ſum vnica illius quē ſuper omnia tam ſingulariſſi

Prou. 8

Cant. 2

Cant. 7

rissime amo, tam vnice diligo, eius obsequio me totã impendo amori voluntatíque eius me integrè offero, illi intẽta sũ, ei vaco atq; cõplaceo. Ad me quoque cõuersio eius: quoniã ab ipso me redamari seu potius præamari ex perior. Ipse mihi vicẽ repẽdit, ipse me clementissimo ac di gnãtissimo aspicit vultu, nõ sum fraudata meo affectu. Talẽ itaque animã quę cum apostolo vere pronuntiat: Mihi absit glo riari nisi ĩ cruce dñi mei Iesu Christi. Per quẽ mihi mundus crucifixus est, & ego Gala. 6
mundo, ita vt quicquid mũdus magnum, dulce, ac cõmodũ arbitratur, mihi crux sit, illud vilissimum reor, & pro nihilo aspicio. Talẽ inquam animam sponsus cœlestis dulcissimè visitabit, familiariter amplectetur, amorosè alloquetur, cõmunicabítq; ei de bonis suis luce gratiæ, splen dore virtutũ, donis ac fructibus spiritussancti eam fœcundans, mirabiliter inflãmãs, vt sit tanquã oliua fructifera in do mo dei. Tunc plane gaudebit sponsus su- Psal. 51
per spõsã, & gaudebit super te deus tuus Esai. 62
O aĩa inclyta & electa tam plene ad crea Psal. 44
torẽ tuum cõuersa, concupiscit rex deco Cant. 2
rem tuũ, & dicit tibi: Ostende mihi faciẽ Prou. 8
tuã, sonet vox tua in aurib⁹ meis, & erũt Esai. 60
delitię eius esse tecũ, ac demorari in me-

dio

dio cordis tui. Tunc certe videbis & effluẽs,&mirabit̃ cor tuũ ex tanta dilectione ac dignatione dei tui ad te, & dilatabitur in amore ipsius cũ gaudio fœliciterq́;
Psal.30 gustabis quã magna sit multitudo dulcedinis eius quã proficit & ostendit sperantibus se, quos absc̃odit in absc̃odito vul-
Psal.76 tus sui à c̃oturbatione hominũ, q̃ renuũt forinsecus c̃osolari, quiet̃e solitudinẽque optantes quorum m̃etes deus gloriæ superdulcissimus ac munific̃etissimus sp̃osus ineffabiliter adimplebit c̃osolabitur tranquillabit, radiose perfundet, vehem̃eter acc̃edet, dulciter vnget stabiliter possidebit, imo nonnũquam etiam & fortecrebrius amorose ac misericordissime prorsus præueniet spiritũ nostrum & flatum ad se trah̃es, improuisáque erig̃es, &
Iob 14 absque nostro conatu inopinatè tollens immutans succendens, & absorbens, im-
Deu.34 plebitúrque in nobis quod in Deuteronõ scriptum est. Amantissimus domini habitabit confidenter in eo quasi in thalamo: tota die morabit̃ & inter humeros illius requiescet. Denique sicut amor carnalis prædominãs (qui amor hereos appellat̃) facit amantem c̃osiderationi & amori amati grauiter intentũ, eiúsq; iugiter memoré singula quæque intimè cogitatẽm

omnia percurrentem, de amāti pręsentia hilarē, de eius absentia ac recessu mœrentē sempérq; cupit vniri ac frui dilecto. in eius intuitu cōplacentiā habet, ipsum astringit, cōprimit deosculatur, nec ī his ipsis percipit moras, imo omne tēpus qđ in istis expenditur, breue videt, ita omnino syncerissimus ac insignissimus amor dei contēplationi dilectioníque dei efficit mentē amātis vigilāter diuturnæ, & si nō continue tamen sæpissime prorsus intentā, eiusq; innumerabilibus vicibus memorē non in diuinis dūtaxat, verūetiam in omni loco, actu ac tempore, in strato, mensa, domo, via, otio atque negotio: ita vt ad literā impleat talis homo illud Deuteron. Eruntverba domini in corde tuo & meditaberis ea sedēs in domo tua, & ambulans in itinere & dormiēs atque cōsurgens erūtq; & mouebuntur inter oculos tuos. Insuper amor hic sanctus ac ardens facit mentē ea quæ dei sunt intimè meditari, & cuncta diligēter percurrere. Nunc incōprehensibilē dei bonitatem ac pietatem, nunc eius infinitam sapientiam, iam opulentiam, iam omnipotentiā, pulchritudinem, iustitiam beatitudinē æternitatē; ac cæteras proprietates ipsius syncesiter contēplando, [illegible] citer admirando, Deut. 6

con.

incõparabiliter diligendo, amplectendo, laudãdo ac honorãdo. De gratiosa quoq; & experimentali dei præsentia amor iste lętificat mentẽ, serenam, & tranquillã efficit & mira bonitate ꝑficit. Porro de absentia dilectissimi & superdilectissimi dei parit tristitiã, afflictionẽ ac defectionem. Ex tanto quoq; contemplationis excessu amorísque impetu ardore & ebullitione generantꝰ per redundantiã quandã in parte sensitiua ac corpore langor, debilitas, mœror ac macies, detestatio corporei alimenti impotentia vsus ac motus membrorum ac sensuum, & totius corporis rigor. Nec in his actibꝰ sanctis mens tẽpus aduertit, moras nõ percipit, imo in his vehemẽtissime admiratꝰ, nec sufficit admirari anima sancta charitatẽ, pietatem, dignationem & munificentiã dei circa se & in se: tam amorose ac familiariter, tã gratiose & munificẽter se ei ostendit, cõmunicat, applicat & infundit. Amplius quoniã amor ingreditur, vbi scientia permanet foris, dum mens contẽplationi mysticæ est intenta, inflãmato & velut cõmoto ac irritato amore, incipit amor ipse quodãmodo ebullire ac supferuere, suáq; sacra violẽtia totũ corpus cõcutere. Quod autẽ feruet, quadã coloris ac desiderij sui violen

violentia extra ſeipſum proiicitur,& ſupra ſe tollitur, quaſi ibi eſſe dedignetur. Vnde tam vehemẽter ſe iactat. Sic & mẽs trãsfixa amoris feruore quaſi extra corpus iactare ſe nititur,& vſque in ſummũ volare molitur. Poſtremo ex prædictis ſupernaturalibus ac mirãdis cœleſtis ſponſi & charitatis in anima certiſſimũ ſumitur argumẽtum veritatis fidei Chriſtianæ, ita vt quicunque hæc experitur, in tantũ ex eis in fide certificetur, vt quãuis totus mundus auerteretur à fide, ipſe tamen de fidei veritate nõ poſſet ambigere, prout de hoc in tractatu de contemplatione & alibi plenius diſputaui.

De effectibus atque indiciis amoris extatici.
Articulus XIX.

AVerte oculos tuos à me, quoniã ipſi me auolare fecerunt. Deus ſublimis & benedictus ſuæ æternæ veritatis actualitate & cognoſcibilitate ac ſuę immẽſæ bonitatis amabilitate omnẽ intellectum atque affectũ creatũ infinitè tranſcendit ac ſuperat. Ideò animam cõtẽplantis à ſe ipſa penitus alienat, rapit, abſorbet, atq; deficere facit. Propter quod ait Pſalmus. Defecit in ſalutare tuum anima mea. Et rurſus: Defecit caro mea & cor meũ. Spiritualia autẽ per corporalia declarantur.

Idcirco proprietates & actus ac signa amoris spiritualis extatici p actũ & signa amoris carnalis (qui hærẽs siue prędominãs aut extaticus nominatur) elucidare oportet. Itaq; primũ opus ac signũ carnalis amoris extatici desiccatio mẽbrorũ. Taliter etenim amorosi arefiũt ĩ mẽbris pallescunt, & marcescũt: quoniã ex intẽtissima cordis applicatione circa dilectũ multiplicant spiritus & calor naturalis in sua operatione debilitatur, sicq̃ue corporis desiccationẽ incurrũt. Cõformiter ex vehemẽti ac intimo amore spiritali extatico & applicatione occupationéq; eius circa dilectũ, videlicet superamabilissi-
Exo. 14 mũ Deũ, cor ab omni carnalis voluptatis arescit pfluuio, à concupiscẽtia, & omni affectione terrena siccãte domino aquas maris rubri, id est, carnaliũ motus humorum flante vento vehemẽte atque vrẽte
Augusti. id est spiritus sancti virtute intus gratiose ac fortiter operãte. Nempe quo anima amplius circa spiritualia ac diuina se occupat: eo à carnalibus magis abstrahitur & ea fastidit. Hoc S. Augustinus expertus dixit. O deus meus quã subito mihi in fastidiũ versum est: q̃cquid ante male amauerã. Hinc sponsa orat in Cãticis: Surge
Cant. 4 aquilo & veni auster: perfla hortũ meum

& fluent

& fluent aromata illius. Per aquilonem, qui est vẽtus durus ac frigidus, torpor & grauitas intelligitur vitiorũ, Per austrum verò, qui est dulcis & calidus vẽtus, accipitur spiritus sanctus, quo in animã flante, spirãte séque piissimè infundẽte, aromata, id est spiritalia desideria carnalib' pulsis affectibus fluũt ab ea, dicente Gregor. Gustato spiritu, desipit omnis caro. Gregor.

Secundus effectus atque indiciũ amoris carnalis extatici, concauitas est oculorũ. Nam amorosi taliter consueuerunt oculos habere profundatos ac concauos: eo quod oculi sequũtur spiritum, sese ad intra retrahentes, & ad æstimatiuo organũ cõcurrentes. Sic interiores oculi animæ spiritali amore extatico inflammãte pro fundantur in corde, & introuersa est anima talis: quoniã intus est, intus fulget, ac inuenitur totum quod quærit, quod diligit, quo delectaẽ, in quo cõquiescit, deus videlicet lux vera, veritas summa, bonitas infinita: cui ait cũ Isaia. Vere tu es de' absconditus. Et rursus: Secretum meum mihi. Et cum Psalm. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternũ Preterea inter se profundat huiusmodi anima intuitum acici visus interni, vt cõsideret ac scrutetur nequid in ea sit quo offendetur spon- Esai. 45 Esaiæ 4 Psal. 78

ſus cœleſtis,qui ſolus cor intuetur:iuxta
illud. Meditatus ſum nocte cum corde
meo:& exercitabar, & ſcobebam ſpiritũ
meum.Rurſus viſum mentalem profun-
dat:quatenus occultos cœleſtis ſponſi ac
ceſſus & receſſus pro poſſe obſeruet ac
Iob. 2 noſcat.De quibus apud Iob ſcriptum eſt.
Si venerit ad me,nõ videbo eum & ſi re-
ceſſerit à me non intelligam. Quamuis
etenim quidã tales acceſſus & receſſus
certo ſcire ſeu obſeruari nõ valeant pro-
babiliter tamen poſſunt. Nec dubiũ quin
talis amor exteriores quoque cuſtodiat
ſenſus, quorum incuſtodia incuſtoditæ
mentis eſt ſignum.Ideò Salomon conte-
Eccle.2 ſtatur:Oculi ſapientis in capite eius:ſtul-
torum autem in finibus terræ, ſeu in cal-
caneo.Tertiũ amoris carnalis extatici ſi-
gnum, eſt ſiccitas oculorum ſeu lachry-
marũ carẽtia niſi ex parte dilecti veniat
fletus.Hinc nec damna rerũ,neque mors
proximorũ valent in taliter amoroſis ex-
cutere lachrymas.Cõformiter anima ſpi
ritualiter extatice amoroſa,propter nul-
la damna ad ſuperdilectũ ſpõſum ſuper-
num nõ pertinentia contriſtatur.Sicut &
Salomon loquitur : Non cõtriſtabit iuſtũ
quicquid ei acciderit. Adeò quippe quæ-
Prou. 12 rit ac diligit tantíque facit eſſentialiter
bonum

bonũ & vt alia paruipẽdat. Vnde ſanctus
Iob grauiſſima paſſus, patiẽſque aduerſa Iob. 2
patientiſſime dixit, Dominus dedit, dñs
abſtulit, ſicut dño placuit, ita factũ eſt, ſit
nomẽ domini benedictum. Sic & de To- Tob. 2
bia quoque ſcribitur: Nõ eſt Tobias cõ-
triſtatus contra Deum quod plaga cęcita
tis venerit ei, ſed immobilis in dei timo-
re permãſit gratias agẽs deo omnib⁹ die-
bus vitæ ſuæ. Nõ ergo pro rebus vilibus
cõtriſtemus, nõ pro paruis ac tranſitoriis
cõmoueamur. Iuſtus nãque quaſi funda- Prou. 12
mentum æternum. Quartũ ſignũ ac opus
amoris carnalis extatici, eſt profunda ſo-
licitudo & cogitatio verſa ad interiora,
nõ vtique ad ſpiritalia aut diuina, ſed ma
gis ad vana & fœda phãtaſmata intus re-
cluſa, in quibus dilectã rẽ ſpeculatur, at-
que carnalia imaginatur: ita vt taliter a-
moroſus quaſi dormiẽtis imaginẽ geſta-
re videatur, ad exteriora euigilare vix va
lens, niſi cũ ei de re amata ſit verbum, eo
quod tota ſua cogitatio, intenſio & affe-
ctio fixa ſit in amato. Cõſimili modo ani
ma ſpiritaliter extatice amoroſa in tantũ
ſolicita eſt & intẽta circa ſecretiſſimum
Deũ vt ad verba mũdana inania imperti-
nẽtia, ad vanos rumores ac fabulas clau-
dat ſenſum, & inuite talia audiat, dicens

illud propheticũ Deo, Narrauerũt mihi in quit fabulationes, sed nõ vt lex tua. Si aũt de Christo & pertinentibus ad salutẽ fit sermo, statim euigilat & aduertit, iuxta illud. Qui ex deo est, verba dei audit. Quintus effectus atque indiciũ amoris carnalis extatici est pulsus inordinatus. Taliter quippe amorosi pulsum habent aut nimis tardũ aut valde velocẽ secũdũ diuersas apprehẽsiones & affectiones de amato cõceptas. Dum enim de eius adeptione desperãt tardum mox habẽt pulsum. Velocẽ verò quãdo de eo vicẽ reportare cõfidũt. Sic anima spiritaliter extatice amorosa pulsus, id est, affectiones, habet mirabiliter celeres ac veloces, quãdo de sponsi sui adeptione confidit, quãdo ab ipso visitari, impleri, consolari, amplecti experitur, dum de eius gratiosa præsentia iucundatur, aut de eius beatifica fruitione habẽda quodammodo certificatur, quẽadmodũ ait Apostolus. Ipse spiritus testimoniũ perhibet spiritui nostro quod filij Dei sumus. Talem habuit pulsum internum sanctus qui dixit. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deũ viuũ. Et denuo: Viã mandatorũ tuorũ cucurri, cũ dilatasti cor meũ. At vero dũ anima ariditatẽ spiritus incidit, & solita alacritate

critate ac cõſolatione priuatur, dum de beatitudinis adeptione grauiter anxiatur, aut de reproborũ numero eſſe veretur, tardũ mox habet pulſum, dicẽs cum ſancto Iob domino: Clamo ad te, & non Iob 30
exaudis me: ſto & nõ reſpicis me. Mutatus es mihi in crudelẽ, & in duritia manus tuę aduerſaris mihi. Sextum opus ac ſignũ amoris carnalis extatici, eſt quòd taliter amoroſus vidẽdo rem rei amatæ cõſimilẽ inflammatur, cõcutitur aſpicit, & quaſi inſanire videtur. Sic anima ſpiritaliter extaticè amoroſa deum in hac vita in ſeipſo videre ac deguſtare nõ valẽs, dum eius bonitatẽ, dulcediuẽ, venuſtatẽ & excellentiam in ſuis contemplatur ac guſtat effectibus, atque in prælibatione quadam per genera, ſpeciẽmque creatã, protinus alienatur, concutitur, alteratur, vt quaſi inſaniens videatur, imo ab inexpertis ac temerariis inſana ac fatua iudicetur dum anima ſurſum tendẽte ac corpus ſuũ relinquẽte, corpus inclinatur ſeu variis modis mouetur ac caſum minatur. Septimũ ſignũ amoris carnalis extatici eſt defectiua & trũcata locutio, & modica allocutio cũ dilecto dũ præſens eſt. Nã taliter amoroſi in abſentia concipiũt multa: dũ verò cõueniũt, proferunt

pauca & eadem imperfecte, Siquidē magnitudo affectionis verba abrūpit & mētem absorbet, in amplexū & oscula ruēs. Sic anima spiritaliter amorosa extatice defectiuis atque trūcatis vtitur sermonibus loquēdo cū sponso, sicut dū ait dile-
Canti.2 ctus meus mihi, & ego illi. In quibus ratio verba amoris debet supplere & explanare, quēadmodū eloquēs Aaron fuit os Moysi infacūdi. Vnde cū loquitur sponsa
Exod.6 dilectus meus mihi supplēdū est, gratiose se exhibet & super omnia mihi placet, ēstque charissimus. Et ego illi, intenta
Canti.2 sum, placere desidero vniri peropto.

Quod ad iam prædictam triplicem viam plurima reducuntur, ea quæ passim à doctoribus sunt scriptitata.
Articulus XX.

Psal.103 QVàm magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapiētia fecisti. Primò de cœlo & mundo Aristoteles ait: Per hunc quidē numerum (puta trinariū) adhibeamus nos ipsos magnificare vnū deum eminentē proprietatibus earū quæ creata sunt. Quod ideo dixit Philosoph' quia in cunctis creatis apparet perfectio quædam in trinario: sicut in principio, & medio ac fine. Idcirco antiqui deum honorauerūt orationibus ac sacrificiis tripli

cati

catis prout commentarius ibi exponit:& Thomas ſuper primum librum Sentētiarū allegat. Itaque numerus iſte trinarius perfectionem & excellentiā quandā importat atque creatis omnibus inuenitur & in ipſo creaturarum cōſiſtit perfectio. Hinc ſuperbenedictæ trinitatis veſtigiū dicitur in omnibus relucere. In omni nāque creato quædā eſt trinitas, præſertim in entibus eſſe cōpletum habentibus. Vt pote eſſentia, potentia, & operatio, eſſe, poſſe & agere, principiū mediū, & finis, actus, potentia, & vtriuſque cōnexio, ſeu quod eſt & quo eſt, & amborū cōiūctio, modus, ſpecies, & ordo, ſeu numerus pondus, mēſura. Vnde per ſapiētiā deo dicitur: Omnia in numero & pondere & mēſura cōſtituiſti. Rectiſſime ergo Pſalmographus cōcinit creatori. Quā magnificata (id eſt valde magnifice, valde eminēter ac ordinate facta) ſunt opera tua. Nā omnia in ſapiētia fecisti, id eſt, ſapiētiſſime. Conformiter in rationali creatura ad trinariū quēdā quaſi omnia reducūtur etiā vitæ & exercitia ac media quibus ad deum pertingitur, ad viam videlicet purgatiuā illuminatiuā, ac perfectiuam, ſeu vnitiuā. Nempe ad viam purgatiuā pertinet ſtatus incipiētium. Ad illuminatiuā

Pſal. 102
Sapiē. 11

ſtatus proficiẽtiũ. Ad vnitiuã ſtatus perfectorum. Rurſus ad purgatiuã pertinet ſtatus animalis. Ad illuminatiuã ſtatus rationalis. Ad perfectiuã ſtatus ſpiritualis. Itẽ ad purgatiuã pertinet principium reformationis, rationis, volũtatis, atque memoriæ. Ad illuminatiuã profectus reformationis huiuſmodi. Ad vnitiuam reformationis eiuſdem perfectio. Præterea cũ triplex ſit veritas, ſcilicet veritas vitę, veritas doctrinæ, veritaſque iuſtitiæ, ad purgatiuã pertinet, veritas vitæ: ad illuminatinã veritas doctrinæ: ad perfectiuã veritas iuſtitiæ. Adhuc autẽ ad purgatiuam pertinent virtutes politicæ, ad illuminatiuã virtutes purgatoriæ, ad vnitiuã virtutes purgati animi. Poſtremo ad purgatiuã pertinẽt ſerui fideles, ad illuminatiuã ſecreti amici, ad perfęctiuã, occulti filij. Poteſt etiam dici, quòd ad purgatiuam pertineant virtutes morales pręſertim ad ſenſitiuũ appetitũ ſpectantes, quæ circa paſſionum refrenationem verſantur, ad illuminatiuã virtutes intellectuales, ad vnitiuam virtutes theologicales, præſertim ſecundum ſuum eſſe perfectũ & maxime charitas.

Declaratio prædictorum, videlicet diſtinctio inter ſeruos & mercenarios ac ſecretos amicos occultóſque

tósque filios. *Artic.* *XXI.*

IAm nõ dicam vos ſeruos, ſed amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo nota feci vobis. Iſta ſunt verba Chriſti, quibus inter ſeruos & amicos diſtinguit: cũ tamẽ omnes boni ac virtuoſi ſint ſerui ipſius. Porrò abbas Caſſianus mercenarios præfert ſeruis. Sed diuiniſſimus ille Ioannes Ruyſbroec mercenariis ſeruos præponit. Iterum idem Ioannes occultos filios præponit amicis. Cancellarius autem Pariſienſis amicos prætulit filiis. Conſiderandum eſt igitur, qualiter iſta diſtingui intelligi, concordarííque debeant. Itáque iuxta Caſſianum triplex eſt incitamentum ſeu motiuum vitandi peccata, faciendíque bona. Primũ eſt timor ſupplicij, putà æternæ damnationis, aut certè temporalis incommodi, aut tormenti. Et iſte eſt timor ſeruilis pure, quem charitas excludit, dicente Ioanne apoſtolo in prima ſua Canonica: Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorẽ, quoniam timor pœnam habet. Siquidem timor pure ſeruilis, & charitas ſimul eſſe prorſus nequeunt. Quoniam ſolum ſeruiliter timẽs nõ diligit bonum virtutis, nec dei intuitu Io. Caſſi.

ac

ac amore deserit vitiũ, agítve bonũ, sed ex suiipsius amore priuato ne scilicet patiatur ꝙ horret ac grauat. Ex quo quidẽ amore reciproco, improbo & reflexo seruilis scaturit timor, cũ ex eadẽ procedat radice appetere & amare propriũ bonũ, & fugere ac timere malũ cõtrariũ. Idcirco qui solũ seruiliter timet, semetipsum plus amat quàm deum, nec in deo sed in bono creato caduco sibi cõstituit finem. Ideo in mortali est culpa dãnationísque statu. Hinc magni doctores, videlicet Alexãder de Halis, & Guilhelmus Antisiod. in suis asserũt Sũmis quòd quis posset pro fide pati martyriũ & tamẽ dãnari, videlicet si ex solo seruili id ferat timore. Nec mirũ, cum & Apostolus fateatur, Si tradidero corpus meum ita vt ardeã, id est, pro fide igne cõburar charitatẽ autem nõ habeã, nihil mihi prodest. Népe quamuis timor seruilis vitet culpã & faciat bonum ex genere, nullũ tamen horũ facit bene & sicut oportet puta recta intentione & ex bona ac viua radice. Alius vero est timor initialis, quo quis vitat peccatum facítque bonũ, partim timore supplicij, & partim amore dei ac præmij. Et hic timor est bonus, quãuis sit imperfectus. Tertius, est timor filialis, qui est

fuga offensi dei, vitãs culpam & faciens bonum, ne deus offendatur ac deserat hominem. Sicque timor iste ex charitate ꝓcedit, Secũdũ incitamentum mala vitandi ac bona agendi, est spes seu desideriũ præmij. Tertium, vero est amor dei, affectus boni honesti ac zelus iustitię. Itaque eos qui ex seruili timore fugiunt culpam ac faciũt bonum, Cassianus vocat seruos, nimirum à seruitute scilicet seruilis timoris. Iuxta quẽ sensum ait saluator: Seruus non manet in domo in ęternum, filius autem manet in ęternũ: porro mercenarios nominat Cassianus eos, qui deo deseruiũt intuitu præmij spéque mercedis, iuxta illud, Inclinauit cor meũ ad faciendas iustificationes tuas in æternũ, ꝓpter retributionem. Nec solũ quidẽ, sed simul etiam ex amore dei & zelo iustitię, vt ibi dicemus. Eos aũt qui ex amore puro Deo ministrant vocat Cassianus amicos & filios, inter quos non distinguit, sicut nec sacra scriptura. Præterea diuus ille Ioannes Ruysbroec, aliam habuit cõsideratioñe. Nã seruos vocauit, qui diuina præcepta ex charitate obseruant mortalia declinantes peccata, & opera vitæ actiuæ (videlicet actus misericordiæ) exercentes: nondũ tamen ad cõtemplatiuæ vitæ saporem euã

Ioan. 8

gelico

gelicorúmque obseruantiã consiliorũ se
dantes isti sunt serui seruitute timoris ini
tialis, partímque filialis. Iuxta quẽ modũ
Christus in euangelio loquitur: Euge ser
ue bone & fidelis intra in gaudiũ domini
tui. Viri quoque perfecti & sancti in pa-
tria serui dei vocãtur seruitute filialis ac
casti timoris, qui etiã in patria ꝑseuerat.
Vnde in Apoc. legitur: Serui dei seruient
illi, & videbũt faciem eius, & regnabunt
in secula seculorũ, imò sic Christus, prout
homo, seruus dei in scripturis vocatur.
De quo deus pater ꝑ Esaiã testatur, Ecce
seruus meus, suscipiam illũ, electus meus
complacuit sibi in illo anima mea. Et rur
sus: In scientia sua iustificabit ipse seruus
meus multos, & peccata illorũ portabit.
Porro mercenarios vocat noster Ruysbro
ec, qui deo ministrãt principaliter intuitu
desiderióque mercedis. Ideo in charitate
& gratia nõ sunt, quoniã deo ex charitate
& amore boni honorísq; dei principaliter
obseq. est necesse vt Deus sit finis, nõ ipse
met operans seu proprium bonum. Ami-
cos demum appellat idem eos, qui nõ so-
lum ex charitate obseruãt præcepta & o
pera pietatis exercent, sed cõtemplationi
quoque insistũt interna ac amorosa adhę
sione domino cohęrentes atque ad spiri-
talem

talem ſaporem ſe extẽdentes, & etiã euã gelica obſeruantes conſilia. Verũtamen nondũ plene nudi effecti ſunt, ſeu ab omni proprietate (id eſt, conuerſione ad ſeipſos ac ſpiritalia dona) nudati, quia ad cõſolationem internã, deuotionẽ ſenſibilẽ, dulcẽ adhæſionẽ plus aſpirant & afficiũtur, quã amittit perfectio. Vnde cum talia eis aſſunt, alacres ſunt. Puſillanimes vero ſi talia deſint, Idcirco nondũ perfecte ſibiipſis ſunt mortui, nec ſynceriſſimè integerriméque ad Deum cõuerſi: hos ergo appellat fideles dei amicos. Occultos autẽ dei filios vocat, qui prædictis omnibus moriũtur, & à ſeipſis ſeu reflectiõe ad dona præfata nudati ſunt, atque ad Deũ pleniſſime verſi, eũ duntaxat, nõ dona ipſius aſpiciẽtes, quęrentes, penſantes: niſi forte inquantũ per ea Deum valeant honorare, ac adipiſci, quod aliter nequeũt. Hinc iſti deo potiſſimũ placent, & viſitãtur implentur, rapiũtur, ac ſumme beatificãtur ab ipſo, qui ſiue ſenſibilem deuotionẽ & conſolationem internam experiantur ſiue non, æquãli accipiunt animo, ãc Deo cohærent, non ãliud quàm ipſius honorificentiãm, gloriãm, complacentiam ãc vnionem, ſynceriſſimúmque ãmorem, optantes.

De

gens, cernit nihil ratioñabilius esse fide catholica, dum omnia cõportantur. Perfectio autẽ reformationis rationis, est per mentis excessum supra se rapi, & nõ per argumenta ratiocinationũ, & nec per corporeatũ ænigmata similitudinum: sed pura & anagogica intelligentia altissimum contemplari: iuxta illud Apost. Nos autẽ reuelata facie gloriã domini speculantes in eandẽ imaginẽ transformamur à claritate in claritatem. 2. Cor. 3 Præterea initium reformationis voluntatis est vitiis reluctari & eam diuinorũ rectitudini præceptorũ subiicere, nec passionib' subiacere, sed ꝑualere. Profectus verò huius reformationis est sensitiuas affectiones habere volũtati subiectas, & cuncta voluntatis desideria habere in deo adunata ac ordinaria. Perfectio autem reformationis istius, est vnum esse cum deo in spiritu per amorẽ, vt iam aut nõ, aut vix possit velle, nisi deũ & quę ei sunt placita, vt inauertibilis sit ab eo. Quod cõfirmatis in bono potissimũ cõuenit, & viris ꝑfectis nõnihil competit, qui cũ Apost. dicere habent: Certus sum quia neque mors, neque vita, nec aliqua cre. &c. Rom. 8 Insuper initiũ reformationis memoriæ intellectualis, est eam à suis distractionib. ad dei cõmemorationẽ oran

do, legendo, meditando reducere. Profectus reformationis memoriæ, est in ipsis orationibus, lectionibus ac meditationibus mentem in deo fixam sine importuna euagatione tenere atque in altitudine cordis cum deo ambulare. Perfectio autē memoriæ est ita in deo esse absorptū, vt suiipsius cæterorúmque omnium obliuiscatur atque in deo absque volubilium cogitationum imaginationúque strepitu dulciter conquiescat. Ecce ad hæc ordinanda ac fortiter prosequenda sunt omnia exercitia nostra bona.

De veritate atque multiplici veritatis distinctione, præsertim de triplici veritate ad triplicem viam præhabitam pertinente, Artic. XXIII.

Roma.3 Est autem deus verus, omnis vero homo mēdax. Quum omnis perfectio sit in deo, quanto magis veritas? Rursus ens & verum conuertibilia sunt, dicente
Philoso. Philosopho: Sicut se habet res ad esse, ita ad veritatem. Est ergo deus verus & veritas ipsa. Primò quoniam habet esse summe ratum, perfectum, incommutabile, vniforme ac solidum. Propter quod ait S.
Hieron. Hiero. Solus deus vere est, cuius essentiæ
Auicen. comparatū nostrum esse, non est. Auicēna octauo metaphys. suæ affirmat, Quicquid necesse est esse, veritas est. Secūdò,

quon

quoniam esse diuinum est purum ac impermixtũ nihil de nõ esse,nihil de vanitate aut falsitate habẽs admixtũ.Quod nulli creato cõpetit enti. Tertiò,quoniã de' per suã essentiã ostẽdit ꝙ est.Quartò,q̃a ꝑ eã suo intellectui est cõformis. Quintò,quoniã omnis veritas creatæ est causa fontana.Insuꝑ in intellectu diuino est veritas:quia diuinã essentiã &alia oĩa intelligit sicut sũt:ẽstq; ĩstitutor,mẽsura,ac regula oĩs veritatis creatę.Reb. vero creatis cõpetit veritas ꝑ cõparationẽ ad intellectũ diuinũ,inquãtũ cõformãtur rationi ideali quã habẽt in mẽte æterna,acsortiũtur naturã quã deus creator ipsis pręstitit atq; largit' est. VndeRichar.de media villa super primũ sententiarumdistinctione octaua testatur. Veritas cõsistit in cõformitate rei ad suũ exẽplar.Est itaq; multiplex veritatis diuisio.Prima,quod alia est veritas creata,alia increata.Secũda,ꝙ veritas increata ponitur duplex , videlicet veritas diuinę essẽtiæ,&veritas intellect' diuini. Quæ duæ veritates realiter idem sunt,sola ratiõe distinctæ.Iterũ quãuis veritas cõueniat deo absolute, & tribus supbenedictis ꝑsonis cõmunis sit, imo oẽs tres vna sint veritas sicut & vna essẽtia: nihilominus veritas filio appropriatur,

quemadmodũ charitas ſpiritui ſancto, eo qđ filius ſit emanatio intellectus, ad quẽ ꝑtinet veritas, ſicut ſpiritus ſanctus emanatio eſt volũtatis, ad quem ꝑtinet charitas. Hinc ars, veritas, ſapientia, ratio idealis, exemplar, pulchritudo, ſpecies, filio attribuũtur. Itaque iuxta hoc veritas increata adhuc duplex aſſeritur ſicut & ſapientia increata, vtputa genita, ſ. filius, atque ingenita, quę eſt diuina eſſentia. Inſuper veritas creata eſt multiplex, videlicet veritas entis, & veritas ꝓpoſitionis, ac veritas ſigni, & veritas oſtenſionis. Interdũ quoq; accipitur veritas ꝓ virtute morali ad iuſtitiam pertinenti, per quã veritatẽ homo ita ſe habet in factis, ſicut promiſit & dixit. Eſt quoque tripartita diuiſio veritatis, videlicet veritatis, vitę, doctrinæ & iuſtitiæ. Vñ iã aliqua tangã. Præthereà ſicut verũ tripliciter dicitur, ita & vanũ ſibi oppoſitũ. Primò, ſiquidem dicitur verum prout cũ ente cõuertitur. Et ſic omne ens
Daniel 2 dicitur verũ. Vñ Daniel: Omnia, ait, opera dei vera ſunt. Sicque vanũ vero huic oppoſitũ dicitur nõ ens vt chimera. Secũdò, dicitur verũ prout vltra hanc veritatem ſeu veram rei entitatem addit ordinem ad operationem ac finem quemadmodũ dicitur verus ignis, qui habet operationẽ

igni

igni cõuenientem:& verus homo, qui vtitur ratione: Sicque vanũ huic vero oppositũ dicitur per priuationem ordinationis in finẽ. Et ita abusiones & iniquitates sũt vanæ. Tertiò, dicitur verũ, prout addit super veritatem rei impermixtionẽ & omnimodam impotentiã ad nõ esse. Et sic dicitur verũ esse habere, quod habet omnino inuariabile esse, scilicet deus: quiteste Apostolo, solus habet immortalitatem, id est, omnimodã inuariabilitatẽ. Sicque vanũ huic vero contrarium dicitur, quod habet cõmutabile esse. Et ita omnis creatura vanitati subiecta est. Quę vanitas est distantia ac deficientia à vero & incõmutabili esse. Hinc apud Eccle. legitur. Omnia subiacent vanitati. Et Apost. Vanitati inquit, creatura subiecta est Omnis namque creatura ex se habet deficere, ac dependentiam à Deo: sine cuius manutenẽtia nec ad momẽtũ posset subsistere. Propter quod Plato in primo timæi Deũ inducit loquentem. O dij deorum, quorum pater & opifex ego, natura quidem corruptibiles estis, mea autem volũtate incorruptibiles permanetis. Idcirco in primo metaphysicæ suę loquitur Auicẽna. Quicquid est præter necesse esse (id est, præter incõmutabilem deum) in se falsum est id est,

1. Tim. 6 (margin)
Roma. 8 (margin)
Ecclesi. 6 (margin)
Roma. 8 (margin)
Plato. (margin)
Auicẽna (margin)

vanũ ac defectiuũ indigẽs ac dependẽs.
Iob 4 Hinc etiã in Iob habet: Ecce qui seruiũt deo nõ sunt stabiles:& in angelis suis reperit prauitatem. Denique iuxta Thomã est quadruplex veritas, quarũ posterior à priori depẽdet. Videlicet puritas prima, veritas rei, veritas intellectus creationi rem appendentis,& veritas signi seu propositionis. Porro Petrus de Tharento super primũ sententiarũ scribit, quòd veritas vno modo opponitur falsitati. Et sic veritas essentiæ nõ est propria deo. Alio modo opponitur permixtioni, quẽadmodũ dicit verũ aurũ, cui nil alieni metalli est mixtũ. Et sic veritas esse atq; essentia deo est ꝓpria, quoniã nil priuationis aut defectus diuino esse miscetur. Omni vero enti creato multiplex nõ entitas est admixta per negationẽ multiplicis gradus entitatis ab eo. Hinc veritas creaturæ nõ est pura neque ꝑfecta. Postremo veritas vitę est vita seu cõuersatio vitalis sue actio secundũ diuinæ legis rectitudinẽ regulata seu iuxta diuinorũ tenorẽ præceptorũ exhibita ac directa. Cõsistit nãque veritas vitæ in hoc qđ rationalis creatura actiones suas cõformat diuinæ mẽtis iudicio, operãdo secũdum censurã ac iussa regulæ mentis æternæ: agens quæ approbat deus,

deus,& vitãs ac reprobans quæ reprobat ille. De qua veritate ait Salua. Omnis qui facit veritatẽ, venit ad lucẽ, vt manifestẽtur opera eius, quia in deo sunt facta. Et Apost. Diuitibus præcipe nõ sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarũ: sed diuites fieri in operibus bonis, vt apprehendãt verã vitã. Per Esaiam quoque loquitur deus: Dabo opus eorũ in veritate. Hæc veritas fictionẽ & simulationẽ excludit: vt sit homo in vita sua syncerus, nõ simulator & callidus. Veritas aũt doctrinæ est ipsa doctrina diuinę & increatæ veritati ac sapiẽtiæ cõformata, vtpote expers erroris. De qua scribit Apo. Licet nos aut angelus de cœlo euãgelizet vobis prę ter id qđ euãgelizauimus vobis anathema sit. Veritas vero iustitię dupliciter dicit̃. Primò, ꝑut ipsa iustitia est quędã rectitudo, secũdũ diuinæ & creatæ iustitię regulã mẽsurata. Secũdo, ꝑut qs ex iustitię zelo veritatẽ fatetur, sicut fit in iudicij foro. Hinc quidã sic dicunt. Veritas consistit in hoc, vt homo in dictis aut factis suis rectitudini diuinæ legis ac sapiẽtiæ cõformet̃, illãq; imitetur, cui se homo cõformare debet; Primò ĩ his quę ad cognitionẽ pertinẽt ꝙ spectat ad veritatẽ doctrinę. Secũdo ĩ his quę ꝑ seipsum age Gala. 1

re debet,qđ ad veritatẽ pertinet vitę. Tertiò in his quæ debet circa alios obseruare aut obseruanda promulgare,ꝙ ad veritatem iustitiæ certũ est pertinere. De hac triplici veritate dixerũt aduersarij veritatis Christo. Magister scimus quia verax
Matt. 22 es(ecce veritas vitę)& viã dei in veritate doces (ecce veritas doctrinæ) & non est tibi cura de aliquo(ecce veritas iustitię).

Quod deus est prima, actualissima opulentissima ac beatissima vita,& de multiplici vita distinctione, specialiter de triplici vita. Articulus XXIIII.

Psal. 121 Apud te est fons vitę,& in lumine tuo videbim' lumẽ. Cũ esse diuinũ tanquã pelagus quoddã oẽm essendi plenitudinẽ,nobilitatẽ,excellẽtiámq; contineat &includat,certũ ꝙ esse dei sit esse viuum ac intellectuale. Quũq; deus sit vere atq; in fine totius simplicitatis penitus,simplicissimus,in quo(sicut in lib. de causis probatur)nullorũ cõpositio est modorũ,elucescit ꝙ ipse sit per se ac essentialiter viuens,ipsáq; actualissima vita:imo in ipso prorsus sunt idẽ esse viuere,intelligere,& amare. Insuper cum supergloriosissimus
Arist. deus (prout 12. primæ philosophiæ Arist. demonstrauit)sit purus actus cuius est omnia alia transmutare mouere,; perficere,atque à nullo mutari,moueri,aut per-

fici

fici, palã est quod fontalis plenitudo viuẽdi ac superditissima possessio vitæ ei conueniat. Deniq; in rebus creatis viuere perhibent, quæ mouẽt seipsas ad actũ. Cum itaque super prętãtissimus deus, seipsum liberrime iuxta sapiẽtiæ suę cẽsurã ac operis sui rationẽ exẽplarem ac idealẽ ad omnẽ quã in creaturis efficit, operationẽ inducit, clarissimũ estꝗ ipse verifice viuere affirmetur, præsertim cũ ipse sit iuxta philosophos ĩtellect⁹ vniuersaliter agẽs, in quo oĩa intellectualiter, idealitérque cõsistunt quemadmodũ & Ioann. asserit. Ioan. 1
Quod factũ est (omnis certe creata essentia) in ipso vita erat, id est vitaliter ac exẽplariter, & sapientaliter fuit in deo: Hinc ipse apud Ioan. vnigenitus dei filius testatur. Ioan. 5
Sicut habet pater vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Et princeps quoque Apostolorũ dixit ad Saluatorẽ. Tu es Christus filius dei viui. Matt. 16
Opulentissima ergo & prorsus nobilissima ac delitiosissima est vita entis altissimi dei sublimis, & benedicti, ꝗ est ipsa veritas prima sapiẽtia infinita volũtas liberrima, charitas sẽpiterna, mẽs supersanctissima, incõprehensibiliter incircũscriptibilitérq; pfecta. Itaque beatissima est vita ipsius; in quo omnis perfectio

tam infinitè ac simplicissime est cõsistés cum fœlicitas dicatur status omniũ bonorum aggregatione perfectus. Nonne superbeatissimus ac superuoluptuosissimus est dominus deus noster, qui intuendo se ipsum conspicit se omnib. interminabiliter præeminere, omnia incomparabiliter prorsus transcẽdere, à nullo penitus depẽdere, nulliusq; ĩdigere cuius cętera cũcta sic ĩdigẽt, vt absque ipsius cõseruatiõe atque imperio nec ad punctũ possint durare, qui videt se esse bonitatẽ immensam, omnipotentẽ virtutẽ, supersanctissimam mentẽ, vniuersorũ fontale principiũ, in quo est omniũ bonorum, omniũque pulchrorũ ac desiderabiliũ infinita possessio. Contẽplatur se esse pulchritudinis infinitæ, suauitatis ac gloriæ illimitatæ, videt qđ suę dignitatis, authoritatis atque clemẽtiæ, suæ liberalitatis ac opulentiæ, suæ securitatis ęternitatis, iustitię, atque pręexcellẽtiæ nullus sit finis, nulla mensura, nullũ obstaculũ & qđ ipse sit summus iudex ac rex vniuersorũ, in cuius ditiõe cũcta sunt posita, in cuius manu est saluare & cõdemnare. Ritè ergo beatissimus prædicatur, qui pro fœlicitate cõtemplatiua habet suiipsius ac omniũ perfectiuã sciẽtiã: ꝓ beatitudine actiua totius mũdi: guber

bernationẽ liberrimã, ꝓ fœlicitate quoque terrena ac falsa, q̃ ĩ diuitiis, voluptate, potestate & fama honore ac laude exquirit, habet pro diuitiis in seipso ꝑfectionẽ, opulentiãque immensam ac vniuerso rũ dominãtissimã possessionẽ, pro potestate oĩpotentiã, pro voluptate de seipso in se infinitã lętitiã & de suis effectib⁹ gaudiũ, iuxta illud: Sit gloria domini in seculũ, lætabit dominus in operibus suis. Pro fama, omniũ intellectualiũ creaturarum admirationẽ, pro laude iugẽ triũphantis ac militantis ecclesiæ collaudationẽ pro honore latriæ cultum ab omni cõsortio deuotorũ. Pręterea à pręfata actualissima vita Dei profluit omnis vita creata, vita naturæ, vita gratiæ, vitãque gloriæ. Vita autẽ naturæ in vegetatiuã, sensitiuã, dum locũ motiuã rationẽ seu discursiuã ac intellectiuã partitur. Vita verò gratiæ appellatur quęuis actio virtuosa procedens à gratia, seu conuersatio bona, aut ipse habitus gratiæ gratificantis aut certe primus interior & elicitus actus ipsius quæ est habentem deo facere gratum, acceptũ, spiritualitérque viuentẽ, vel quęcũq; virtus charitate formata, seu charitas ipsa quę vita animę nuncupat. Postremo vita gloriæ est beatitudo æterna, aut lumẽ

gloriæ

gloriæ ad beatificam dei visionem mentes beatorũ disponens, seu actio quęlibet ciuium supernorum iucunda ac gloriosa.

De bonis industriis quibus ad incrementũ virtutum, ad perfectionem contemplationisque gratiam peruenitur. *Articulus XXV.*

CVm quæsieris dominũ deũ tuũ inuenies eum: si tamẽ toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Vt S. ait Greg. Ars artium est regimẽ animarũ. Sic itidẽ scientia scientiarũ reuera dici potest deo seruire, in virtutibus crescere, tentationibus præualere non deficere, neque tepescere à bono incœpto, sed digne ac strenue pseuerare in eo, sicque ad perfectionẽ ac brauium supernæ vocatiõis pertingere. Itaq; ad hęc peragẽda indigemus multis laborib. multis industriis, diligentia grãdi, discretione ingenti: quamuis enim deus liberrimus cui licet facere quicquid vult quosdã misericordissimè etiã dũ prauitatibus suis intẽti sunt, præueniat, tangat cõuertat: regulariter tamẽ & generaliter loquẽdo, oportet vt homo ad dona gratiæ dei se præparet, quod in se est faciendo. Hinc etenim in Zachar. legitur: Cõuertimini ad

Zach. 1 me & conuertar ad vos dicit dominus.

Iacob. 4 Iacob. quoque Apost. Appropinquate inquit

quit deo, & appropinquabit vobis Nunc
ergo breuiter aliqua sunt tăgēda ad pro 2.Cor.3
ficiendũ accõmoda, satísque necessaria. Psal.69
Primũ, est frequens & intenta oratio. Cũ
enim tota sufficiētia nostra ex deo sit, si-
ne quo nil boni valemus, oportet vt Dei
auxiliũ iugiter ac feruide inuocemus, cũ
Psalmista dicentes: Deus in adiutorium
meũ intēde, dñe ad adiuuandũ me festi-
na: aut verba similia. Hinc in Euangelio
ait saluator: Oportet semper orare & nō Luc.18
deficere. Denique ad istud etiã pertinet
propriã imperfectionē fragilitatē ac de-
fectuositatē pensare, de se nihil præsume
re, totã in deo spē ponere, qui per Oseam Ose.3
loquitur: Perditio tua ex te, in me tãtum
modo auxilium tuum secundum est pro-
priã vitam quotidie vigilanter discutere,
sé me corã deo cordialiter accusare, pfũ
de humiliare, petere veniã, atq; propone
re emendationem. Nam sicut in Ecclesia
stico fertur: Oratio humiliantis se nubes
penetrabit. Et Psalmista loquens de deo,
Respexit, ait, orationē humilium, & non Psal.50
spreuit precē eorũ. Itēque Sacrificiũ deo
spiritus contribulatus. Tertium est omni
potentis dei præsentiam omnia intuen-
tem sapienter perpendere, sicque coram
deo de fœditate peccati rubore pfundi.

Ideo

Ideo dixit propheta ad dominũ: Seruaui
Psal. 118. mandata tua & testimonia tua, quia oẽs
Boëtius viç meç in cõspectu tuo. Et vt ait Boëtius
Magna nobis est indicta necessitas bene
agendi, quoniã ante oculos cũcta cernẽ-
tis iudicis omnia agimus. Quartũ, est diui
ni rigorem iudicij, & acerbitatẽ inferna-
lis incendij profunde considerare, immẽ
sitatẽ quoq; fœlicitatis iustorũ, sed & bre
uitatẽ atque incertitudinẽ vitç præsentis
Eccle. 7 mortis horrorẽ, futurique seculi ꝑpetui-
tatẽ. Propter quod scriptũ est: Memorare
Psal. 17 nouissima tua, & in æternum non pecca-
Eccl. 13 bis. Quintũ, est occasiões peccãdi vitare,
præsertim praua consortia, cũ dicat scri-
ptura: Cũ ꝑuerso peruerteris. Et, Qui teti
gerit picẽ, inquinabit. Sextũ, est domini-
cã passionẽ iuxta modũ præhabitum fre-
quẽter recolere. Septimũ est diligens cor
dis custodia. Quod vt valeat efficaciter
custodiri, necesse est lĩguã à prauiloquiis
refrçnare, vẽtrẽ à crapula coërcere, & sen
sus exteriores reprimere, & nequis incau
tè ac libidinose intueatur quenquã, nec
illicita audiat verba, si possit euadere.
Eccle. 7 Quod si nequit, audiat mœsta facie & in
uitè, cũ Salomon cõtestetur. Per tristitiã
vultus corrigitur animus delinquentis.
Inordinatum vero attactũ oportet peni-

tus

tus deuitare. Præterea ad ꝓficiendũ assignantur laudabiles quædã industriæ. Prima est, per corporis situationẽ ad deuotionẽ se prouocare, vt se prosternendo in terrã, aut genua flectendo, aut pectus tũdendo. Verũtamẽ ĩ aliorũ præsentia nihil singularitatis in talib⁹ est agendũ. Secũda est secretũ quietũq; locũ captare, in quo hõ cor suũ corã deo cõfidenter effundat, & sine aliorũ inquietatione, meditationi vacet & orationi. Vnde vt ait Euangelist. Matt. 14
Christus ascendit in mõtem solus orare. Matt. 6
Et ipsemet docet, Quũ oraueris, intra cubiculũ, & clauso super te ostio, ora patrẽ tuũ in abscõdito. Hinc quoq; passiõe sua instãte à tribus etiã prædilectis familiarissimísque discipulis est auulsus, vt sepa Luc. 22
ratus oraret, non vtique ob indigentiam suã, sed ad nostri instructionẽ. Tertia est, tempus magis accommodum obseruare. Tẽpus quoque nocturnũ advacandũ deuotioni magis est aptũ. Hinc monet propheta: Consurge, lauda in nocte in princi Thre. 2
pio vigiliarũ & effunde sicut aquam cor tuũ ante cõspectum domini dei tui. Leua ad eũ manus tuas, & miserebitur tui. Tẽpus quoq; diluculi, dũ sensus sunt sobrij, aptum est. Propter quod ait quidam Sapiens: Iustus cor suũ tradet, ad vigilandũ dilu

Esa. 20 diluculo ad dominũ. Esaias verò vtrũque hoc tẽpus tetigit dicẽs, Anima mea desiderauit te deus in nocte. De mane vigila bo ad te. Nihilominus actus & oratiões, quibus certa præfixa sunt tẽpora, præordinatis sunt horis soluẽda. Quarta est sanctorũ inuocare suffragia præsertim virginis gloriosæ, ac ꝓprij angeli. Idcirco mo
Iob. 5 netur Iob. Ad aliquem sanctorũ cõuertere. Sexta, est in cunctis discrete ꝓcedere. quatenus iuxta Apostolicũ documentũ Omnia secundũ ordinem fiant atque decenter. Hinc S. pater Antoni. discretionẽ omnium virtutũ asseruit maxime necessariam & opportunã. Ipsa namque est virtutum auriga, modum mediũque obseruãs, ac regia via incedens: Idcirco dixit
Rom. 12 Apostolus. Rationale obsequium vestrũ. Septima est naturalem siue inolitam dispositionẽ bene aduertere & contra vitia ad quæ quis ꝓcliuior est singulariter prę liari, atque vitiorum amputare radicem. Octaua, vt propriam penset vocationem, & iuxta illius exigentiam digne deo studeat ambulare, ea quoque quæ deus pri-
1. Cor. 1 mo ac principalius à se requirit solicitiùs
Colos 1 adimplere. Hinc namque hortatur Apo-
Mich. 6 stolus, Obsecro vos in domino, vt di-
Ephe. 4 gne ambuletis vocatione qua vocati estis

cum

cum omni humilitate,& mãſuetudine,& patientia, ſupportantes inuicem in charitate,ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Vnde & in Eccleſiaſtico dicitur, Quæ præcipit tibi deus, illa cogita Eccle.3 ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Nona eſt, vt cũctis miſericordiam pro poſſe, promptiſſimo exhibeat animo, quatenus ita ſibi fiat à Deo, Matth.5 iuxta quòd ait Saluator. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur, & breuiter ſic proximis faciat, prout ſibi à domino fieri optat. Hinc quippe docet Tobi. Noli auertere faciẽ tuam Tobi.4 ab vllo paupere. Ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies domini. Decima eſt, vt deo ſemper cupiat complacere, atque ad ipſum aſſueſcat cor vbiq; & ſemper, vel ſaltem omnino frequenter leuare. Ad Pſal.59 quod peragendum breuibus ac internis vtatur orationibus dicens: Cor mundũ crea in me deus, aut aliquid ſimile: & aſpirando ad deum per verba affectuoſa huiuſmodi. O dulciſſime deus quando te totis præcordiis diligã, Quando te amoroſe aſtringam? Quando tuo accendar amore? Quando tibi ſtabiliter inhærebo? Vndecima, vt id ad quod omnia exercitia ſua ordinantur, menti ſuæ proponat

ac imprimat,& quoties se ab illo elongatum,lapsum,distractum sentit, mox doleat, atque ad illud mentis reflectat intuitum. Hoc autē est actualis vnio mentis cum deo seu puritas cordis. Duodecima, vt bona ac solita exercitia sua deuotionalia non cesset continuare, siue sensibilem experiatur deuotionem & alacritatem siué non, imo plus insistat vitiorũ detestationi,& promptitudini mentis ad ea quæ sunt cultus ac honorificentię dei, quàm deuotioni ac feruori experimētali atque sensibili, & toto affectu intentionéque purissima ad deum aspiret, ipsum totis viribus veneretur,& ab omnibus cupiat venerari, pro omnibus intercedat viuis ac mortuis specialiter propinquis, cōmissis, ac benefactoribus potissimum pro bono communi atque parentibus. Omne denique temporis spatiũ ac momentum studeat fructuose expendere, ad laudem & gloriam omnipotētis, qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

Amen.

D. Dio

D. DIONISII CAR-
thusiani, Vitæ spiritualis vtilissimum compendium. Cui titulus præcordiale.

Proœmium Authoris.

QVid dilecte mi, quid dile- Prou.10
cte cordis mei, quid est a-
mantissime frater? Ne de-
deris cor tuum vanitati,
neq; dispergas animã tuã
in multis. Vnum nanque necessariũ est, & Luc.10
quicquid extra illud appetitur, inane est.
Deus enim vnum est in quo est omnium
bonorũ & pulchrorũ, ac desiderabilium
plenitudo: Et propterea nil vtique optan-
dum, nil admittendũ, nil requirendũ nisi
ipse & ea quæ nos ad ipsum dirigunt at-
que deducũt. Omnis aũt cõsolatio omnis-
que decor & delectatio, quæ ab huius
vnius desiderio & cõtẽplatione animam
distrahit, vitanda, spernendáque est. Nũc
ergo ô anima quoniã post deum nil verè
atque simpliciter vnũ est, quoniã omnis
creatura à simplicitate & perfectione ac Cant. 8
dignitate diuina infinite occũbit, relin-
que multa, supergredere vana, exclude
creata, & adhære illi, qui fecit te. Pone eũ
vt signaculũ super cor tuũ, & in ipso solo

fige te,& cõgrega ad eũ omnes affectiones actionésque tuas. Omnẽ bonitatẽ ab ipso expectes, illã pulchritudinẽ quæ ei grata ac placita est, duntaxat desideres, & in ipso teipsam adornare, stabilire, simplificaréque studeas, quatenus sic pura & nuda absoluta atque syncera effecta, diuinitatis capax sis, ardeátque in interiori affectu tuo diuinus amor tãquã in Seraphim, in intellectu æterna sapiẽtia splendeat sicut in Cherubin, & ipsa quoque memoria deum benedictũ in se cõprehendat, cõplectatur, ac teneat, ad instar thronorum. Scio dilecte mi mentis tuæ affectum, & quia sanctitatis virtutũque zelo anima tua vulnerata sit, ideo quod tibi ad huius desideratæ perfectiõis adeptionẽ, amplius cõferre valet, tibi mihique vt queo cõscribã. Denique quia affectum tuum in vno, vero summóque bono stabilire affectas: ea dũtaxat scire & legere cupis, per quæ affectus tuus in creatore suo ardẽtior atque stabilior effici queat. Ideóq; nõ rethoricos quæris eloquij flores, neque verborũ multitudinẽ diligis, nec curiosa subtilitate lætaris: sed compendiosum aliquod, quod menti facilius imprimi firmiúsque possit teneri. Quod & ego implebo vt valeo, nedum tibi sed

mihi

mihi quoque hæc ipſa conſcribens, quatenus quorum affectio vna eſt, ſtudium ac labor conformes ſint.

De qualitate & conditione mentis humanæ.
Articulus I.

QVo natura entis dignior eſt atque ſimplicior, eo actio eius vniformior firmiórque cõſiſtit. Vnde cũ diuina natura præſtantiſſima ſit, & vnitas pura: omnis eius actio vniformis eſt, & ſimplex incõmutabilis & perfecta. Operatio autẽ angelicæ mentis æuo mẽſuratur, & diuinæ ſimplicitati amplius cõformatur. Porro rationalis anima quoniã in vniuerſitate intellectualiũ ſubſtãtiarũ infima eſt: ſecundũ naturã maxime inſtabilis eſt atque volubilis, neq; in vno fixa manet, ſed niſi cuſtodioſiſſima adſit cuſtodia, vndique inceſſanter vagatur, nec æterno illi immẽſóque bono eſt intẽta, quinimo difficulter ad ipſum erigitur, faciliter verò atque repente ab ipſo recedens elabitur.

Quomodo gratia Dei ſit cauſa, atque origo omnis meritoriæ operationis in nobis.
Articulus II.

QVemadmodũ naturaliũ operationũ principiũ natura eſt: ſic gratia diuina meritoriarũ omniũ actionum cauſa eſt. Et ſicut vnumquodque eo

naturalem suam operationē expeditius fortiúsq; exercet, quo fuerit in ipso propria sua natura vigorosior, atq; viuacior: sic mens humana, quo in ea gratia Dei maior ac plenior fuerit, eo diuinis incessabilius intendere valet, & quæ diuina sunt atque salubria, delectabilius & indesinētius implet. Dū verò in semetipsa, vel gloriari, aut confidere inchoat, protinus cadit. Denique gratia de gratiis infunditur, infusa aūt per sacras meditationes & operationes bonas cōseruatur, nutritur, incalescit, atque redundat, Si verò negligētes, segnésque fuerimus, mox vel minuitur, aut penitus perit: quoniā mortalis culpa eam extinguit, venialis autē debilitat. Ideoque qui puritati studet, & gratiā dei in se conseruari augerique optat: summa eget custodia, ac solerti labore, quia qui gratiā Dei in se nō auget, necessario in breui eam minuit. Propterea syncerè ac fructuose cōuersari desiderans, si non minimas culpas vitet, doleat, & emendet earūdémque insuper causas ac occasiones abscindat, atque in vniuersis circūspectè, solicitè, ac timoratè se habeat, alioqui cōfestim arescet: Et q à spirituali feruore incæpit, in carne (aut certe ī ampliori pigritia) cōsumabit. Quoniā

itaque

itaque omnis noster profectus ex gratia dei tanquã à fonte dependet, indesinẽter implorãdus est Deus, quatenus gratiam suã menti nostræ infundat, eámque conseruet & augeat, & data quoque gratia diligentissime custodienda:ne per inanẽ cordis effusionem dispereat,& negligentiæ ac ingratitudinis anima rea fiat.

Quid sit illud vnum, quod Christus dominus necessarium esse disseruit.

Articulus III.

QVid optimũ est,& Deo amplius in nobis placẽs, hoc vtique summe necessariũ est. Quid aũt sit hoc,si inquiras respõsio diuersis modis, variisque nominibus,reddi potest. Veruntamẽ in re ipsa vna est.Responderi quippe potest qa charitas sit vnũ,quod saluator necessarium dixit.Rursus dici potest, quòd puritas mẽtis seu cõtẽplatio Dei, sit hoc vnũ. Sed omnia hæc rem vnam insinuãt. Certũ est enim id quod summa atque finalis animæ perfectio est, id vnũ esse ꝙ necessariũ est. Charitas autẽ, seu cordis munditia:& cõtẽplatiodei vltimata hominis perfectio est.Vera nempe charitas passionũ excessus excludit,& sine cõtemplatione dilecti esse nequit:Ideóque vnũ quodque trium horum alia duo cõplecti

Luc.10

tur. Nuda enim & informis diuinorum agnitio, cõtemplatio dicẽda nõ est, sed agnitio charitate formata, & cũ affectu inflãmans, ipsa est cõtemplatio. Sic ergo charitas contemplationẽ, & cõtemplatio charitatẽ complectitur: neque possibile est, vnũ sine altero esse. Sed nec possibile est aliquod horũ adesse, si non fuerit mẽs ipsa à passionibus inordinatis expers, & à peccato immunis: nõ sic vt omnes passiones euicerit, & ab omni culpa libera sit: sed quoniam quo passiones magis refrænat & ab omni offensa solicitius cauet: eo dilectioni & contẽplationi aptior fiat. Porrò si in mortali peccato sit, & passionibus seruiat: neque cõtemplatur, nec diligit, quia in gratia nõ est, sine qua nec contemplatio nec dilectio adest. Itaque hoc vnum quod necessarium est, existimet virtutum zelator non aliud esse, quã cordis munditiã. Sed & Deus, qui omnis boni principium est & finis hoc vnum quod necessarium est rite censetur tanquam obiectale bonũ. Cordis verò munditia, vt formalis perfectio & intrinsecus finis, per quem Deo anima vnitur, adhæret & in immenso æternóque bono contenta redditur atque quiescit segregata à multis, & in vno confixa.

Quòd vniuersa mentis nostræ intentio, atque propositum in consideratione ac desiderio huius vnius figi debeat.

Articulus IIII.

QVoniã igitur mens humana secũdũ naturã tam mobilis est, atque instabilis, à contẽplatione & amore huius vnius, quod necessariũ est, subito cadit, nec in eo diu fixa existit. Proptereà id ei optimũ est si in vno stabiliri debet, vt hoc vnũ firmiter ac indelebiliter cordi atque affectui suo imprimat, & ad ipsum cũcta, quę agit & petit, referat, & omne suum exercitiũ ad ipsum coordinet, quatenus dum se anima ab hoc vno quod necessariũ est, elongatã intelligit, aut distrahi sentit, intime doleat, protinúsque ad ipsum recurrat, & pro viribus in ipso stabiliri festinet, atq; in hoc sancto labore vniuersum vitæ huius tempus deducat. Quoniã quo in hac re vehemẽtius proficit eo melior est, ꝑfectior, & futuræ felicitati propinquior. Itaque, quotiescúnque nos passio aliqua turbat, quoties ira inflãmat, inuidia torquet, impatiẽtia agitat, superbia effert, gula obnubilat, accidia deprimit: pẽsemus & doleamus à puritate mẽtis, quæ sola necessaria est, nos elongari ac distrahi. Vnde ad amo

rẽ puritatis mẽtalis animus mox reuocã-
dus est,& ipsius effectu mũdiciæ, vniuer-
sarum nebulæ passionũ prorsus spernẽdæ
sunt,& extirpãdæ. Præterea has immoderatas passiones charitati esse contrarias eiúsque expulsiuas, palam est. Elucescit quoque, quia cõtẽplationes summè impediant:& nõ solũ hæ: sed & inutiles phãtasiæ cogitationésque inanes vagæ & viles
Actu.17 contẽplationẽ, vel interrũpunt, vel auferunt. Itaque nunquã obliuioni tradenda est memoria huius vnius, sed jugiter ad ipsum est conuertendus mẽtis intuitus, ipsum siquidẽ est, propter quod venimus. Et ideo semper ardens vitæ monasticæ sectator sibimet, dicat: Ad quid venisti?

De iugi atque solicita custodia cordis.
Articulus V.

IGitur cum sit mũditia seu puritas cordis finale animæ nostræ bonũ & summa pfectio: cuius intuitu omnia agenda, sustinẽdáq; sunt, maximè desiderari debet,& pro eius adeptione infatigabiliter laborãdũ est. Adepta aũt, tanquã prætiosissimus thesaurus, diligẽtissime custodiẽda est. Sicut enim in arte medicinæ sanitas omniũ medicamẽtorum finis est, sine qua nullum medicamẽtũ optatur nec valet, nisi videlicet ad sanitatis reparationẽ

profi

proficiat, sic nullũ exercitiorũ nostrorum vtile putandũ est, si non ad mẽtis puritatem coadiuuet. Hic ergo sit omnis noster labor, omnis diligẽtia, omnisque affectio habere semper & vbiq; in pręsentia diuinæ lucis & in ęternę maiestatis, ac diuini vultus cũcta cernẽtis cõspectu cor mũdũ. Denique si interroges quomodo cor custodiendũ sit, quatenus semper, prout miserabili est huic vitæ est possibile, ĩ puritate cõsistet? respondẽdũ, non aliter nisi omnia inferiora, quæ in nobis sunt secũdũ rationis cẽsurã vtilitatẽmq; intellectiuæ partis animæ gubernentur. Vbi enim secundũ cõgruentiã superioris nõ disponũtur subiecta, turbatio est quæ paci & puritati repugnat. Quoniã ergo optimũ hominis est (vt Dionysius ait) secundum rationem esse, refrenandi sunt sensus, & omnis sensualis affectio coercẽda est vt pote ne menti distractionẽ inducant neque lumẽ rationis obtenebrẽt, quod ita, & impatientia præsertim afficiunt, sed & inuidia omne peruertit iudiciũ, & superbia nõ sinit hominem agnoscere semetipsum. Porrò ventris ingluuies accidiã & somnolẽtiã facit, cordisque oculũ à contẽplatione vehementer auertit. Quicunque itaque cordis studet munditię, nisi vi-

sum suum vbique, maximè aũt in diuinis custodiat, linguam quoque gubernet, au res etiam à vanis auertat rumoribus, & ab immoderamine cibi ac potus se tẽperet, sciat quoniã frustra laborat. Prętereà si hæc cuncta custodit, nec tamẽ interiores passiões atque affectus vincit & reprimit si nõ discat dominari animo suo, & il los animæ motus extinguere, quæ puritati, dilectioni, scilicet & cõtẽplationi repugnant, in vanum conatur. Ideóque circũspecta mens ea semper intra se diligenter perpendat, quæ cordis munditiam vel tollunt, siue offuscant. Dúmque tale quippiã in se oriri aduertit, repẽte fortitérque occurrat: metuẽs semper ne pretiosissimus suus thesaurus, qui est puritas eius, auferatur ab ea. Propter cuius custodiã atque amorem omnia aduersa ęquanimiter ferre oportet. Potissime autem linguæ incustodia mentis serenitatem cõturbat, vbertímque penitus inficit. Et qui loquax est, palã vtique, quoniã mente vacuus sit pro cordis custodia solicitudinem nullam gerens nihil quoque proficiẽs. Insuper itaq; in omni labore omníq; actu, mens ipsa vbertim, & si nõ cõtinuè, ad creatorẽ erigẽda est: ea dicẽdo, quę mẽtis affectũ amplius igniunt, & deuotionẽ renouare effi-

cacius

eacius queũt, vt eſt, Cor mundum crea in me deus. Et ſimilia, prout dominus dederit, Et hoc in coloquiis, in mẽſa, in opere exteriori ſemper agendum eſt, quatenus diſcat anima, aſſueſcátque redire ad ſe, ne diſſoluta & vaga, à propoſito cadat, puritatémque amittat & à priſtina gratia atque feruore deficiat. Semper quippe vna ſpiritualis meditatio, atque interna affectio gratiam alit & roborat, & ad aliã quoque diſponit. Síc que tandem generatur in anima habitus, quo faciliter, delectabiliter poſt modum faciet, quod paulo ante laborioſe agebat. Et quia pauci ſunt, qui ſe ita cuſtodiũt, ideo pauci ſynceri & perfecti iã fiunt. Neceſſe eſt enim vt omni tempore timoratè ſe gerant, ac omni veſpere conſideret quemadmodũ diem expenderit: & in quibus ſe offendiſſe perceperit, hęc in poſterum deuitet, doleat, & occaſiones cõſimilis ruinę fugiat. Veruntamen in omnibus, his non confidat homo in ſe, ſed à diuina benignitate opem & gratiam præcordialiter perſeuerantérque imploret: neque incœpto virtutum ſtudio fatigationi ſuccumbat, neque aduerſitatibus cedat: ſed fortiter, fiducialiter, atque conſtanter laboret.

De ſeptem meditandis ſecundum tempora certa.

Artic

Articulus VI.

NOn finit pręſentis vitę ſtatus vni co gitationi ſemper mẽtem noſtrã inſiſtere, neq; poſſibile eſt cõtẽplationi ac dilectioni Dei iugiter ſine interruptione intendere: ſed voluitur atq; dilabitur anima de vno in aliud. Ideóq; plures ei diuinæ meditationes imprimẽdæ ſunt & non ſolũ vnũ, ſed oĩa quæ ad ſalutem pertinẽt charitatémque promouent, vel timorem inducũt, in præcordiis noſtris ſcribenda ſunt, atque firmiſſimè infigẽda, quatenus dum mẽs ipſa ab vna cogitatione ſalubri auertitur, ad aliam aliquã bonã protinus cõuertatur, quemadmodũ ſecularia corda ab vna cogitatione iniqua ad aliã cadunt. Denique ex cõſideratione multorũ quæ ad ſalutẽ pertinẽt, amor dei amplius in animo incaleſcit ac ſtabilitur, & ob id plura memoriter atque ſolicitè intuenda ſunt, quę ad puritatẽ & ſalutem proficiũt. Nam & viciſſitudo iſta cogitationũ, ipſi animæ ꝓpter receſſum eius à diuina ſimplicitate & immutabilitate naturalis eſt atq; iucũda. Eſt inſuper vtilis, q̃a cito fatigatur mẽs ipſa, ſi vni cogitationi ſtet diu intenta. Nõ tamẽ cõfuſe, & inordinatè meditanda ſunt hæc, ſed vnicuiq; diei, horę, ac tempori proportionãda ac deputanda

eſt

est meditario ei magis conueniens. Septem itaque sunt, quæ (vt mihi videtur) salubriter menti imprimuntur, & vtiliter cogitantur, vtpote gloria cœli, mors, beneficia dei, iudiciũ tam singulorũ quàm omnium, pœna inferni, passio Christi, & propria peccata atque defectus. Horum aliqua charitatem inflammant, scilicet gloria cœli, beneficia dei, & passio Christi. Alia vero timorem efficiunt. Omnia autem mentem custodiunt, & à malo pręseruant. Poterit de his septem, secundum septem dies hebdomadæ solennior haberi memoria. Vt die dominica principaliter versetur memoria in contemplatione fœlicitatis cœlestis, feria secunda de morte, tertia de beneficiis dei, quarta de iudicio, quinta de inferno, sexta de passione, sabbato de peccatis. Nihilominus vnumquodque istorum quolibet die cogitari potest, imo & debet præsertímque passio Christi, sed propter causam inductam, quolibet die præcipuè occupanda est anima in vno istorum.

De quotidiano perfectu, & optimo fructu exercitiorum nostrorum. Artic. VII.

PVritati cordis visio dei, quæ est tota merces essentialéque præmiũ, correspondet, sed & charitati debetur visio dei

&

& quo ardẽtius modo diligimus, eo postmodum clarius deũ videbimus. Vnde cõstat essentialiter idẽ esse, dilectionẽ dei, & puritatem mentis. Nempe puritas animæ quædã præsupponit, atque includit, sine quib⁹ nec vera charitas haberi potest putà expulsionem peccatorũ ac reformationem passionum, saltem secundum aliquem gradum. Perfecta verò dilectio, puritásque perfecta, perfectam quoque passionum reformationem atque victoriam exigit: ad quã perfectionem vniuersa totius vitę præsentis operatio ordinãda est. Verũtamen quoniã (vt ait Philosophus) ars & virtus sunt circa difficilia, sicut virtus atq; perfectio hæc altissima atq; præstãtissima est, sic difficillime & laboriosissimè adipiscitur. Ideóq; indefesso animo ac firma fiducia conari oportet deũ inuocando: atq; in eo dũtaxat sperãdo. Quòd si aliquando pro libito nostro nõ exaudimur, vel interdũ mentem nostram instabilem, aridámque ac indeuotam inuenimus: non idcirco frangamur, sed cum syncera fiducia cõstanter instemus, & manũ domini lõgaminiter præstolemus, nósq; dispensationi cõmendemus diuinæ, certi quoniã ipsi cura est de nobis, & quia quãdóque gratiam suam, vel suspẽdit, vel differt

fert propter commodum noſtrum. Interim etiam exteriores delitiæ, viles atque carnales cõſolatiunculæ penitus contemnenda ſunt, & cum gemitu & planctu eſt imploräda Chriſti clementia. Et propter eius abſentiã libenter ad tempus in amaritudine ſimus ſintque tãtiſper nobis lachrymæ noſtræ, & ſi non corporales, ſaltem internę panes die ac nocte. Quemadmodũ ſcriptũ eſt: Renuit conſolari anima mea. Quoniã itaque charitas æternæ vitę meritoria eſt, neq; ſine ea aliqua virtus, diuinæ eſt viſionis meritoria, omnis actio ex charitate procedens diuina, vitã meretur æternam. Quemadmodum omnis operatio ex mortali naſcẽs peccato, infernalia ꝓmeretur tormẽta. Quotieſcũque itaque mens noſtra in deũ afficitur, toties æternam beatitudinem ꝓmeretur ſeu ampliorem diuinæ viſionis claritatẽ. Ideòque hic ſummus noſter conſiſtit profectus, & optimus omnium laborum fructus, frequens, ardénſque mentis in deũ affectio: & quo in eũ vberius frequẽtiúſque erigimur, eo prorſus vehemẽtius nobilitamur, deificamur atque proficimus. Denique ſicut ignis conſumit ſtupam, ſic dilectionis affectus ac ardor peccatũ, peccatique pœnã. Sed & ſicut charitas ſum-

ma est virtus, sic actio eius saluberrima extat. Propterea quicquid de diuinis & ad diuina pertinētibus, meditationis mētis occurrit, ad dei dilectionem & eleuationem mētis in deū mox referre debemus, vt scilicet siue beneficia dei, siue passionē Christi, seu aliud quippiā cogitemus: enitamur semp ex his in diuinū amorem cōpungi. Sed in omnibus iis ab immoderata lætitia à dissolutiōe cordis, à risu inani, pro virib⁹ omnino abstinere oportet. Hęc quippe solicitudinem, diligētiam, & recollectionem cordis impediunt atque effundunt: & qui illis lætatur, diuina vtique consolatione indignus efficitur.

De triplici incitamento diuini amoris. Articulus VIII.

QVo res melior est, eo amabilior est, & quod optimū est, summe vtique est laudabile. Quoniam ergo Deus benedictus naturaliter ac essentialiter bonus est, & immēsa perfecta puráque bonitas, in qua est omniū desiderabiliū omniúmque pulchrorū infinita ac incomprehēsibilis plenitudo: videlicet, ęterna sapiētia, incircunscriptibilis maiestas, omnipotens virtus, inobtenebrabilis splendor, inexcogitabilis pietas, pax sūma atque dulcissima, ardētissimus amor, iucūdissima fœlicitas.

gau-

gaudiosissima vita, indeficiénsque imperiũ. Propterea ipse summè & naturaliter, & item propter seipsum desiderabilis est atque amabilis. Primũ itaque inflammãs animam in dei amorem, est propria eius bonitas, seu contemplatio bonitatis diuinæ in seipsa. Secundũ autẽ est, speculatio munificentiæ & beneficiorũ ipsius. Naturale enim est eũ diligere qui alteri bona impendit, & circa eũ munificus fit. Quò itaq; beneficia diuinæ munificẽtiæ circa nos plura maioráq; sunt, eò deũ feruẽtius obligamur diligere: & grauius quoq; peccamus nõ diligẽtes. De beneficiis aũt ac misericordiis Dei nostri super nos, postmodũ mentio erit. Igitur iam nunc dilige anima mea dominũ, ama deũ creatorem tuũ, amplectere & cõplectere eum intra teipsam. Munda affectũ & præpara ei locũ, quoniã prope est omnibus inuocantibus eũ. Noli obliuisci gratias, ac misericordias eius, sed dic ei cũ syncero suspirio: Nomen tuum & memoriale tuum Psal. 144
domine in desiderio animæ meę. Rursũsque, Ne auertas faciẽ tuã à puero tuo. Nõ Psal. 102
enim ô anima pacem extra eũ inuenies, Esaiæ. 26
non conscientię serenã quietem, non ve- Psal. 68
ram consolationẽ, nec desiderij tui satie- Cant. 1
tatẽ. Porrò si ei constanter adhæseris, si ei Psal. 104

perseueranter clamaueris: trahe me post te, si faciẽ eius incessanter quæsieris: cito vtique apparebit tibi & cõuertet cor tuũ in se, stabilens & illustrans te in sui contemplatione atq; amore, & tũc veraciter gustabis, quoniã suauis est domin⁹. Admirabiles enim, dulcissimas, & mũdissimas subinde delectationes ex diuino fonte, & bono Deo hauries & experieris: & ex tũc desipiet tibi caro, omnísque indigna & carnalis oblectatio contemnetur à te & quod tibi paulo ante laboriosum extitit, mentem, scilicet à multis abstrahere, & in Deo figere, iam promptum erit atque iucundum. Veruntamen in primis necesse est, circa purgationem passionum insistere, & ex timore hominem ordinare, atque in consideratione dominicæ passionis & humilitatis humanitatísque Christi animam exercere, & sic demum ad feruidos diuinæ bonitatis affectus cor leuare, atque ad lucidissimas, inuisibilis, incorporeæ, ac simplicissimę diuinitatis cõtemplationes mentem attollere.

Quod ad sedulam cordis custodiã permagnũ incitamentum sit seria de diuinæ maiestatis præsentia cogitatio. Artic. IX.

VIle est atque peruersum, plus venerari vel timere hominũ vultũ, quã diui

diuinũ conſpectũ. Quo itaque pacto mi dilectiſſime frater audemus deo ſpectante cogitare, quod homine audiẽte nõ audemus proferre? Denique qũo non erubeſcimus ea deo cõſpiciente appetere, quæ corã hominibus cõfundimur operari vel dicere? Sed & qualiter audemus in diuini vultus pręſentia facere, quod honeſto aliquo viro præſente formidamus efficere? Palam eſt ideo nos iſta peragere, quã amplius hominẽ quã deũ honoramus atque metuimus. Sed quid ait altiſſimus? Ego, inquit, glorificãtes me glorifico. Qui vero deũ negligit & ſpernit, negligetur & ſpernetur ab eo: quoniã quem ipſe deſpicit, nullus corrigit. Ideo ſtudioſa deuotáque mens ſe corã diuino aſpectu cogitet ſemper conſiſtere: omnéſque ſuas cogitatiões, verba & act⁹ perpẽdat, deũ ſemper atque vbique inſpicere dicẽs cũ ſanctiſſimis Helia & Heliſeo: Viuit dñs in cuius conſpectu ſto hodie. Vocétque cum Agar matre Iſmaëlis locũ omnem in quo fuerit, dñs videt. Enimuero ſi in dei præſentia nos eſſe perpendimus, eiúſque immẽſam maieſtatẽ penſemus: eũ vtique pluſquã hominẽ, aliquẽ venerari ſatagemus. Si vero eius cõtemplemur inflexibilẽ iuſtitiã, ac metuendũ iudiciũ, mox vtique

Eccle. 7
1. Reg. 17
1. Reg. 4
Gene. 16
Philip. 2
Hebr. 10

metuemus,& merito cum timore & tremore nostrã operemur salutẽ, pensantes quã sit horrendũ incidere in manus Dei viuẽtis,qui nec minimũ malum impunitum relinquit. Insuper si diuinæ mentis sanctitatẽ aduertimus,erubescemus corã tã mũdissimo ac sanctissimo deo turpiter agere,& inhonestè inobedientérque viuere.Quo enim qui offenditur dignior est, eo & culpa grauior est.Cũquè deus incõparabilis & omnino infinitę dignitatis existat,culpa omnis qua ei inobediẽtes sumus infinitã enormitatẽ habet, Est enim auersio ab infinito bono.Denuo,quò aliq̃s sanctior & iustior est, eo iniustitia at-
Eccle. 12 que malitia ei amplius displicẽt.De⁹autẽ essentialiter sanctus est,& supersubstãtialis ac infinita sãctitas atque iustitia: ideóque inæstimabiliter ac incõparabiliter ei displicet peccatũ,& recessus ab eo.Hinc ergo vehemẽter ô p̃cordialissime amice & in Christo dimidiũ animę meę,nõ timere oportet,ne tã immẽsã maiestatẽ inhonoremus,neq; tã infallibilẽ iustitiã obliuiscamur,ne corã tã sancto & mũdo deo, immũdè atque iniquè viuamus,sed cũ affectu & solicitudine enitamur,mentẽ nostrã ei semper purã offerre,& dũ in cœlis soli conquiescimus, eius semper præsentiam

tiā cogitemus, diligamus formidemus, ac honoremus, & ipſum nobiſcū ſemper habere conemur. Neque enim longe eſt ab vnoquoque noſtrum, quoniam in ipſo ſumus, mouemur & viuimus, & ipſe omnibus intimus eſt, cunctáque penetrat. Ipſe ſiquidem de ſe loquens: Cœlum, ait, & terram ego impleo. Sin autem ſolitudo noſtra miſera, erimúſque infœliciter ſoli, non fœliciter ſolitarij.

Actu. 17

Hier. 23

Sequuntur ſeptem feriarum meditationes vtiliſſimæ.

Dominico die meditandum de cœleſti atque æterna fœlicitate ſanctorum. Articulus X.

OCulus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis aſcenderunt, quę præparauit deus electis ſuis: Quid enim præparauit benigniſſimus deus diligētibus ſe niſi ſeipſum? Porro ipſe inuiſibilis eſt, audiríque nequit, & cōprehendi nō valet. Non nobis præparauit creaturā aliquā ſeu bonū finitum, ſed ſeipſum, vt eū videamus, diligamus ac poſſideamus, ipſóque fruētes æternaliter contētemur. Porro gaudiū eſt diffuſio animi in cōceptione boni, quo itaque id qđ apprehēditur melius eſt magíſque cōueniens & potentia apprehendens pręſtantior, ipſáque

Eſai. 64
1. Cor. 2
Ioan. 1
Rom. 11

apprehēſio clarior eo gaudiū ex huiuſcemodi apprehenſione proueniens plenius eſt atque iucundius. Deus autē ſublimis, quo omnes beati fruunt̃ in patria, eſt infinita bonitas, qua adepta nil amplius appeti valet, oēm perfectionem, omnémq; nobilitatē ac pulchritudinē, cū immenſa plenitudine cōprehendēs, éſtque diuina bonitas omni creatæ menti eā cernenti, cōuenientiſſima atque dulciſſima. Sed & deus æterna & increata ſapiētia eſt, exēplaríſq; veritas intellectū penitus implēs & omni agnitione ac veritate adornās & fœlicitās. Conſtat ergo quòd viſio patriæ ex parte obiecti ſcilicet dei ſit ſummè iucunda omnē delectationē omnēque lætitiā ineffabiliter, incōparabilitérque, præcellens. Denique intellectus digniſſima ac diuiniſſima potentia eſt, & vnio quoque ſeu apprehenſio intellectus in patria clariſſima eſt ac immediata. Erit enim facie ad faciē, & erimus tunc ei ſimiles, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Contēplare ô anima vt vales, quale erit gaudium videre æternā illam eſſentiam, & clare cognoſcere, quēadmodū ipſa æterna ſit à nullo facta nec creata, neque dependens ſed ſibi ex ſe in ſe & per ſe ſufficiens omnia creans intelligens, conſeruans,

uans, administrans atque gubernãs. Admirabilem & incircunscriptibilẽ & incõprehensibilem deum per essentiam & in seipso lucide & clare intelligere, & eius fontali sapiẽtia totius vniuersi ordinem, omnémqueveritatem atque secretissima intueri. Frui quoque immenso bono & id semper possidere, & quicquid desiderabile pulchrũq; existit in seipso habere sicq; æterna irradiari sapientia, & diuina impleri bonitate, vt omne desideriũ intellectus & voluntatis omnino satieť & contentum reddatur. Gustare insuper diuinæ pacis dulcedinẽ & amore creatoris prorsus absorberi, in deũ transformari, & eũ semper in se cõplecti neque ab eius amplexu amore atque aspectu vnquam posse auelli. Videre demum superbenedictã trinitatem, & inspicere, quemadmodum ab æterno patre generet filius patri coæternus coæqualis & cõsubstantialis: quomodo etiam ab vtroque procedat spiritus sanctus, & quemadmodum pater diligat filium, & filius patrem, atque vterque spiritum sanctum, quæ diuinarũ harum personarum mutua complacentia, nexus, amor, & gloria. Postremo videre in Christo ex diuina atque humana natura, vnam constare personam: & gloriam

Ioan. 3
Ioan. 5

ac pulchritudinem humanitatis in Christo, & qualiter super omnẽ angelicam altitudinẽ exaltata sit inæstimabili excellentia videre quoque gloriã atque decorem amantissimæ dei vnicę virginis, pręelectæ Mariæ, & mutuam eius & filij sui familiaritatem atque amorem: speculari
Dani. 7 quoque Hierarchias cœlestes, ordinésque angelicos, & quõ milia miliũ mini-
Iob. 15 strant creatori, deciésque millies centena millia deo assistant, & quẽadmodũ nõ sit numerus militum eius: Cernere etiam vniuersitatem hominũ electorũ prophetarum, apostolorũ, martirum, ac confessorum, virginúmque, & totius cœlestis militiæ inuiolabilem pacẽ feruidissimã charitatem, iucundissimã societatem, inconcussibilem securitatem, æternã beatitudinẽ, inenarrabilem gloriã, & splendidissimã pulchritudinem: vbi impossibile est deesse quod amatur, adesse quod oditur: vbi deus omnia implet, omnia in se trahit, & omnia possidet. Misera & infœlix nimis anima, quæ propter vilissimas mũdi huius delitias, propter turpissimas carnis libidines, & momentaneas delectationes ac põpas, tanto se gaudio priuat, & iram dei pœnámque æternã acquirit. Amandus nobis es, & super omnia ardentissime

tiſſime diligendus, ſanĉte creator, adorãde deus, qui pauperrimis iſtis vermiculis talia præparaſti: Et tu ô rex Meſſia, ô altiſſime Chriſte, qui amiſſam olim beatitudinem iſtam, nobis nõ auro neque argento, ſed proprio ſanguine atque turpiſſima ac amariſsima tua morte reparaſti.
Cur dormis ô anima, cur mœrore confuneris, cur te accedia premit, quare non diligis, cur nõ deſideras neque ſuſpiras? Intende pauliſper quænam tibi parentur in patria & propter amorẽ illorum vilipende interim præſentis gaudia vitæ. Penſa quoniam exul & peregrina ſis ſuper terram, & cum affectu feſtina ad patriam. Qui namque temporales quęrit delitias, & qui nõ quotidie æſtuanti deſiderio ſuſpirat ad beatitudinem iſtam, non eſt vtique ea dignus. Ama quoque modo neſciri & ſperni, vt illic ab omnibus electis agnoſcaris & honoreris. Non fatigatio te puſillanimẽ, nec pigritia ſegnem efficiat, pro æterna beatitudine laborantem.

1. Pet. 1
1. Par. 29

Feria ſecunda meditandũ de morte. Artic. 11.

QVi ſe quotidie præſentẽ vitam, atque vniuerſam eius gloriã cito amiſſurũ cogitat, facilè ea quę nũc dulcia ac bona videntͤ cõtẽnet, & dei timorẽ incurrit: eáque cõgregare feſtinat, quæ ſibi inex-

in extremæ neceſſitatis articulo ꝑderũt,
atque egredientem animã comitabũtur.
Ideóque hoc nobis expedit, vt quotidie
alloquamur animam noſtram, dicentes:
Scito ô anima, quoniã in breui veniet ho
ra vt tranſeas ex hoc mundo in regionẽ
ignotam & diſtricto tribunali Chriſti te
mox aſtare oportebit. Veniet cito tẽpus
amariſſimæ mortis, dũ tempus omiſſum,
& infructuoſe neglectum recuperare nõ
Apo.14 poteris. Nihílque te iuuare, aut cõſolari
valebit eorũ, quæ nunc inordinatè diligis
iniuſtéq; agis: ſed tunc ſequẽtur te opera
tua, tam mala quàm bona, neque erit tibi
in hora illa cõſolatio aliqua: niſi memo-
ria atque fiducia bonæ vitæ præteritæ, &
ſuccurſus diuinæ clementię. Tũc dolebis
te tam intimoratè ac negligenter vixiſſe,
Matt.4 omiſiſſe tot bona, cõmiſiſſe tot mala. Tũc
te horror concutiet, & vaſtabit anxietas,
torquebíſque remorſus, ab vermis con-
ſcientiæ malæ. Itaque iam pœnitentiam
age, modo labora, moréſque corrige, ne
tunc ſero miſerabiliter, & formidoloſe
ꝓclames inducias vel vnius horæ. Porro
vt tenacius mẽti inhęreat meditatio mor
tis aſſidua, vtile valde eſt, imaginẽ homi
nis morientis cordi imprimere. Penſan-
dum namque eſt quemadmodũ tunc in-
ualidæ

ualidę manus nigrescãt, vultus pallescat, os cõtrahi, visus obtenebrari, & oculi ꝓfundari incipiãt quomodo demũ pulsus caprizare halitúsque deficere, & ex intimo se colligere, inchoent, mox quoq; sudor mortis adsit, victam esse naturã contestans, & ipsę mortiferę atque durissimę mortis puncturæ cor suffocare ac scindere conētur. Quumque his anima vallata pressuris, lucem huius mundi videre desinit, & alterius statũ seculi interiorib⁹ oculis aspicere incipit: adsunt repēte cruētæ bestiæ atque laruales dæmonũ facies & cateruæ, renouant peccata pręterita, si forte desperationē inducant, & exeũtem præstolantur animã, si forte eis torquenda præstet. Hæc præmeditari vera sapiētia est, nec est vtilior scientia quã discere mori, hoc est, seipsum quotidie ad mortē disponere, & ad eius aduentum omni die paratum existere, vt scilicet nil in mente resideat, quod conscientiã mordet, & cũ quo mori timemus. Hoc nēpe est quod Saluator docet. Vigilate inquiēs, quia nescitis diē neque horã. Et quod alibi quoque scriptum est. Memēto creatoris tui, in diebus iuuentutis tuæ, antequã veniat tempus afflictionis tuæ. Quotidie ergo mortificemus desideria nostra, & omnē à nobis

Matt. 24
Marc. 13
Eccle. 12

nobis abſcindamus mundanũ affectum, nil concupiſcentes eorum quæ in mũdo ſunt: illuc nos intime cõuertẽtes vbi ęter-
Philip. 1 naliter erimus & viuemus quatenus cu-
Luc. 12 piamus & nos cũ diuino Apoſtolo abſolui, & eſſe cũ Chriſto. Beatus enim ſeruus ille quem cum venerit dominus, inuenerit vigilantem. Ideo & Theophilus Alexãdrinus olim expers morti propinquãs dixit de abbate Arſenio, Beatus es Abba Arſeni, quoniã hanc horã ſemper præ oculis habuiſti. Deniq; abbas Helias: Ego inquit tres res timeo. Vnum quando anima mea egreſſura eſt de corpore, Secundũ, quando cõcurſurus ſum deo. Tertium qñ ſententia iudicis proferetur de me. Et nos igitur dilecte mi hęc tria formidem⁹ & vileſcet nobis hic mundus omníſque decor, & concupiſcentia & gloria eius.

Feria tertia meditandum de intenta conſideratione beneficiorũ dei. Articulus XII.

TRia ſunt, ex quib⁹ beneficij magnitudo penſatur. Primũ eſt, excellentia dantis. Secundũ, paruitas recipientis. Quo enim dator eſt dignior, & recipiens minor, eo in dono ſeu beneficio amplior apparet ex parte donantis dignatio, atq;. ex parte recipientis vehemẽtior exigitur gratitudo. Quemadmodum ſi rex prępo-

tens egeno alicui aliquid præstet. Tertiũ autem ex quo beneficij magnitudo attẽditur, est dignitas doni. Quoniam ergo maiestas fontis atque datoris vniuersorum donorum, incircũscriptibilis est, incomparabilis atque immensa apparet in beneficiis dei summa ac infinita ignatio. Denique quoniam paruitas & fragilitas, ac insufficiẽtia nostra ineffabilis est, multáq; nimis, ex parte nostri summa requirit gratitudo. Qualia vero sint beneficia dei, solerter intueri oportet. Beneficiorũ autem dei quædam sunt dona naturæ, quædam vero dona gratiæ, & vtraque duplicia sunt generalia scilicet ac specialia. Dona naturæ sunt creatio, gubernatio, & conseruatio. Recordare ergo, quoniam à deo habes esse, viuere, sentire, mouere, ac intelligere. Et quicquid naturalis perfectionis, pulchritudinis, atq; decoris in anima carnéque habes diuinitus tibi impartitum nõ obliuiscaris. Si ingenio polles, si corpore pulcher es, si gratiosus, si prudens, si robustus, si eloquens, agnosce te hæc ab authore naturæ recepisse, & ipsi gratus esse satage. Præterea quis beneficia enumerare sufficiat? Quis ea dignè contẽplari, ponderare, laudare ad diligere possit? Inter quæ summum atque

diguis-

dignissimũ ipsa est incarnatio filij dei: in qua ardẽtissimus eius amor immensa bonitas inestimabilísq; misericordiæ splen-
Baruc.3 dent. Deniq; ꝙ propter nos in terris inter homines cõuersatus est. atq; ab eis multa ꝑpessus, ac demum amarissima morte occisus, quod nos proprio sanguine ab ĩfernali æternáq; pœna redemit, & angelicæ
1.Pet.1. beatitudinis, ac ꝑpetuæ iucũditatis heres cõstituit. Quod ex aqua & spiritu san-
Titum 3 cto nos regenerauit, & à multis periculis grauibúsque peccatis seruauit. Quod delinquentib' misertus est, & dum in mortalibus eramus peccatis, nõ nos subito iuste dãnauit: sed lõganimiter expectauit. Et insuper ex mũdo reduxit, & inter suos ad suũ deputauit obsequiũ, quum tamen multos interim, nobis vel propĩquos aut certe coętaneos, nobis forte meliores ab hac vita abstraxit: & vel in inferno aut in purgatorio iustè ꝓiecit. Specialia verò beneficia dei vnusquisque in seipso cõsiderare debet, quomodo scilicet sibi quotidie succurrat & adsit, ignoscat & gratiã præstet: in sacris quoque ordinibus constituerit atq; carne sua ac sanguine alat. Pro iis esto ô anima grata deo tãtũq; benefactorem cõtẽplare & dilige, & omne bonũ, omnem gratiam, omnéque meritum

tú ei semper ascribe, ne per ingratitudinẽ donis eiús fiat indigna, quoniã ab eo omnis boni exordiũ est, continuatio atque perfectio. Si humanæ beneficentiæ immemorem atque ingratũ existere nõ solũ inhumanũ sed & plus quàm bestiale cẽsetur (Quum & canis, & leo propriũ nutritorẽ adiutorémque diligũt) Quãto magis diuinis beneficiis, quæ in seipsis incõparabilia sunt atque dignissima, & maximã gratitudinem propter dignationem dantis requirunt, ingratum fore, itémque immemorẽ iniquissimũ impiissimúmque consistit? Nunquã ergo ô anima à memoria tua excidát diuinorũ contemplatio beneficiorum: sed ex eorũ intentissima ponderatione ad dei tui amorem feruentem te semper erigere incitaréque stude. Habenti nanque, id est, grato dabitur, & abundabit. Ei verò, qui non habet, id est, ingrato, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Matt.15

Feria quarta meditandum de iusto ac metuendo dei iudicio,

Articulus 13.

NIl horribilius cogitari valet, quã districtum illud nouissimum iudiciũ dei. Si enim ipsum nõ esset in inferno pœnalius nõ vtique orasset sanctus ꝓpheta,

Iob.14 Quis mihi tribuat vt in inferno protegas
& abſcōdas me? donec pertranſeat furor
Hieron. tuus?Ideóque iudicij illius qualecunque
præambulū expertus.S.Hieronymus ait:
Siue comedo,ſiue bibo,ſiue dormio,ſiue
vigilo,ſiue aliud aliquid egero, ſemp̃ in-
ſonat auribus meis meæ illius horribilis
tubæ ſonitus, Surgite mortui, venite ad
iudiciū.Nūc ergò ô præchariſſime frater
recolligamus pauliſper animā noſtrā &
ſolicito corde deſcribamus interioribus
oculis noſtris extremi illius iudicij mo-
Luc. 21 dū atque horrorē. Intueamur oculo fidei
venientē cœleſtē iudicē, cū milibus an-
gelorū ac hominū cúmque omni militia
ſuperni exercitus in nubibus cœli ſuper
1. Co. 15 vallē Ioſaphat.Penſemus quoque in mo-
mēto in ictū oculi vniuerſos reſurgere, &
Sapien.5 ad Dei iudiciū aduenire.Tūc ſtabūt iuſti
in magna conſtantia aduerſus eos qui ſe
anguſtiauerūt, erúntque electi eleuati à
Auguſti. terra ſtātes in aëre:impij verò ac reprobi
iacebūt in terra,quā dilexerūt plūbo gra
uiores, duriorésque ferro. Erūtque tunc
cū iudice ſecuri,qui modo nō ſunt ſecuri
& rurſus tūc pauebunt, qui modo metue
re nolūt, O horrēdæ & inexcogitabiles
tunc reproborū anguſtiæ.Videbunt enim
vndique,& ecce ſuper eos iratus, diſtri-

&us

ctus, inflexibilis iudex infra eos horridũ inferni chaos, apertũ & patens: In circuitu ardens mundus & ignita elemẽta peccatores inflammãtia: intus cõſciẽtia vrẽs atq; hinc inde dæmonũ turba accuſans. 1. Pet. 4
Si tunc iuſtus vix ſaluabitur, peccator & impius vbi ſe ſuſtinebit? O peccatoris cõfuſio. Tũc nẽpe reproborũ vniuerſa peccata atq; arcana omnibus ac ſingulis tam angelis, quàm hominibus elucceſcẽt: quatenus omnes iuſtiſſimũ dei iudiciũ eſſe intelligãt. In hora illa vidẽtes iniqui fortẽ iuſtorũ turbabũtur timore horribili, & Sapien. 5
præ anguſtia ſpiritus gemẽtes dicẽt. Nos inſenſati vitã illorũ æſtimabamus inſaniã. Faciẽ ſuã ab ira vultus iudicis quærent auertere, & nõ poterũt: dicẽt montibus, cadite ſuper nos & collibus operite Lucæ. 23
nos: nec tamẽ latere valebunt. Tũc videbunt impij in quẽ trãsfixerunt, & ingrati Ioan. 19
cũ qui pro ipſis transfixus eſt quem ipſi ſpreuerũt. Tũc cõputabũtur ac præmiabuntur mali Chriſtiani cũ his qui Chriſtum pupugerũt & occiderũt. Sed precor te ô adorãde Chriſte, ô Ieſu dulciſſime, A ctuũ. 3
inueniamur ego & dilectus, meus cui hæc ſcribo, in die illo infeliciſſimo eorũ cathologo, qui ſacrilegis ac ſceleratiſſimis manib' ſuſpẽdẽtes peremerũt quod

& pro omnibus, rogo pro quibus te oro, oraréque habeo. Denique nullũ tũc malũ nec indiscussum, nec inultũ transibit. De omni cogitatione iniqua, de omni verbo otioso, de omni opere malo, de omni tẽpore iam cõcesso, tũc exigetur iustissima & efficax ratio. Tunc dicet iudex iis qui ad sinistrã sunt, Ite maledicti in ignẽ ęternũ. Et ecce mox aperiẽs terra os suũ de-
Iob. 24 glutiet impios, inuoluétq; eos ignis quo
Matt. 12 elemẽta ardebunt, & cũ totius mũdi immunditia atque fœtore, in æterna eos
Matt. 25 tormenta intrudet; ipsis autẽ in profunda gehẽnæ ruentibus, ascẽdent electi in alta polorũ, reprobis idipsum videntibus, & ad ampliorem suæ miseriæ calamitatem nunquã obliuiscentibus. Vt igitur intollerabilẽ hanc euadamus materiam atque inexcogitabilem cõfusionem, horrorem atque angustiam, timeamus modo & cõfiteamur syncere cum multa erubescentia peccata nostra, nec abscõdamus iam à Christi vicario, quod tunc latere optamus in extremo iudicio. Est autem aliud & singulare vniuscuiusque morientis iudiciũ, nõ minus isto singulis præmeditandũ ac metuendum, dum videlicet anima à corpore exiens, ad Christi repente tribunal protrahitur, illicque astantibus & accusa-

accusantib' malignis spiritib' iudicatur.

Quinta feria meditandum
De pœnis inferni.
Articulus 14.

QVēadmodū inenarrabilis est beatitudo sanctorū in cœlo, sic prorsus ineffabilis est miseria reproborū in inferno. Quid ergo de ineffabili fari præsumo? Sed ad incitandū timorem paulisper balbutiēdo loqui desidero. Est enim in inferno in primis animarū ac dæmonum inconuertibilis auersio mentis à deo, cui correspondet pœna damni, scilicet carētia visionis diuinæ quæ est summa infelicitas. Et quoniā in mortali peccato descēderūt vel recesserūt, perseuerat in eis inauertibilis conuersio ad bonū creatū atque caducū in quo sibi finē statuerūt, & plus quā summū bonū dilexerūt, & hoc est eis æternus cruciatus, quod tali bono frui nequeūt, neque in ipsius illicito vsu delitiare sicut optauerant, possunt. Itaq; æternaliter obstinati mānēt in malo, nec deum diligūt sed odiūt & blasphemāt. Quoniā ergo in peccato mortali propter contēptū immēsi dei est infinita enormitas est in inferno interminabilis pœna, & q a reprobi illi miserrimi sunt vasa iræ, in quibus rigor atque seueritas

diuinæ iustitiæ ostendūtur ac patēt, ideo secundum magnitudinē diuinæ æquitatis iuste torquentur, & cum sint deo odibiles, sempiternæ obliuioni tradūtur, nec
Sapi. 14 vnquā miserebitur eorū creator. Vnde cū pœna ignis pœnalissima & maxima sit, primum præcipuumque miserorum tormentū est ignis æternus. Nūc ergo redi ô anima ad te, & à distractionibus te elongans, intuere impiorū tormēta, quatenus à quorū miserando collegio separari vis post vitā hāc in supplicio, ab eorū quoq; peccatis atq; delitiis abstinere studeas in hoc mūdo. Inspice oculis internis carcerē metuēdi iudicis, vt credit' ī medio ter-
Iob. 10 ræ situm, vide illic terram tenebrosam & opertā mortis caligine, in qua densissimę ac palpabiles tenebrę, in qua vmbra mortis & nullus ordo, sed sempitern' horror perēnis desperatio, atq; amarissima omnis boni desolatio habitāt. Certa est ibi æterna dānatio, & quicquid desiderabile iucūdūque existit lōgissime & perpetuo abest, quicq̄d autē odibile est, atq; pœnosum ineuitabiliter adest. Audi illic vlulatū & gemitū, singultū atque blasphemiā miserandissimorū reproborū, præ doloris ac desperationis horrore ac magnitudine linguā suam mādūcantium deūmque

cœli

cœli maledicẽtiũ atque blasphemãtium. Ibũt enim à calore nimio ad aquas niuiũ. Ignis quoque eorũ non extinguetur, nec vermis morietur. Inuocabunt mortẽ & fugiet ab eis. Erit ibi horribilis aspectus dæmonũ & mutuus tãcor ac summa inuidia singulorũ, nisi quod se tunc illi amplius odibũt in supplicio qui hic familiarius cõsentiunt in peccato. Intollerabilis aderit fætor & gemens societas, pressura & calidissima flãma atque inexcogitabile frigus. O pœna quæ nunquam finiris, nunquã abbreuiaris, nunquam minueris, O infelix cõsortiũ, vbi vnusquisque alterius auget tormentũ. Si hæc ô bone frater intente pensemus, nõ solum nõ oblectabũt voluptates carnales, neque de eo tantũ lætabimur, gratiásque agemus ꝙ ab hoc nequam seculo erepti sumus, sed & miseris quoque mũdi amatoribus vehementissime cõpatiemur, atque pro eis affectuosius diuinam bonitatem precabimur. Insuper ad nihilum deducetur in conspectu nostro malignus: timentes autem dominum glorificabimus.

Iob. 4 Esai. 66 Apoc. 9

Psal. 14

Sexta feria meditandum. De passione Christi. Articulus XV.

SI scire cupis quali te Christ' charitate dilexit intẽde quãta ꝑ tua salute ꝑ-

tulerit. Proinde si peccati grauitaté, enor mitatemq; agnoscere optas, cõtemplare quia aliter peccatũ mũdi tolli nõ potuit, nisi ipse mũdi creator, verusq; Deus idi-
1. Pet. 2. psum incarnatus proprio sanguine abole ret: & ita cogitans Christum diligere, & peccata abominari incipies. Acerbitatem ac varietaté passionis domini tui, tibi sub
Canti. 1. pectore tuo tanquã fasciculum myrrhæ recõde, & ne tantæ charitati ingratus sis quotidie eam deuotissima recole mẽte, atque in ea vide & disce quid te oporteat facere, quomodo pati aduersa, & Christi imitari vestigia, seruũ eius cõdeceat. Recordare itaque illius sacratissimæ nouissimæ cœnæ, & quomodo in ea charitatem
Ioan. 13. edocuit, tã verbo quã opere. Verbo qui-
Mat. 26. dẽ dũ dixit, Mãdatũ nouũ do vobis vt di-
Ioan. 13. ligatis inuicẽ. Opere autẽ dũ propriũ cor
Luc. 22. pus in cibum, & sanguinem dedit in po-
Mar. 14. tũ. Quẽadmodũ etiã ĩ ea humilitatẽ sum
Ioan. 18. me instruxit. Discipulorũ abluẽs tergẽs-
Luc. 23. que pedes, & id nobis imitari præcipiẽs.
Mat. 27. Denique quomodo factus in agonia pro
Esai. 50. lixius orauit, & factus est sudor eius sicut
Luc. 22. guttæ sanguinis decurrentis in terrã quo
Ioan. 19. modo postea traditus, captus atq; ligatus
Mar. 14. ad domum pontificis ductus est & quo-
Ioan. 19. modo nocte illa potestati tenebrarũ con-
Ic

cessa

tessa illuserunt ei, cædẽtes, velãtes, con- Luc.23.
spuentes, colaphizãtes ac blasphemãtes Ioan.19.
filiũ Dei, & sanctum sanctorum. Et qualiter ipse non auertit faciẽ suã ab increpãtibus & cõspuentibus se, patientiã docẽs, seque patiẽtiæ formã efficiens. Præterea quomodo ligatus & cõsputus præsidi tãquã seductor præsentet & accusetur, quo modo ab Herode cõtẽptus, alba veste irrisus sit, quemadmodũ demum nudatus atque flagellis dilaniatus, & liuore, ac plagis repletus, purpura ĩduatur, & spinis coronetur, totoq; vultu sanguine madẽs & rubẽs. Denuo flexis genibus adoretur, cõspuatur, & tãquã vilissimus hominũ propter te reputetur. Et quomodo sanctissi- Mat.27.
mũ eius caput iã spinis cõfixũ percusserũt Mar.15.
arũdine diuino capiti spinas acutissimas profundius imprimentes. Quemadmodum etiam hinc baiulans sibi crucẽ exiuit & inter latrones suspẽsus sit manibus pedibusque transfixis, cũctisque mẽbris in tãtum vt omnia eius ossa dinumerari Ioan.19.
potuissent, pœnalissime distentis, quomo Luc.23.
do felle potatus sit, & pro crucifixoribus Mat.27.
exorauit atq; tam amarissime passus sit, Ioan.19.
vt se à patre relictum clamaret, & astantẽ sibi matrem discipulo cõmendauit. Hæc meditari iustum est: & salubre, deoq; gra

inter deum & vos. Itaque cùm peccatum sit langor & immũditia, mors, turpitudóque animæ: volens à peccatis purgari, ea ad mentem reducat & quantũ poterit ea exaggeret, põderet atque magnificet, quatenus de eis amplius doleat, séque magis humiliet. Quo nãque peccata nostra clarius videmus & cõfitemur eo diuino conspectui vehementius abscõduntur, & quo de ipsis magis compungimur ac verecundamur, eo amplius tã culpa quàm pœna cõsumuntur: qua insuper ipsa plus magnipẽdimus, eo Deus ipsa minora diiudicat: & quãtũ ex ipsa peccatorũ atque defectuũ suorũ cõsideratione se anima profundius deiicit & humiliat, eo corã deo sublimior fit. Multa, pinde sunt, ex qbus peccata nostra enormitatẽ & grauitatẽ acquirũt. Primo propter maiestatẽ & sanctitatẽ eius, qui legem præceptáque dedit, quẽ peccãdo mortaliter propter inobedientiã spernimus & inhonoramus. Venialiter autem peccando aliqualem ei irreuerẽtiã exhibemus corã tam sancto immensóque diuino dño, non satis timorate, & syncere cõuersantes: in cuius cõspectu merito cũ omni tremore ac solicitudine ambularemus pauentes, ne vel in modico immẽsitatẽ sanctitatis atque iustitię eius inhonoratemus

ratem*. Secúdũ peccata nostra aggrauãs est ingratitudo de beneficiis Dei. Quo enim illa plura nobis beneficia præstitit, eo magis obligamur ipsũ diligere grauiúsque peccam* nõ obediẽtes: nec honorãtes tã benignissimũ ac liberalissimũ benefactorem. Tertiũ autem quod culpam aggrauat, est, quòd toties ea peccata reiteramus. Vulnera nẽpe repetita durius lædunt & difficilius sanant. Sunt quoq; aliç causæ ac circũstantiæ multæ peccatũ grauantes, vt quod ex proposito mala agim* quod scientes viam iustitiæ nihilominus iniuste fecim*, quod in sacris locis seu in diuinis laudibus mala cõmisimus, quod bona vana intẽtione, operati sumus. His igitur ritè pẽsatis ponat se homo coram deo suo in loco quieto seu opportuno, cõmemorẽtque peccata sua grauiora conscientiã magis mordẽtia: & illa secundũ iã prætacta magnipẽdat & aggrauet, atque ex totis prçcordiis dolẽs dicat, Heu deus creator, q̃ infelix ego te summũ & omnipotentem & immensæ sanctitatis dominum, sic irreuerenter offendi, hoc & hoc peccatum, tibi inobediens, téque cõtemnẽs effeci, tibi tã ingratus fui, toties hoc & illud repetiui. Et si forte bonũ aliquid feci, propriũ honorẽ & gloriam quæsiui,

non te solum intendi. Hæc dicens cōpungatur & erubescat, séq; humiliet, & diuinā misericordiā, beneficia, & merita Christi rememorās, spē resumat, atque emēdationē firmiter proponat, & ꝓ posse pœnā sibi cōdignam infligat. Et reueratanta est omnis peccati mortalis enormitas, vt merito pro vno ac minimo tali, cūctis diebus vitę nostrę nos vsque ad puluerem, & sub brutis quoque humiliarem', à cōtritiōis dolore nunquā cessantes. Non tamen sit dolor iste semper cōtinuus, sed frequēs & oportunus. Sed & inde nos præsertim dolere & cōtristari debemus, quod post abnegationem mūdi & ingressum cœnobij tam negligenter infructuoséque viximus & cū tepore atque accidia opus dei efficimus. Porro nisi in vera humilitate omne nostrum exercitium fundetur, omnísque inanis àc elata cogitatio penitus abiiciatur vniuersum spiritualis structuræ ædificium cito cadet, & omnino peribit.

De præparatione ad ministerium, celebrationémque missæ. *Artic. XVII.*

CVm ad venerandum altare dei, & sacratissimam atque diuinam mēsam Christi proponis mi chare frater accedere, quatuor diligenti corde intende. Primo teipsum qualis sis. Secundò maiesta-

tem eius, cui hostiam sacram offers. Tertiò ipsum sacrificium in se quale & quam sublime existat. Quartò causam propter quam hæc oblatio instituta est. Priusquã ergo ad celebrationem accedis, discute conscientiam tuã, & quicquid in ea Christo displicens seu charitati cõtrariũ inueneris, per internũ dolorẽ syncerã confessionem ac humilẽ satisfactionẽ, emẽda & dilue. Cõsidera quoque miseriã ac fragilitatem, insufficientiã, & ingratitudinẽ tuam, quatenus cũ profunda humilitate, & reuerentiali timore accedas: dicque in secreto Deo tuo, Tu domine vniuersorũ, in cuius cõspectu omnis creatura tanquã nihilũ est & inane, omnipotens, & misericors, ac metuẽde Deus, tu domine nostri imperfectũ meũ, & iniquitates meas multas & magnas tu vides. Confiteor domine & agnosco, quia nimis indignus sum vt ego tam ingratus & negligẽs, tam vilis & immundus, tam pauper & iniustus, altari tuo assistã, & te regẽ gloriæ vnigenitũ Dei, æterno patri offeram, & te contrectem atque manducẽ. Sed ô Christe, tu qui te à nobis sumi iussisti, qui mihi ordinem contulisti, & eius à me obsequiũ exigis, da propter hanc tuã inæstimabilẽ dignationem, charitatem & misericordiã

Ioan. 6

mihi

mihi gratiam, vt te tam humiliter, tam timorate, támque reuerenter, & affectuose tractem & sumam sicut decet & tu requiris. Præterea intuere maiestatem eius, cui sacrificium immolas. Quoties enim celebras, toties omnipotẽti, æternóque patri dilectum ac vnicum suum filium offers. Considera quàm magnũ sit tale officiũ, & cũ quãta puritate & reuerentia, quo amore & feruore, tã superexaltato deo astare & immolare oportet. Insuper vide hoc sacramentũ in se, quã sanctum & nobilẽ reuerendum, atque amandũ existat. Continetur enim sub forma panis, ex vi consecrationis caro Christi. & sub specieb' vini sanguis ipsius, vtrobique tamen vere est totus Christus, Deus & homo. Itaque quũ dissimilia nolũt vniri (similitudo enim facit vnionem bonã esse atque decentem. Dissimilitudo autem facit eam nociuam ipsámque corrũpit: vt si aquam igni commisceas) perscrutare diligenter antequã Christum accipias, si te ei conformen & assimulatũ inuenias: alioquin vnio tui cũ eo innaturalis erit, nociua nec permanẽs. Denique ipse quẽ tractas & sumis sanct' & purus est, mitis & humilis, amorosus & innocẽs. Nisi itaque te quoque talem inuenias vel actu aut certe in affectu, atq;

Contẽta sub speciebʼ panis & vini.

Leuit. 19
Matt. 12

secundum aliquem gradum, vtpote, vel in gradu incipientium, vel perfectorum vel medio modo se habentium ac proficientium non vtique accedere expedit. Veruntamen quum sit hoc sacramentũ medicina peccati, & remediũ eius si nondum à passionibus, atque peccatis emundatus sis, doles tamen de eis, & emendationem omnino proponis, tunc communio & celebratio plurimum expedit, & ad illicitos passionũ motus frangendos maximè confert, & deuotionem ac charitatem præcipuè alit & auget. Porrò causæ institutionis sacramenti istius, & commemoratio charitatis passionísque Christi, & cęterorum quoque beneficiorum eius, vt videlicet toties eius accedamur amore, quoties pignus ac memoriale dilectionis suæ accipimus. Sunt autẽ & aliæ multæ causæ, vtpote subsidium militantis ecclesiæ, salus viuorum, requies defunctorum, & quotidianorum quoque medela defectuum. Qui itaque pro his Deum digne exorare in missa cupit, eget vtique, vt se Dei idoneũ atque syncerum ministrũ exhibeat. His igitur pensatis, cum reuerentia & timore, atque affectu accendẽdũ est, & requiritur in ipso officio actualis deuotio, quã is raro habebit, qui mis-

Causa institutionis sacramenti altaris.

sa peracta se cito effundit, & ad vana cõuertit. Necesse est enim: vt qui dignè celebrare desiderat, post missam studeat Deo de donis suis gratus esse, memor custoditus & antè missæ exordium, se (vt dictum est) pręparet, atque in omni sua conuersatione solicitus sit, & ea de quibus confitetur quamuis parua appareant, posteà pro posse caueat, ac magis custodit⁹ sit. Et reuera dum post confessionem incauti, negligẽtes, & leues manemus, vt ante, signũ est nõ ex vero dolore, sed ex arida cõsuetudine nos esse cõfessos. Ideóq; nihil ꝓrsus ꝓficimus sed indeuoti rudes, & crudi manemus. Denique horæ ipse canonicæ, ac laudes diuinæ nõ improuisa vagáque mente inchoandæ sunt, sed antè earũ inceptionẽ dirigendus est spiritus ad creatorem suum, & deuotũ aliquid cordi infundendũ est, & post earum expletionem non mox effundenda, sed custodienda est anima. Vnde si semper actualiter intenti esse ad omnia sacra verba nequimus, saltẽ cũ feruore ac attẽtione inchoem⁹, qua tenus sic virtus principij remaneat in sequẽtibus & à primordiali attẽtione totũ opus sortiatur virtutẽ. Alioquin modicus error in principio, magnus erit in fine.

Actualis deuotio

Philoso.

De solido cibo perfectorum. *Artic.* 18

Est in Christiana doctrina lactea esca, qua illi qui nōdū exercitatos habēt sensus, alendi sūnt; qui interna & spiritualia necdū gustauerunt, neque perfectorū sermonū capaces facti sūt. Hi quippe quū paruuli adhuc ac teneri in Christo sint, circa exterioris hominis cultū passionūmque reformationē egent instituī atque à manifestis malis compesci. Porrò perfectorum est solidus cibus, quēadmodum ait Apostolus: Sapientiam loquimur inter perfectos. Hic aūt solidus cibus, sermo est mētalis puritatis, ac intimæ perfectionis, cōsistens in hoc, vt mens ipsa, vni, vero summo bono, quod solum necessariū est, syncere atque stabiliter infigatur, atque adhæreat. Quoniā ergo iā in hac editione de his quæ ad hanc perfectionē, ac solidum cibum disponunt, breuiter dictū est: nunc de ea, quid ipsa sit paulisper differendum. Est autem diuinæ veritatis, seu summæ deitatis mūnda speculatio, & bonitatis diuinæ feruens dilectio. Enimuero ad hanc speculationē & dilectionē, omnis cognitio & amor creaturarum omniū ordinanda sunt, ad quam tamen cōtēplatio humanitatis passionísq; Christi, & eorum quæ ad eam pertinent, & ipsorū dilectio potissime erigūt, atque coad-

Hebr. 5
Cor. 2
Luc. 10
Quid vera sit sapientia.

iuuant. Denique quo diuinitas ipsa omni creatura melior est, atque præstantior, eo ipsius contemplatio dignior est, & amor desiderabilior. Sed & cur amor procedat ex cognitiõe, & ex vtroque deuotio, quẽadmodũ diuinitas optima est atque dulcissima, sic eius cõspeculatio syncera maximaque quãtũ in se est deuotionẽ causat in mẽte. Sed necesse est animã per ethicã seu moralem scientiam esse dispositã, & per veram atque internã pacẽ fore aptatam. Pax ista est tranquillitas ordinis, seu quies à perturbatione: dum scilicet in nobis caro obedit spiritui, & sensualitas rationi passionib' mitigatis, & appetitui rationali subiectis. Vnde à pturbatione prorsus cauere oportet, & ad tranquillitatẽ, & mansuetudinem animam semper inducere. Itaque vt ex visibilib' creaturis, ad inuisibilis creatoris cõtẽplationẽ queas assurgere, considera ordinem rerũ. Est nempe in entibus ordo & species rerũ se habent vt numeri, & adinuicẽ ordinatissimè cõcatenatæ sunt. In ordine autẽ necesse est vnũ esse primũ, & vnũ vltimum. Est igitur in vniuersitate vnum primũ ens. Hoc autem primũ ens necesse est esse incausatum, ac indepẽdens. Si enim causatum est, habet causã ante se, & sic nõ erit pri-

Ex cognitione amor ex vtroque deuotio scaturit.

Philoso

Primum ens. mum. Quumque hoc ens sit à nullo dependens, est ens per essentiam & est à se, seu per seipsum, ergo est æternum, nunquam enim desinet: quia nec incępit. Ad hęc in omni ordine primũ est in illo ordine perfectum sicut primũ calido est perfecte calidum, Primum igitur ens est perfectum. Nam cum sit primũ, & per essentiam nõ potest in eo natura entis esse minorata à plenitudine suæ perfectiõis. Nihil enim imperfectũ est, nisi prout est distãs à fonte suæ perfectionis. Ideóque ꝙ est sibiipsi ratio existendi, habet esse omnino perfectum. Deus igitur est ens, in quo est omnis nobilitas, omnísque perfectio, & plenitudo ipsi⁹ esse. In diuino ergo esse, est vita, sapientia, felicitas, omnipotentia, sanctitas: & quicq̃d ad ornatũ atq; decorem ipsius esse pertinet. Prætereà ꝙ perfectũ est: & primũ necesse est, esse simplex.

Perfectiones diuinæ. Si enim compositum est indiget his ex quibus componitur: & habet cõponẽtia sua ante se neque est in seipso substantialiter perfectũ, sed per additionẽ vnius, ad aliud, & vnũquodque componentium indigeret alio. Primũ ergo ens quum sit perfectũ, est simplex: Non ergo diuersificãtur in eo esse, posse, & agere: in Deo itaque vnum idémq; existunt, essentia potẽtia

tia & actio. Est quoq; Deo idem & poten tem ac sapiété seu fœlicé & sanctũ esse. Oĩa enim hæc non sunt in ipso, nisi pura, perfectáque vnitas. Porrò quod perfectũ est, simplex est: materiam non habet. Materiæ enim est recipere & pati atque moueri: & ipsa est contingentiæ radix ac imperfectionis origo. Deus ergo materia caret, quod autem sine materia est, dimensionem non habet, quantitas enim sequitur materiã. Deus ergo corpoream magnitudiné non habet. Ideóque indiuisibilis est & incorporeus, insensibilis omníq; materiali atque sensibili charitate cárés. Insuper omni quoque passiua potétia cárens, cũ sit actus purus, id est, natura nullam potens perfectionem sortiri ab alio, & ob id immobilis & incõmutabilis est. Quod autem simpliciter perfectũ est, necesse est & infinitum esse. Si enim perfectio eius finem haberet, non vtique esset omnino perfectũ. Quod vero infinitum est, incõprehensibile est, & quod incomprehensibile est, id ineffabile esse cõstat. Deus itaque immensus est, incomprehẽsibilis, & ineffabilis. Talis ergo est amantissime frater Deus noster, ad quem tendimus, qui est in æternum sublimis & benedictus. Amen.

In Deo idẽ sunt essentia, potentia & actio.

D. DIONISII CARthusiani, De plurimorum beneficiorum vsurpatione, Patroni & Canon. Dial.

CAN.

Psal.67 QVoniam me peccatorē grauem intueor. Quid mirum si per me ipsum Deum iudicem iustum accedere vereor ne forte quemadmodum fluit cera à facie ignis, sic pereã ego peccator à facie dei? Ad quē ergo fiducialius tutiúsque cōfugiam, nisi ad te, ô beate huius collegij venerãdi patrone sancte. N?PA. Quis nã est tu? CA. Cur dominus meus sic loquit̃ seruo suo, quasi huius suæ ecclesiæ canonicos non agnoscat, & quasi solo sit nomine, non reipsa, patronus noster? P. nescis supernæ gloriæ ciues domino deo suo tam omni quaque conformatos, vt quos ipse ignorat, ignorent & ipsi, quos scit ipse, ipsi quoque scire credãtur? Porrò impios & iniustos, carnales & negligentes, idcirco nescire asLuc.13 seritur deus, quia eorum damnabilē non Mat.7 approbat vitam, quibus & in die dicet iudicij, Nescio vos, discedite à me operarij iniquitatis. Iustos vero cognoscit, quorum

quorum vitam approbare cẽsetur. Quid ergo miraris, si me te ignorare profitear, cuius mihi cõuersatio displicet vehemẽter? Atqui sicut tu nomine, non vita canonicus es, sic ego nomine, non re, tuus dici possim patronus. Insuper qua frõte me tuum appellas patronũ, qui alterius quoque collegij, aut certe plurium te esse canonicũ gloriaris? Nunquid plurium capitum, diuersorum prælatorum non subordinatorum, variorum itidem corporum mysticorum, poteris esse membrum aut subditus? C. Væ misero mihi, & heu miserum me, quia quem patronum & excusatorem inuenire sperabam, non nisi accusatorem & reprehensorem reperio. Et ecce solo nomine me esse canonicũ contestaris, quum pondus feram diei & æstus quotidie visitans chorum, orans, cantans ac celebrans. Præterea cur super pluralitate beneficiorum me increpas, quum iam viri doctissimi in omni fere facultate promoti, pluribus sint beneficiis dotati? Quod si vituperabile esset, atque damnabile ab eis (nisi fallor) euitaretur. Et nomine expedit plures habere patronos apud altissimum & per consequens in pluribus esse præbendatum collegiis? PA T. Nõne in collocutionis huius exordio te Mat. 2

grauem esse peccatorē clamasti? Cur ergo super re ista causeris, quoniam nomine, nō re, te canonicum esse redargui? An de illorū es cathalogo, qui seipsos quidē accusant, quū vero accusant, & corripiuntur ab aliis, indignātur & excusare se moliuntur: cum tamen in scriptura veritatis expressum sit: Qui odit correctionē vestigiū est peccatoris. Et qui abiicit disciplinam, infœlix est? Præterea non aduertis, quid canonici nomine designet? Nónne canon regula interpretatur? Vnde canonicus quasi regularis nuncupatur. Propter quod is tantum ritè ac verè re ipsa appellat canonicus, cuius vita iuxta sanctorum patrum canones iurísque regulas dirigitur, rectificatur, ac ducitur. An adeo excæcatus es mente: vt exteriorem ingressum ad chorum, vocalémque cantum, orationem, & celebrationem putes cuiquam sufficere ad salutem? Nónne ingratum est spiritui sancto, quicquid ei offertur, neglecto ad quod offerens obligatur? Nónne legisti Bernard. hæc dicentem quam extremę sit impudētiæ, carnales & vitiosos canonicos, seu clericos audere ingredi sancta Sanctorum, summíque regis se pręsentari conspectui: & pollutis labiis fontem puritatis supermundissimum

Eccle.21
Sapien.3
Bernard.

dissimum laudare Deũ? Nunquid speciosa est laus in ore peccatoris? Nonne peccatori dixit deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamẽtum meum per os tuum? Nónne qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius execrabilis erit? An non audisti Augustin. loquentem? Quia plus placet deo latratus canum, grunnitus porcorum, quã cantus luxuriantium clericorum? Nónne de talibus per beatissimum Esaiã locutus est dominus: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè est à me? Idcirco in vanũ me colũt. Denique quid diuinus docuerit Dionysius nõ aduertis? Nónne in pluribus scripsit locis. Quod indignis ministris nec fas est sacra cõtingere symbola, vasa ac sacerdotalia ornamẽta? Multominus profectò est eis licitum consecrare, tangere, sumere, aut aliis dispẽsare corpus & sanguinem Saluatoris: quoniam deiformes atque mundissimos esse oportet in sacris ordinibus cõstitutos sacri altaris ministros. Hinc catholici concorditer dicũt doctores, vnumquẽque in sacris constitutũ ordinibus, in omni actu cuiuscúnque ordinis sacri peccare mortaliter, si indignè (hoc est in mortali existens peccato) exerceat aliquem actum

Psal. 46
Eccle. 15
Prou. 28
Esai. 29

ordinis ſacri,& calicē,& ſacras veſtes tāgendo, mortaliter peccat. Poſtremo plures habere apud deum patronos, vtiq; expedit, ſed nō eo modo vt tangis, quin potius qui plura habet beneficia, quorum vnum ſimplicis victui ac veſtitui ſufficit, nullū apud deū habet patronū in veritate niſi pœniteat, quū in ſtatu dānationis eſſe probetur. Dum item multorū capitū, nō ſubordinatorum vult eſſe membrum ac ſubditus nullus eorum verū eſſe membrū ac verus ſubditus demōſtrat. Quod autem de doctoribus plura beneficia habentibus opponis, nil valet quia excæcat eos eorum malitia, eorum cupiditas, ambitio, negligentia, carnalitas, aut huiuſcemodi aliud vitium. Et vide quā ſtolide arguas. Nonne magis credēdum eſt ſanctiſſimis patribus excellētiſſimiſque doctoribus dudum in Chriſto defunctis, quorum doctrinā & vitā approbauit altiſſimus, & nunc vniuerſalis tenet approbátque eccleſia, qui ſcripſerunt, aſſeruerūt, & docuerunt oppoſitum? Nōne electus dei Bernar. cuidam illuſtri ſcripſit canonico. Quicquid de vnico tuo beneficio vltra ſimplicem victum & veſtitū tibi reſeruas tuum non eſt furtū eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt? Nonne ſecundum doctrinam

Thomæ

Thomæ de Aquino Gulielmi Parri. Raimũdi.Ioan. Vlrici & aliorum cõplurium qui plura beneficia habent quorũ vnũ ad simplicem victum vestitũq; sufficit, deũ suæ priuant honorificentiæ cultu, matrẽ suam ecclesiam suis mutilãt membris ad detruncãt suppositos pauperes eleemosynis eis debitis, viuos ac mortuos suis suffragiis, fundatores suis intentis? Ecce quam horribilia sunt ista. Cũ enim beneficiũ ordinetur ad officiũ, nempe ad persoluendũ horas canonicas, ad orãdum ꝓ fundatoribus & vniuersis his annexis, ad obsequẽdum altissimo, ad tribuendum ꝙ superest indigẽtibus dũ vnus plura beneficia habet nec tamen nisi vnũ officium soluit, priuatur deus residuis officiis, quæ suę maiestati exhiberentur ab his qui de aliis (canonici seu clerici pluribus beneficiati) possent beneficiis sustentari. Similiter defuncti illorum priuantur suffragiis, & egeni eleemosynis suis. CA. Vndique conuictũ me certo conclusum me video, obrutum me fateor, idcirco consilium auxiliúmq; imploro, efflagito & suspiro. Veruntamen de hoc informari deposco, qd iudicari debeat simplici victui vestituique sufficere. Siquidem ad honestatẽ status nostri multa pertinere ac exi-

gi dicimus & docemus: PAT. Quod te superatum fateris, atque remedium quæris cõmendo, consilium & auxiliũ impartiri paratus. Porro ad quæsitũ respõdeo, quod vestra assertio & doctrina multipliciter periculosa & erronea inuenitur. Hoc igitur tibi respondeo, quod quanto canonici plebi vulgari vocatione, gradu aut ordine sacro sunt altiores tanto pariter & virtutibus spectantiores esse, & honestiores in vita tenentur. Honestas vero ecclesiæ nequaquã in curiosis, deliciosis preciosis, superfluis vestib⁹, equitaturis, epulis, ornamentis, familia exteriori, secularisque apparatu, sed in decore cõsistit virtutum. Et nimirũ honor debetur virtuti, vtpote exhibitio reuerentiæ in signũ virtutis. Id autem demum verè honestũ est, quod virtuosum, deóque placitum com-
Rom. 8 probatur. Porro quod carnalem prudentiam redolet, quod seculo huic cõforme est, quod carnẽ oblectat, abominabile est apud iudicem summum, si tamẽ Christo creditur, qui in Euangelio protestatur.
Luc. 16 Quod altum est hominibus, abominabi-
Luc. 6 le est apud deum. Qui iterum loquitur: Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram. Væ vobis qui ridetis nũc, quia plorabitis & flebitis. Væ vobis qui
saturati

saturati estis, quia esurietis. CAN. Et quis poterit saluus fieri, præsertim ex numero nostro, quia quotidie delicatè vsque ad abundantiã cõuiuamur, vino implemur, & inter epulas confabulamur, ridemus & ludimus, diu quoque sedemus ad mensam, & vix ieiunia obseruamus ecclesiæ? PAT. Si nõ credis Grego. asserenti, Quia ꝙ fouet carnẽ, necat spiritum; saltẽ Paulo crede apostolo, qui affirmat: Qui autẽ sunt Christi: carnem suam crucifixerunt, cum vitiis & concupiscentiis. Itẽ: Neque auari, neque cupidi, neque fornicatores, neque elati regnũ dei possidebunt. Crede & incõmutabili veritati, quæ ait: Quam angusta est porta & arcta via, quæ ducit ad vitã, & pauci inueniunt eam? Quam spatiosa porta & lata via quę ducit ad perditionẽ, & multi incedũt per eam? CA. Si hæc ita se habent, paucissimos nostrũ credo saluandos. Siquidem in vniuersis quæ carnis sunt volumus abundare delitias, diuitias, honoresque quærimus, diuinum officiũ agitanter transigimus, & ita cursorie legimus, oramus & psallim⁹, & verba vix distĩcta proferimus. PA. Status vester vniuersus miserabiliter est valde, heu miserum corruptus, atque ad maximum lapsum vos deiecti. CAN. Hoc mihi precor planius

Grego.
Galat. 5

planius pleniúsq; exponas. PA. Diligenter aduerte, at quæ obligeris. Etenim inter quantũ es homo Christianus, teneris ad Euangelica præcepta, ad cõmunia quoq; præcepta Ecclesiæ, vt discas à saluatore, quia mitis est & humilis corde, corpúsq; tuũ in animæ redigas seruitutẽ, abstinendo à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animã. Amicos inimicósq; diligas, ꝓ persequentib⁹ te exores, odientib⁹ te & mala faciẽtibus tibi benefacias, oẽm deinceps superbiã, irã, inuidiã, gulam, incõtinentiam auaritiã, accidiam, &c. vniuersa peccata mortalia vites, cum metu & reuerentia seruias deo, cũ timore & tremore tuã opereris salutẽ. Nec solũ p̄fata fugias vitia, sed etiã oppositis eis virtutibus decoreris vt vere sis humilis, mansuetus, sobrius, castus, liberalis & alacer ad diuina atq; (quod omnib⁹ eminet) toto corde, tota aĩa tota mente, totísque viribus diligas deum, & proximum omnem sicut teipsum: neminem scandalizes, omnes, quantum in te est, ædifices, in patiẽ-
Matt.11 tia tua possideas animã tuam. Delinquen-
1.Cor.9 tem charitatiue corripias, opera misericordiæ tam corporalia quàm spiritualia pro posse exerceas, habẽs victũ & quibus tegaris his cõtẽtus sis. Et in his perseue-

res

res vsque in finem. Ecce ad ista obligaris inquantũ Christianus. Quia qui dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare, cum ipse iubeat & hortetur. Qui mihi ministrat, me sequatur. CA. Ego his rite pensatis, nondũ veraciter Christianum esse me fateor & cognosco. Nihilominus vt cordialius me humiliẽ & deplangam, ea quoque paucis mihi pandere digneris precor ad quę prout canonicus obligor. PA. De hoc in decretalibus satis doceris: tamẽ vt memoriæ fortius imprimantur, cõpendiose tangentur. Sic enim in principio tertij decretalium cõtinetur: Vt clericorum mores & actus in melius reformentur, cõtinenter & caste viuere studeant vniuersi præsertim in sacris ordinibus cõstituti, ab omni libidinis vitio præcauentes, maxime illo propter ꝙ venit ira in filios diffidẽtię quatenus in conspectu omnipotentis dei puro corde ac mundo corpore valeãt ministrare: ne vero facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi, statuimus, vt qui comprehẽsi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut min' peccauerint, puniantur secundũ canonicas sanctiones quas efficacius & districtius pręcepimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo non

1.Pet.2
Matth.3
Hebr.12
Philip.2
1.Tim.6
Matt.22
Marc.12
Matt.18
Luc.12. & 13
1.Tim.

reuocat, temporalis saltē pœna coerceat à peccato. Si quis ergo hac de causa suspēsus præsumpserit celebrare diuina, nō solū ecclesiasticis beneficiis spolietur, verū etiā pro duplici culpa perpetuo deponatur. Prælati vero qui tales præsūpserūt in suis iniquitatib⁹ sustinere, maxime ob
Col.3 tentu pecuniæ vel alterius cōmodi temporalis pari subiaceant vltioni. A crapula & ebrietate oēs clerici abstineant diligēter. Vñ vinū sibi temperent, & se vino, nec ad bibendū quispiam incitetur, cum ebrietas & mētis inducat exiliū & libidinis prouocet incendiū. Vnde illum abusum penitus decernimus abolēdum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligāt potatores, & ille iudicio taliū plus laudat, q̄ plures īebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilē exhibuerit (nisi à superiore cōmonitus satisfecerit) ab officio vel beneficio suspendatur. Clerici officia vel commercia secularia non exerceāt, maxime inhonesta. Mimis ioculatorib⁹ & histrionibus nō intendāt, & tabernas prorsus euitēt, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam, & tonsuram habeant

beant congruentē, & ſe in officiis eccleſiaſticis & aliis bonis ſtudiis exerceāt diligenter. Clauſula deferāt deſuper indumenta nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut ſotularibus, cōſutitiis, frenis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus, non vtantur. Fibulas omnino nō ferant, neque corrigia argēti vel auri ornatum habentes, ſed nec annulos gerent, niſi quibus competat ex officio dignitatis. Pontifices autē in publico & in eccleſiis ſuper indumentis lineis omnes vtantur niſi monachi fuerint, quos oportet habitū ferre monachalem. Clerici arma portantes, & vſurarij excōmunicentur. Si quis ex clericis comā relaxauerit, anathema ſit. Monaſteria ſanctimonialium ſi quiſquā clericus ſine manifeſta & rationabili cauſa frequētare præſumpſerit, per epiſcopum arceatur. Et ſi non deſierit, ab officio eccleſiaſtico, reddatur immunis. Si laici excōmunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni. Si quiſquā ſacerdotum (id eſt preſbyter, diaconus, ſubdiaconus) de quacūque fœmina habeatur crimine fornicaonis ſuſpectus, ſi poſt primā, ſecundam

& tertiam admonitionem inueniatur fabulari & aliquo modo conuersari cũ ea, vexcõmunicationi subdatur. Fœmina verò canonice iudicetur. C A N. Intellectis his quæ commemorare dignatus es, in summo me esse cõstitutum periculo luce clarius reprehendo. Nec etenim viget inter nos disciplina, nec regularis obseruantia vlla. Nunc ergo quod mihi impẽdis cõsilium? P A. Quod aliud nisi vt pluralitati beneficiorum renuncians, cũ vno competenti sis posthac contentus, & ea quæ tetigi, ad quæ (siue vt Christianus, siue inquantum canonicus) obligaris obserues? C A N O. Non video qualiter ea in collegio isto & inter canonicos perseuerans, valeam, adimplere, cum scriptũ sit: Cum peruerso peruerteris. Et: Qui tetigerit picem inquinabitur. Et: Qui communicauerit superbo induet superbiam. Et: qui se iungit fornicariis, erit nequam. Denique ergo ipse adhuc imperfectus & fragilis, imo passionibus & vitiis plenus, quomodo inter carnales & praue viuẽtes conuertibilis ero & Deo inauertibiliter adhærebo, & non potius mox vndique flectar, deiiciar, & peribo? Imo nisi canonicis meis me conformem ab eis irridebor. P A T R. Veræ sapientiæ

rad

radius fulget iam tibi, & ſpiritus ſanctus qui vbi vult ſpirat, ad ſalubrem conſiderationem te erigit. Idcirco finaliter conſulo tibi vt pericula fugiens, ciuitatem refugij petas ad tutiſſimum monaſterij portum feſtines, ſacram intres religionem, in qua tot habeas adiutores in bonis, quot fratres & ſocios religionis. Hoc quoque agnoſcas quia portabilius eſt à prauis hominibus deriderì quàm ab altiſſimo iudice reprobari, & in æternum confundi. CAN. Tibi ô ſancte patrone gratias ago immenſas, & deuotiſſime atque humillime obteſtor quatenus gratiam & virtutem adimplendi ſaluberrimum tuum conſilium mihi à domino impetrare digneris. P. Ego nō ero immemor tui. Tu quoque quod in te eſt facere non omittas, & mecum pariter ora ſuum ac omnium ſaluatorem, Qui eſt ſuper omnia deus ſublimis & benedictus.
Amen.

*

PROTESTATIO SEV Testamentum quoddam Christiano cuilibet iam iam morituro, vel dictu, vel cogitatu non inutile.

IN nomine patris & filij & spiritus sancti. Ego. N. infœlix peccator, redemptus prætiosissimo sanguine domini nostri IesuChristi, ídque per magnam ipsius erga me dilectionem, non meum meritum, fateor & agnosco publicè vel chirographo hoc, vel verbis meis, coram omnipotente Deo, coram omnium qui in cœlo sunt exercitu, corámque vobis quotquot hic vt testes (si res exegerit) circunstantiis, quod ego sum ac mori volo vere obediens sanctæ Ecclesiæ Catholicæ filius, quemadmodum syncere Christianum decet. Credóque & fateor generatim omnes & singulas partes seu articulos fidei Christianæ, quibus credendis vnusquísque Christi fidelis obnoxius est, præcipuè vniuersas particulas in duodecim articulis fidei Christianæ vel apertè expressas, vel rationabiliter inclusas, secundum quòd à spiritu sancto per duodecim Apost. veritate euangelica nobis

bis traditi sunt. Ad hæc credo & adhęreo illorũ interpretationib' siue declarationibus, non quorumuis, aut quibusuis, sed iis quæ per sanctos patres editæ, à sanctissimis cóciliis receptę, admissæ, approbatæ, cõfirmatæque sunt. Et, vt breuiter dicam, credo quicquid verè christianus credere debet. In hac tam immobili tãq; firma fide gaudeo ego ex toto corde mori, tenens ac offerens hanc scripturam in manibus meis tanquam munitissimum & inuictissimũ aduersus omnes insultus, insidias ac fraudes diaboli scutũ. Et si (quod Deus auertat) fieret, vt ego impugnatione diaboli aut violentia ægritudinis quicquã aduersus prædicta cogitarem, loquerer, facerem, aut in aliquid pfidiæ, diffidétiæ seu desperationis caderẽ, hoc qualecunque futurum esset, reuoco hic nũc in vestra omniũ præsentia támque irritũ facio, quàm facerem si cõpos mẽtis essem. Propter hoc appello vos omnes quicunque hic præsentes estis, téq; sancte angele, cui' custodię ego traditus sum, vt hui' protestationis corã omnipotente iudice testimoniũ feratis. Quod verò in me est, ignosco & remitto omnes iniurias mihi quomodocũq; irrogatas: id ipsum petẽs, mihi fieri ab his, quos vel verbis vel factis

AD MVNDI CONtemptum exhortatio elegiaca.

De numero aetherea quisquis cupis esse palestra,
Principe sub Christo degere militiam.
Huc precor obtutu figas tua lumina & ora.
Ac priscos sanctos contueare viros.
Feruor apostolicus, & disciplina prioris
Ecclesiæ hos fecit linquere cuncta fuga.
His pratesa quidem consortia chara parentum, &
Coniugia, ac mundi dulcia, & illecebræ.
Hos diuinus amor fructus radice beata
Ferre bonos fecit, & vigilare deo.
His crucifixus erat mundus, deserta petebant.
Quo magis immundi dæmonu arma fulgent,
Hos deus omnipotens tua gratia missa supernè
Lustrat, & irriguo crescere fonte facit.
O bone Christe Iesu, quantos perperere triumphos
Hi tibi delecti, mellifluíque viri,
O tibi quas grates horum vice promit Olimpus,
Quásve chorus laudes concinit angelicus.
Illorum metuende pater prece, respice vultu.
Me miserum placido, fac placeámque tibi

IN D. DIONYSII Carthusiani laudem, Tetrasticon.

Nobile Carthusij Dionisius ordinis olim.
Et decus & splendor, nil nisi sacra crepat.
Hac Loer excipiens Theodoricus omnia, tandem
Præstitit, vt volitent docta per ora virum.

FINIS.